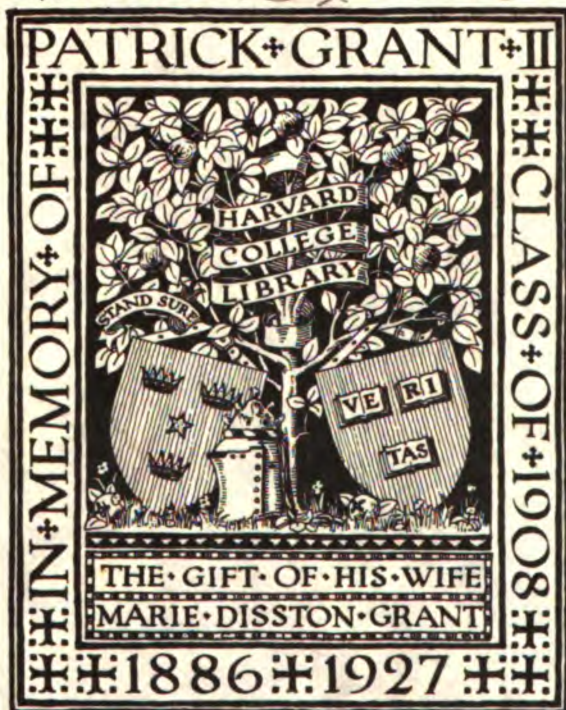

PATRICK GRANT III
IN MEMORY OF
CLASS OF 1908
HARVARD COLLEGE LIBRARY
STAND SURE
VE RI TAS
THE GIFT OF HIS WIFE
MARIE DISSTON GRANT
1886 1927

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΕΚΚΡΙΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΞΕΝΩΝ ΤΕ ΕΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗι ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑι ΤΩΝ Κ.Κ.

ΣΠ. ΒΑΣΗ (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Γ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ***, † ***Σ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Α. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ*** (καθ. τῆς φιλ.), ***ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ), ***Μ. ΛΑΠΠΑ*** (δ. φ.), ***Θ. ΛΙΒΑΔΑ*** (δ. φ.), ***Μ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), † ***Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Θ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ*** (καθ. γυμν.), ***Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΥ*** (δ. φ.), ***Ε. ΡΟΙΔΟΥ*** (δ ν.), ***Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), ***Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΥ*** (διευθ. νομισμ. μουσ.), ***Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ*** (γυμνασιάρχ.), ***ΧΡ ΤΣΟΥΝΤΑ*** (ἐφ. τ. ἀρχ.), ***Δ. ΦΙΛΙΟΥ*** (ἐφ. τ. ἀρχ.), ***Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ*** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.) καὶ ἄλλων λογίων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑι ΔΕ

ΛΥΣΑΝΔΡΟΥ Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΜΑΡΑΣΛΗ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 10.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ
1901

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

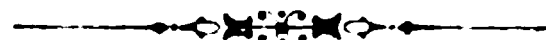
ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

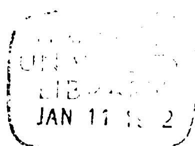
ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1901

LIB
JAN 11

Τὰ ἐν τῇ διτόμῳ ταύτῃ συναγωγῇ ἀναλεχθέντα πεζογραφήματα κατεχωρίσθησαν τὸ πρῶτον τὰ πλεῖστα, ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη καὶ πλέον, εἰς περιοδικὰ φύλλα, ἐφημερίδας καὶ ἡμερολόγια, ἄλλα μὲν ὡς αὐθόρμητα προϊόντα λογοτεχνικῆς διαθέσεως ἢ παρατηρήσεως, ἄλλα δὲ ὡς ὑπαγορεύσεις καιρικῶν περιστάσεων ἢ γεγονότων, ὧν διατηροῦσιν ἴσως ἔτι τὴν μνήμην οἱ πλεῖστοι τῶν ἀναγνωστῶν.

Ἂν δὲ ἡ ἐν σώματι ἀναδημοσίευσις αὐτῶν φανῇ πως εὐπρόσδεκτος, ὡς ἐλπίζει ὁ γράψας, οὐ μόνον εἰς τοὺς παλαιούς των γνωρίμους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὁπωσδήποτε περιέργους πρὸς τὰ παλαιότερα προϊόντα τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, ἂς ἀποδώσωσι καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι τὴν χάριν εἰς τὸν φιλόμουσον χορηγὸν τῆς Βιβλιοθήκης ταύτης, τὸν προθύμως παρασχόντα τὴν ξενίαν τῆς ὑψιδόμου του στέγης εἰς τὰ ἀπὸ τοσούτου χρόνου ἀνεμοφόρητα καὶ περιπλάνητα ταῦτα φύλλα.

Ἴσως οἱ νεώτεροι τῶν ἀναγνωστῶν εὕρωσί πως ὠχρὰς καὶ ἐξιτήλους, ἂν μὴ καὶ ἀνομοίας πλέον κοινωνικάς τινας εἰκόνας ἐκ τῶν εἰς τὰς ἑπομένας σελίδας ἀποτυπουμένων· ἴσως οἱ αἰσιοδοξότεροι αὐτῶν ὑπολάβωσι μελανωτέρας τοῦ προσήκοντος τὰς σκιάς των, ἄλλοι δὲ τοὐναντίον δυσοιωνότεροι κρίνωσι τὰ φῶτά των ἱλαρώτερα τῆς ἀληθείας. Καὶ τούτους καὶ ἐκείνους παρακαλεῖ ὁ γράψας νὰ μὴ λησμονήσωσι τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἕκαστον τῶν δημοσιευμάτων τούτων — ὡς ὑπ' αὐτὸ σημειοῦται — εἶδε κατὰ πρῶτον τὸ φῶς, μήτε νὰ παραβάλωσιν εἰκόνας καιρῶν παρῳχημένων πρὸς τὴν ἐνδεχομένως κρείττονα ἢ χείρονα πραγματικότητα τῆς σήμερον. Ἂν αἱ εἰκόνες αὗται δὲν εἶνε πλέον ὅλαι ὁμοιώματα, ἐγράφησαν ὅμως πᾶσαι,— τοῦτο δύναται νὰ βεβαιώσῃ ὁ

γράψας — ἐξ ἠρέμου καὶ ἀπαθοῦς παρατηρήσεως· τοῦτο δέ, ἐλπίζει, θέλουσιν ἀναγνωρίσει ὅσοι διατηροῦσιν ἔτι ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν τοὺς καιροὺς καὶ τὰ πράγματα, εἰς ἃ αἱ προκείμεναι σελίδες ἀναφέρονται. Ἂν δὲ ὑπὸ τὴν παρατήρησιν ἐκείνην φανῇ που ὑπολανθάνουσα καί τις βαρυθυμία, δὲν εἶνε μὲν βεβαίως αὕτη μείζων ἐκείνης, ἣν αἰσθάνονται καὶ σήμερον ἔτι πολλοὶ πρὸς τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἡμῶν ἀῤῥωστίας, πηγήν της δὲ πάντως ἔχει γνώμην ἀγαθὴν καὶ κρείττονα πόθον.

Ἐν Ἀθήναις, κατὰ Μάρτιον, 1901

Α. Β.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΨΥΧΗ [1]

(ΠΑΛΑΙΟΣ ΜΥΘΟΣ)

«Τὰ παλαιὰ καινῶς διεξελθεῖν».
(ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ)

Ἐνθυμεῖσαι ἀναγνῶστά μου, ὅτι ὑπῆρξες ποτὲ παιδίον; Ἐνθυμεῖσαι τὰ ὡραῖα καὶ ταχύπτερα ἔτη τῆς φαιδρᾶς ἐκείνης ἡλικίας, ἥτις ἤρχισεν ὅτε ἤρχισες νὰ ὁμιλῇς, καὶ ἐτελείωσεν ὅτε ἤρχισες νὰ σκέπτεσαι; Ἐνθυμεῖσαι τὰ ξύλινα ἄλογά σου, τοὺς μολυβδίνους σου στρατιώτας, τὰς παραφώνους σου σάλπιγγας, τὰ μακρὰ καλάμια, ἐφ' ὧν ἱππεύων περιέτρεχες τὴν αὐλὴν τῆς πατρικῆς σου οἰκίας, κυνηγῶν ἀπανθρώπως τὰς ἀνακυκώσας τὸ χῶμα ὄρνιθας καὶ ταράσσων τὸν ὕπνον τῆς θερμαινομένης εἰς τὸν ἥλιον γαλῆς; Ἐνθυμεῖσαι τὰς ἀτελευτήτους ἐκείνας ἑσπέρας τοῦ χειμῶνος, καθ' ἅς, ὀκλαδὸν πρὸ τῆς μάμμης σου καθήμενος, ἠτένιζες τὸν γοητευμένον μικρόν σου ὀφθαλμὸν εἰς τὰ στίλβοντα δίοπτρά της, δι' ὧν ἐκείνη προσεῖχε μὴ περιπλέξῃ τὸν μῖτον τοῦ νυκτερινοῦ της ἐργοχείρου;

Τί ὡραῖος καιρός! Ποσάκις τὰς ψυχρὰς τοῦ Δεκεμβρίου ἑσπέρας, ἐνῷ ἔδερεν ἔξω ἡ βροχὴ τὰ φύλλα τῶν παραθύρων, ἢ ἐστροβίλιζεν ὁ βορρᾶς τὸν ἀνεμοδείκτην τῆς καπνοδόχης, ἐκάθισα, —

[1] Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ ἀλλοίαν πως μορφὴν ἐν τῇ ***Πανδώρᾳ*** τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1867.

ὡς ἐκάθισες βεβαίως καὶ σὺ — ἀπέναντι τῶν σπινθηρακιζόντων δαυλῶν τῆς ἑστίας, πορφυρῶν τὰς παρειάς μου εἰς τὰς φλόγας της, καὶ στηρίζων τὴν κεφαλήν μου εἰς τὰ γόνατα τῆς γραίας μου μάμμης, καὶ τὴν παρεκάλεσα, θωπεύων τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ κλαυθμηρίζων μετὰ ταῦτα, νὰ ἀνοίξῃ τὰ μαραμμένα πλέον καὶ ἐπιχνοῶντα ἤδη ἀλλὰ φιλόμουσα πάντοτε χείλη της, καὶ μᾶς διηγηθῇ κανὲν παραμύθι! Ἀνθίστατο κατ' ἀρχὰς καὶ ἠρνεῖτο ὑπὸ μυρίας προφάσεις ἡ ἀγαθὴ γραῖα· ἀλλὰ τί τὴν ὠφέλουν προφάσεις καὶ ἀρνήσεις; Ὁ ἱκετευτικὸς κλαυθμηρισμὸς ἐκορυφοῦτο, αἱ θωπεῖαι καὶ τὰ φιλήματα περιέλουον τὰς λαγαράς της παρειάς, καὶ εἰς τὸ νωδόν της στόμα ἀνέτελλε τέλος τὸ μειδίαμα τῆς ὑποχωρήσεως.

Πῶς ἐκροτάλιζον τότε αἱ μικραί μου χεῖρες! Διέστελλον ὅσον ἠδυνάμην τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ἵνα διαψεύσω ἐκφανῶς τὰς περὶ νυσταγμοῦ συκοφαντίας τῆς μάμμης, καὶ τοποθετούμενος ἀνέτως πλησίον της, διὰ νὰ μὴ χάσω συλλαβήν, ἀνέμενον ἄπληστος νὰ καταπέσῃ τὸ μάννα τῆς γλυκείας της διηγήσεως, νὰ ἀκουσθῇ τέλος τὸ πολυπόθητον ἐκεῖνο: Μίαν φορὰν καὶ ἕνα καιρόν.

Ἀγνοῶ, ἂν ἡ μαγεία τῶν παιδικῶν χρόνων παρέμεινε γλυκεῖα καὶ ζωηρὰ εἰς τῶν ἀναγνωστῶν μου τὴν μνήμην· ἀγνοῶ, ἂν τὸ ἴνδαλμα τῶν πρώτων ἐκείνων ἐντυπώσεων, τῶν πρώτων ἐκείνων ἀπολαύσεων καὶ συγκινήσεων, τὸ σβεννύμενον βαθμηδὸν καὶ ὠχριῶν ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ χρόνου, ἐπιζῇ ἔτι ποθεινὸν εἰς τὰς ψυχάς των· τὸ κατ' ἐμέ, ὅσον καὶ ἂν περιέδραμον βραδύτερον τὰ μυθιστορικὰ πεδία τοῦ Δουμᾶ, τοῦ Σύη καὶ τῆς Σάνδης, ὅσον καὶ ἂν ἐπλανήθην ὡς ἄσωτος υἱὸς εἰς τὰς ὀλισθηρὰς τρίβους τοῦ ἀγνώστου, ὅσας καὶ ἂν ἐμάσσησα βαλάνους, ὅσον σίκερα καὶ ἂν ἔπιον κατὰ τὴν πρώτην μου ταύτην διανοητικὴν περιπλάνησιν, δὲν ἀπημβλύνθην ὅμως τὴν γεῦσιν, οὔτε ἀπέβαλον τὴν γλυκύτητα τῆς παιδικῆς μου μυθολογίας· ἀλλ' ἐπὶ τῶν χειλέων μου παρέμεινε πάντοτε ἀμιγὲς τὸ μέλι τῆς πρώτης ἐκείνης ἀφηγήσεως τῆς μυθολόγου μάμμης μου, καὶ εἰς τὴν μνήμην μου βαθὺ καὶ

ἀνεξίτηλον τὸ χαρίεν αὐτῆς σύμβολον: «Μίαν φορὰν καὶ ἕνα καιρόν».

Διὰ τοῦτο δέ, προτιθέμενος νὰ σοῦ διηγηθῶ, ἀναγνῶστά μου, ἕνα παλαιόν, παμπάλαιον μῦθον, καὶ ἀποφασίσας νὰ περιβάλω αὐτὸν τὸ ἔνδυμα τῆς ἐποχῆς, νὰ τοῦ φορέσω δηλαδὴ λοξωτὴν ἐσθῆτα καὶ ψευδῆ κόρυμβον ἐντὸς δικτυωτοῦ κεκρυφάλου καὶ πέτασον ὁμοιάζοντα πρὸς ἀνάβαθον πινάκιον, ἵνα καταστήσω αὐτὸν εὐπρόσδεκτον εἰς τὰς δεσποίνας καὶ δεσποινίδας τοῦ καθ' ἡμᾶς καιροῦ, καθ' ἓν καὶ μόνον ὅμως δὲν κατώρθωσα νὰ πείσω ἐμαυτὸν εἰς νεωτερισμόν, καὶ ἀρχίζω ὡς θὰ ἤρχιζεν ἡ μάμμη μου, ὡς θὰ ἤρχιζεν ἡ μάμμη ὅλων σας.

Α'.

Μίαν φορὰν — λοιπὸν — καὶ ἕνα καιρὸν ἦτο εἷς βασιλεὺς καὶ μία βασίλισσα εἰς μίαν πολιτείαν τοῦ παλαιοῦ κόσμου, μικράν, ἐννοεῖται, ἀδιάφορον δὲ ποίαν, καθότι τότε ἐβασιλεύοντο πολὺ πλείονες πόλεις ἢ σήμερον, καὶ ἕκαστον σχεδὸν πλέθρον γῆς εἶχε καὶ ἕνα σκηπτοῦχον ἄρχοντα. Οἱ βασιλεῖς οὗτοι εἶχον τρεῖς βασιλοπούλας χαριεστάτας καὶ πολυφέρνους, ὡς ἤθελε γράψει σήμερον ἀθηναϊκή τις ἐφημερίς, ἀναγγέλλουσα τοὺς ἀρραβῶνας ἢ τοὺς γάμους των. Καὶ αἱ μὲν δύο ἐξ αὐτῶν, αἱ πρεσβύτεραι, ὡραῖαι καὶ πλούσιαι νύμφαι ὡς ἦσαν, ἐζητήθησαν ταχέως εἰς γάμον, καὶ ηὐξήθησαν ἀπὸ βασιλοπαίδων βασίλισσαι. Τῆς τρίτης ὅμως καὶ νεωτάτης ἡ καλλονὴ ἦτο κάλλος ὑπὲρ θνητήν· κάλλος ἐξ ἐκείνων, ἅτινα καταπλήττουσι τὸ βλέμμα καὶ ἀποθαρρύνουσι τὸν πόθον, ἀντὶ δὲ νὰ ἐμπνεύσωσιν ἔρωτα ἐπιβάλλουσι θαυμασμὸν καὶ ὑπαγορεύουσιν ἄφωνον λατρείαν. Ὅσοι τὴν ἔβλεπον, ὄχι μόνον νὰ τὴν ἐπιθυμήσωσι σύζυγον δὲν ἐτόλμων, ὄχι μόνον νὰ τὴν ἀγαπήσωσι δὲν ᾐσθάνοντο τὸ θάρρος, ἀλλὰ μόλις εἶχον

τὴν γενναιότητα νὰ ἀτενίσωσιν ἐπὶ τὸν μέλανα ὀφθαλμόν της καὶ νὰ ἀνίδωσι πρὸς τὸ ὑπερήφανον αὐτῆς μέτωπον. Τὴν ἐλάτρευον λοιπόν, τὴν ἐσέβοντο, τὴν ἐφοβοῦντο σχεδόν, ὡς ἐλάτρευον καὶ ἐφοβοῦντο τὴν ἀπειροπληθῆ χορείαν τοῦ Ὀλύμπου των, πολλοὶ δὲ μάλιστα, οἱ δεισιδαιμονέστεροι, καὶ ὑπέθετον, ὅτι ἡ ὡραία Ψυχὴ — ὅπως ἐκαλεῖτο ἡ ἡρωΐς μου — δὲν ἦτο θνητὸν θνητῆς γέννημα, ἀλλὰ θείας ὑπάρξεως μεταμόρφωσις, ἔμψυχος ἐνσωμάτωσις τῆς θεᾶς τοῦ κάλλους, γηΐνη ἀνάπλασις τῆς οὐρανίας Ἀφροδίτης. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι τότε ἦσαν θεοσεβέστεροι τῶν σημερινῶν καὶ ἑπομένως λίαν δεισιδαίμονες, ἡ εὐσεβής των αὕτη ὑπόνοια ἀνεκλαδώθη βαθμηδὸν εἰς γενικὴν πεποίθησιν, τὸ ἄκουσμα διεδόθη εἰς τὰ περίχωρα, καὶ ἐκ τῶν περιχώρων εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τὰ δὲ ἀνάκτορα τοῦ πατρὸς τῆς Ψυχῆς, ὅσον μεγάλα καὶ ἂν ἦσαν — καὶ δὲν ἦσαν πολὺ μεγάλα, — δὲν ἐχώρουν μετ' ὀλίγον τοὺς λάτρεις τῆς νεοφανοῦς θεᾶς, οἵτινες ἀθρόοι προσέτρεχον πανταχόθεν, ἵνα θύσωσιν, οὐχὶ πλέον εἰς τοὺς βωμοὺς τῆς ἀοράτου θεᾶς, ἀλλὰ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς καλλιβλεφάρου ἐνσαρκώσεώς της.

Ἡ προσκύνησις αὕτη, ἡ ἐν ἀγαλλιάσει καὶ χαρᾷ πανδήμως τελουμένη, δύο μόνον ὄντα δὲν εὐηρέστει παντάπασι· τὸν πατέρα τῆς Ψυχῆς καὶ τὴν ἀληθῆ θεὰν Ἀφροδίτην. Καὶ ἐκείνου μὲν τὴν λύπην εὐκόλως θέλει ἐννοήσει πᾶς πατήρ, οὗτινος ἡ θυγάτηρ, μ' ὅλην αὐτῆς τὴν ὡραιότητα καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἐπιμελημένην, ὡς λέγομεν σήμερον, ἀνατροφήν, παρήλλαξεν ἤδη ἄνυμφος τὴν πρώτην νεότητα· τῆς θεᾶς δὲ τὸ πεῖσμα θέλει δικαίως ἐκτιμήσει πᾶσα ὡραία γυνή, ἥτις, συνειθισμένη εἰς ὅλου τοῦ κόσμου τὸ θυμίαμα, βλέπει αἴφνης τὸ θυμιατήριον στρεφόμενον πρὸς νέαν θεότητα. Ἐσκέφθησαν λοιπὸν φυσικῶς καὶ οἱ δύο, χωρὶς διόλου μεταξύ των νὰ συνεννοηθῶσι, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς ὀχληρᾶς ἐκείνης ὑπάρξεως, ἡ δὲ δυστυχὴς κόρη εὑρέθη συγχρόνως, χωρὶς κἂν νὰ τὸ ὑποπτεύῃ, ἀντικείμενον διπλῆς ἐπιβουλῆς.

Καὶ ἡ μὲν Θεά, ἅμα συλλογισθεῖσα, εὗρεν ἀμέσως καὶ τὸ μέσον τῆς ἐκδικήσεως. Ἐκάλεσε τὸν παράλυτον υἱόν της, τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο ζιζάνιον τῆς οἰκιακῆς εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας τῶν θνητῶν, τὸ καλούμενον Ἔρως, καὶ ἀφοῦ τὸν ἔσφιγξε τρυφερώτατα εἰς τὰς λευκάς της ἀγκάλας, καὶ κατεφίλησε φιλοστόργως τὰς ῥοδίνας του παρειάς, καὶ τὸν ἠρώτησε μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος περὶ τῆς ὑγείας του, τῶν ἔργων του καὶ τῶν ἀσχολιῶν του — πρὸς μεγίστην ἐκείνου ἔκπληξιν, ὅστις οὐδὲν ἄλλο συνήθως ἤκουε παρὰ τῆς μητρός του ἢ ἐπιπλήξεις, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐλάμβανε παρ' αὐτῆς ἢ ῥαπίσματα — τὸν ἐκάθισε πλησίον της, τοῦ ἐνεπιστεύθη τὸν κρύφιον τῆς ψυχῆς της πόνον, καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ ἐκδίκησιν. Τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τὴν καρδίαν τῆς τολμηρᾶς θνητῆς, ἥτις ἐτόλμα νὰ σφετερίζεται τὴν λατρείαν της, σφοδρὸν καὶ ἀκαταμάχητον πάθος πρὸς τὸν ἔσχατον τῶν θνητῶν, οὕτως ὥστε ἡ ὡς θεὰ ὑπὸ πάντων λατρευομένη νὰ προσφέρῃ τῆς ἰδίας της ἀγάπης τὴν λατρείαν εἰς τὸν ἐλάχιστον ὑπαλληλίσκον τοῦ πατρικοῦ της βασιλείου, καὶ ἀντὶ πλουσίου μεγαλεμπόρου τῆς Ἀλεξανδρείας, ἢ θυσανοφόρου ἀξιωματικοῦ ἢ ἰσχυροῦ βουληφόρου ἢ σοφοῦ ἐπιστήμονος, νὰ ἐπιθυμήσῃ ὡς σύζυγόν της γραμματέα τινα εἰρηνοδικείου ἢ τελωνοσταθμάρχην, δημοδιδάσκαλόν τινα τρίτης τάξεως ἢ γυρολόγον ἢ καὶ χειρώνακτα. Ὁ Ἔρως, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν γοητείαν τῶν δακρυσμένων ὀφθαλμῶν τῆς μητρός του, καὶ πρόσφατον ἔτι ἔχων τὴν γεῦσιν τῶν φιλημάτων της, ὑπεσχέθη πρόθυμος ὅ,τι τοῦ ἐζητήθη, καὶ ἀνεχώρησε συλλογιζόμενος, ὅτι ἡ ἄγνωστος ἐκείνη τῆς μητρός του ἐχθρὰ θὰ ἦτο βεβαίως πολύ, παραπολὺ ὡραία, ἵνα κινήσῃ τόσον τὴν ζηλοτυπίαν τῆς ἀγαθῆς του μητρός, καὶ ὅτι ἀφεύκτως ἔπρεπε νὰ τὴν ἴδῃ.

Ὁ δὲ πατὴρ τῆς Ψυχῆς ἐξ ἑτέρου, μὴ θέλων νὰ ὑποβάλῃ τόσον μυστικὴν οἰκογενειακὴν ὑπόθεσιν εἰς τὰ φῶτα τοῦ ἀνακτοβουλίου του, μήτε γνωρίζων ποῦ ἀλλοῦ νὰ εὕρῃ συμβουλήν, ἐτράπη τὴν συνήθη τότε εἰς τοὺς ἀμηχανοῦντας ὁδόν, ἐπορεύθη

τουτέστι πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, ὅστις ἦτο μὲν θεός, ἀλλὰ πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἐπιγείων του ἀναγκῶν μετήρχετο καὶ τὴν μαγείαν ἐπὶ γῆς, καὶ ἔρριπτεν ἐν Δελφοῖς τὰ χαρτιὰ εἰς τοὺς θέλοντας νὰ μάθωσι τὴν τύχην των. Ἀφιχθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ μαντικὸν κατάστημα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐζήτησεν ἀμέσως ἀκρόασιν παρὰ τοῦ θεοῦ· ἀλλ' ἤκουσεν ὅμως παρὰ τοῦ γενειήτου καὶ ῥασοφόρου θυρωροῦ, ὅτι ὁ Κύριος ἔλειπεν. Ἐννόησεν ὅμως ὁ πατὴρ τῆς Ψυχῆς, ὅτι ὁ θυρωρὸς ἐξετέλει ἁπλῶς παράγγελμα, καὶ ὑποπτεύσας, ὅτι ὁ Ἀπόλλων εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν εἰς αὐτὸν εἴσοδον τῶν κοινῶν θνητῶν, τίς οἶδε τίνας ἔχων σπουδαίας ἄλλας ἀσχολίας, ἐπέμεινε παρακαλῶν νὰ ἀγγελθῇ τὸ ὄνομά του καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ εἰς τὸν χρησμοδότην Λοξίαν. Ὁ θυρωρὸς προσέκλινεν, ἐννοεῖται, εἰς τὸν βασιλέα, ἴσως δὲ μᾶλλον καὶ εἰς τὸ τετράδραχμον, δι' οὗ συνώδευσεν οὗτος τὴν αἴτησίν του, καὶ ἐπέστρεψε μετὰ μικρόν, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπαύριον. Ὁ Θεός, εἶπε, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν δεχθῇ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, διότι ἡτοιμάζετο νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν Ὄλυμπον, ὅπου ἦτο προσκεκλημένος εἰς δεῖπνον παρὰ τοῦ Διός.

Ἀληθῶς δὲ ὁ Ἀπόλλων ἦτο προσκεκλημένος τὴν ἑσπέραν ἐκείνην εἰς συμπόσιον τῶν θεῶν. Νέος Θεός, ὁ υἱὸς τῆς Ἀλκμήνης καὶ — οὐχὶ τοῦ συζύγου της Ἀμφιτρύωνος, ἀλλὰ τοῦ Διός, ὁ Ἡρακλῆς, ἔμελλε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν χορείαν τῶν Ὀλυμπίων, νομιμοποιούμενος δι' ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Μεγάλη ἐπὶ τούτῳ εὐωχία εἶχε παρασκευασθῇ εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ Ἑρμῆς εἶχε καταβῇ πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος εἰς τὴν γῆν, ἵνα προμηθευθῇ κωπαίας ἐγχέλεις καὶ κλαζομένειον οἶνον — διότι ἡ ἐπιούσιος ἀμβροσία καὶ τὸ καθημερινὸν νέκταρ δὲν ἐκρίθησαν ἁμόζοντα εἰς τὸ ἔκτακτον τῆς περιστάσεως, — κομψὰ δὲ καὶ καλλιγραφημένα ὑπὸ τῆς Ἥβης προσκλητήρια εἶχον διανεμηθῇ πρὸ μιᾶς ἤδη ἑβδομάδος εἰς τοὺς παλαιοὺς θεούς. Ὁ Ἀπόλλων ἑπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ λείψῃ, καὶ κλείσας τὸ ἐργαστήριόν του, ἀπῆλθε νὰ λησμονήσῃ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Διὸς

τὴν ἐκ τῆς προσωρινῆς ἀπεργίας χρηματικὴν αὐτοῦ ζημίαν. Φύσει δὲ γυναικάρεσκος ὢν καὶ ἐρωτύλος, ἐκάθισε πλησίον τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἤρχισε νὰ ἐρωτολογῇ μετ' αὐτῆς, πρὸς μέγαν σκανδαλισμὸν τοῦ συζύγου της Ἡφαίστου καὶ τοῦ ἐραστοῦ της Ἄρεως, καὶ νὰ τὴν διασκεδάζῃ, ἀφηγούμενος πᾶν ἀπὸ τῆς γῆς σκανδαλῶδες καινολόγημα καὶ πᾶσαν κακόγλωσσον τερθρείαν τῶν πελατῶν τοῦ μαντείου του. Οὕτω δὲ μεταξὺ ἄλλων κατεπρόδωκε καὶ τὴν πρόσφατον αἴτησιν τοῦ πατρὸς τῆς Ψυχῆς. Τὴν ἀγανάκτησιν, ἥτις ἐπορφύρωσε τὰς παρειὰς τῆς θεᾶς τοῦ κάλλους, ὅτε ἤκουσεν αὕτη προφερόμενον τὸ ὄνομα τῆς θνητῆς ἀντιπάλου της, συνεκέρασεν ἡ ἐνδόμυχος χαρά, ἣν ᾐσθάνθη, ἀναλογισθεῖσα πάραυτα, ὁποία εὐκαιρία παρείχετο εἰς αὐτήν, νὰ τιμωρήσῃ τὴν αὐθάδειαν τῆς περικαλλοῦς νεάνιδος διὰ στόματος τοῦ γυναικαρέσκου θεοῦ, ὅστις ἐρωτολόγει μὲν τὴν στιγμὴν ἐκείνην πρὸς τὴν θείαν συνδαιτυμόνα του, ἔμελλε δὲ νὰ χρησμολογήσῃ τὴν ἐπαύριον πρὸς εὔπιστον θνητόν. Συνενώσασα τὸ ἱλαρώτατον βλέμμα της μετὰ τοῦ γλυκυτάτου μειδιάματός της καὶ τῶν τρυφερωτάτων της λόγων, παρεκάλεσε τὸν θεῖον γόητα νὰ μαντεύσῃ εἰς τὸν πατέρα τῆς πτωχῆς κόρης ὅ,τι ἀπαισιώτερον περὶ τῆς τύχης καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς θυγατρός του, καὶ νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτόν, ὅτι δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ἀποτρέψῃ τῆς κεφαλῆς του ὅσας συμφορὰς παρεσκεύαζεν εἰς αὐτὸν ἡ δυσοίωνος κόρη, ἢ ἐκθέτων αὐτὴν εἰς βορὰν τῶν θηρίων. Ὁ δὲ χαρτόμαντις θεός, τὸ μὲν χαριζόμενος εἰς τὰ ἀπροσμάχητα θέλγητρα τῆς συναδέλφου του, τὸ δὲ καὶ πιστεύων εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ χρησμοὺς πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ὅσον ἐπίστευον εἰς αὐτοὺς οἱ θνητοί του πελάται, ὑπεσχέθη τὸ ζητηθέν, καὶ ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ τὴν ἑπομένην ἡμέραν, ὅτε λίαν πρωΐ προσῆλθε καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου του. « Τέρας, εἶπεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὄχι ἄνθρωπος θὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα σου. Στόλισέ την ὡς νύμφην, καὶ ἄφες αὐτὴν ἐκτεθειμένην ἐπί τινος βράχου. Ἐκεῖ θὰ τὴν ζητήσῃ ὁ νυμφίος της. »

Ἀπείθεια εἰς τοὺς χρησμοὺς τοῦ Ἀπόλλωνος δὲν ἐπετρέπετο τότε, καὶ ἐτιμωρεῖτο φρικτὰ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων συναδέλφων του θεῶν, ἀναλόγως τῆς εἰδικότητος ἑκάστου. Ὁ βασιλεὺς ἐγνώριζε τοῦτο, ἀλλ' ἦτο συνάμα καὶ πατήρ, ἡ δὲ πατρική του καρδία ἐδίσταζε νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸ ἀπάνθρωπον ἐκεῖνο εἰ καὶ θεῖον παράγγελμα. Ἐπέστρεψε λοιπὸν βαρύθυμος εἰς τὰ ἀνάκτορά του· μὴ αἰσθανόμενος δὲ ἱκανὴν ψυχικὴν δύναμιν, ὅπως ἐκτελέσῃ μόνος τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὑπέβαλε τὸν χρησμὸν τοῦ Λοξίου εἰς τὴν σύσκεψιν τῶν μυστικοσυμβούλων του, ζητῶν ἐνίσχυσιν παρὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν. Οὗτοι δέ, ἀφοῦ παρέτριψαν τὰς χεῖράς των, καὶ ἔβηξαν ὀλίγον, καὶ ἐκυττάχθησαν μεταξύ των, καὶ οὐδὲν εἶπον, ὅπως πράττουσι συνήθως οἱ βασιλικοὶ σύμβουλοι, ὁσάκις δὲν γνωρίζουσιν ἐκ τῶν προτέρων τὰς διαθέσεις τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν κυρίου, ἔκυψαν κύκλῳ τὰς κεφαλάς, ὡς εἰ ἐβάρυνεν ἐπ' αὐτῶν ὁ χρησμὸς τοῦ θεοῦ, καὶ μόνον τῆς πολυτίμου σιωπῆς των τὴν βοήθειαν παρέσχον εἰς τὸν βασιλέα των. Τὴν βαθύσοφον ἐκείνην σιγὴν ὑπέλαβεν οὗτος ὡς ἔγκρισιν, καὶ ἀφοῦ τοὺς ηὐχαρίστησε διὰ τὴν σπουδαίαν συνδρομὴν τῶν φώτων καὶ τῆς πείρας των, ἀπέλυσεν αὐτούς, καὶ ἐξετέλεσεν ἑκὼν ἄκων τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος παραγγελθέντα.

Β'.

Εἰς τοὺς πρόποδας ἀποτόμου βράχου, δεσπόζοντος πυκνοτάτου δάσους, κατάκειται τὴν ἐπομένην ἑσπέραν λιπόθυμος καὶ λυσιπλόκαμος ἡ Ψυχή, ἐνδεδυμένη τὴν νυμφικήν της στολήν.

Εἶνε ὡραία θερινὴ ἑσπέρα, καὶ τὸ ἤρεμον λυκόφως τῆς ἐπερχομένης νυκτὸς περιστέλλει ἀνεπαισθήτως τὸν ὁρίζοντα καὶ θάπτει κατὰ μικρὸν ὑπὸ τὰς ἀμφιβόλους καὶ πυκνουμένας σκιάς του δάση καὶ βράχους καὶ κοιλάδας. Ἡ ἑσπερινὴ δρόσος κατα-

βάλλει τὸν κονιορτὸν τῆς ἡμέρας, αἱ διψῶσαι κάλυκες τῶν μηκώνων ἐγείρουσι τὰς πορφυρᾶς των κεφαλάς, τὰ δειλινὰ διαστέλλουσι τὰ κλεισμένα των χείλη πρὸς τὸ φίλημα τῆς νυκτός, καὶ ἡ ἀναψύχουσα τοῦ δάσους πνοὴ φαιδρύνει τὴν λάλον ἀηδόνα, προσαγορεύουσαν τοὺς διὰ μέσου τοῦ φυλλώματος σπινθηρίζοντας ἀστέρας. Εἶνε μαγικὴ ἀληθῶς ἑσπέρα, ἑσπέρα ἀνταξία ζωῆς ὁλοκλήρου, ἑσπέρα ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας τοσάκις ἀπολαμβάνομεν ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀθήναις, χωρὶς νὰ τὰς ἐκτιμῶμεν, καὶ τοσάκις ποθοῦμεν ἐπὶ ξένης, χωρὶς νὰ τὰς ἔχωμεν. Ὁμοιάζομεν κατὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἔκθετον νύμφην, ἐφ ἧς μάτην ἐκένου τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἡ φύσις πλήρεις τοὺς θυλάκους τῶν δώρων της, δι' ἣν μάτην ἐσκόρπιζεν ἀρώματα ἡ αὔρα, καὶ μάτην ἔψαλλεν ἡ ἀηδὼν καὶ μάτην ἐπέτελλον τοῦ οὐρανοῦ οἱ ἀδάμαντες. Ἀλλὰ καὶ λιπόθυμος ἂν δὲν ἦτο ἡ ἀτυχὴς κόρη, καὶ νάρκη μολυβδίνη ἂν δὲν ἐβάρυνε τὰς αἰσθήσεις της, τί ἠδύνατο νὰ αἰσθανθῇ ἢ νὰ ἀπολαύσῃ ἡ βαρύθυμος καρδία της; Ἡ εὐτυχία εἶνε ἄχρους ἡλιακὴ ἀκτίς, ἀποκτῶσα χρῶμα μόνον διὰ τοῦ διαφανοῦς πρίσματος τῆς ψυχῆς μας· ὅταν τὸ πρίσμα ἦνε ἀμαυρόν, ἄχρους ἀπομένει καὶ ἡ ἀκτίς, οὐδὲ φωτίζει κἂν πλέον ἢ θάλπει. Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν Ψυχήν, ὅτε εἰς νυκτερινὸν ψῦχος μεταβληθεῖσα ἡ ἑσπερινὴ δρόσος ἀφύπνισε τὰς κοιμωμένας αἰσθήσεις της. Εἶδεν ἑαυτὴν μόνην καὶ ἐγκαταλελειμμένην ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τῆς νυκτός, καὶ τρόμος ἐπάγωσε τὴν καρδίαν της· ἐνθυμήθη πόθεν καὶ πῶς εὑρέθη ἐκεῖ, ἀνελογίσθη τὴν φοβεράν της τύχην, ἀνέπλασεν ἐν φρίκῃ τὸ ἀπαίσιον μέλλον της, καὶ ἀναίσθητος πρὸς τὰ κύκλῳ θέλγητρα τῆς θερινῆς νυκτός, ἀπαθὴς πρὸς τὴν περιβάλλουσαν αὐτὴν μαγείαν τῆς φύσεως, ἀνελύθη εἰς δάκρυα καὶ ἔκλαυσε πικρῶς. Ἔρριψε μακρὰν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς της τὰ ῥόδα τοῦ νυμφικοῦ της στεφάνου, καὶ τὰ ἄφωνα κατ' ἀρχὰς δάκρυά της ηὔξησαν μετὰ μικρὸν εἰς θρῆνον γοερόν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἀπήντησεν εἰς τὸν θρῆνόν της, οὐδεὶς ἤκουσε τὸν κλαυθμόν της. Ὁ γρύλλος ἐξηκολούθησε τρύζων ὑπὸ τὰ χόρτα, καὶ ἡ ἀηδὼν μέλπουσα ὑπὸ τὸ φύλλωμα.

Πολλὴν ὥραν ἔκλαυσεν οὕτω ἡ δυστυχὴς κόρη, ἀλλὰ τέλος ἀπέκαμε κλαίουσα, τὰ βλέφαρά της ἐκλείσθησαν ὑπὸ τὸ φίλημα τοῦ ὕπνου, καὶ ἀπεκοιμήθη. Ὡραῖον ὄνειρον ἦλθε τότε νὰ ἀναπτερώσῃ τὴν καταπεπονημένην αὐτῆς φαντασίαν καὶ νὰ γλυκάνῃ τὴν πικρίαν τῆς καρδίας της. Εἶδε καθ' ὕπνους, ὅτι εὐώδης καὶ δροσερὰ ζεφύρου πνοὴ ἀνύψωσεν αὐτὴν ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ τὴν ἔφερεν ἐναέριον· ᾐσθάνετο ἑαυτὴν ἐλαφρὰν ὡς πτερὸν καὶ τὰ στήθη της τὰ βεβαρημένα διεστέλλοντο ὡς πέπλος κυματίζων. Ἱπταμένη ἄνω εἰς τὸ κενὸν ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς αὔρας, ὑψουμένη ὁλονὲν καὶ παραλλάσσουσα κάτωθέν της δρυμοὺς καὶ βουνά, δὲν ᾐσθάνετο φόβον, δὲν ἔτρεμε, δὲν ἠγωνία, ἀλλ' ἔχαιρε τοὐναντίον καὶ ἤλπιζεν. Ὑψώθη οὕτω ὑπὲρ τὰ σύννεφα, καὶ ἵπτατο πάντοτε ταχύτερον, οἱ δὲ ἀστέρες ἔφευγον ὄπισθεν αὐτῆς, οἱονεὶ ἀνοίγοντες δρόμον εἰς τὴν κολπουμένην ὑπὸ τοῦ ἐναερίου δρόμου νυμφικήν της ἐσθῆτα. Ἔτρεχεν, ἔτρεχε πάντοτε, καὶ ἡ ταχεῖά της ἀεροδρομία ἤρχιζεν ἤδη νὰ τῆς ἀφαιρῇ τὴν πνοήν, ὅτε ὁ φέρων αὐτὴν ζέφυρος ἐκόπασε βαθμηδόν, καὶ ἤρχισε πάλιν ἠρέμα καταβαίνουσα πρὸς τὴν γῆν. Ἀλλ' ὅπως ἔχαιρε πρότερον, αἰσθανομένη ὅτι ἀνέβαινε, τόσον ἡ συναίσθησις τῆς ἐναερίου καταβάσεως συνέστελλε τώρα τὴν καρδίαν της. Ἀνεξήγητος τρόμος καὶ ἀγωνία παράδοξος τὴν ἐκυρίευσαν· ἐνόμιζεν ὅτι θὰ κρημνισθῇ εἰς τὰ τάρταρα, ὅτι εἰς ἀνήλιον σκότος ἔμελλε νὰ βυθισθῇ, καὶ ἠθέλησε νὰ φωνάξῃ, ἵνα καλέσῃ βοήθειαν· ἀλλ' ἡ φωνή της ἐκόλλησεν εἰς τὸν λάρυγγά της, τὰ χείλη της ἐκινήθησαν σπασμωδικῶς, καὶ ὅτε τέλος ᾐσθάνθη ὅτι δὲν ἐκινεῖτο πλέον, ὅτι ἡ φοβερὰ ἐκείνη κατάβασις εἶχε τελειώσει, ἐνόμισεν ὅτι ἐξέπνεε τὴν ἐσχάτην αὐτῆς πνοήν. Ἠπατᾶτο ὅμως, διότι ᾐσθάνθη αἴφνης φλογῶδες φίλημα κατακαῦσαν τὰ χείλη της, καὶ βαλοῦσα κραυγὴν ἐξύπνησεν.

Εἶδε κύκλῳ της, ἀλλ' οὐδὲν διέκρινε, διότι σκότος βαθὺ τὴν περιεκύκλου· ἔτεινε τὸ οὖς, ἀλλ' οὐδὲν ἤκουσε, διότι σιγὴ βαθεῖα ἡπλοῦτο περὶ αὐτήν. Θὰ ὑπελάμβανε δέ, ὅτι καὶ ὁ ὕπνος της καὶ τὸ ὄνειρόν της ἐξηκολούθουν εἰσέτι, ἂν δὲν ᾐσθάνετο τοὺς ὀφθαλ-

μούς της ἀνοικτούς, ἂν διὰ τῶν ἄλλων αὐτῆς αἰσθήσεων δὲν ἀντελαμβάνετο, ὅτι ἡ θέσις της μετεβλήθη, ὅτι δὲν εὑρίσκετο πλέον ἐν ὑπαίθρῳ, οὐδὲ κατέκειτο ἐπὶ βράχων. Δὲν ἔβλεπε πλέον ἀστέρας ἄνωθέν της, δὲν ἤκουε τῆς ἀηδόνος τὸ κελάδημα, οὔτε ᾐσθάνετο πλέον τὴν δρόσον τοῦ δάσους καὶ τὴν πνοὴν τοῦ ζεφύρου ἐπὶ τῶν παρειῶν της. Τὴν ὀξεῖαν τοῦ θύμου ὀσμὴν εἶχε διαδεχθῆ χλιαρὰ καὶ μυρίπνους ἀτμοσφαίρα δωματίου, τὴν πρὸ μικροῦ πετρώδη κοίτην της εἶχεν ἀντικαταστήσει μαλακὴ πτιλώδης κλίνη, τὸ δὲ ἀστερόφωτον λυκόφως τοῦ οὐρανοῦ καὶ αἱ μελαναὶ τοῦ δάσους σκιαὶ εἶχον μεταβληθῆ εἰς ἐντελῆ καὶ μονότονον σκοτίαν, ἥτις τὴν ἐτρόμαζεν, ὡς μᾶς τρομάζει τὸ ἄγνωστον καὶ ἀκατάληπτον. Πῶς μετήλλαξεν αἴφνης τὴν προτέραν της θέσιν; Πῶς ὡδοιπόρησε καθ᾽ ὕπνους; πῶς ἀλλοῦ κοιμηθεῖσα, ἀλλοῦ ἐξύπνησε; ποίαν τριχίνην γέφυραν διέδραμεν ἐναέριος ἀπὸ βραχώδους πέτρας εἰς εὐώδη κοιτῶνα; Μάτην κατεπόνει τὸν νοῦν της, ὅπως ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα τῆς ψυχῆς της ἡ Ψυχή. Ἀπηδαλιούχητος ἐπλανᾶτο ἡ διάνοιά της εἰς εἰκασίας, κυμαινομένη μεταξὺ ἐλπίδων καὶ φόβων καὶ κλυδωνιζομένη ἐν μέσῃ γαλήνῃ, ἡ φλογερὰ δὲ σφραγὶς τοῦ μυστηριώδους ἐκείνου καὶ ἀνεξηγήτου φιλήματος ἔμενεν ἔτι χλιαρὰ ἐπὶ τῶν χειλέων της, ὅτε δεύτερον, φλογερώτερον τοῦ πρώτου φίλημα τῆς ἔκαυσε καὶ πάλιν τὰ χείλη. Πρὶν ἢ δὲ συνέλθῃ ἐκ τῆς νέας ἐκπλήξεως, πρὶν ἢ κατορθώσῃ κἂν νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα της εἰς κραυγήν, ἔκλεισεν αὐτὸ νέον φίλημα, καὶ ἀμέσως ἄλλο, καὶ πάλιν ἄλλο, καὶ λάβα ὅλη ἀσπασμῶν ἐχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου της, καὶ ᾐσθάνθη ἀναβράζον τὸ αἷμά του ὑπὸ τὴν φλόγα ἀσθμαινούσης πνοῆς· συγχρόνως δὲ νέα καὶ σφριγῶσα ἀγκάλη περιέβαλε τὴν νεαρὰν της ὀσφύν, καὶ ἄφθονοι βόστρυχοι κόμης μεταξίνης ἐθώπευσαν τὸ μέτωπόν της. Ἔβαλε νέαν τρόμου κραυγήν, ἀλλὰ θερμὰ χείλη τῆς ἔφραξαν καὶ πάλιν τὸ στόμα· ἐπρότεινε τοὺς ἀσθενεῖς της βραχίονας, ἵν᾽ ἀποδιώξῃ τὸν βαρύνοντα ἐπ᾽ αὐτῆς ἐφιάλτην, ἀλλ᾽ αἱ χεῖρές της ἀπήντησαν νέον καὶ θερμὸν

σῶμα κατακείμενον παρὰ τὸ πλευρόν της· ἠγωνίσθη νὰ ἀποσπασθῇ τῆς φλογερᾶς ἐκείνης ἀγκάλης, ἀλλ' ἡ ἀγκάλη ἐσφίγχθη στενότερον περὶ τὰ στήθη της.

Πότε ἡ χιὼν ἐπάλαισε νικηφόρος κατὰ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων; πότε ἀντέστη ὁ πάγος κατὰ τοῦ πυρός; πότε ἀντηγωνίσθησαν αἱ νιφάδες τῆς νυκτερινῆς πάχνης κατὰ τοῦ θάλπους ἡμέρας θερινῆς; Ἡ ἀθώα μου ἡρωῒς ταχέως ἐννόησεν, ὅτι μάτην ἀνθίστατο. Αἱ δυνάμεις της ἐλύθησαν ὑπὸ ἄρρητον αἴσθημα μακαριότητος, καὶ τῆς ἐφάνη ὅτι ἀπέθνησκε θάνατον γλυκύν, γλυκύτερον πάσης ζωῆς.

Γ'.

Ἡ Ψυχὴ ἀπεκοιμήθη βαθμηδόν, ἀλλ' ὄνειρα δὲν εἶδε πλέον.

Πόσην ὥραν ἐκοιμήθη; εἰς τίνος νυμφίου ἐκοιμήθη τὰς ἀγκάλας; οὐδ' αὐτὴ τὸ ἤξευρεν, ὅτε ἐξύπνησε.

Τοῦτο μόνον εἶδεν, ὅτι φαιδρὸν καὶ θάλπον φῶς ἐπλήρου τὸν κοιτῶνά της, καὶ ὅτι ἦτο μόνη.

Ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος κοιτών, ὅπου τόσον παράδοξον διήγαγε νύκτα, ἀπήστραπτεν ἤδη ὅλην αὐτοῦ τὴν λαμπρότητα ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Βαρέα φοινικουργῆ ὑφάσματα ἐκόσμουν τοὺς καταγράφους καὶ ἐπιχρύσους τοίχους· ἡ ὀροφή, τετεχνημένη φιλοκάλως ἐξ ὀρυκτῆς ὑέλου, ἐμάρμαιρε πυρουμένη ὑπὸ τῶν πρωϊνῶν ἀκτίνων, τὸ δὲ ἐκ ποικίλου ψηφιδωτοῦ δάπεδον ἔστιλβεν ὡς κάτοπτρον. Αὐλαῖαι βαρύτιμοι ἐκρέμαντο ἀπὸ τῶν θυρῶν καὶ τῶν θυρίδων, τάπητες σαρδικοὶ ἐκάλυπτον τὰ περιθέοντα τὸν κοιτῶνα ἀνάκλιντρα, καὶ τρίποδες ἐκ πορφυρίτου ἀνεῖχον δίσκους ἀργυροῦς, ἐφ' ὧν ἔκαιον εὐώδη θυμιάματα. Ἡ κλίνη της, μὲ περσικὰς ὑποστρώσεις καὶ ἐλεφαντοτεύκτους πόδας, ἦτο ἀριστοτέχνημα πολυτελείας καὶ φιλοκαλίας. Ἂν δὲ φαντασθῇ πρὸς στιγμὴν ὁ ἀναγνώστης ἐπὶ τῆς κλίνης ταύτης ἐξηπλωμένην νωχελῶς

τὴν νεαρὰν κόρην, μὲ πορφυρᾶς ἐκ τοῦ ὕπνου παρειὰς καὶ ἡμικλείστους πρὸς τὸ ἄπλετον φῶς ὀφθαλμούς, κάμπτουσαν ἐπιχαρίτως τὴν μικράν της κεφαλὴν ἐπὶ τῆς λευκῆς της ὠλένης καὶ προφαίνουσαν τὴν ῥοδόχρουν αὐτῆς πτέρναν ὑπὸ τὴν λινοϋφῆ ὀθόνην, θὰ μὲ συγχωρήσῃ βεβαίως, ὅτι δὲν ἐπιχειρῶ λεπτομερεστέραν περιγραφὴν τῆς θελκτικῆς αὐτῆς εἰκόνος, ἀφοῦ δὲν ἔχει ἐπαρκῆ πρὸς τοῦτο χρώματα ἡ πενιχρά μου πυξίς.

Ὅτε ἤνοιξεν ἡ κόρη ἐντελῶς τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ εἶδε τὰ περὶ αὐτήν, ἔμεινε χαίνουσα ὑπὸ θάμβους καὶ ἄλαλος ἐκ τῆς ἐκπλήξεως πρὸς ὅσα ἐκύκλουν αὐτὴν θαύματα τέχνης καὶ πλούτου.

Ἔβαλλεν ἀνάρθρους κραυγὰς θαυμασμοῦ, καὶ ἐκρότει τὰς χεῖρας ὡς παιδίον. Ἠγέρθη, ἐκάθισε πάλιν, καὶ πάλιν ἠγέρθη, καὶ ἤρχισε νὰ περιτρέχῃ τὸν περίκοσμον αὐτῆς κοιτῶνα, ὁτὲ μὲν προσηλοῦσα γοητευμένον τὸ βλέμμα της εἰς τῶν τοίχων τὰς γραφάς, ὁτὲ δὲ θωπεύουσα καὶ ψηλαφῶσα τὰ τρίχαπτα παραπετάσματα, καὶ ποῦ μὲν κατοπτριζομένη εἰς τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων προσηλωμένα μεγάλα ἀργυρᾶ κάτοπτρα, ποῦ δὲ δροσίζουσα τὴν ἐξημμένην της μορφὴν διὰ τῶν ἐκ πτερῶν ταῶ ῥιπίδων, ἃς εὕρισκεν ἐπὶ τῶν κύκλῳ ἀνακλίντρων.

Σταθεῖσα αἴφνης πρὸ ἑνὸς τῶν κατόπτρων, ᾐσθάνθη πορφυρουμένας ἐξ εὐχαριστήσεως τὰς παρειάς της. Τόσον ὡραίαν οὐδέποτε εἶχον δείξει αὐτὴν τὰ κάτοπτρα τοῦ πατρικοῦ μεγάρου. Ἦτο ἀληθῶς τόσον ὡραία; εἶπε καθ' ἑαυτήν· ἦτο ἄρα τὸ πρόσωπόν της ἐκεῖνο, ἢ μήπως ἡ ὑπὸ τοῦ κατόπτρου ἀνταανακλωμένη μορφὴ ἦτο γοητείας πλάνη, παραίσθησις ἀνεξήγητος, ὡς ἤρχιζε νὰ φοβῆται ἡ κόρη ὅτι ἦσαν πάντα τὰ ἀπὸ τῆς χθὲς συμβαίνοντα εἰς αὐτὴν θαυμάσια; Καὶ ἂν ἡ περικαλλὴς ἐκείνη τοῦ κατόπτρου εἰκὼν ἦτο ἐξημμένης φαντασίας εἴδωλον, εἴδωλον ἄρα φανταστικὸν ἦτο καὶ ὁ μυστηριώδης νυκτερινός της σύντροφος; —Κατὰ τίνα παράδοξον εἱρμὸν μετέβησαν οἱ λογισμοὶ τῆς νεάνιδος ἀπὸ τῆς θελκτικῆς θέας τοῦ ἰδίου της προσώπου εἰς τὸν νυκτικόν της ξένον, θὰ ἐννοήσῃ εὐκόλως, ἂν ὄχι ὁ ἀναγνώστης μου, ἀλλὰ βε-

βαίως ὅμως πᾶσά μου ἀναγνώστρια· καὶ διὰ τοῦτο περιττὸν εἶνε νὰ ἐξηγηθῇ διὰ μακρῶν, πῶς ἡ κατάπληκτος διάνοια τῆς Ψυχῆς, ἀπὸ ἀπορίας εἰς ἀπορίαν μεταπίπτουσα, ἔφθασε τέλος ἐκεῖ, ὅθεν ἔπρεπεν ἴσως ν' ἀρχίσῃ, ὅτε ἐξυπνήσασα εὑρέθη μόνη, τουτέστιν εἰς τὸν παράδοξον σύντροφον τῆς παραδόξου νυκτός της.

Τί ἔγεινεν ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος ξένος, ὁ ἔχων τόσον θερμὴν τὴν ἀγκάλην, τόσον μεταξίνην τὴν κόμην, καὶ τόσον γλυκὺ τὸ φίλημα; πῶς ἀνελήφθη ἐγγύθεν της, χωρὶς αὐτὴ νὰ τὸ ἐννοήσῃ; διατί δὲν ἀνέμεινε πλησίον της τὸ φῶς τῆς πρωΐας; Αὐτὰ ἠρώτα τώρα καθ' ἑαυτὴν ἡ νεᾶνις, ἀναπολοῦσα τὸ πρόσφατον παρελθόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀμέριμνος περὶ τοῦ προσεχοῦς μέλλοντος. Μὴ δυνηθεῖσα ὅμως, ὅσον καὶ ἂν ἐτυράννησε τὴν μικράν της ξανθὴν κεφαλήν, νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς ἐρωτήματα, ἀπεφάσισε νὰ περιέλθῃ τὸ μέγαρον ὅλον, οὗτινος μικρὸν βεβαίως μόνον μέρος ἀπετέλει ὁ κοιτὼν ἐν ᾧ εὑρίσκετο, ἐλπίζουσα νὰ ἀνεύρῃ που κρυπτόμενον τὸν δραπέτην. Ἐτράπη λοιπὸν εἰς ἀναζήτησίν του, καὶ διέδραμε τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ δώματα τῆς εὐρείας οἰκοδομῆς· ἀλλ' εὗρε πάντα ἔρημα. Λαμπρότης καὶ πολυτέλεια πανταχοῦ, γραφαὶ καὶ ἀγάλματα, τάπητες καὶ αὐλαῖαι, τράπεζαι καὶ κλιντῆρες εἰς ὅλους τοὺς θαλάμους καὶ τὰς αἰθούσας, ἀλλ' οὐδαμοῦ ψυχὴ γεννητή· τὸ παραδοξότερον δὲ πάντων ἦτο, ὅτι ὅπου καὶ ἂν διευθύνετο, οὐδεμίαν εὕρισκεν ἔξοδον, τὸ δὲ πλανώμενον βῆμά της ἐπανέφερεν αὐτὴν πάντοτε εἰς τὸν ἀρχικόν της κοιτῶνα, καὶ τρεπόμενον ἐκεῖθεν εἰς ἄλλην διεύθυνσιν, ἐκεῖ πάλιν μετ' ὀλίγον ἐπανήρχετο. Περιῆλθεν οὕτω πολλάκις τὸ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον· ἀλλὰ τὴν κατεπόνησε τέλος ἡ ἐντὸς τοῦ λαβυρίνθου ἐκείνου ἀνωφελὴς περιπλάνησις, ἰλιγγίασις ἐθάμβωσε τοὺς ὀφθαλμούς της, καὶ κατέπεσεν ὀλιγοδρανὴς εἰς ἓν ἀνάκλιντρον. Ἴσως ὅμως καὶ πεζότερόν τι αἴσθημα ἦτο ἀφορμὴ τῆς σκοτοδινίας της· ἴσως παράδοξοί τινες νυγμοὶ τοῦ στομάχου, σημαίνοντες τὴν κοινοτάτην τῶν ἀνθρώπων ἀνάγκην, ἔρριψαν τὴν ἀχλὺν ἐκείνην ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς θνητῆς ἡρωΐδος μου· τόσον δὲ τοῦτο εἶνε πιθανώ-

τερον, ὅσον εὐώδης μετ' ὀλίγον κνίσσα, ἀναδιδομένη ἀπὸ τοῦ παρακειμένου δωματίου, ἐγαργάλισε τὴν ὄσφρησίν της, καὶ τὴν ἐξήγειρεν ἀπὸ τοῦ παροδικοῦ της ληθάργου. Ἔδραμεν ἡ Ψυχὴ ἐκεῖ, καὶ πρὸς εὐχάριστον ἔκπληξίν της εὗρε τράπεζαν ἐστρωμένην καὶ ὄψα ἐπ' αὐτῆς πολλά. Καθίσασα δὲ.. ἔφαγε, διότι ἐπεῖνα πολύ.

Μετὰ τοῦτο...—πλὴν τί ἐνδιαφέρον θὰ εἶχε διὰ τὸν ἀναγνώστην, νὰ μάθῃ πῶς διήγαγε τὴν ἐπίλοιπον ἡμέραν ἡ νεᾶνις, ποσάκις περιῆλθε καὶ πάλιν τὴν μαγικὴν αὐτῆς κατοικίαν, ποσάκις ἐσταμάτησε πρὸ τοῦ κατόπτρου διευθετοῦσα τὴν κόμην της, καὶ ποσάκις ἤλλαξε στολήν, ἀντλοῦσα ἀπὸ τῶν ἀφθόνων ἱματιοθηκῶν τοῦ μεγάρου, τὰς ὁποίας ἀνεκάλυψε κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας αὐτῆς ἐκδρομάς;

Ὅτε ἡ ἑσπερινὴ ἀμφιλύκη ἤρχισε νὰ περιλούῃ διὰ τῶν ἐλαφρῶν καὶ ἀβεβαίων της ἀτμῶν τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τὰ ὑψίκομα δένδρα τοῦ δρυμοῦ, οἱ δὲ ἀστέρες νὰ σπινθηρίζωσι μεμονωμένοι καὶ ἀραιοὶ εἰς τὸν ἀμαυρούμενον οὐρανόν, ὁ κοιτὼν τῆς Ψυχῆς ἤρχισε πληρούμενος σκότους, ἡ δὲ καρδία αὐτῆς ἀορίστου τινὸς συναισθήματος, μετέχοντος τρόμου συνάμα καὶ προσδοκίας. Τὸ στῆθός της συνεστέλλετο βεβαρημένον, ἡ ἀναπνοή της διεκόπτετο, καὶ ἡ καρδία της ὁτὲ μὲν ἐκτύπα βιαίως ὡς σφῦρα, ὁτὲ δὲ ἐθρόει μόλις ὡς τρέμον φύλλον. Ἠσθάνετο ῥεῦμα θερμὸν ἀναβαῖνον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ πορφυροῦν τὰς παρειάς της, μετ' ὀλίγον δὲ πάλιν φρικίασις ἀστραπιαία διέτρεχε τὰς ῥίζας τῶν τριχῶν αὐτῆς καὶ ἐψύχραινε τοὺς κροτάφους της. Καθημένη παρὰ τὴν θυρίδα τοῦ θαλάμου της, καὶ πλανῶσα ἀνήσυχον ἀορίστου προσδοκίας βλέμμα ἐπὶ τὸν κυκλοῦντα τὸ μέγαρον χλοερὸν καὶ κατάφυτον κῆπον, ἠσθάνετο ὅτι κἄτι ἀνέμενεν, ἀλλ' ἐφοβεῖτο νὰ ὁμολογήσῃ ἐνδομύχως, ὅτι τὸ κἄτι ἐκεῖνο ἦτο ὁ ἄγνωστος τῆς νυκτός. Προσήλου τὸ βλέμμα της εἰς πᾶσαν ἀτραπόν, ἔτεινε τὸ οὖς αὐτῆς πρὸς τὸν ἀμυδρότατον ἦχον, καὶ πᾶς κρότος τῇ ἐφαίνετο κρότος βημάτων, πᾶσα σκιὰ ὑπεδύετο τὸ σχῆμα ἀνθρωπίνου αναστήματος. Καὶ ἦτο μὲν πεπεισμένη, ὅτι ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος

ξένος ἦτο ἄνθρωπος ὡς αὐτή, διότι ἡ θετικωτέρα τῶν αἰσθήσεων, ἡ ἀφή, τὴν εἶχε ἱκανῶς διδάξει τοῦτο· ἀλλ' εἶχεν ὅμως τὴν περιέργειαν νὰ ἴδῃ, πῶς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἤθελεν εἰσέλθει εἰς μέγαρον, τὸ ὁποῖον οὔτε εἰσόδους εἶχεν οὔτε ἐξόδους.

Βαθμηδὸν ὅμως τὰ σκότη ἐπυκνώθησαν, οἱ κλῶνες τῶν δένδρων συνεχύθησαν εἰς μελανὸν καὶ ἄμορφον ὄγκον, τὸ δὲ βλέμμα τῆς Ψυχῆς οὐδὲν κατώρθονε πλέον νὰ διακρίνῃ, ὅσον καὶ ἂν προσεπάθει νὰ διαπεράσῃ τὸν καταπετασθέντα ἐνώπιόν της πέπλον τῆς νυκτός. Ἓν μόνον εἶδεν αἴφνης πρὸ αὐτῆς καὶ ἐξεπλάγη· εἶδε τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν αἰγείρων τοῦ κήπου περιβαλλομένας ὑπὸ τρομώδους φωτὸς καὶ τὴν σκιὰν τῆς κεφαλῆς της παρατεινομένην ἐπὶ τοῦ φωτισθέντος φυλλώματος. Πόθεν ἡ αἰφνιδία ἐκείνη ἀκτίς; ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδε τὸν κοιτῶνά της κατάφωτον. Τέσσαρες λυχνοῦχοι ἀργυροῖ, ἀοράτως καὶ ἀθορύβως ἐκεῖ μετακομισθέντες, ἔφερον λυχνίας χρυσᾶς, πληρούσας τὸν θάλαμον ἱλαροῦ καὶ ἀπλέτου φωτός. Τίς καὶ πῶς ἔφερε τοὺς λυχνούχους ἐκείνους εἰς τὸν κοιτῶνά της, οὔτε εἶδεν ἡ Ψυχὴ οὔτε ἤκουσεν· ἡ δὲ ἀσθενὴς αὐτῆς κεφαλή, καταπεπονημένη ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκπλήξεων ὁλοκλήρου ἡμερονυκτίου, οὐδὲ κἂν νὰ μαντεύσῃ προσεπάθησε. Συνειθίσασα πλέον εἰς τὰ παράδοξα καὶ ἀκατάληπτα, ἐδέχθη ἀπαθὴς καὶ τὸ νέον τοῦτο αἴνιγμα. Τέλος ἐβάρυναν τὰ βλέφαρά της, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ Ψυχὴ ἐκοιμᾶτο εἰς τὴν κλίνην της.

Μετά τινας ὅμως στιγμὰς αἱ λυχνίαι ἐσβέσθησαν ὑπὸ μυστηριώδη πνοήν, θροῦς ἐλαφρός, οἱονεὶ πτερυγίσματος, ἐτάραξε τὴν ἠρεμίαν τῆς νυκτός, σκιά τις ἐφάνη ὀρθουμένη πρὸ τοῦ παραθύρου, καὶ ἡ Ψυχὴ ἐξύπνησε. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ βάλῃ κραυγήν, καὶ ἓν φίλημα τῆς ἔκλεισε τὸ στόμα.

Δ'.

Πρὸς τί νὰ διηγηθῶ τὰ τῆς δευτέρας ταύτης νυκτὸς καὶ τῶν ἑπομένων ἄλλων; Πολλαὶ ἦλθον καὶ παρῆλθον οὕτω, ὅμοιαι καὶ ἀπαράλλακτοι πρὸς τὴν πρώτην, καὶ πᾶσαν νέαν αὐγὴν ἡ Ψυχὴ ἀφυπνοῦσα ἔβλεπεν ὅτι ἦτο μόνη. Προσεπάθει πάντοτε, ὀλιγώτερον μὲν ἀνήσυχος ἀλλὰ πλειότερον περίεργος, νὰ μαντεύσῃ τίς καὶ ποῖος ἦτο ὁ νυκτερινός της φίλος, ἀλλ' αἱ προσπάθειαί της ἀπέμενον ἄγονοι· μόνη δὲ καθ' ἑσπέραν κατακλινομένη, μόνη καὶ πάλιν ἀφύπνου, μὴ κατορθοῦσα κἂν νὰ ἐννοήσῃ, πότε τὴν ἀπεχωρίζετο ὁ νυκτικός της σύντροφος.

Καὶ δὲν τὸν ἠρώτα; ἴσως ἐρωτήσῃ τις τῶν ἀναγνωστῶν μου. Καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀπέβη μάταιον. Ὁ μυστηριώδης της ἐραστὴς ὄχι μόνον δὲν ἐξωμολογήθη τίς ἦτο εἰς τὴν νεαράν του φίλην, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς τῆς ἀπηγόρευσε πᾶσαν ὁμοίαν ἐρώτησιν τοῦ λοιποῦ· προσέθεσε δὲ μετὰ σοβαρότητος δυσαναλόγου πρὸς τὴν παιδικὴν κλαγγὴν τῆς φωνῆς του, ὅτι ἤθελε διαλυθῇ ὡς ἱστὸς ἀράχνης ἡ εὐτυχία των, εὐθὺς ὡς ἔπνεεν ἐπ' αὐτῆς ἡ ἐλαχίστη γνώσεως πνοή, διότι ἡ εὐδαιμονία ἐκείνη ἦτο εὐδαιμονία θάλλουσα μόνον εἰς τὸ σκότος καὶ μαραινομένη εἰς τὸ φῶς. Μάτην ἐπέμεινεν ἡ νεᾶνις, καὶ μάτην ἱκέτευσε καὶ ἐθώπευσε, . . καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ τέλους, ὡς αἱ γυναῖκες ἠξεύρουσι νὰ κλαίωσι.

—Μὴ ζήτει, Ψυχή μου, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, νὰ μάθῃς ποῖος εἶμαι. Ἔσο εὐδαίμων εἰς τὰς ἀγκάλας μου, ὅπως εἶμαι εἰς τὰς ἰδικάς σου, καὶ μὴ θέλῃς ἄλλο περισσότερον. Κατὰ τί θ' αὐξήσῃ τὴν εὐτυχίαν μας νὰ μάθῃς τὸ ὄνομά μου; Κατ' οὐδέν, ἀγαπητή μου Ψυχή· θὰ τὴν καταστρέψῃ μάλιστα, σοῦ τὸ ὁρκίζομαι εἰς τὸν ἔρωτά μου. Θὰ τὴν καταστρέψῃ, διότι ὅταν μάθῃς ποῖος εἶμαι καὶ ἰδῇς τὸ πρόσωπόν μου, θὰ μὲ χάσῃς ἀπὸ τὰς ἀγκάλας σου καὶ δὲν θὰ μ' ἐπανίδῃς πλέον. Θὰ θρηνήσῃς τότε τὸν χωρισμόν μας, θὰ χύσῃς πικρὰ μετανοίας δάκρυα, ἀλλὰ ἡ ὄψιμός σου με-

τάνοια δὲν θὰ σὲ ὠφελήσῃ· τὸ γνωστὸν δὲν γίνεται πλέον ἄγνωστον. Ἀγάπα με λοιπόν, Ψυχή μου, ὡς σὲ ἀγαπῶ, ἀλλ' ἀγνόει ποῖον ἀγαπᾷς. Δὲν θὰ γείνῃ θερμοτέρα ἡ ἀγκάλη μας, ἂν μὲ γνωρίσῃς, οὔτε τὰ φιλήματά μας θὰ γείνουν γλυκύτερα. Μὴ ζητῇς νὰ ἀνακαλύψῃς ὅ,τι καὶ σὺ πρέπει νὰ ἀγνοῇς καὶ οἱ ἐχθροί μας νὰ μὴ γνωρίζωσιν Ἄφησε, ἀγάπη μου, νὰ διαρρέῃ τοιουτοτρόπως ἄγνωστος καὶ μυστικὴ ἡ ἀγάπη μας, ὡς δροσερὸν μικρὸν ῥυάκιον, ψιθυρίζον μυστικὰ ὑπὸ τὰ πράσινα χόρτα· μὴ ἐπιθυμῇς νὰ ἀποκαλύψῃς τὸ μυστικόν του ῥεῖθρον εἰς τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, αἱ ὁποῖαι θὰ τὸ ἀπορροφήσωσι καὶ θὰ τὸ ξηράνωσι. Δός μου τὴν ὑπόσχεσιν νὰ μὴ μ' ἐρωτήσῃς πλέον, τίς εἶμαι, μήτε νὰ προσπαθήσῃς κἂν νὰ τὸ μάθῃς μόνη σου. Τὴν ὑπόσχεσιν αὐτὴν σοῦ ζητῶ χάριν τῆς ἀγάπης μας, χάριν σοῦ τῆς ἰδίας, χάριν τῆς εὐτυχίας καὶ τῶν δύο μας.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοὺς γλυκεῖς, τοὺς ὁποίους πολλάκις διέκοψαν γλυκύτερα αὐτῶν φιλήματα, δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιστῇ ἡ νεαρὰ νύμφη. Ἔδωκε τὴν ζητηθεῖσαν ὑπόσχεσιν, καὶ οἱ θερμοὶ σύζυγοι ἐχωρίσθησαν, πρὶν ἢ ἔτι διολισθήσῃ εἰς τὸν κοιτῶνά των διὰ τῆς πυκνῆς αὐλαίας τοῦ παραθύρου ἡ πρώτη πρωϊνὴ ἀκτίς. Ἀλλ' ἡ ὑπόσχεσις τῆς Ψυχῆς ἦτο δυστυχῶς ἀνωτέρα τῶν δυνάμεών της καὶ ἀσθενεστέρα πολὺ τῆς περιεργείας της· τοῦτο δὲ κατενόησε καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία, εὐθὺς ὡς ἀπέμεινε μόνη καὶ δὲν ἀντήχουν πλέον εἰς τὰ θελγόμενα ὦτά της αἱ εὔγλωττοι παρακλήσεις τοῦ μυστηριώδους ξένου. Ἀνελογίσθη ψυχρότερον τοὺς λόγους του, καὶ προσεπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπαγόρευσιν ἐκείνου, ὅπως ἐγκρίνῃ ἀπαθῶς καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὑπόσχεσιν· δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως.

— Τί λόγον ἔχει, διελογίζετο ἡ Ψυχή, νὰ μὴ θέλῃ νὰ φανερωθῇ εἰς ἐμέ; ἂν μὲ ἀγαπᾷ ἀληθῶς, ὡς λέγει, διατί δὲν μὲ ἐμπιστεύεται; Καὶ ἂν τὸ μυστικὸν εἶνε ἀπαραίτητον καὶ ἡ δυσπιστία του ἀναγκαία, διατί δὲν ἐξηγεῖ καὶ εἰς ἐμὲ τὴν ἀνάγκην, διὰ νὰ τὴν ἀναγνωρίσω καὶ ὑποταχθῶ; Ποῖοι εἶνε οἱ ἐχθροί μου

αὐτοι οἱ ἄγνωστοι, εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ μείνῃ κρυμμένη ἡ ἀγάπη μας; Εἰς μάτην κοπιάζω τὸν νοῦν μου· δὲν εὑρίσκω κανένα ἐχθρόν μου· δὲν γνωρίζω τοὐλάχιστον ἄνθρωπον ἢ Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ἡμάρτησα, καὶ τοῦ ὁποίου νὰ ἐπέσυρα τὴν ἔχθραν. Καὶ διατί ἄράγε θὰ καταστρέψουν οἱ ἄγνωστοι αὐτοὶ ἐχθροί μου τὴν εὐτυχίαν μου, ἂν μάθω ἐγὼ εἰς τίνα τὴν χρεωστῶ, ἂν γνωρίσω ποῖον εἶνε τὸ μυστηριῶδες αὐτὸ ὄν, τοῦ ὁποίου μὲ θερμαίνουσι πᾶσαν νύκτα αἱ ἀγκάλαι; Διατί δὲν μοῦ λύει τὸ αἴνιγμα, ἀφοῦ θέλει νὰ τὸ σεβασθῶ;.. Ὄχι· δὲν εἶν' ἀλήθεια ὅσα μ' ἔλεγε, ἀλλὰ μόνον προφάσεις· ἠθέλησε νὰ μὲ φοβήσῃ, διὰ νὰ μὴ ζητήσω νὰ μάθω τίς εἶνε. Ἔχει λοιπὸν συμφέρον νὰ κρύπτεται,.. ἀλλὰ ποῖον συμφέρον;..

Καὶ ἐξηκολούθει βυθιζομένη εἰς τὰς σκέψεις της, καὶ εἰς τὸ βάθος αὐτῶν ἐνόμισεν ὅτι εὗρε τέλος μέσον πρόσφορον καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῆς περιέργειαν νὰ θεραπεύσῃ, καὶ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ νυκτερινοῦ της φίλου νὰ μὴ φωραθῇ παραβάτις.

Κατίσχυσεν οὕτω ὁρμεμφύτως ἐν τῇ ἀθώᾳ ψυχῇ τῆς νεάνιδος ἡ γυναικεία ἐκείνη σοφιστεία, ἡ θεμέλιον τῆς κοσμικῆς ἠθικῆς ἀνακηρύττουσα τὸ «Ποῖος θὰ τὸ μάθῃ;», ἡ μετροῦσα τὸ κακὸν μὲ τοῦ σκανδάλου τὸν πῆχυν.

Ε'.

Ἀποφασίσασα ἡ Ψυχὴ νὰ ἴδῃ ἐκ παντὸς τρόπου τὸ πρόσωπον τοῦ ἐραστοῦ της, ἀπεφάσισε συνάμα νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν της τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα. Ἐπειδὴ δὲ διὰ νὰ ἴδῃ εἶχε πρὸ παντὸς ἀνάγκην φωτός, διότι ὁ ἄγνωστος ἤρχετο καὶ ἀπήρχετο ἐν βαθυτάτῳ σκότει, διενοήθη νὰ σώσῃ ἕνα τῶν λύχνων τοῦ κοιτῶνός της ἀπὸ τῆς μυστηριώδους καὶ ἀνεξηγήτου πνοῆς, ἥτις τοὺς ἔσβυνε μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀγνώστου ἐραστοῦ, καὶ

πρόσφορον πρὸς τοῦτο ἔκρινε νὰ μετατοπίσῃ καὶ κρύψῃ ἕνα ἐξ αὐτῶν ὄπισθεν βαρείας καὶ πυκνῆς αὐλαίας· τοῦτο ἔκαμε, καὶ ἀληθῶς τὸ φῶς τῆς λυχνίας διέφυγε τὸν μοιραῖόν του θάνατον καὶ ἐπέζησε, διαλαθὸν οὐ μόνον τὸν ἀπόκρυφον φωτοσβέστην, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἔρωτος τὸν ὀφθαλμόν, ὅστις καθιπτάμενος κατάκοπος εἰς τῆς Ψυχῆς του τὰς ἀγκάλας, κατεκλίθη παρ' αὐτὴν ἀνύποπτος πάντοτε καὶ ἀμέριμνος.

Εἶπον Ἔρωτος πρὸ μικροῦ, ὠνόμασα δηλαδὴ τὸν μέχρι τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἀναγνώστην μου ἄγνωστον ἐραστὴν τῆς ἡρωΐδος μου, διότι καιρὸς εἶνε πλέον νὰ γνωσθῇ ὅ,τι καὶ ἐκείνη μετ' ὀλίγον θὰ μάθῃ. Ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης, ἀποφασίσας νὰ γνωρίσῃ τίς ἦτο ἡ περικαλλὴς ἐκείνη κόρη, τῆς ὁποίας τὸ πανδήμως λατρευόμενον κάλλος εἶχεν ἀνάψει τόσην ζηλοτυπίαν εἰς τὰ θεῖα τῆς μητρός του στήθη, μετέβη μόνος εἰς τὸν βράχον τῆς ἐκθέσεως, εἶδε τὴν ὡραίαν καὶ ἐγκαταλελειμμένην νεάνιδα, καὶ ἡ καρδία του διεσείσθη μέχρι μυχῶν ὑπὸ οἴκτου καὶ ἀνεφλέχθη διὰ μιᾶς ὑπὸ πόθου. Ἀνήρπασεν αὐτὴν ἐπὶ τῶν πτερύγων του, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ μήτε τῆς μητρός του τὴν ἐνδεχομένην ὀργήν, μήτε τὰ λοιπὰ τοῦ τολμήματός του ἐπακόλουθα, καὶ τὴν ἔφερεν, ὡς εἴδομεν, ἐναέριον εἰς τὸ ἐξοχικόν του μέγαρον, ὅπου καὶ τὴν ἐπεσκέπτετο πᾶσαν νύκτα, ἄγνωστος καὶ μυστηριώδης, κρύπτων τοὺς ἔρωτάς του ἀπὸ τοῦ μητρικοῦ ὄμματος ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς νυκτός.

Οὕτω κατεκλίθη πλησίον της καὶ τὴν μοιραίαν ἐκείνην νύκτα, ἧς ὀλέθριον παρεσκεύαζε τὸ τέλος ἡ περιέργεια τῆς ἐρωμένης του, μετὰ μικρὸν δὲ ὕπνος γλυκὺς ἔκλεισε τὰ βλέφαρα τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ ξανθή του κεφαλὴ ἐναρκώθη ἠρέμα ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τραχήλου τῆς φίλης του. Ἡ Ψυχὴ προσεποιήθη καὶ αὐτὴ κατ' ἀρχὰς τὴν κοιμωμένην, καὶ ἡ ἀναπνοή της ἡνώθη ἐπὶ μικρὸν πρὸς τὴν ἀτάραχον πνοὴν τοῦ Ἔρωτος· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπέσυρε σιγὰ σιγὰ τὸν τράχηλόν της ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ θεοῦ, κατέβη τῆς κλίνης, καὶ βαίνουσα γυμνόπους ἐπ' ἄκρων δακτύλων ἔλαβε τὸν ὑποκλαπέντα λύχνον ἀπὸ τῆς κρύπτης του· τρέ-

μουσα δὲ ὅλη καὶ κρατοῦσα τὴν ἀναπνοήν αὐτῆς, ἀλλὰ μάτην προσπαθοῦσα νὰ κρατήσῃ καὶ τῆς καρδίας της τοὺς παλμούς, ἐπλησίασεν εἰς τὴν κλίνην, ὅπου νήδυμον καὶ βαθὺν ἐκοιμᾶτο ὕπνον ὁ νεαρὸς θεός.

Ποῖον θέαμα παρέστη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νέας γυναικὸς εὐκόλως φαντάζεται ὁ ἀναγνώστης, ἂν ἔτυχε ποτὲ νὰ ἀναγνώσῃ μυθολογικὰς περιγραφὰς τοῦ πτερωτοῦ θεόπαιδος. Τὸ θεῖον τοῦ κάλλους πρότυπον, ἐνσαρκωμένον εἰς σῶμα λευκὸν ὡς ἀλάβαστρος καὶ ἁπαλὸν ὡς ῥόδου πέταλον, ἀνέπνεε σιγὰ μὲ διεσταλμένα καὶ μειδιῶντα χείλη ὑπὸ τὰ ἔκθαμβα ὄμματα τῆς Ψυχῆς. Ὁ ὕπνος εἶχεν ἔτι μᾶλλον πορφυρώσει τὰς ῥοδίνας αὐτοῦ παρειάς, ἐφ' ὧν ἐπήνθει ὁ χνοῦς τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἡ δὲ οὐλόθριξ καὶ ξανθὴ αὐτοῦ κόμη, ἡπλωμένη ἀτάκτως περὶ τὸν τρυφερὸν αὐτοῦ τράχηλον, ἔστιλβε χρυσίζουσα ὑπὸ τὸ τρέμον φῶς τοῦ προδότου λύχνου· τὰ πορφυρᾶ του χείλη ἔφερον ἔτι τὸν ὑγρὸν τύπον τῶν φιλημάτων τῆς Ψυχῆς, καὶ προετείνοντο ἄπληστα, ὡσεὶ νέον ποθοῦντα ἀσπασμόν. Αἱ ἐλαφραί του πτέρυγες, συνεσταλμέναι περὶ τοὺς τορευτοὺς αὐτοῦ ὤμους, ἔτρεμον παλλόμεναι ὑπὸ τῆς ὁμαλῆς του ἀναπνοῆς, τὰ δὲ τὰ στήθη του, ῥοδόλευκα ὡς προφαίνουσα ἠὼς καὶ μαλακὰ ὡς ζύμη νεαρά, ἐστίζοντο ὑπὸ τῶν διαφανῶν μαργαριτῶν τοῦ θείου του ἱδρῶτος.

Ἡ Ψυχὴ ὅμως, — ἡ ἀπερίσκεπτος καὶ περίεργος Ψυχὴ — δὲν ἐπρόφθασε νὰ παρατηρήσῃ μήτε νὰ θαυμάσῃ καθ' ἓν τὰ κάλλη τοῦ ἐραστοῦ της. Μόλις τὸν εἶδε φωτισθέντα ὑπὸ τοῦ λύχνου, καὶ κραυγὴ καταπλήξεως διέρρηξε τὰ χείλη της· ὁ θαυμασμός της διέσεισεν αὐτὴν ὡς τρόμου αἰφνιδίου ῥιπή, ἡ χεὶρ της ἐκλονίσθη, σταγὼν διακαοῦς ἐλαίου ἐχύθη ἀπὸ τοῦ λύχνου ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ Ψυχὴ οὐδὲν πλέον ἄλλο εἶδεν. Ὁ λύχνος ἔπεσεν ἀπὸ τῶν χειρῶν της χαμαὶ μετὰ πατάγου φοβεροῦ, ὡσεὶ κόσμος ὁλόκληρος κατεκρημνίζετο κύκλῳ της, σκότος βαθὺ τὴν περιέβαλε, καὶ τόσον μόνον ᾐσθάνθη, ὅτι κατεκυλίετο ἀπὸ ὕψους εἰς βάθος. . . . . .

Ὅτε ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς της, φῶς ἡλίου ἄπλετον κατηύγαζεν, ὄχι πλέον τοὺς καταγράφους τοίχους τοῦ μυροβόλου κοιτῶνός της, ἀλλὰ βράχους κύκλῳ ξηροὺς καὶ δάση ἄγρια, τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους βράχους καὶ δρυμούς, οὓς εἶχεν ἐμπρός της καθ' ἣν ἡμέραν αἱ ἄστοργοι τοῦ πατρός της χεῖρες εἶχον ἐκθέσει αὐτὴν εἰς βορὰν τῶν θηρίων.

Ταχεῖα ἀνατόλησις τοῦ προσφάτου καὶ μαγικοῦ αὐτῆς παρελθόντος διέδραμεν ὡς ἀστραπὴ τὴν φαντασίαν της, καὶ ὑπέθεσε πρὸς στιγμήν, ὅτι ἀπὸ γοητευτικοῦ ὀνείρου ἀφύπνωσεν ἀποτόμως εἰς τὴν φοβερὰν πραγματικότητα. Ἀλλ' ἡ μνήμη αὐτῆς ἐγείνε κατ' ὀλίγον ἠρεμωτέρα, αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἀποπτάσης εὐτυχίας ἐπανῆλθον ὅλαι εἰς τὴν διάνοιάν της, καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας αὐτῆς περιέσφιγξεν ὡς διὰ σιδηροῦ κλοιοῦ τὴν καρδίαν της. Τὰ ἐνθυμήθη ὅλα, καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα πικρά. Πλὴν τί ὠφέλουν πλέον οἱ θρῆνοι; Μάτην ἐπότισε καὶ πάλιν διὰ τῶν δακρύων της τοὺς αὐχμηροὺς ἐκείνους βράχους, ὅπου τὴν εἶχεν ἐγκαταλείψει ἄλλοτε ἡ πατρικὴ ἀστοργία καὶ τὴν εὗρεν ἡ περιπαθεστάτη ἀγάπη· μάτην ἀντήχησαν τοὺς ὀλογυγμοὺς αὐτῆς οἱ μυχοὶ τοῦ δάσους. Τώρα τὰ δάκρυά της ἔρρευσαν χωρὶς κανεὶς νὰ τὰ σπογγίσῃ, καὶ οἱ στεναγμοί της ἐξήχησαν χωρὶς νὰ ἀκουσθῶσι, μόνη δὲ ἡ ἀπελπισία ἦλθε καὶ ἐκάθισε σύντροφος αὐτῆς παρὰ τὸ πλευρόν της. Ἀλλ' ὅπως πολλάκις ἡ μὲν ἐλπὶς ναρκόνει τὴν ψυχὴν καὶ παραλύει τὴν δρᾶσιν ἡμῶν ἐπὶ τῇ κενῇ προσδοκίᾳ τῆς εὐτυχίας, ἡ ἀπόγνωσις δὲ τοὐναντίον κεντρίζει καὶ ζωογονεῖ εἰς ἔσχατον ἀγῶνα πάσας ἡμῶν τὰς δυνάμεις, ὅπως ὁ ναυαγὸς αἰσθάνεται πολλαπλάσιον τὸ ψυχικὸν αὐτοῦ σθένος καὶ τὰ νεῦρά του ἐντεινόμενα ὡς χαλύβδινα, καὶ κολυμβᾷ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ὅσον διάστημα οὐδὲ νὰ φαντασθῇ ἤθελεν ἄλλως τολμήσει, οὕτω καὶ τώρα ἡ παντελὴς ἀπόγνωσις ἀνεπτέρωσε τὰς δυνάμεις τῆς Ψυχῆς καὶ ἐξήγειρε τὴν κατάκοπον διάνοιάν της, ἡ δὲ ἀναζήτησις τοῦ ἀπολεσθέντος ἐραστοῦ ὑπῆρξε τὸ μόνον φωτεινὸν σημεῖον, εἰς ὃ ἠτένισαν μετὰ πόθου τὰ ἀναλάμψαντα ψυχικά της ὄμματα.

Δὲν ἐσυλλογίσθη τὸ πατρικόν της δῶμα, οὔτ' ἐσκέφθη κἂν νὰ καταφύγῃ εἰς τῶν βασιλισσῶν ἀδελφῶν της τὰ ἀνάκτορα. Οὔτε πατρικὴν ἑστίαν ἤθελε πλέον, οὔτε θωπείας ἐπεθύμει ἀδελφικάς, εἰς ἀντάλλαγμα ἐκείνων, ὧν ἐθρήνει τὴν στέρησιν. Ἤθελε τὸν ἀπολεσθέντα πάγκαλον σύζυγον, τὸν μυστηριώδη ἐκεῖνον ξένον, τὸν γνωρίσαντα εἰς αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν ἣν ἤλπιζε νὰ ἐπανεύρῃ μετ' αὐτοῦ.

Ἐτράπη λοιπὸν εἰς ἀναζήτησίν του, καὶ ἀκάματον διέβη τὸ βῆμά της βουνοὺς καὶ κοιλάδας.

Ἂς τὴν ἀφήσωμεν δὲ τώρα πρὸς στιγμὴν πλανωμένην εἰκῇ δι' ἀγνώστων ὁδῶν, ἐρωτῶσαν ἀνὰ πᾶσαν τρίοδον περὶ τοῦ δραπέτου, καὶ ἐκπλήττουσαν τοὺς διαβάτας διὰ τῆς ἀλλοκότου περιγραφῆς του, τὴν ὁποίαν ἤντλει ἀπὸ τῶν προσφάτων αὐτῆς ἀναμνήσεων, καὶ ἂς παρακολουθήσωμεν τὸν Ἔρωτα.

ϛ'.

Νωπόν ἔτι καὶ δριμὺ φέρων εἰς τὸν ὦμόν του τὸ ἄλγος τοῦ καύματος, ἐπέταξεν οὗτος εἰς τὸ ἐνδιαίτημα τῆς μητρός του, καὶ κατεκλίθη εἰς ἓν ἀνάκλιντρον τοῦ θαλάμου της, ἀφοῦ παρεκάλεσε πρότερον τὸν γέροντα Ἀσκληπιόν, εἰς ὃν ἐξεμυστηρεύθη τὰ πράγματα ἐπὶ ὑποσχέσει ἐχεμυθίας, νὰ τοῦ δώσῃ πρόσφορον ἀλοιφὴν διὰ τὴν πληγήν του. Ἀλλ' ὁ θεῖος ἰατρὸς δὲν ὡμοίαζεν ἀκόμη τότε τοὺς σημερινοὺς ἀπογόνους του, οἵτινες κρύπτουσιν ἐνίοτε εἰς τὰς μητέρας τὰ τρυφερὰ νοσήματα τῶν υἱῶν των, καὶ ἐπρόδωκε τὸ μυστικὸν εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Ἡ δὲ φιλόστοργος αὐτὴ μήτηρ, ἀφοῦ πρῶτον ἠγανάκτησε καὶ ἐφώναξε καὶ ἐπλατάγησεν, ἀφοῦ προσεποιήθη τὰ νεῦρά της καὶ ἐπετίμησε διὰ πολλῶν ἀκόσμων προσφωνήσεων τὸν παράλυτον — ὡς τὸν ἀπεκάλεσεν — υἱόν της, ἐκάθισεν ὅμως ἔπειτα, ὡριμώτερον καὶ ἀπαθέστερον σκε-

φθεῖσα, παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ νοσοῦντος τέκνου της, φιλόστοργον μὲν ἔχουσα πρόφασιν τὴν μητρικὴν αὐτῆς περὶ τῆς θεραπείας του μέριμναν, λόγον δὲ ἀληθῆ τῆς νοσοκομίας της τὴν ἄγρυπνον φρούρησιν τοῦ ἀτιθάσσου μείρακος. Παρέμενε δ' ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς, οὐδὲ βῆμα αὐτοῦ μακρυνομένη, καὶ ἀφοῦ ἔτι ἐπουλώθη ἡ πληγή του.

Τίς οἶδε δὲ πόσον θὰ παρετείνετο ἡ ἐπίμονος αὕτη μητρικὴ φιλοστοργία καὶ ὁ παντελὴς ἀποκλεισμὸς τοῦ ἀσώτου υἱοῦ ἀπὸ τοῦ ἔξω κόσμου, ἂν ἔκτακτόν τι γεγονὸς δὲν ἐνέβαλλεν εἰς πειρασμὸν τὴν φιλαρέσκειαν τῆς θεᾶς.

Ὁ Ζεὺς ἔδιδε τὴν ἐπαύριον μεγάλην χορευτικὴν ἑσπερίδα ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, τὸ δὲ μητρικὸν φίλτρον τῆς Ἀφροδίτης, ὅσον βαθέως καὶ ἂν συνησθάνετο αὕτη τὴν ἀνάγκην τῆς κοσμικῆς του ἐπιδείξεως, δὲν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τὰς ὀρχηστικὰς τῶν ποδῶν της διαθέσεις, τόσον μᾶλλον, ὅσον ἡ τῶν χαρίτων βασιλὶς εἶχεν ἤδη ὑποσχεθῆ τὸν πρῶτον ἀντίχορον εἰς τὸν νέον ἐραστήν της Ἀπόλλωνα, καὶ κατ' οὐδένα λόγον ἐννόει νὰ λείψῃ. Παρεκάλεσε λοιπὸν τὸν Ἑρμῆν νὰ τὴν ἀναπληρώσῃ δι' ὀλίγας ὥρας παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἐν ἀναρρώσει διατελοῦντος υἱοῦ της, καὶ μετέβη εἰς τὸν χορόν.

Ὁ Ἑρμῆς, ὅστις ἔτρεφε τότε καὶ αὐτὸς εἰς τὰ βάθη τοῦ θείου του στήθους μυστικόν τι καὶ οὐχὶ ἐντελῶς πλατωνικὸν αἴσθημα πρὸς τὴν θεὰν τοῦ κάλλους, καὶ προσεπάθει παντὶ τρόπῳ νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν συνάδελφον θεὸν τῆς μαντικῆς, δὲν ἠθέλησεν, ἐννοεῖται, νὰ δυσαρεστήσῃ τὴν Ἀφροδίτην, ἔδραξε δὲ μάλιστα προθύμως τὴν εὐκαιρίαν νὰ τῆς παράσχῃ ἐκδούλευσιν, τῆς ὁποίας γλυκυτάτην ἀνέπλαττε τὴν ἀμοιβὴν ἡ λογιστική του φαντασία. Μετέβη λοιπὸν πρὸς τὸν Ἔρωτα, ὃν εὗρε καταγινόμενον εἰς καθαρισμὸν καὶ ταξινόμησιν τῶν βελῶν τῆς φαρέτρας του. Μὴ ἔχων τὶ ἄλλο νὰ κάμῃ ὁ ὑγιέστατος ἐκεῖνος ἀσθενής, χασμώμενος ἐκ πλήξεως, ἀδημονῶν διὰ τὸν ἀδικαιολόγητον περιορισμόν του, καὶ στενοχωρούμενος ὑπὸ τῆς ἀγωνίας αὐτοῦ περὶ τῆς τύχης τῆς ἐρωμένης

του, προσεπάθει νὰ ἀπατήσῃ τὸν καιρόν, καὶ νὰ διασκεδάσῃ τὴν πλῆξίν του ἀναθεωρῶν καὶ τακτοποιῶν τὴν μικρὰν αὐτοῦ ὁπλοθήκην.

Ἰδὼν τὸν Ἑρμῆν προσερχόμενον ἐχάρη μεγάλως ὁ νεαρὸς θεός, οὔτ' ἐδυσκολεύθη νὰ ἀνοίξῃ εἰς αὐτὸν τὴν καρδίαν του, καὶ νὰ τοῦ διηγηθῇ τὰ μυστικά του, ἐλπίζων νὰ συγκινήσῃ αὐτὸν καὶ νὰ τύχῃ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ δὲ πονηρὸς υἱὸς τῆς Σεμέλης, βλέπων τὸν μείρακα ταξινομοῦντα τὰ βέλη του, καὶ γνωρίζων ἐκ φήμης τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἐφάνη μὲν συγκινηθεὶς ἐκ τῶν παθημάτων τοῦ μικροῦ του συναδέλφου, ἀλλὰ τῆς προσποιητῆς του συμπαθείας κρύφιος λόγος ἦτο νὰ ἀνταλλάξῃ αὐτὴν πρὸς ἓν τῶν βελῶν ἐκείνων, ἵνα τὸ μεταχειρισθῇ ἐγκαίρως κατὰ τῆς φιλαρέσκου καὶ ἐρωτοτρόπου μητρός του. Καὶ ὄχι μόνον· συνήνεσε, λαβὼν αὐτό, νὰ ἀνοίξῃ εἰς τὸν Ἔρωτα τὰς θύρας τῆς φυλακῆς του, ἀλλ' ὑπεσχέθη μάλιστα εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν συνδράμῃ εἰς ἀνεύρεσιν τῆς ἀπολεσθείσης ἐρωμένης του. Ἦτο δὲ πολύτιμος ἀληθῶς ἡ συνδρομὴ τοῦ ἐπὶ γῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διατρίβοντος καὶ περὶ τὰ γήϊνα τυρβάζοντος ἀλήτου θεοῦ, τοῦ ἐπισήμου προστάτου πάσης κλοπῆς καὶ οἱασδήποτε λαθρεμπορίας, τοῦ ἀνεγνωρισμένου ἐρωτικοῦ ταχυδρόμου τοῦ θείου αὐτοῦ πατρός.

Οὕτω δὲ φαιδροὶ ἀμφότεροι καὶ κατευχαριστημένοι ἐγκατέλειψαν μετὰ μικρὸν τῆς Ἀφροδίτης τὰ δώματα καὶ κατέβησαν ἐναέριοι εἰς τὴν γῆν.

Ζ'.

Ποῦ καὶ πῶς ἀνεκάλυψεν ἡ δυὰς τῶν θεῶν τὴν περιπλανωμένην Ψυχήν, περιττὸν εἶνε βεβαίως νὰ διηγηθῶ· περιττὸν δ' ἐπίσης νὰ ἐξηγήσω, πῶς εἰς τὴν τολμηρὰν των φαντασίαν ἀνεφύη αἴφνης καὶ ὡρίμασε τὸ θρασὺ σχέδιον, ὅπερ καὶ ἀμέσως ἐξετέλεσαν. Ἀρ-

κεῖ μόνον νὰ μάθῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι, ἐνῷ εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Διὸς ἐχόρευον οἱ Ὀλύμπιοι φαιδροὶ καὶ ἀνειμένοι, μακρὰν παντὸς βεβήλου ὄμματος θνητῶν, εἰσέρχεται αἴφνης διὰ τῆς μεγάλης πύλης ὁ Ἔρως, κρατῶν εἰς τὸν βραχίονά του τὴν ἐρωμένην του, ἀστράπτουσαν ἐκ κάλλους ὑπὸ τὴν νυμφικήν της στολήν.

Εὐκόλως ἐννοεῖται ἡ γενικὴ κατάπληξις τῶν θεῶν καὶ ὁ θόρυβος ὅστις διετάραξε τὴν διασκέδασίν των. Ὁ Ζεὺς συνέσπασε τὰς ὀφρῦς καὶ ἔσεισε τὴν κυανῆν του χαίτην, ἡ Ἥρα ἔρριψε κατύποπτον βλέμμα ἐπὶ τῆς Ψυχῆς καὶ ἔδραξε μίαν ἄκραν τῆς χλαμύδος τοῦ Διός, ἡ Ἀθηνᾶ ἐπορφυρώθη ἐξ αἰδοῦς, ὁ Ἄρης ἔστρηψε τὸν μύστακά του, ὁ Ἀπόλλων ἔφερεν εἰς τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν τὴν κρεμαμένην διόπτραν του, ἡ δὲ Ἀφροδίτη, βαλοῦσα κραυγὴν ἀγανακτήσεως, ἐλιποθύμησεν, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη πρότερον ὅτι ἔμελλε νὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὄπισθεν αὐτῆς ἱσταμένου Ἀπόλλωνος.

Ὁ Ἔρως ὅμως, ἀπαθὴς καὶ ἀτρόμητος, ὠθούμενος δὲ κάπως καὶ ὑπὸ τοῦ παρακολουθοῦντος Ἑρμοῦ, καὶ οὐδόλως ὑπὸ τῆς ἐπελθούσης συγχύσεως θορυβηθείς, ἐβάδισε μὲ εὐσταθὲς τὸ βῆμα πρὸς τὸν Δία, καὶ γονυπετήσας πρὸ αὐτοῦ μετὰ τῆς Ψυχῆς, —ὡς γονυπετοῦσι σήμερον ἐπὶ θεάτρου πρὸ τῶν ὠργισμένων πατέρων οἱ θέλοντες νὰ ἐξιλεώσωσιν αὐτοὺς ἐρασταί, —ἐλάλησε τὰ ἑξῆς, ἅτινα εἶχεν ἤδη καθ' ὁδὸν προετοιμάσει.

— Ζεῦ πάτερ! εἶπε· συγχώρησόν με, ὅτι ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ ταράξω τὴν ἑορτήν σου ἀπρόσκλητος καὶ ἀπροσδόκητος, καὶ νὰ παραβῶ τὴν ὀλύμπιον ἐθιμοτυπίαν, εἰσάγων θνητὴν εἰς δώματα ἀθανάτων. Ἀλλὰ καταδιωκόμενος καὶ ῥαδιουργούμενος ἄνευ αἰτίας, ποῦ ἀλλοῦ ἠδυνάμην νὰ εὕρω καταφύγιον καὶ προστασίαν, ἢ εἰς τοὺς ὑψηλοὺς πόδας τοῦ θρόνου σου; καὶ πότε ἄλλοτε θὰ εἶχα εὐκαιρίαν νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν θείαν σου εὐμένειαν, ἀφοῦ διετέλουν φυλακισμένος καὶ φρουρούμενος, ἐπὶ τῇ προφάσει δῆθεν ὅτι ἤμην ἀσθενής, καὶ μόλις πρὸ ὀλίγων ὡρῶν, χάρις εἰς

τὴν ἀφιλοκερδῆ ἀγαθότητα τοῦ καλοῦ μου φίλου Ἑρμοῦ, κατώρθωσα νὰ ἀπαλλαγῶ καὶ νὰ ἀνακτήσω τὴν ἐλευθερίαν μου; Ναί, πάτερ! ἤμην φυλακισμένος, καὶ φυλακισμένος ὑπὸ τῆς μητρός μου. Διατί; διότι ἠράσθην θνητῆς ἀξίας θεῶν κατὰ τὸ κάλλος. Καὶ εἶνε τοῦτο ἔγκλημα, ὕπατε Ζεῦ; Ἀλλὰ ἡ μήτηρ μου αὐτή, τῆς ὁποίας τόσον πολύ, ὡς φαίνεται, προσέβαλε τὴν θείαν αἰδῶ ἡ πρᾶξίς μου, θεὸν ἄρα μόνον — διὰ νὰ μὴ εἴπω θεοὺς — ὡς τώρα ἠγάπησε; Θεὸς ἦτον ὁ Ἀγχίσης; Θεὸς ὁ Ἄδωνις; Θεὸς ὁ Φάων; Σὺ αὐτός, πάτερ θειότατε, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος δὲν δύναται ὄχι νὰ φθάσῃ ἀλλὰ μηδὲ ν' ἀτενίσῃ κἂν ἡ καταλαλιά, δὲν ἐτίμησες διὰ τοῦ θείου σου ἔρωτος τὴν Σεμέλην, τὴν Ἀλκμήνην, τὴν Ἰώ, τὴν...

—Περιτταὶ αἱ φωναὶ καὶ τὰ κύρια ὀνόματα! διέκοψε σοβαρῶς ὁ Ζεύς.

—Ἔπειτα, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἔρως, ἔτι μᾶλλον ἐξαπτόμενος, ἀφοῦ ἔβλεπεν ὅτι ἡ ἔξαψίς του δὲν τὸν ἐζημίονε, ἔπειτα ἡ κυρία μήτηρ μου, ἥτις τόσον πολὺ φροντίζει περὶ τῆς θείας ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς οὐρανίας ἠθικῆς, ἔπρεπεν αὐτὴ πρώτη νὰ δίδῃ τὸ καλὸν παράδειγμα, καὶ νὰ μὴ τρέφῃ τὴν γλωσσαλγίαν τῶν ἐπὶ γῆς γυναικῶν διὰ τῶν σκανδάλων . . .

—Περιττὰ τὰ σκάνδαλα! διέκοψε καὶ πάλιν ὁ Ζεύς. Τί θέλεις; λέγε σύντομα, καὶ ἄφησε τὰς παρεκβάσεις.

— Θέλω νὰ μείνω ἀνενόχλητος ἀπήντησεν ὁ Ἔρως. Θέλω νὰ ἀγαπῶ τὴν Ψυχήν μου χωρὶς ἡ σεμνή μου μήτηρ νὰ πειράζεται, καὶ νὰ ἀγανακτῇ καὶ νὰ μὲ καταδιώκῃ. Θέλω νὰ ἦμαι κύριος τῆς καρδίας μου, ὡς εἶνε αὐτὴ κυρία τῆς καρδίας της, καί . . .

— Ἀρκεῖ, ἀρκεῖ! παρενέβη καὶ πάλιν φρονίμως ὁ Ζεύς. Τὴν ἀγαπᾷς λοιπὸν μὲ τὰ σωστά σου τὴν θνητὴν αὐτήν;

—Ἂν τὴν ἀγαπῶ! . .

—Τὴν νυμφεύεσαι;

—Τὴν ἐνυμφεύθην ἤδη, πάτερ! ἀπήντησεν ὁ Ἔρως, κάτω νεύων τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ἔστε λοιπὸν ἀνὴρ καὶ γυνή! εἶπεν ὁ πατριάρχης τῶν Θεῶν καὶ τοὺς ηὐλόγησε.

Οὕτως ἐκυρώθη ἡ συζυγία τῆς Ψυχῆς καὶ τοῦ Ἔρωτος, καὶ ἔγεινεν ἡ Ψυχὴ ἀθάνατος.

ΛΑΥΡΙΑΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ[1]

I.

Κυοφορηθεῖσα ἐν τῇ κεφαλῇ φιλοπάτριδος ὁμογενοῦς, ἐτέχθην ἐν ἑσπέρας ἐπὶ τῶν πιεστηρίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας, καὶ κάθυγρος ἔτι, ἀποδίδουσα τὴν εὐάρεστον ἐκείνην ὀσμὴν τῆς τυπογραφικῆς μελάνης, τὴν ὁποίαν μὲ διεσταλμένους τοὺς ῥώθωνας ἀναπνέουσι συνήθως οἱ σοφοί, μετεκομίσθην μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου εἰς μεγάλην τινὰ καὶ σκοτεινὴν αἴθουσαν, ὅπου ἐστιβάχθημεν ὅλαι ἐπὶ πολλῶν τραπεζίων, ἀναμένουσαι ἐν παντελεῖ ἀσφυξίᾳ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

II.

Τὴν ἐπομένην πρωΐαν θόρυβος ἠκούσθη μέγας καὶ ταραχὴ ἔξωθεν τοῦ δωματίου.

Πάταγος ἀνθρώπων συνωθουμένων, βήματα βαρέα, ὑφ' ὧν τὴν ὁρμητικὴν πίεσιν ἔτριζε τὸ γηραιὸν πάτωμα τῆς αἰθούσης,

[1] Ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον ἐν τῷ *Ἀθηναϊκῷ Ἡμερολογίῳ* (Δ. Κορομηλᾶ) τοῦ ἔτους 1874.

φωναὶ ἀνάμικτοι καὶ ἐξηγριωμέναι, γογγυσμοὶ καὶ παράπονα τῶν παραγκωνιζομένων, κραυγαὶ θυμώδεις, μεμφόμεναι, ὡς ἠκούομεν, τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἐπὶ ἀδίκῳ διανομῇ, συναπετέλουν πάταγώδη καὶ καταχθόνιον ἁρμονίαν, ἥτις ἠδύνατο ἴσως νὰ τρομάξῃ ὄντα τρυφερὰ καὶ ἀρτιγενῆ, ὁποῖα ἤμεθα ἡμεῖς αἱ ταλαίπωροι μετοχαί, ἂν τοὐναντίον δὲν ἐκολάκευε τὴν φιλοτιμίαν ἡμῶν. Μή τοι δὲν ἐγίνετο χάριν ἡμῶν ὁ πάταγος ὅλος ἐκεῖνος; Ἐρύθημα χαρᾶς καὶ συγκινήσεως ἐπορφύρωσε τὰς παρειάς μου, ὅμοιον πρὸς τὸ ἐρωτότροπον ἐκεῖνο ἐρύθημα, τὸ βάπτον τὰς παρειὰς δειλῆς κορασίδος, ἥτις βλέπει συνωθουμένους περὶ ἑαυτὴν σμῆνος ὅλον χορευτῶν, καὶ ἀγνοεῖ ἔτι τίς πρῶτος θέλει παρασύρει αὐτὴν εἰς τὸν μεθυστικὸν στρόβιλον τοῦ χοροῦ.

Τέλος πάντων ἡ θύρα ἠνοίχθη, τὸ πλῆθος εἰσέρρευσε, καὶ αἱ στιβάδες ἡμῶν ἤρχισαν ἐλαττούμεναι.

Δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω τὴν σκηνὴν ἐκείνην τῆς διανομῆς, διότι μόλις διατηρῶ αὐτὴν εἰς τὴν μνήμην μου. Μετὰ τρόμου ὅμως καὶ φρίκης ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη, ὅτι καὶ ἡ ὕπαρξις ἡμῶν αὐτὴ ἐκινδύνευσε πολλάκις, ἐν μέσῳ τῶν πανταχόθεν προτεινομένων ἀπλήστων χειρῶν, αἵτινες διημφισβήτουν τὴν κατοχὴν ἑκάστης ἐξ ἡμῶν. Τὸ κατ' ἐμέ, ταχέως ἔπαυσεν ἡ ἀγωνία μου, διότι εἶχα τὸ εὐτύχημα νὰ ἐγχειρισθῶ μετ' ἄλλων τετρακοσίων ἐνενήκοντα ἐννέα ἀδελφῶν μου εἰς σοβαρόν τινα καὶ μεγαλόσχημον Κύριον, ὅστις, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον διὰ μικρᾶς τινος πλαγίας θύρας, ἐπλησίασεν εἰς τὸν διανομέα ταμίαν καὶ τῷ εἶπεν ὀλίγας λέξεις εἰς τὸ οὖς.

Οὕτω, χαίρουσα κἂν ὅτι δὲν ἐγκατέλειπον ἐντελῶς τὰς ἀδελφάς μου, ἀφῆκα τὴν κοιτίδα τῆς βρεφικῆς μου ἡλικίας, καὶ μετέβην εἰς τοὺς κόλπους τοῦ κυρίου ἐκείνου, ὅστις ὑπόπτερος καὶ χαίρων ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδόν. Ἐννοεῖται ὅτι ἀνέπνευσα κἄπως ἐλευθερώτερον ἢ ὑπὸ τὴν φοβερὰν ἐκείνην στιβάδα, ὑφ' ἣν διετέλεσα ὁλόκληρον νύκτα. Εἶδα ὀλίγον, διὰ μιᾶς μου γωνίας, ἥτις προεῖχε τοῦ θυλακίου τοῦ νέου μου κατόχου, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου,

καὶ θὰ ἤκουα ἴσως καὶ τὸ ᾆσμα τῶν πτηνῶν, ἅτινα ἐφλυάρουν εἰς τὰς λεύκας τῆς ὁδοῦ, ἂν δὲν μὲ ἐτάραττον οἱ βίαιοι παλμοὶ τῆς καρδίας τοῦ κτήτορός μου.

Μετ' ὀλίγον ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ὁ φέρων με κατέπεσεν ἀσθμαίνων ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, μόλις κατορθώσας νὰ ἀπαντήσῃ: «Πεντακοσίας!» εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς συζύγου του: «Πόσας;»

—Τόσας μόνον; ἠρώτησε καὶ πάλιν δι' ὀξείας καὶ πεισματώδους φωνῆς ἡ κυρία, εὔσωμος δέσποινα, ὁμοιάζουσα μὲ αὐγὸν κινούμενον.

—Αἴ, ἀγάπη μου, ἀπήντησεν ὁ σύζυγος μὲ φωνὴν μόλις ἀρθρουμένην εἰς φθόγγους· ἔπρεπε νὰ ἦσουν ἐκεῖ, νὰ ἰδῇς τὶ κακὸν γίνεται! μόνον πῶς δὲν δέρνονται οἱ ἄνθρωποι.

—Καλὲ τί μὲ λές; θὰ ὑψωθοῦν λοιπὸν γρήγορα;

—Ἐννοεῖται. Τριάντα φράγκα ὑπερτίμησιν μοῦ προσέφεραν ἤδη, μόλις ἐβγῆκα ἀπὸ τὴν Τράπεζαν.

—Τὶ καλά! Φαντάσου ἂν εἴχαμεν χιλίας!

—Καὶ ἂν εἴχαμεν δύο χιλιάδας, ὑπέλαβεν ἠλιθίως μειδιῶν ὁ κύριός μου, ἀκόμη καλλίτερα.

Δυστυχῶς ὁ διάλογος ἐκεῖνος, ὅστις ἀντήχει ὡς ὡραία μουσικὴ εἰς τὰ ὦτά μου, διεκόπη ταχέως, καὶ εἶδα χαίνουσαν μετ' ὀλίγον ἐνώπιόν μου τὴν θύραν νέας φυλακῆς,—τοῦ σιδηροῦ κιβωτίου τοῦ κτήτορός μου. Τρόμου φρικίασις διέτρεχεν ἤδη τὰ χάρτινα μέλη μου, ὅτε εἶδα αἴφνης τὴν χονδρὴν σύζυγον τοῦ κυρίου μου θωπεύουσαν τὴν ἀξύριστον αὐτοῦ παρειάν, καὶ τὴν ἤκουσα λέγουσαν διὰ τῆς γλυκερᾶς ἐκείνης φωνῆς, τῆς ὁποίας αἱ γυναῖκες εἶνε κάτοχοι πτυχιοῦχοι, ὡς ἤθελεν εἴπει ἡ Κυρία Jacob:

—Γιάγκο,... δὲν θὰ μοῦ δώσῃς κ' ἐμένα μερικὰς ἀπ' αὐτὰς τὰς μετοχάς;

—Τί θὰ ταὶς κάμῃς, ψυχή μου;

—Τὰς θέλω, .. προσέθηκε θωπευτικῶς κλαυθμηρίζον τὸ κινούμενον αὐγόν,—τὰς θέλω, νὰ δοκιμάσω κ' ἐγὼ τὴν τύχην μου.

—Περίεργος ὄρεξις!

—Σὲ παρακαλῶ....

—Πάρε λοιπόν. Πόσας θέλεις;

—Δός μου πενῆντα.

—Ἰδού.

Καὶ ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ πρώτου μου κτήτορος μετέβην εἰς τὰς τρυφερὰς καὶ ὁλοστρογγύλους χεῖρας τῆς παχείας αὐτοῦ συζύγου.

Αἱ ταλαίπωροι ἀδελφαί μου ἐτάφησαν εἰς τὸ σκότος τοῦ σιδηροῦ κιβωτίου, καὶ οὐδὲν πλέον ἤκουσα περὶ αὐτῶν. Ἴσως συνηντήθημεν εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολυταράχου ἡμῶν βίου, χωρὶς νὰ γνωρισθῶμεν, ἴσως παρήλθομεν ἐγγὺς ἀλλήλων, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῶμεν κἄν.

III.

Μετά τινας στιγμὰς ἐκείμην ἐπὶ κομψῆς κομμωτηρίου τραπέζης, θωπευομένη ὑπὸ τοῦ ἱλαροῦ βλέματος τῆς νέας μου κυρίας.

Ὁ περὶ ἐμὲ κόσμος ἦτο πάντη νέος· πολὺ εὐωδέστερος τοῦ τυπογραφικοῦ πιεστηρίου, ὅθεν εἶχον ἐξέλθει, πολὺ καθαρώτερος τῶν κονιοσκεπῶν τραπεζῶν ἐφ' ὧν εἶχον κατακλιθῆ βρέφος ἔτι, καὶ πολὺ κομψότερος καὶ φωτεινότερος τοῦ σκοτεινοῦ ἄντρου τοῦ σιδηροῦ κιβωτίου, ὅπερ ὀλίγου δεῖν ἐφυλάκιζε τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν. Μέγα κάτοπτρον ἄνωθέν μου κρεμάμενον ἐδιπλασίαζε τὰ κομψὰ ἀντικείμενα, ἅτινα μὲ περιεστοίχιζον, καὶ ηὔξανεν ἔτι τὸ ἄπλετον φῶς, ὅπερ ἐπλημμύριζε τὴν περικαλλῆ καὶ εὐώδη αἴθουσαν. Τί ὡραία διαμονὴ εἶνε κομμωτήριον κομψῆς καὶ νεαρᾶς, ἔστω καὶ παχείας, γυναικός! Αἱ παιδικαὶ μου αἰσθήσεις, εἰ καὶ ἀτελῶς ἔτι ἀνεπτυγμέναι, διετέλουν ὑπὸ ναρκωτικήν τινα μέθην,

καὶ δὲν ἤξευρα — μὰ τὰ πεντήκοντα φράγκα, ἅτινα ἦσαν τυπωμένα ἐπὶ τοῦ μετώπου μου — ποῦ πρῶτον νὰ στρέψω τὴν προσοχήν μου. Μικρὰ καὶ κομψότατα ἀθύρματα, ὧν τὴν χρῆσιν οὐδὲ κἂν ἐμάντευον, ἔστιλβον ἐκ καθαριότητος κύκλῳ μου, φιαλίδια ἐκ κρυστάλλου, τὰ μὲν κλεισμένα τὰ δὲ ἡμιάνοικτα, ἀπέπνεον ἀρώματα ἡδυπαθῆ καὶ δροσώδη, πυξίδες δὲ πολύσχημοι καὶ παντοδαπαὶ περιεῖχον κόνεις καὶ φυράματα ποικίλου χρώματος, ὧν μάτην προσεπάθουν νὰ ἐννοήσω τὸν σκοπόν. Ψῆκτραι δὲ καὶ κτένια καὶ ψαλίδια καὶ τριχολαβίδες παρετάσσοντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὡς εὔτακτος στρατιὰ ἐπὶ τῆς λευκῆς ὡς νεοστιβὴς χιὼν καλύπτρας τοῦ τραπεζίου.

Πρὸς τί ταῦτα πάντα; Τὸ ἐννόησα μετ' ὀλίγας στιγμάς, ὅτε ἀνοιγείσης δειλῶς τῆς θύρας τοῦ κομμωτηρίου, εἰσῆλθεν ἐλαφρὰ καὶ χαρίεσσα κορασίς, ἁπλούστατα μὲν ἀλλὰ κομψότατα ἐνδυμένη, λευκὸν φέρουσα περίζωμα περὶ τὴν λιγυρὰν αὐτῆς ὀσφὺν καὶ λευκὸν σκούφωμα ἐπὶ τῶν μελανῶν αὐτῆς βοστρύχων.

— Θὰ ἐνδυθῆτε, κυρία; ἠρώτησε μετ' ἐπιχαρίτου μειδιάματος, ὅπερ ἐφαίνετο μόλις τολμῶν νὰ διαστείλῃ τὰ χείλη της τὰ πορφυρᾶ.

— Ἂς ἦνε· ἂς ἐνδυθῶ! ἀπήντησε νωχελὴς καὶ ἀφῃρημένη ἡ νέα μου κάτοχος, τὸ μὲν βαρυνομένη νὰ ὑποβάλῃ τὰ εὔσαρκά της μέλη εἰς τὴν κοσμητικὴν τέχνην τῆς νεαρᾶς αὐτῆς θαλαμηπόλου, τὸ δὲ μόλις κατορθοῦσα νὰ ἀποσπάσῃ τὸ βλέμμα ἀπὸ τῶν τεσσαράκοντα ἐννέα ἀδελφῶν μου καὶ ἐμοῦ, ἥτις, ὑπερκειμένη ἐκείνων, ἐφείλκυον ἰδίως τὰ κερδοσκοπικά της βλέμματα.

Καὶ τὸ αὐγὸν κινηθὲν ἐκάθισε πρὸ τοῦ κατόπτρου καὶ παρεδόθη εἰς τὰς δεξιὰς χεῖρας τῆς κομμωτρίας αὐτοῦ.

Ἂς μὴ προσμένωσιν οἱ ἀναγνῶσταί μου νὰ διηγηθῶ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ καλλωπισμοῦ τῶν ἀναγνωστριῶν μου.

Ἐννοῶ κάλλιστα, ἐκ τῆς εὐχαριστήσεως ἣν τὸ θέαμα ἐκεῖνο ἐπροξένησεν εἰς τὴν χαρτίνην μου ὕπαρξιν, ὁποία ἤθελεν εἶναι καὶ τῶν ἀναγνωστῶν μου ἡ εὐχαρίστησις ἐκ λεπτομεροῦς αὐτοῦ

περιγραφῆς. Ἡ σκέψις ὅμως, ὅτι ὑπῆρξα ἀπαρατήρητος καὶ κλόπιος οὕτως εἰπεῖν, βωβὸς δὲ καὶ ἄφωνος νομιζόμενος μάρτυς τῆς περιέργου ἐκείνης σκηνῆς, θέτει φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου.

Ἓν μόνον δύναμαι εἰλικρινῶς νὰ ἐξομολογηθῶ εἰς τοὺς περιεργοτέρους, ὅτι παράδοξον ᾐσθάνθην ἔκπληξιν, ἰδοῦσα αἴφνης μεταμορφουμένην τὴν μὲν θαλαμηπόλον εἰς ζωγράφον, τὴν δὲ κυρίαν μου εἰς εἰκόνα.

Μὴ μὲ ἐρωτήσετε λεπτομερείας. Δὲν τὰς λέγω, διότι ἐντρέπομαι.

Κατεπλάγην ὅμως τῇ ἀληθείᾳ, μὴ ἀναγνωρίσασα πλέον τὸ αὐγόν μου, ὅτε περικαλλὲς καὶ δροσῶδες, μῦρα δὲ ἀποπνέον καὶ ἀρώματα, ἀκτινοβολοῦν καὶ περίκοσμον ἐξῆλθε τῶν ἀριστοτεχνικῶν χειρῶν τῆς ὑπηρετρίας.

Πλήν,—τί νὰ σᾶς εἰπῶ;—καὶ τότε ἀκόμη ἐπροτίμων τὴν ὑπηρέτριαν τῆς κυρίας. Ἴσως δὲ δὲν εἶμαι μόνη ἡ οὕτω φρονοῦσα. Τί λέγουσιν οἱ ἀναγνῶσταί μου, καὶ ἰδίως ἐκεῖνοι, οἵτινες λησμονούμενοι πολλάκις εἰς τὰς ὁδούς, παρακολουθοῦσι,—χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῶσι βέβαια—κομψήν τινα θεραπαινίδα;

Ἡ χορασὶς ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ, ὅτε τὸ ἐταστικὸν αὐτῆς καὶ πονηρὸν βλέμμα ἔπεσεν ἐπ' ἐμέ. Ἐγνώριζε φαίνεται καὶ αὐτὴ τὰ κατὰ τὴν γέννησίν μου καὶ τὸν παρακολουθήσαντα αὐτὴν πάταγον, διότι ἄφωνος καὶ συνεσταλμένη ἔμεινε θεωροῦσά με ἐφ' ἱκανὰ δευτερόλεπτα, καὶ τὸ πρὸς τὴν θύραν τρεπόμενον ἐλαφρὸν καὶ ὑπόπτερον αὐτῆς βῆμα ἀνεστάλη ἀποτόμως.

—Τὶ κυττάζεις, Μαρία; ἠρώτησεν αὐτὴν αὐτάρεσκον μειδιῶσα ἡ κυρία της.

—Ἄχ! πόσαι μετοχαί! ἐψιθύρισε περιπόρφυρος ἐξ ἡδονῆς ἡ θαλαμηπόλος. Νὰ εἶχα κ' ἐγὼ μίαν ἡ καϋμένη!

—Τί θὰ τὴν κάμῃς σὺ τὴν μετοχήν;.. καὶ μίαν μάλιστα;

—Αἴ! κυρία,.. μία μετοχὴ εἶνε κἄτι τί γιὰ 'μᾶς τοὺς μικροὺς ἀνθρώπους.

Τὸ χαρίεν ἐκεῖνο πλάσμα ὠνόμαζεν ἑαυτὴν μικρὸν ἄνθρωπον!

— Μὲ μίαν μετοχήν, ἐπανέλαβε, κάμνω τὴν προῖκά μου.

Ἡ κυρία διεῤῥάγη εἰς παταγώδη γέλωτα, καὶ λαβοῦσά με ἄκρᾳ χειρί,

— Ἰδού, λοιπόν, εἶπε· πάρε την, καὶ καλὴν τύχην.

- Εὐχαριστῶ, κυρία! κατώρθωσε μόλις νὰ ἀρθρώσῃ ἐκ συγκινήσεως καὶ ἡδονῆς ἡ μικρὰ Μαρία, καὶ ἐξῆλθε δι' ἀσταθοῦς ἀλλὰ γοργοῦ βήματος τῆς αἰθούσης.

IV.

Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ πάλιν μεταλλάξασα κάτοχον.

Ἐλυπήθην μὲν ἐπί τινας στιγμὰς τὴν εὐώδη ἀτμοσφαίραν τοῦ περικαλλοῦς κομμωτηρίου, ὅπερ κατέλιπον, ἀλλὰ ταχέως μὲ ἀπεζημίωσαν τρία ἀλλεπάλληλα φιλήματα, ἅτινα μετὰ πυρετώδους παραφορᾶς ἀπέθηκεν ἐπὶ τῶν παρειῶν μου ἡ χαρίεσσα χορασίς.

Ἀναδραμοῦσα ταχεῖα τὰς βαθμίδας ἀποτόμου κλίμακος, ἐκλείσθη εἰς τὸ ὑπὸ τὴν στέγην τῆς οἰκίας μικρὸν αὐτῆς δωμάτιον, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ πολλὴν ὥραν μὲ ἐθεώρησε μετ' ἐρωτικῆς ἐκστάσεως, τίς οἶδε ποῖα περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς ἀναπλάττουσα ὄνειρα ἡ ταλαίπωρος κόρη, ἤνοιξεν ἐπίμηκες πράσινον κιβώτιον καὶ ἡτοιμάσθη νὰ μὲ κλείσῃ ἐντὸς αὐτοῦ.

Ἔβλεπον ἤδη μετὰ περιέργου βλέμματος τὰ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ καλύμματος τοῦ κιβωτίου προσκεκολλημένα ποικιλόχρωμα χαρτία, παντοειδῆ φέροντα ζωγραφήματα καὶ παραδόξους παραστάσεις, ἀπεσπασμένα δέ, τὰ μὲν ἐκ περιοδικῶν συγγραμμάτων, τὰ δὲ ἐξ ὑφασμάτων καὶ ἄλλοθεν τίς οἶδε πόθεν, καὶ χρησιμεύοντα ἀντὶ εἰκονογραφικοῦ μουσείου εἰς τὴν φιλό-

καλον θαλαμηπόλον, ὅτε ἠνοίχθη ἡσύχως ἡ θύρα τοῦ δωματίου, καὶ ὑψηλὸς μυστακοφόρος δεκανεὺς εἰσῆλθε κατακτητικῶς εἰς αὐτό.

—Ἄχ! πῶς μ' ἐτρόμαξες, καϋμένε! ἀνέκραξεν ἡ Μαρία, καὶ ἦτο περίτρομος ἀληθῶς, οὐχὶ ὅμως τοσοῦτον διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν, ὅσον διότι κατελαμβάνετο αἴφνης ἐν κατοχῇ τοῦ πολυτίμου ἀτόμου μου.

—Πῶς μ' ἐτρόμαξες! ἐπανέλαβε, καὶ σπεύσασα ἔκλεισε μεθ' ὁρμῆς τὸ κιβώτιον, προφθᾶσα ὅμως ἤδη νὰ μὲ ρίψῃ ἐντὸς αὐτοῦ.

—Σ' ἐτρόμαξα; ἄ, ἄ! ἀνεφώνησεν ὁ μυστακίας, καὶ διατί, παρακαλῶ, ἐτρόμαξε τὸ Μαριγάκι μας;

—Αἴ! . . 'ξεύρω κ' ἐγώ, ὑπετραύλισεν ἡ ἀνυπόκριτος κόρη, μήτε τὴν ἀλήθειαν τοῦ τρόμου αὐτῆς κατορθοῦσα νὰ κρύψῃ, μήτε τὴν πορφύραν τῶν παρειῶν της νὰ μετριάσῃ.

—Δὲν ἠξεύρεις; ἐπανέλαβεν ὁ εἰσβαλὼν κατακτητής· καὶ εἰς ἐκείνην λοιπὸν τὴν κασέλλαν τί ἐῤῥίψαμεν, παρακαλῶ;

—Τίποτε, . . τίποτε, . . ἕνα γράμμα.

—Γράμμα; Τί; ἔχομεν καὶ ἀλληλογραφίαν τώρα;

—Εἶνε ἀπὸ τὴν ἀδελφήν μου, καϋμένε, ἀπὸ τὴν Σύρα, ἐψιθύρισεν ἡ Μαρία, προσπαθοῦσα, ἀλλ' ἀργὰ πλέον, νὰ διορθώσῃ τὸ κινδυνῶδες ψεῦδος, δι' οὗ εἶχεν ἀποπειραθῇ νὰ κρύψῃ τὴν ἔτι κινδυνωδεστέραν ἀλήθειαν.

—Ἀπὸ τὴν ἀδελφήν σου; Γιὰ νὰ ἰδῶ!

Καὶ ὁ δεκανεύς, πλησιάσας διὰ βαρέος τοῦ βήματος εἰς τὸ κιβώτιον, ἔθηκε τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτὸ καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸ ἀνοίξῃ, ὅτε εὐκίνητος καὶ ταχεῖα ἡ κομψὴ θαλαμηπόλος ὥρμησεν ἐπίσης πρὸς τὸ κιβώτιον, καὶ τὴν ἤκουσα καθημένην ἐπ' αὐτοῦ.

—Μαρία . . . μὲ γελᾷς! καὶ μὰ τὸν Θεόν . . .

—Μά, καϋμένε Δημήτρη, δὲν μὲ πιστεύεις, τὸ λοιπόν;

—Ὄχι, Κυρία! εἶπε μετ' ἀξιοπρεπείας ὁ ἐν στολῇ Ἄρης, καὶ ἀναστὰς μετὰ ἐπιχῆς ἠρεμίας ἔστρηψε τὸν μύστακα αὐτοῦ, καὶ ἡτοιμάσθη νὰ ἐξέλθῃ.

—Τί; φεύγεις; ἠδυνήθη μόλις νὰ ψελλίσῃ ἡ ἐγκαταλειπομένη νέα ἐκείνη Καλυψώ, καὶ διὰ μικρᾶς τινος ὀπῆς τοῦ κιβωτίου εἶδον τὴν πορφύραν τῶν παρειῶν αὐτῆς σβεννυμένην ὑπὸ νέφος ὠχρόν.

Ἀλλ' ὁ Δημήτρης ἐβάδιζε πρὸς τὴν θύραν, ὡς τὸ μάτην ἐκλιπαρούμενον ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως φάσμα τοῦ Αἴαντος.

—Στάσου, τὸ λοιπόν, στάσου! . . . ἐπεφώνησε τέλος ἡ Μαρία, καὶ ἀνοίξασα τὸ κιβώτιον μὲ ἔλαβε πάλιν εἰς χεῖράς της.

Ὁ δεκανεὺς εἶχεν ἤδη σταθῆ, καὶ ἐπεστράφη πρὸς τὸν κρότον τοῦ ἀνοιγομένου κιβωτίου.

—Νὰ τί εἶνε ὅλον τὸ μυστικόν! προσέθηκεν ἡ κόρη, καὶ μὲ ἔδειξεν εἰς τὸν τρυφερὸν τῆς καρδίας της τύραννον.

—Ὤ! ὤ! . . ἀνέκραξεν ἐκεῖνος, ἔχομεν καὶ μετοχάς, βλέπω, Μαριγάκι; καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἦτο μελωδίας αὐλοῦ μελωδικωτέρα, καὶ μειδίαμα γόητος διέστελλε τὰ μυστακοφόρα του χείλη.

—Μοῦ τὴν ἐχάρισε σήμερα ἡ κυρία.

—Καὶ σύ . . θὰ τὴν χαρίσῃς βέβαια εἰς τὸν Δημητράκη σου.

—Ὤ! ἀνεφώνησεν ἡ ταλαίπωρος θαλαμηπόλος, καὶ τὸ ἐπιφώνημά της ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξέφραζε κόσμον ὁλόκληρον αἰσθημάτων, διέτρεξεν ἐν μιᾷ στιγμῇ ὅλην τὴν κατιοῦσαν φωνητικὴν κλίμακα.

—Τί θὰ εἰπῇ, ὤ! ἀφοῦ θὰ σὲ πάρω, ἀφοῦ ὅσα ἔχω εἶνε δικά σου, καὶ ὅσα ἔχεις εἶνε δικά μου;

—Ναί, ἀλλά . . . .

—Ἔλα τόρα . . . ἀνοησίαις! Μ' αὐτὴν τὴν μετοχὴν ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν παράδες, τὸ ξεύρεις;

Ὁ διάλογος ἐξηκολούθησεν ἔτι ἐπὶ τὸ τρυφερώτερον, καὶ σφραγισθεὶς τέλος διά τινων θωπειῶν καὶ φιλημάτων, ἀποτέλεσμα ἔσχε τὴν εἰς χεῖρας τοῦ δεκανέως Δημήτρη μεταβίβασίν μου.

—Καλὰ κέρδη τὸ λοιπόν, ἐφώνησεν ὕστατον ἡ μικρὰ Μαρία, ἐνῷ ὁ μέλλων αὐτῆς σύζυγος διέβαινε τὴν φλιὰν τοῦ μικροῦ της δωματίου.

—Ἔννοια σου, Μαριγάκι μου, καὶ θὰ ἰδῇς!

V.

Μόλις ἀλλάξασα καὶ πάλιν κτήτορα, ἠσθάνθην εὐθὺς ὅτι ἐσκοτίσθη τῆς νεαρᾶς μου ὑπάρξεως ὁ ὁρίζων, καὶ τοῦ βίου αἱ περιπέτειαι ἤρχισαν ἐνσκήπτουσαι κατὰ τῆς κεφαλῆς μου φοβεραὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι.

Ἅμα ἐξελθὼν εἰς τὴν ὁδὸν ὁ κύριός μου, συνέθλασε τὰ τρυφερά μου μέλη διὰ τῆς πλατείας καὶ χονδροειδοῦς αὐτοῦ χειρός, καὶ μ' ἐβύθισε, συντετριμμένην οὕτω καὶ πλήρη μωλώπων, εἰς τὸ εὐρὺ θυλάκιον τῆς ἀναξυρίδος του, ὅπου εὗρον συντρόφους δύο δεκάρας, μίαν σφάντζικαν, ὀλίγα τρίμματα ξηροῦ καπνοῦ, μίαν πίπαν καί τινα φύλλα σιγαροχάρτου.

Ποῦ οἱ κολακευτικοὶ ἐκεῖνοι παλμοὶ τῆς καρδίας τοῦ πρώτου μου κατόχου, ποῦ ἡ εὐώδης ἀτμοσφαίρα τοῦ κομμωτηρίου τῆς παχείας μου κυρίας, ποῦ τὰ φλογερὰ φιλήματα τῆς θαλαμηπόλου!

Ἄβυσσος πνιγηρὰ καὶ ἀνήλιος ἦτο ἡ νέα μου κατοικία· τοσοῦτον δὲ βαρεῖαν ἀπέφερεν ὀσμήν, ὥστε μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἀπέβαλον παντελῶς τὰς αἰσθήσεις μου καὶ ἀπέμεινα λιπόθυμος εἰς τὰ βάθη τοῦ σκοτεινοῦ ἐκείνου βαράθρου.

Ἀγνοῶ πόσην ὥραν ἐκείμην οὕτω ἀναισθητοῦσα, ποῦ ἐπλανήθην ἐν ἀγνοίᾳ μου, καὶ πότε ἀκριβῶς ἐξύπνησα.

Τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦμαι καὶ ἠξεύρω, ὅτι ὅτε συνῆλθον καὶ πάλιν εἰς ἐμαυτήν, ἤκουσα θόρυβον συγκεχυμένον παντοίων καὶ συμμιγῶν φωνῶν, πάταγον ποτηρίων συγκρουομένων, καὶ παράφωνον μελωδίαν ἐῤῥίνων ἀσμάτων, ὀσμὴ δὲ ὀξεῖα ῥητινίτου ἀφθόνως σπενδομένου προσέβαλε τὴν ἀσυνήθη εἰς τοιούτου εἴδους ἀρώματα ὄσφρησίν μου.

Ζωηρὰ συνομιλία ὑπῆρχεν ἀπό τινος μεταξὺ τῶν πληρούντων τὸ καταγώγιον, ὅπερ ἀμυδρῶς μόλις ἐφώτιζε ῥυπαρὸς φανός, κρεμάμενος ἀπὸ μελανῆς δοκοῦ τῆς ὀροφῆς· μορφαὶ δὲ πολυποί-

κιλοι καὶ παράδοξοι, τεταγμέναι περὶ μακρὰν τράπεζαν, ἥτις ἦτό ποτε πρασίνη, συναπετέλουν θέαμα βδελυρόν, ὅπου ἀνεμιγνύοντο ἡ ἀναίδεια, ἡ ἀποκτήνωσις καὶ ἡ ῥυπαρία.

Ταῦτα πάντα εἶδα δι' ἑνὸς μόνου βλέμματος ἅμα συνελθοῦσα κἄπως, διότι ὁ δεκανεύς μου, εἰσαγαγὼν αἴφνης ἐν μέσῃ ὁμιλίᾳ τὴν χεῖρά του εἰς τὸ θυλάκιόν του, μ' ἀπέσυρεν ἐκ τοῦ βαράθρου μου σπαίρουσαν ὑπὸ τρόμου καὶ φρίκης, καὶ μὲ ἀπέθηκε βιαίως ἐπὶ τοῦ τραπεζίου, ἀνακράζων διὰ βραγχώδους καὶ οἰνοβαροῦς φωνῆς:

— Κι' ἂν δὲν πιστεύετε, ἔτηνε!

— Μωρὲ στάσου!

— Ποῦνέ την!

— Γιὰ νὰ ἰδῶ!

— Κ' ἐγώ, 'ς τὸ Θεό σου!

— Κ' ἐγώ, γιατί λιγώθηκα! ἀνεβόησαν πολλοὶ συνάμα τῶν συμποτῶν, καὶ χεῖρες ἄπληστοι ἐξετάθησαν πρὸς ἐμέ, καὶ ἀπαίσιον φῶς πλεονεξίας ἔλαμψεν ἐπὶ τῶν σατυρικῶν ἐκείνων προσώπων.

—Αἴ, τ' ἀδέρφια! ἀνεβόησεν ὁ Δημήτρης, λιγώτερη πρεμοῦρα, ν' ἀγαπιώμαστε! Διέστε ὅσο θέλετε, μὰ τὰ χέρια κομμάτι παράμερα!

—Ἐννοεῖς, δηλαδήτις, νὰ μᾶς προσβάλῃς; ὑπέλαβε τραχέως χονδρός τις καὶ κοντὸς συμπότης, συνδυάζων διὰ τοῦ παραδόξου αὐτοῦ ἱματισμοῦ πῖλον, ἀναξυρίδα, περικνημῖδας καὶ τσαρούχια.

—Δὲν ἔχει προσβολὴ ἐδῶ, Κὺρ Γιαννάκη! ἀπήντησεν ἠρέμα ὁ δεκανεύς. Τὸ μέλι, μάτια μου, κολλάει 'ς τὰ δάκτυλα καὶ χωρὶς νὰ θέλῃς.

Γενικὸς γέλως ὑπεδέχθη τὸ σοφὸν ἀπόφθεγμα τοῦ κυρίου μου, καὶ ἡ καταιγὶς παρετράπη.

— Βάλτε νὰ πιοῦμε τὸ λοιπόν, ἀνέκραξεν ἰσχνὸς καὶ ὑψηλὸς συμπότης, ὁμοιάζων πρὸς φυλορροήσασαν λεύκην, κα ζήτω τοῦ Δημήτρη ποῦ ἔγεινε κεφαλαιοῦχος!

— Ζήτω τοῦ Τσιγκροῦ, βρὲ τόϊ, ὑπέλαβεν ἄλλος, ζήτω τοῦ καλοῦ πατριώτη, ποῦ θὰ στρώσῃ τὴν Ἀθήνα μὲ λίρα!

— Αἴ, αἴ! ὑπέλαβε δειλῶς μετ' εἰρωνικοῦ μειδιάματος μικρόν τι καὶ καχεκτικὸν ἀνθρωπάριον, εἰς τὴν ἄκραν τῆς τραπέζης καθήμενον, οὗτινος ἡ μορφή, φαιὰ συνάμα καὶ κιτρίνη, ὡμοίαζε μὲ προώρως πεσὸν ἀπὸ τοῦ δένδρου ῥοδάκινον. Αἴ, αἴ! ὡς τώρα τὴν ἔστρωσε μόνο μὲ χαρτιὰ ὁ κὺρ Τσιγκρὸς τὴν Ἀθήνα· νὰ ἰδοῦμε πότε θὰ φαγγρίσῃ καὶ ἡ λίρα!

— Ἔλα! χαμένο κορμί, ποῦ ὅλα σοῦ ξυνίζουν! ἐβόησεν ὡς βαθύφωνος σάλπιγξ εὔσωμος καὶ ῥοδοκόκκινος συνδαιτυμών, μνημείου μᾶλλον ἢ ἀνθρώπου ἔχων ἐξωτερικόν.

— Ἄφησ' τον αὐτόν, ὑπέλαβεν ὁ Κὺρ Γιαννάκης, αὐτὸς εἶνε ἀπὸ τὴν ἀντιπολίτευσι!

— Οὔτε ἡ ἀντιπολίτευσι μοὔκοψε μισθό, οὔτε ἡ συμπολίτευσι θὰ μὲ πάγῃ 'ς τὸ χατζηλῆκι, ἀπήντησεν ὁ ἀπαισιόδοξος. Ξέρω μόνο νὰ βλέπω ξάστερα, καὶ νὰ μὴ γεμίζω τὴν κοιλιά μου μὲ ἀέρα κοπανιστό.

— Ἀέρας εἶν' αὐτό, βρὲ κοῦκο! ἐφώναξεν ὁ Δημήτρης, καὶ ἐξέτεινε βιαίως τὴν χεῖρα μέχρι τῆς ῥινὸς τοῦ προλαλήσαντος, σφίγγων δι' αὐτῆς τὰ καταπεπονημένα μου μέλη.

— Δὲν εἶν' ἀέρας, πουλάκι μου, μὰ εἶνε χαρτί, ποῦ εἶνε τὸ ἴδιο! Μέταλλο ἔχει; Αὐτὸ εἶνε κόζι· τ' ἄλλα εἶνε μπόσικα! ὑπέλαβεν ἐκεῖνος ἠρέμα, καὶ ἐκένωσε μέχρι πυθμένος τὸ ποτήριόν του.

— Ἔβγα 'ς τὴν ὡραία Ἑλλάδα, σὰν θέλῃς, νὰ ἰδῇς πόσο μέταλλο παίρνεις μ' ἕνα τέτοιο χαρτί, παρετήρησεν ἐμβριθῶς ὁ ἐν ἀρχῇ λαλήσας ὑψηλὸς συμπότης, ὁ ὁμοιάζων μὲ φυλλορροήσασαν λεύκην. Καὶ ὁ Γεώργης Σταῦρος χαρτὶ εἶνε, μὰ κάνει μέταλλο, ἄδειο κεφάλι! προσέθηκε μετὰ στιγμῆς διακοπήν, στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀπαισιόδοξον.

— Κολιὸς καὶ κολιός! παρετήρησεν ἐκεῖνος σεσηρὸς μειδιῶν. Ἴσα τὸ χαρτὶ τοῦ Κὺρ Γεώργη καὶ τὸ χαρτὶ τοῦ Τσιγκροῦ, κὺρ φιλόσοφε;

— Μάλιστα, ἴσα καὶ καλλίτερα, ἂν θέλῃς νὰ ξέρῃς! παρετήρησεν ὁ δεκανεύς. Τοῦτο, ματάκια μου, — καὶ βαρὺν κατήνεγκε τὸν γρόνθον αὐτοῦ ἐπ' ἐμοῦ, ἥτις ἐκείμην ἀπό τινος ἐπὶ τοῦ τραπεζίου πλέουσα εἰς ῥύακα ῥητινίτου, — τοῦτο, ματάκια μου, ἔχει τόκο, ἔχει μέρισμα, καθὼς λένε τώρα 'ς τὸ μεγάλο κόσμο. Καὶ ξέρεις τί θὰ πῇ μέρισμα ἀπὸ τὸ Λαύριο; θὰ εἰπῇ ἑκατὸ τοῖς ἑκατό, τὸ λίγο!

— Ἀβάντσο! Ἀβάντσο! ὑπέλαβον συνάμα τρεῖς τέσσαρες τῶν περικαθημένων.

— Ἐγὼ δὲν τὰ φουσκόνω, παρετήρησε μετριοφρόνως ὁ Δημήτρης. Μοῦ φτάνει καὶ τόσο.

— Ὁ κὺρ δεκανέας εὐχαριστηέται μὲ λίγα, διέκοψεν ἀπὸ τῆς τραπέζης του ὁ οἰνοπώλης, ὅστις περίεργος εἶχε παρακολουθήσει ἐξ ἀρχῆς τὴν συζήτησιν.

— Ὅρσε καὶ ὁ κὺρ Μποῦτρος μὲ τὸ λογάκι του! εἶπεν ἀναβλέψας πρὸς αὐτὸν ὁ ῥικνὸς ἀντιπολιτευόμενος.

— Ὁ κὺρ Μποῦτρος ὅμως ἤτανε 'ς τὸ Λαύριο, σιὸρ Σταματάκη, ἀπεκρίθη σοβαρὸς καὶ βρενθυόμενος ὁ οἰνοπώλης, καὶ εἶδε τ' ἀσῆμι νὰ τρέχῃ νερὸ ἀπὸ τὴς κάνουλαις, καὶ νὰ τὸ κενόνουν μὲ τὴ χουλιάρα, σάν πως κενόνουν τὰ φασούλια ἀπὸ τὸ τσουκάλι. Κόπιασε καὶ τοῦ λόγου σου νὰ τὰ ἰδῇς, καὶ τότες ματαμιλοῦμε, ἂν ἀγαπᾷς.

— Τὸ κακὸ εἶνε μονάχα, ἐπέμεινεν ὁ πείσμων ἀπαισιόδοξος, πῶς τὸ ἀσῆμι ἐκεῖνο ποῦ τρέχει σὰν νερό, καθὼς λές, δὲν θὰ τὸ κενώσουν πρῶτα 'ς τὴ δική σου τὴ τσέπη, καὶ θὰ περάσῃ ἀπὸ πολλὰ κανάλια, ὡς ποῦ νὰ καταντήσῃ 'ς ἐκείνους ποῦ ἀγόρασαν ἀπ' αὐτὰ τὰ παληόχαρτα.

Καὶ μὲ ἔδειξε περιφρονητικῶς διὰ τοῦ ῥυπαροῦ του δακτύλου.

Ὅσαι τῶν ἀναγνωστριῶν μου ἐκάθισαν ποτὲ εἰς τὴν καλουμένην μπερλίναν, καὶ ἤκουσαν τὸν ὁρμαθὸν τῶν ἀπὸ τοῦ κρυπτοῦ καὶ οἱονεὶ ἐξ ἐνέδρας ἀποτεινομένων εἰς αὐτὰς φιλοφρονήσεων, ἐκεῖναι μόναι δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν ἐλεεινότητα ὅλην τῆς

θέσεώς μου. Ἐγώ, ἡ ἐν μεγάλῃ κεφαλῇ κυοφορηθεῖσα, ἡ ἐν πατάγῳ γεννηθεῖσα καὶ θορύβῳ, ἡ ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει ἐκδοθεῖσα, ἡ πολέμους γεννήσασα καὶ μάχας, ἡ ἀκούσασα παλμοὺς καρδίας οὐδέποτε ἄλλοτε δονηθείσης, ἡ αἰσθανθεῖσα φιλήματα φλογερὰ ἐπὶ τῶν παρθενικῶν μου παρειῶν, ἐγὼ κατεκείμην τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ ἀκαθάρτου τραπέζης οἰνοπωλείου, κολυμβῶσα εἰς ῥητινίτην, πνιγομένη ὑπὸ κακόσμων ἀναθυμιάσεων καὶ ἀκούουσα χονδροειδεῖς ἀστειότητας εἰς βάρος μου, καὶ μομφὰς καὶ κατηγορίας καὶ προπηλακισμούς.

Εὐτυχῶς τὸ βλέμμα τοῦ κυρίου μου παρηκολούθησε τὸ δάκτυλον τοῦ δεικνύοντός με, καὶ ἡ οἰκτρά μου κατάστασις συνεκίνησεν αὐτόν.

— Μωρὲ παιδιά, ἡ μετοχή μου γίνεται τουρσί! ἀνέκραξε, καὶ ἀναλαβών με φιλοστόργως, μὲ ἐσπόγγισε διὰ τῆς χειρίδος αὐτοῦ καὶ μὲ ἀπέθηκε συμπτύξας ἐπιμελῶς εἰς τὸν κόλπον του.

VI.

Ταφεῖσα καὶ πάλιν εἰς τὸν ζοφερὸν ἐκεῖνον τάφον, οὐδὲν πλέον ἤκουσα, εἰμὴ συγκεχυμένον τινὰ βόμβον, ἰσχυρότερον ὁλονὲν ἀποβαίνοντα, καὶ ἀπολήξαντα τέλος εἰς πανδαιμόνιόν τινα πάταγον, ἐν ᾧ ἀμυδρῶς διέκρινα τὸν δοῦπον γρόνθων φερομένων κατὰ τῆς τραπέζης, τὸν κρότον σκαμνίων θραυομένων κατ' ἀλλήλων, οἰμωγὰς δερομένων, καὶ ὀδόντων τριγμοὺς καὶ βλασφημίας καὶ ὕβρεις.

Ἠσθάνθην τὸν κύριόν μου ἀναστάντα ἀπὸ τῆς ἕδρας του καὶ ἀναμιχθέντα κλονουμένῳ τῷ βήματι εἰς τὴν ἔριδα, πλὴν μετ' ὀλίγον χεὶρ ῥωμαλέα ἔδραξεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ στήθους, τὰ συνέχοντα τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ κομβία διεσπάσθησαν, καὶ ἐγὼ κατέπεσα χαμαὶ εἰς τὸ βορβορῶδες ἔδαφος τοῦ οἰνοπωλείου.

Τὰ περαιτέρω εἶνε συγκεχυμένα καὶ ἀόριστα εἰς τὴν μνήμην μου. Καταπατηθεῖσα ἐπὶ πολλὴν ὥραν ὑπὸ τῶν θορυβωδῶς ἐξερχομένων τοῦ οἰνοπωλείου, καὶ ζυμωθεῖσα μὲ τὸν οἰνόφυρτον τοῦ ἐδάφους πηλόν, ἀνεσύρθην τέλος ὑπὸ τοῦ οἰνοπώλου Κὺρ Μπούτρου, ἐκαθαρίσθην ὑπ' αὐτοῦ ὅσον ἦτο δυνατόν, καὶ περὶ μέσας νύκτας κατέλιπον μετ'αὐτοῦ τὸ οἰνοπωλεῖον.

VII.

Λίαν πρωὶ ἐξῆλθεν ὁ οἰνοπώλης Μποῦτρος τῆς οἰκίας του, φέρων με τυλιγμένην ἐντὸς παλαιᾶς ἐφημερίδος, καὶ ἀπαντῶν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ἐρωτῶσαν: ποῦ ὑπάγει,

—Πάω νὰ ξεκάμω αὐτὸ τὸ διαβολόχαρτο, νὰ μὴν εὕρω τὸν μπελᾶ μου.

Πλησιάσας δὲ πραγματικῶς μετ' ὀλίγον περίεργόν τι εἶδος ἀνθρώπου, μακρὸν ἔχοντος καὶ πιναρὸν τὸν πώγωνα, ἀτημέλητον δὲ τὴν κόμην καὶ φυσιογνωμίαν μετέχουσαν ἀλώπεκος συνάμα καὶ γυπός, μὲ ἐπώλησεν εἰς αὐτὸν ἐπὶ ὑπερτιμήσει τεσσαράκοντα φράγκων.

—Ἂς ὠφεληθοῦν καὶ ἄλλοι, εἶπεν ὁ ὀλιγαρκὴς Μποῦτρος, ἐγκαταλείπων με εἰς τὰς ἀπλύτους χεῖρας τοῦ νέου μου κατόχου.

Ἐκολακεύθη μέν, τὸ ὁμολογῶ, ἡ φιλοτιμία μου ἐκ τῆς ὑπερτιμήσεως, τὴν ὁποίαν ἤξιζα ἤδη, ἀλλ' αἱ καπνοῦ καὶ λίπους ἀπόζουσαι χεῖρες τοῦ νέου μου κυρίου ἐπείραξαν τὰ νεῦρά μου φοβερά.

Οὗτος μὲ ἀπέθηκεν ἐπιμελῶς εἰς τὰ βάθη μεγάλου θυλακίου τοῦ πανταχόθεν καταῤῥέοντος ἐπενδύτου του, ὅπου, πρὸς μικράν μου κἂν παρηγορίαν, ἀπήντησα καὶ ἄλλας ἐκ τῶν ἀδελφῶν μου τεθαμμένας ἐκεῖ πρὸ ἐμοῦ. Ὀλίγος δὲ παρῆλθε χρόνος, καὶ ἡ

ῥυπαρὰ ἐκείνη χεὶρ εἰσῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸ θυλάκιον, καὶ νέαι ἀδελφαί μου ἀπετέθησαν πλησίον μου. Τὸ αὐτὸ ἐπανελήφθη πολλάκις τῆς ἡμέρας, καὶ ἠπόρουν τῇ ἀληθείᾳ, ποῦ ὁ ῥυπαρὸς ἐκεῖνος ῥακενδύτης εὕρισκε τόσα χρήματα, ὥστε νὰ πληρόνῃ ὑπερτιμημένας ὅλας μου ἐκείνας τὰς ἀδελφάς.

Δὲν διήρκεσεν ὅμως μακρὸν ἡ ἀπορία μου, διότι μετά τινας ὥρας, περὶ τὸ ἑσπέρας, ὁ κάτοχος ἡμῶν ἐγκατέλιπε τὴν ἀγοράν, καὶ μεθ' ἱκανῶς μακρὰν πορείαν, διὰ πολλῶν καὶ σκοτεινῶν ὁδῶν, εἰσῆλθεν εἰς μεγάλην οἰκίαν, καὶ ἐζήτησε τὸν οἰκοδεσπότην.

—Τρώγει, τῷ εἶπεν ἡ ὑπηρέτρια.

—Πολὺ καλά, παρετήρησεν ἐκεῖνος μετὰ θρασύτητος, ἣν δὲν ἠδυνάμην ἔτι νὰ ἐξηγήσω. Εἰπέ του πῶς εἶνε ὁ Κὺρ Γιάννης· θὰ τὸν περιμείνω εἰς τὸ γραφεῖόν του.

Καὶ εἰσῆλθε πραγματικῶς εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν, ὅπου, στρωθεὶς ἐπὶ μαλακοῦ ἀνακλίντρου, ἀνῆψε σιγάρον καὶ ἤρχισε νὰ μετρῇ τὸ περιεχόμενον τοῦ θυλακίου του.

Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ὁ οἰκοδεσπότης, εὔσαρκος κύριος, ὁμοιάζων πρὸς οἰκόσιτον ἰνδικὴν ὄρνιθα, στρογγύλην ἔχων καὶ λάμπουσαν ἐκ τοῦ πάχους τὴν μορφήν, στρέφων δὲ τὸν ἁδρὸν αὐτοῦ μύστακα διὰ τῆς μιᾶς αὐτοῦ χειρός, καὶ βυθίζων τὴν ἄλλην εἰς τὸ θυλάκιον τῆς ἀναξυρίδος του. Τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ἐμαρτύρει αὐτάρκειαν ἄνευ ὁρίων, τὸ βῆμά του ἦτο σταθερὸν καὶ μεγαλοπρεπές, ὡσεὶ βῆμα νικητοῦ θρίαμβον ἄγοντος, τὸ δὲ ἦθος αὐτοῦ ἐνέφαινε διάνοιαν παχυνθεῖσαν ἐν ἀργίᾳ.

—Καλησπέρα κὺρ Γιάννη, εἶπε χαιρετίζων τὸν ξένον αὐτοῦ, ὅστις ἀκίνητος καὶ καθήμενος πάντοτε, ἐξηκολούθει μετρῶν καὶ γράφων ἀριθμούς.

— Καλησπέρα σας, αὐθέντα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Σᾶς ἔκαμα σήμερον χαμμιὰ ἑκατοστὴ κομμάτια μὲ τὰ σαράντα. . . καὶ αὔριον πάλιν βλέπομεν.

Εἶπε καὶ μᾶς ἀπέθηκε πάσας ἐπὶ τοῦ τραπεζίου.

— Τόσας μόνον; ἠρώτησεν αὐταρέσκως μειδιῶν ὁ οἰκοδεσπότης.

—Καὶ αὐτὰς μὲ πολλὴ δυσκολία· τὰ μυαλὰ τοῦ κόσμου, βλέπετε, ἄρχισαν ν' ἀνάφτουν, καὶ τὸ πρᾶγμα πηγαίνει ὁλονένα τὸν ἀνήφορο. Ἀγορασταὶ πολλοὶ καὶ πωληταὶ ὀλίγοι.

—Ἦσαν λοιπὸν βασταγμέναι καλὰ σήμερον;

—Βασταγμέναι καὶ βασταγμέναι. Δὲν ἠξεύρω μὰ τὴν ἀλήθειαν, αὐθέντα, ποῦ θὰ πάῃ αὐτὴ ἡ ἱστορία.

— Τί θέλεις νὰ τὸ ἠξεύρῃς; ἠρώτησεν ἀπαθῶς ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ τὰ χονδρά του χείλη ἐμόρφασαν παραδόξως.

—Λέμε δά, αὐθέντη, νὰ ξεύρωμε καὶ 'μεῖς κάπως ποῦ πατοῦμε. . . .

—Ἀφοῦ δὲν πατεῖς διὰ λογαριασμό σου, τί σὲ μέλει; Αὔριο κύτταξε νὰ μοῦ κάμῃς ὅσας ἠμπορέσῃς. . . .

—Μὲ τὰ σαράντα; ἀδύνατον.

— Μὴ βιάζεσαι. Πήγαινε καὶ εἰς τὰ σαρανταπέντε, . . . καὶ εἰς τὰ πενῆντα ἐν ἀνάγκῃ. Ἀλλὰ μὲ τρόπον· ἐννοεῖς, ἐλπίζω.

—Ὅσο δὰ γι' αὐτό, δὲν εἴμαστε πρωτάραις.

— Ἰδοὺ χρήματα.

Καὶ ἀνοίξας ὁ οἰκοδεσπότης σιδηροῦν κιβώτιον, ἐξήγαγεν αὐτοῦ δέσμας τινὰς χαρτονομισμάτων, ὧν ἠρίθμησε καὶ παρέδωκε τὸ περιεχόμενον εἰς τὸν μεσίτην αὐτοῦ, ἀποχωρήσαντα μετά τινας βεβιασμένας ὑποκλίσεις.

Ἐμὲ δὲ τὴν δυστυχῆ καὶ τὰς ὁμοιοπαθεῖς ἀδελφάς μου ἐδέχθη ἡ χαίνουσα τοῦ σιδηροῦ κιβωτίου ἄβυσσος, ὅπου οὐδὲ φωτὸς ἀκτὶς οὔτε ἤχου παλμὸς εἰσέδυε ποτέ, εἰμὴ παροδικῶς μόνον καὶ ἐπ' ὀλίγας στιγμάς, ὁσάκις ἠνοίγετο ἡ θύρα, ἵνα φυλακισθῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἄλλαι ὁμοιοπαθεῖς μου, ἢ ἀποφυλακισθῶσι καὶ ἄλλα χαρτονομίσματα.

VIII.

Πολλάς, ἀγνοῶ πόσας, ἡμέρας διέμεινα ἐν φυλακῇ.

Ἑσπέραν τινὰ τέλος πάντων ἠνοίχθησαν καὶ πάλιν αἱ σιδηραῖ της πύλαι, καὶ ἡ στιβὰς ἣν ἀπετελοῦμεν ἐγὼ καὶ αἱ ἀδελφαί μου ἐξήχθη τῆς σκοτεινῆς ἀβύσσου καὶ ἀπετέθη ἐπὶ τοῦ τραπεζίου, ὅπου ἤρχισε νὰ μᾶς ἀριθμῇ ὁ εὐτραφὴς ἡμῶν κάτοχος.

Ἐν τῷ δωματίῳ ὑπῆρχον ἔτι, πλὴν αὐτοῦ, ὁ μεσίτης ἐκεῖνος, ὃν γνωρίζουσιν ἤδη οἱ ἀναγνῶσταί μου, καὶ κυρία τις, σύζυγος καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα τοῦ οἰκοδεσπότου, εὔσωμος καὶ ἀνθηρὰ δέσποινα, κεκαλυμμένη διὰ μετάξης καὶ τριχάπτων.

—Ἑπτακόσιαι ὀγδοήκοντα! εἶπεν ἀναβλέψας καὶ θεωρῶν τὸν Κὺρ Γιάννην ὁ κύριος ἡμῶν.

—Καὶ θὰ τὰς δώσῃς ὅλας; ἠρώτησεν ἡ κυρία.

—Ἐννοεῖται, ὅλας· ἀπήντησεν ἐκεῖνος ἠρέμα. Μήπως θέλεις νὰ περιμείνωμεν τὸ μέρισμα; προσέθηκε παραδόξως μειδιῶν.

—Δὲν λέγω διὰ μέρισμα, ἀλλὰ . . . τέλος πάντων ἠμπορεῖ ν' ἀναιβοῦν ἀκόμη.

—Δὲν ὑπάρχει πλέον λόγος νὰ ὑψωθοῦν, παρετήρησε μετὰ τραπεζικῆς ἐμβριθείας ὁ οἰκοδεσπότης· ἡ ὑπογραφὴ τῆς συμβάσεως ἔγεινε γνωστή, καὶ ἡ ὑπερτίμησις ἔφθασεν εἰς τὸν ἀνώτατον ὅρον της. Εἰς τὰ ἑκατὸν πενῆντα μόνον τρελλοὶ ἠμποροῦν νὰ ἀγοράζουν ἢ νὰ φυλάττουν μετοχὰς τοῦ Λαυρίου.

—Ἔννοια σας, κυρία, διέκοψε δειλῶς ὁ Κὺρ Γιάννης, ξεύρει ὁ αὐθέντης τί κάμνει.

—Μάλιστα, μάλιστα, ἀπήντησε μετά τινος πείσματος ἡ κυρία· ἀλλ' ὁ κύριος Πετραδάκης, - καὶ αὐτὸς ξεύρει, μοῦ φαίνεται, πολὺ καλὰ τὰ πράγματα— ἔλεγε χθές, ὅτι αἱ μετοχαὶ τοῦ Λαυρίου θ' ἀναιβοῦν εἰς τὰ πεντακόσια . . .

—Αὐτὸ τὸ λέγω κ' ἐγώ, εἶπεν ὁ κύριος, καθὼς τὸ λέγει καὶ αὐτός, διότι μᾶς συμφέρει νὰ τὸ λέγωμεν, διότι εἴμεθα πωληταί,

καὶ θέλομεν νὰ χάφτῃ ὁ κόσμος τοιούτου εἴδους παραμύθια καὶ νὰ ἀγοράζῃ. Ἂν αὐτὸς δὲν ἀγοράζῃ, εἰς ποῖον θὰ πωλήσωμεν ἡμεῖς;

Ὁ Κὺρ Γιάννης ἐμειδία ἐξ εὐχαριστήσεως καὶ ἠκτινοβόλει ἐκ θαυμασμοῦ.

— Ἔννοια σου, ψυχή μου, ἔννοια σου! προσέθηκεν ὁ μεγαλοφυὴς κερδοσκόπος, ἀποτεινόμενος εἰς τὴν σύζυγόν του, μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἰδῇς πόσον φρόνιμα κάμνω σήμερον.

Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Κὺρ Γιάννην, ὡσεὶ διδάσκαλός τις πρὸς μαθητήν·

— Ἄκουσε, κὺρ Γιάννη, εἶπεν εἰς αὐτὸν μετ' ἐμβριθείας καὶ οἱονεὶ μετρῶν τοὺς λόγους αὐτοῦ ἕνα ἕνα. Θὰ ἀρχίσῃς ἀπὸ τὰ ἑκατὸν πενῆντα, καὶ θὰ κυττάξῃς νὰ ξεκάμῃς ἐντὸς τῆς αὔριον ὅσας ἠμπορέσῃς. Μὴ δώσῃς συγχρόνως περισσοτέρας τῶν πενῆντα. Δὲν μᾶς συμφέρει νὰ φανοῦμεν ὅτι βγάζομεν μεγάλαις φουρνιαίς. Ὁ κόσμος ἠμπορεῖ νὰ τρομάξῃ καὶ νὰ ἔλθῃ στάσις. Ἂν σοῦ ἦνε εὔκολον, καὶ ἔχεις ἀνθρώπους τῆς ἐμπιστοσύνης σου, μοιράζεις τὴν ἐργασίαν, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀγοράζεις ἀπ' αὐτοὺς καὶ μερικὰ κομμάτια, διὰ νὰ κρατήσωμεν τὰς τιμάς. Ἐννόησες.

Ὁ Κὺρ Γιάννης εἶχεν ἤδη δείξει διὰ τὸν συνεχῶν αὐτοῦ κατανεύσεων πρὸς πᾶσαν φράσιν τοῦ οἰκοδεσπότου, ὅτι εἶχε κάλλιστα ἐννοήσει τὴν βαθύτητα καὶ τὸ βάρος τῶν λόγων αὐτοῦ, ὥστε οὐδὲ κἂν ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ κατανεύσῃ καὶ πάλιν.

— Πάρε λοιπὸν καὶ πήγαινε! προσέθηκε τέλος ὁ κύριος, ὡς στρατάρχης τις ἐκπέμπων στρατηγὸν εἰς μάχην.

Ὁ δὲ Κὺρ Γιάννης, παραλαβὼν ἡμᾶς καὶ τυλίξας ἐντὸς κοκκίνου ῥινομάκτρου, κατέβη ἀνὰ δύο τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδόν, ψιθυρίζων μετά τινος στεναγμοῦ.

— Ὅπου εἶνε τὰ πολλὰ πᾶνε καὶ τὰ λίγα.

IX.

Μετά τινας στιγμάς, ὑπὸ μάλης πάντοτε τοῦ Κὺρ Γιάννη φερόμεναι, εὑρέθημεν ἐν τῷ μέσῳ τριόδου, ἣν ἐπλήρου πυκνὸς καὶ πολυτάραχος ἀνθρώπων ὅμιλος.

Τὸ θέαμα τῆς θορυβώδους ἐκείνης σκηνῆς, ἧς ὑπῆρξα εὐτυχῶς μάρτυς, διότι τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματός μου ἐξεῖχε κατὰ τύχην τοῦ μανδηλίου, οὐδέποτε μέχρις ἐσχάτης μου στιγμῆς θέλω λησμονήσει.

Ἂς φαντασθῶσιν οἱ ἀναγνῶσταί μου ἀνθρώπους πάσης κοινωνικῆς τάξεως, παντὸς φύλου καὶ πάσης σχεδὸν ἡλικίας — διότι καὶ γυναῖκες ἔτι καὶ παῖδες δωδεκαέτεις ἀνεμιγνύοντο εἰς τὰ ἐνεργὰ πρόσωπα τῆς παραδόξου ἐκείνης πανηγύρεως — συνωθουμένους ἐν τῇ ὁδῷ, φωνάζοντας, χειρονομοῦντας, μεταλλάσσοντας θέσιν μετὰ πυρετώδους ἀνυπομονησίας, καὶ ὁμοιάζοντας, ἁπλῶς εἰπεῖν, πρὸς χορὸν δαιμόνων ὀρχουμένων περὶ τὸ πῦρ τῆς κολάσεως· ἂς φαντασθῶσι πάντα σχεδὸν τὰ παρόδια καταστήματα ἀνοικτὰ ἔτι ἐν προκεχωρημένῃ νυκτὶ, κατάφωτα καὶ πλήρη ἀνθρώπων χρηματιζομένων καὶ κυβευόντων· ἂς φαντασθῶσι τὰ καφενεῖα μεταβεβλημένα εἰς χρηματιστήρια, τὰ καπνοπωλεῖα εἰς μεσιτικὰ γραφεῖα, τὰ χαρτοπωλεῖα εἰς ἐντευκτήρια πωλητῶν καὶ ἀγοραστῶν· ἂς φαντασθῶσι τέλος ὅλας ἐκείνας τὰς μορφὰς ἐμψυχουμένας ὑπὸ τῆς δίψης τοῦ χρήματος, παραμορφωμένας ὑπὸ τοῦ κερδοσκοπικοῦ πυρετοῦ, καὶ φωτιζομένας ὁτὲ μὲν ἀμυδρῶς ὑπὸ τῶν φανῶν τῆς ὁδοῦ, ὁτὲ δὲ φαεινότερον ὑπὸ τῶν λαμπτήρων τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ καταστημάτων, καὶ θέλουσιν ἴσως κατορθώσει νὰ σχηματίσωσιν ἀσθενῆ τινα πάντως ἀλλὰ προσεγγίζουσαν εἰς τὸ ἀληθὲς εἰκόνα τῆς διαβολικῆς τύρβης, ἥτις ἐπλήρου τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ὅτε ἐπέκλωσε καὶ εἰς ἐμὲ ἡ μοῖρα νὰ γείνω μάρτυς τοῦ πρωτοφανοῦς δι' ἐμὲ θεάματος.

'Ράκη τινὰ διαλόγων καὶ ὁμιλιῶν προσέβαλλον καθαρώτερον ἐκ τοῦ ταράχου ἐκείνου τὰς ἀκοάς μου, καὶ τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν μὲ ἐπλήρουν ὑπερηφανείας, διότι οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ πανηγυρισμοὶ τῆς ἀξίας μου.

—Καὶ σὺ ἐδῶ; ἠρώτα ἰατρός τις ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἄλλον συνάδελφον αὐτοῦ προσερχόμενον τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

— Τὶ νὰ κάμῃς, ἀδελφέ; ἦλθε ὁ καιρὸς νὰ εἰποῦμε 'γειὰ τῆς φτώχιας, καθὼς φαίνεται.

— Κύτταξε μόνον, νὰ μὴν εἰποῦμε 'γειὰ εἰς τὸ ὀλίγο ἀσημικὸ, ποῦ μᾶς βρίσκεται.

— Ἄ, μπᾶ! καὶ δὲν πουλῶ, ἂν θέλω, τώρα μὲ τὰ ἑκατὸν πενῆντα, νὰ μοῦ μείνῃ καθαρὸν κέρδος δέκα χιλιάδες φράγκα;

—Τὸ κακὸ εἶνε ὅτι δὲν πουλεῖς, καθὼς δὲν πουλῶ κ' ἐγώ.

—Θὰ ἦτον τρέλλα. Αὔριον θὰ ἔχουν τριακόσια.

Καὶ πλησιάσας εἰς τὸ οὖς τοῦ συναδέλφου του,

— Ἡ σύμβασις δημοσιεύεται αὔριον, τῷ εἶπε.

—Αὐτὸ εἶνε παλαιὸν, ἀγαπητέ . . . καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ὅ,τι εἶχε νὰ κάμῃ ἡ σύμβασις τὸ ἔκαμε. Ἀλήθεια, τί κάμνει ὁ ἄῤῥωστός σου;

— Ἂς κάμῃ ὅ,τι τὸν φωτίσῃ ὁ ὕψιστος.

Περαιτέρω ἄλλος διάλογος.

—Μὴν ἀγοράζῃς πλέον, Δημήτρη! ἔλεγεν οἰνοπώλης τις εἰς εὔσωμον ὀψοπώλην, οὗτινος ἡ μορφὴ ἦτο πορφυρᾶ ὡς βρασμένος ἀστακός.

— Ἄφησέ με, ποῦ δὲν θ' ἀγοράσω! Ἡ τύχη, ματάκια μου, δὲν ἔρχεται δυὸ φοραὶς, καὶ ὅταν ἔλθῃ πρέπει νὰ τὴν ἰδῇς ἐσὺ, γιατὶ ἐκείνη δὲν βλέπει.

—Καὶ σὺ τόρα νομίζεις ὅτι βλέπεις;

—Καλά! μεθαύριο τὰ μιλοῦμε.

Ἐγγὺς αὐτῶν ἀμύσταξ νεανίσκος, παῖς σχεδὸν ἔτι, ἐξωμολογεῖτο εἰς ἄλλον ὁμήλικά του, ὅτι κατορθώσας νὰ ὑπεξαιρέσῃ πο-

λύτιμά τινα τῆς μητρὸς αὐτοῦ κοσμήματα, τὰ ἔκαμεν, ὡς ἔλεγε, «ψιλοὺς παράδες» καὶ ἠγόρασε δύο μετοχάς.

—Ἄκουσε τὸ διαβολόπουλο! παρετήρησε δικηγόρος τις, ἀκούσας τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ παιδός. Πῶς θὰ καταντήσωμεν, ἀδελφέ, μὲ αὐτὴν τὴν μανίαν;

—Θὰ καταντήσωμεν, ἀπήντησε μειδιῶν ὁ ἐρωτώμενος συνάδελφός του, νὰ μὴ πηγαίνωμεν πλέον εἰς τὰ δικαστήρια καὶ νὰ δικαζώμεθα ἐρήμην.

—Τὸ λέγεις τάχα δι' ἐμέ;

—Καὶ διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ.

Ὀλίγον παρέκει μεσῖται δύο συνωμίλουν ταπεινῇ τῇ φωνῇ, προσπαθοῦντες—κωμικώτατον φαινόμενον —νὰ ἀπατήσωσιν ἀλλήλους. Ἀμφότεροι ἤθελον νὰ πωλήσωσι, καὶ ἀμφότεροι προσεποιοῦντο ὅτι ἦσαν ἀγορασταί. Τέλος ἐπείσθησαν ὅτι μάτην ἐκοπίων, καὶ ἀπεχωρίσθησαν ψιθυρίζοντες, ὁ μέν: —Δὲν γελιέται, ὁ διάβολος!, ὁ δέ: — Καὶ αὐτὸς μὲ τὸ ἴδιον ἀέρα ἀρμενίζει.

Πλὴν ὑπεράνω πάντων αὐτῶν τῶν κατ' ἰδίαν διαλόγων καὶ τῶν ἐν ἐμπιστοσύνῃ ἐξομολογήσεων, ὑπεράνω τοῦ ὑποκώφου ψιθυρισμοῦ τῶν προσπαθούντων νὰ ἀπατήσωσιν ἀλλήλους, τῶν παροτρυνομένων ἀμοιβαίως εἰς ἀγορὰς καὶ πωλήσεις, καὶ τῶν φιλοσοφούντων ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτῶν νοσολογικοῦ κοινωνικοῦ φαινομένου, ἀντήχει φοβερὸς καὶ συμμιγὴς ὁ τάραχος τῶν μεγαλοφωνούντων ἐξ ὑπογυίου μεσιτῶν, ὧν ἄλλοι ἄλλα τέως ἀσκοῦντες ἐπαγγέλματα, κατέλιπον ἐν πρωῒ ὁ μὲν τὸ ξυράφιον αὐτοῦ καὶ τὴν λεκάνην, ὁ δὲ τὴν ὀψοπωλικὴν αὐτοῦ ποδιάν, ὁ δὲ τὸ ὑπαλληλικόν του γραφεῖον, ὁ δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς μαθητικοὺς σκάμνους, καὶ ἐτράπησαν πρὸς τὸ διασκεδαστικὸν καὶ κερδοφόρον ἐπιτήδευμα «τοῦ ποδαριοῦ» — ὡς τὸ ἀπεκάλουν, — τὴν χρηματιστικὴν μεσιτείαν. Πάντες οὗτοι, πλήρεις ἔχοντες τὰς χεῖρας αὐτῶν χαρτονομισμάτων καὶ μετοχῶν, ὧν ἡ πλήρης ῥύπου καὶ μωλώπων μορφὴ ἀληθῆ καὶ ἀδελφικὸν μοὶ ἐνέπνεεν οἶκτον, περιεφέροντο συνωθούμενοι καὶ οἱονεὶ δαιμονιῶν-

τες μεταξὺ τοῦ πλήθους, καὶ ἐξελαρυγγίζοντο κραυγάζοντες καὶ ἐκφωνοῦντες τὸ ἐμπόρευμά των.

—Ἀγοράζω δέκα κομματάκια μὲ σαρανταεννηά! . .

—Καὶ μισό, ἀγαπητέ, καὶ μισό.

—Πουλῶ εἴκοσι, μὲ πενῆντα.

—Πουλῶ εἰς τὰ πενῆντα ἑκατό, διακόσια, ὅσα θέλετε. . .

—Δικά μου τὸ λοιπόν, ἀφοῦ πουλεῖς ὅσα θέλω!

—Τὤχαψε ὁ φίλος σὰν λουκοῦμι! τί κουτὸς ποῦ εἶσαι καϋμένε!

—Ἐγὼ εἶμαι κουτός, ἢ ἐσὺ εἶσαι μασκαρᾶς;

—Ἄ, ἄ! ὄχι χονδρὰ λόγια, γιατὶ ξέρεις πῶς ἔχω τὸ χέρι κομμάτι μακρύ.

—Ἂν ἦνε μακρύ, τὸ κονταίνομε, πουλάκι μου!

—Ἐλᾶτε! ἡσυχία, . . . 'ντροπή!

—Ἔχω δέκα κομματάκια, μιᾶς χήρας, καὶ τὰ ξεκάμνω εἰς τὰ πενῆντα ἕνα.

—Ἐγὼ ἔχω πέντε ἑνὸς ὀρφανοῦ, καὶ τὰ ξεκάμνω 'ς τὰ πενῆντα.

—Ὅλο ἐμπρός μου θὰ βγαίνῃς, εὐλογημένε;

—Δὲν εἶνε δικά μου, νὰ σὲ χαρῶ!

—Πάρτε, κύριοι, πάρτε, . . . πρὶν πᾶνε 'ς τὰ διακόσια.

—Θὰ γυρεύετε καὶ δὲν θὰ βρίσκετε! . . .

Καὶ αἱ φωναὶ ἐξηκολούθουν, καὶ ὁ πάταγος ηὔξανε, καὶ ὁ θόρυβος ἐκορυφοῦτο.

Τί ἐγίνετο ἐν τούτοις ὁ Κὺρ Γιάννης; θὰ ἐρωτήσῃ ὁ ἐνδιαφερόμενος περὶ τῆς τύχης μου ἀναγνώστης.

Τί ἐγινόμην ἐγώ, ἡ ἐν τῷ μανδηλίῳ τοῦ Κὺρ Γιάννη δεδεμένη;

Ὁ Κὺρ Γιάννης, ὡς ἄνθρωπος φρόνιμος καὶ περιεσκεμμένος, περιῆλθεν ἱκανὴν ὥραν τὸ ἐν τῇ ὁδῷ πλῆθος, ὀσφραινόμενος πανταχοῦ ὡς ῥινηλάτης κύων, λαλῶν σιγὰ πρὸς τὸν ἕνα, νεύων πρὸς τὸν ἄλλον καὶ σφίγγων τρίτου τὴν χεῖρα, εἰσῆλθε μετὰ ταῦτα εἰς τὸ γωνιαῖον καφενεῖον, ὅπου ἡ αὐτὴ περίπου σκηνὴ τῆς ὁδοῦ ἐπα-

νελαμβάνετο κατὰ μικροτέρας διαστάσεις, ἀνῆλθε κατόπιν εἰς τὸ ὑπεράνω τοῦ καφενείου κατάστημα, ἐβολιδοσκόπησε τὰς διαθέσεις τοῦ πανταχόθεν πλημμυροῦντος κερδοσκοπικοῦ κοινοῦ, καὶ μὴ εὐχαριστηθείς, φαίνεται, κατέβη πάλιν εἰς τὴν ὁδόν, ὅπου ἤρχισε νέας διπλωματικὰς ἐνεργείας. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἠσθάνθην αὐτὸν πλησιάσαντα εἰς δειλόν τινα καὶ ὠχρὸν κύριον, οὗτινος ἡ μαραμμένη μορφὴ ἐνέφαινε κάματον, ἀνησυχίαν, καὶ πεζότερόν τι ἴσως ἔτι συναίσθημα, τὸ τῆς πείνης.

Τίς οἶδε πόσην ὥραν εἶχεν ὁ ταλαίπωρος νὰ φάγῃ.

—Λοιπὸν, κὺρ Θοδωράκη, δὲν θὰ κάμωμεν τίποτε; ἠρώτησεν ἐπαγωγῶς μειδιῶν ὁ κὺρ Γιάννης. Δὲν θὰ μοῦ δώσῃς ἕνα δεκάρι εἰς τὰ σαρανταεννηά;

—Στὰ πενῆντα ἀγοράζω ἐγώ, ἀπήντησε μετὰ πυρετώδους ἐξάψεως ὁ Θοδωράκης.

—Πόσα; ἔσπευσε νὰ ἐρωτήσῃ ψυχρῶς ὁ μεσίτης μου.

—Τριάντα, . . ἂν ἔχῃς, ἀπήντησεν ὁ ἀγοραστής.

—Δικά σας! προσέθηκεν ὁ κὺρ Γιάννης, καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρά του πρὸς τὸν ὠχρὸν καὶ πυρέσσοντα Θοδωράκην.

—Τὰ χρήματα ὅμως, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, τείνων ἐπίσης τὴν χεῖρά του εἰς τὸν μεσίτην, αὔριον τὸ πρωΐ, διότι σήμερον ἐξετινάχθηκα.

—Ὅπως ἀγαπᾶτε, παρετήρησε γλυκερῶς ὁ κὺρ Γιάννης· μοῦ δίδετε μόνον ἕνα χαρτάκι . . .

Καὶ εἰσελθόντες εἰς παρακείμενον καπνοπωλεῖον, οὗτινος ἡ τράπεζα εἶχε προχείρως μεταβληθῆ εἰς κολλυβιστικὸν λογιστήριον, συνετέλεσαν πρὸς μεγίστην μου εὐχαρίστησιν τὴν συναλλαγὴν αὐτῶν. Λέγω δὲ, πρὸς μεγίστην μου εὐχαρίστησιν, διότι ἐκτὸς τῆς χορηγηθείσης μοι πάλιν πρὸς ὥραν ἐλευθερίας διὰ τῆς λύσεως τοῦ δέματος, ὅπερ ἔφερεν ὑπὸ μάλης ὁ κὺρ Γιάννης, εἶδα μεθ' ὑπερηφανείας, ὅτι μία τῶν εἰς ὑπερτίμησιν ἑκατὸν πεντήκοντα φράγκων πωληθεισῶν μετοχῶν ἤμην καὶ ἐγώ.

—Ἀληθῶς, διελογιζόμην κατ' ἐμαυτήν, φερομένη μετ' ὀλί-

γας στιγμὰς ἐν τῷ θυλακίῳ τοῦ κὺρ Θοδωράκη, ἀληθῶς ὁ ἐκδότης μου ἦτο μέγας ἀνήρ, καὶ εἶχε μεγαλοφυΐαν οὐχὶ τῶν κοινῶν, κατορθώσας ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν νὰ ἀξίζωσι τὰ πεντήκοντα φράγκα διακόσια. Διότι, τέλος πάντων, ἐγὼ εἶχα πληρωθῆ πρό τινων ἡμερῶν πεντήκοντα φράγκα, καὶ ὅμως ἠγοράσθην πρό τινων στιγμῶν ἀντὶ διακοσίων. Τοῦτο ἦτο ἀλήθεια, ἦτο γεγονός, οὗτινος ὑπῆρξα αὐτήκοος καὶ αὐτόπτης. Καὶ ὅμως ἐγὼ οὐδόλως εἶχα μεταβληθῇ· ἤμην πάντοτε ἡ αὐτή, κατ' οὐδὲν αὐξηθεῖσα, κατ' οὐδὲν βελτιωθεῖσα. Ἔφερον μόνον ἐπ' ἐμοῦ ὀλίγας κηλίδας ῥητινίτου καὶ στίγματά τινα ἐκ τοῦ βορβορώδους ἐδάφους τοῦ καπηλείου, ὅπου κατὰ κακήν μου μοῖραν εἶχα κυλισθῆ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην ἑσπέραν τὴν ὁποίαν διηγήθην ἤδη, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω, ἂν αἱ πρόσθετοί μου αὗται ἰδιότητες ἦσαν ἱκαναὶ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ὑπερτίμησίν μου. Τί ἆρά γε συνέβη ἐν τῷ μεταξύ, καὶ ὑψώθη τόσον ἡ ἀξία μου ; Ποῖοι λόγοι παρεκίνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ πλειοδοτῶσι πρὸς ἀπόκτησίν μου ; Μάτην προσεπάθουν νὰ τὸ ἐννοήσω, καὶ ἐσκεπτόμην ἔτι περὶ τούτου, ὅτε ὁ νέος μου κύριος εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ πρὶν ἢ ἔτι ἀποβάλῃ τὸν πῖλον αὐτοῦ, ἐξήγαγε τοῦ θυλακίου του τὴν στιβάδα ἡμῶν ὅλην, ἣν ἀπὸ πρωΐας, φαίνεται, εἶχε συναγάγει ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀπέθηκε θριαμβικῶς ἐπὶ τῆς τραπέζης.

X.

—Ταὶς ἑκατάφερα τέλος πάντων ἑκατόν ! ἐφώνησε πρὸς μικράν τινα καὶ κομψὴν γυναῖκα, καθημένην ἐγγὺς τραπεζίου, καὶ ῥάπτουσαν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς μικρᾶς ὀρειχαλκίνης λυχνίας, παρὰ τὸ λίκνον κοιμωμένου βρέφους.

Ἀλλ' ἡ σύζυγός του — διότι σύζυγος αὐτοῦ ἦτο ἡ ὠχρὰ ἐκείνη καὶ κατηφὴς γυνή, — οὐδὲν ἀπήντησεν. Ἀνέβλεψε μόνον

περιλύπως ἐπί τινας στιγμὰς πρὸς τὸν λαλήσαντα, καὶ καταβιβάσασα πάλιν τὰ βλέμματά της ἐπὶ τὴν νυκτερινὴν αὐτῆς ἐργασίαν, ἐξηκολούθησε ῥάπτουσα δι' ἀσταθοῦς καὶ τρεμούσης χειρός.

— 'Ακόμη ῥάπτεις, Σοφία ; προσέθηκεν ὁ Θοδωράκης διὰ ταπεινοτέρας φωνῆς, καὶ ἀποβαλὼν τὸν πῖλον αὐτοῦ προσήγγισεν εἰς τὴν σύζυγόν του.

— Πρέπει νὰ τελειώσω ἀπόψε, ἀπήντησεν ἡ νεαρὰ γυνή.

— Τώρα ποῦ θὰ γείνωμεν πλούσιοι, δὲν ἔχεις πλέον ἀνάγκην νὰ ῥάπτῃς, ἐπανέλαβεν ὁ σύζυγος μειδιῶν. 'Αλλὰ τὸ βεβιασμένον αὐτοῦ μειδίαμα ἐφαίνετο θέλον αὐτὸν μᾶλλον νὰ φαιδρύνῃ ἢ τὴν σύζυγόν του.

— Πλούσιοι ! ἐψιθύρισε μόλις ἀκουομένη ἡ Σοφία, καὶ παραιτοῦσα αἴφνης τὴν ἐργασίαν της,

— Ἔχομεν αὔριον νὰ ψωνίσωμεν ; ἠρώτησε διὰ ζωηροτέρας φωνῆς, καὶ ἀνέβλεψεν εἰς τὸν σύζυγόν της, ἐνῷ ἁδρὸν δάκρυ ἐκυλίετο ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς αὐτῆς παρειᾶς.

— Ἄρχισες πάλιν τὰ δάκρυα καὶ τὰ παράπονα ; ὑπέλαβε μετὰ τραχυτέρας φωνῆς ὁ Θοδωράκης, ἀποφεύγων τὴν εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς συζύγου τοῦ ἀπάντησιν.

— 'Εννοεῖς πολὺ καλά, ὅτι τὰ δάκρυα αὐτὰ δὲν εἶνε δι' ἐμέ, ἀλλὰ διὰ σὲ περισσότερον καὶ διὰ τὸ ταλαίπωρον αὐτὸ πλάσμα, τὸ ὁποῖον κοιμᾶτ' ἐκεῖ μέσα, καὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἠξεύρω ποία θὰ ἦνε ἡ τύχη, ἂν ἐξακολουθῇς αὐτὸν τὸν δρόμον.

— Αἴ ! νὰ σοῦ εἰπῶ ! διέκοψεν αὐτὴν ὁ κερδοσκόπος, καὶ ἡ φωνή του κατέστη ἔτι τραχυτέρα· κλαῖε, ἂν θέλεις καὶ σοῦ προξενεῖ εὐχαρίστησιν, ἀλλ' ἄφησε τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς νουθεσίας, διότι μοῦ πειράζουν τὰ νεῦρα.

— Σοῦ πειράζουν τὰ νεῦρα ! ἀνέκραξεν ἡ νεαρὰ γυνή, καὶ ἡ μορφὴ αὐτῆς ἐπορφυρώθη, καὶ ἡ φωνή της ἔτρεμεν ἐξ ἀγανακτήσεως. Σοῦ πειράζουν τὰ νεῦρα ! καὶ δὲν σοῦ πειράζει τὰ νεῦρα λοιπὸν ἡ δυστυχία, τὴν ὁποίαν πολὺ γρήγορα θὰ φέρῃς εἰς τὸ

σπίτι σου, ἡ πτωχεία καὶ ἡ πεῖνα, τὴν ὁποίαν μᾶς ἑτοιμάζεις, ἡ ἀτιμία... Θεέ μου!...

Καὶ ἡ ταλαίπωρος μήτηρ, μὴ κατορθώσασα νὰ συμπληρώσῃ τὴν φράσιν της, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτῆς διὰ τῶν χειρῶν καὶ ἐῤῥάγη εἰς λυγμούς.

— Ἡ ἀτιμία! ὠλόλυξεν ὁ Θοδωράκης· δὲν ἠξεύρεις τί λέγεις,... καὶ κάμε μου τὴν χάριν σὲ παρακαλῶ...

Εἶπε, καὶ ἐβάδισεν ἀπειλητικῶς πρὸς τὴν Σοφίαν.

Ἀλλ' ἡ νεαρὰ γυνή, ὡσεὶ μεταμορφωθεῖσα αἴφνης, ὡσεὶ στομωθεῖσα τὴν ψυχὴν διὰ τῶν πικρῶν δακρύων ἅτινα ἔχυσαν τὰ ὄμματά της, ἀνέστη ὀρθία, καὶ προσβλέπουσα τὸν σύζυγον αὐτῆς ἀσκαρδαμυκτί,

— Ναί! ἐφώνησεν, ἡ ἀτιμία! Ἐπώλησες ὅ,τι εἴχαμεν, καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα μου κοσμήματα, καὶ αὐτὸν τὸν μικρὸν σταυρὸν τῆς κόρης μας, διὰ νὰ ἀγοράσῃς μετοχάς, διὰ νὰ παίξῃς εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον, διότι τί ἄλλο τέλος πάντων εἶνε αὐτὸ τὸ ἐμπόριον παρὰ χαρτοπαίγνιον! Καὶ ὅμως δὲν ἡσύχασες! ἠγόρασες καὶ ἄλλας σήμερον· μὲ τί τὰς ἐπλήρωσες; μὲ τί θὰ τὰς πληρώσῃς, ἀφοῦ δὲν ἔχομεν πλέον οὔτε μίαν δραχμὴν διὰ νὰ ἀγοράσωμεν ψωμί, ἀφοῦ θ' ἀναγκασθῶ νὰ πωλήσω τὸ μικρὸ αὐτὸ ὑποκαμισάκι, ποῦ ἔῤῥαπτα διὰ τὴν κόρην μου, διὰ νὰ ζήσωμεν αὔριον;

Ὁ Θεοδωράκης δὲν ἦτο πλέον ὁ ἴδιος ἄνθρωπος. Ἵστατο πρὸ τῆς συζύγου του ἐνεὸς καὶ ἄφωνος, ὡς μὴ ἀναγνωρίζων αὐτήν, ὡς παράφρων πρὸς στιγμὴν γενόμενος.

— Λέγε μου λοιπόν! ἐπανέλαβεν ἡ Σοφία, μὲ τί τὰς ἐπλήρωσες;

— Θὰ τὰς πληρώσω αὔριον,.. ἀπήντησε μηχανικῶς οὕτως εἰπεῖν ὁ κερδοσκόπος.

— Μὲ τί; μὲ τί; ἐπέμενε κραυγάζουσα ἡ νεαρὰ γυνή.

— Πλήν, Σοφία μου, ὑπέλαβεν ὁ σύζυγος, ἠπιώτερος ἐκ τῆς ἀλλοφροσύνης αὐτοῦ ἀνακύψας, αὔριον θὰ ἦνε ὑπερτιμημέναι,

θὰ τὰς πωλήσω εἰς τὰ διακόσια, καὶ θὰ ὠφεληθῶμεν πέντε χιλιάδας φράγκα . . .

— Καὶ ἂν αὔριον δὲν ἦνε ὑπερτιμημέναι;

— Θὰ ἦνε μεθαύριον, ἀντιμεθαύριον, θὰ ἦνε τέλος πάντων ἐντὸς ἑνὸς μηνός. Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἄφευκτον. Παραγγελίαι ἔρχονται καθ' ἡμέραν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν . . . καὶ μέχρι τῆς λήξεως τοῦ συναλλάγματος . . .

Καὶ ὁ κερδοσκόπος, ὡσεὶ ἄκων ἐξολισθήσας εἰς τὴν τελευταίαν του ἐξομολόγησιν, ἀνεστάλη ἀποτόμως, ψιθυρίζων καθ' ἑαυτόν· — Διάβολε! πῶς μοῦ ἐξέφυγε!

— Συναλλάγματος! ἐξεφώνησεν ἡ νεαρὰ γυνή· ὑπέγραψες συνάλλαγμα, διὰ νὰ ἀγοράσῃς παληόχαρτα; Ἔδωκες τὴν ὑπογραφήν σου, τὴν τιμήν σου, διὰ νὰ πλουτίσῃς μὲ τὸν νοῦν, διὰ νὰ ἔμβῃς μεθαύριον εἰς τὴν φυλακήν, καὶ νὰ μὲ ἀφήσῃς εἰς τοὺς πέντε δρόμους; . . .

Ἡ Σοφία δὲν ἠδυνήθη νὰ περάνῃ τοὺς λόγους της. Οἱ ἀλλεπάλληλοι κλονισμοὶ κατέβαλον αὐτήν, καὶ ἔπεσε λιπόθυμος ἐπί τινος ἕδρας.

Ἀλλ' ἡ πεπωρωμένη, φαίνεται, τοῦ συζύγου του της καρδία οὐδόλως ἐκ τοῦ θεάματος ἐκείνου ἐταράχθη, ἐνῷ ἐγώ, ἡ ἁπλῆ μάρτυς τοῦ μικροῦ ἐκείνου οἰκογενειακοῦ δράματος, ἔτρεμον ὅλη ἐκ τῆς συγκινήσεως.

Πλησιάσας ὁ Θοδωράκης εἰς τὸ τραπέζιον, ἐφ' οὗ ἐκείμην μετὰ τῶν ἄλλων μου ἀδελφῶν, ἤνοιξε τὸν σύρτην αὐτοῦ καὶ μᾶς ἐκλείδωσεν ἐντὸς τῶν σκοτεινῶν του μυχῶν.

Ἐκεῖθεν ἤκουσα αὐτὸν μετ' ὀλίγον ἀπερχόμενον μὲ γοργὸν τὸ βῆμα, καὶ κλείοντα βιαίως ὄπισθεν αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ δωματίου.

XI.

Πολλάς, ὑποθέτω, ἡμέρας ἔμεινα ἐκεῖ φυλακισμένη.

Ὅτε ἠνοίχθη ὁ σύρτης, καὶ ἡ χεὶρ τοῦ κυρίου ἡμῶν μᾶς ἐξέβαλε πάλιν εἰς φῶς, ταραχώδης καὶ δυσάρεστος σκηνὴ συνέβαινεν ἐντὸς τοῦ δωματίου.

Εἶδον ξένας καὶ παραδόξους μορφὰς ἀναιδῆ περιφερούσας πέριξ τὰ βλέμματα, ἤκουσα συγκεχυμένας τινας φράσεις, ἐν αἷς αἱ λέξεις: διαμαρτύρησις, κατάσχεσις, φυλακή! πολλάκις ἐπανελαμβάνοντο, καὶ ἠσθάνθην ἐμαυτὴν τέλος μεταβαίνουσαν εἰς ἄλλας χεῖρας.

— Ἰδού! εἶπεν ὁ Θοδωράκης πρός τινα τῶν παρισταμένων ξένων. Εἶνε ἑκατὸν κομμάτια· μὲ τὰ εἰκοσιτέσσαρα κάμνουν ἑπτὰ χιλιάδες τετρακόσια φράγκα περισσότερον ἀφ' ὅ,τι ὀφείλω.

— Καὶ τὰ ἔξοδα; τὰ ἔξοδα! προσέθηκε ῥικνή τις καὶ κιτρίνη μορφή, κτῆμα δικαστικοῦ κλητῆρος, ὡς ἐσυμπέρανα.

— Κρατήσατε καὶ τὰ ἔξοδα, ὅσα εἶνε, εἶπεν ὁ Θοδωράκης, καὶ ἐπιστρέψατέ μου τὸ ὑπόλοιπον.

— Βλέπεις πῶς ἔγεινες πλούσιος; ὑπέλαβε διὰ σβεννυμένης φωνῆς ἡ ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ἀσθενὴς κατακειμένη σύζυγος τοῦ πτωχεύσαντος κερδοσκόπου.

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἡ ὁποία ἔκαμε τὴν σύμβασιν ὅπως τὴν ἔκαμε! ἀπήντησεν ἐκεῖνος, βλοσυρῶς βλέπων χαμαί.

— Ὅσον δι' αὐτό, κυρία, εἶνε σωστόν! ὑπέλαβεν ὁ νέος μου κάτοχος, τυλίσσων ἡμᾶς πάσας εἰς ἱκανῶς ὀγκῶδες σπείραμα, καὶ περιδένων αὐτὸ διὰ ῥυπαροῦ λωρίου. — Ἀλλέως τὰ ἐπεριμέναμεν καὶ ἀλλέως μὰς ἐβγῆκαν. Προσκυνῶ!

Καὶ ἐξῆλθε τοῦ θαλάμου μεθ' ἡμῶν.

XII.

Τὸ λυπηρὸν θέαμα τῆς τελευταίας σκηνῆς, ἧς παρέστην μάρτυς, ἡ συνείδησις ὅτι ὑπῆρξα καὶ ἐγὼ ἐν μέρει ἀφορμὴ δακρύων καὶ δυστυχίας ἐργάτις, καὶ ὑπὲρ πάντα ἴσως τὸ προσβάλλον τὴν φιλοτιμίαν μου συναίσθημα τῆς φοβερᾶς μου ὑποτιμήσεως, ταῦτα πάντα συνεκίνησαν τὴν καρδίαν μου καὶ ἐζάλισαν τὴν κεφαλήν μου, ὥστε δὶς ἴσως καὶ τρὶς ἐντὸς τῆς ἡμέρας μετήλλαξα κύριον χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω.

Μόλις μεθ' ἡμέρας, συνελθοῦσα κἄπως εἰς ἐμαυτήν, ἐννόησα ἐκ τῆς νέας, ἱκανῶς κωμικῆς, σκηνῆς, εἰς ἣν παρευρέθην, ὅτι διετέλουν εἰς χεῖρας μικροῦ τινος ἐκ τῶν νεοφωτίστων ἐκείνων μεσιτῶν, οὓς εἶχον ἐμπαίξει ἐν ὥρᾳ εὐδαιμονίας.

Ὁ κάτοχός μου ἀπετέλει μέρος παραδόξου τινὸς χοροῦ, συνωθουμένου περὶ τὸ σφαιριστήριον μεγάλου καὶ ἱκανῶς πλήθοντος καφενείου. Οἱ τὸν κυβευτικὸν δ' ἐκεῖνον ὅμιλον συγκροτοῦντες, κατηφεῖς συγχρόνως καὶ ἀγρίας ἔχοντες τὰς ὄψεις, ἀντήλλασσον μεγαλοφώνως φράσεις πρωτακούστους εἰς ἐμὲ καὶ ἀκαταλήπτους, καὶ ἠγωνίζοντο τίς πρῶτος νὰ πωλήσῃ, ὡς ἡμιλλῶντο ἄλλοτε τίς ν' ἀγοράσῃ περισσότερον τοῦ ἄλλου.

Ποῦ ὁ πάταγος ἐκεῖνος, ὁ πρὸ δύο μηνῶν, ὁ πυρετώδης καὶ πλήρης ζωῆς! ποῦ αἱ συμμιγεῖς ἐκεῖναι κραυγαὶ τῶν ἀπλήστων ἀγοραστῶν, ἃς ἤκουον ἐν εὐφροσύνῃ τὰ ὦτά μου! ποῦ τὸ εὔθυμον ἐκεῖνο καὶ πλῆρες ἐλπίδων πλῆθος, τὸ θυσιάζον ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὸν ἔσχατον αὐτοῦ ὀβολόν!

Πομφόλυγες ἦσαν — φαίνεται — αἱ ἐλπίδες των καὶ διερράγησαν, καπνὸς ἦν τὸ πλῆθος καὶ διελύθη.

Τοιαῦτά τινα ἐφιλοσόφουν κατ' ἐμαυτήν, ἀκούουσα περὶ ἐμὲ τὰς ἀλλοκότους ταύτας φράσεις:

— Ἀγοράζω μὲ δεκαπέντε, τὸ ἕνα ἐμπρός, παραδοτέα τὴν πρώτην.

— Πουλῶ τέσσαρα κομματάκια μὲ δεκαέξ, τὸ ἥμισυ ἐμπρός.

— Πουλῶ δέκα εἰς τὰ δεκαπέντε καὶ μισό, μετὰ τὸ χρηματιστήριον.

— Ἀγοράζω μὲ δεκαπέντε καὶ μισό, τὸ ἥμισυ ἐμπρός δι' αὔριον.

— Ἀγοράζω μὲ δεκατέσσαρα πενῆντα κομμάτια ὑποχρεωτικά.

— Πουλῶ εἰς τὴν διάθεσίν μου εἴκοσι κομμάτια, μὲ δεκαὲξ τὸ ἓν ἐμπρός διὰ μεθαύριον τὸ πρωΐ.

– Πουλῶ μὲ δεκαέξ, τὸ ἥμισυ ἐμπρός, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀγοραστοῦ!

Ἐκ τῶν φράσεων τούτων, καὶ ἄλλων πολλῶν ὁμοίων, αἵτινες ἀνεμιγνύοντο ἀδιακόπως εἰς τὰς ἐκφωνήσεις τῶν ὑπηρετῶν τοῦ καφενείου, διατασσόντων «ἕνα λουκοῦμι»! ἢ «ἕνα βαρὺν καὶ γλυκύν»! οὐδὲν ἄλλο ἐννόησα, ἢ τοῦτο μόνον, ὅτι πολλοὶ ἦσαν πωληταί, ὀλίγοι δὲ ἀγορασταί.

Μετ' ὀλίγον ἤκουσα καὶ τὸν κάτοχόν μου, εἰς οὗ τὸ θυλάκιον μονήρης καὶ τεθλιμμένη ἐθρήνουν σιγὰ τὸ παρελθόν μου μεγαλεῖον, ἀναφωνήσαντα·

— Μία μόνη μοῦ ἔμεινε! τὴν ξεκάμνω εἰς τὰ δεκατέσσαρα καὶ μισό!

Ἆ! πόσον βαθέως ἐπίκρανε τὴν ψυχήν μου ἡ λέξις ἐκείνη: ξεκάμνω!

Τοσοῦτον λοιπὸν ἄχρηστον καὶ ὀχληρὸν σκεῦος εἶχα καταντήσει, ὥστε εὐτυχία ἐλογίζετο ἡ ἀπαλλαγή μου;

Οὐδέποτε εὐαίσθητος ἀλλ' ἄσχημος δεσποινίς, παρηγκωνισμένη εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αἰθούσης χοροῦ, ᾐσθάνθη μεγαλειτέραν ταπείνωσιν καὶ λύπην, ὅσην ἐγὼ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν τῷ θυλακίῳ τοῦ χονδροειδοῦς καὶ ῥυπαροῦ μου κατόχου, οὔτε θερμοτέραν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν καλοῦντα αἴφνης αὐτὴν χορευτήν, ὅσην ἐγὼ πρὸς τὸν πλησιάσαντα εἰς τὸν πωλητήν μου

κοντὸν καὶ παχὺν βρακοφόρον, καὶ εἰπόντα μετ' εὐμενοῦς καὶ ἁπλοϊκοῦ μειδιάματος.

— Φέρ' την ἐδῶ παιδί μου! ἐγὼ τὴν ἀγοράζω 'ς τὴν τύχην τῆς κόρης μου.

XIII.

Καὶ οὕτω μετήλλαξα πάλιν κύριον.

Ὁ νέος μου κάτοχος οὔτε τὴν ἐπιβάλλουσαν καὶ σοβαρὰν εἶχεν ἀναβολὴν τοῦ πρώτου μου ἀγοραστοῦ, οὔτε μῦρα ἀπέπνεεν ὡς ἡ πρώτη μου κυρία, οὔτε φλογερὰ ἀπέθηκεν ἐπὶ τῆς παρειᾶς μου φιλήματα, ὡς ἡ χαρίεσσα θαλαμηπόλος, οὔτε εἰς θυσίας ὑπεβλήθη χρηματικὰς πρὸς ἀπόκτησίν μου, ὡς πολλοὶ τῶν μετὰ ταῦτα κυρίων μου. Καὶ ὅμως ἠγάπησα αὐτόν, ὡς ἀγαπᾷ τις τὸν ἐν τῇ δυστυχίᾳ φίλον, ὡς ἀγαπᾷ τὸν φιλανθρώπως παρέχοντα ἄσυλον εἰς ἐγκαταλελειμμένον καὶ ἔρημον. Οὕτω δὲ μετὰ παλμῶν ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ ἀκραιφνοῦς εὐγνωμοσύνης συνώδευσα αὐτὸν εἰς τὴν μικράν του οἰκίαν, ὅπου, μόλις εἰσελθών, συνήντησε τὴν σύζυγόν του, φαιδρὰν καὶ ῥοδοκοκκίνους ἔχουσαν τὰς παρειὰς γυναῖκα, πλύνουσαν ἀφελῶς ἐντὸς μικρᾶς σκάφης χονδρά τινα ἀσπρόῤῥουχα.

— Νά! γυναῖκα, εἶπεν· αὐτὸ νὰ τὸ φυλάξῃς 'ς τὴν τύχην τῆς κόρης μας!

— Τί εἶνε αὐτό, ἠρώτησεν ἐκείνη, καὶ καταλιποῦσα τὴν πλύσιν της ἀνήγειρε τὴν κεφαλήν, καὶ ἔτεινε τὴν ὑγράν της χεῖρα πρὸς ἐμέ.

— Αὐτό, γυναικοῦλά μου, ὑπέλαβεν ὁ ἀγαθὸς ἀνήρ, εἶνε μετοχὴ τοῦ Λαυρίου. Ἔχει ἑβδομῆντα δύο δραχμαὶς καὶ εἰκοσιπέντε λεπτά, καὶ μὲ τὸν καιρὸ θὰ γεννήσῃ πολὺ περισότεραις. Φύλαξέ την.

— Χριστὲ καὶ Παναγία! ἐφώνησεν ἡ ἁπλῆ γυνή. Ἐς τὰ σωστά σου εἶσαι, ἄνδρα;

— Ἄκουσε, ποῦ σοῦ λέω! φύλαξέ την καὶ θὰ ἰδῇς. Ἂν ἔχῃ τύχη ἡ κόρη μας, θὰ τῆς κάμωμε μ' αὐτὸ τὸ χαρτὶ τὴν προῖκά της!

— Ἀφοῦ εἶνε ἔτσι! ὑπέλαβεν ὑποτασσομένη ἡ σύζυγος· σὺ κάτι θὰ ξέρεις· φέρε νὰ τὴν φυλάξω.

Καὶ σπογγίσασα τὰς χεῖρας αὐτῆς, μὲ ἔλαβεν ἄκροις δακτύλοις, εἰσῆλθεν εἰς τὸ χαμόγειον δωμάτιον τῆς οἰκίας, καὶ ἐξαγαγοῦσα ἐκ τῶν μυχῶν κολοσσιαίου κιβωτίου μικρὸν κομβόδεμα, ἐν ᾧ ὑπῆρχον συνεπτυγμένα καὶ ἄλλα παντοειδῆ κιτρινόχροα καὶ ἀπηρχαιωμένα χαρτία, μὲ ἔδεσε μετ' αὐτῶν.

XIV.

Ἐδῶ, φίλε ἀναγνῶστα, ἔληξεν — ἐπὶ τοῦ παρόντος — ὁ πολυτάραχός μου βίος.

Ἐδῶ κεῖμαι ἐν ἡσυχίᾳ, ὡς ἐν τάφῳ, στενοχωρουμένη ἐκ τῆς μοναξίας καὶ χασμωμένη ἐκ τῆς πλήξεως.

Ἐδῶ ἀναμιμνήσκομαι τῆς παρελθούσης μου λαμπρότητος, καὶ εὔχομαι ἐν χριστιανικῇ ἐγκαρτερήσει: «μὴ χειρότερα».

Ἐδῶ τέλος μ' ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ γράψω τὰ ἀπομνημονεύματά μου, ἵνα διασκεδάσω τὴν πλῆξίν μου.

Εὔχομαι, ὅπως διεσκέδασα ἐγὼ γράφουσα, νὰ διασκεδάσῃς καὶ σὺ ἀναγινώσκων.

Η ΕΣΠΕΡΙΣ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΣΟΥΣΑΜΑΚΗ [1]

Α΄.

Ὁ Κύριος Παρδαλὸς καὶ ἡ κυρία Παρδαλοῦ εἶνε προσκεκλημένοι τὸ ἑσπέρας εἰς συναναστροφήν.

Ὁ Κύριος Σουσαμάκης, ὑπάλληλος τοῦ γραφείου ὅπερ διευθύνει ὁ κύριος Παρδαλός, ἐνυμφεύθη πρό τινων μηνῶν, τῇ ἀγαθῇ συμπράξει τοῦ προϊσταμένου του, πλουσίαν τινα νύμφην ἐκ Πατρῶν, ἔχουσαν μὲν ἕνα ὀφθαλμὸν ὀλιγώτερον αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ ἐλλείποντος ὀφθαλμοῦ δεκαπέντε ἔτη ἡλικίας περισσότερα, καὶ εἰς ἀποζημίωσιν τῶν περισσευόντων δεκαπέντε ἐτῶν τριάκοντα πέντε χιλιάδας δραχμῶν προῖκα. Ὁ ὄλβιος Σουσαμάκης ἐσυλλογίσθη κατ' ἀρχάς, εἰς πανηγυρισμὸν τοῦ σπουδαίου τούτου καὶ εὐτυχοῦς συμβεβηκότος τοῦ βίου του, νὰ δώσῃ χορὸν εἰς τοὺς παρανύμφους τὴν αὐτὴν τῶν γάμων του ἑσπέραν· εἶχε δὲ μάλιστα παρακαλέσει ὑπαξιωματικόν τινα φίλον του νὰ τῷ προμηθεύσῃ ἐκ τῆς στρατιωτικῆς μουσικῆς ἓν φλάουτον, ἓν κλαρινέτον καὶ ἓν τρομπόνι, ἤτοι ἕνα πλαγίαυλον, ἕνα ὀξύαυλον καὶ μίαν βαρυσάλπιγγα, ὡς γράφουσι σήμερον οἱ νεοφώτιστοι τῆς γλώσσης καθαρισταί, ὅπως τὸ ἐναρμόνιον αὐτῶν μέλος πτερώσῃ τοὺς πόδας τῶν προσκεκλημένων. Ἀλλ' εἶτα μετενόησε, σκεφθεὶς ὅτι δὲν ἦτο καλὸν νὰ παρατείνῃ

[1] Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ Ἡμερολογίῳ (Δ. Κορομηλᾶ) τοῦ ἔτους 1875.

τὸ μεταξὺ τῆς στέψεως καὶ τῆς ἀπομονώσεως αὐτοῦ χρονικὸν διάστημα, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀναβάλῃ εἰς προσφορώτερον καιρὸν τὸν χορευτικὸν τῶν γάμων του πανηγυρισμόν.

Οὕτω λοιπὸν τὴν ἑβδόμην Νοεμβρίου, ἡμέραν πέμπτην, ὡραῖα ἐπισκεπτήρια, δίκην μετριοφρόνων προσκλητηρίων, διενεμήθησαν εἰς τοὺς γνωρίμους καὶ φίλους τοῦ κυρίου Σουσαμάκη, ὧν ἓν ἔλαβεν καὶ ὁ Κύριος Παρδαλός, ἔχον οὕτω:

«Ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία Σουσαμάκη παρακαλοῦσι τὸν Κύριον καὶ τὴν Κυρίαν Παρδαλοῦ νὰ λάβωσι τὴν καλωσύνην νὰ πάρωσι τὸ τσάϊ εἰς τὴν οἰκίαν των τὴν Κυριακήν, 10 Νοεμβρίου, εἰς τὰς 8 τὸ ἑσπέρας».

Σημειωτέον ὅτι τὴν ἡμέραν ταύτην ἐξέλεξεν ἡ ἁβρὰ πρόνοια τῆς Κυρίας Σουσαμάκη, καθότι τὴν κυριακὴν ἐκείνην συνέπιπτε ἡ ἐπέτειος τῆς ἑορτῆς τοῦ νεαροῦ της συζύγου — ὁ Σουσαμάκης ἐκαλεῖτο Ὀρέστης — καὶ ἡ νεόνυμφος Πασιφάη ἐσκέφθη, ὅτι προσφυέστατον ἦτο νὰ πανηγυρισθῶσι διὰ τοῦ αὐτοῦ χοροῦ καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ κυπέλλου τεΐου ὅ τε γάμος της καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ συμβίου της.

Οὕτω λοιπὸν τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς, 10 Νοεμβρίου, διπλαῖ συγχρόνως γίνονται ἑτοιμασίαι· ἑτοιμασίαι ὑποδοχῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Σουσαμάκη, καὶ ἑτοιμασίαι ἐπισκέψεως ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Παρδαλοῦ.

Ἄς μνημονεύσωμεν ἐν παρόδῳ, καὶ πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὰς οἰκίας τοῦ Ἀμφιτρύωνος καὶ τοῦ ξένου του, ὅτι τὴν προτεραίαν τὸ ἑσπέρας, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Κ. Παρδαλὸς ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ γραφείου, ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν δειλῶς ὁ Σουσαμάκης, καὶ περιελίσσων εἰς τοὺς δακτύλους του τὴν ἅλυσιν τοῦ ὡρολογίου του, ἵνα διασκεδάσῃ πως τὴν δειλίαν αὐτοῦ, τῷ εἶπε, μειδιῶν γλυκερὸν μειδίαμα σεβασμοῦ καὶ ὑποταγῆς·

— Λοιπόν ... θὰ σᾶς ἔχωμεν αὔριον τὸ ἑσπέρας, Κύριε Διευθυντά;

— Χωρὶς ἄλλο, Κύριε Σουσαμάκη, .. χωρὶς ἄλλο! ἀπήν-

τησεν ὁ Κύριος Παρδαλός, ἀντιμειδιῶν καὶ ἐκεῖνος μειδίαμα ὑπεροχῆς καὶ προστασίας.

Β'.

Ὁ Σουσαμάκης, ἐννοῶν νὰ πανηγυρίσῃ τοὺς γάμους του καὶ τὴν ἑορτήν του, οὐδόλως ἐσκόπει νὰ δώσῃ ἐκ τῶν τυπικῶν ἐκείνων συναναστροφῶν, καθ' ἃς οἱ προσκεκλημένοι πίνουσιν ἓν κύπελλον τείου — οἱ τολμηρότεροι καὶ δύο, — βρέχουσιν ἐντὸς αὐτοῦ ἓν ἢ δύο μικροσκοπικὰ παξιμαδάκια, χορεύουσι πολλοὶ κυμβαλιζόντων ὀλίγων, καὶ ἀπέρχονται τέλος περὶ τὰς δύο ἢ τρεῖς μετὰ τὸ μεσονύκτιον, κάθιδροι, κατάκοποι, λιμώττοντες καὶ διψῶντες. Ἄνυμφος ἔτι εἶχε πολλάκις μετάσχει τοιούτων χορευτικῶν ἑσπερίδων, καὶ ἡ μνήμη των διετηρεῖτο ἔτι πλήρης πείνης καὶ ῥίγους ἐν τῇ φαντασίᾳ του. Συναισθανόμενος δὲ βαθύτατα τὴν ὀρθότητα τοῦ γραφικοῦ ῥητοῦ: ὃ σὺ μισεῖς ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς, οὐδόλως ἤθελε νὰ πάθωσιν οἱ ξένοι του ὅ,τι αὐτὸς πολλάκις εἶχε πάθει καὶ ἀπὸ καρδίας ἐμίσει. Διὰ τοῦτο λίαν πρωῒ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἀγοράν, ἐπρομηθεύθη ὀπώρας, ὀρεκτικὰ τραγήματα, ἄρτον ἰδίως πολὺν καὶ οἶνον ἔτι πλείονα, καὶ ἀφοῦ παρήγγειλεν εἰς τὸ Σολωνεῖον τὰ ἀπαιτούμενα γλυκύσματα καὶ δροσιστικά, μὴ λησμονήσας καὶ τὰ παγωτὰ — ἤθελε, βλέπετε, νὰ φιλεύσῃ μεγαλοπρεπῶς τοὺς προσκεκλημένους του, — ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἄγων κατόπιν αὐτοῦ δύο ἐκ τῶν τροφίμων τῆς σχολῆς τῶν ἀπόρων παίδων, κομίζοντας πλήρεις τοὺς καλάθους αὐτῶν.

Ἀλαζὼν καὶ βρενθυόμενος εἰσῆλθεν ὁ Σουσαμάκης εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἤδη τῆς θύρας ἐφώνησε γεγωνὸς πρὸς τὴν ὑπηρέτριαν:

— Μαρία! ἔλα πάρ' αὐτά.

Ἀντὶ ὅμως τῆς ὑπηρετρίας, ἥτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην μετεκόμιζεν ἀνώνυμά τινα σκεύη εἰς ἀνώνυμον τῆς οἰκίας μέρος, ἐπεφάνη εἰς τὴν κλίμακα ἡ κυρία Πασιφάη, ἄτακτον ἔχουσα τὴν κόμην καὶ τὴν πρωϊνήν της λευκὴν ἐσθῆτα φοροῦσα.

— Μπᾶ, Παναγία μου! ἀνέκραξε, προσηλοῦσα τὸν μονάκριβον αὐτῆς ὀφθαλμὸν εἰς τὰς προμηθείας τοῦ συζύγου της, τί τὰ ἤθελες ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα, Ὀρέστη;

— Πῶς, τί τὰ ἤθελα; καὶ τί θὰ φάγουν τὸ λοιπὸν οἱ προσκεκλημένοι;

— Τί θὰ φάγουν; μὴ δὰ τοὺς ἔχομεν τραπέζι;

— Δὲν τοὺς ἔχομεν τραπέζι, ἀλλὰ θὰ ἦνε ἄνοστον πρᾶγμα νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ φύγουν νηστικοί, . . . περασμένα τὰ μεσάνυκτα.

— Ὡραῖον πρᾶγμα!... ὑπέλαβε πικρῶς μορφάζουσα ἡ κυρία Σουσαμάκη, ὡραῖον πρᾶγμα! νὰ δροσίζωνται αἱ κυρίαι μὲ μῆλα καὶ μὲ κρασὶ τοῦ Σόλωνος.

— Αἱ κυρίαι, ἂν ἀγαποῦν, ἂς πιοῦν λεμονάδαις, καὶ ἂς φάγουν πισκότα καὶ παγωτά . . .

— Λεμονάδαις; πισκότα; παγωτά; ἀνεφώνησεν ἡ Πασιφάη, καὶ ἡ φωνή της ἀνέβαινε πρὸς τὴν ὑπάτην καθόσον προὐχώρει ἡ ἀπαρίθμησις. Χαρά 'ς το! Μὰ τὸ λοιπὸν θὰ μᾶς κοστίσῃ χίλιαις δραχμαὶς αὐτὴ ἡ ἀστειότης!

— Οὔφ! ἀδελφή, πῶς κάμνεις ἔτσι;

Ὁ συζυγικὸς διάλογος ἤθελεν ἴσως ἐξακολουθήσει ἔτι, τραχυνόμενος ἐπὶ μᾶλλον, ἂν δὲν διέκοπτεν αὐτὸν ὁ εἷς τῶν μικρῶν κομιστῶν, παρατηρῶν κἄπως μεγαλοφώνως:

— Ἀφεντικό! δὲν μᾶς ἀδειάζεις τὸ καλάθι, νὰ τραβᾶμε;

Ἡ παρατήρησις αὕτη ἄμεσον μὲν συνέπειαν εἶχε νὰ κενώθῶσι τὰ πλήρη καλάθια, ἔμμεσον δὲ νὰ σιγήσῃ πρὸς ὥραν ἡ τρυφερὰ τοῦ Σουσαμάκη σύζυγος.

Πρὸς ὥραν εἴπομεν, καὶ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν ἐννόησε βεβαίως ἐκ τῆς ἀμυδρᾶς εἰκόνος τῶν νεονύμφων, ἣν παρέσχεν αὐτῷ

ὁ ἀνωτέρω διάλογος, ὅτι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας δὲν παρῆλθεν ἤρεμον καὶ ἀτάραχον. Πολλαὶ σκηναὶ ὅμοιαι πρὸς τὴν πρὸ μικροῦ διεδραματίσθησαν κατόπιν μέχρι τῆς ἑσπέρας.

Ποῖαί τινες ὅμως ἦσαν καὶ ποῦ κατέληξαν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀφηγηθῶμεν, διότι ἠθέλομεν οὕτω προκαταλάβει τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν, καὶ ἡ συνέχεια τῆς διηγήσεως ταύτης, ὡς καὶ τὸ τέλος της, οὐδὲν ἤθελον ἔχει πλέον τὸ ἐνδιαφέρον αὐτούς. Διὰ τοῦτο καταλείπομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ νεόνυμφον ζεῦγος, καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου Παρδαλοῦ.

Γ'.

Ἡ ὥρα εἶνε ἕκτη μετὰ μεσημβρίαν καὶ ἡ οἰκογένεια Παρδαλοῦ, τουτέστιν ὁ κύριος, ἡ κυρία καὶ τὰ δύο αὐτῶν τέκνα, μικρὰ ἀγόρια 6—8 ἐτῶν ἡλικίας, κάθηνται περὶ τὴν τράπεζαν τοῦ γεύματος.

— Πρόσεχε, Γεωργάκη, πρόσεχε παιδί μου, λέγει ὁ πατὴρ πρὸς τὸ μικρότερον ἐξ αὐτῶν, ὅπερ μάτην προσπαθεῖ νὰ εἰσαγάγῃ διὰ τῆς βίας εἰς τὸ στόμα του κολοσσιαῖον τεμάχιον κρέατος, καὶ οὐδὲν ἄλλο κατορθοῖ, ἢ νὰ περιχρίσῃ διὰ τοῦ ἐμβάμματος τὴν ῥίνα, τὰ χείλη, τὰς παρειὰς καὶ αὐτάς του τὰς σιαγόνας.

— Αἴ, αἴ! ἀνακράζει ὁ μεγαλείτερος Παρδαλίδης, κύτταξε, κύτταξε μαμά, πῶς ἔγεινε ὁ Γεωργάκης! σωστὸς μασκαρᾶς.

Καὶ ταῦτα λέγων σύρει τὴν μητέρα του ἐκ τῆς ἐσθῆτος, ἵνα ἑλκύσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τὸ διασκεδαστικὸν θέαμα.

Ἀλλ' ὁ Γεωργάκης, διαστέλλων φοβερὰ τὰ σπινθηρίζοντα ἐξ ὀργῆς ὄμματά του, καὶ πρὶν ἤδη προφθάσῃ νὰ στραφῇ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ του, σφενδονίζει κατὰ τῆς μορφῆς τοῦ πρεσβυτέρου του ἀδελφοῦ τὸ ἐπὶ τῆς περόνης του καρφωμένον τεμάχιον

κρέατος, ὅπερ μάτην ἐκοπίαζε νὰ εἰσδιάσῃ εἰς τὸ παιδικόν του στόμα, ἐπιφωνῶν :

— Μασκαρᾶς ; ἐγώ ; νά, τὸ λοιπόν, νὰ γείνῃς καὶ σὺ μασκαρᾶς.

Τὶ ἔγεινεν ἡ μορφὴ τοῦ Γιαννάκη — Γιαννάκης ἐκαλεῖτο ὁ ἄλλος υἱὸς τοῦ Κυρίου Παρδαλοῦ — εὐκόλως μαντεύει ὁ ἀναγνώστης· ὅ,τι ὅμως δὲν μαντεύει, οὔτε ἡμεῖς δυνάμεθα εὐκόλως νὰ περιγράψωμεν, εἶνε ἡ ἐπισυμβᾶσα σκηνή.

Ὁ Γεωργάκης ξεκαρδιζόμενος ἀπὸ τὰ γέλοια· ὁ Γιαννάκης ξεφωνίζων, ὀδυρόμενος, προσπαθῶν παντοίαις δυνάμεσι νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ μικροῦ του ἀδελφοῦ, ἐνῷ ἡ μήτηρ του τὸν ἐμποδίζει, καὶ κραυγάζων : «ἀφῆστέ με νὰ τὸν πνίξω»· ὁ Κύριος Παρδαλός, ἀνιστάμενος τῆς τραπέζης πλήρης ὀργῆς, συλλαμβάνων ἀπὸ τοῦ ὠτὸς τὸν Γεωργάκην καὶ ἀπάγων αὐτόν, κλαίοντα καὶ ἀνθιστάμενον, εἰς τὴν χαρβουνοθήκην· καὶ ἡ κυρία Παρδαλοῦ τέλος, ἥτις δὲν ἠξεύρει τὶ νὰ πρωτοκάμῃ· νὰ περιστείλῃ τὰς φονικὰς ὀρέξεις τοῦ πρωτοτόκου της, νὰ ἐμποδίσῃ τὸν σύζυγόν της ἀπὸ τοῦ νὰ φυλακίσῃ τὸν μικρότερόν της υἱὸν εἰς μέρος σκοτεινόν, ὡς λέγει, καὶ γεμᾶτον ποντικούς, ἢ νὰ θρηνήσῃ τὸ ὡραῖον μεταξωτόν της φόρεμα, ὅπερ ἐκηλίδωσαν οἱ ἀπὸ τῆς παρειᾶς τοῦ Γιαννάκη ἀναπηδήσαντες ζωμοί.

Ἀλλ' ὁ Κύριος Παρδαλὸς σύρει ἀνένδοτος τὸν υἱόν του ἀπὸ τοῦ ὠτίου, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφει θριαμβευτικῶς, ἀφοῦ ἤδη ἐφυλάκισεν αὐτόν.

— Σ' ἐλέρωσε τὸ παληόπαιδο ; λέγει πρὸς τὴν σύζυγόν του· βλέπεις ; αὐτὰ κάμνουν τὰ χάϊδια. Δὲν τοὺς τιμωρεῖς ποτέ, καὶ δι' αὐτὸ κατήντησαν ἔτσι. — Καὶ σύ, ἀνόητε ! προσθέτει μετὰ μικρόν, ἀποτεινόμενος εἰς τὸν σπογγιζόμενον ἔτι Γιαννάκην, τί ἤθελες νὰ τὸν περιπαίξῃς ;

— Δὲν τὸν περίπαιξα, πατέρα, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος θρηνωδῶς· μασκαρᾶ μονάχα τὸν εἶπα.

— Καὶ τί παραπάνω ἤθελες νὰ τοῦ εἰπῇς ; ὑπολαμβάνει ἡ

μήτηρ του, ἀνισταμένη καὶ αὐτὴ τῆς τραπέζης, καὶ ἐξετάζουσα λεπτομερέστερον τὴν κηλιδωθεῖσαν ἐσθῆτά της.

— Κύτταξε πῶς σ' ἔκαμε τὸ βρωμόπαιδο, παρατηρεῖ ὁ Κύριος Παρδαλος, οὗτινος τὸ βαλάντιον ἰδίως συνεκίνει περισσότερον ἢ γενομένη καταστροφή. — Πάει 'ς τὴν ὀργὴ φόρεμα τριακοσίων δραχμῶν . . .

— Ὄχι δά! καθαρίζεται, πιστεύω . . .

— Παστρεύει, πατέρα, παστρεύει, ὑπολαμβάνει ἐμβριθῶς ὁ Γιαννάκης· νά, μὲ λιγάκι ψωμὶ νὰ τὸ τρίψῃ . . .

— Ἔλα, σιώπα καὶ σὺ ἀνόητε, . . νὰ μὴ σὲ βάλω καὶ σένα ἐκεῖ ποῦ εἶν' ὁ ἄλλος . . .

Σημειωτέον δέ, ὅτι τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκείνην ὁ ἄλλος παρεῖχεν ἀπὸ τῆς εἱρκτῆς αὐτοῦ ταραχωδέστατα τῆς ὑπάρξεώς του σημεῖα. Αἱ φωναί του ἀπὸ μελαγχολικοῦ καὶ ἠρέμου κλαυθμοῦ ἔφθανον ἐν μιᾷ στιγμῇ εἰς ὀξείας καὶ βραγχώδεις κραυγάς, ἡ γλῶσσά του ἐφλυάρει ἀσχημολογοῦσα μεγαλοφώνως, ὑβρίζουσα καὶ ἀπειλοῦσα, οἱ δὲ πόδες του καὶ αἱ χεῖρές του, πλήττουσαι ὁτὲ μὲν τὸ ἔδαφος ὁτὲ δὲ τὴν θύραν, ἀπετέλουν παράδοξον συναυλίαν, ἥτις τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκείνην εἶχε κορυφωθῆ εἰς τὸ ἀφόρητον.

— Θὰ μὲ 'βγάλετε ἀπὸ 'δῶ μέσα; ἐκραύγαζε· θὰ σπάσω τὴν πόρτα, νά! καὶ ἐλάκτιζε μανιωδῶς κατὰ τῆς θύρας.

Μετ' ὀλίγον πάλιν ἐκόπαζεν ἡ ἐκδικητική του ἔξαψις, καὶ τρεπόμενος ἐπὶ τὸ ἐλεγειακώτερον, ἐθρήνει σπαρακτικῶς·

— Θὰ μὲ φᾶν τὰ ποντίκια, μητέρα μου, . . χρυσῆ μου μητεροῦλα, δὲν μὲ λυπᾶσαι;

— Πήγαινε βγάλ' τον, Δημητράκη, ἂν ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, λέγει, συγκεκινημένη ἤδη, ἡ Κυρία Παρδαλοῦ πρὸς τὸν σύζυγόν της· πήγαινε βγάλ' τον· ἀρκετὰ ἐτιμωρήθη ὡς τώρα.

— Κάμνε τὴν δουλειά σου, σὲ παρακαλῶ, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος σοβαρῶς· ἄφησέ τον νὰ ἐννοήσῃ τὸ σφάλμα του καὶ νὰ διορθωθῇ. Δὲν παθαίνει τίποτε, . . μὴ φοβῆσαι.

Ἀλλ' αἴφνης ἠχεῖ ὁ κώδων τῆς ἀνοιγομένης θύρας, βήματα ἀκούονται εἰς τὴν κλίμακα, ὁ δὲ δεσμευθεὶς Γεωργάκης, ἐννοῶν ὅτι ξένος ἀναβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν, ὠφελεῖται ἐκ τῆς περιστάσεως, καὶ ἐπιτείνει τὰς κραυγὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς θρήνους.

— Ἔλα, πήγαινε τώρα 'βγάλε τον, ἐπαναλαμβάνει ἡ κυρία Παρδαλοῦ, κ' εἶν' ἐντροπὴ νὰ μᾶς ἀκούουν καὶ ξένοι ἄνθρωποι.

Ὁ Παρδαλός, ὑποτασσόμενος εἰς τὴν ὑπερτάτην κοινωνικὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ ἀκουσθῇ, πορεύεται βραδέως εἰς τὴν καρβουνοθήκην καὶ ἀποφυλακίζει τὸν υἱόν του, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀναβαίνων τὴν κλίμακα παρίσταται ἐνώπιον αὐτοῦ.

— Ἆ! ἐσὺ εἶσαι Γιάννη; λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Κ. Παρδαλός· τί τρέχει;

— Ὁ ἀφέντης καὶ ἡ κυρὰ μ' ἔστειλαν νὰ 'ρωτήσω ἂν θὰ μείνετε ἀπόψε εἰς τὸ σπίτι, . . γιὰ νὰ ἔλθουν.

— Προσκυνήματα πολλά, λέγει ἐξερχομένη τοῦ ἑστιατορίου καὶ παρεμβαίνουσα ἡ κυρία Παρδαλοῦ, ἥτις εἶχεν ἀκούσει ἔσωθεν τὴν φωνὴν τοῦ ὑπηρέτου, προσκυνήματα πολλά, καὶ νὰ μᾶς συγχωροῦν, διότι εἴμεθα προσκεκλημένοι ἀπόψε εἰς συναναστροφήν.

Ὁ ὑπηρέτης ἀναχωρεῖ, τὰ παιδία εὑρεθέντα καὶ πάλιν ἀντιμέτωπα ἀγριοκυττάζονται, ἡ κυρία Παρδαλοῦ ἐπιθεωρεῖ ἐκ τρίτου τὸ φόρεμά της, ὅπερ βλέπει ὅτι εἶνε ἠναγκασμένη νὰ ἀλλάξῃ, ὁ δὲ Παρδαλὸς ἀκοντίζει βλέμμα πολυσήμαντον εἰς τοὺς υἱούς του, ὅπερ κατορθοῖ τέλος πάντων νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν οἰκιακὴν εἰρήνην ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας Παρδαλοῦ.

— Οὖφ! καὶ αὐταὶς ἡ συναναστροφαίς! ἐπιλέγει ἡ κυρία Παρδαλοῦ, στενάζουσα μετὰ κόπου — ἐλησμονήσαμεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐγκαίρως, ὅτι ἡ κυρία Εὐφροσύνη, ἢ Φρόσω, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὴν ὁ σύζυγός της, εἶνε γυνὴ ἱκανῶς εὔσωμος, δι' ἣν ἡ ἐλαχίστη σωματικὴ κίνησις, καὶ αὐτὸς ὁ στεναγμός, εἶνε κόπος σπουδαῖος. — Οὖφ καὶ αὐταὶς ἡ συναναστροφαίς! ταὶς βαρύνομαι, σὲ βεβαιόνω, σὰν ταὶς ἁμαρτίαις μου! Ἂν δὲν ἦτον τώρα ὁ κύ-

ριος Σουσαμάκης μὲ τὴν συναναστροφήν του, οὔτ' ἐγὼ θὰ φοροῦσα τὸ καλό μου φόρεμα, οὔτε θὰ πάθαινα ὅ,τι ἔπαθα.

—Τί σοῦ πταίει, μάτια μου, ὁ Σουσαμάκης ; ἐρωτᾷ ἀπαθῶς ὁ κύριος Παρδαλός· πταίει αὐτὸς ὁ κακοαναθρεμμένος — καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρά του πρὸς τὸν Γεωργάκην, ὅστις ἐκάθητο ἀπό τινος εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ δωματίου, σκυθρωπάζων ἔτι καὶ δυσηρεστημένος — τὸν ὁποῖον θὰ κρεμάσω, μοῦ φαίνεται, κάμμίαν ὥραν ἀπὸ τὰ ποδάρια.

— Οὔμ ! ἐγρύλλιξεν ὁ Γεωργάκης ἀπὸ τῆς γωνίας του.

— Σιωπή ! ἐβρυχήθη ὁ πατὴρ αὐτοῦ. — Ἔπειτα, προσέθηκε πάλιν ἀπαθῶς, διατί νὰ φορέσῃς, εὐλογημένη, τὸ φορεμά σου ἀπὸ τὰς πέντε ;

— Καὶ πῶς ἤθελες νὰ σφιχθῶ ἔπειτα, μετὰ τὸ φαγί ;

— Πῶς θὰ σφιχθῇς τώρα ποῦ θ' ἀλλάξῃς ;

— Οὔτ' ἐγὼ δὲν ξεύρω· ὅπως ἠμπορέσω. Μὰ νὰ δά, δι' αὐτὸ βαρύνομαι κ' ἐγὼ τὰς συναναστροφάς.

Καὶ μετὰ μικρὰν σιγὴν προσέθηκεν·

— Ἔλα νὰ μὴν πᾶμε, Δημητράκη μου, αἴ ; ποῦ νὰ κάθημαι τόρα ν' ἀλλάζω. . .

— Σοῦ βοηθῶ ἐγώ, δὲν πειράζει.

— Νὰ ἡ ὥρα, ποῦ θὰ μοῦ βοηθήσῃς ἐσύ ! Ἔπειτα, κύτταξε τί καιρὸς κάμνει ἔξω. Κρύο, λάσπαις . . .

— Τί σημαίνει ; μήπως θὰ πᾶμε πεζοί ; — Ἀ ! εἶδες ! λησμόνησα νὰ παραγγείλω ἁμάξι.

— Τόσο τὸ καλλίτερο λοιπόν· ἄφησε τὸν Σουσαμάκη σου νὰ κουρεύεται. Ποῦ τοῦ ἦλθε τώρα κι' αὐτοῦ ἡ ὄρεξις νὰ δίδῃ συναναστροφάς. . .

— Δὲν εἶνε δυνατόν, Φρόσω μου, νὰ γείνῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Εἰς τὸν Σουσαμάκην ἔχομεν ἕνα εἶδος ὑποχρεώσεως· ἡμεῖς σχεδὸν τὸν ὑπανδρεύσαμεν. Σήμερον εἶνε ἡ ἐπέτειος τοῦ γάμου του... ἐπομένως πρέπει νὰ πᾶμε· δὲν γίνεται. Ὅσον δι' ἁμάξι, στέλλο-

μεν τὸν Θοδωρῆ καὶ πιάνει ’ς τὴν στιγμὴν ἕνα· ἡ πλατεῖα τῶν ἁμαξῶν κοντὰ εἶνε.

— Ἄχ ! πῶς μὲ στενοχωρεῖς, Δημητράκη ! ὑπέλαβε γογγύζουσα ἡ κυρία Παρδαλοῦ, καὶ λαβοῦσα ἓν χηρίον ἐπορεύθη εἰς τὸ δωμάτιόν της.

— Σεῖς πηγαίνετε νὰ πλαγιάσετε, ἀφοῦ μελετήσετε πρῶτον τὰ μαθήματά σας, εἶπεν ὁ κύριος Παρδαλὸς πρὸς τοὺς υἱούς του, καὶ κυττάξετε νὰ μὴν πιασθῆτε, γιατὶ ... αἴ ! τόσο μόνον σᾶς λέγω.

Τὰ παιδία λαβόντα ἓν ἄλλο χηρίον ἐτράπησαν πρὸς τὸ ὑπερῷον, ὅπου εἶχον τὸ δωμάτιόν των, ὁ δὲ πατὴρ αὐτῶν, κύψας εἰς τὴν κλίμακα ἐφώνησε·

— Θοδωρῆ !

— Ὁρίστε, ἀφέντη !

— Πήγαινε νὰ πιάσῃς ἓν ἀμάξι . . . μετὰ μισὴν ὥραν !

— Πές του νὰ περάσῃ καὶ ἀπὸ τῆς Λιζιέ, νὰ μοῦ πάρῃ ἕνα ζευγάρι γάντια ... ἑπτάμισυ ἀριθμό, ἄσπρα ! ἐφώνησεν ἐκ τοῦ δωματίου της ἡ κυρία Εὐφροσύνη.

— Καλὰ,.. καὶ τώρα ἐνθυμήθης νὰ πάρῃς γάντια, εὐλογημένη ;

— Τὸ ἐλησμόνησα· τί θέλεις νὰ κάμω τώρα ;

— Μὴ χειρότερα ! ἐψιθύρισεν ὁ σύζυγος, καὶ διεβίβασε τὴν παραγγελίαν εἰς τὸν ὑπηρέτην, ὅστις ἀπήντησε μὲν μεγαλοφώνως·

— Πολὺ καλά, ἀφέντη, ἀμέσως !

Ἀλλ’ ἐψιθύρισεν ὅμως σιγὰ καὶ ἥκιστα εὐσεβάστως·

— Μὰ. . . ἀφεντικά, ἀλήθεια, ποῦ ὄχι καλλίτερα. Μέσ’ ’ς τὴ λάσπη καὶ τὴ βροχὴ τρέχα ν’ ἀγοράζῃς γάντια καὶ νὰ πιάνῃς ἀμάξι ! Ἄ ! δὲν θὰ γείνω κ’ ἐγὼ ἀφέντης κάμμιὰ φορά !

Δ΄.

Ὁ Κύριος Παρδαλὸς εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνά του, καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐνδυθῇ. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀδύνατον, διότι ἡ εὔσωμος σύζυγός του ἔχει πλῆρες τὸ δωμάτιον ἐσθήτων, μεσοφορίων, μανδηλίων, στηθοδέσμων καὶ πάσης τῆς πολυμόρφου συσκευῆς τοῦ γυναικείου ἱματισμοῦ. Συνάγει λοιπὸν τὰ ἐνδύματά του, λαμβάνει ἓν μικρὸν κάτοπτρον καὶ ἓν κηρίον, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ γραφεῖόν του, ὅπως συντελέσῃ ἐν αὐτῷ τὴν ἐνδυμασίαν του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνθυμεῖται, ὅτι εἶνε ἀξύριστος, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ξυρισθῇ πρὶν ἀλλάξῃ. Μεταβαίνει πάλιν εἰς τὸν κοιτῶνα, ἀνοιγοκλείει τὴν θύραν, διαμαρτυρομένης τῆς κυρίας Παρδαλοῦ, ὅτι θὰ τὴν κρυώσῃ, καὶ ἐπιστρέφει κρατῶν τὸ ξυράφιόν του καὶ τὰ λοιπὰ ἀπαιτούμενα. Ἐνθυμεῖται τότε, ὅτι θέλει θερμὸν ὕδωρ· ἀλλὰ παρατηρῶν ὅτι ἡ ὥρα εἶνε προχωρημένη, καὶ δὲν ὑπολείπεται καιρὸς ἵνα τὸ ὕδωρ θερμανθῇ, ἀρκεῖται εἰς τὸ ψυχρόν, καὶ ἄρχεται περιαλείφων μὲ σάπωνα τὴν σιαγόνα καὶ τὰς παρειάς του, λέγων καθ' ἑαυτόν·

— Θὰ μοῦ ἔλθῃ πάλιν καμμιὰ καταιβασιὰ εἰς τὰ δόντια, ποῦ νὰ μὲ τρελλάνῃ, ἀλλὰ . . . τί νὰ γείνῃ! . .

Καὶ ἑτοιμάζεται νὰ φέρῃ τὸ ξυράφιον ἐπὶ τὴν παρειὰν αὐτοῦ, ὅτε ἠχεῖ καὶ πάλιν ὁ κώδων τῆς ἀνοιγομένης θύρας.

— Σὺ εἶσαι Θοδωρῆ; φωνεῖ ὁ Παρδαλός, προβάλλων ὀλίγον τὴν σαπωνόφυρτον αὐτοῦ μορφὴν διὰ τῆς θύρας.

— Ὄχι, ἀφέντη! ἀπαντᾷ κάτωθεν ἡ φωνὴ τῆς ὑπηρετρίας, εἶνε ἕνας κύριος, . . . θέλει κἄτι νὰ σᾶς εἰπῇ.

— Ἂς περάσῃ μίαν ἄλλην ὥραν. Ἔχω ἐργασίαν.

— Εἶνε ἀνάγκη νὰ σᾶς ἰδῇ τόρα, ἀπαντᾷ μετά τινα δευτερόλεπτα ἡ φωνὴ τῆς ὑπηρετρίας.

— Ἄλλο κακόν! λέγει καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀτυχὴς Δημητράκης, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ πράξῃ ἄλλως, ἀπομάσσει ἐν τάχει τὸν σάπωνα ἀπὸ τῆς μορφῆς του, καὶ ἐξέρχεται τοῦ γραφείου του, ἐνῷ ὁ νυκτερινὸς ἐπισκέπτης ἀναβαίνει τὴν κλίμακα.

— Ἡ κυρία Τραχανᾶ, λέγει μειδιῶν ὁ νεωστὶ ἐλθών, σᾶς στέλλει τὸ κλειδὶ τοῦ θεωρείου δι' ἀπόψε... Ἂν ἀγαπᾶτε...

— Εὐχαριστοῦμεν πολύ, παιδί μου... εὐχαριστοῦμεν, .. ἀλλὰ εἴμεθα προσκεκλημένοι εἰς συναναστροφήν· ἀπαντᾷ ὁ ταλαίπωρος Παρδαλός, προσπαθῶν νὰ κολάσῃ τὸ ὀργίλον τῆς μορφῆς του διὰ τυπικοῦ τινος μειδιάματος.

— Ἆ, ἔτσι; προσκυνῶ, καλὴν νύκτα σας.

— Προσκυνήματα πολλά.

Καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ γραφεῖόν του, γρυλλίζων ἐκ τοῦ θυμοῦ·

— Διάλεξε καὶ αὐτὴ ἡ εὐλογημένη τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν, νὰ μᾶς στείλῃ τὸ θεωρεῖόν της.

— Ποῖος ἦτον; φωνεῖ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνός της ἡ κυρία Παρδαλοῦ.

— Ἡ κυρία Τραχανᾶ ἐνθυμήθη νὰ μᾶς στείλῃ τὸ θεωρεῖόν της.

— 'Σ πολλάτη της! ὅταν βρέχῃ μόνον καὶ χιονίζῃ μᾶς θυμᾶται!.. μᾶς καθυποχρέωσε!

Μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ἀνακράζει καὶ πάλιν·

— Κοντεύεις, Δημητράκη;

— Ποῦ νὰ κοντεύω, ἀδελφή! ἀκόμη δὲν ξυρίσθηκα. Ἔπειτα, δὲν βλέπω κι' ὅλα, καὶ κατακόπηκα...

— Οὔ, καϋμένε! ἔλα 'δῶ ποῦ ἔχει περισσότερον φῶς.

— Αὐτοῦ; καὶ ποῦ νὰ σταθῶ; εἰς τὸν ἀέρα;

— Ἔλα, ἔλα τώρα, καὶ σοῦ κάμνω τόπον. Ἐγὼ ἐτελείωσα σχεδόν· μόνον τὴν τραχηλιά μου ἔχω νὰ βάλω.

Ὁ Παρδαλὸς πείθεται, συγκινούμενος ὑπὸ τῆς συζυγικῆς μερίμνης τῆς κυρίας Φρόσως, λαμβάνει πάλιν τὸ φῶς, τὸ κάτοπτρον καὶ τὸ ξυράφιον, καὶ ἡμιξύριστος μεταβαίνει εἰς τὸν κοι-

τῶνα, ὅπου εὑρίσκει τὴν Εὐφροσύνην τοποθετημένην πρὸ τοῦ κατόπτρου μεταξὺ τεσσάρων κηρίων καὶ καταγινομένην μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ δέσῃ ὄπισθεν τοῦ τραχήλου της μικρὰν ἐκ μέλανος βελούδου ταινίαν, ἀφ' ἧς κρέμαται ἐπὶ τοῦ ὑπερακμάζοντος στήθους της χρυσοῦς λοβίσκος.

— Καὶ ποῦ θέλεις νὰ σταθῶ ἐγὼ τώρα; ὑπολαμβάνει ὁ ταλαίπωρος Παρδαλός, μὴ βλέπων τόπον κενὸν πρὸ τοῦ κατόπτρου.

— Ἔλα, μὴ μουρμουρίζῃς, ἀπαντᾷ μειλιχίως ἐλέγχουσα ἡ κυρία, περιπόρφυρος ἐκ τοῦ ματαίου κόπου, ὃν καταβάλλουσιν οἱ χονδροὶ αὐτῆς βραχίονες, ἀνακαμπτόμενοι ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς της. Δέσε μου μία στιγμὴ ἐδῶ αὐτὸ τὸ βελουδάκι, καὶ σοῦ ἀφίνω ὅλον τὸν τόπον ἐλεύθερον.

Ὁ Παρδαλὸς γίνεται κατ' ἀνάγκην πρὸς στιγμὴν καὶ θαλαμηπόλος τῆς συζύγου του, ἥτις περατοῖ τέλος τὴν ἐνδυμασίαν αὐτῆς καὶ καταπίπτει κάθιδρος καὶ ἀσθμαίνουσα ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, φυσῶσα ὡς ἀτμομηχανὴ καὶ ἀεριζομένη διὰ τοῦ μανδηλίου της, ἐνῷ ὁ σύζυγός της ξυρίζεται.

— Ἆ! Δημητράκη, .. λέγει, μόλις κατορθοῦσα νὰ ἀρθρώσῃ τὰς λέξεις, σὲ βεβαιόνω... μεγάλο ἦτον τὸ χατῆρί σου ἀπόψε... νὰ ὑποφέρω ὅλον αὐτὸν τὸν κόπον, διὰ νὰ 'πάγω νὰ πιῶ τὸ τσάϊ τοῦ Σουσαμάκη σου!

— Ἔννοια σου, Φρόσω μου, ἀπαντᾷ ὁ Παρδαλὸς πονηρῶς, ἔννοια σου, καὶ δὲν θὰ πιῇς μόνον τσάϊ ἀπόψε εἰς τοῦ Σουσαμάκη. Ὁ Ὀρέστης ξεύρει καὶ κάμνει τὰ πράγματα καθὼς πρέπει... θὰ μᾶς ἔχῃ καὶ σάντβιτς καὶ κρασάκι καὶ φροῦτα...

— Ποῦ τὸ ξεύρεις; ὑπολαμβάνει ἠπιώτερον ἡ κυρία Φρόσω, ἥτις, λαίμαργος φύσει καὶ πολυφάγος, ἤρχιζε νὰ συγχωρῇ εἰς τὸν Σουσαμάκην τὴν συναναστροφήν του χάριν τοῦ δείπνου του

— Τὸ ξεύρω, διότι τὸν εἶδα σήμερον τὸ πρωὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐψώνιζε.

— Αἴ, ... τότε κάπως ὑποφέρεται, διότι μὰ τὴν ἀλήθειαν...

Κρότος ἁμάξης σταθείσης πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας διέκοψεν αἴφνης τὴν φράσιν τῆς κυρίας Παρδαλοῦ.

— Νά! ἀνεφώνησεν ὁ μόλις τὴν στιγμὴν ἐκείνην τελειόνων τὸ ξύρισμά του Δημητράκης, τὸ ἁμάξι ἦλθε, κ' ἐγὼ εἶμαι ἀκόμη ἄντυτος.

Καὶ σπογγισθεὶς ἐν τάχει ἤρχισε νὰ ἐνδύεται.

— Ἔχομεν ἀκόμη ὥραν, παρετήρησεν ἡ κυρία βλέπουσα τὸ ὡρολόγιον. Εἶνε ὀκτὼ παρὰ τέταρτον.

Ὁ Παρδαλὸς φορεῖ ἐν τάχει τὸν καθαρόν του χιτῶνα, καὶ δένει ἤδη τὸν λαιμοδέτην του, ὅτε ἔξωθεν τῆς θύρας ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς ὑπηρετρίας.

— Ἀφέντη!

— Καλό, καλό! ἂς σταθῇ λιγάκι, φωνάζει ἀφ' ἑνὸς ὁ Δημητράκης, ἐνῷ ἡ σύζυγός του φωνάζει ἀφ' ἑτέρου·

— Ἔφερε τὰ γάντια μου;

— Δὲν ξεύρω, κυρία, . . . θέλει νὰ εἴπῃ κἄτι τοῦ ἀφέντη. . .

— Ὁ ἁμαξᾶς θέλει νὰ μοῦ εἰπῇ κἄτι; αὐτὸ δὰ εἶνε πάλιν ἀπὸ τ' ἄγραφα.

— Ὄχι, ἀφέντη, εἶνε ὁ κύριος Ὀρέστης . . .

— Ὁ Κύριος Ὀρέστης! ἀναφωνεῖ ἡ Φρόσω. Περίεργον!

— Λέγεις ν' ἀργήσαμεν; ἐρωτᾷ ὁ Παρδαλός· τὸ ὡρολόγι μας θὰ πηγαίνει τρομερὰ πίσω! Ἂς ὁρίσῃ 'ς τὴν σάλα, καὶ τόρα ἔφθασα! προσθέτει, εἰς τὴν ὑπηρέτριαν ἀποτεινόμενος.

Καὶ ταῦτα λέγων φορεῖ ἐν βίᾳ τὸν ἐπενδύτην του καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἀναμένει αὐτὸν δειλός, περίλυπος καὶ καταβεβλημένον ἔχων τὸ ἦθος ὁ κύριος Σουσαμάκης.

— Μᾶς συγχωρεῖς ποῦ ἀργήσαμεν, φίλτατε κύριε Σουσαμάκη, λέγει ὁ κύριος Παρδαλὸς εἰσερχόμενος καὶ τείνων προστατευτικῶς τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ὑπάλληλόν του, ἀλλὰ τὸ ἁμάξι δὲν μᾶς ἦλθε ἀκόμη, καὶ . . .

— Καλησπέρα σας, κύριε Σουσαμάκη, ὑπολαμβάνει διακόπτουσα ἡ κυρία Εὐφροσύνη, εἰσερχομένη καὶ αὐτὴ θριαμβευτι-

κῶς εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἱσταμένη πλησίον τοῦ λαμπτῆρος, ὅπως σπινθηρίζωσιν κάλλιον οἱ ἀδάμαντές της. Πῶς εἶσθε; ἡ κυρία εἶνε καλά; εἴμεθα ἕτοιμοι, βλέπετε...

— Εὐχαριστῶ, κυρία μου, ἀπαντᾷ μετὰ μεγάλης στενοχωρίας ὁ πτωχὸς Ὀρέστης, προσποιούμενος ὅτι δὲν ἤκουσε τὸ τελευταῖον μέρος τῆς φράσεως. Ἐγὼ εἶμαι καλά... ἀλλὰ ἡ Πασιφάη...

— Πῶς; τί τρέχει; κακοδιάθετος ἴσως!... Δὲν εἶνε τίποτε... μὲ τὸν χορὸν περνᾷ! παρατηρεῖ μετὰ πολλῆς στωμυλίας ἡ κυρία Παρδαλοῦ. Ἔννοια σας, κ' ἐγὼ τὴν κάμνω καὶ χορεύει πολύ...

— Οὔ! ἐννοεῖται· ὁ χορὸς εἶνε διὰ τὰς κυρίας πανάκεια, προσθέτει ἐν τέλει ὁ κ. Παρδαλός, μετ' αὐταρέσκου μειδιάματος προφέρων βραδέως τὴν τελευταίαν λέξιν, οἱονεὶ ἐναβρυνόμενος δι' αὐτήν, καὶ ἐπαναλαμβάνων εὐθύς, ἔτι βραδύτερον: πα-νάκει-α!

— Ναί, ναί, .. ἀπαντᾷ δειλὸς ὁ Σουσαμάκης καὶ προσπαθεῖ νὰ μειδιάσῃ ἐπίσης. — Πλὴν... δυστυχῶς... — καὶ σταματᾷ, ὡς ἂν κατέλειπεν αὐτὸν ἡ δύναμις νὰ τελειώσῃ.

— Τίποτε σπουδαιότερον; ὤ! ἐπιφωνεῖ ὁ προϊστάμενος αὐτοῦ· καὶ πῶς;

— Δὲν ἠξεύρω, τῇ ἀληθείᾳ, — ἐκρύωσε φαίνεται, καὶ ἔχει τώρα ἀπὸ τὸ μεσημέρι ἕνα φοβερὸν πυρετόν· εἶνε εἰς τὸ κρεββάτι πρὸ τριῶν ὡρῶν... ὥστε... — καὶ σταματᾷ πάλιν, ἐλπίζων νὰ τὸν μαντεύσωσι τὸν δυστυχῆ.

Οὐδεὶς ὅμως θέλει νὰ τὸν μαντεύσῃ· ὁ Κύριος Παρδαλὸς καὶ ἡ Κυρία Παρδαλοῦ ἵστανται ἀπέναντί του ἄφωνοι ὡς ἐρωτηματικὰ σημεῖα, ἐκεῖνος δὲ αἰσθάνεται ὅτι ἡ γλῶσσά του ἐκολλήθη εἰς τὸν λάρυγγά του.

— Πλὴν ὁπωσδήποτε, διαλογίζεται, τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ τελειώσῃ.

Γίνεται λοιπὸν τολμηρότερος, καὶ κλείων τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς

οἱ δειλοὶ ἀσθενεῖς οἱ μέλλοντες νὰ καταπίωσι πικρὸν ἰατρικόν, ἐπαναλαμβάνει·

—Ὥστε... εἶνε ἀδύνατον ἀπόψε... νὰ λάβωμεν τὴν τιμήν... Δὲν ἠξεύρετε πῶς λυποῦμαι, κύριε Διευθυντά... σᾶς βεβαιόνω... μ' ἔρχεται νὰ σκάσω...

— Ἀ! τίποτε, τίποτε... ἀπαντᾷ ψυχρῶς ὁ κ. Παρδαλός, εὔχομαι νὰ ἦνε περαστικά...

Ἡ Κυρία Παρδαλοῦ οὐδὲν λέγει. Φυσᾷ μόνον καὶ ἀερίζεται μὲ τὸ μανδήλιόν της, αἰσθάνεται δὲ ἀκαταμάχητον ὄρεξιν νὰ ἐξορύξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κυρίου Σουσαμάκη, ὅστις τέλος, ἀφοῦ μάτην προσεπάθησε νὰ προσθέσῃ μερικὰς λέξεις, οὐδὲν ἄλλο εὗρε νὰ εἴπῃ, ἢ μόνον·

— Καλὴν νύκτα σας,... μᾶς συγχωρεῖτε, Κύριε Διευθυντά... δὲν εἶνε ἔτσι;

Οἱ δύο σύζυγοι ἔνευσαν ἐκ συμφώνου, ὡς αὐτόματα, τὴν κεφαλήν, καὶ ὁ Σουσαμάκης ἀνεχώρησε.

Μετὰ μικρὸν ἠκούσθησαν τὰ ψηλαφῶντα ὅπως εἰπεῖν βήματά του ἐπὶ τῆς σκοτεινῆς κλίμακος, οὐδεὶς δὲ ἐσυλλογίσθη νὰ φωτίσῃ τὸν δυστυχῆ, ὅπως μὴ κατρακυλήσῃ τὸν κατήφορον

Ε'.

Ὁ Δημητράκης καὶ ἡ Φρόσω ἔμειναν μόνοι.

Σιωπῶσι δὲ ἀμφότεροι, καί τοι διάφορα αἰσθήματα κυμαίνουσι τὰς καρδίας των—κατὰ τὴν φράσιν τῶν τραγικῶν ποιητῶν.

— Τὰ εἶδές τα; λέγει ἐπὶ τέλους μὴ δυναμένη πλέον νὰ κρατηθῇ, μήτε ξεθυμαίνουσα ἀρκούντως διὰ μόνου τοῦ φυσήματος, ἡ κυρία Παρδαλοῦ. Τὰ εἶδές τα; Ὁρίστε τόρα! Ὅταν σοῦ ἔλεγα ἐγὼ νὰ μὴν πᾶμε...

— Αἴ, ματάκια μου, τί θέλεις νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος; ἀφοῦ ἀῤῥώστησε ἡ γυναῖκά του . . .

— Ἀμὴ δὲν ἀῤῥώστησε ἡ γυναῖκά του; Αὐτὰ εἶνε διὰ νὰ τὰ πιστεύετε σεῖς οἱ ἄνδρες· ἐμένα ὅμως δὲν μὲ γελᾷ ἡ κυρὰ Σουσαμάκαινα, κ' ἔννοια της. Φαντάζομαι ἐγὼ τί θὰ ἔτρεξε μεταξύ των· θὰ τσακώθηκαν πάλι, καθὼς συμβαίνει τακτικὰ μιὰν φορὰν τὴν ἑβδομάδα τοὐλάχιστον, καὶ τὸ τσάκωμά τους ξέσπασε 'ς τὸ κεφάλι μας αὐτὴν τὴν φοράν.

Σημειωτέον ἐνταῦθα, χάριν τῆς περιεργείας τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν, ὅτι ἡ κυρία Παρδαλοῦ ἐμάντευεν ὀρθότατα διὰ τῆς γυναικείας ἐκείνης ὀξυνοίας, ἀφ' ἧς μάτην ἀγωνίζονται νὰ κρυβῶσι πολλάκις οἱ ἄνδρες.

Ἡ Κυρία Σουσαμάκη ἐδίωξε τῆς οἰκίας τὰ κομισθέντα ἐκ τοῦ ζαχαροπλαστείου ἀφθόνως γλυκύσματα, δροσιστικὰ κ. λ., ὁ Σουσαμάκης ἔμαθε τοῦτο κατὰ τὴν ἄφιξίν του, καὶ ὀργισθεὶς καὶ φρυάξας ἐβρόντησε κατὰ τῆς Πασιφάης του ὅσον ἐπέτρεπον τοῦτο αἱ τριάκοντα τῆς προικός του χιλιάδες. Ἀλλ' ἡ κυρία Σουσαμάκη ἔπαθε τὰ νεῦρά της, ἐκτύπησε τοὺς τοίχους διὰ τῶν χειρῶν της, τὸ πάτωμα διὰ τῶν ποδῶν αὐτῆς καὶ τὸν Ὀρέστην διὰ τῆς παντούφλας της, καὶ ἐξαπλωθεῖσα εἰς τὴν κλίνην της, προσεποιήθη τὴν λιπόθυμον ἐφ' ὅσην ὥραν ἐνόμισεν ἱκανήν, ὅπως πεισθῇ ὁ σύζυγός της, ὅτι πᾶσα ἑσπερινὴ συναναστροφὴ ἦτο ἀδύνατος.

Τῆς καταιγίδος ταύτης εἴδομεν πρὸ μικροῦ τὸ ἀποτέλεσμα παρὰ τῷ κυρίῳ Παρδαλῷ.

Μόλις εἶχε τελειώσει τὴν φράσιν αὐτῆς ἡ κυρία Φρόσω, καὶ νέος κρότος ἁμάξης ἔπαυσε πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας Παρδαλοῦ.

Ἦτο ἡ ἅμαξα, ἣν μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθωσε νὰ εὕρῃ ὁ ταλαίπωρος Θοδωρῆς.

Δὲν περιγράφομεν τὴν ἀπελπιστικὴν καὶ σπαραξικάρδιον τριωδίαν μεταξὺ ἁμαξηλάτου, ζητοῦντος ἁδρὰν ἀποζημίωσιν ἐπὶ τῷ ματαίῳ κόπῳ, Παρδαλοῦ, ἀξιοῦντος νὰ πληρώσῃ μίαν μόνην δραχμήν, καὶ τοῦ δυστυχοῦς Θοδωρῆ, εὑρισκομένου εἰς δυσχερῆ

καὶ δυσέκβολον θέσιν μεταξὺ τοῦ ὠργισμένου κυρίου του καὶ τοῦ ἁμαξηλάτου, ὃν αὐτὸς ἐμίσθωσεν.

Ἡ σκηνὴ διελύθη ἐπὶ τέλους, ἀποζημιωθέντος τοῦ ἁμαξηλάτου. Δὲν κατωρθώσαμεν ὅμως νὰ ἐξακριβώσωμεν τί ἐπλήρωσεν ὁ Κύριος Παρδαλός.

Ἡ Κυρία Παρδαλοῦ ὡρκίσθη νὰ μὴν ὑπάγῃ πλέον ποτὲ εἰς συναναστροφὴν οἱανδήποτε.

ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΜΥΣΤΙΚΗ

ΔΙΑ ΣΦΑΙΡΙΔΙΩΝ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ

ΕΝ ΑΦΡΙΚΗ

---

*(Ἐκλογικαὶ σκηναὶ ἐν ἔτει 2400 *).*

Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Μαρόκῳ μετὰ πεντακόσια ἔτη.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ Ἀγγλία θὰ βαρυνθῇ βεβαίως νὰ προστατεύῃ τοὺς μαροκηνούς, καὶ θὰ τοὺς καταστήσῃ τέλος ἐλευθέρους συνταγματικοὺς πολίτας, ἀπαλλάττουσα αὐτοὺς τοῦ Σιδὶ-Μοχαμέτ, ὡς ἀπήλλαξεν ἡ Γαλλία τοὺς ἀλγερίνους τοῦ Ἀβδὲλ-Καδέρ. Ὅταν δέ, χάρις εἰς τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ, παύσωσιν οἱ κροκόδειλοι νὰ καταπίνωσι τοὺς περιηγητάς, καὶ οἱ ἀνθρωποφάγοι τῆς Καζόνδης νὰ τρωγαλίζωσι τοὺς ῥώθωνας τῶν ἱεραποστόλων· ὅταν τῆς Σαχάρας ἡ ἔρημος παύσῃ θάπτουσα ὑπὸ τῶν ἄμμων της τὰ νέφη καμήλους καὶ ὁδοιπόρους, καὶ διαχαραχθῇ ὑπὸ σιδηροδρόμων καὶ διωρύγων καὶ δενδροφύτων περιπάτων· ὅταν οἱ ἀφρικανοὶ αἰσθανθῶσι τοῦ συκοφύλλου τὴν ἀνάγκην καὶ ἀποκτήσωσι ἐμπορεῖα συρμοῦ, καὶ κουρεῖα, καὶ γαλλικὸν θέατρον καὶ ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν καὶ λαχειοφόρους ὁμολογίας, θ' ἀποκτήσωσι βεβαίως καὶ καθολικὴν ψηφοφορίαν, —τὴν ὁποίαν εἰς τὸ πεῖσμα τῶν Τόρεων— θὰ ἔχῃ τότε καὶ ἡ

*) Ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἑστίᾳ τοῦ ἔτους 1883.

Ἀγγλία, — θὰ ἔχωσι σύνταγμα καὶ ἐκλογάς, καὶ κομματάρχας καὶ ὑποψηφίους πολλούς, καὶ ἐκλογεῖς ἔτι πλείονας, καὶ ἐκλογικοὺς συλλόγους, καὶ καθημερινὰς ἐφημερίδας.

Ἡ εὐδαίμων αὕτη διὰ τὴν μελαψὴν ἀνθρωπότητα ἐποχή, ὁ χρυσοῦς οὗτος αἰὼν τῶν ἀφρικανῶν θὰ ἐπέλθῃ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μετὰ πεντακόσια ἔτη. Ἴσως ἐπιστῇ καὶ ταχύτερον, διότι — μὰ τὸν φωνογράφον, καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν κλειδοκύμβαλον, καὶ τὰ τεχνητὰ ᾠά, καὶ τὸ τουρκικὸν σύνταγμα — τίς δύνατοι πλέον σήμερον νὰ προϋπολογίσῃ τὰς προόδους τῆς παραδόξου γηΐνης μυρμηκοφωλεᾶς, ἥτις καλεῖται ἀνθρωπότης! Ἡμεῖς ὅμως εἴμεθα μέτριοι, καὶ δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὀνομάσωσιν ἡμᾶς θερμοκεφάλους ὅσοι μετὰ πεντακόσια ἔτη ἀναγνώσωσι τὰς σειρὰς ταύτας ἀφρικανοὶ συνταγματικοὶ πολῖται.

Διὰ τοῦτο αἴρομεν τὴν αὐλαίαν τοῦ μέλλοντος ἐν Μαρόκῳ μετὰ πεντακόσια ἔτη, καὶ καλοῦμεν τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας νὰ παρακολουθήσωσιν ἡμᾶς ἐκεῖσε διὰ τῶν αἰώνων.

Οἱ Μαροκηνοὶ ἐκλέγουσι μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας τοὺς δημοτικοὺς αὐτῶν ἄρχοντας, ἤτοι τοὺς δημάρχους, δημοτικοὺς παρέδρους καὶ δημοτικοὺς αὐτῶν συμβούλους.

Οἱ οὐλεμάδες αὐτῶν, ἤτοι οἱ σοφοί οἱ ἀποτελοῦντες τὸ νομικὸν τοῦ κράτους συμβούλιον, ἀναδιφήσαντες τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτικοῦ δικαίου, ἀνεκάλυψαν ὅτι τελειότατος ἐκλογικὸς ὀργανισμός ἦτο ὁ κρατῶν πάλαι ποτὲ ἐν τῷ ἑλληνικῷ βασιλείῳ, καὶ μετεφύτευσαν αὐτὸν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐν Μαρόκῳ μετὰ μικρῶν τινων καὶ ἀσημάντων βελτιώσεων, ἃς ὑπηγόρευσεν εἰς αὐτοὺς ἡ πρόοδος τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης.

Οὕτω λοιπὸν πάντες οἱ συνταγματικοὶ μαροκηνοὶ πολῖται εἶνε ἐκλογεῖς συγχρόνως καὶ ἐκλέξιμοι· τὰ δὲ ὀνόματά των, ἀνακαθαρθέντα κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, φέρονται τυπωμένα

ἐπὶ καινουργῶν ἐκλογικῶν καταλόγων, ὧν ἡ ἐνδελεχὴς μελέτη ἀσχολεῖ ἀπὸ μηνὸς ἤδη τοὺς πολυαρίθμους ὑποψηφίους, καὶ ἰδίως τοὺς ὑποψηφίους δημάρχους, ἀνακηρυχθέντας ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους κατήδων κατὰ τὰ νενομισμένα. Φαίνεται δέ, ὅτι δὲν εἶνε πολὺ κακὰ συντεταγμένοι οἱ κατάλογοι οὗτοι, διότι ἄλλοι μὲν τῶν ὑποψηφίων εὑρίσκουσιν αὐτοὺς ἐλλιπεῖς, ἄλλοι δὲ τοὐναντίον ἀφθονοῦντας ἀνυπάρκτων ὀνομάτων. Τοῦ ζητήματος τούτου ἐπελήφθη ἐγκαίρως καὶ ἡ μαροκηνὴ δημοσιογραφία, ἀλλὰ διεφώνησε καὶ αὐτή, ὡς διαφωνοῦσιν οἱ ὑποψήφιοι. Ὁπωσδήποτε οἱ κατάλογοι εἶνε ὁριστικοί, οἱ δὲ διαφωνοῦντες ὑποψήφιοι ὁμοφωνοῦσι κατὰ τοῦτο πάντες, ὅτι πρέπει νὰ καρπωθῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ἐκ τοῦ περιεχομένου των.

Ἡ βαθύσοφος αὕτη σκέψις ἐπικρατεῖ τῆς ἐπομένης σκηνῆς, τελουμένης ἑσπέραν τινὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Χαλὲμ-αλ-Ταρίφ, ἑνὸς τῶν ἰσχυροτέρων ὑποψηφίων δημάρχων τῆς Ταγγέρης.

Ὄχι πλέον ἐπὶ χαμηλῶν διβανίων, περιθεόντων τὴν αἴθουσαν — ὡς θὰ ἐγίνετο σήμερον ἐν Μαρόκῳ, — ἀλλ᾽ ἐπὶ στερεῶν καὶ κομψῶν ἀγγλικῶν καθεδρῶν, — ὡς θὰ γίνεται βεβαίως αὐτόθι μετὰ πεντακόσια ἔτη — κάθηται σοβαρὸς ὅμιλος κομματαρχῶν, ποικίλων τὴν ἀναβολὴν καὶ τὴν ὄψιν. Δὲν εὐωδιάζουσι βεβαίως ὅλοι οὐδ᾽ ἐνίφθησαν πάντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ἀλλ᾽ εἶνε ὅμως ἄνθρωποι ἰσχυροὶ παρὰ τῷ λαῷ, ἔχουσιν ἐπιρροὴν μεγάλην, γνωρίζουσιν ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ ὑποψήφιος Χαλὲμ ἔχει πρὸς αὐτοὺς μεγάλην ὑπόληψιν, μεγαλειτέραν ἢ ὅσην ἔχουσιν οὗτοι πρὸς ἀλλήλους.

Εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ μόνος δυνάμενος νὰ ἀναγινώσκῃ ἀπροσκόπτως, ἀπαγγέλλει ἀπὸ τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου τὰ ὀνόματα τῶν ψηφοφόρων, καὶ οἱ κομματάρχαι κρατοῦσι δῆθεν σημειώσεις, δι᾽ ὅσων ἕκαστος γνωρίζει γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου· ὁ δὲ ὑποψήφιος μειδιᾷ ἐξ εὐχαριστήσεως.

— 'Αβδαλὰ-βὲν-Ραμάν! φωνεῖ ὁ γραμματεύς, καὶ προσθέτει ἀμέσως·

— 'Αφῆστέ τον αὐτὸν ἐπάνω μου· εἶνε δικός μου ἄνθρωπος. 'Εκάμαμε μαζὺ τρία χρόνια φυλακή.

— 'Αβδὲρ-Γεζίτ!

— Ὁ λοκαντιέρης; Εἶνε κουμπάρος μου· τὸν παίρνω ἐγώ, λέγει σοβαρῶς ὁ κομματάρχης Χασάν.

— 'Αβα-ὴλ-Μουλεύ!

— Ὁ ἁμαξᾶς τοῦ ἱπποσιδηροδρόμου! ἀναφωνεῖ ὁ Γιουσὲφ-Μουχαδῆ, μικρὸς κομματαρχίσκος, περιφερόμενος ἐν τῇ αἰθούσῃ διὰ κλονουμένου βήματος, μεθύων καὶ παραπαίων, καπνίζων δὲ π ο ῦ ρ ο ν μεγαλοπρεπές, ὅπερ ἐξῆλθε πρὸ μικροῦ τῆς σιγαροθήκης τοῦ ὑποψηφίου. Αὐτὸν ἐγὼ τὸν κάμνω καλά. Εἶνε συγγενής μου.

— Συγγενής σου; καὶ ἀπὸ ποῦ; ἐρωτᾷ ὑπομειδιῶν ὁ σοβαρὸς Χασάν.

— 'Απὸ ποῦ; Καὶ δὲν εἶνε δεύτερος ἐξάδελφος τῆς γυναικαδέλφης μου;

— Σωστό! σωστό! λέγει ἀποφθεγματικῶς ὁ ἀναγινώσκων τὸν κατάλογον, καὶ ὁ ὅμιλος ἐπινεύει.

— 'Αβοὺλ-βὲν-Χακήμ!

— Αὐτὸν μὴ τὸν λογαριάζετε. Δὲν εἶνε δικός μας, παρατηρεῖ κομματάρχης ὑψηλὸς καὶ ἰσχνός, ῥικνὸς τὴν ὄψιν καὶ πιναρὸς τὸν πώγωνα, προδήλως δὲ ἀπαισιόδοξος τὸν χαρακτῆρα.

— Ἡμποροῦμεν ὅμως νὰ τὸν πάρωμεν, διακόπτει ὁ σοβαρὸς Χασάν, ἂν τοῦ τάξωμεν καμμίαν ἐπιστασίαν εἰς τὸν φόρον.

— Νὰ τοῦ τὴν τάξωμεν! λέγει ὁ ὑποψήφιος, καὶ τὸ ἦθος τῆς μορφῆς τοῦ παρωδεῖ τὸ ἦθος τοῦ Κάτωνος, φωνοῦντος: **Delenda Carthago**.

— Τοῦ κάκου ἀφέντη! παρεμβαίνει αὐτάρκης ὁ ὑπηρέτης τῆς οἰκίας — ἐκλογεὺς καὶ αὐτὸς καὶ κομματάρχης μάλιστα θεωρουμένος — εἰσερχόμενος τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ περιφέρων ἐπὶ δί-

σκου τὸν καφὲν εἰς τοὺς περικαθημένους. Τοῦ κάκου! Αὐτὸς εἶνε βαφτισμένος Ἐδρὶς-Μωχαμέτ.

Ἀναγκαῖον ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ, ὅτι Ἐδρὶς-Μωχαμὲτ εἶνε ὁ ἰσχυρότερος τῶν ἀντιπάλων τοῦ Χαλὲμ-αλ Ταρίφ.

— Τότε ἂς πάῃ νὰ ἦνε! λέγει ἕτερος τῶν παρεστώτων. Δὲν μᾶς μέλει! Ὁ Ἐδρὶς δὲν βγαίνει ποῦ δὲν βγαίνει· ἂς πάρῃ κ' ἕνα κουκὶ παραπάνω!

— Ὄχι δά, ... διατί; ὑπολαμβάνει ὁ ὑποψήφιος. Ἂν ἠμποροῦμεν νὰ τὸν κερδήσωμεν .... μὲ καμμίαν θυσίαν.

— Θὰ σᾶς ὁμιλήσω ἰδιαιτέρως δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, παρατηρεῖ ὁ σοβαρὸς πάντοτε Χασάν, καμμύων ἐκφραστικῶς τὸν δεξιόν του ὀφθαλμόν.

— Καλὰ δουλεύει τοῦ Χασὰν ἡ φάμπρικα, λέγει ταπεινῇ τῇ φωνῇ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν παρακαθήμενον.

— Αὐτός, παιδί μου, εἶνε μάννα! .... ἀπαντᾷ ἐκεῖνος. Νὰ τελειώσ' ἡ ἐκλογή, καὶ θἄβγῃ πάλι μὲ κανένα καινούργιο σπίτι.

— Κ' ἐμᾶς μᾶς περνοῦν μὲ εἰκοσιπεντάρικα, 'σὰν νὰ εἴμαστε σπουργίτια.

Ἐπιλέγει μελαγχολικῶς ἀναστενάζων ὁ ἀναγνώστης, καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάγνωσιν.

— Ἀλῆ-ελ-Μουσᾶ!

— Θεὸς σχωρέσῃ τον! φωνεῖ ὁ μικρὸς Μουχαδῆ, περιφερόμενος πάντοτε καὶ καπνίζων τὸ ποῦρόν του. Αὐτὸς σκοτώθηκε 'ς ταῖς περσιναῖς ἐκλογαῖς. Ἀκόμη τὸν ἔχουν αὐτοῦ μέσα;

— Δὲν πειράζει! παίρνει ἄλλος τὤνομά του, παρατηρεῖ ἠρέμα ὁ Χασάν.

— Δὲν σοῦλεγα, πῶς εἶνε μάννα; ψιθυρίζει καὶ πάλιν εἰς τὸν ἀναγνώστην ὁ γείτων του.

Καὶ ἡ ἀνάγνωσις ἐξακολουθεῖ.

Οἱ ἐκλογεῖς κοσκινίζονται, διαλέγονται, καταγράφονται, διατιμῶνται ὡς ἐμπορεύματα, καὶ ἡ μορφὴ τοῦ ὑποψηφίου Χαλὲμ-αλ-Ταρὶφ ἀκτινοβολεῖ ἐκ χαρᾶς.

'Αφαιρεῖ, ἐπὶ τὸ ἐμπορικώτερον, τεσσαράκοντα τοῖς ἑκατὸν φύραν ἐκ τῶν καταγραφέντων εἰς τὰ δελτία τῶν κομματαρχῶν του, κ' εὑρίσκει τὸ ὑπόλοιπον πρόσδαρον πάντοτε καὶ περισσεῦον.

'Η σκηνὴ παρατείνεται πέραν τοῦ μεσονυκτίου, τοιαύτη ὁποία ἤρχισε· τελειόνει δὲ διὰ περιέργου χαιρετισμοῦ ἀνταλλασσομένου μεταξὺ τοῦ ὑποψηφίου καὶ τῶν κομματαρχῶν του. Οὗτος μὲν πρὸ πάσης χειραψίας ἐξάγει τὴν χεῖρα ἐκ τοῦ θυλακίου του, ἕκαστος δὲ τῶν ἀπερχομένων εἰσάγει μετὰ τὴν χειραψίαν τὴν χεῖρά του εἰς τὸ ἰδικόν του θυλάκιον.

Καὶ ὁ συμβολικὸς οὗτος ἀποχαιρετισμὸς ἐπαναλαμβάνεται εἰκοσάκις.

Τέλος ἀπέρχονται πάντες, καὶ ὁ ὑποψήφιος μένει μόνος μετὰ τοῦ Χασάν.

Καθ' ὁδόν.

—Τὰ εἶδές τα; λέγει μαδῶν τὸν πώγωνά του ὁ ἀπαισιόδοξος Γιακούπ· πάλιν μυστικὰ ἔχει ὁ Χασάν.

—'Αμ' τὰ ξεύρομε δὰ τὰ μυστικά του.....

—Καὶ πῶς τὰ ξεύρομε, τί βγαίνει; Αὐτὸς τραβάει τὸν παρᾶ, κ' ἐμεῖς μετροῦμε τοὺς πούντους.

—Οὔφ, καϋμένε Γιακούπ, ὅλο πήταις ὀνειρεύεσαι!

—Καὶ δὲν τρώγω οὐδὲ σημίτι. Αὐτὴ εἶνε ἡ γλύκα.

—'Ρώτησ' τὸν Χασάν, ὑπολαμβάνει παρεμβαίνων ὁ μικρὸς Μουχαδῆ, νὰ σοῦ δώσῃ τὴ ῥετσέτα τῆς πήττας.

—Αὐτός, παιδί μου, λέγει ἄλλος, τὴν ῥετσέτα του τὴν φυλάει μυστική· τὴν ἔχει κληρονομιὰ ἀπὸ τὸν πατέρα του, καὶ δὲν τρελλάθηκε νὰ μᾶς μάθῃ τὴν τέχνη. Εἶνε μάστορης ποῦ δὲν βγάζει καλφάδες.

—Μὰ τότε τὸ λοιπὸν εἴμαστ' ἐμεῖς κουτάβια;

—Τώρα τὤνοιωσες; φωνεῖ ἀγρίως καὶ μαδᾷ ἔτι βιαιότερον τὸν πώγωνά του ὁ Γιακούπ. Τώρα τὤνοιωσες; Ἂν εἴχαμε ἐμεῖς

ἑνὸς δραμιοῦ μυαλὸ καὶ δύο δραμιῶν φιλοτιμία, θὰ μαζευώμαστε πρῶτα ὥμορφα ὥμορφα μεταξύ μας, νὰ συννενοηθοῦμε, . . . καὶ θὰ πηγαίναμε ὕστερα 'ς τοῦ Κὺρ Χαλέμ, νὰ τοῦ ποῦμε παστρικά . . .

—Τί πρᾶμμα; ὑπολαμβάνει τις τῶν ἑταίρων, βλέπων διστάζοντα τὸν Γιακούπ.

— Τί πρᾶμμα; ἀπαντᾷ οὗτος, ἀφοῦ ἐπὶ στιγμὴν ἐσκέφθη, ὅτι οἱ δισταγμοί του ἦσαν ἐντελῶς ἀνόητοι, τί πρᾶμμα; ὅτι θέλομε κ' ἐμεῖς μέταλλο! νὰ τί πρᾶμμα!

—Δὲν εἶνε 'ντροπή, καϋμένε;

—Ἂν μᾶς πάρῃ ἡ 'ντροπή, φοροῦμε κόσκινα, ἀπαντᾷ ἄλλος, ἐνῷ ὁ Γιακούπ, ἀπαθεστάτην ἔχων τὴν λογικὴν αὐτοῦ, καίτοι ἀγανακτεῖ ἡ καρδία του, ἐπιφέρει·

—Γιατὶ 'ντροπή, κὺρ Χακήμ; Ἂν ὁ Χασὰν πουλεῖ κωλοφωτιαὶς γιὰ φανάρια, δὲν ἔχομε τάχα κ' ἐμεῖς κωλοφωτιαὶς γιὰ πούλημα;

— Ἄλλο τίποτε, ἀπαντᾷ ὁ προλαλήσας. Κι' ἂν δὲν τὴς πουλήσωμε τώρα, ποῦ ἄνοιξε τὸ παζάρι, δὲν εἰξεύρω τί διάβολο θὰ ταὶς κάμωμε.

— Ἀκοῦστε, βρὲ παιδιά, νὰ σᾶς 'πῶ! λέγει ὁ Γιακούπ, ἀπαράλλακτα ὡς ἔλεγέ ποτε ὁ Δημοσθένης πρὸς τοὺς Ἀθηναίους: δεηθῆναι πάντων ὑμῶν βούλομαι, τοὺς λογισμοὺς ἀκοῦσαί μου διὰ βραχέων. Ὁ κὺρ Χαλὲμ φυσᾷ.

— Καὶ παραφυσᾷ! φωνεῖ ὁ χορὸς τῶν περιεστώτων.

— Δὲν τοῦ φθάνει τώρα ὁ παρᾶς, θέλει καὶ δόξα.

— Τὴν θέλει! φωνεῖ ὁ χορός.

— Ἐμεῖς ἔχομε δόξα γιὰ πούλημα, αὐτὸς ἔχει παρᾶ γιὰ δόσιμο· τὸ λοιπὸν τράμπα!

— Τράμπα! φωνεῖ ὁ χορός.

— Κι' ἂν κάμῃ τὸν κουφό; λέγει δειλῶς ὁ μικρὸς Μουχαδή.

— Κάνουμε κ' ἐμεῖς τὸ στραβό, ἀπαντᾷ ἀποφθεγματικῶς ὁ Γιακούπ.

— Κι' ὁ λόγος μας, ποῦ τοῦ δώσαμε;

— Ἃς τὸν φυλάξῃ νὰ παίξῃ 'ς τὴν ὕψωση, λέγει διαρρηγνύμενος εἰς γέλωτα ἄλλος τῶν ἑταίρων, πάλαι μέν ποτε περιάκτης πετρελαίου καὶ θρυαλλίδων, νῦν δὲ μεσίτης ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ τῆς Ταγγέρης καὶ κομματάρχης in partibus... absentium.

— Ὄχι δά, καϋμένε! ὑπολαμβάνει ὁ Χακήμ· αὐτὸ δὲν εἶνε τίμιο πρᾶγμα.

— Κολοκύθια! ἀπαντᾷ ὁ Γιακούπ· θέλεις καὶ τιμὴ καὶ παρᾶ, τοῦ λόγου σου; καὶ τὴ σούβλα ἄκαη καὶ τὸ ἀρνὶ ψημένο; Ὅταν τὰ βρῇς μαζή, μου δίνεις εἴδησι.

— Γειά σου μωρὲ Γιακούπ! ἐσὺ θὰ γείνῃς σπουδαῖος ἄνθρωπος μιὰ μέρα, φωνεῖ ἔνθους ὁ πρώην θρυαλλιδοπώλης.

— Τὸ λοιπόν, ἐπαναλαμβάνει λέγων ὁ μαροκηνὸς Δημοσθένης, ὅσοι μὲ καταλάβατε, καὶ θαρρῶ πῶς μὲ καταλάβατε ὅλοι, γιατὶ ὅλοι ἔχετε ἡλικία, ... αὔριο βράδυ 'ς τοῦ Μπενὶ - Ἀλλὰχ τὴν ταβέρνα! Σύμφωνοι;

— Σύμφωνοι! ἀπαντῶσι πάντες σχεδὸν οἱ συνοδοιπόροι, καὶ ἀφανίζονται εἰς τὸ σκότος τῶν στενῶν ἀτραπῶν τῆς πόλεως.

Ἐντὸς μικρᾶς αἰθούσης, κομψῶς ηὐτρεπισμένης, κάθηνται καπνίζοντες τρεῖς οἰκοκυραῖοι τῆς Ταγγέρης. Βίᾳ τοῦ ἐκπολιστικοῦ ἀνέμου, ὅστις ἐπέπνευσε τὸ Μαρόκον, οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἀστοὶ κάθηνται σταυροποδητὶ ἐπὶ εὐρέος καὶ ἀναπαυτικοῦ σοφᾶ, ῥοφῶσι σοβαροὶ τὸν ναργιλέν των, καὶ ὁμιλοῦσιν ἀπαθῶς καὶ βραδέως, ὡς γνήσιοι ἀφρικανοὶ πολῖται καὶ τοῦ Μωάμεθ λάτρεις, πιστοὶ διαμένοντες εἰς τὸ πάτριον θρήσκευμα, μὲ ὅλους τοὺς ἄγγλους ἱεραποστόλους.

Ἀνήκουσιν ὡς προείπομεν, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὴν τάξιν τῶν οἰκοκυραίων, τῶν ἀνθρώπων δηλ. ἐκείνων, οἵτινες ἐνδιαφέρονται κυρίως — ὡς λέγουσι τοὐλάχιστον πανταχοῦ τοῦ κόσμου οἱ τῆς

τάξεως ταύτης ἄνθρωποι — ὑπὲρ τῆς τάξεως, τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς καλῆς διοικήσεως.

Εἷς ἐξ αὐτῶν εἶνε βιομήχανος, ὁ ἄλλος ἔμπορος, καὶ ὁ τρίτος ὑπάλληλος τοῦ μεταξὺ Ταγγέρης καὶ Ἀλγερίου σιδηροδρόμου. Φίλοι ἐκ παίδων καὶ παλαιοὶ συμμαθηταί, εἶνε πάντοτε σχεδὸν σύμφωνοι, ὁσάκις συζητοῦσι περὶ πραγμάτων ἀσχέτων πρὸς τὰ ἀτομικά των συμφέροντα. Φρονοῦσι καὶ οἱ τρεῖς, ὅτι ἡ ἀγαθὴ τοῦ δήμου των διοίκησις εἶνε πρᾶγμα ἐπιθυμητόν, ὅτι ἡ χρηστότης τῶν δημοτικῶν ὑπαλλήλων εἶνε πρᾶγμα εὐκταῖον, ὅτι ἀνάγκη ἐν παντὶ πατριωτισμοῦ, τιμιότητος, χρηστότητος, ἱκανότητος, καὶ πολλῶν ἔτι ἄλλων — οτήτων. Προκειμένου περὶ τῶν ἀφηρημένων τούτων πραγμάτων, οὐδέποτε διεφώνησαν κατ' ἀρχὴν οἱ καλοὶ οὗτοι φίλοι. Ἀλλ' ἡ τρυφερά των αὕτη ὁμοφωνία διασπᾶται δυστυχῶς ἐνίοτε, ὁσάκις πρόκειται περὶ πραγμάτων συγκεκριμένων, πολὺ δὲ περισσότερον ὁσάκις, ὡς συνήθως, ἐνσαρκοῦνται εἰς πρόσωπα τὰ συγκεκριμένα πράγματα.

Τοῦτο ἀκριβῶς συμβαίνει καθ' ἣν στιγμὴν εἰσάγομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν σοβαρὰν αὐτῶν συνδιάσκεψιν.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ, ἀδελφέ, λέγει ὁ ὑπάλληλος πρὸς τὸν βιομήχανον· ἐγὼ χρεωστῶ τὴν θέσιν μου εἰς τὸν Ἐδρίς. Μ' ἔσωσεν ἀπὸ τὴν δυστυχίαν, μοῦ ἔδωκε ψωμί, μ' ἔκαμε καὶ κουμπάρον. Ἐννοεῖς, ὅτι θὰ ἦτο μαύρη ἀχαριστία νὰ μὴ τοῦ δώσω ψῆφον! Ἀφίνω, ὅτι τὸ παιδί μου θὰ ἦτον ἀκόμη στρατιώτης, ἂν δὲν εἶχα τὴν προστασίαν του.

— Ὅλ' αὐτὰ δὲν θὰ ποῦν ὅτι εἶνε καλὸς καὶ διὰ δήμαρχος. Ἀγάπα τον ὅσον θέλεις, ἔχε τον εἰς τὴν προσευχήν σου, στέλνε του κανένα καλάθι χουρμάδες... καλὰ καὶ ἅγια! Ἀλλ' ὅποιος εἶνε καλὸς φίλος δὲν θὰ 'πῇ πῶς εἶνε καὶ καλὸς δήμαρχος. Ἐσὺ εἶσαι ὁ καλλίτερος φίλος μου· πρέπει λοιπὸν νὰ σὲ κάμω καὶ δήμαρχον;

— Αὐτὰ εἶνε ἀστειότητες.

— Βέβαια εἶνε ἀστειότητες· μήπως δὲν εἶνε ἀστειότης νὰ μοῦ

λέγῃς, ὅτι θὰ ψηφοφορήσῃς τὸν Ἐδρὶς διότι τὸν ἔχεις κουμπάρον;

— Καὶ σὺ τάχα, διατὶ ψηφοφορεῖς τὸν Ὀμέρ, σὲ παρακαλῶ;

— Διότι εἶνε ἄνθρωπος τίμιος καὶ πλούσιος, καὶ ᾽ξεύρω πῶς δὲν θὰ κλέψῃ τὰ χρήματα τοῦ δήμου.

— Θὰ τὰ κλέψουν ἄλλοι τριγύρω του, ποῦ εἶναι χειρότερον. Καλλίτερα μία βδέλλα χονδρή, παρὰ ἑκατὸν μικραίς. Κεφάλι, ἔχει κεφάλι;

— Ἕξη ἀριθμὸ καπέλλο φορεῖ! λέγει παρεμβαίνων ὁ ἔμπορος.

— Τοῦ λόγου σου τὸ ξεύρω πῶς δὲν σ᾽ἀρέσει, ἀπαντᾷ ὁ βιομήχανος, ἀξιότιμος φανοποιὸς καὶ μεσίτης οἰκοπέδων κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ. Σὺ θέλεις τὸν Χαλέμ, διότι . . .

— Διότι εἶνε ὁ καλλίτερος ἀπ᾽ ὅλους.

— Ὁ καλλίτερος διὰ σένα· τὸ παραδέχομαι. Σοῦ ἔδαλε κεφάλαια καὶ ἄνοιξες τὸ κατάστημά σου· εἶνε φυσικόν . . .

— Τοῦ τὰ πλήρωσα μὲ τὸν τόκον, σὰν ἐγγλέζος.

— Τὰ πλήρωσες ὅταν εἶχες, καὶ αὐτὸς σοῦ τἄδωκε ὅταν δὲν εἶχες, ὑπολαμβάνει ὁ σιδηροδρομικὸς ὑπάλληλος. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ πῇς ὅτι δὲν τοῦ ἔχεις ὑποχρέωσιν.

— Ὑποχρέωσιν τοῦ ἔχω, ἀλλὰ δὲν τοῦ δίδω δι᾽ αὐτὸ τὴν ψῆφόν μου. Τὸν θέλω διότι εἶνε ἄνθρωπος ἱκανός, εἶδε ξενὸν κόσμον, κ᾽ ἐσπούδασε καὶ δύο χρόνια εἰς τὸ Παρίσι τὰ δημοτικά.

— Πῆρε καὶ δίπλωμα;

— Μπορεῖ· δὲν ἠξεύρω· ἀπαντᾷ σοδαρῶς ὁ ἔμπορος, ἀλλὰ τὴν σοδαρότητά του ταράττει δυσαρέστως ὁ ἄσδεστος γέλως ὃν προκαλεῖ ἡ ἀπάντησίς του.

— Τί γελᾶτε; ἐρωτᾷ πειραχθείς. Ἀστεῖον σᾶς φαίνεται πρᾶγμα ποῦ δὲν ᾽ξεύρετε;

— Μὴ τὸ ματαπῇς αὐτό, Χαλήμ, ἀπαντᾷ ὁ φανοποιός· ὅπου τὸ πῇς θὰ σὲ γελάσουν.

— Ξεύρετε τί βλέπω ἐγώ; παρατηρεῖ ὁ ὑπάλληλος. Ὅλη ἡ ὁμιλία μας θὰ πάῃ τοῦ κάκου. Δὲν θὰ συμφωνήσωμεν. Εἴμεθα καὶ οἱ τρεῖς δεμένοι... καὶ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ λύσῃ τὸν ἄλλον.

— Καὶ τί ἀνάγκην ἔχομεν, σὲ παρακαλῶ; ἐρωτᾷ ὁ ἔμπορος. Ἀνεξάρτητοι ἄνθρωποι εἴμεθα· ἠμποροῦμεν νομίζω νὰ σκεφθοῦμεν . . .

Καὶ ἐξακολουθοῦσιν ἀληθῶς συσκεπτόμενοι οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἀνεξάρτητοι οἰκοκυραῖοι. Ἀλλ' ἡ σύσκεψις αὐτῶν, στρεφομένη ἐντὸς τοῦ κύκλου, ὃν ἀμυδρῶς διεγράψαμεν, εἰς οὐδὲν ἀποβαίνει ἄλλο ἀποτέλεσμα, ἢ εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο: νὰ ἀπόσχωσι καὶ οἱ τρεῖς τῆς ψηφοφορίας. Ἀφοῦ μάτην ἕκαστος προσεπάθησε νὰ ἀναδείξῃ τὰ προτερήματα τοῦ ὑποψηφίου του ὑπέρτερα τῶν ἄλλων, ἐτράπησαν τὴν ἐναντίαν ὁδόν, καὶ ἤρχισαν συζητοῦντες τὰ ἐλαττώματά των· ἡ δὲ κακολογία ἤγαγε τέλος τοὺς συνταγματικοὺς ἐκείνους πολίτας εἰς σημεῖον ὁμοφωνίας. Μὴ κατορθώσαντες νὰ ὑπερβάλωσιν ἀλλήλους πλειοδοτοῦντες, ἔφθασαν κατ' ἀνάγκην εἰς τὸ ἀνυπέρβλητον τῆς μειοδοσίας ὅριον . . . — τὸ μηδέν.

— Παρ' τὸν ἕνα κτύπα τὸν ἄλλον! καθὼς βλέπω, εἶπεν ὁ ἔμπορος, σφραγίζων τὴν συνδιάσκεψιν.

— Ἔπειτα, ἀδελφέ, προσέθηκε μετά τινος μελαγχολίας ὁ φανοποιός, δὲν συλλογίζεσθε καὶ ταὶς ἑκατὸν πενῆντα κάλπαις; Βάλε 'βγάλε τὸ χέρι μας, θὰ πιασθοῦμε ὡς τὰ ὕστερα. Ἂς μᾶς λείψῃ ἐφέτος αὐτὴ ἡ διασκέδασις.

— Ἂς μᾶς λείψῃ!

Τὸ ὡραῖον, τερπνὸν καὶ ὑψηλὸν θέαμα τῆς ἐκλογικῆς πάλης», ὡς γράφει καθημερινη τις ἐφημερὶς τῆς Ταγγέρης, προσεγγίζει. «Ἡ ἡμέρα τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἱερωτάτου καὶ πολυτιμοτάτου δικαιώματος τοῦ συνταγματικοῦ πολίτου», ὡς γράφει ἄλλη, «ἐπέστη».

Μετὰ δύο ἡμέρας ἀνοίγουσιν αἱ κάλπαι τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ὑποψηφίων δημάρχων, δημαρχικῶν παρέδρων καὶ δημοτικῶν συμβούλων τοῦ δήμου Ταγγερίων, καὶ οἱ δημόται πάντες,

κατηχούμενοι καὶ μὴ κατηχούμενοι, καλοῦνται νὰ ἐκλέξωσι τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν τοὺς δημοτικούς.

Τὴν φοβερὰν αὐτὴν καλποστοιχίαν ἀδύνατον ὑπῆρξε νὰ περιλάβωσι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ οἱ ναοὶ τῆς πόλεως, διότι ἀμφοτέρων ἡ χωρητικότης εἶχεν ὑπολογισθῆ ἀνάλογος τῶν εὐλαβῶν ἀστῶν καὶ τῶν φιλομαθῶν παίδων τῆς Ταγγέρης, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν φιλοδόξων πολιτῶν της, ὧν ηὔξησε μεγάλως τὸν ἀριθμὸν τὸ νέον φιλελεύθερον πολίτευμα τοῦ Μαρόκου. Κατεσκευάσθησαν λοιπὸν ἐπὶ τούτῳ εὐρύχωρα καὶ μεγάλα παραπήγματα, ὅπου παρετάχθησαν μὲν ἤδη αἱ κάλπαι τῶν ὑποψηφίων, δὲν κινδυνεύουσι δὲ νὰ πάθωσιν ἀσφυξίαν οἱ μέλλοντες νὰ παρευρεθῶσιν ἐντὸς αὐτῶν ἀντιπρόσωποί των, σφαιριδιοδόται, ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαί, καὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι, καθ' ἃ ἐγνωμοδότησεν ἁρμοδίως τὸ ἰατροσυνέδριον, ἀφοῦ, ἐννοεῖται, ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν Ταγγέρῃ γίνεται μεγαλειτέρα κατανάλωσις σκορόδων ἢ σάπωνος.

Πᾶσα τοίχου γωνία φέρει ἀπὸ ἡμερῶν ἤδη προσκεκολλημένα ποικιλόχρωμα καὶ πολύμορφα χαρτία, ἐφ' ὧν ἀποτυποῦνται διὰ γραμμάτων μικρῶν ἢ μεγάλων — ἀναλόγως τῆς πεποιθήσεως ἢ τῆς μετριοφροσύνης ἑκάστου — τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων ὁτὲ μὲν συνοδευόμενα διὰ συντόμου σημειώσεως τοῦ ἐπαγγέλματος ἢ τῶν προσόντων αὐτῶν, ὁτὲ δὲ συνοδεύοντα τὴν προσωπογραφίαν των, ἱλαρὰν καὶ προσμειδιῶσαν. Οἱ ὑποψήφιοι ἀποτείνονται προδήλως διὰ τῶν θεατρικῶν τούτων προγραμμάτων εἰς τοὺς γινώσκοντας γράμματα συνδημότας των· λησμονοῦσι δέ, ὅτι τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως ἀπεδείχθησαν χωροῦντα μαθητὰς ὀλιγωτέρους τῶν ὑποψηφίων.

Πάντα τῆς πρωτευούσης τὰ οἰνοπωλεῖα καὶ ὀψοπωλεῖα, — καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ὕπαιθρα πολλάκις ὀπτανεῖα, ὅθεν ἀρτύει συνήθως ὁ χειρῶναξ τὸν ἄρτον του διὰ δύο ἢ τριῶν τηγανιτῶν μαρίδων — κατέστησαν τόποι συνεντεύξεων καὶ διαπραγματεύσεων μεταξὺ ἐκλογέων καὶ ὑποψηφίων. 'Εκεῖ ἀπὸ πρωίας μέχρι νυκτὸς τελοῦνται τρυφεραὶ καὶ πολύσπονδοι ὑπ' ἀμφοτέρων ἀγάπαι.

Ἐκεῖ περιπτύσσεται ἐν συγκινητικῇ κρασοκατανύξει τὸν τραπεζίτην ὁ χειρῶναξ, καὶ φιλεῖ τὸν ἀγοραῖον ὁ μοσχανάθρεπτος νεανίας, καὶ ὁ χθὲς ἐπηρμένος τὴν ὀφρῦν σφίγγει περιπαθῶς τὴν γλοιώδη χεῖρα τοῦ τυχόντος ἀλλαντοπώλου. Ἐκεῖ ἀνταλλάσσονται ὑποσχέσεις βεβιασμέναι, καὶ ὅρκοι ψευδεῖς, καὶ ἀπατηλαὶ διαβεβαιώσεις. Ἐκεῖ προεξοφλοῦνται θέσεις καὶ ὑπουργήματα, καὶ ἀσφαλίζεται τῶν κλεπτῶν ἡ ἀτιμωρησία, καὶ τῶν στρατευσίμων τὸ ἀκαταδίωκτον, καὶ πωλεῖται ἡ ψῆφος ἀντὶ κερμάτων, καὶ ἀγοράζεται ἡ εὐθηνὴ συνείδησις ἀντὶ ποτηρίου οἴνου. Ἐκεῖ — παράδοξον φαινόμενον — νομίζουσι πάντες ὅτι ἀπατῶσιν, ἐνῷ ἀπατῶνται πάντες. Ἐκεῖ ὑπόσχεται ἕκαστος, ἀπόφασιν ἔχων νὰ παραβῇ τὴν ὑπόσχεσιν. Ἐκεῖ πωλοῦσι χωρὶς νὰ παραδίδωσι τὸ ἐμπόρευμα· ἐκεῖ ἀγοράζουσιν ἀέρα ἀντὶ ἀέρος Καὶ εἶνε πάντες εὐχαριστημένοι . . . ὅτι ἐγέλασαν ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Οἱ δραστηριώτεροι τῶν ὑποψηφίων, ὅσους δὲν ἐκούρασεν ἡ ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν ἀρξαμένη ἐκλογικὴ στρατεία, περιέρχονται ἔξαλλοι, ἀπηυδηκότες καὶ ἀσθμαίνοντες τὰς ἀγυιὰς καὶ τὰς ῥύμας τῆς πόλεως, σύροντες ὄπισθεν αὐτῶν ἀποσπάσματα ἰχνευμόνων ἐκλογικῶν. Οἱ ψηφοθῆραι οὗτοι σταματῶσι τὸν δυστυχῆ περιπλανώμενον Ἰουδαῖον, οὗτινος ἔγειναν ciceroni, ἐνώπιον πάσης θύρας λησμονηθείσης κατὰ τὰς προτέρας ἐκδρομάς, καὶ τὸν εἰσάγουσιν εἰς ἕκαστον ὑπόγειον, οὗτινος ὑποθέτουσιν εὐμενεῖς τὰς διαθέσεις. Ἐδῶ μὲν ἐρωτᾷ ὁ ὑποψήφιος, πῶς ἔχει ἡ σύζυγος τοῦ ἐκλογέως, λεχὼ ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν, καὶ συγχαίρει ἐπὶ τῷ νεογνῷ· ἐκεῖ δὲ πληροφορεῖται ἀνήσυχος, ἂν προβαίνει τακτικὴ καὶ ἀκίνδυνος ἡ ὀδοντοφυΐα τοῦ μικροῦ. Παρὰ τούτου ζητεῖ εὐμενῶς πληροφορίας περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου του· ἐκεῖνον συλλυπεῖται συμπαθῶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μάμμης του· ἄλλου θωπεύει τὸν ὦμον, καὶ ἄλλους περαιτέρω φιλεύει μίαν ὀκᾶν εἰς τὰ ὅλα.

Ὁ τύπος τῆς πρωτευούσης χαίρων ἀναγράφει τὴν ζωηρὰν αὐτὴν ἐκλογικὴν κίνησιν, καὶ σεμνύνεται ἐπὶ τῷ ἐνδιαφέροντι,

ὅπερ ἐπιδεικνύει ὁ λαὸς πρὸς τὸν ἐπικείμενον ἀγῶνα. Ἐπαινεῖ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν τάξιν ἥτις ἐπικρατεῖ, καὶ θεωρεῖ ἀσήμαντα ὀλίγα τινὰ ξυλοκοπήματα, ἅτινα ἀνταλλάσσουσι ποῦ καὶ ποῦ οἱ θερμότεροι καὶ φανατικώτεροι τῶν ψηφοφόρων. Ἂν δ' ἐνίοτε, πλὴν τῶν γρόνθων καὶ ῥάβδων, λύουσι καὶ ἄλλα ὅπλα τὰς ἐκλογικὰς διαμάχας τῶν ταγγερίων, τὸ ἐπίσημον ἀστυνομικὸν δελτίον τῆς πόλεως ἀποδίδει εἰς μέθην τὸ λυπηρὸν γεγονός, καὶ βεβαιοῖ ὅτι αὐστηρὰ διετάχθη περὶ τούτου ἀνάκρισις.

Οὕτω δὲ δαρέντες καὶ μὴ δαρέντες μένουσιν εὐχαριστημένοι, καὶ πάντες προσδοκῶσιν εὐέλπιδες νὰ εἰσέλθωσι τὴν Κυριακὴν εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου των.

Εἶνε παραμονὴ τῆς μεγάλης ἡμέρας· πυκνὸς δὲ ὄχλος συνταγματικὸς πληροῖ τὰ δώματια τῶν ταλαιπώρων ὑποψηφίων.

Ταλαίπωρα, τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἄξια οἴκτου πλάσματα οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ ὑποψήφιοι!

Ἀφοῦ ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἑβδομάδων περιέδραμον πᾶσαν γωνίαν τῆς πόλεως, καὶ ἐκόλλησαν τὰ ὀνόματα των εἰς πάσης τριόδου τοὺς τοίχους, καὶ ἔσχισαν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀντιπάλων των τὰ ὀνόματα· ἀφοῦ ἐμεθύσθησαν εἰς ἕκαστον αὐτῆς καπηλεῖον καὶ ἐξελιπάρησαν τοῦ ἐσχάτου ἀχθοφόρου τὴν εὔνοιαν· ἀφοῦ περιεπτύχθησαν πάντα ἐξώλη καὶ προώλη, καὶ ἐθώπευσαν πᾶσαν καὶ τὴν ῥυπαρωτάτην παρειάν· ἀφοῦ ὑπεσχέθησαν καὶ ἐψεύσθησαν, καὶ ἐκολάκευσαν ὅσους καὶ ὅπως ἠδυνήθησαν, πληρόνονται πᾶσαν ἑσπέραν διὰ τοῦ ἰδίου νομίσματος ὑπὸ τῶν χρηστῶν ἐκλογέων, οἵτινες πληροῦσι τοὺς οἴκους αὐτῶν.

Καὶ ἄλλοι μὲν αὐτῶν — οἱ πονηρότεροι καὶ τῶν πραγμάτων ἔμπειροι — γνωρίζουσι τί σημαίνει ἡ ἔνθους περὶ αὐτοὺς συῤῥοή. Μειδιῶσιν ἐμφανῶς τὰ χείλη των, ἀλλὰ ναυτιᾷ πιθανῶς ἡ ψυχή των. Οἱ πλεῖστοι ὅμως, ὅσους, ἂν δὲν ἀπατᾷ ἡ ἀπειρία, πλανᾷ

ὅμως πάντοτε ἡ αὐτάρκης πεποίθησις, δέχονται μετ' εὐγνωμοσύνης τὸ κίβδηλον νόμισμα τῆς ψευδοῦς ἀφοσιώσεως, δι' οὗ πληρόνει τὰς ἀβαρεῖς αὐτῶν ἐπαγγελίας ἡ παροίνιος εἰλικρίνεια τοῦ πληροῦντος τὰς οἰκίας των συρφετοῦ.

Καὶ σφίγγουσι λοιπὸν ἀγαλλιῶντες τὰς χεῖρας τῶν κύκλω ζητωφωνούντων, καὶ ἐναγκαλίζονται περιπαθῶς κομματάρχας καὶ κομματαρχίσκους, καὶ ἐπαγγέλλονται λαγοὺς μὲ πετραχήλια εἰς τοὺς χλιαρωτέρους, καὶ λαλοῦσι περὶ πατριωτισμοῦ καὶ τιμιότητος πρὸς πάντας, καὶ συνιστῶσι δραστηριότητα, καὶ χύνουσιν . . . οἶνον πολὺν εἰς τὴν φλέγουσαν κύκλῳ ἐκλογικὴν πυράν.

Τοιαύτη περίπου ἡ ἐκ περιωπῆς εἰκὼν τῶν συμβαινόντων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Χαλὲμ-αλ-Ταρὶφ κατὰ τὴν προτεραίαν τῆς ψηφοφορίας ἑσπέραν.

Ἀμέτρητον πλῆθος πληροῖ τὰς αἰθούσας του. Φίλοι καὶ ἐναντίοι, ὀπαδοὶ καὶ ἀντίπαλοι, ἀδιάφοροι, ἑτεροδημόται μὴ ἔχοντες δικαίωμα ψήφου, περιτρίμματα στερούμενα πολιτικῶν δικαιωμάτων, . . . πάντες ἦλθον ἀπόψε νὰ πωλήσωσιν ὅσον δυνατὸν ἀκριβώτερα τὸν ἔσχατον τοῦ ἐνθουσιασμοῦ των σπινθῆρα.

Αὔριον ἡ πανήγυρις τελειόνει, καὶ ὅσοι πῆραν, πῆραν!

Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἔχουσι σπουδαῖα νὰ ἐκμυστηρευθῶσι μυστικὰ εἰς τὸν ὑποψήφιον· ἄλλοι θέλουσι νὰ τὸν συμβουλεύσωσι κάτι· ἄλλοι νὰ δώσωσι καὶ ἄλλοι νὰ λάβωσιν ὁδηγίας. Πάντες δὲ σχεδὸν ἔχουσι κάτι νὰ ζητήσωσι, καὶ τὸ κάτι αὐτὸ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον . . . ὀλίγο φῶς γιὰ τὰ παιδιά.

— Ἀφέντη! λέγει ὁ εἷς, καὶ σύρει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπενδύτου εἰς μίαν γωνίαν. Ὁ Βεκὴρ εἰς τὸ τρίτον μᾶς κόβει φοβερά. Πέρασε, σὲ παρακαλῶ, αὔριον τὸ πρωί, καὶ . . . τράβα του κανένα ἑκατοστάρικο.

— Χωρὶς ἄλλο! ἡσύχασε. Εἶνε πρᾶγμα ποῦ διορθόνεται.

— Εἰς τοῦ Κερὲμ τὴν ταβέρνα, λέγει ἄλλος (καὶ αὐτὸς μυστικά, ἐννοεῖται) πρέπει ν' ἀφήσωμεν αὔριον μερικὰ λεπτά, νὰ κερνᾷ 'ς τὴν ὑγειά σου! Εἶνε ἀντικρὺ 'ς τὴν ψηφοφορία, καὶ ὁ

κόσμος μπαίνει βγαίνει ἀδιάκοπα. Εἶνε καλὸ ν' ἀκούεται τ' ὄνομά μας.

— Θύμισέ μου το αὔριο, ποῦ θὰ περάσωμε ἀπὸ 'κεῖ.

— Τοῦ λόγου τους, κὺρ Χαλέμ, λέγει πλησιάζων νέηλυς ἄλλος, σύρων κατόπιν του μικρὰν ὁμάδα ῥακενδύτων καὶ μονοσανδάλων, εἶνε παλληκάρια ἕνα κ' ἕνα, ποῦ πεθαίνουν 'ς τὤνομά σου. Περιποιήσου τα, σὲ παρακαλῶ.

— Νὰ μοῦ ζήσῃς! φωνεῖ πλησιάζων ὁ ἀρχηγὸς τῶν παλληκαριῶν, καὶ προσθέτει ταπεινοτέρα τῇ φωνῇ·

— Τὰ παιδιὰ διψοῦν! Ἐξελαρυγγίσθηκαν ἀπὸ χθὲς νὰ φωνάζουν: Ζήτω! Δὲν μᾶς κατρακυλᾷς λιγάκι μέταλλο, νὰ τὰ δροσίσωμε;

Τί θέλετε νὰ κάμῃ ὁ Χαλὲμ-αλ-Ταρίφ; Ὅ,τι θὰ ἐκάμνατε ἴσως καὶ σεῖς, ἂν ἦσθε εἰς τὴν θέσιν του.

— Δὲν πέρασες ἀπὸ τοῦ Ἐμίρ! παρατηρεῖ ἄλλος· καὶ μᾶς τὸν πῆρε ὁ Ἐδρίς!

— Χρειάζεται ἐνέργεια εἰς τὸ τέταρτον! ὑπολαμβάνει εἰσερχόμενος νέος κομματάρχης. Μᾶς ἔσπασε ὁ Ὀμὲρ μὲ τὰ χρήματα.

— Κύτταξε τὸ τμῆμά σου, σὲ παρακαλῶ, κραυγάζει ἀκούσας τὸν λαλοῦντα ἰσχνὸς νεανίας, στρέφων μετὰ κόπου πολλοῦ τὸν μόλις φυόμενον μύστακά του· ἀπὸ τὸ τέταρτο αὔριο βράδυ θ' ἀκούσῃς τὰ νέα.

— Ζήτω τοῦ δημάρχου! κραυγάζει αἴφνης εἰσβάλλουσα εἰς τὴν αἴθουσαν ἐν ὁρμῇ καὶ ἀταξίᾳ ὁμὰς μεθύσων, μόλις συγκρατουμένων ἐν ἰσορροπίᾳ. Χαλὲμ καὶ ἅγιος ὁ Θεός!

— Δόσε 'ς τὰ παιδιὰ νὰ πιοῦν! φωνεῖ πρὸς τὸν ὑπηρέτην ὁ ὑποψήφιος, καὶ παρέχει ἑαυτὸν βορὰν εἰς τὰς περιπτύξεις τῶν οἰνοφλύγων.

— Αὐτοὶ ἔρχονται ἀπὸ τοῦ Ὀμέρ! λέγει ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἰς τὸν γείτονά του εἷς τῶν παρακαθημένων.

Δὲν λησμονεῖ, ἐλπίζομεν, ὁ ἀναγνώστης, ὅτι Ὀμὲρ εἶνε εἷς τῶν ὑποψηφίων δημάρχων.

— Καὶ ποῦ τὸ 'ξεύρεις; ἐρωτᾷ ὁ γείτων.

— Τοὺς εἶδα! Κ' ἐγὼ ἀπὸ 'κεῖ ἔρχομαι. Σώπα, νὰ κάμωμε σεριάνι!

— Βρὲ κατεργαρέοι! βροντοφωνεῖ αἴφνης ἐγειρόμενος καὶ πάλλων τὴν μαγκοῦράν του γιγαντόσωμος καὶ εὐρύστερνος κομματάρχης, ἐσεῖς δὲν ἔχετε ψῆφο! Τί θέλετ' ἐδῶ; ἔξω γλήγορα, νὰ μὴ σᾶς ἀργάσω τὸ τομάρι!

Οἱ νεήλυδες προσβλέπουσιν ἐπὶ στιγμὴν τὸν γίγαντα, θεωροῦσι κύκλῳ τοὺς παρισταμένους, ἀνταλλάσσουσι βλέμμα συνεννοήσεως, καὶ ἀπέρχονται κατησχυμμένοι, πτοηθέντες τὸ ἀνάστημα τοῦ λαλοῦντος καὶ τὰς διαστάσεις τῆς μαγκούρας του.

— Δὲν τοὺς ἀφίνεις, ἀδελφέ; παρατηρεῖ ἠπίως ὁ ὑποψήφιος. Διατί νὰ τοὺς δυσαρεστήσωμεν;

— Ἂς μᾶς κόψουν τὸ κρέδιτο! Φασκέλωσ'τα τὰ ὄρνια!

Καὶ ἀπῆλθον μὲν ἐκεῖνα τὰ ὄρνεα· παρέμειναν ὅμως ἔτι πολλὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ταλαιπώρου Χαλέμ, καὶ προσῆλθον βραδύτερον πολὺ περισσότερα.

Ἡ ἀγορὰ παρετάθη πλήθουσα πέραν τοῦ μεσονυκτίου· ὅτε δὲ ὁ δυστυχὴς Χαλὲμ κατεκλίθη, μόλις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ στενάξῃ, ἐκ κόπου καὶ ἀηδίας.

Ἡ μεγάλη ἡμέρα ἀνέτειλε καὶ ἔδυσεν.

Ἐκ τῶν δεκακισχιλίων ἐκλογέων τοῦ δήμου Ταγγερίων ἑπτάκις περίπου χίλιοι προσῆλθον εἰς τὰς κάλπας καὶ ἤσκησαν τὸ ἱερὸν καὶ πολύτιμον αὐτῶν δικαίωμα. Πῶς τὸ ἤσκησαν, εἶνε περιττὸν νὰ ἐρωτήσῃ ὁ ἕλλην ἀναγνώστης, οἰκεῖος ἤδη ἀπὸ μακροῦ πρὸς τὰ τοιαῦτα τερπνὰ καὶ ὑψηλὰ θεάματα.

Ἐδάρησαν τινές, ἐμέθυσαν πλειόνες, συνεπλάκησαν πολλοί, ἐφώναξαν, ἐκραύγασαν ζήτω καὶ γιοῦχα μετὰ πολλοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἀναλόγου πρὸς τὸ πληρωθὲν ἐπὶ τούτῳ χρῆμα, διημ-

φισβήτησαν πολλάκις μετὰ ζέσεως τὴν ψευδῆ των ταυτότητα, καὶ τέλος ἐψήφισαν, ἄλλοι ἅπαξ καὶ ἄλλοι συχνότερον.

Αἱ κάλπαι ἐκλείσθησαν, ἐσφραγίσθησαν, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἀνοίγουσι πάλιν.

. . . .

Ἡ διαλογὴ ἀρχίζει.

Πᾶσα ὑποψηφίου δημάρχου οἰκία βρίθει περιέργων.

Μ' ὅλους τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀγρυπνίας, μ' ὅλας τὰς ἀηδίας τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν, οἱ πτωχοὶ ὑποψήφιοι ἔχουσιν ἔτι τὴν δύναμιν νὰ ἵστανται ὄρθιοι ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, νὰ μειδιῶσι, νὰ περιπατῶσι καὶ νὰ δίδωσι τὰς τελευταίας ὁδηγίας πρὸς τοὺς ταχυδρόμους, οὓς ἀποστέλλουσι κομιστὰς εἰδήσεων εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς πόλεως. Εἶνε σχεδὸν οἱ ἴδιοι ὡς καὶ χθές· μόνον ὅτι ἡ καρδιά των πάλλει περισσότερον καὶ ἡ χείρ των θωπεύει ὀλιγώτερον.

Τὰς πέριξ τραπέζας κατέχουσι γραμματεῖς παντοδαποί, ποικίλοι τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἡλικίαν, ἔχοντες ἕκαστος πρὸ αὐτοῦ φύλλα χάρτου χαραγμένα κατὰ σειρὰς καὶ στήλας ἰσαρίθμους πρὸς τὰ τμήματα τῆς πόλεως καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων. Στρέφουσι καὶ περιστρέφουσιν ἐντὸς τοῦ στόματος τὴν νεόκοπον ἄκραν τοῦ μολυβδοκονδύλου των, καὶ περιμένουσιν ἀνυπόμονοι νὰ ἀναγράψωσιν εἰς τὰ δελτία των τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαλογῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, καὶ μέχρις οὗ ἀρχίσωσιν ἀντηχοῦντα τῶν ταχυδρόμων τὰ ἀγγέλματα, ἀνακοινοῦσι μεγαλοφώνως τὰς ἰδέας καὶ πεποιθήσεις των περὶ τοῦ πιθανοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐκλογῆς, καὶ τὰ συμπεράσματά των ποικίλλουσιν, ἐννοεῖται, ἀναλόγως τοῦ οἴκου ἐν ᾧ γραμματεύουσιν.

— Ἡ ἐκλογὴ εἶνε δική μας! λέγουσιν οἱ γραμματεῖς τοῦ Χαλέμ.

— Τὴν ἐκλογὴν τὴν παίρνομε μὲ χίλιους ψήφους, λέγουσιν οἱ τοῦ Ἐδρίς.

— Τοὺς φάγαμε κ' ἔννοια σου! φωνοῦσιν οἱ τοῦ Ὀμέρ, οὗτινος τὸ θάρρος δὲν φαίνεται περισσεῦον.

Ἄς ἐκλέξωμεν ἕνα τῶν ἐκλογικῶν τούτων οἴκων καὶ ἄς εἰσέλθωμεν. Πάντας εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐπισκεφθῶμεν, ἀφοῦ δὲν εἴμεθα ἐκλογεῖς.

Ἄς προτιμήσωμεν τὸν Χαλέμ, οὗτινος λεπτομερέστερον μέχρι τοῦδε παρηκολουθήσαμεν τὸν ἀγῶνα. Ὁ ὑποψήφιος μᾶς ὑποδέχεται εὐμενῶς, μᾶς σφίγγει τὴν χεῖρα, καὶ μᾶς ἐρωτᾷ ἀσθενεῖ τῇ φωνῇ ἂν ἠξεύρομεν τίποτε.

Ἡμεῖς, ἐννοεῖται, δὲν ἠξεύρομεν τίποτε, καὶ σιωπῶμεν.

Αἴφνης ἀνοίγει βιαίως ἡ θύρα, καὶ ἀγυιόπαις ῥυπαρὸς καὶ ἀνυπόδητος εἰσβάλλει εἰς τὴν αἴθουσαν ἀσθμαίνων καὶ μόλις κατορθῶν νὰ φωνήσῃ·

—Χίλιους τρακόσιους ἑξῆντα εἰς τὸ πρῶτον!

Ζήτω! μυριόστομον βροντᾷ ἐν τῇ αἰθούσῃ, καὶ τὰ μολυβδοκόνδυλα τῶν γραμματέων καταπίπτουσιν ὅλα συγχρόνως ἐπὶ τῶν δελτίων, καὶ ὁ ὑποψήφιος, λιπόθυμος σχεδὸν ἐκ τῆς χαρᾶς, καταφιλεῖ τὴν ἄπλυτον μορφὴν τοῦ μικροῦ ταχυδρόμου, καὶ ἀμείβει γενναίως τὴν χαρμόσυνον εἴδησιν.

Ὁ ἀγυιόπαις τρέπεται δρομαῖος εἰς φυγήν· ἂν ἦτο δὲ δυνατὸν νὰ τὸν παρακολουθήσῃ τις, θὰ τὸν ἔβλεπε μετὰ μικρὸν εἰσερχόμενον εἰς ἄλλου ὑποψηφίου οἰκίαν, καὶ θὰ παρίστατο μάρτυς τῆς αὐτῆς ἀπαραλλάκτως σκηνῆς, ὁμοίως ἐπαναλαμβανομένης.

Μετὰ μικρὸν ἄλλο ἄγγελμα:

— Ἐννηακόσιους ὀγδοῆντα εἰς τὸ τέταρτον!

Καὶ τὰ ζήτω! ἐπαναλαμβάνονται, καὶ γράφουσιν οἱ γραμματεῖς, καὶ πληρόνει ὁ ὑποψήφιος.

— Τελείωσε! λέγει εἷς τῶν γραμματέων· ἡ ἐκλογὴ εἶνε δική μας. Εἰς τὸ τρίτον εἴμεθα πρῶτοι, εἰς τὸ πέμπτον.....

Ἀλλὰ διακόπτει τὴν ἐνθουσιώδη ἀπαρίθμησιν εἷς τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀπεσταλμένων εἰς τὴν διαλογὴν ταχυδρόμων, εἰσερχόμενος μελαγχολικός, καὶ ἱστάμενος ἄφωνος παρὰ τὴν θύραν.

— Ἆ! νά ὁ Ἀλῆς! λέγει ὁ ὑποψήφιος. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι;

— Ἀπὸ τὸ πρῶτον. Μᾶς ἔφαγαν οἱ ἄτιμοι!

— Πῶς; παρατηρεῖ συρίζουσα ἡ ὀξεῖα φωνὴ ἑνὸς τῶν γραμματέων. Χίλιους τριακόσιους ἑξήντα πήραμε, καί.....

— Κολοκύθια! ποιὸς σᾶς τὰ εἶπε; Ἑξακόσιους τριάντα πήραμε ὅλους ὅλους. Νὰ τὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ ἔχω ἀπὸ τὸ πρωτόκολλον τῆς ἐπιτροπῆς. Οἱ γραμματεῖς σβύνουσι τοὺς ἀριθμούς των, ὁ ὑποψήφιος αἰσθάνεται ὅτι κάπως ἐκουράσθη, καὶ κάθηται εἰς μίαν γωνίαν, ὁ δὲ ταλαίπωρος ταχυδρόμος, εἰς ὃν οὐδείς... οὐδεὶς εὑρέθη νὰ προσφέρῃ ἓν σιγάρον, σύρει τὴν πενιχράν του καπνοθήκην, καὶ περιτυλίσσει ἓν μελαγχολικῶς ἐκ τοῦ ἰδίου του καπνοῦ.

— Μήπως παράκουσες, ἀδελφέ; ἐρωτᾷ εἷς τῶν παρισταμένων.

— Ἄφησέ με, σὲ παρακαλῶ, καὶ μὲ φθάνει ...

Ἄλλο δὲν λέγει.

Δὲν παρέρχονται δυὸ λεπτά, καὶ καίει ἔτι τὸ ἀπαίσιον ἄγγελμα, ὅτε εἰσέρχεται βραδυπατῶν ἄλλος κακῶν ἄγγελος καὶ κάθηται σιωπηρὸς ἐπὶ μιᾶς καθέδρας.

— Ποῦ ἦσουν, Μελήκ, ἐρωτᾷ ὁ ὑποψήφιος, καὶ ἡ φωνή του μόλις ἀκούεται.

— Εἰς τὸ τρίτον.

— Αἴ; φωνοῦσι συγχρόνως ἀνορθούμεναι πᾶσαι τῶν γραμματέων αἱ κεφαλαί.

— Ἑξακόσιους.... ὀγδοήντα.... πέντε.

Καὶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς του ἠχεῖ ὡς ἡ ἀκροτελεύτιος ἐπικήδειος φράσις: Γαῖαν ἔχοι ἐλαφράν.

— Χίλιους ὀχτακόσιους εἰς τὸ τρίτον! κραυγάζει τὴν στιγμὴν ἐκείνην, εἰσορμῶν εἰς τὴν αἴθουσαν παιδάριον ῥακένδυτον.

Ἀλλὰ μόλις εἶχε τελειώσει τὴν φράσιν του ὁ ταλαίπωρος παῖς, καὶ ῥάπισμα ἰσχυρὸν ἀκούεται πλαταγίζον ἐπὶ τῆς παρειᾶς του.

— Νὰ καὶ μία παραπάνω, νὰ γείνουν χίλιοι ὀχτακόσιοι ἕνας! φωνεῖ ἐγειρόμενος ἔξαλλος ὁ πρὸ μικροῦ εἰσελθών. Κατεργάρη!

Τὸ παιδίον συναισθάνεται, φαίνεται, ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κλαύσῃ, καὶ φεύγει δρομαῖον μὲν ἀλλ' ἀπαθὲς καὶ ἀτάραχον.

Ἦτο τὸ τελευταῖον. Οὐδεὶς πλέον ἀνήλικος ταχυδρόμος ἐπάτησε τὴν φλιὰν τῆς θύρας τοῦ Χαλὲμ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην.

Νὰ ἐξακολουθήσωμεν; Ὁ ἀναγνώστης μαντεύει τὴν συνέχειαν.

Οἱ ἄγγελοι τῶν ἀποτελεσμάτων γίνονται ὁλονὲν σπανιώτεροι. Οἱ γραμματεῖς ἀρχίζουσι νὰ νυστάζωσι καὶ ἀπέρχονται ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, λέγοντες ποῦ καὶ ποῦ εἰς τὸν ὑποψήφιον·

— Νὰ ἰδοῦμε καὶ τὰ χωριά.... τὸ πρωΐ! Τὰ χωριὰ θὰ μᾶς σηκώσουν!

Καὶ μεταβαίνουσι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς ἄλλου ὑποψηφίου οἰκίαν, ὃν ἐσήκωσεν ἤδη ἡ πόλις.

Οἱ παριστάμενοι ἀραιοῦνται, ἡ οἰκία τοῦ ὑποψηφίου γίνεται ἡσυχωτέρα, οἱ θόρυβοι τῆς ὁδοῦ καταπαύουσι, φωνὴ κύκλῳ δὲν ἀκούεται, καὶ ὁ ταλαίπωρος Χαλὲμ ναρκούμενος ὑπὸ τοῦ κόπου ἀποκοιμᾶται εἰς τὴν γωνίαν του, καὶ ὑπνώττει χάλκινον ὕπνον.

Ἀλλ' αἴφνης ἐν βαθείᾳ νυκτὶ ἀνατινάσσεται ὄρθιος ἀπὸ τοῦ ἀνακλίντρου του, τρίβει τοὺς ὀφθαλμούς, σείει τὴν κεφαλήν, τεί-

νει τὸ οὖς πρὸς τὴν ὁδόν, καὶ δὲν ἠξεύρει τί κρότος παράδοξος καὶ ἀπαίσιος εἶνε ὁ ταράττων τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτός.

Προσέχει περισσότερον, ἀνοίγει σιγὰ τὸ παράθυρον, ἐξάγει τὴν κεφαλήν του, καὶ βλέπει μολοσσὸν ὑπερμεγέθη γοερῶς ὠρυόμενον, καὶ σύροντα παταγωδῶς ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου κολοσσιαῖον ἀγγεῖον ἐκ λευκοσιδήρου, προσηρτημένον εἰς τὴν οὐράν του.

ΤΟ ΕΝΘΥΜΗΜΑ ΤΟΥ ΜΙΜΙΚΟΥ*)

Ἀν τὴν πρωΐαν τῆς παραμονῆς τοῦ ἔτους 1859 ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις νέοι στενοχωρημένοι καὶ ἀδημονοῦντες διὰ τὴν κενότητα τοῦ πουγγίου των — καὶ θὰ ὑπῆρχον βεβαίως πολλοὶ —, ὁ μᾶλλον ἐξ αὐτῶν ἀδημονῶν ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Δημήτριος Ξυδάκης.

Πρὶν ἢ ὅμως γνωρίσῃ ὁ ἀναγνώστης τὸ αἴτιον τῆς στενοχωρίας τοῦ ἥρωός μου, καλὸν εἶνε νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον.

Ὁ Δημήτριος ἢ Μιμίκος, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν θωπευτικῶς οἱ οἰκεῖοί του, τουτέστιν ἡ γραῖα μήτηρ του, ὁ πολὺ πρεσβύτερος αὐτοῦ ἀδελφός του καὶ ἡ ὀλίγον νεωτέρα του ἀδελφὴ εἶνε εἰκοσαετὴς περίπου νεανίας, ἰσχνός, ὠχρός, μὲ μεγάλους μαύρους ὀφθαλμοὺς καὶ μακρὰν καστανὴν κόμην, τὴν ὁποίαν κτενίζει μέν, ὅταν ἐξέρχεται τῆς οἰκίας, κατὰ τὸ πολωνικὸν σχῆμα, ἤτοι εἰς πόλκαν, ὡς ἐκάλουν οἱ καλλωπισταὶ τοῦ τότε καιροῦ τὸν συρμὸν αὐτὸν τῆς κομμώσεως, διατηρεῖ ὅμως κατ' οἶκον ἀνάτριχον πάντοτε καὶ ἀτημέλητον, ἐκ φυσικῆς καὶ ἀκαταμαχήτου νωθρότητος. Διότι ὁ Μιμίκος εἶνε δυστυχῶς νωθρός, πολὺ νωθρός. Ἐγείρεται συνήθως ἀργά, διότι ἀργὰ καὶ κατακλίνεται, ἀργότερα δὲ καὶ ἀποκοιμᾶται, συνήθειαν ἔχων νὰ ἀναγινώσκῃ εἰς τὴν κλίνην του μυθιστορημάτων μεταφράσεις, τὰς ὁποίας διὰ πολλοῦ κόπου προμηθεύεται παρὰ τῶν οἰκείων καὶ φίλων.

*) Τὸ διήγημα τοῦτο, ὑπὸ ἀλλοίαν ὅλως μορφήν, ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Πανδώρᾳ τοῦ ἔτος 1860.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μιμίκου δὲν ἦσαν ἄφθονα καὶ πρόχειρα οὐδ' εὐαπόκτητα τὰ μυθιστορήματα ὅσον σήμερον, ὅτε ἡ κερδοσκόπος βιβλιοκαπηλεία προσφέρει αὐτὰ κατὰ δόσεις εὐπροσίτους εἰς τὸ δεκάλεπτον παντὸς κέπφου διψῶντος πνευματικὴν ψυχαγωγίαν. Ἐκοπία λοιπὸν ὁ Δημήτριος πολὺ εἰς προμήθειαν τοῦ ἐπιουσίου μυθιστορικοῦ του ἄρτου, καὶ κατηνάλισκεν αὐτὸν μετὰ πολλῆς οἰκονομίας, ἀναγινώσκων μόνον τὸ ἑσπέρας, ὑπὸ τὸ φῶς ἀναιμικῆς καὶ καπνιζούσης λυχνίας, ὁποίαν μόλις ἐπέτρεπον εἰς αὐτὸν τὰ οὐχὶ συνήθως ἄφθονα οἰκονομικὰ τῆς οἰκίας του, ὧν κύριον πυρῆνα ἀπετέλει ὁ μισθὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου, ὑπουργικοῦ γραμματέως πρώτης τάξεως. Ἔβοσκε γοητευμένος, ἐφ' ὅσον ἐφώτιζε τὴν γοητείαν του τὸ ἔλαιον τοῦ λύχνου, εἰς τὰς μαγικὰς πρασιὰς τῶν Τριῶν Σωματοφυλάκων, τῶν Ἑπτὰ θανασίμων ἁμαρτημάτων καὶ τῆς Μαλβίνας, καὶ ὅτε τέλος ἡ περισσότερον αὐτοῦ νυστάζουσα θρυαλλὶς ἤρχιζε νὰ ἀναδίδῃ καπνὸν μᾶλλον ἢ φῶς, ἔκλειεν ἐκεῖνος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐξηκολούθει ἐν ὀνείρῳ τὴν φανταστικήν του βοσκήν, οὐδεμίαν ἔχων μέριμναν ἢ φροντίδα περὶ τῆς αὔριον, δυναμένην νὰ ταράξῃ τῶν ὕπνων του τὴν μακαριότητα. Διότι ἔργον ὁ Μιμίκος δὲν εἶχεν.

Ἦτο μὲν ἀπὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν φοιτητὴς τῆς Νομικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου· ἀλλ' ἤλπιζεν ἐκ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πολὺ πλειότερον, ἢ ὅσον προσεδόκα ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φοιτήσεως εἰς τὰς παραδόσεις τῶν καθηγητῶν του. Καὶ δὲν εἶχε μὲν ἔτι τότε ἡ μεγάλη πλειονοψηφία τῶν ἀκαδημαϊκῶν πολιτῶν τελειοποιήσει τὴν μέθοδον τῶν ἄνευ φοιτήσεως ἀποδείξεων καὶ τῶν ἄνευ ἀκροάσεως ἐξετάσεων· ἦσαν δὲ ἀκόμη ἄγνωστα τὰ νομικὰ φροντιστήρια, ἅτινα ἐπιτηδεύουσι σήμερον τὴν ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων ἀναπλήρωσιν τῶν ἐν τοῖς ᾠδικοῖς καφενείοις ἀναλισκομένων συνήθως ἀκαδημαϊκῶν ἑξαμήνων· οὐδὲ εἶχεν ἔτι πολλαπλασιάσει ἡ κερματοθηρία τῶν ἐκδοτικῶν καταστημάτων τὰς ἐντύπους περιλήψεις τῶν πανεπιστημιακῶν παραδόσεων πρὸς χρῆσιν τῶν χρηστῶν τῆς πατρίδος

ἐλπίδων. Ἀλλ' ὁ Μιμίκος, προτρέχων τῆς ἐποχῆς του, ἀπετέλει μέρος εὐαρίθμου προοδευτικῆς ὁμάδος φοιτητῶν, οἵτινες ἐπροτίμων ἤδη τότε τὸ καφενεῖον μᾶλλον ἢ τὰ ἀκροατήρια τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ἔκρινον τὸ σφαιριστήριον πολὺ ψυχαγωγικώτερον τῆς ἀκροάσεως καὶ γραφῆς τῶν ἐπιστημονικῶν διδαγμάτων. Ἐξήρχετο ἀργὰ τοῦ οἴκου, καὶ κατηυθύνετο μέν, — ὡς ἔλεγεν εἰς τὴν γραῖαν μητέρα του — εἰς τὸ μάθημα παρελάμβανε δέ, ὡς ἀθώους ψευδομάρτυρας καὶ φύλλα τινὰ χάρτου ἀγράφου, συνεσπειρωμένα εἰς κύλινδρον καὶ τυλιγμένα ἐντὸς κυανοῦ περικαλύμματος, ἐφ' ὧν ἔμελλε δῆθεν νὰ καταγράψῃ τὰ σοφὰ ῥήματα τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ· ἀλλ' ἅμα φθάνων εἰς τὰ βραχώδη τότε προπύλαια τοῦ ἐπιστημονικοῦ τεμένους, ἐξηκολούθει, ὁτὲ μὲν μόνος, ὁτὲ δὲ μετ' ὁμόφρονος συντρόφου, τὴν βραχώδη πρὸς τὸν Λυκαβητὸν ἀνάβασιν, καὶ καθήμενος ἐκεῖ ἐν μέσῳ θύμων καὶ ἀσφοδέλων, ἐκάπνιζεν, ἐφ' ὅσον ἐπήρκει ὁ λαθροχειρισθεὶς ἀδελφικὸς καπνός, καὶ περιέφερεν εἰκῇ τὰ βλέμματα ἐπὶ τὸ πρωϊνὸν πανόραμα τῆς πόλεως καὶ τὰ μαρμαίροντα πέραν γλαυκὰ νῶτα τοῦ Σαρωνικοῦ. Ἔμενεν ἐκεῖ οὕτω πολλάκις ὥραν μακράν, ἡμικλείστους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σύνοφρυ τὸ μέτωπον, οἱονεὶ ἐντυπώσεις ταμιεύων — ὡς ἔλεγεν ἀσμένως ὁ ἴδιος —, αἴφνης δέ, σείων ἀποτόμως τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνατινάσσων τὴν λιπαράν του πόλκαν, ἐφαίνετο ὡς συλλαβὼν προσιπταμένην ἔμπνευσιν, καὶ ἀνοίγων τὸν χάρτινον κύλινδρόν του ἔγραφε διὰ μολυβδίδος σειρὰς ἀνίσους τὸ μῆκος, ἔσβυνε τὰ γραφέντα, ἔβρεχε τὸ ἄκρον τῆς μολυβδίδος εἰς τὰ χείλη του, ἐκάπνιζεν, ἔξυε τοὺς κροτάφους του, καὶ ἔγραφε πάλιν ἄλλα, πολλάκις δὲ καὶ ἀπήγγελλε μετ' αὐταρέσκου μειδιάματος τὰ γραφέντα, μεγαλοφωνῶν ῥυθμικῶς τὰς ὁμοιοκαταλήκτους καταχλεῖδας τῶν στίχων του.

Ὁ Μιμίκος ἔγραφε στίχους· διότι ἦτο — ἐνόμιζε τοὐλάχιστον ὅτι ἦτο ποιητής.

Ποιητικὸς καὶ ῥωμαντικὸς ἔπνεεν ἐν Ἀθήναις ὁ ἄνεμος κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους· πᾶς δὲ σχεδὸν ἔφηβος μεῖραξ, εἰς οὗ τὸ χεῖλος ἤρχιζε νὰ ἐπανθῇ ὁ πρῶτος νεανικὸς χνοῦς, εἶχε νὰ φοβῆται, μετὰ τὴν ΐλερην καὶ ἀνεμοβλογιὰν τῶν παιδικῶν ἐτῶν, τὴν στιχουργικὴν ἐπιδημίαν τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Ἀλλ' ἦτο εὐτυχῶς ἠπίου χαρακτῆρος καὶ πάντη ἀνώδυνος ἡ στιχοπάθεια τοῦ τότε καιροῦ· οὐδ' ὡμοίαζε πρὸς τὸν κακοήθη πυρετὸν τῆς ἀποκαλυπτικῆς χρησμολογίας, ἥτις κατατρύχει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς σημερινοὺς ποιητικοὺς ἱεροφάντας. Περιωρίζετο συνήθως εἰς ἀκροστιχίδας, προέβαινεν ἐνίοτε εἰς ἐξύμνησιν τῆς ἀργυρᾶς σελήνης καὶ τῆς ἑσπερινῆς ἀθώας αὔρας, ἢ καὶ ἀπεθρασύνετο μέχρι περιπαθοῦς θρηνωδίας πρὸς φανταστικὴν ἐρωμένην, σπανίως δὲ σπανιώτατα ἀνεκλαδοῦτο εἰς ἐπικολυρικόν τι μυθολόγημα, κατὰ τὸν κρατοῦντα τότε βυρώνειον συρμόν.

Οἱ στιχοπλόκοι νέοι, τρόφιμοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Οὐγκώ, εἶχον μελαγχολικῶς ἐρωτόβλητον τὴν φαντασίαν· ἔκαιον δὲ σχεδὸν πάντοτε τὸ θυμίαμα τῆς ποιήσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ φανταστοῦ τινος ἐρωτικοῦ εἰδώλου, ἐν ἐλλείψει ὑπαρκτοῦ, διότι πρὸς πραγματικὴν ἐρωμένην σπανίως που ἐτόλμα νὰ ἀτενίσῃ ἡ αἰδήμων δειλία τῆς τότε ἄρρενος νεολαίας, ἥτις δὲν εἶχεν ἔτι ποτισθῇ εἰς τὰ λιμναῖα ὕδατα τῆς πραγματικῆς σχολῆς. Ἂν δέ που τολμηροτέρα τις φύσις εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἀναβλέψῃ πρὸς τὴν μορφὴν ὡραίας νεάνιδος, τὸ ἔκτακτον αὐτὸ θάρρος σπανίως ἦτο μεμονωμένον. Οἱ πραγματικοὶ ἔρωτες ἐγίνοντο τότε συνήθως ἐν συνεταιρισμῷ, ὅστις θὰ φανῇ μὲν βεβαίως παράδοξος ἂν μὴ καὶ μωρὸς εἰς τὴν σημερινὴν πρακτικὴν γενεάν, ἦτο φυσικώτατος ὅμως εἰς τὴν ἰδεολογοῦσαν καὶ ῥωμαντικῶς νεφελοβάμονα νεότητα τοῦ τότε καιροῦ. Αἱ ἀξιώσεις τῶν ἐραστῶν ἐκείνων ἦσαν μετριώταται, ἡ δὲ λατρεία, ἣν δύο καὶ τρεῖς πολλάκις νεανίαι προσέφε-

ρον ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸν βωμὸν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος, ἀπετελεῖτο συνήθως ἐκ φλογερῶν βλεμμάτων καὶ βαθέων στεναγμῶν, καὶ ἐμακάριζεν ἑαυτήν, ὁσάκις ἠμείβετο δι' ἑνὸς ἀορίστου ἢ καὶ διφορουμένου μειδιάματος. Οἱ γενναιότεροι ἔφθανον μέχρις ἀκροστιχίδος, καὶ οἱ εὐτυχέστεροι ἐταμίευον ἐπὶ τῆς καρδίας των τὴν ἔγγραφον ἀπόδειξιν τῆς παραλαβῆς της. Ἂν δέ τις τῶν ἑταίρων κατώρθονε ποτὲ καὶ νὰ χορεύσῃ μετὰ τοῦ εἰδώλου τῆς καρδίας του εἰς μικράν τινα οἰκογενειακὴν ὁμήγυριν, ἐξ ἐκείνων ἃς συνῆγε τότε ἡ πρόφασις χορευτικῆς ἀσκήσεως περὶ τὴν κιθάραν τοῦ μακαρίτου Πολλάτου, ἡ μακαριότης τοῦ εὐδαίμονος ἐραστοῦ ἐκέντριζεν ἁπλῶς εἰς νέους ἀνωδύνους στεναγμοὺς τὴν ζηλοτυπίαν τῶν συνεραστῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶχε καὶ τραγικώτερα ἐπακόλουθα. Ἤλπιζον οἱ ἄλλοι, ὅτι θὰ ἤρχετο καὶ αὐτῶν ἡ σειρά, καὶ ἐφθόνουν πρὸς ὥραν, ἀναμένοντες νὰ φθονηθῶσι βραδύτερον.

Εἰς τοιαύτας ὅμως ἐρωτικὰς κοινοπραξίας δὲν συγκατήρχετο πλέον ὁ Μιμίκος. Ἡ ἡλικία του εἶχε καταστήσει αὐτὸν τολμηρότερον, ἡ δὲ καρδία του, πεποίθησιν ἔχουσα εἰς τῆς ποιήσεως τὰ ἱστία καὶ τὸ βαρὺ τῶν στίχων του ἕρμα, ἀπέφευγε τοὺς συμπλωτῆρας καὶ ἠρκεῖτο ἐρωτοδρομοῦσα μόνη.

* * *

Ὁ Μιμίκος προσέφερεν ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν τὸ θυμίαμα τῆς λατρείας του εἰς ξανθὴν δεκαεπταετῆ φίλην τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, τὴν καστανόφθαλμον Μαριγούλαν, ἣν εἶχε γνωρίσει ἑσπέραν τινὰ εἰς φιλικὴν οἰκίαν, ὅπου ἐπαίζετο δ α κ τ υ λ ι δ ά κ ι. Ἡ θέρμη τῶν πληγῶν, ὅσας ἐδέχθησαν αἱ παλάμαι του ὑπὸ τοῦ στρόμβου τῆς γελαστῆς νεάνιδος, ἀνέδραμε ταχεῖα εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ τὸ εὐχάριστον αὐτῆς θάλπος κατέκλυσε τὰ στήθη του δι' ἀρρήτου εὐδαιμονίας. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης οἱ στί-

χοι τοῦ Μιμίκου, λησμονήσαντες καὶ αὐγερινὸν καὶ σελήνην, ἤρχισαν ψάλλοντες τὸν νέον ἀστέρα τῆς Μαρίας.

Μάτην ἡ πολὺ αὐτοῦ θετικωτέρα ἀδελφή του Ἑλένη, ἥτις ἐμάντευσε τὰ συμβαίνοντα, ἀπεπειράθη νὰ τὸν φωτίσῃ διὰ πλαγίων ὑπαινιγμῶν περὶ τῆς γνωστῆς—ὡς ἔλεγεν—ἐρωτοτροπίας τῆς νέας ποιητικῆς του φλογός, καὶ τῆς ἔτι γνωστοτέρας πληθύος τῶν λατρευτῶν της. Ὁ Ἰωάννης Τριφίλης, υἱὸς πλουσίου ἐμπόρου, καὶ γνώριμος, σχεδὸν φίλος τοῦ Μιμίκου, ὃν ἡ ἀδελφή του παρίστα ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν εὐνοούμενον ἐκ τῆς πλειάδος τῶν δορυφόρων τῆς Μαρίας, δὲν ἐπτόει οὔτε ἀπεθάρρυνε τὸν ποιητήν. Δὲν ἐφαντάζετο κἂν ὁ Μιμίκος, ὅτι ἡ ἔκφρασις τῶν μεγάλων του ὀφθαλμῶν καὶ οἱ καστανοί του βόστρυχοι θὰ ἐκινδύνευον ποτὲ νὰ νικηθῶσιν ὑπὸ τῆς κοινῆς μορφῆς καὶ τῆς ἐν εἴδει ψήκτρας κουρευμένης κόμης τοῦ Τριφίλη. Τὸν ἀνησύχει μὲν ὀλίγον — εἶνε ἀληθὲς — ἡ ἐπὶ τῆς καρδίας τῆς Μαριγούλας πιθανὴ ἐπίδρασις τοῦ γοήτρου πλουσίου κληρονόμου, ὁποῖον ἦτο ἀναντιρρήτως τὸ μόνον γόητρον τοῦ λεγομένου ἀντιζήλου του· ἀλλὰ τί ἐσήμαινεν αὐτὸ — διελογίζετο ἀμέσως ὁ ἰδεολόγος νεανίας — ἀπέναντι τοῦ ποιητικοῦ πλούτου τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς; Ὁ Τριφίλης δὲν ἦτο ποιητής! Τὸ ἐγνώριζε δὲ τοῦτο ὁ Μιμίκος, ὅστις πολλάκις ἀπὸ τῶν ψιχίων τῆς στιχουργικῆς του τραπέζης εἶχεν ἐλεήσει δι' ἑνὸς τετραστίχου τὰς κατὰ καιροὺς ἐρωτικὰς ἐξομολογήσεις τοῦ φίλου του. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὅτε ἡμέραν τινὰ ὁ Γιάγκος, ἐν ὥρᾳ φιλικῶν ἐκμυστηρεύσεων, ἤνοιξε καὶ πάλιν τὴν καρδίαν του εἰς τὸν Μιμίκον, καὶ ἔδειξεν αὐτὴν θερμαινομένην εἰς τὰς ἀκτῖνας νέου ἐρωτικοῦ ἡλίου, καὶ ἐζήτησε τέλος παρ' αὐτοῦ μίαν περιπαθῆ ἀκροστιχίδα εἰς τὸ γλυκὺ ὄνομα τῆς Μαρίας, ὁ ποιητὴς ἔρριψεν εἰς αὐτὸν ἀνεκφράστου αὐταρκείας βλέμμα, καὶ τὸν ἠρώτησε μορφάζων μᾶλλον ἢ μειδιῶν·

— Εἰς Μαρίαν θέλεις ἀκροστιχίδα;

— Ναί· παράξενον σοῦ φαίνεται; ἀντηρώτησεν ὁ φίλος ἀπορῶν.

— Παράξενον μόνον; Θρασὺ μοῦ φαίνεται! ἐβροντοφώνησεν ὁ Μιμίκος.

Ὁ Γιάγκος ἐκλονίσθη ὀλίγον ἐκ τῆς βιαιότητος τοῦ ἐπιφωνήματος, πρὶν ἢ δὲ προφθάσῃ νὰ ἐξηγηθῇ, ὑπέλαβεν ἀγανακτῶν ὁ ποιητής·

— Αἴ! φίλτατε, πολὺ ἁπλοῦς εἶσαι, ἂν νομίζῃς, ὅτι θὰ σοῦ δώσω ὅπλα, διὰ νὰ μὲ πολεμήσῃς.

— Νὰ σέ . . .

— Ναί! νὰ μὲ πολεμήσῃς! Δὲν γνωρίζεις τάχα, τί συμβαίνει ἐδῶ; — καὶ ὁ Μιμίκος ἔπληξε θεατρικῶς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ στήθους του — ἢ μὴ τυχὸν νομίζεις, ὅτι θὰ γείνωμεν συνεργάται; ἂν τὸ νομίζῃς, εἶσαι μωρός! ἂν δὲν τὸ νομίζῃς, καὶ ὅμως μοῦ ζητεῖς στίχους, τὸ θράσος σου δὲν ἔχει ὅρια!

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ διάλογος τῶν δύο φίλων ἐτραχύνθη, καὶ ἀπέληξεν εἰς ῥῆξιν, ἥτις διήρκει ἀπὸ δύο ἤδη μηνῶν, ὅτε τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἀπηντήσαμεν ἄθυμον καὶ μελαγχολικὸν τὸν Μιμίκον.

* * *

Ὁ λάτρις τῆς Μαριγούλας ἠγέρθη πρὸ μικροῦ τῆς κλίνης, ἂν καὶ ἡ ὥρα εἶνε ἤδη δέκα, καὶ κάθηται κατηφὴς καὶ περιεσκεμμένος πρὸ μικροῦ τραπεζίου, ἄνιπτος ἔτι καὶ ἀκτένιστος· καὶ ὁτὲ μὲν χασμᾶται, ὡσεὶ ἐμπαίζων τὸν δεκάωρον ὕπνον του, ὁτὲ δὲ διατείνει νωχελῶς τοὺς βραχίονας καὶ ἀνακάμπτει αὐτοὺς ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του, οἱονεὶ ἀγωνιζόμενος νὰ ἀποσείσῃ τὴν κατέχουσαν τὸ πνεῦμά του νάρκην.

Ἔχει πρὸ αὐτοῦ ἀριστερᾷ μὲν κυαθίσκον μαύρου καφέ, ὅπου βουτᾷ μηχανικῶς τεμάχιον ἄρτου, δεξιᾷ δὲ φύλλον χαρτίου λευκοῦ, ἐφ' οὗ, διακόπτων τὸ λιτὸν αὐτοῦ πρόγευμα, χαράττει ἐκ διαλειμμάτων ὀλίγας λέξεις. Ἐνίοτε σταματᾷ, στρήφει ἓν σιγά-

ρον ἀπὸ πενιχρῶν τινων συντριμμάτων καπνοῦ, ἅτινα ὑπολείπονται εἰς τοὺς μυχοὺς κωνοειδοῦς χαρτίνου θυλακίου, χαίνοντος μελαγχολικῶς ἐπὶ τῆς τραπέζης, ῥοφᾷ ἐκ βάθους πνευμόνων τὸν ἀναδιδόμενον καπνόν, καὶ παρακολουθεῖ δι' ἀλλόφρονος βλέμματος τὰς ἠρέμα διαλυομένας κυανᾶς του ἕλικας. Ἔπειτα γράφει πάλιν, ἀφίνει τὸν κάλαμον χάριν τοῦ καφέ, καὶ τοῦτον χάριν τοῦ σιγάρου, καὶ στηρίζων τὴν κεφαλήν του εἰς τοὺς ἀγκῶνάς του βυθίζεται εἰς σκέψεις.

Ὁ βλέπων αὐτὸν οὕτως ἐσκεμμένον καὶ ἄθυμον θὰ ὑπέθετεν ἴσως, ὅτι ὁ Μιμίκος γράφει στίχους, καὶ μάτην θηρεύει δύσκολόν τινα ὁμοιοκαταληξίαν εἰς τελείωσιν τοῦ στίχου του. Ἀλλ' ὁ Μιμίκος δὲν γράφει στίχους τὴν φορὰν αὐτήν· γράφει ἁπλούστατα πεζὴν ἐπιστολήν, καὶ τὴν ἔχει σχεδὸν τελειώσει. Ἰδοὺ δὲ τί γράφει·

Φιλτάτη Μαρία,

Σοῦ εὔχομαι εὐτυχὲς τὸ νέον ἔτος, καὶ ἡ εὐχή μου αὐτὴ εἶνε ἐγκάρδιος, διότι γνωρίζεις ὅτι ἡ εὐτυχία σου εἶνε εὐτυχία μου. Σὲ παρακαλῶ δὲ νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ συνοδεύσω τὴν εὐχήν μου αὐτὴν μὲ ἓν μικρὸν ἐνθύμημα . . .

Εἰς τὴν λέξιν αὐτὴν εἶχε σταματήσει ὁ νέος, ἀφοῦ πολλάκις τὴν ἔσβυσε καὶ τὴν ἀντικατέστησε δι' ἄλλης καὶ πάλιν τὴν ἔγραψε. Τὴν ἔσβυνε δέ, ὄχι διότι δὲν τοῦ ἤρεσκεν ἡ λέξις καὶ ἐζήτει ἄλλην προσφορωτέραν, ὄχι διότι τοῦ ἔλειπε νόημα ἢ ἔκφρασις, ἀλλὰ διότι τοῦ ἔλειπε δυστυχῶς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἤθελε νὰ συνοδεύσῃ τὰς τρυφερὰς πρὸς τὴν Μαρίαν εὐχάς του.

Ὅσοι ποτὲ εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀμήχανον θέσιν τοῦ Μιμίκου, θὰ ἐννοήσωσι βεβαίως καὶ θὰ λυπηθῶσι τὸν πτωχὸν — κυριολεκτικῶς — ποιητήν. Συνησθάνετο, ὅτι καθῆκον εἶχεν ἀπαραίτητον νὰ στείλῃ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους εἰς τὴν ἐκλε-

κτὴν τῆς καρδίας του μικρόν τι δῶρον, ἔστω πενιχρόν, ἀσήμαντον, ἀλλὰ δῶρον ὅμως οἱονδήποτε. Ποῦ νὰ τὸ εὕρῃ ὅμως τὸ δῶρον αὐτό, καὶ πόθεν καὶ πῶς νὰ τὸ προμηθευθῇ; Τὸ χρῆμα, καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν κοινοτάτην καὶ χυδαιοτάτην τῆς δεκάρας μορφήν, ἦτο σπάνιος τῶν θυλακίων του ξένος. Τὰ ὀλίγα δὲ χάλκινα κέρματα, ἅτινα μηχανικῶς ἐμέτρει τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ χείρ του ἐντὸς τοῦ θυλακίου τῆς περισκελίδος του, χωρὶς νὰ κατορθόνῃ νὰ τὰ αὐξήσῃ ἀπὸ τεσσάρων εἰς πέντε, δὲν ἤρκουν οὔτε διὰ μίαν ἀνθοδέσμην οὔτε δι' ἕνα χάρτινον σάκκον σακχαρωτῶν. Ἡ ἀμηχανία του αὕτη κατέτρυχεν ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν τὸν ταλαίπωρον Μιμίκον διὰ παντοειδῶν ἀκάρπων συλλογισμῶν, ἡ δὲ ποιητική του εὕρεσις, ἡ τόσον γόνιμος ὁμοιοκαταληξιῶν, εἶχεν ἀποδειχθῇ στεῖρα καὶ ἑνὸς μόνου ταλλήρου.

Εἶχεν ἐλπίσει πρὸς στιγμὴν ὁ πτωχὸς ποιητής, ὅτι διανομεῖς τινες ἐφημερίδων, συνήθεις πελάται τῆς Μούσης του κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, θὰ ἤρχοντο καὶ πάλιν νὰ τοῦ ζητήσωσι τὰς ἀναποφεύκτους πρὸς τοὺς συνδρομητάς των στιχηρὰς προσφωνήσεις, καὶ ὅτι θὰ ἐλάμβανεν οὕτως εὐκαιρίαν νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτοὺς ἐπιτηδείως, ὅτι ἀντὶ πιναχίου γλυκυσμάτων, δι' ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἠμείβοντο οἱ στίχοι του, γλυκυτέρα δι' αὐτὸν ἐφέτος θὰ ἦτο ἡ εἰς χρῆμα ἀξία των, ἔστω καὶ ἐν ὑποτιμήσει. Ἀλλ' οὐδεὶς ὅμως διανομεὺς εἶχε κρούσει ἔτι τὴν θύραν του, οὐδ' αὐτὸς ὁ τοῦ περιοδικοῦ, ὅπου κατεχώριζεν ἐνίοτε ὁ Μιμίκος τοὺς στιχηροὺς ἐρωτικούς του στεναγμούς. Τὰς ἐλπίδας, ἃς εἶχε πρὸς στιγμὴν θεμελιώσει ἐπὶ τοῦ συνήθως ἐλεήμονος πουγγίου τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν πενιχρῶν οἰκονομιῶν τῆς ἀδελφῆς του, διέλυσαν ἀλληλοδιαδόχως αἱ ἀναγκαῖαι διὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους οἰκιακαὶ προμήθειαι τῶν δύο γυναικῶν· εἰς δὲ τὸν ἀδελφόν του Γεώργιον οὐδὲ διενοήθη κἂν νὰ ἀποταθῇ, διότι τὰ καινουργῆ του ὑποδήματα, τὰ πρὸ δέκα μόλις ἡμερῶν πληρωθέντα ἐκ τοῦ ἀδελφικοῦ ὑστερήματος, ὑπεμίμνησκον τὸν Μιμίκον, σφίγ-

γοντα τοὺς πόδας του, ὅτι πολὺ σφιγκτότερα ἦτο δεμένον τὸ θυλάκιον τοῦ ὑπουργικοῦ γραμματέως.

* * *

Οὕτως εἶχε φθάσει εἰς τὴν παραμονὴν τῆς μεγάλης ἡμέρας ἄνευ ἐλπίδος ἢ παρηγόρου προσδοκίας οἱασδήποτε. Μέγα μέρος τῆς προτεραίας νυκτὸς εἶχεν ἀγρυπνήσει, τυραννῶν τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ καὶ προσπαθῶν νὰ ἀνακαλύψῃ που εἰς τὰ βάθη τοῦ σκοτεινοῦ ὁρίζοντος τῆς ἀμηχανίας του ἀμυδράν τινα παρηγορίας ἀκτῖνα· ἀλλὰ τίποτε, ἀπολύτως τίποτε δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπινοήσῃ. Ἐπινοεῖται τὸ χρῆμα; Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ὕπνος, ὅστις κατέβαλεν ἐπὶ τέλους τὴν εἰς μάτην κοπιῶσαν φαντασίαν του, δὲν ἐπράϋνε τὴν ἀνησυχίαν αὐτοῦ. Ὄνειρα πολλὰ καὶ ἀλλεπάλληλα, μικρὰ καὶ ἀσυνάρτητα, ὁτὲ μὲν παρεπλάνων τὴν διάνοιάν του εἰς στενὰς καὶ ἀδιεξόδους ἀτραποὺς καὶ ἐστενοχώρουν αὐτὸν εἰς σκοτεινὰς γωνίας, ὅθεν μάτην ἠγωνίζετο νὰ ἐξέλθῃ· ὁτὲ δὲ τὸν ἐγοήτευον σπείροντα πρὸ τῶν ποδῶν του χρυσᾶ νομίσματα, ἅτινα δὲν κατώρθονεν ἐκεῖνος νὰ συλλέξῃ, διότι ᾐσθάνετο αἴφνης παραλυομένας τὰς χεῖράς του· καὶ ἄλλοτε παρίστανον πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς ψυχῆς του φαιδρὸν καὶ ἀλαζόνως μειδιῶντα τὸν ἀντίζηλόν του Τριφίλην, προσφέροντα κολοσσιαίαν ἀνθοδέσμην εἰς τὴν λατρευτήν του Μαρίαν καὶ ἀμειβόμενον διὰ τοῦ γλυκυτάτου τῶν μειδιαμάτων.

Μετὰ τὸ φανταστικὸν αὐτὸ νυκτερινὸν μαρτύριον εἶχεν ἐξυπνήσει ὁ Μιμίκος ἐκνευρισμένος, καὶ καθίσας παρὰ τὸ μικρὸν αὐτοῦ τραπέζιον, ἐφ' οὗ ἀνεπαύοντο ἐπ' ἀλλήλων λιπαροί τινες καὶ ῥακώδεις τόμοι μυθιστορημάτων, ἔπινεν, ὡς εἴδομεν, τὸν πρωϊνόν του καφέν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἔγραφε καὶ τὰς ἡμιτελεῖς ἐκείνας γραμμάς, ὅσας πρὸ μικροῦ ἀνεγνώσαμεν, ἐλπίζων

πάντοτε, ὅτι ἡ θεία πρόνοια, ἡ σιτίζουσα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐξανατέλλουσα χόρτον τοῖς κτήνεσι, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ θεοπνεύστου ἑβραίου συναδέλφου του, ἤθελεν ἀνατείλει καὶ εἰς αὐτὸν μέχρις ἑσπέρας ἀπροσδόκητόν τινα σωτηρίαν.

— Ἂς ἑτοιμάσω, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, τὸ γράμμα μου, καὶ ἕως τὸ βράδυ ἔχει ὁ Θεός. Τί εὐχή! Θὰ εὑρεθῇ κανεὶς νὰ μοῦ δανείσῃ τρεῖς τέσσαρας γελοίας δραχμάς, ὅσαι μοῦ χρειάζονται διὰ νὰ σώσω τὴν ὑπόληψίν μου. Διότι περὶ τῆς ὑπολήψεώς μου πρόκειται, δὲν εἶνε ζήτημα. Ἐξευτελίζομαι, μηδενίζομαι, καταστρέφομαι, ἂν αὔριον δὲν λάβῃ δῶρόν μου ἡ Μαρία. Εἴτε εἰς ἀμέλειαν ἀποδώσῃ τὴν ἔλλειψιν, εἴτε μαντεύσῃ τὴν ἀληθινήν της αἰτίαν — καὶ ἐδῶ πικρὸν μειδίαμα διέστειλε τὰ χείλη τοῦ ἀμηχανοῦντος ποιητοῦ — τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦνε τραγικόν . . . Φαντάζομαι τὸν γελοῖον ἐκεῖνον Τριφίλην, τί μεγαλοπρεπὲς δῶρον θὰ τῆς στείλῃ! . . . Καὶ ἐγώ . . .

Τοιαῦτα τινὰ καὶ ἄλλα ὅμοια ἐσκέπτετο γράφων ὁ Μιμίκος, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν λέξιν ἐνθύμημα, ὅπου καὶ ἐσταμάτησε.

— Ἐνθύμημα! εἶπε καθ' ἑαυτόν· ἀλλὰ τί ἐνθύμημα! τί νὰ προσθέσω, ἀφοῦ κ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω τί θὰ στείλω; . . . Ἆ!

Καὶ τὸ Ἆ! τοῦτο ἦτο βαθὺς ἀναστεναγμός, συνοψίζων δι' ἑνὸς ἐπιφωνήματος ἀπόγνωσιν καὶ ἀγανάκτησιν, ἀποθάρρυνσιν καὶ ἀράν, ἀρὰν κατὰ τῆς μοίρας, ὁποίαν εἶχον πρόχειρον πάντοτε οἱ λαμαρτινίζοντες ποιηταὶ τοῦ τότε καιροῦ.

Ἀπέθεσεν ὁ Μιμίκος ἢ μᾶλλον ἔρριψε τὴν γραφίδα του παρὰ τὸ διψαλέον αὐτοῦ μελανοδοχεῖον, ἔσυρεν ἀποτόμως τὴν δεξιάν του χεῖρα διὰ μέσου τῆς ἀκτενίστου κόμης του, ἔξυσε διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ κρανίον του, ἐχασμήθη, καὶ προσπαθῶν νὰ συναθροίσῃ ἓν τελευταῖον σιγάρον ἐκ τῶν ἐσχάτων θρυμμάτων τοῦ καπνοῦ του, ἠτένισεν ἀπλανὲς τὸ βλέμμα ἐπὶ τοὺς παρὰ τὸν τοῖχον ἀναπαυομένους τόμους μυθιστορημάτων, οἱονεὶ ἔμπνευσιν παρ' αὐτῶν ἐκδεχόμενος.

Τί ὅμως ἦτο δυνατὸν νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ ἡ ἐκ πάσης ὄψεως οἰκτρὰ θέα τῶν ἀποτετριμμένων ἐκείνων καὶ παραλύτων βιβλίων, ἅτινα εἶχε ταμιεύσει ἐκεῖ ὁ φιλαναγνώστης ποιητής, εἰς διατριβὴν τῶν νυκτερινῶν αὐτοῦ ἀγρυπνιῶν; Οὐδὲν ἄλλο ἴσως, ἢ ὅτι εἶχε λησμονήσει ἕως τότε νὰ ἀποδώσῃ αὐτὰ εἰς τοὺς φίλους παρ' ὧν τὰ εἶχε δανεισθῆ. Κατὰ τί δὲ θὰ μετέβαλλεν ἡ σιωπηρὰ αὕτη ὑπόμνησις τὴν ἀμήχανον θέσιν τοῦ Μιμίκου;

Αἴ! τίς οἶδεν; Ὅ,τι πολλάκις μάτην ἐπιδιώκει ὁ μεθοδικώτατος συλλογισμὸς καὶ ἡ βαθυτάτη σκέψις, ἐπιτυγχάνει αἴφνης ἀπροσδοκήτως ὁ αὐτόματος καὶ ἀνεπίγνωστος, ἀνεξήγητος δὲ πολλάκις εἱρμὸς τῶν ἐννοιῶν. Φαίνεται δέ, ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ἰδέα, ὅτι τὰ βιβλία, ἅτινα ἄνελπις προσέβλεπεν ὁ Μιμίκος, ἀνῆκον εἰς ἄλλους, ὑπῆρξε γονιμωτέρα πάσης ἄλλης προτέρας αὐτοῦ σκέψεως, διότι ἡ ὄψις του αἴφνης ἱλαρύνθη, καὶ τὰ τέως θλιβερῶς συνεσταλμένα χείλη του διεστάλησαν ὑπὸ ἀμυδροῦ μειδιάματος.

— Τὸ ηὗρα! ἐφώνησε μετὰ πολὺ πλειοτέρας χαρᾶς ἢ ὁ Ἀρχιμήδης, ὅτε ἀνεκάλυπτε τὸν νόμον τῆς εἰδικῆς βαρύτητος τῶν σωμάτων, καὶ ἠγέρθη τῆς ἕδρας του.

* * *

Ἤνοιξε σιγὰ καὶ μετὰ περισκέψεως τὴν θύραν τοῦ παρακειμένου δωματίου, ὅπου ἦτο ὁ κοιτὼν τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς του, καὶ ἰδὼν ὅτι ὁ θάλαμος ἦτο κενός, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ἀθορύβως. Ὅτε δὲ πάλιν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν μετ' ὀλίγα λεπτά, ἐκράτει εἰς χεῖράς του ἱκανῶς ὀγκῶδες καὶ κομψῶς δεμένον βιβλίον, ἔστρεφε δ' ἐνίοτε ὀπίσω τὸ βλέμμα του, ὡς ἂν ἐφοβεῖτο μὴ παρηκολούθει αὐτὸν ἀδιάκριτος ὀφθαλμός. Ἔπειτα ἐστάθη πρὸς μικρόν, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος, ἔκλεισεν αὐ-

τὴν ὡς καὶ τὴν ἄλλην θύραν τοῦ δωματίου του, τὴν φέρουσαν εἰς τὸν διάδρομον, καὶ ἐλθὼν ἐκάθισε πρὸ τοῦ τραπεζίου του, εἰς οὗ τὸν σύρτην ἔσπευσε νὰ κρύψῃ τὸ βιβλίον.

— Δὲν πιστεύω, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, νὰ ζητήσῃ ὡς τὸ βράδυ τὸ βιβλίον της ἡ Ἑλένη. Ἔχει τόσα νὰ φροντίσῃ, ὥστε δὲν θὰ συλλογισθῇ βέβαια καὶ τὴν Ματθίλδην... Ἴσως τὴν ζητήσῃ αὔριον,... καὶ θὰ χαλάσῃ πάλιν τὸν κόσμον διὰ τὸ μυθιστόρημά της, ἀλλὰ... τέλος πάντων...

Καὶ ἐπέρανε δι' ἑνὸς μειδιάματος τὸν συλλογισμόν του.

Δὲν ἀνησύχει καὶ πολὺ ὁ Μιμίκος, ὡς βλέπει τις, ἐκ τῶν δυνατῶν συνεπειῶν τοῦ τολμήματός του. Δὲν ἀνησύχει δέ, διότι εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ συνειθίσει ἀδελφὸν καὶ ἀδελφὴν εἰς ὁμοίας ἐξαφανίσεις βιβλίων των, καὶ ἤξευρεν ἐκ τῆς παρελθούσης του πείρας, ὅτι προεκάλουν μὲν αὗται φωνὰς καὶ θυέλλας καὶ κλύδωνας, ὧν τὴν ἔκρηξιν ὑπέμενεν ἐκεῖνος καρτερικῶς, ἀλλὰ ὅτι ὁ θόρυβος ὅλος καὶ ὁ πάταγος διήρκει μίαν ἢ δύο ἡμέρας τὸ πολύ, καὶ ἐκόπαζε τέλος τῇ παρεμβάσει τῆς ἀγαθῆς μητρός του, ἥτις εἶχε τυφλὴν ἀδυναμίαν πρὸς τὸν ὑστερότοκον καὶ μαμμόθρεπτον υἱὸν αὐτῆς.

Ὁ Μιμίκος εἶχε λίαν εὐρείας ἰδέας οἰκιακῆς κοινοκτημοσύνης, καὶ πολλάκις εἶχε προσπαθήσει, δι' ἐπανειλημμένης πρακτικῆς ἀσκήσεως τῶν κοινωνιστικῶν του δογμάτων, νὰ οἰκειώσῃ πρὸς αὐτὰ τοὺς οἰκείους του. Ἐφρόνει, ὅτι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σὸν ἦσαν ἔννοιαι κατ' ἐξοχὴν ἐγωϊστικαὶ καὶ ἥκιστα συμβιβαζόμεναι πρὸς τὴν ἱερότητα τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν ἣν ἐπιβάλλει ἡ ἀδελφικὴ στοργή. Ὁσάκις δὲ τῆς στοργῆς ταύτης ἡ αὐτοθυσία ἐφαίνετο δυστροποῦσα ἢ βραδύνουσα, ἀνεπλήρονεν ἐκεῖνος τὸ ἔργον της, ἐκβιάζων τὴν ὀκνοῦσαν ἀδελφικὴν αὐταπάρνησιν.

* *
*

Ἤρεμος καὶ ἀτάραχος ἀνέλαβε τὴν γραφίδα ὁ ἐρωτευμένος ποιητὴς καὶ συνεπλήρωσε φαιδρὸς τὴν ἐπιστολήν του, προσθέσας εἰς αὐτὴν τὰς ἑπομένας σειράς:

«. ., τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγνωσις εὔχομαι νὰ σᾶς ὑπενθυμίζῃ ἐνίοτε τὸν δωρητὴν καὶ

ὅλως ἀφωσιωμένον
Δημήτριον

Ἀφοῦ δὲ καὶ πάλιν ἀνέγνωσεν ἐξ ἀρχῆς τὸ γράμμα του καὶ εὐχαριστήθη — φαίνεται — ἐκ τῆς συντάξεώς του, ἐξήγαγεν ἐν τοῦ σύρτου τὸ βιβλίον, ἐτύλιξεν αὐτὸ μετὰ τῆς ἐπιστολῆς του ἐντὸς λευκοῦ φύλλου χάρτου, τὸ ἐσφράγισε καὶ ἐπέγραψεν ὅσον καλλιγραφικῶς ἠδύνατο: «Πρὸς τὴν Κυρίαν (ἡ λέξις Δεσποινὶς δὲν εἶχεν ἔτι γείνει τοῦ συρμοῦ) Μαρίαν Καλίδου. Ἐνταῦθα.

Μετὰ τοῦτο ἐκτενίσθη καὶ ἐνεδύθη ἐν σιωπῇ, ἔκρυψε τὸν τόμον ὑπὸ τὸν ἐπενδύτην του καὶ ἐξῆλθεν ἀθορύβως τῆς οἰκίας, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν παρατηρήσῃ.

* *
*

Ὁ Μιμίκος δὲν ἐφάνη καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν μητρικὸν οἶκον. Ἐσυλλογίσθη, ὅτι φρονιμωτέρα θὰ ἦτο ἡ ἀπουσία του, ἂν τυχὸν συνέπιπτε νὰ παρατηρηθῇ καὶ τοῦ βιβλίου ἡ ἀπουσία.

Ἐγνώριζεν ἐκ τοῦ παρελθόντος, πόσον δυσάρεστοι ἀπέβαινον εἰς αὐτὸν αἱ ἐξ ὁμοίων περιστάσεων προκαλούμεναι πάντοτε ἐρωτήσεις καὶ ἀνακρίσεις, καὶ ἐπροτίμησε νὰ ἐκτεθῇ εἰς αὐτὰς ὅσον τὸ δυνατὸν ἀργότερα.

Ἀλλ' ἦλθε τέλος ἡ ἑσπέρα, καὶ ὁ στόμαχός του, ὅσον ποιητικὸς καὶ ἂν ἦτο, ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ τὴν πεζὴν ὁδὸν τοῦ δείπνου. Εὗρε δὲ δειπνοῦντας ἀληθῶς τοὺς οἰκείους του, ὅτε ἀργὰ ἐπανῆλθεν οἴκαδε, κατάκοπος ἀπὸ τετραώρου σφαιριστηρίου, τὸ ὁποῖον εἶχε παίξει εἰς μικρόν τι καφενεῖον τῆς Νεαπόλεως.

Παρετήρησεν εὐχαρίστως, ὅτι πάντων τὰ πρόσωπα ἦσαν ἱλαρά, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν, εὐλογῶν ἐνδομύχως τὴν θείαν πρόνοιαν, ὅτι οὐδεμία ἠπείλει τὴν κεφαλήν του καταιγίς.

— Κάτι ἄργησες ἀπόψε; ἠρώτησεν ἀδιαφόρως ὁ ἀδελφός του.

— Ἔκαμα ἕνα μακρυνὸν περίπατον, ἀπήντησεν ἀτάραχος ὁ ποιητής, ἐνῷ βραδέως ἐξεδίπλονε τὸ χειρόμακτρόν του.

— Διὰ νὰ μαζεύσῃς ἐντυπώσεις χωρὶς ἄλλο, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, εἰρωνικῶς μειδιῶν. Νὰ ἰδοῦμεν πότε θ' ἀρχίσῃς νὰ μαζεύῃς καὶ τίποτε καλλίτερον.

— Ἔλα τώρα καὶ σύ! διέκοψεν ἠπίως παρεμβαίνουσα ἡ μήτηρ. Θὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸ σιγὰ σιγά.

Ὁ Μιμίκος δὲν ἐννόει νὰ ταραχθῇ. Συνησθάνετο πόσην σπουδαιότητα εἶχε δι' αὐτὸν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ οἰκιακὴ εἰρήνη, καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ μετὰ πολλῆς ὀρέξεως, ὅτε εἰσῆλθεν ἡ ὑπηρέτρια καὶ παρέθηκεν εἰς τὴν τράπεζαν ἐκ μιᾶς μὲν χειρὸς πινάκιον περιέχον τυρὸν ἐξ ἄλλης δὲ βιβλίον τυλιγμένον εἰς κυανοῦν χάρτινον περικάλυμμα.

— Τώρα τὸ ἔφερε ἕνας ἄνθρωπος, εἶπε.

— Ἆ! ἐφώνησε φαιδρὰ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μιμίκου, μόλις ἰδοῦσα τὴν ἐπιγραφήν. Τὸ γράψιμον τῆς Μαριγούλας!

Καὶ ἀνέγνω ταχέως: Πρὸς τὸν Κ. Δημήτριον Ξυδάκην.

— Τί νὰ σοῦ στέλλῃ ἄρά γε, Μιμίκο; ἠρώτησεν ἀφελῶς ἡ Ἑλένη, καὶ ἐστράφη μειδιῶσα πρὸς τὸν ἀδελφόν της, ἐνῷ περίεργος ἡ χείρ της ἡτοιμάζετο νὰ σχίσῃ τὸ κυανοῦν περικάλυμμα.

— Φέρ'το ἐδῶ! Φέρ'το ἐδῶ! ἀνέκραξεν ἐκεῖνος, μόλις ἀκούσας τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπητῆς του, καὶ σχεδὸν ἐπνίγετο, ἐνῷ κατέπινε τεμάχιον κρέατος.

Ἀλλ' ἡ Ἑλένη εἶχεν ἤδη σχίσει τὸ χάρτινον περικάλυμμα καὶ ἐκράτει εἰς χεῖράς της γυμνὴν καὶ ὁλόσωμον . . . τὴν Ματθίλδην! αὐτὴν ἐκείνην, ἥτις εἶχε τὴν πρωΐαν ἀναληφθῆ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνός της.

— Μπᾶ! ἀνεφώνησε κατάπληκτος ἡ νεᾶνις. Ἡ Ματθίλδη! Ποιὸς τῆς τὴν ἔστειλε ὀπίσω, πρὶν τὴν διαβάσω; Ἆ! κ' ἕνα γράμμα. Γιὰ σένα Μιμίκο.

Καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπιστολήν, προσθέτουσα διὰ ταπεινοτέρας φωνῆς.

— Τί νόημα ἔχει αὐτό; Σὺ τῆς τὴν ἔστειλες;

— Ὡραῖον πρᾶγμα! ἐφώνησεν ὁ Μιμίκος, γινόμενος κατακόκκινος· ὡραῖον πρᾶγμα, νὰ μοῦ ἀνοίγῃς τὰ πράγματά μου.

Καὶ ἁρπάσας ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς ἀδελφῆς του τὸ γράμμα, ὡς θὰ ἥρπαζεν ἱέραξ στρουθίον, ἔκρυψεν αὐτὸ ταχέως εἰς τὸν κόλπον του.

— Μὰ δὲν μ' ἐρωτοῦσες εὐλογημένε, ἂν τὴν εἶχα τελειώσει;

— Ἐνόμισα, . . . ἐψιθύρισεν ὁ ἀδελφός της.

— Ἐνόμισες! ὑπέλαβε σοβαρῶς ὁ Γεώργιος, ὅστις εἶχε παύσει νὰ τρώγῃ καὶ προσεῖχεν εἰς τὴν παράδοξον σκηνήν, τῆς ὁποίας ἐμάντευε περιαλγῶς τὸν πρόλογον. Ἐνόμισες! Δὲν ἐντρέπεσαι, καϋμένε!

Ἐντρέπετο ἀληθῶς ὁ Μιμίκος, ἀλλὰ τί τοῦ ἐχρησίμευε πλέον ἡ ἐντροπή;

Ἠγέρθη κατησχυμμένος ἀπὸ τῆς τραπέζης καὶ μετέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὅπου ἔσπευσε νὰ ἀνάψῃ φῶς καὶ νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Μαρίας του.

Ἰδοὺ δὲ τί ἀνέγνωσε·

Κύριε Δημήτριε,

Ἀπὸ τὸ σημάδι τὸ ὁποῖον ηὗρα ἐντὸς τῆς Ματθίλδης συμπεραίνω, ὅτι ἡ κυρία ἀδελφή σας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχα δανείσει τὸ βιβλίον, δὲν τὸ ἐτελείωσεν ἀκόμη. Δι' αὐτὸ σᾶς τὸ ἐπιστρέφω, καὶ σᾶς πα-

ρακαλῶ νὰ τὸ βάλετε πάλιν ὅπου τὸ ηὕρατε. Κρατῶ δὲ τὰς εὐχάς σας καὶ σᾶς εὐχαριστῶ δι' αὐτὰς ἀπὸ καρδίας.

Μαρία.

Ὁ Μιμίκος εἶχεν ἤδη, πρὶν ἢ ἐγερθῇ τῆς τραπέζης, ἐννοήσει τὸ πάθημά του· ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις τῶν γραμμῶν αὐτὸν τὸν ἀπελίθωσε.

Τί συνέβη ἐντός του, θὰ ἦτο μακρὸν νὰ περιγραφῇ.

Τόσον μόνον σημειοῦμεν, ὅτι ἔκτοτε οὔτε στίχοι του πλέον ἐγράφησαν εἰς τὸ ὄνομα τῆς Μαρίας, οὔτε βιβλία ἄλλα ἀνελήφθησαν ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ ἀδελφοῦ ἢ τῆς ἀδελφῆς του.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΛΑΧΝΟΣ*)

Ὁ Κύριος Περδίκης παίζει μετὰ τῆς κυρίας του σκουπιστήν.

Συνάπτων θυμοσόφως τὸ τερπνὸν τῷ ὠφελίμῳ, προτιμᾷ τὴν ἑσπέραν μετὰ τὸ δεῖπνον τὸ παιγνίδιον αὐτὸ παντὸς ἄλλου, διότι καὶ εὐχαρίστησιν αἰσθάνεται πολλήν, ὁσάκις σκουπίζει ἀπὸ τῆς τραπέζης τὰ χαρτία, καὶ γυμνάζεται ὁπωσδήποτε εἰς τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον τοῦ Περδίκη δὲν εἶνε ἀκριβῶς ὡρισμένον, ἢ κάλλιον εἰπεῖν δὲν εἶνε ἓν καὶ μόνον. Ὁ ἥρως ἡμῶν ἔχει πολλὰς ἐργασίας, ἰδίως τοῦ ποδαριοῦ, ὡς λέγει κοινῶς ὁ λαός, αἵτινες πᾶσαι ἕνα καὶ μόνον ἔχουσι σκοπόν, τὴν εἰς τὸ βαλάντιον αὐτοῦ μετάγγισιν τοῦ ξένου χρήματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὁ κ. Περδίκης οὐδὲν περιφρονεῖ, οὐδὲ νομίζει ἀνάξιον ἑαυτοῦ. Κάμνει ἐν γένει τὸν μεσίτην, μεσίτην χρεωγράφων, συναλλαγμάτων, οἰκοπέδων, μισθώσεων, ἔστω ἐν ἀνάγκῃ καὶ ὑπηρετριῶν, μαγείρων καὶ θαλαμηπόλων. Ἀγοράζει εὐθηνὰ καὶ μεταπωλεῖ ὅσον ἀκριβώτερα εὕρῃ ὅπλα παλαιά, ἀρχαιότητας παντοειδεῖς, ἤτοι ἀρχαίας καὶ νέας, ὑφάσματα ἐξ ἀνατολῆς καὶ πινάκια ἐκ Ῥόδου, νομίσματα καὶ κειμήλια περίεργα. Προστατεύει μὲ τὸ ἀζημίωτόν του τοὺς ζητοῦντας θέσιν καὶ ἐργασίαν ἀργούς, γράφει ἀναφοράς, ἀπαλλάττει στρατευσίμους, ὑπερασπίζεται καταδικασμένους, προμηθεύει μάρτυρας, ἐπισκέπτεται συχνὰ τὴν εἰσαγγελίαν καὶ τὸν οἰκονομικὸν ἔφορον, καὶ δανείζει τὰ περισσεύματά του μὲ τόκον ἀρκετὰ χριστιανικόν, ἀσφαλιζόμενος δι' ἐνεχύρων, ἅτινα

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἑστίᾳ τοῦ ἔτους 1884.

ἀγοράζει εἰκονικῶς ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐξωνήσεως. Πλὴν τούτων πάντων συνάγει συνήθως τὸ ἑσπέρας, ἅπαξ ἢ δὶς τῆς ἑβδομάδος, εἰς τὴν οἰκίαν του μικρὸν ὅμιλον φίλων καὶ παρέχει εἰς αὐτοὺς εὐάρεστον χαρτοπαικτικὴν διασκέδασιν, ἥτις, κατὰ παράδοξον τῆς τύχης ἐπιμονήν, σπανίως ἀποβαίνει εἰς ζημίαν του.

Πρὶν ἢ εὐρύνῃ τοσοῦτον ὁ Κ. Περδίκης τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, εἶχεν ἄλλο ἔργον, ὅπερ βεβαίως δὲν ἔχει τὴν περιέργειαν νὰ μάθῃ ὁ ἀναγνώστης. Ἂν τυχὸν τὴν ἔχῃ, ἂς ὑποθέσῃ ὅ,τι θέλει· τὸ πρᾶγμα εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορον. Ἀρκεῖ μόνον νὰ γνωρίζῃ, πλὴν τῶν ἀνωτέρω, καὶ σημειοῦμεν τοῦτο ἐν ὀλίγοις, ὅτι σήμερον — τουτέστιν ἐν ἔτει 1883 — ὁ κ. Περδίκης ἔχει οἶκον ἴδιον, μ' ἐξώστην ἐπὶ τῆς λεωφόρου καὶ μὲ φατνώματα περίχρυσα· ὅτι ἔχει ὑπηρέτην μὲ λαιμοδέτην λευκόν, ἵνα ἀνοίγῃ εὐπροσώπως τὴν θύραν τῆς οἰκίας του, καὶ κομψὸν δίφρον, δι' οὗ αὐτὸς μὲν ἐπισκέπτεται τοὺς πελάτας του πρὸ μεσημβρίας, ἡ δὲ κυρία του ἐξέρχεται μετὰ μεσημβρίαν εἰς περίπατον· ὅτι ἡ σύμβιος καὶ ἡ θυγάτηρ του — ξανθὴ δεκαεξαέτις κόρη πλήρης ποιήσεως καὶ μυθιστορίας, — ἐνδύονται παρὰ τῇ Λιζιέ· καὶ ὅτι ὁ υἱός του, ἀφοῦ γενναίως καὶ καρτερικῶς ἀντέστη εἰς ὅλην τὴν παιδαγωγικὴν σοφίαν τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ καὶ διδασκάλων, ἐπροτίμησε τέλος νὰ κύψῃ ὑπὸ τὸ κράτος ἑτερογενῶν παιδαγωγῶν, — τῶν ἐκ Γαλλίας ἀφθόνως εἰσκομιζομένων εἰς ἀνατροφὴν τῶν ἑλληνοπαίδων, — καὶ περιφέρων χάριν αὐτῶν εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου τὰς στενὰς καὶ κοντὰς αὐτοῦ περισκελίδας καὶ τὰ μυτερά του σανδάλια, ἔχει λόγους, λέγει, νὰ ὑποθέτῃ, ὅτι μία ἐξ αὐτῶν δὲν εἶνε τοσοῦτον ἀναίσθητος πρὸς τὴν ἑλληνογαλλικήν του φρασιολογίαν, ὅσον διατείνονται φθονεροί τινες ὁμήλικες, πολὺ εὐρυτέρας ἔχοντες τὰς ἀναξυρίδας των καὶ ὀλιγώτερον μυτερὰ τὰ πέδιλά των.

Δὲν θὰ ἦτο ἴσως περιττὸν νὰ σημειωθῇ ἐπὶ τέλους, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν εἰδήσεων, ὅσας δυνάμεθα νὰ δώσωμεν περὶ τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, ὅτι ὁ Κ. Περδίκης ἀπὸ μακροῦ ἤδη τρέφει δύο διαπύρους πόθους ἐν τῇ καρδίᾳ του: νὰ γείνῃ ἱππότης τοῦ Σωτῆ-

ρος, καὶ νὰ διορισθῇ πρόξενος ξένου τινὸς κράτους ἐν Ἀθήναις, ἔστω τοῦτο καὶ δημοκρατία τις τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς. Τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρώτου πόθου ὑπεσχέθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπόσχεται φίλος τού τις βουλευτής, ἀνανεῶν συνήθως παρ' αὐτῷ μικρά τινα συναλλάγματα. Ἡ δευτέρα του ἐπιθυμία εἶνε ὄνειρόν του ἀκόμη, ἀγνοεῖ δὲ ὁ Περδίκης πότε θὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τελείωσιν τῆς ἐπιγείου εὐδαιμονίας του.

Ὁ Κ. Περδίκης λοιπόν, Ἰωάννης τὸ ὄνομα, ἢ Γιάγκος, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἡ σύζυγός του, ὁσάκις τοῦ παρουσιάζει λογαριασμοὺς πρὸς πληρωμήν, παίζει, ὡς προείπομεν, σκουπιστὴν μετὰ τῆς κυρίας του.

Ἡ κυρία του εἶνε γυνὴ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, ὀστεώδης, λιπόσαρκος καὶ πλήρης γωνιῶν, ὀξεῖαν ἔχουσα τὴν ῥίνα, προέχοντα τὸν πώγωνα, στικτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐλαφρῶς μυστακιῶν τὸ ἄνω χεῖλος. Θυγάτηρ ἀγαθοῦ ἀγρότου, ἤντλει μικρὰ ἔτι ἀπὸ τοῦ φρέατος τῆς οἰκίας, ἵνα ποτίζῃ τὸν πατρικὸν ὄνον, καὶ πολλάκις μετεφέρετο ἀπὸ τῶν ἀγρῶν ἐντὸς τῶν καλάθων του, ὁσάκις ἀπέκαμνε νὰ τὸν παρακολουθῇ γυμνόπους. Νυμφευθεῖσα πτωχὴ καὶ ἄπροικος τὸν Περδίκην, ἐλλείψει ἄλλου κρείττονος γαμβροῦ, καὶ μετὰ σπουδαίαν χειροτονίαν τοῦ βρακοφόρου πατρός της, ὅστις οὐδεμίαν, ἔλεγεν, εἶχεν ὄρεξιν νὰ τὴν βάλῃ εἰς τὸ ῥάφι, εὑρέθη αἴφνης μετά τινα ἔτη πλουσία σύζυγος κ' ἔτι πλουσιωτέρα κληρονόμος, ὅτε ὁ πατήρ της, ἀνακαλύψας ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ μυχῷ παλαιοῦ κιβωτίου κίτρινά τινα καὶ σκωληκόβρωτα χαρτία, κατέλαβε δυνάμει αὐτῶν μεγάλην γαιῶν περιοχὴν περὶ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀπεδείχθη αἴφνης μεγαλοκτηματίας. Εἶνε ἀληθὲς ὅμως, καὶ πρέπει τοῦτο νὰ σημειωθῇ πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος ἡμῶν, ὅτι ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ μεγάλως τὸν ἐβοήθησε κατά τε τὴν ἀνακάλυψιν τῶν κιτρίνων χαρτίων καὶ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν γαιῶν.

Οὕτω δὲ ἐντὸς δεκαετίας μόλις ἀπὸ τοῦ γάμου του Περδίκη ἐντελὴς καὶ γενικὴ μεταμόρφωσις ἐπῆλθε βαθμηδὸν ἐν τῷ οἴκῳ

του, πᾶσαι δὲ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ αἱ κάμπαι προέκυψαν ἡμέραν τινὰ τοῦ βόμβυκος αὐτῶν περικαλλεῖς χρυσαλλίδες. Καὶ ὁ οἶκος αὐτὸς μετεμορφώθη, καὶ ἡ κυρία μετέβαλεν ὁμιλίαν καὶ ῥάπτριαν, καὶ ὁ κύριος ἤλλαξεν ἔργον καὶ ἅλυσιν τοῦ ὡρολογίου του. Οὐδεὶς βλέπων τὴν κυρίαν Περδίκη ἠδύνατο νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ἡλιοκαῆ καὶ ἀκτένιστον παιδίσκην, ἥτις ἐσάρονέ ποτε τὸν σταῦλον τοῦ πατρός της, οὔτε συνομιλῶν μετὰ τοῦ συζύγου της ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ ὁμοιότητά τινα μεταξὺ τῆς φωνῆς του καὶ τῆς φωνῆς τοῦ παραγγέλλοντος ἕνα βαρὺν καὶ γλυκὺν ῥυπαροῦ ὑπηρέτου μικροῦ καφενείου τῆς Πλάκας.

Τοιοῦτον ἐν ὀλίγοις τὸ ζεῦγος, ὅπερ τὴν ἑσπέραν τῆς 19 Αὐγούστου 1883 ἔπαιζε σκουπιστὴν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κ. Περδίκη.

Β'.

— Τί ἔγειναν ἀπόψε τὰ παιδιά; ἐρωτᾷ ὁ οἰκοδεσπότης, σκουπίζων δι' ἑνὸς ῥῆγα τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης χαρτία.

— Αἴ! τὸ παράκαμες, κύριε! φωνεῖ ἡ Κ. Πηνελόπη· δὲν μ' ἀφίνεις χαρτί.

Καὶ προσθέτει μετὰ μικρόν, ῥίπτουσα ἕνα τεσσάρι ἐπὶ τὴν τράπεζαν.

— Ἄ! τὰ παιδιὰ εἶπες; πῆγαν εἰς τὸ Φάληρον.

— Δὲν τὸ βαρέθηκαν ἀκόμη ἐκεῖνο τὸ γαλλικὸν θέατρον; Δὲν ξεύρω τί τοῦ βρίσκουν! ἐγώ, νὰ σοῦ εἰπῶ, μ' ἀρέσει καλλίτερα τὸ ἑλληνικόν. Ὅ,τι ἔχω ἐγὼ τοὺς Μυλωνάδες καὶ τοὺς Πειρατὰς μὲ τὸν Ταβουλάρη . . .

— Ὄχι δὰ καὶ σύ! τὸ γαλλικὸν ἔχει ἄλλην χάριν.

— Δὲν εἰξεύρω, . . . ἀλλὰ μοῦ λέγουν, ὅτι δὲν εἶνε καὶ παραπολὺ ἠθικόν.

— Ἀνοησίαις! ἠθικόν! τόσος καλὸς κόσμος ποῦ πηγαίνει...

— Ναί, δὲν σοῦ λέγω, ἀλλὰ τί τὰ θέλεις! θὰ εἶχα καλλίτερα νὰ μὴν ἐπήγαινεν ἡ Ἀσπασία τόσον συχνά. Ἐγὼ μίαν φορὰν ἐπῆγα ὅλην ὅλην, καὶ αὐτὴν διὰ τὸ χατῆρί σου, καὶ ἐντράπηκα, σὲ βεβαιόνω. Ἔπειτα εἶνε καὶ τὸ ἔξοδο! τὸ Φάληρον τώρα ἀκρίβηνε. Κάθε φορὰν ποῦ πηγαίνουν κάτω τὰ παιδιά, θὰ θέλουν εἴκοσι φράγκα τὸ ἐλάχιστον.

— Αἴ, καλὰ τώρα! Σὺ νἄχῃς τὴν ὑγείαν σου, καὶ ἂς διασκεδάσουν καὶ λιγάκι τὰ καϋμένα τὰ παιδιά. Δόξα σοι ὁ Θεός, ἡ δουλειαίς σου πηγαίνουν περίφημα.

— Ἂς ἦν' οἱ ἄνθρωποι καλά, δὲν ἔχω παράπονον. Ἀλλὰ δὲν εἶνε λόγος αὐτὸς νὰ τὰ σκορποῦμε.

— Ποιὸς εἶπε νὰ τὰ σκορποῦμε; Κανεὶς δὲν τὰ σκορπᾷ. Ξοδεύομεν μόνον ὅσα πρέπει, διὰ νὰ κρατοῦμεν τὴν θέσιν μας εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἀλήθεια . . . δὲν ἠξεύρεις δά! Ἡ κυρία Μιχάκη μ' ἀπάντησε προχθὲς κ' ἔκαμε πῶς δὲν μ' ἐγνώρισε. Παλαιαὶ συμμαθήτριαι, γειτόνισσαις τόσα χρόνια, τώρα ποῦ πανδρεύθηκε δὲν εἰξεύρω τί τῆς ἐφάνη! Ἐπειδὴ τάχα ἐπῆρε ἕνα λοχαγὸ καὶ πηγαίνει εἰς τὸ παλάτι, ψήλωσ' ἡ μύτη της.

— Ἄφησ' την νὰ ψηλώσῃ. Ἡ σακκούλα της νὰ ἰδοῦμε τί ἔχει.

— Μὰ ἔλα δά!

— Καὶ ποῦ τὴν ἀπάντησες τὴν Κυρίαν Μιχάκη;

— Εἰς τῆς Λιζιέ.

— Πάλιν εἰς τῆς Λιζιὲ ἦσουν; ποιὸς ξεύρει τί λογαριασμοὶ μὲ περιμένουν! ὑπολαμβάνει ὁ Ἰωάννης, στενάζων ἐκ τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ.

— Οὖ! καϋμένε Γιάγκο! νὰ σὲ ἀκούσῃ κανείς, θὰ εἰπῇ πῶς σ' ἐπτώχυνα· τί λογαριασμοί; Δύο μῆνας ἔχω τώρα ποῦ σὲ παρακαλῶ διὰ τὸν παληό της λογαριασμὸ ἀπὸ χίλια πεντακόσια φράγκα, καὶ ἀκόμη . . .

— Θἀλθῇ καὶ αὐτουνοῦ ἡ ὥρα του, διακόπτει ὁ Περδίκης, καὶ μὴ στενοχωρηέσαι.

— Πότε; ὅταν κερδήσωμεν τὸ λαχεῖον;

— Λαχεῖον εἶπες; ἅ! ναί, εἶδες;... λέγει ὁ σύζυγος, καὶ ἀφίνων αἴφνης τὰ χαρτιὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης, προσθέτει μετὰ μικράν τινα σκέψιν·

— Τί ἔκαμες ταὶς πέντε προμέσαις ποῦ σοῦ ἔδωκα ταὶς προάλλαις;

— Ταὶς ἐφύλαξα. Ἄ! ἔδωκα μίαν τῆς καϋμένης τῆς μαγείρισσας! Μὲ παρεκάλεσε τόσον πολύ..., ἀπαντᾷ δειλῶς, μ' ὅλον αὐτῆς τὸν μύστακα, ἡ Κυρία Πηνελόπη· προσθέτει δὲ ἀμέσως, βλέπουσα δυσαρέστως μορφάζον τὸ πρόσωπον τοῦ συζύγου της·

— Τῆς ἐκράτησα ἀπὸ τὸν μισθόν της τὰ τρία φράγκα.

— Δὲν ἔπρεπε νὰ τῆς τὴν δώσῃς· ἂς ἦνε. Αὐτὸ εἶνε τύχη, καὶ τὴν τύχην του κανεὶς δὲν τὴν πουλεῖ, οὔτε τὴν χαρίζει.

Διενοήθη ἐπὶ στιγμὴν ὁ Ἰωάννης νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦ γραμματίου, ὅπερ εἶχε παραχωρηθῇ εἰς τὴν μαγείρισσάν του. Ἀλλ' ὁ διαλογισμός του αὐτὸς ὑπῆρξε στιγμιαῖος καὶ στιγμιαίως ἐξηφανίσθη. Μόλις διανοηθεὶς αὐτόν, ἀνελογίσθη συνάμα, ὅτι καλλίτερον ἦτο νὰ μὴ τὸν ἐκστομίσῃ, καὶ ἐσίγησε περίφροντις.

— Τί συλλογίζεσαι; ἐρωτᾷ ἡ Κ. Πηνελόπη. Κἄτι σκεπτικὸς ἔγεινες;

— Ἐνθυμήθηκα ὅτι κάπου ἔχω νὰ πάγω, ἀπαντᾷ ὁ Περδίκης ἐξάγων τὸ ὡρολόγιόν του. Διάβολε! δέκα περασμέναις καὶ ὁ Ξανθάκης θὰ μὲ περιμένῃ.

— Τέτοιαν ὥραν θὰ 'βγῇς;

— Δουλειαίς, ἀγάπη μου, δουλειαίς, ἀπαντᾷ ὁ Ἰωάννης καὶ ἐγερθεὶς λαμβάνει τὸν πῖλόν του καὶ τὴν ῥάβδον του.

— Μὴν ἀργήσῃς, νὰ σὲ χαρῶ· ξεύρεις ὅτι δὲν μὲ παίρνει ὕπνος πρὶν ἔλθῃς.

— Τὸ ξεύρω, χρυσό μου, τὸ ξεύρω, λέγει καθησυχάζων τὴν τρυφερότητα τῆς συζύγου του καὶ μορφάζων μᾶλλον ἢ μειδιῶν ὁ Γιάγκος.

Καὶ ἐξέρχεται εἰς τὴν ὁδόν.

Ἡ κυρία Πηνελόπη, μείνασα μόνη, ἁπλόνει τὰ χαρτία ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ῥίπτει τὴν πασιέντσαν τοῦ Ναπολέοντος, διὰ νὰ ἰδῇ ἂν θὰ κερδήσῃ εἰς τὸ λαχεῖον. Ἀλλὰ τὰ χαρτία δυστροποῦσι φοβερά, καὶ μάτην ἐπικαλεῖται ἡ κυρία εἰς βοήθειάν της πᾶσαν δυνατὴν καὶ θεμιτὴν χαλπονόθευσιν.

Τὰ χαρτιὰ ἁπλοῦνται ἤδη δι' ὀγδόην φορὰν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὅτε ἡ θύρα σημαίνει. Εἶνε ἡ δεσποινὶς Ἀσπασία καὶ ὁ νεαρὸς Τηλέμαχος, υἱὸς καὶ θυγάτηρ τοῦ Κ. Περδίκη, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τοῦ φαληρικοῦ θεάτρου.

— Καλό 'ς τα! προσφωνεῖ τὰ τέκνα της ἡ κυρία Πηνελόπη, διακόπτουσα ἐπὶ στιγμὴν τὴν χαρτομαντικὴν αὐτῆς. Πῶς περάσατε; ἦτον κόσμος πολύς; πῶς ἐπῆγεν ἡ παράστασις;

— Ὡραῖα, μαμά! ἀπαντᾷ ἡ δεσποινὶς Ἀσπασία εἰς τὴν πρώτην μητρικὴν ἐρώτησιν.

— Τρο-με-ρός! ἀπαντᾷ ὁ Τηλέμαχος εἰς τὴν δευτέραν, καταπίπτων ἐπὶ μιᾶς καθέδρας, ἀπομάσσων τὸν εὐγενῆ τοῦ μετώπου του ἱδρῶτα δι' εὐώδους μικροῦ μανδηλίου καὶ ἀνάπτων ἓν σιγάρον ὑπὸ τὴν ῥίνα σχεδὸν τῆς μητρός του.

— Ἐξαίρετα! ὑπολαμβάνει ἡ κόρη συμπληροῦσα τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῆς μητρὸς αὐτῆς.

Καὶ ἐπιλαμβάνεται ἡ ἁβρὰ δεσποινὶς νὰ ἀφηγηθῇ εἰς τὴν Κ. Περδίκη τὴν ὑπόθεσιν τῆς **Mascotte**.

Γ'.

Ὁ Περδίκης ἐξῆλθε τοῦ οἴκου, ἀλλὰ δὲν κατηθύνθη εἰς τοῦ φίλου τοῦ Ξανθάκη, ὡς εἶπεν ἐκ τοῦ προχείρου προφασιζόμενος εἰς τὴν σύζυγόν του.

Ἀνῆλθεν ἀλλόφρων καὶ βραδυπατῶν τὴν ὁδὸν Σταδίου, διέδραμε τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, κ' εὑρέθη μετ' ὀλίγον

ὑπὸ τὴν δενδροστοιχίαν τοῦ κήπου τῶν Ἀνακτόρων, κατευθύνων τὸ βῆμα τοῦ πρὸς τὰ Ἄντρα.

Ὁ Ἰωάννης εἶνε πολὺ σκεπτικός, καὶ ἰδέα τις ἐπίμονος φαίνεται τυραννοῦσα τὴν διάνοιαν αὐτοῦ.

Ἔχει, καὶ αὐτὸς δὲν εἰξεύρει πῶς, περίεργον καὶ ἀνεξήγητον προαίσθημα. Φρονεῖ ἀδιασείστως, ὅτι θὰ κερδήσῃ αὔριον τὸν πρῶτον λαχνὸν κατὰ τὴν κλήρωσιν τῶν λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τοῦ δανείου τῆς Τραπέζης. Ἀλλὰ τὴν μακαριότητα τοῦ ὡραίου αὐτοῦ προαισθήματος ταράττει ἡ εἴδησις, ἣν πρὸ μικροῦ τῷ ἀνεκοίνωσεν ἡ σύζυγός του, ὅτι ἓν τῶν εἴκοσι γραμματίων, ἅτινα πρὸς μιᾶς ἑβδομάδος ἠγόρασε, περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῆς ὑπηρετρίας του.

Ἂν αἴφνης ὁ κερδαίνων λαχνὸς εἶνε αὐτός;

Τὸ συλλογίζεται μόνον καὶ αἰσθάνεται ὅτι κόπτονται τὰ γόνατά του.

Δὲν εἶνε ἆρά γε τρόπος. . .; διανοεῖται ὁ Περδίκης, καὶ γίνεται αὐτὸς μὲν σκεπτικώτερος τὸ δὲ βῆμά του βραδύτερον.

Περικάμπτει οὕτω τὸ ἀγγλικὸν νεκροταφεῖον, φθάνει εἰς τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ μικρὸν καφενεῖον, καὶ βλέπων, ὅτι τὰ τραπέζιά του εἶνε ἐντελῶς ἔρημα, κάθηται αὐτομάτως εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν.

Ὁ Περδίκης τρελλαίνεται διὰ ναργιλέν· ἀλλ' οὐδὲ κἂν συλλογίζεται νὰ τὸν διατάξῃ. Σκέπτεται πάντοτε, καὶ φέρων ἀδιακόπως τὴν ἀριστεράν του χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον, τρίβει διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ παραμέσου τοὺς κροτάφους του.

— Τὸ γουργουλίδιόν σας, κὺρ Γιάγκο; ἐρωτᾷ προσερχόμενος νυσταλέος ὑπηρέτης.

Ἀλλὰ μὴ λαμβάνων ἀπάντησιν, ἑρμηνεύει ὡς ἀποδοχὴν ἓν τῶν ἀλλεπαλλήλων: Χμ! δι' ὧν ὁ Περδίκης συνοδεύει τὴν ἐπίμονον τριβὴν τῶν κροτάφων του, καὶ φέρει μετ' ὀλίγον τὸν ναργιλέν, ῥοφῶν μὲν καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοῦ ἐπιστομίου του, ἵνα δῆθεν διατηρήσῃ αὐτὸν ἀνημμένον, σπογγίζων δὲ κατόπιν αὐτὸ διὰ τῆς ῥυπαρᾶς του παλάμης.

Ὁ Γιάγκος λαμβάνει αὐτομάτως τὴν σύριγγα, τὴν φέρει ἀνεπιγνώστως εἰς τὰ χείλη του καὶ ῥοφᾷ μηχανικῶς ἐπί τινα δευτερόλεπτα. Ἀλλ' αἴφνης ἐγείρεται, χωρὶς κἂν νὰ συλλογισθῇ νὰ πληρώσῃ τὴν δεκάραν του, καὶ ἀναχωρεῖ κατευθυνόμενος πρὸς τὴν πόλιν.

Ἡ μορφή του εἶνε πάντη ἀλλοία· τὸ πρόσωπόν του ἐφαιδρύνθη. Αἱ χεῖρές του ἀναπάλλονται δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ὡς ἐκκρεμῆ ὡρολογίου, καὶ τὸ βῆμά του ἔγεινεν ἐλαφρὸν καὶ ὑπόπτερον ὡς βῆμα σεισοπυγίδος. Προδήλως μετεβλήθησαν καὶ οἱ διαλογισμοί του. Εὑρέθη, φαίνεται, ὁ τρόπος ἐκεῖνος..., καὶ ἡ φαντασία τοῦ Περδίκη ἁρμενίζει τώρα πλησίστιος καὶ φαιδρὰ διὰ τοῦ ἀπείρου πόντου τῶν σχεδίων, ὧν ἀναπλάττει δυνατὴν καὶ ποοσεχῆ τὴν πραγματοποίησιν διὰ τοῦ ἀναποφεύκτου κέρδους τῶν ἑκατὸν χιλιάδων.

Ὁ νοῦς του μεθίπταται ἀκάματος ἀπὸ ἰδέας εἰς ἰδέαν καὶ ἀπὸ ἐπιχειρήσεως εἰς ἐπιχείρησιν. Ἀγνοεῖ τί νὰ ἐκλέξῃ καὶ ποῦ νὰ σταματήσῃ. Πόσα πράγματα δύναταί τις νὰ κάμῃ μὲ ἑκατὸν χιλιάδας μετρητοῦ χρήματος, ἀκόπως ἀποκτηθείσας καὶ ἀμέσως διαθεσίμους! Ὁ Περδίκης, φαίνεται, θέλει νὰ τὰ κάμῃ ὅλα διὰ μιᾶς, διότι τὰ διάφορα σχέδιά του σωρεύονται ἀλλεπάλληλα ἐν τῇ διανοίᾳ του, καὶ μάτην προσπαθεῖ νὰ τὰ τακτοποιήσῃ.

Συλλογίζεται ἐν πρώτοις νὰ ἀναπτύξῃ ἔτι μᾶλλον τὰς ἐργασίας του, νὰ αὐξήσῃ ἰδίως τὰ ἐπὶ ἐνεχύρῳ δάνειά του, καὶ νὰ συστήσῃ συγχρόνως, ὑπὸ πιστόν τινα διευθυντήν, εἰδικὸν κατάστημα πωλήσεως τῶν εἰς τὴν κυριότητά του περιερχομένων οὕτω τιμαλφῶν. Ἀλλ' αὐτὸ θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ κάμῃ καὶ ἄλλως, χωρὶς τὰς ἑκατόν.

Διανοεῖται μετὰ μικρὸν νὰ συστήσῃ ἐφημερίδα καθημερινήν, οἰκονομικοπολιτικήν, ἢ κάλλιον πολιτικοσατυρικήν, μὲ πολλὰ ποικίλα, τὴν ὁποίαν νὰ ἐκτιμᾷ καὶ νὰ φοβῆται, ἢ κάλλιον νὰ φοβῆται μᾶλλον παρὰ νὰ ἐκτιμᾷ ὁ κόσμος, καὶ τῆς ὁποίας νὰ περιποιῆται κατ' ἀνάγκην τὸν διευθυντήν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν γνω-

ρίζει πολλὰ γράμματα—περὶ τούτου δὲν πλανᾶται ὁ Περδίκης, — ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτό; Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἠξεύρῃ τις πολλὰ γράμματα διὰ νὰ διευθύνῃ ἐφημερίδα; Αὐτὸς θὰ λέγῃ, καὶ ἄλλος θὰ γράφῃ. Ἔπειτα, ὁ Τηλέμαχος; Αὐτὸς εἰξεύρει γράμματα περισσότερα παρ' ὅσα χρειάζονται. Θὰ ἦνε ὁ γραμματεὺς τῆς συντάξεως, καὶ θὰ γράφῃ συγχρόνως καὶ τὰ θεατρικά, εἰς τὰ ὁποῖα εἶνε πολὺ δυνατός. Ἀλλὰ θὰ κερδίζῃ ἡ ἐφημερίς; Θ' ἀπαντᾷ τοὐλάχιστον τὰ ἔξοδά της; Περὶ τούτου ἔχει μερικὰς ἀμφιβολίας ὁ Περδίκης.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἀμφιβολιῶν του ἀναθρώσκει ἄλλη ἰδέα εἰς τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ· νὰ γείνῃ βουλευτής. Νομίζει, ἂν δὲν τὸν ἀπατᾷ ἡ μνήμη καὶ ἡ οἰκογενειακὴ παράδοσις, ὅτι συγγενής τις τῆς μητρός του κατήγετο ἐκ Θεσσαλίας. Ἐκεῖ, λέγει καθ' ἑαυτόν, εἶνε κἄπως εὐκολωτέρα ἡ ἐπιτυχία.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ δὲν ἐγυμνάσθησαν ἀκόμη ἀρκετὰ εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ σφαιριδίου, καὶ ἐπιτυχής τις συνδυασμός... Ἐννοεῖται, ὅτι τοῦ συνδυασμοῦ θὰ καταβάλῃ αὐτὸς τὰς ἐκλογικὰς δαπάνας. Ἡ θυσία αὕτη τοῦ φαίνεται πολὺ εὔλογος. Ἔπειτα, ἀφοῦ γείνῃ βουλευτής, αἴ! τὰ παρακάτω ἔρχονται μόνα των. Φωνήν, δόξα τῷ Θεῷ, ἔχει ἀρκετήν· πόδας ἔχει διὰ τὰς κλίμακας τῶν ὑπουργείων· ἔχει δὲ καὶ γρόνθους ἐν ἀνάγκῃ στιβαροὺς διὰ τὰς ταραχώδεις βουλευτικὰς συζητήσεις.

Περὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο σχέδιον, εἰς ὃ εὐαρεστότερον παραμένει ἡ ἀναπτερωθεῖσα φαντασία τοῦ Ἰωάννου, ἀνακλαδοῦνται πολλαὶ ἄλλαι ἰδέαι δευτερεύουσαι: προσφοραί τινες εἰς ἀγαθοεργὰ καταστήματα — ὄχι πολὺ μεγάλαι βέβαια, ἀλλ' ἀρκεταὶ ὥστε νὰ λαλήσῃ περὶ αὐτῶν ὁ τύπος· γεύματά τινα εἰς μερικοὺς φίλους· ὀλίγα δῶρα κατάλληλα εἰς πρόσωπα ἐπιῤῥοῆς καὶ κοινωνικῆς σημασίας· καὶ εἷς ἢ δύο χοροὶ τὸν χειμῶνα — μὲ ὀρχήστραν, ἐννοεῖται, καὶ μὲ δεῖπνον, — κατὰ τοὺς ὁποίους, τίς οἶδε, ἠμπορεῖ τέλος νὰ τοποθετηθῇ καὶ ἡ Ἀσπασία του.

Πάντα ταῦτα ἀνακυκῶνται φύρδην μίγδην ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ

Περδίκη, καὶ ὁ Περδίκης βαίνει γοργῷ τῷ βήματι, ἀπομάσσων διὰ τῆς παλάμης τὸν ἱδρῶτα τοῦ μετώπου του, χωρὶς κἂν νὰ προσέχῃ ποῦ διευθύνεται.

Τέλος ἀργά, πολὺ ἀργά, εὑρίσκεται ἀνεπαισθήτως πρὸ τῆς θύρας τοῦ οἴκου του. Εἰσέρχεται χωρὶς νὰ σημάνῃ, διότι κρατεῖ πάντοτε τὸ κλειδίον του, καὶ εὑρίσκει τὴν κυρίαν Πηνελόπην κοιμωμένην ἐπὶ τῆς καθέδρας της, καὶ ἀναπαύουσαν τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ βραχίονός της, ἐν μέσῳ σωρείας παιγνιοχάρτων.

Δ'.

Ὁ Ἰωάννης διήγαγε σχεδὸν ἄϋπνον νύκτα καὶ ἐξῆλθε λίαν πρωῒ τῆς οἰκίας του.

Ἐν τῷ γραφείῳ του ἦτο διαρκῶς ἀφηρημένος. Ἐκάθητο καὶ ἠγείρετο ἄνευ λόγου, ἐζωγράφει παντοειδεῖς χιμαιρικὰς εἰκόνας ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ στυπποχάρτου ὅπερ ἐκάλυπτε τὴν τράπεζάν του, ἐμονολόγει πολλάκις ἀσυνάρτητα καὶ ἀκατάληπτα, καὶ ἔϐλεπεν ἀδιακόπως τὸ ὡρολόγιόν του.

Ἅπαξ ἢ δὶς μάλιστα ἐνόμισεν ὅτι ἐστάθη, τὸ ἔφερεν εἰς τὰ ὦτά του, καὶ ἀποτεινόμενος εἰς μικρόν τινα, ὠχρὸν καὶ καχεκτικὸν νεανίσκον, ὅστις ἔγραφε κεχυφὼς ἐπὶ παρακειμένου τραπεζίου καὶ ἐξετέλει παρὰ τῷ Περδίκῃ τὸ διπλοῦν ἔργον γραμματέως συνάμα καὶ ὑπηρέτου, τὸν ἠρώτησε·

— Τί ὥρα ἔχεις Δημήτρη ; ἆ ! λησμόνησα ὅτι δὲν ἔχεις ῥωλόγι.

— Ἐγώ ῥωλόγι, κὺρ Γιάγκο ! ἀπήντησεν ὁ ὠχρὸς γραμματεύς, καὶ ἀνέκφραστον μελαγχολικὸν μειδίαμα διέστειλε τὰ ἄναιμα χείλη του. Τί θέλετε ; νὰ μάθετε τὶ ὥρα εἶνε ;

— Ναί, καϋμένε· μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ ῥωλόγι μου πηγαίνει τρομερὰ πίσω.

— Εὔκολο πρᾶγμα. Νὰ πεταχθῶ μίαν στιγμὴν εἰς τὸ καφενεῖον . . .

Καὶ πρὶν ἢ ἀναμείνῃ τὴν ἔγκρισιν τῆς προτάσεώς του, ὁ Δημήτρης, χαίρων ὅτι τῷ παρέχεται εὐκαιρία νὰ πεταχθῇ μίαν στιγμὴν ἔξω, διαβαίνει ἀσκεπὴς τὴν ὁδόν, εἰσέρχεται εἰς τὸ ἀπέναντι καφενεῖον, λέγει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὀλίγας λέξεις εἰς τοὺς παρακαθημένους γνωρίμους, βλέπει τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ καφενείου, κ' ἐπιστρέφει εἰς τὸ γραφεῖον λέγων·

— Ἐννηάμισυ!

— Καλὰ τὸ ὑπέθετα ἐγώ. Εἴκοσι λεπτὰ πηγαίνω πίσω.

Ὁ Περδίκης ἀνοίγει τὸν σύρτην τῆς τραπέζης του, λαμβάνει γραμμάτιά τινα λαχείου ἀποτεθειμένα εἰς τοὺς μυχοὺς αὐτοῦ, τὰ μετρεῖ, γράφει τοὺς ἀριθμούς των ἐπὶ μιᾶς σελίδος τοῦ σημειωματαρίου του, κάτωθεν ἄλλων ὁμοίων ἀριθμῶν, καὶ λαμβάνων βιαίως τὸν πῖλόν του ἐξέρχεται τοῦ γραφείου καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

Δὲν εἶν' ἔτι δέκα ἡ ὥρα, ἀλλ' ὁ Περδίκης ἀδιαφορεῖ. Εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου πρόκειται νὰ γείνῃ ἡ κλήρωσις, κ' ἐκπλήσσεται ὅτι δὲν εἶνε ὁ πρῶτος. Πολλοὶ ἄλλοι γνώριμοι καὶ ὁμότεχνοι τὸν προέλαβον. Παρατηρεῖ τὰς ἀνησύχους αὐτῶν μορφάς, καὶ μειδιᾷ παράδοξον οἴκτου μειδίαμα.

— Ὅλοι αὐτοὶ θαρροῦν πῶς θὰ κερδήσουν, λέγει καθ' ἑαυτόν.

Πλησιάζει δὲ εἰς τὸ ὀρφανὸν κοράσιον, ὅπερ ἐκλήθη νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς λαχνοὺς ἀπὸ τῆς κληρωτίδος, θωπεύει πατρικῶς τὴν παρειὰν αὐτοῦ καὶ τοῦ λέγει εὐθύμως·

— Νὰ σὲ ἰδῶ, κορίτσι μου! Νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἦσαι τυχηρή, καὶ τὴν προῖκά σου ἐγὼ θὰ σοῦ τὴν κάμω.

Τέλος — τί νὰ βραδύνωμεν; — ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἐξάγεται τῆς κάλπης καὶ κηρύσσεται μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον τῶν παρισταμένων. Ὁ Ἰωάννης διατρέχει διὰ βλέμματος γοργοῦ τὸν κατάλογόν του, καὶ βλέπει τὸν ἀριθμὸν ἐκεῖνον τὸν μαγικόν,... τὸν βλέπει μεταξὺ τῶν πέντε πρώτων τοῦ σημειωματαρίου του.

Τὸ προησθάνετο, τὸ ἀνέμενε, τὸ εἶχε βέβαιον, καὶ ὅμως τὸ αἷμα ἀνέβη διὰ μιᾶς εἰς τὴν κεφαλήν του, ἡ δὲ καρδία του ἐσταμάτησε πρὸς στιγμὴν καὶ ἤρχισεν εὐθὺς σφύζουσα βιαίως καὶ οἱονεὶ σφυρηλατοῦσα τὸ στῆθός του. Οἱ ὀφθαλμοί του ἐθαμβώθησαν, ἰλιγγίασεν, ἐζαλίσθη, καὶ τοῦ ἐφάνη αἴφνης ὅτι τὰ ψηφία τοῦ ἀριθμοῦ του ἐμεγάλωσαν, ἐξετάθησαν, καὶ ἐκάλυψαν τέλος ὅλην τὴν σελίδα τοῦ καταλόγου του. Ἔπειτα ἐξηκολούθησαν ἀκόμη νὰ διαστέλλωνται, ἀπεσπάσθησαν τοῦ χάρτου, ἔγειναν κολοσσοί, καὶ ἤρχισαν περιπατοῦντα ἐντὸς τῆς αἰθούσης, περιστοιχίζοντα αὐτὸν καὶ μορφάζοντα παραδόξως.

Ἀλλ' ὅλη ὅμως αὕτη ἡ φαντασμηγορία ὀλίγα μόνον δευτερόλεπτα διήρκεσεν. Ὁ Περδίκης ἔβαλε βραγχώδη κραυγήν, μίαν μόνην καὶ μονοσύλλαβον·

— Ἆ!

Καὶ ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης.

— Κύριε Περδίκη, κύριε Περδίκη!

— Δικός σας εἶνε ὁ πρῶτος;

— Σᾶς συγχαίρομεν!

— Καὶ εἰς ἄλλα!

— Σταθῆτε δά!

— Μὴ λησμονήσετε τὴν προῖκα τοῦ κοριτσιοῦ.

Αἱ φωναὶ αὗται καταδιώκουσι θορυβωδῶς τὸν Ἰωάννην, οἰκειότεροι δέ τινες τῶν παρισταμένωυ τρέχουσι καὶ κατόπιν του μέχρι τῆς θύρας. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξῆλθεν ἤδη εἰς τὴν ὁδόν, ἐπήδησεν ἐντὸς τῆς προστυχούσης ἁμάξης, κ' ἐφώνησεν εἰς τὸν ἁμαξηλάτην·

— Ἐς τὸ σπίτι! γρήγορα!

Ἀλλὰ μόλις ἐκίνησεν ἡ ἅμαξα καὶ ὁ Περδίκης ἔγεινεν ἠρεμώτερος. Τὸ θάμβος τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ διελύθη· ὁ ἀριθμὸς ἐκεῖνος, ὁ φανταστικὰς ἔχων τὰς διαστάσεις καὶ πρὸ μικροῦ ἔτι χορεύων τὸν κόρδακα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἐπανέλαβεν ἥσυχος τὴν προτέραν αὐτοῦ θέσιν ἐπὶ τοῦ σημειωματαρίου του, καὶ τὸ

σημειωματάριον ἐτέθη πάλιν εἰς τὸ θυλάκιόν του. Ἡ διάνοια τοῦ Περδίκη ἤρχισε σκεπτομένη ὡριμώτερον καὶ ψυχρότερον.

— Εἶνε λοιπὸν ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἀπὸ τοὺς πέντε ποῦ ἔδωσα τῆς γυναικός μου, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ἰωάννης· καὶ δὲν εἶνε παράξενον νὰ ἦνε . . .

Καὶ ξύει ἐπιμόνως τὸν αὐχένα του.

— Στάσου, ἁμαξᾶ! κραυγάζει ἀμέσως καὶ καταβαίνει τοῦ δίφρου ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ. Καταλείπων δὲ τὴν λεωφόρον, μεταβαίνει διὰ στενωπῶν εἰς τὴν οἰκίαν του, εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν ἀπαρατήρητος διὰ μικρᾶς τινὸς ὑπηρετικῆς θύρας, ἀναβαίνει ἀπνευστὶ διὰ στενῆς πλαγίας ἀναβάθρας εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ὑπηρετρίας του, καὶ χωρεῖ ἀκροποδητὶ πρὸς ἐπίμηκες πράσινον κιβώτιον, ὅπερ κατέχει μίαν αὐτοῦ γωνίαν.

Ἐκεῖ ἵσταται καὶ ἀκροᾶται. Δὲν ἀκούει τίποτε. Εἶνε ἐλεύθερος νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει, ἀλλὰ . . . διστάζει νὰ τὸ κάμῃ. Ἐκτείνει τὴν χεῖρά του πρὸς τὸ κιβώτιον καὶ πάλιν τὴν ἀποσύρει· στρέφει ἔντρομος τὸ βλέμμα του πρὸς τὴν θύραν, διότι τοῦ φαίνεται ὅτι κάτι ἤκουσεν. Ἀλλ' εἶνε μάταιος ὁ φόβος του. Δὲν εἶνε κανείς, καὶ ὁ Περδίκης πλησιάζει ἐγγύτερον εἰς τὸ κιβώτιον.

— Αἴ! λέγει καθ' ἑαυτόν. Πρέπει νὰ τελειόνω καὶ σύντομα.

Δράττει τότε ἀποφασιστικῶς τὸ κάλυμμα τοῦ κιβωτίου καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ ἀνοίξῃ, ἀλλὰ τὸ κιβώτιον εἶνε κλειστόν. Ἐντείνει τὰς δυνάμεις του, ἵν' ἀποσπάσῃ τὸ κάλυμμά του, ἀλλ' αἱ χεῖρές του τρέμουσι κἄπως, καὶ τὸ κιβώτιον ἀνθίσταται. Ἐξάγει τότε τὸν ὁρμαθὸν τῶν κλειδίων του, κύπτει πρὸς τὸ κλεῖθρον καὶ εἰσάγει ἓν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὀπήν του.

Τὸ κιβώτιον ἀνοίγεται, καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνακυχᾷ πυρετωδῶς τὸ περιεχόμενον. Εἰς τὸν ἔσχατον αὐτοῦ μυχὸν εὑρίσκει τέλος ὅ,τι ἐζήτει· τὸν πολύτιμον κλῆρον, συνεπτυγμένον εἰς σχῆμα μικροσκοπικὸν καὶ τυλιγμένον ἐντὸς ἄλλου χαρτίου. Τὸν ἀνοίγει, . . . καὶ βλέπει ἀκτινοβολοῦντα πρὸ τῶν ὀμμάτων του τὸν μαγικὸν ἐκεῖνον ἀριθμόν, οὗτινος ἀρχίζουσι πάλιν τὰ ψηφία νὰ μεγεθύνων-

ται εἰς γίγαντας καὶ νὰ χορεύουν πυῤῥίχην ἐντὸς τοῦ μικροῦ δωματίου. Ἀλλ' ὁ Περδίκης δὲν λησμονεῖ, ὅτι δὲν ἔχει καιρὸν διαθέσιμον εἰς ἀκαίρους φαντασμηγορίας, καὶ ἡ ἰσχυρά του θέλησις ἐπαναφέρει ταχέως τὴν ἠρεμίαν εἰς τὸ πνεῦμά του. Ἐξάγει ἐκ τοῦ θυλακίου του ἓν ἄλλο γραμμάτιον, τὸ διπλόνει ἀπαραλλάκτως ὡς τὸ ἄλλο, καὶ τὸ τοποθετεῖ εἰς τὸ βάθος τοῦ κιβωτίου, οὗτινος τακτοποιεῖ ἐπιμελῶς τὸ περιεχόμενον ὡς καλὴ οἰκοκυρά. Εἶτα τὸ κλειδόνει πάλιν ὡς καλὸς οἰκοκύρης, καταβαίνει εἰς τὴν ὁδὸν ὅθεν ἦλθε, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ τῆς αὐλείου θύρας, ἀφοῦ θορυβωδῶς ἐσήμανε τὸν κώδωνα, καὶ δρομαίως προσῆλθε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ ὁ ὑπηρέτης του μὲ τὸν λευκὸν λαιμοδέτην.

Ὁ Περδίκης εἶνε ἐντελῶς ἀτάραχος· τὰ γόνατά του μόνον τρέμουν ὀλίγον.

Ε'.

— Καλὲ Γιάγκο, ἀλήθεια;

— Κερδήσαμε, παπάκη;

— Αἴ, τώρα πατέρα, τελείωσαν τὰ ψεύματα. Θὰ μὲ στείλῃς εἰς τὸ Παρίσι.

Αἱ τρεῖς αὗται φράσεις, κραυγαὶ μᾶλλον ἢ προσφωνήσεις, ὑποδέχονται τὸν Περδίκην εἰσερχόμενον εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του ἐτελείωσαν πρὸ μικροῦ τὸ πρόγευμά των.

Ἡ κυρία Περδίκη ἀφίνει τὴν ἐπιφυλλίδα τῆς «Ἐφημερίδος» ἡ Ἀσπασία τὴν ἐπιφυλλίδα τῆς «Στοᾶς», ὁ Τηλέμαχος... δὲν ἀφίνει τὸ σιγάρον του, ἐγείρονται δὲ καὶ οἱ τρεῖς καὶ κυκλοῦσι τὸν Περδίκην, καὶ σύρουσιν αὐτόν, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς χειρός, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐπενδύτου του, καὶ ὁ χαριέστατος κληρονόμος τοῦ πατρικοῦ ὀνόματος καὶ τῶν πατρικῶν ἀρετῶν ἀπὸ τῆς χονδρᾶς ἀλύσεως τοῦ ὡρολογίου του.

— Τὸ μάθατε κηόλα; ἐρωτᾷ ἐκεῖνος, ποιὸς σᾶς τὸ πρόφθασε;

— Ὁ καϋμένος ὁ Δημήτρης ἔτρεξε εὐθὺς καὶ μᾶς τὸ εἶπεν, ἀπαντᾷ ἡ σύζυγος τοῦ μεσίτου.

— Κ' ἐλιποθύμησ' εὐθύς, 'σὰν τὸν στρατιώτην τοῦ Μαραθῶνος, προσθέτει ὁ Τηλέμαχος, πρόσφατον ἔτι ἔχων εἰς τὴν μνήμην του τὸ ἱστορικὸν γεγονός, χάρις εἰς τὰς ἀπαντήσεις ἄνευ ἐρωτήσεων τῆς «Ἑβδομάδος».

— Λέγε μας λοιπόν, πῶς ἔγεινε; ἤσουν εἰς τὴν κλήρωσιν;

— Ἐννοεῖται ἤμουν. Τὸ πῶς ἔγεινε εἶνε ἁπλούστατον. Ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ κουτὶ ὁ ἀριθμός μου, τὸν ἤκουσα ποῦ τὸν ἐφώναξαν, κ' ἔφυγα εὐθύς, διὰ νὰ μὴν ἔχω συγχαρήκια καὶ ἀηδίαις. Ἀλλὰ φαίνεται τὸ ἐμυρίσθηκε ὁ κόσμος, ἀφοῦ τὸ ἔμαθε καὶ ὁ Δημήτρης.

— Οὔ! διακόπτει Περδίκης ὁ νεώτερος· ὅλοι 'ς τὸ χρηματιστήριον τὸ ξεύρουν.

— Καὶ ποιὸς ἀριθμὸς ἐκέρδησε, παπάκη, ἐρωτᾷ ἡ δεσποινὶς Ἀσπασία· μήπως εἶνε ὁ δικός μου;

— Ὄχι, κόρη μου· εἶνε ὁ ἀριθμὸς ποῦ . . . Καὶ παρ' ὀλίγον ὠλίσθαινεν εἰς τὸ βάραθρον ἡ γλῶσσα τοῦ Περδίκη. Ἀλλ' ὁ εὐφυὴς Ἕλλην ἐκλονίσθη μόνον, χωρὶς νὰ πέσῃ, καὶ διορθῶν ἀμέσως τὴν φράσιν του ἐξηκολούθησεν ἀτάραχος·

— Ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς ποῦ εἶχα φυλάξει εἰς τὸ γραφεῖον.

— Ἐπῆρες τὴν ὁμολογίαν, πατέρα;

— Θὰ βγῶ ὕστερα νὰ πάγω νὰ τὴν πάρω. Ἔχω καιρὸν ὡς τὸ βράδυ.

Δὲν διατρίβομεν εἰς λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς ἀγαλλιάσεως, ἥτις νέμεται τὸν οἶκον Περδίκη. Δὲν ἀναφέρομεν τὰ πολυποίκιλα σχέδια, ἅτινα φύονται εἰς ἑκάστου τὴν κεφαλήν, οὐδὲ τὰς μικρὰς καὶ μεγάλας ἀπαιτήσεις, αἵτινες ἐπιπίπτουσι διὰ μιᾶς καὶ ὡς ἐξ ἐνέδρας κατὰ τῶν ἑκατὸν χιλιάδων, οὐδὲ τῶν ὑπηρετῶν τὰ συγχαρητήρια, οἵτινες εἰσορμῶσι μετὰ μικρὸν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἄλλος ἀπὸ τοῦ μαγειρείου καὶ ἄλλος ἀπὸ τοῦ ὑπερώου. Ὁ ἀναγνώστης μαντεύει πάντα ταῦτα εὐκόλως, ὑποθέτομεν· ἂν δὲ δυσκολεύ-

εται εἰς τοῦτο, ἂς φαντασθῇ πρὸς στιγμήν, ὅτι αὐτὸς ἐκέρδησε τὸν πρῶτον λαχνόν, καὶ τὰ φαντάζεται ἀμέσως.

Ὁ Περδίκης, σοβαρὸς τὸ φαινόμενον καὶ ἀτάραχος, ἀποδέχεται τὰς περὶ αὐτὸν ἐκδηλώσεις μετ' ἠρεμίας ἐπικῆς, ἀρκεῖται δὲ μόνον πραΰνων τὸν γενικὸν ἀναβρασμὸν διὰ προσηνῶν τινων μειδιαμάτων καὶ ὀλίγων γενικῶν καὶ συντόμων φράσεων·

— Καλά! Θὰ ἴδοῦμεν! Μὴ τρέχετε· ὑπομονή!

— Ἆ! εἶδες; ὑπολαμβάνει ἡ κυρία Περδίκη· λησμόνησα νὰ σοῦ δώσω δύο γράμματα... — Φέρ' τα μίαν στιγμήν, Ἀσπασία· ἐπάνω εἰς τὸ τραπεζάκι τὰ ἔβαλα.

Ἡ δεσποινὶς Περδίκη ἐκτελεῖ τὴν μητρικὴν παραγγελίαν, καὶ ἀπέρχεται κατόπιν εἰς τὸ δωμάτιόν της ἵνα συγυρισθῇ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐσφράγισε διὰ τρυφερωτάτου φιλήματος τὴν πατρικὴν παρειάν, κ' ἐψιθύρισε σιγὰ εἰς τὸ οὖς τοῦ πατρός της·

— Θὰ μοῦ πάρῃς τώρα δάσκαλον τῆς ἱππασίας;

— Ἐγὼ δὲν σὲ φιλῶ, πατέρα, λέγει ὁ Τηλέμαχος, διότι ξεύρω πῶς δὲν σ' ἀρέσει νὰ σὲ φιλοῦν· ἀλλὰ κύτταξε! τὸ Παρίσι μου τὸ θέλω.

Καὶ ὁ Περδικίδης ἐξέρχεται τοῦ οἴκου, ἀφοῦ ἀνῆψε νέον σιγάρον, ἐνῷ ἡ μήτηρ του φωνεῖ πρὸς αὐτὸν φιλοστόργως·

— Μὴν ἀργήσῃς εἰς τὸ γεῦμα!

Ὁ Ἰωάννης ἀποσφραγίζει τὰ δύο γράμματα, καὶ ὡς ἄνθρωπος πρακτικὸς θεωρεῖ εὐθὺς ἀμέσως τὰς ὑπογραφάς·

— «Ἡ ἐξαδέλφη σας Εὐλαλία» λέγει μεγαλοφώνως μὲν ἀλλ' οἱονεὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀποτεινόμενος, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρώτης ὑπογραφῆς. Ποία εἶνε αὐτὴ ἡ ἐξαδέλφη μας; προσθέτει μετὰ μικρόν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του· δὲν τὴν βάζει ὁ νοῦς μου.

— Εὐλαλία; ἀπαντᾷ ἐκείνη. Οὔ! θὰ εἶνε τοῦ μπάρμπα Ἠλία ἡ κόρη· χήρα ἡ καϋμένη, ... δευτέρα ἀνεψιὰ τῆς μαμᾶς.

Ἡ κυρία Πηνελόπη ἀποκαλεῖ τὴν μητέρα της μ α μ ά ν, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν γηπέδων ἐκείνων, περὶ ὧν ἐν ἀρχῇ ἐλέγομεν.

— Δὲν τὴν γνωρίζω, δὲν τὴν εἶδα ποτέ μου, ὑπολαμβάνει ὁ Ἰωάννης.

— Ἦλθ' ἕνα δύο φοραίς, . . . θὰ τὴν λησμόνησες. Καὶ τί σοῦ γράφει;

— Τώρα θὰ ἰδοῦμεν.

Καὶ ὁ Περδίκης ἀναγινώσκει·

Ἀγαπητέ μου ἐξάδελφε

Ὁ Γεωργάκης μοῦ εἶπε τὴν καλήν σας τύχην, καὶ σᾶς συγχαίρομαι μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν. Ἐχάρηκα σὰν νὰ ἤμουν ἐγώ. Σοῦ εὔχομαι τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὰ καλά, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ ἐνθυμηθῇς εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν καὶ τὴν πτωχὴν τὴν ἐξαδέλφην σου. Ἔρχεται χειμῶνας, καὶ ὁ καϋμένος ὁ Γιωργάκης μου δὲν ἔχει δεύτερον φόρεμα. Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὰ πληθαίνῃ, ἐξάδελφέ μου. Χαιρετίσματα εἰς τὴν ἐξαδέλφην.

ἡ ἐξαδέλφη σου
Εὐλαλία.

— Νὰ τῆς στείλωμε τῆς καϋμένης κἄτι τι, λέγει συγκεκινημένος ὁ Ἰωάννης. Συγγενής μας εἶνε

Ἡ κυρία Πηνελόπη, πολὺ ὀλιγώτερον συγκεκινημένη, ἤνοιγε τὰ χείλη πρὸς συζήτησιν τῶν φιλανθρώπων διαθέσεων τοῦ συζύγου της, ὅτε ἀπὸ τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας ἐκρήγνυται αἴφνης παράφωνος ἁρμονία προχείρου ὀργανικῆς μουσικῆς, ἀποτελουμένης ἐξ ἑνὸς κλαρινέτου, μιᾶς κιθάρας καὶ μιᾶς σάλπιγγος, καὶ μελπούσης ἄρρυθμόν τινα καὶ προκατακλυσμιαίαν πόλκαν, εἰς πανηγυρισμὸν τῆς μεγάλης ἡμέρας.

— Τὰ εἶπαν ἄλλοι! τὰ εἶπαν ἄλλοι! φωνεῖ ὀργίλη πρός τὸν ὑπηρέτην ἡ κυρία Πηνελόπη. Διῶξέ τους!

— Ἄφησέ τους, ψυχή μου! παρατηρεῖ μεγαθύμως ὁ Γιάγκος· πτωχοὶ ἄνθρωποι εἶνε. Νά! προσθέτει ἀμέσως στρεφόμενος πρὸς τὸν ὑπηρέτην, δός τους τρία φράγκα, καὶ πές τους, τοὺς εὐχαριστοῦμεν.

— Ἀφέντη, καὶ εἰς ἄλλα! ἀκούεται μετὰ μικρὸν ἔξωθεν τριπλῆ καὶ ὁμόφωνος εὐχή, πολὺ ἁρμονικωτέρα τῆς προτέρας μουσικῆς συμφωνίας.

Οἱ μουσικοὶ ἀπέρχονται, καὶ ὁ Περδίκης ἀναγινώσκει τὴν δευτέραν ἐπιστολήν·

Ἀξιότιμε κύριε!

Ἐπεκρότησα πάντοτε εἰς τὴν πρόοδον σας, καὶ χαίρω, ὅτι πρῶτος ἴσως πάντων σπεύδω νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήριά μου διὰ τὴν σημερινὴν εὔνοιαν τῆς τύχης. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς ἐνοχλήσω μὲ μικράν τινα παράκλησιν. Ἔχω ἀνάγκην μικροῦ δανείου τριῶν χιλιάδων δραχμῶν, διὰ νὰ ἑτοιμάσω τὰ ἐνδύματα τῆς θυγατρός μου, τὴν ὁποίαν νυμφεύω μετὰ ἕνα μῆνα. Δὲν ἔχω ἄλλην ἀσφάλειαν ἐκτὸς τῆς ὑπογραφῆς μου. Ὑποθέτω δέ, ὅτι σεῖς ὁ ὁποῖος τόσον μὲ γνωρίζετε, γνωρίζετε ἐπίσης ὅτι εἶνε ὑπογραφὴ τιμίου ἀνθρώπου. Ἐλπίζω νὰ μοῦ ἀπαντήσετε δύο λέξεις εὐνοϊκάς.

Ὅλος ὑμέτερος
Θ. Ξυλούδης.

— Αὐτὸς ποῦ ἦτον βουλευτὴς μιὰ φορά; ἐρωτᾷ ἡ κυρία Περδίκη.

— Αὐτότατος! λέγει προτάσσων συνεσταλμένα τὰ χείλη του καὶ ἐπινεύων σοβαρῶς τὴν κεφαλὴν ὁ σύζυγός της. Τὸν ἐνθυμοῦμαι ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια... πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροί! Ἤθελε πολιτικά, βλέπεις! Τὸν ἔπιασε ἡ μυῖγα νὰ κάμῃ ἐπιρροήν, διὰ νὰ γείνῃ ὑπουργός. Εἶχε μερικὰ παραδάκια· τοῦ τἄφαγαν οἱ κομματάρχαι, καὶ τώρα δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τὰ ἀσπρόρρουχα τῆς κόρης του.

— Καὶ ὅμως κάθε βράδυ, παρατηρεῖ ἡ κυρία Πηνελόπη, ἐνῷ μειδίαμα ὀξύγλυκυ χυμαίνει τὸν ἐπὶ τοῦ ἁδροῦ της χείλους ἐπανθοῦντα μύστακα, κάθε βράδυ ἡ κυρία του μὲ ταὶς κόραις του εἶνε ἡ πρώτη καὶ καλλίτερη εἰς τὸ Φάληρον. Πῶς τὰ καταφέρνουν;

— Ὅ,τι νὰ σοῦ πῶ σὲ γελῶ. Ποιὸς ξεύρει πόσα τέτοια γράμματα θὰ ἔχῃ ὡς τώρα γραμμένα ὁ ἄνδρας της.

— Αἴ, καὶ θὰ τοῦ δανείσῃς τώρα σύ;

— Νὰ ἰδοῦμεν. Ἂν ἔχῃ ἀσφάλειαν...

— Ἀφοῦ σοῦ γράφει ὅτι δὲν ἔχει ἄλλην ἀπὸ τὴν ὑπογραφήν του.

— Αὐτὸ εἶνε ἕνας λόγος. Ὅλοι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔτσι λέγουν. Κἄτι θὰ τοῦ βρίσκεται.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην κρούεται ἡ θύρα, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται ὁ ὑπηρέτης λέγων·

— Αὐθέντη, ἕνας κύριος σᾶς ζητεῖ.

— Πήγαινέ τον 'ς τὴ σάλα! παραγγέλλει ἡ κυρία.

Ὁ Περδίκης ἐξέρχεται, καὶ μετά τινα λεπτὰ ἐπιστρέφει φωνῶν ἐν ἀγανακτήσει·

— Αἴ! μὲ παρασκότισαν!

— Ποιὸς ἦτον; ἐρωτᾷ περιέργως ἡ σύζυγός του.

— Δὲν τὸν γνωρίζεις· ἕνας παλαιὸς φίλος μου.

Ὁ Περδίκης ἀποσιωπᾷ ἐντελῶς, ὅτι ὁ παλαιός του φίλος συνυπηρέτει ποτὲ μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ καφενείῳ.

— Καὶ τί σὲ ἤθελε;

— Τί μὲ ἤθελε! δὲν τὸ καταλαμβάνεις; Ἤθελε νὰ τοῦ βάλω χρήματα... ν' ἀνοίξῃ καφενεῖον.

— Μὴ χειρότερα. Δανεικὰ τὰ ἤθελε;

— Ἆ, μπᾶ! Ἤθελε νὰ μὲ κάμῃ σύντροφον.

Ἡ κυρία Πηνελόπη διαῤῥήγνυται εἰς ἄσβεστον γέλωτα, ὁ δὲ Ἰωάννης ἑτοιμάζεται ν' ἀναχωρήσῃ, ἵνα μεταβῇ εἰς παραλαβὴν τῆς εὐτυχοῦς ὁμολογίας του, ὅτε ὁ ὑπηρέτης εἰσέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὴν αἴθουσαν, φέρων διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐπιστολήν, καὶ κρατῶν διὰ τῆς ἄλλης ὑπερμέγεθες δέμα βιβλίων.

— Τί εἶνε πάλιν αὐτά; ἐρωτᾷ ὁ Περδίκης.

— Ἕνα παιδὶ τὰ ἔφερε. Εἶνε ἔξω, καὶ περιμένει, λέγει, ἀπάντησιν.

Ὁ Γιάγκος ἀνοίγει τὸ γράμμα καὶ ἀναγινώσκει·

Εὐγενέστατε κύριε.

Ἡ τιμή μου εἶνε εἰς χεῖρας ἐχθροῦ μου. Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὁ ταλαίπωρος, ποία ἡμέρα μοῦ ἐξημερόνει. Διὰ σᾶς ἐμειδίασε σήμερον ἡ τύχη· δι' ἐμέ, ἀλλοίμονον! ἡ τύχη δὲν ἔχει πλέον μειδιάματα.

Δι' ἑκατὸν δραχμὰς γελοίας, δι' ἑκατὸν γελοίας δραχμὰς κινδυνεύει ἡ προσωπική μου ἐλευθερία. Αὐτὰς τὰς δραχμὰς τὰς ζητῶ ἀπὸ σᾶς. Μὴ μοῦ εἰπῆτε ὄχι, μὴ μοῦ τὸ εἰπῆτε! Ἡ εὐτυχία εἶνε φιλάνθρωπος καὶ γενναία. Δὲν σᾶς ζητῶ ἔλεος. Σᾶς στέλλω εἴκοσι ἀντίτυπα τῶν ποιημάτων μου. 'Αδελφώσατε τὴν μοῦσάν μου μὲ τὸν πλοῦτόν σας. Ὁ κομιστὴς ἀναμένει ἀπάντησιν.

Συννεφάκος.

— Συννεφάκος; ἐρωτᾷ ἡ Κ. Περδίκη, ποῖος εἶν' αὐτός;

— Ἕνας κακομοίρης . . .

— Καὶ τί δουλειὰν κάμνει;

— Δὲν τὸ ἤκουσες ἀπὸ τὸ γράμμα του; στίχους γράφει.

— Καλά, γράφει στίχους, τὸ ἐκατάλαβα· ἀλλὰ τὶ ἔργον ἔχει; πῶς ζῇ; Οἱ στίχοι του δὲν πιστεύω νὰ τὸν τρέφουν.

— Πουλεῖ τὰ βιβλία του, ὅταν εὕρῃ ἀγοραστάς, δανείζεται ἀπὸ κανένα, ὁ ὁποῖος δὲν τοῦ ἐδάνεισε ἄλλην φοράν, γράφει γράμματα συγκινητικά...

— Τί νὰ τοῦ εἰπῶ τοῦ παιδιοῦ, ἀφέντη, ποῦ στέκει ἔξω; ἐρωτᾷ δειλῶς διακόπτων ὁ ὑπηρέτης.

— Νά! ἀπαντᾷ ὁ Περδίκης μεγαλοπρεπῶς. Δός του ἕνα πεντάρι, καὶ δός του καὶ τὰ βιβλία του πίσω. Τὸν εὐχαριστοῦμε, πές, πολύ, ἀλλὰ δὲν ἔχομε 'ς τὸ σπίτι βιβλιοθήκη νὰ τὰ βάλωμε.

— Ἡ ὥρα περνᾷ, προσθέτει, στρεφόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του, κ' ἐγὼ πρέπει νὰ πάγω νὰ φροντίσω διὰ τὴν ὁμολογίαν μου.

— Δὲν ἔχεις τώρα καιρόν, παρατηρεῖ ἡ κυρία. Τὸ τραπέζι εἶνε στρωμένον. Ἄφησε· πηγαίνεις τὸ ἀπομεσήμερον.

— Δὲν σοῦ λέγω,... ἀλλὰ ἤθελα νὰ τελειώσω μίαν ὥραν ἀρχήτερα. Δὲν ἠξεύρει κανείς, τὶ ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ.

— Τί θὰ συμβῇ; Αἱ ὁμολογίαι εἶνε κατατεθειμέναι, λέγουν

τὰ γραμμάτια, εἰς τὸ τραπεζιτικὸν κατάστημα τοῦ κ. Μαυρίδου. Ἕως τὸ βράδυ ἔχεις καιρὸν νὰ παραλάβῃς τὸν ἀριθμόν μας.

— Ὅλα αὐτὰ εἶνε καλὰ καὶ ἅγια, ἀλλὰ καμμιὰ φορά... Ἐγὼ λέγω νὰ πεταχτῶ μίαν στιγμήν· δὲν θ' ἀργήσω.

Καὶ ὁ Γιάγκος λαμβάνει τὸν πῖλόν του καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν θύραν, ἐνῷ ἡ σύζυγός του φωνάζει κατόπιν του·

— Μὴν ἀργήσῃς!

— Δὲν πιστεύω· ἂν ὅμως ἀργήσω, μὴ μὲ περιμένετε.

Ὁ Περδίκης ἀνοίγει τὴν ἐξώθυραν, ἀλλὰ συναντᾶται ἐπὶ τῆς φλιᾶς πρὸς ἄνθρωπόν τινα παραδόξου ἐξωτερικοῦ, ὅστις τὴν αὐτὴν ἐκείνην στιγμὴν ἔκρουε τὴν θύραν.

Ὁ ἐπισκέπτης εἶνε ὑψηλοῦ μᾶλλον ἀναστήματος, ἰσχνὸς ὡς οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι στάχυς τοῦ ἐνυπνίου τοῦ Φαραώ, ῥυπαρὸς τὴν ἐνδυμασίαν, ἀξύριστος, ἄνιπτος, καὶ θρασὺς τὸ ἦθος μ' ὅλην αὐτοῦ τὴν φαινομένην κατάπτωσιν.

— Τί ἀγαπᾶτε; ἐρωτᾷ ὁ Ἰωάννης.

— Ἐδῶ κατοικεῖ ὁ Κ. Περδίκης;

— Μάλιστα, ἐγὼ εἶμαι. Τί ἀγαπᾶτε;

— Ἆ! ἡ εὐγενεία σας εἶσθε; Ἔχω πολλὴν εὐχαρίστησιν.

Καὶ ὁ ἄνιπτος κύριος δράττεται διὰ τῶν ῥυπαρῶν του δακτύλων τῆς χειρὸς τοῦ Ἰωάννου, καὶ σείει αὐτὴν μετὰ προδήλου συγκινήσεως, προσθέτων·

— Ἐπεθύμουν νὰ σᾶς ὁμιλήσω μίαν στιγμὴν ἰδιαιτέρως.

— Μὲ συγχωρεῖτε... δὲν ἔχω τόρα καιρόν, ἔχω κάπου νὰ 'πάγω, καὶ βιάζομαι..., ἀπαντᾷ ὁ Περδίκης ἐξερχόμενος εἰς τὴν ὁδὸν καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀγνώστου. Ἂν ἠθέλατε νὰ περάσετε ἀργότερα... πρὸς τὸ ἑσπέρας... Ποῖος εἶσθε, παρακαλῶ; δὲν ἔχω τὴν τιμήν...

— Εἶμαι δημοσιογράφος! ἀπαντᾷ ὁ ἄγνωστος μετὰ πολλῆς αὐταρκείας. Ἐκδίδω τὴν Ἀλογόμυιγαν, σατυρικὴν ἐφημερίδα... τὴν γνωρίζετε, βέβαια;

— Ἀκουτ' ἐκεῖ; τὴν ἀγοράζω τακτικώτατα, καὶ μὲ διασκε-

δάζει πολύ. Τοῦ λόγου σας λοιπὸν εἶσθε ὁ συντάκτης; Χαίρομαι, χαίρομαι!

— Εὐχαριστῶ.

— Καὶ τί ἠμπορῶ νὰ σᾶς χρησιμεύσω; ἐρωτᾷ ὁ Ἰωάννης, μὲ ἦθος ἀνθρώπου κερδήσαντος ἑκατὸν χιλιάδας δραχμῶν, καὶ διατεθειμένου νὰ προστατεύσῃ κἄπως τὴν δημοσιογραφίαν.

— Νὰ μοῦ χρησιμεύσετε; σεῖς εἰς ἐμέ; ἀντερωτᾷ ὁ ἐκδότης τοῦ σατυρικοῦ φύλλου, μειδιῶν ἐν πλήρει καὶ ἀδιαπτώτῳ συνειδήσει τῆς ἰσχύος του. Τίποτε ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἐγὼ ἠμπορῶ νὰ σᾶς χρησιμεύσω, καὶ διὰ τοῦτο ἦλθα νὰ σᾶς ἰδῶ . . . νὰ συννενοηθῶμεν, ἂν θέλετε.

— Μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν, ἀπαντᾷ ὁ μεσίτης, καὶ ἀνακόπτει πρὸς στιγμὴν τὸ βῆμά του. Περὶ τίνος πρόκειται;

— Κύριε Περδίκη, ἔχετε ἐχθρούς! . . .

— Ναί, βέβαια, βέβαια.

— Ἀλλὰ τοῦ λόγου σας ἔχετε κακοὺς ἐχθρούς. Σᾶς κατατρέχουν πολύ, σᾶς κακολογοῦν, θέλουν νὰ σᾶς βλάψουν εἰς τὴν κοινωνίαν. Χθὲς μοῦ ἔφεραν μίαν διατριβὴν ἐναντίον σας τρομεράν!

— Διατριβὴν ἐναντίον μου; καὶ τί ἔχουν νὰ μοῦ εἰποῦν;

— Φοβερὰ πράγματα. Διακόσια φράγκα πληρόνουν νὰ τὴν καταχωρίσω. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἠθέλησα νὰ τὸ κάμω, πρὶν συνεννοηθῶ μαζή σας. Ὅπως αὐτοὶ ἔχουν τόσον συμφέρον νὰ δημοσιευθῇ ἡ διατριβή των, ἴσως ἔχετε καὶ σεῖς, ἐσυλλογίσθην, νὰ μὴ δημοσιευθῇ. Ὥστε . . . ἂν θέλετε . . .

— Τὶ νὰ θέλω;

— Νὰ μὴ δημοσιεύσω τὴν διατριβήν των . . .

— Δὲν μὲ μέλει. Δημοσίευσε, ἀδελφέ, ὅ,τι θέλεις. Δὲν ἱδρόνει ἐμένα τὸ αὐτί μου ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα. Δὲν μ' ἔκαμε ὁ τύπος ὅ,τι ἔγεινα, οὔτε θὰ μὲ χαλάσῃ ἀπ' ὅ,τι εἶμαι. Αὐτὰ εἶνε διὰ τοὺς κουτούς.

— Νομίζω, ἀπατᾶσθε, κύριε Περδίκη. Ἐγὼ μὲ πολὺ ὀλιγωτέραν θυσίαν ἐκ μέρους σας θὰ ἐπεθύμουν νὰ μὴ φανοῦν εἰς τὴν

δημοσιότητα...—ὅπως δήποτε δυσάρεστον πρᾶγμα θὰ ἦνε..— Μὲ πενῆντα φράγκα μόνον...

Ὁ Περδίκης ἵσταται καὶ πάλιν, διότι ἔφθασεν ἤδη πλησίον τοῦ τραπεζιτικοῦ γραφείου, ὅθεν ἠγόρασε τὴν ὁμολογίαν του. Ἡ μορφή του γίνεται κάπως σκεπτική, ἀλλ' αἰθριάζει ἀμέσως. Τὰ πεντήκοντα φράγκα δὲν τοῦ φαίνονται πολλά, συλλογίζεται δὲ ὡς φρόνιμος ἄνθρωπος καὶ πεπειραμένος Ἕλλην, ὅτι καλλίτερον εἶνε νὰ μὴ γείνῃ περὶ αὐτοῦ λόγος δημοσιογραφικός.

— Δὲν μοῦ λέγεις, ἀδελφέ, φωνεῖ τέλος φαιδρῶς πρὸς τὸν δημοσιογράφον, ὅτι θέλεις πενῆντα φράγκα; Νά τα, μάτια μου! προσθέτει, ἐξάγων αὐτὰ ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου του· πάρ' τα καὶ μὲ γειά σου! Πιέ, ἂν θέλῃς, καὶ μίαν παραπάνω εἰς τὴν τύχην μου. Ξεύρεις, ἐκέρδισα σήμερα τὸν πρῶτον λαχνόν.

— Τὸ ἤξευρα! ἀπαντᾷ σοβαρὸς ὁ ἰθύντωρ τῆς κοινῆς γνώμης, καὶ ἀπέρχεται ὑπόπτερος.

Ϛ'.

Ἡ κυρία Πηνελόπη, ἣν ἀφήκαμεν μόνην πρὸ μικροῦ, λαμβάνει ἓν μυθιστόρημα, κάθηται νωχελῶς ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου καὶ ἀναγινώσκει. Ἀλλ' ἀναγινώσκει μηχανικῶς, χωρὶς σχεδὸν ν' ἀντιλαμβάνεται. Ὁ νοῦς της εἶνε ἀλλοῦ. Αἱ ἑκατὸν χιλιάδες παρεμβαίνουσι διαρκῶς μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν της καὶ τῶν γραμμῶν τοῦ βιβλίου, καὶ ἡ φαντασία της μεθίπταται ἀπὸ σχεδίου εἰς σχέδιον καὶ ἀπὸ ἐπινοίας εἰς ἐπίνοιαν. Τὸ προσφιλέστατον ὅμως τῶν ὀνείρων, ἅτινα πλάττει γρηγοροῦσα ἡ κυρία Περδίκη, εἶνε νὰ ταξιδεύσῃ. Ἀφότου ἐνυμφεύθη, δὲν εἶδεν Εὐρώπην. Καὶ τὴν ἐπεθύμει τόσον, ὅτε ἦτο ἔτι δεσποινίς! Προσεπάθησεν ἐπανειλημμένως νὰ πείσῃ εἰς τοῦτο τὸν σύζυγόν της, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἤρχισαν τιμώμενα καὶ ὑπερτιμώμενα τὰ ἀνακαλυφθέντα ἐκεῖνα γήπεδα. Ἀλλ' ὁ Περδίκης εἶνε πρακτικὸς ἄνθρωπος.

— Τὰ χρήματα, ἀπήντα πάντοτε, ποῦ ξοδεύονται 'ς τὸ ταξίδι, δὲν φέρνουν τόκο.

Καὶ ἡ Πηνελόπη παρητεῖτο ἄκουσα τῶν σχεδίων της καὶ κατέπνιγε πρὸς ὥραν τοὺς πόθους αὐτῆς.

Τώρα ὅμως, τώρα δὲν ἔχει πλέον ὁ Γιάγκος νὰ εἴπῃ τίποτε. Θὰ τῆς δώσῃ βεβαίως δέκα χιλιάδας, νὰ μεταβῇ τοὐλάχιστον ἕως τοὺς Παρισίους· ἐκεῖ θὰ κάμῃ καὶ τὰ χειμερινά της ἐνδύματα, καλλίτερα, ἐννοεῖται, καὶ εὐθηνότερα παρὰ εἰς τὰς 'Αθήνας, καὶ θὰ ἔχῃ τοιουτοτρόπως καὶ οἰκονομίαν.

Κατὰ φυσικώτατον δὲ συνειρμὸν ἰδεῶν ἀρχίζει ἀμέσως ἡ κυρία Περδίκη νὰ δημιουργῇ ἐσθῆτας καὶ ἐπανωφόρια, καὶ πίλους καὶ πετάσσους, καὶ τρίχαπτα καὶ ταινίας, νὰ κόπτῃ, νὰ ῥάπτῃ, νὰ συμφωνῇ τιμάς, νὰ δοκιμάζῃ φορέματα ἐνώπιον μεγάλων κατόπτρων, διπλῶν καὶ τριπλῶν, νὰ κομψεύεται ἐπιχαρίτως ἐνώπιον τῶν παρισινῶν ῥαπτριῶν, καὶ νὰ ἀκούῃ μετὰ προσπεποιημένης καὶ μετριόφρονος αἰδοῦς τὰς πρὸς τὰ σωματικά της κάλλη κολακείας των.

'Απὸ τοῦ εὐχαρίστου τούτου ὀνείρου ἀφυπνίζει αὐτὴν αἴφνης ὁ υἱός της, ἐπιστρέφων ἀπὸ τοῦ καφενείου, ὅπου ἔπαιζε σφαιριστήριον, καὶ φωνῶν ἀπὸ τῆς θύρας·

— Ἄ, μητέρα! ξεύρεις ὅτι τὸ πρᾶγμα ἄρχισε νὰ γίνεται ἀστεῖον;

— Τί εἶνε, παιδί μου;

— Ὅλοι οἱ φίλοι μου ἤθελαν νὰ τοὺς κάμω γεῦμα. Ἄλλοι ἤθελαν δανεικά, ἄλλοι...

Ὁ νέος Περδίκης ἀποσιωπᾷ, ὅτι οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι ἐζήτουν τὴν ἐπιστροφὴν δανεισθέντων.

— 'Σὰν νὰ εἶχα κερδήσει ἐγώ, προσθέτει μετ' ὀλίγον, τὸν πρῶτον λαχνόν.

— Τὸν καϋμένον τὸν Τηλέμαχον! Ἔννοια σου, καὶ θὰ πῶ ἐγὼ τοῦ μπαμπᾶ σου νὰ σοῦ δώσῃ κἄτι τι διὰ τὰ ἔκτακτά σου ἔξοδα.

— Κ' ἐμένα, μαμάκα; ἐρωτᾷ ἡ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀκρι-

ἕως εἰσερχομένη Ἀσπασία, δὲν θὰ μοῦ πέσῃ τίποτε ἀπὸ ταῖς ἑκατόν;

Πρὶν ἢ ἀπαντήσῃ ἡ Κυρία Περδίκη, εἰσέρχεται ὁ ὑπηρέτης, κομίζων δύο ἐπιστολὰς καὶ μίαν κολοσσιαίαν ἀνθοδέσμην.

— Ἀκόμη γράμματα; φωνεῖ ἡ οἰκοδέσποινα. Καλά! Βάλε τα ἐκεῖ, ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι. Καὶ αὐτὸ τὸ μπουκέτο ποιός τὸ ἔφερε;

— Ὁ περιβολάρης, κυρία. Σᾶς συγχαίρεται, λέγει· καὶ εἰς ἄλλα.

— Τὸ πῆρε καὶ αὐτὸς μυρωδιά; μὴ χειρότερα! παρατηρεῖ ὁ Τηλέμαχος.

— Δός του πέντε φράγκα, Νικόλα, καὶ πές του, τὸν εὐχαριστοῦμεν.

Μόλις ἐξῆλθεν ὁ Νικόλας, καὶ παρίσταται εἰς τὴν θύραν τοῦ ἑστιατορίου ἄνθρωπός τις τοῦ λαοῦ, χυδαίαν ἔχων τὴν ὄψιν καὶ τὰ κνήμας γυμνάς, κοντὰς δὲ καὶ στενὰς φορῶν ἀναξυρίδας μέχρι γονάτων, ἐφεστρίδα μὲ διπλῆν σειρὰν σφαιροειδῶν καὶ θυσσανωτῶν κομβίων, καὶ πέτασσον ἐκ πιλήματος ἄμορφον καὶ ἀποτετριμμένον. Διὰ τῆς μιᾶς αὐτοῦ χειρὸς κρατεῖ ῥάβδον χονδράν, διὰ τῆς ἄλλης δὲ ἀναλικνίζει ἀπὸ τῶν τεσσάρων του ἄκρων μανδήλιον ῥυπαρόν, εἰς οὗ τὸ βάθος κροταλίζουσιν ὀλίγα κέρματα.

— Καλό 'ς τὰ χαίρεσθε, κυρά! λέγει ὁ νέηλυς, βλέπων ἐστρωμένην τὴν τράπεζαν. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τὰ πληθαίνῃ! Τὸ μάθαμε δὰ κάτω 'ς τὸ παζάρι ὅλοι μας, καὶ τὸ καταχαρήκαμε, μάρτυς μου ὁ Θεός! Τοῦ ἄξιζε τοῦ κὺρ Γιάγκου, ἀλήθεια, γιατὶ εἶνε καλὸς ἄνθρωπος καὶ καλὸς πατριώτης. Αἵ! 'ς τῆς ἄλλαις ἐκλογαὶς θὰ τὸν ἔχωμε πρῶτο σύμβουλο, χωρὶς ἄλλο.

— Εὐχαριστοῦμεν, ἀπαντᾷ δειλῶς ἡ κυρία Πηνελόπη, πτοουμένη σχεδὸν τὴν προστατευτικὴν ἐκείνην οἰκειότητα τῆς φράσεως, καὶ προσθέτει ἀμέσως·

— Τί ἀγαπᾶτε; τὸν Γιάγκο θέλετε; δὲν ἦλθ' ἀκόμη.

— Δὲν πειράζει, κυρά! ἀφοῦ εἶσθε ἡ εὐγενεία σας, τὸ ἴδιο

χάνει. Εἶνε γιὰ μιὰ πτωχὴ οἰκογένεια ... ὅ,τι προαιρεῖται ὁ καθείς.

Καὶ ὁ μέλλων κομματάρχης τοῦ Κ. Περδίκη ἀνοίγει διὰ τῶν δύο του χειρῶν τὰς ἄκρας τοῦ μανδηλίου καὶ πλησιάζει δύο βήματα πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν.

— Νικόλα! φωνάζει ἡ κυρία· δόσε πέντε φράγκα τοῦ κυρίου.... — πῶς ὀνομάζεσθε, παρακαλῶ;

— Κωστὴς Φυσέκης, κυρά!

— Δόσε τοῦ Κυρίου Κωστῇ, .. ἐξακολουθεῖ ἡ οἰκοδέσποινα.

— Ὄχι νὰ μοῦ τὰ δώσῃ κυρά, ὄχι! 'Σ τὸ μανδῆλι νὰ τὰ ρίξῃ, παρακαλῶ. Αὐτὰ εἶνε χρήματα ἱερά, καὶ ἐγὼ δὲν τὰ πιάνω εἰς τὸ χέρι μου.

Ὁ Νικόλας ἀποθέτει εἰς τὸ μανδήλιον τὸ πεντόφραγκον, ἀτενίζων ἐκφραστικώτατον καὶ γνώριμον βλέμμα ἐπὶ τὸν εὐσυνείδητον ἐρανιστήν, ὅστις ἀποχαιρετᾷ καὶ ἀπέρχεται.

— Ξεύρεις, μητέρα, παρατηρεῖ ὁ Τηλέμαχος, ὅτι ἂν πηγαίνῃ ἔτσι τὸ πρᾶγμα, αἱ ἑκατὸν χιλιάδες θὰ γείνουν πολὺ γρήγορα παραμύθι;

— Αἴ, καλά! ἀπαντᾷ μειδιῶσα ἡ μήτηρ του. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ βοηθῇ, ὅταν εἰμπορῇ καὶ ὅσον εἰμπορεῖ. Μ' ἑκατὸ καὶ μὲ διακόσια φράγκα δὲν θὰ μᾶς λιγοστεύσουν, παιδί μου, κ' ἔννοια σου.

— Ἐμένα μοῦ ἔρχεται μία ἰδέα, ὑπολαμβάνει ὁ νεαρὸς Περδίκης διαῤῥηγνύμενος εἰς γέλωτα. Νὰ βάλωμε μίαν εἰδοποίησιν αὔριον εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὅτι παρακαταθέτομεν τὸ ποσὸν εἰς ἕνα συμβολαιογράφον, εἰς μίαν τράπεζαν, — ἀδιάφορον ποῦ — καὶ νὰ κοπιάσῃ ὁ κόσμος νὰ παίρνῃ, ὡς ποῦ νὰ τελειώσουν. Ἔτσι, μοῦ φαίνεται, θὰ εὕροῦμε τοὐλάχιστον τὴν ἡσυχίαν μας.

— Στάσου δὰ πρῶτα νὰ ταῖς πάρωμεν, καὶ ὕστερα σκεπτόμεθα, ἀπαντᾷ γελῶσα ἐπίσης ἡ μήτηρ.

— Οὔ, καϋμένε Τηλέμαχε, λέγει ἡ δεσποινὶς Ἀσπασία, τί ἀνοησίαις ποῦ λές!

— Κύτταξε ποῦ τὸ πίστευσε κ' ἐφοβήθηκε! ὑπολαμβάνει ὁ

Περδικίδης καὶ γελᾷ ἔτι θορυβωδέστερον. Ἔννοια σου, Ἀσπασάκη ! ἔννοια σου, καὶ ὁ μπαμπᾶς τέτοιους χωρατάδες ἄνοστους δὲν τοὺς κάμνει. Ἀλήθεια, μητέρα, δὲν τρῶμε ; Εἶνε μία περασμένη.

Ζ΄.

Ἡ οἰκογένεια Περδίκη ἀπέκαμε νὰ περιμένῃ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς καὶ κάθηται εἰς τὴν τράπεζαν.

Τὸ γεῦμα, ἐννοεῖται, εἶνε φαιδρότατον, καὶ οἱ δαιτυμόνες ὁμιλητικώτατοι.

Ἡ κυρία Πηνελόπη ὑψόνει ἤδη τὸ ποτήριόν της προπίνουσα εἰς ὑγείαν τοῦ συζύγου της καὶ εὐχομένη καὶ εἰς ἄλλα, ὅτε ὁ Περδίκης ἀνοίγει παταγωδῶς τὴν θύραν καὶ ἐνσκήπτει ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἡ μορφή του εἶνε πορφυρᾶ, οἱ ὀφθαλμοί του ἀπλανεῖς, τὸ βῆμά του ἀσταθές, καὶ αἱ χεῖρές του κινοῦνται ὡς πτέρυγες ἀνεμομύλου. Δὲν λέγει λέξιν, ἀλλὰ καταπίπτει ἐπὶ μιᾶς καθέδρας, καὶ ἀσθμαίνει κοπιωδῶς, ὡς φῦσα σιδηρουργείου.

— Τί εἶνε ; φωνεῖ ἀναπηδῶσα ἀπὸ τῆς ἕδρας της ἡ σύζυγός του. Τί τρέχει ; τί ἔπαθες ;

Ὁ Περδίκης προσπαθεῖ νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλ᾽ ἡ φωνή του ἐκπνέει εἰς τὸν λάρυγγά του.

— Δός μου ἐδῶ ἕνα ποτῆρι νερό, Ἀσπασία ! κραυγάζει ἡ Κ. Πηνελόπη. Γρήγορα. Ἔλα !

Καὶ ποτίζει τρυφερῶς τὸν συμβίον της.

— Μὰ τί τρέχει λοιπόν ; Λέγε μου ! ἐρωτᾷ καὶ πάλιν.

— Τὶ νὰ τρέχῃ, ἀδελφή, ἀπαντᾷ τέλος ἀνακτῶν τὴν φωνήν του ὁ Ἰωάννης. Τὸ κέρδος μας. . .

— Αἴ ;

— Ἔγεινε. . . . .

— Τί;

— Κα-πνός!

— Μὲ τὰ σωστά σου εἶσαι; Τί εἶν' αὐτά; τὶ θὰ εἰπῇ, ἔγεινε καπνός;

— Θὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ ὁμολογία μας... δὲν εἶχε πληρωμένην... τὴν τελευταίαν δόσιν.

— Καὶ τί μ' αὐτό;

Δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστόν, τὶ ἀπήντησεν ὁ Περδίκης εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην τῆς συζύγου του.

ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ *)

Ἦσαν δύο οἰκίαι ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἡ μία τῆς ἄλλης ἀντιτιμέτωπος.

Ἡ μία μεγάλη, ἄρχοντος οἰκία, ἡ ἄλλη μικρά, ταπεινή, σχεδὸν καλύβη, πτωχὸν πτωχοῦ ἐνδιαίτημα.

Ἐδῶ πυλῶνες μεγάλοι, καὶ παράθυρα πολλά, διὰ βαρυτίμων παραπετασμάτων μετριάζοντα τὸ ἄπλετον φῶς, καὶ ἐξῶσται κομψοὶ περικοσμοῦντες τὴν οἰκοδομήν, καὶ ἄνδηρα, ἀναπεπταμένα τὸ μὲν εἰς τὸν ἥλιον, τὸ δὲ εἰς τὴν αὖραν τὴν ἑσπερινήν, καὶ κῆπος ὀπίσω θαλερὸς καὶ βαθύσκιος, καὶ στρουθίων τάγματα πολυάριθμα, φλυαροῦντα ὑπὸ τῶν δένδρων τὸ φύλλωμα καὶ ζωογονοῦντα τὴν βαρεῖαν σιγήν, ἣν περιέβαλλε τὸν οἶκον πᾶσα ἡ σοβαρότης τοῦ πλούτου.

Ἐκεῖ μία μόνη μικρὰ θύρα, καὶ στενὸν παράθυρον μόλις που τὰς κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς δειλῶς ἀνοιγόμενον, καὶ πέραν ἐκεῖ, εἰς τὸ ἄκρον στενοῦ διαδρόμου καὶ ὄπισθεν τῶν δύο χαμογείων δωμάτων ἅτινα ἀπετέλουν τὸν πτωχικὸν οἶκον, αὐλὴ εὐρεῖα, ἧς τὸ γεῶδες ἔδαφος συνεκύκων δι' ὅλης τῆς ἡμέρας παιδία γυμνόποδα φαιδρῶς φωνασκοῦντα, καὶ ὄρνιθες κλώζουσαι καὶ ῥαμφοκοποῦσαι τὸ χῶμα, ἃς ἔνθεν μὲν κατεδίωκεν ἀκάκως πυρρόθριξ μολοσσός, ἀπαθὴς δ' ἐκεῖθεν ἀλλὰ προσηνὴς τὸ φαινόμενον ἐθεᾶτο τεφρόχρους ὄνος, προσδεδεμένος εἰς φάτνην πενιχράν, ὑπὸ τὴν στέγην ὀλίγων σανίδων.

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἑστίᾳ τοῦ ἔτους 1886.

Τοῦ πλουσίου μεγάρου κάτοικοι, πλὴν τῶν πολλῶν οἰκετῶν, ἀφώνων καὶ σοβαρῶν ὡς ὁ οἶκος, ἦσαν δύο μόνοι· ἀνὴρ καὶ γυνή. Ὁ Θεὸς δὲν εἶχε δώσει τέκνα εἰς αὐτούς, νομίσας ἴσως ὅτι τοὺς ἤρκει ὁ πλοῦτος· ἀλλ' εἶχεν ὅμως δώσει φίλους πολλοὺς εἰς τὸν πλοῦτόν των, οἵτινες ἐπλήρουν πολλάκις τὴν τράπεζαν αὐτῶν κ' ἐφαίδρυνον ἐνίοτε τὰς αἰθούσας των. Δὲν ἐφαίδρυνον ὅμως καὶ τὸν οἶκον αὐτῶν οἱ ξένοι· πολλάκις δὲ τὰ ὄμματα τῆς πλουσίας ἀλλ' ἐρήμου οἰκοδεσποίνης ἐθόλονε μελαγχολία, καὶ δάκρυ δειλὸν ἀνέβλυζεν ὑπὸ τὰ βλέφαρα της, ὁσάκις ἀπὸ τῆς στιγῆς τοῦ θαλάμου της ἐθεώρει διὰ τοῦ παραθύρου εἰς τὴν ἀπέναντι πτωχικὴν αὐλήν, καὶ ἔβλεπε τὰ ἀκτένιστα παιδία τοῦ γείτος παίζοντα ἐν φωναῖς καὶ θορύβῳ τὸ κεράκι καὶ τὸν κρυπτόν.

Διότι εἶχε πολλὰ παιδία ὁ γείτων· οὐδ' αὐτὸς ὁ ἴδιος ἤξευρε πόσα, —ἔλεγεν ἀστειευόμενος, ὁσάκις ἠρωτᾶτο. Ὅτε δὲ τὴν ἑσπέραν ἐπέστρεφεν οἴκαδε ὁ ἡμερόβιος ἐργάτης, ἄλλοτε πεζὸς καὶ ἄλλοτε σοβαρῶς κεντρίζων τὸν ὄνον του, καὶ ἠνοίγετο πρὸ αὐτοῦ ἡ θύρα τοῦ οἰκίσκου, χωρὶς κἂν ἐκεῖνος νὰ τὴν ὠθήσῃ, ἀλαλαγμὸς χαρμόσυνος ἠγείρετο ἀπὸ τῆς αὐλῆς, καὶ πᾶσα παιδιὰ κατελείπετο εἰς τὸ μέσον, καὶ ὅλος τῶν παικτόρων ὁ ἑσμός, μικρῶν καὶ μεγάλων, ἐκρεμᾶτο βοτρυδὸν ἀπὸ τῶν φορεμάτων τοῦ πατρός. Ὁ εὐσταλέστερος ἀνερριχᾶτο εἰς τοὺς ὤμους του, ἡ ζωηροτέρα ἤρπαζεν ἀπὸ τῆς ἀγκάλης του τὸν ἄρτον τῆς ἑσπέρας, ἄλλος ἀνηρτᾶτο ἀπὸ τοῦ τραχήλου του, καὶ τὰ μικρότερα ἐνηγκαλίζοντο τὰς κνήμας του.

— Ἔλα, ἡσυχάστε! ἀφῆστε τὸν πατέρα σας νὰ ξανασάσῃ! ἐφώνει πρὸς τὸ στῖφος τῶν πολιορκητῶν ἡ κυρὰ Δημήτραινα, εὔσωμος καὶ πορφυρόχρους μεσῆλιξ, ἧς τὰ σπαργῶντα στήθη, ἀνέτως ἀναπτυχθέντα ὑπὸ τὰ λαίμαργα στόματα δέκα εὐρώστων νηπίων καὶ οὐδένα ποτὲ γνωρίσαντα στηθόδεσμον, ἐκυμαίνοντο μεγαλοπρεπῶς μόλις συγκρατούμενα ὑπὸ τῶν πτυχῶν τοῦ χιτῶνός της.

— Ἄσ' τα! μὴ τὰ μαλόνῃς! ἀπήντα ὁ κὺρ Δημήτρης, καὶ ἀναλαμβάνων εἰς τὰς ἀγκάλας του τὰ δύο δίδυμα μικρά του, ἐκά-

θητο κεχμηκὼς ἐπὶ τοῦ σάγματος τοῦ ὄνου καὶ ἐσπόγγιζε τὸν ἀδρὸν τοῦ μετώπου του ἱδρῶτα διὰ τῆς ποδιᾶς τῶν τέκνων του.

Τοιούτων φαιδρῶν σκηνῶν πολλάκις ἐγίνοντο ἀπὸ τοῦ ἐξώστου των θεαταὶ ὁ Κύριος Μαρὴς καὶ ἡ Κυρία Μαρῆ, τοῦ πλουσίου οἴκου οἱ ἄπαιδες ἄρχοντες. Καὶ ἐκεῖνος μέν, ἑκατομμυριοῦχος χρηματιστής, ἀπὸ μακροῦ ἤδη τραχυνθεὶς τὴν καρδίαν ἐκ τῶν συγκινήσεων τῆς ὑψώσεως καὶ τοῦ ἐκπεσμοῦ, δυσθύμως μᾶλλον προσέβλεπε τὰς θορυβώδεις ἐκείνας καὶ προστύχους, ὡς τὰς ἀπεκάλει, οἰκογενειακὰς πανηγύρεις, αἵτινες ἐτάραττον τὴν ἑσπέραν οὐ μόνον τὴν κοπιώδη συνήθως χώνευσίν του, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ἠρεμίαν τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ ὑπολογισμῶν. Ἀλλ᾽ ἡ σύζυγός του, γυνὴ καὶ δὶς ἤδη ἀποτυχοῦσα μήτηρ, μακρὰν πολλάκις ὥραν ἐλησμονεῖτο θεωροῦσα τὴν διηνεκῆ σχεδὸν ἐκείνην τύρβην, καὶ μειδίαμα παράδοξον, χαρᾶς ἅμα καὶ πόνου μαρτύριον, διέστελλε τὰ χείλη της. Τί δὲν ἔδιδε διὰ μικράν τινα μόνον μερίδα τῆς ζωηρότητος ἐκείνης καὶ ταραχῆς!

* * *

Ἑσπέραν τινά, — ἦτο ἡ πρώτη Κυριακὴ τῶν Ἀπόκρεω — ὁ Δημήτρης ἐπέστρεψεν ἐνωρίτερα εἰς τὸν οἶκόν του.

Ἦτο καταφορτωμένος.

Διὰ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἔσφιγγεν ἐνηγκαλισμένον ταβᾶν, ὅθεν ἀπὸ παχέος ὀρύζης στρώματος προέκυπτόν που καί που, ὡς λόφοι μικροί, τεμάχια κρέατος ὀπτοῦ· κάτωθεν δ᾽ αὐτοῦ ἀνελικνίζετο δίκην ἐκκρεμοῦς ἀπὸ τῆς δεξιᾶς του χειρὸς φιάλη μελάγχρους εὐμεγέθης, πλήρης ξανθοῦ ῥητινίτου. Ἀριστερόθεν ἐκράτει μανδήλιον, ἐγκυμονοῦν τίς οἶδε τίνα καὶ ποῖα ἔκτακτα τραγήματα, καὶ ἐπὶ τοῦ μανδηλίου ἔσφιγγε διὰ τοῦ ἀντίχειρος χάρτινον πρόστυχον προσωπεῖον εἴκοσι λεπτῶν.

— Ἔλα, Μαριώ, νὰ ζῇς! ξεφόρτωσέ με! ἐφώνησεν εἰσερχόμενος.

Ἀλλὰ ποῦ νὰ προφθάση ἡ Μαριώ! Τρία ἥρπασαν διὰ μιᾶς τὴν βαύκαλιν, ἄλλα τόσα τὸ μανδήλιον, οὔτινος διεσπάρησαν χαμαὶ τὰ περιεχόμενα — δύο λεμόνια ἐδῶ, πέντε μῆλα ἐκεῖ, ὀλίγα μύγδαλα παρέκει — καὶ ἡ γενικὴ κατ' αὐτῶν ἔφοδος τῶν παιδίων ἔσωσεν ἀπὸ σοβαροῦ κινδύνου τὸν τ α β ᾶ ν, ὃν κατώρθωσε τέλος νὰ παραλάβῃ σῶον καὶ ἀκέραιον ἡ μήτηρ.

— Κύτταξε, κύτταξε τὰ διαβολόπουλα! Ἐφώνει αὕτη, καὶ ἠγωνίζετο ἀσθμαίνουσα νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν ἐν μέσῳ τοῦ ἀφηνιάσαντος στίφους, ἐνῷ ὁ πατὴρ ἐκράτει τὸ προσωπεῖον ὑψηλά, ὑψηλότερα τῶν κατ' αὐτοῦ ἀναπηδώντων μικρῶν, καὶ ἔλεγεν ἀταράχως·

— Αἴ, ἡσυχία τώρα, ἡσυχία! Κάμετε φρόνιμα... εἰδεμὴ δὲν ἔχει μουτσούνα.

— Μουτσούνα! Μουτσούνα! ἐκραύγασεν ἐν χορῷ τὸ παιδοθέμιον, θορυβώδη συγκροτοῦν πυρρίχιον κύκλῳ τοῦ πατρός, ἐνῷ ἡ μήτηρ μόλις κατώρθονε νὰ περισυναγάγῃ ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοὺς ἀπὸ τοῦ μανδηλίου πεσόντας τραυματίας.

Τέλος ἐπῆλθεν ἡσυχία ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κὺρ Δημήτρη. Τὰ παιδία κατηυνάσθησαν, καὶ συναχθέντα περὶ τὸν ταβᾶν ὠσφραίνοντο βουλιμιῶντα τὸ περιεχόμενον.

Ἡ οἰκοδέσποινα ἔστρωσεν ἐν μέσῳ τὴν βραχύποδα τράπεζαν τοῦ δείπνου, τὸν σ ο φ ρ ᾶ ν, καὶ ἀνῆψε παρ' αὐτῷ κλαυθμηρίζοντα λύχνον. Ὁ κὺρ Δημήτρης ἐκάθισε χαμαὶ σταυροποδητί, καὶ σταυρώσας διὰ τοῦ μαχαιρίου του τὸν ἄρτον ἔκοψε καὶ διένειμε.

— Δόξα σοι ὁ Θεός, γυναῖκα, εἶπε σταυροκοπούμενος, ἡ βδομάδα πῆγε καλά. Βγάλαμε τριάντα δραχμαίς. Ὑγεία νἄχωμε, καὶ ὀξωνοῦ! Ἡ φτώχια θέλει καλοπέραση!

Οὕτως εὐθύμως ἤρχισε καὶ εὐθύμως ἐπεράνθη τὸ πτωχικὸν τοῦ πτωχοῦ οἴκου δεῖπνον.

Ἀφοῦ δὲ τὰ παιδία ἐτραγάνισαν καὶ τὸ ἔσχατον φαγώσιμον

ὀστοῦν τοῦ ταβᾶ, σκυθρωπάζοντος εὐλόγως τοῦ παρισταμένου μολοσσοῦ, — εἰς ὃν σκληρὸς ἀπέμεινε κλῆρος ὅ,τι μόνον ἀπρόσιτον εἰς παίδων ὀδόντας — καὶ ἀποσμήχοντα διὰ ψωμίου τὸ πήλινον σκεῦος ἐγάνωσαν αὐτὸ λάμπον καὶ στίλβον, ὁ κὺρ Δημήτρης ἐμοίρασεν ἀκριβοδικαίως τὰ τρωγάλια εἰς τὰ τέκνα του, ἐστράγγισεν εἰς τὸ ποτήριόν του τὸ κατάλοιπον τῆς μελαψῆς φιάλης, καὶ σπογγίσας διὰ τῆς παλάμης τὸν μύστακα, εἶπεν εἰς τὴν σύμβιόν του ἐν ἀληθεῖ εὐφροσύνῃ·

— Δός μου τώρα λιγάκι τὸ μπουζοῦκί μου, κυρὰ Μαριώ, νὰ τὸ τραγουδήσωμε!

— Δὲν νυστάξατε σεῖς ἀκόμη; ἠρώτησεν ἡ κυρὰ Δημήτραινα· ἀλλὰ τοσαῦτα διὰ μιᾶς ἀπήντησαν ὄχι, εἰς μίαν κορυφωθέντα κραυγήν, ὥστε καθησύχασε μὲν ἡ μητρικὴ μέριμνα, ἐξετέλεσε δ' ἀμέσως τὸ παραγγελθὲν ἡ συζυγικὴ προθυμία.

Τὸ προσαχθὲν μπουζούκιον ἦτο πατρικὴ κληρονομία τοῦ κὺρ Δημήτρη. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, βαρελοποιός ποτε καὶ μουσικὸς κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του, μόλις εἶχε κατορθώσει νὰ διδάξῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, πλὴν τυπικῶν τινων ὑποκρούσεων, ἕνα συρτὸν καὶ ἥμισυν καλαματιανόν. Ἀλλὰ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ τοῦτο ἤρκει εἰς διασκέδασιν τῶν παιδίων, ὧν αἱ χορευτικαὶ γνώσεις περιωρίζοντο κατ' ἀνάγκην εἰς τὸ μουσικὸν τοῦ πατρός των πεδίον.

— Ἐλᾶτε τώρα σεῖς, εἶπεν οὗτος· πιασθῆτε ἀπὸ τὰ χέρια... Ἐμπρὸς ὁ Νικολῆς, ὕστερα ὁ Γεώργης, καὶ οἱ ἄλλοι μὲ τὴν ἀράδα. Συρτό! Ὁ Νικολῆς ποῦ τραβάει τὸ χορὸ φορεῖ καὶ τὴ μουτσούνα!

— Κ' ἐμεῖς πατέρα; ἐμεῖς; ἐφώνησε δυσθύμως ὁ λοιπὸς ὅμιλος, δὲ θὰ τὴ φορέσωμε;

— Ἀγάλια ἀγάλια! Ἕνας ἕνας θὰ τραβᾷ τὸ χορὸ καὶ θὰ τὴν φορῇ.

Καὶ ἀνέκρουσεν ὁ μουσικός, καὶ ἤρχισεν ἡ διασκέδασις.

Ἐλαφροὶ τῶν παιδίων οἱ μικροὶ πόδες ἔπληττον, ρυθμικῶς ἐνίοτε, τὸ πάτωμα, αἱ λάλοι των γλῶσσαι συνώδευον κατὰ δια-

λείμματα διὰ προχείρου ἄσματος τὸν σκοπὸν τῆς ὀρχήστρας, ὁ δὲ πατήρ, διακόπτων ἐνίοτε τὴν μουσουργίαν, ἀνέμελπεν ἔῤῥινον καὶ βροντόφωνον ᾠδήν, πρὸς ἣν ἀγαλλιῶν καὶ σκιρτῶν ἀνταπήντα ὁ χορός.

— Κέφι ποῦ τὤχεις, εὐλογημένε! ἔλεγεν ἡ κυρὰ Μαριώ, νανουρίζουσα ἠρέμα τὸ βρέφος της, — διότι εἶχε καὶ βρέφος ἡ εὐλογημένη. — Κέφι ποῦ τὤχεις! Δὲν πέφτεις νὰ πλαγιάσῃς, ποῦ εἶσαι κουρασμένος, μόνον κάθεσαι καί....

Κτύπος δυνατὸς εἰς τὴν ἐξώθυραν διέκοψε τῆς Δημήτραινας τὴν φράσιν καὶ τοῦ Δημήτρη τὴν μουσικήν.

— Ποιός νᾆνε τέτοια ὥρα! εἶπεν οὗτος, ἀποθέτων τὸ ὄργανόν του καὶ ἐγειρόμενος. Ἔλα! σιωπὴ ἐσεῖς καὶ ἡσυχία! ἐξηκολούθησεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὰ παιδία, ἅτινα ἐξηκολούθουν ὀρχούμενα καὶ μετὰ τὸ πέρας τοῦ μέλους, ὡς θάλασσα σαλευομένη καὶ μετὰ τοῦ ἀνέμου τὴν πτῶσιν.

Καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν θύραν.

* *
*

Καθ' ὃν χρόνον ηὐθύμουν καὶ διεσκέδαζον οἱ κάτοικοι τῆς πτωχῆς καλύβης, ἔπληττον καὶ ἐχασμῶντο τοῦ πλουσίου οἴκου οἱ κύριοι.

Περάναντες τὸ γεῦμά των, ὅπερ ἄφθονον ὡς συνήθως καὶ ποικίλον οὐδὲν εἶχεν ἰδιαίτερον γνώρισμα, τὸ δυνάμενον νὰ ἀναμνήσῃ αὐτοὺς τὴν ἀπόκρεω, ἀνεκλίθησαν ἀμφότεροι ἀπέναντι ἀλλήλων, ἐκεῖνος μὲν ἐπὶ σοφᾶ μαλακοῦ, καπνίζων τὸ σιγάρον του, καὶ χειλοποτῶν ἠρέμα τὸν καφέν του, αὐτὴ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐγγυτάτου εἰς τὴν τράπεζαν κλιντῆρος, θωπεύουσα νωχελῶς διὰ τῆς λευκῆς καὶ δακτυλιοφόρου χειρός της τὸ λεῖον τρίχωμα χονδροκεφάλου γάτου, ῥέγχοντος μακαρίως ἐπὶ τῶν γονάτων της.

Πλὴν τοῦ ῥόγχου τούτου σιγὴ ἐντελὴς ἐπεκράτησεν ἱκανὴν ὥραν ἐν τῇ αἰθούσῃ.

Ὅτε δὲ τέλος ὁ κύριος Μαρὴς ἐῤῥόφησε πλὴν τοῦ καφέ του καὶ μικρὸν ποτήριον κονιάκ, καὶ ἠσθάνθη τὸ σιγάρον του ἐγγίζον εἰς τὸ τέλος, ἀνεκάθισε μορφάζων ἐκ μικροῦ ῥευματικοῦ νυγμοῦ, ὃν ἠσθάνετο εἰς τὴν κνήμην, καὶ εἶπεν, ἀφοῦ μεγαλοφώνως ἐχασμήθη·

— Δὲν παίζεις λιγάκι Boccace, Ἑρμιόνη;

— Οὖφ! καϋμένε Ἀγησίλαε, .. νὰ ἤξευρες πῶς βαρηοῦμαι! ἀπήντησεν ἐκείνη παρατείνουσα μετὰ κόπου τὰς λέξεις καὶ οἱονεὶ συλλαβίζουσα αὐτάς. Ἐπάνω εἰς τὴν χώνευσιν .. ποῦ ν' ἀφήσω τώρα τὸν καϋμένον τὸν Πλούτωνα, ποῦ κοιμᾶται τόσον εὔμορφα.

— Καλά! ὑπέλαβεν ὁ Ἀγησίλαος· καὶ ἡ τελευταία τῆς λέξεως συλλαβὴ ἀπήχησεν εἰς δεύτερον καὶ φοβερώτερον τοῦ πρώτου χάσμημα.

— Τί; ἐνύσταξες κι' ὅλα; ἠρώτησεν ἡ σύζυγός του, ἀκούουσα μᾶλλον ἢ βλέπουσα τὴν συζυγικὴν ἐκείνην χασμωδίαν. Μήπως δὲν εἶσαι καλά;

— Καλὰ εἶμαι .... ἀλλὰ βαρηοῦμαι κ' ἐγώ ... 'ξεύρεις.

— Δὲν πηγαίνεις καμμίαν ὥραν εἰς τὴν λέσχην, νὰ διασκεδάσῃς;

— Ἀποκρηὰ σήμερον, ... ποιός θὰ ἦνε εἰς τὴν λέσχην; Ἔπειτα ... μπορεῖ νὰ μᾶς ἔλθουν καὶ τίποτε μάσκαραις ἀπόψε...

— Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς φωτίσῃ, νὰ σοῦ εἰπῶ! Διότι αὐταὶς ἡ βραδυαῖς τοῦ χειμῶνος εἶνε ἀτελείωταις.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσελθὼν ὑπηρέτης ἄψογος τὴν περιβολὴν ἀφῆκεν ἐπὶ τῆς τραπέζης δέσμην ἐφημερίδων, εἰπὼν ἁπλῶς·

— Ταχυδρομεῖον!

— Ἆ! τί καλά! ἐφώνησεν εὐθύμως ὁ Ἀγησίλαος, καὶ θεὶς ἐπὶ τῆς ῥινὸς τὰς διόπτρας του ἀνέπτυξε τὸ νεώτατον τῶν φύλλων καὶ ἤρχισε τὴν ἀνάγνωσιν ἀπὸ τοῦ τέλους.

Ὁ Πλούτων ἀφυπνισθεὶς ἐπήδησε χαμαὶ ἄνευ περαιτέρω διατυπώσεως, καὶ βυθίσας τοὺς ἐμπροσθίους του ὄνυχας εἰς τὸν παχὺν τῆς αἰθούσης τάπητα ἐκύρτωσεν εὐαρέστως τὴν ῥάχιν του, ἡ δὲ κυρία Ἑρμιόνη ἀνεγερθεῖσα ἤνοιξε μίαν τῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ θυρίδων.

— Νὰ πάρωμεν ὀλίγον ἀέρα, καὶ κλείω εὐθύς, εἶπε προλαμβάνουσα πᾶσαν τοῦ ἀνδρός της διαμαρτύρησιν.

Ἀλλ' ἀπὸ τῆς θυρίδος ἐκείνης, πλὴν τοῦ δροσεροῦ ἀέρος, εἰσέβαλεν ἀπρόσκλητος ξένος καὶ ἡ φαιδρὰ ἀντήχησις τοῦ μπουζουκίου τοῦ κὺρ Δημήτρη.

— Νά τα! εἶπεν ὁ χρηματιστής, ἐξακολουθῶν τὴν ἀνάγνωσιν του· ἄρχισαν πάλιν οἱ ἀντικρυνοί μας τὰ συνειθισμένα. Ξεύρεις, Ἑρμιόνη, ὅτι κατήντησεν ἀνυπόφορος αὐτὸς ὁ κὺρ Δημήτρης μὲ τὸ κοπάδι του;

— Διατί οἱ καϋμένοι; ἠρώτησε μετ' ἀγαθότητος ἡ κυρία. Διασκεδάζουν .... δὲν κάμνουν κακόν. Τί σέ πειράζουν;

— Μὲ ἀνησυχοῦν .... τί ἄλλο θέλεις νὰ μὲ πειράξουν; ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἀναγινώσκων πάντοτε.

— Ἐγὼ τοὺς ζηλεύω, νὰ σοῦ εἰπῶ, ὑπέλαβε μετὰ μικρὸν ἡ κυρία Μαρῆ, πλησιάζουσα εἰς τὸν σύζυγόν της καὶ θωπεύουσα ἠρέμα τὸν ἐπὶ τῆς ἐφημερίδος κύπτοντα τράχηλόν του.

— Τί σοῦ ἦλθεν; εἶπεν ἐκεῖνος ἀναβλέπων.

Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὑπέλαβεν ἡ Ἑρμιόνη ἀποτεινομένην εἰς τὴν ζηλείαν μᾶλλον ἢ τὴν θωπείαν της, καὶ ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ·

— Ἄχ, ... ζηλεύω τὰ παιδιά των. Δὲν ξεύρεις πόσα εἶνε, Ἀγησίλαε, ... καὶ ὅλα τόσα ... τόσα, τὸ ἕνα μικρότερο καὶ ὡραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο. Νὰ εἴχαμε κ' ἐμεῖς κανένα! ... εἶπε μετ' ὀλίγον σιγαλῇ τῇ φωνῇ, κύπτουσα τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν σύζυγόν της.

— Χά, χά, χά! ἐφώνησεν ἐκεῖνος γελῶν· μὲ τὴν ὥρα σοῦ ἦλθεν ἡ ὄρεξις! Ποῖος σοῦ πταίει; μὴν τὰ χάμνῃς μισά!

Καὶ ἀποβαλὼν τὰς διόπτρας του ἠγέρθη καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἑστίαν.

— Μὲ τὰ σωστά σου λοιπόν, ἀγάπη μου, ἐξηκολούθησε διὰ μειλιχίας φωνῆς, προσπαθῶν νὰ κολάσῃ τὴν πρὸ μικροῦ σκαιὰν τραχύτητα τῆς φράσεώς του, μὲ τὰ σωστά σου ζηλεύεις τοὺς γείτονάς μας;

— Καὶ εἶνε νὰ μὴν τοὺς ζηλεύσῃ κανείς; Δὲν βλέπεις τί εὐτυχισμένοι ποῦ ζοῦν! Πῶς εἶνε πτωχοί, .. ἀδιάφορον! ὅλοι ῥοδοκόκκινοι ἀπὸ ὑγείαν... Ἀνάγκας δὲν ἔχουν.... φροντίδας δὲν ἔχουν.... Σπίτι γεμᾶτο ζωὴν καὶ χαράν! Ὅταν εἶνε νὰ δουλεύσουν δουλεύουν, καὶ ὅταν εἶνε νὰ διασκεδάσουν διασκεδάζουν. Ὄχι...

— Ὄχι 'σὰν ἐμᾶς; ἤθελες νὰ εἰπῇς κ' ἐστάθης.

— Βέβαια. Ψεύματα; ἀπήντησεν ἡ κυρία Μαρῆ, ὑψοῦσα τοὺς ὤμους. Ἡμεῖς μὲ ὅλα μας τὰ καλά... μὲ τὰ πλούτη μας, μὲ ὡραῖο σπίτι, μὲ ἁμάξια, μαγείρους, ὑπηρέτας, τὰ ἔχομεν αἰωνίως κατεβασμένα, 'σὰν νὰ ἔχωμεν πένθος· καὶ ἂν δὲν ἔλθῃ κανεὶς ξένος νὰ μᾶς ἰδῇ, δὲν ἀνοίγομεν τὸ στόμα μας ὥραις. Ἐγὼ τοὐλάχιστον, σὲ βεβαιόνω, ἐξηκολούθησεν ἡ ἀγαθὴ γυνὴ μετὰ πικροῦ μειδιάματος, κατήντησα νὰ μὴν ὁμιλῶ παρὰ ὅταν μαλόνω τοὺς ὑπηρέτας.... Αὐτοὶ οἱ πτωχοὶ μὲ τὸ τίποτε εἶνε πάντα εὐχαριστημένοι, εὔθυμοι, διασκεδάζουν ἀδιάκοπα, τραγουδοῦν, χορεύουν, χαίρονται τὴν ζωήν των τέλος πάντων. Διατί αὐτό;

— Διατί! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ χρηματιστής, περιπατῶν σιγὰ ἄνω κάτω ἐν τῇ αἰθούσῃ. Εἶτα δέ, ὡσεὶ φαεινή τις ἰδέα ἐπῆλθεν αἴφνης ἀπαντῶσα εἰς τὸ ἐνδιάθετον αὐτὸ ἐρώτημα, ἔστη ἀποτόμως ἐπιστραφεὶς ἐνώπιον τῆς συζύγου του καὶ ἠρώτησε·

— Θέλεις, Ἑρμιόνη μου, νὰ σιωπήσουν οἱ γείτονές μας, καὶ νὰ παύσῃ ὅλη αὐτὴ ἡ διασκέδασις καὶ ὁ θόρυβος;

— Ὄχι τοὺς καϋμένους! ἀπήντησεν ἐκείνη περίτρομος, τίς οἶδεν ὁποῖα ὑποθέτουσα τὰ σχέδια τοῦ συζύγου της. Ὄχι, ...

μὴ τοὺς κάμης κακόν! ἄφησέ τους.... Τί μᾶς πειράζουν;

— Κακὸν νὰ τοὺς κάμω; ἀπήντησε μειδιῶν ὁ κύριος Μαρής. Ποῦ σοῦ ἐφάνη; Ἔννοιά σου, μὴν ἀνησυχῇς.... καὶ δὲν θὰ πάθουν τίποτε. Καλὸν θὰ τοὺς κάμω... καὶ θὰ σιωπήσουν. Θὰ ἰδῇς!

— Μὰ τί σκοπὸν ἔχεις;

Ὁ Ἀγησίλαος οὐδὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐξελθὼν τῆς αἰθούσης, καὶ καλέσας τὸν ὑπηρέτην τοῦ Γιάννην, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὀλίγας λέξεις ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

Μετά τινας στιγμὰς ὁ Γιάννης ἔκρουεν, ὡς εἴδομεν ἤδη, τὴν θύραν τοῦ κὺρ Δημήτρη.

* * *

Τὴν ἐπαύριον ἑσπέραν ὁ κὺρ Δημήτρης, δειπνήσας συντομώτερον καὶ τοῦ συνήθους, ἔπλυνε πρῶτον τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσωπον, ὑπεδύθη κατόπιν ἓν ζεῦγος καινουργῶν δῆθεν σανδαλίων, ἅτινα ἀπὸ πέντε ἤδη ἐτῶν ἐφύλαττεν ἡ Μαριὼ ἐντὸς παπαλαιοῦ ἑρμαρίου διὰ τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς, ἐφόρεσε τὸ καλόν του φέσιον, καὶ εὐτρεπίσας ὅσον κάλλιον ἠδύνατο τὴν λοιπὴν αὐτοῦ ἀναβολήν, ἡτοιμάσθη νὰ ἐξέλθῃ, λέγων·

— Ἂς πᾶμε νὰ ἰδοῦμε τί μᾶς θέλει ὁ κὺρ Ἀγησίλαος.

— Δὲ θ' ἀργήσῃς; ἠρώτησεν ἡ σύζυγός του.

— Πῶς θ' ἀργήσω; Μήπως ἔχομε τίποτε νὰ μοιράσωμε μὲ τὸ γείτονα; Θἄχῃ καμμιὰ δουλειὰ νὰ μοῦ παραγγείλῃ... Σὲ δύο λεπτὰ εἶμαι 'πίσω.

— Κύτταξε νὰ μὴ παραστρατήσῃς!..

— Μὲ τὸ καλό μου φέσι; ἀπήντησεν ὁ Δημήτρης, ἐκπλαγεὶς ὅτι ἡ συμβίος του ὑπέθετεν αὐτὸν ἱκανὸν πρὸς τοιαύτην μωρίαν. Καὶ ἐξῆλθε λέγων·

— Πλάγιασε τὰ παιδιά!

Ἡ χυρὰ Δημήτραινα, μείνασα μόνη, κατέκλινε πρῶτον τὸν πολυάριθμον αὐτῆς τόκον ἐπὶ δύο εὐρέων στρωμάτων, χαμαὶ ἡπλωμένων ἐντὸς τοῦ παρακειμένου θαλάμου, εἶτα δὲ καθεσθεῖσα παρὰ τὸν λύχνον της, ἤρχισε πλέκουσα κάλτσαν καὶ διανοουμένη τί ἆρά γε ἤθελε τὸν σύζυγόν της ὁ κύριος Ἀγησίλαος.

— Νὰ τὸν φώτιζε ὁ Θεός, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, νὰ μᾶς ἔδιδε καμμιὰ καλὴ δουλειά . . . ἀποκοπή, νὰ βγάλωμε τίποτε. Κανένα χωράφι, νὰ εἰποῦμε, νὰ τὸ βάλῃ ἀμπέλι ὁ Δημήτρης, . . . καλογερικό, νὰ πάρωμε καὶ 'μεῖς λιγάκι ἐπάνω μας. Γιατὶ μ' ὅλα αὐτὰ τὰ παιδιά, — ζωὴ νἄχουνε! — ποῦ νὰ βγῇ κανεὶς μὲ τὸ μεροδοῦλι; . . . ψωμὶ μοναχὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ προφτάξῃ ὁ καϋμένος ὁ Δημήτρης. — Αἴ! δόξα σοι ὁ Θεός! εἶπεν αἴφνης, διακόπτουσα μεγαλοφώνως τὰς σκέψεις της καὶ σταυροκοπουμένη.

Ἀποροῦσα δέ, ὅτι ὁ Δημήτρης δὲν ἐπανήρχετο, ἀνέλαβε πάλιν ἀνεπαισθήτως τὸν εἱρμὸν τοῦ τερπνοῦ της ὀνείρου.

— Θἄκανα ἕνα φουστανάκι τῆς Ἑλένης μου, ἐξηκολούθησε διαλογιζομένη, καὶ θἄστελνα καὶ τὸν Νικολή μου 'ς τὸ σχολειό, νὰ μὴ μείνῃ στραβὸ τὸ καϋμένο, καὶ μὲ βλαστημάῃ μιὰ μέρα. Θἄκανα καὶ τὸ τάμμα ποῦ ἔχω 'ς τὴ Βαγγελίστρα γιὰ τὸ Σπύρο μου, ὅταν ἔβγαλε τὴ βλογιά, . . . καὶ δὲν μπόρεσα ἀκόμη νὰ τὸ στείλω! . . — μὲ τί νὰ τὸ στείλω; . . Ἂν περίσσευε τίποτα, αἴ! θἄκανα κ' ἐγώ, νὰ σοῦ πῶ, ἕνα ῥοῦχο νὰ βάλω ἀπάνω μου, ποῦ περπατῶ τώρα δυὸ χρόνια μὲ μπαλώματα. . .

Οὕτω δὲ δειλῶς ἱστιοδρομοῦσα διὰ τοῦ πελάγους τῶν ὀνείρων, δὲν ἤκουσεν ἡ Μαριὼ ἀνοιγομένην καὶ κλειομένην τὴν αὐλόθυραν, οὔτε τὴν μετ' ὀλίγον ἡμιανοιχθεῖσαν ἠρέμα θύραν τοῦ οἰκίσκου, οὔτ' ἐννόησε τὸν κὺρ Δημήτρην, ὅστις προκύψας διὰ τῆς θύρας τὴν κεφαλήν, ἠρώτησε σιγαλῇ τῇ φωνῇ, πρὶν εἰσέλθῃ·

— Κοιμήθηκαν τὰ παιδιά;

— Οὔ! μ' ἐτρόμαξες, καϋμένε! ἐφώνησεν ἡ ἀνανήψασα αἴνης σύζυγός του. Τί στέκεσαι τώρ' αὐτοῦ; Τελείωσες; ἔλα μέσα!

— Μὴ φωνάζῃς! ὑπέλαβε σιγὰ σιγὰ καὶ πάλιν ὁ κὺρ Δημήτρης, ἱστάμενος πάντοτε ἐπὶ τῆς φλιᾶς τῆς θύρας. Κοιμήθηκαν τὰ παιδιά;

— Σὲ καλό σου! κοιμήθηκαν βέβαια. Τὶ θὰ πῇ αὐτό; Τί ρωτᾷς; Τί σοῦ ἦλθε;

— Μεγάλα πράγματα, Μαριώ μου! ἀπήντησεν ἐκεῖνος εἰσερχόμενος.

Πρέπει δ' ἀληθῶς μεγάλα πράγματα νὰ εἶχον συμβῇ εἰς τὸν πτωχὸν Δημήτρην, διότι καὶ τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἠλλοιωμένον, καὶ οἱ ὀφθαλμοί του εἶχον λάμψιν ἀσυνήθη, καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἡ κλαγγὴ ἦτο τρομώδης καὶ παρηλλαγμένη.

— Καλὲ τί ἔπαθες; ἠρώτησεν ἐγειρομένη καὶ πλησιάζουσα ἀνησύχως ἡ χυρὰ Δημήτραινα. Σὺ δὲν εἶσαι ὁ ἴδιος.

— Τώρα κι' ἄλλη μιὰ φορὰ ὁ ἴδιος! Κύτταξε ἐδῶ!

Καὶ λαβὼν κάτωθεν τῆς μασχάλης του σακκίδιον πλῆρες ταλλήρων, κατήνεγκεν ἐπ' αὐτοῦ βαρὺν τὸν γρόνθον του.

Ἡ πτωχὴ Μαριὼ ἔγεινε κάτωχρος. Ἠσθάνθη διὰ μιᾶς λυόμενα τὰ γονατά της· ἤνοιξε τὸ στόμα της νὰ ὁμιλήσῃ. . . ἀλλὰ ποῦ φωνή! Ἐνόμισεν ὅτι ὁ λάρυγξ της εἶχε καταβῇ διὰ μιᾶς εἰς τὰ βάθη τοῦ στήθους της. Εὐτυχῶς δὲν ἦτο φύσις ἁβρά, ἣν ἠδύνατο νὰ νικήσῃ ἐπὶ μακρὸν ἡ συγκίνησις.

— Δημήτρη! ἀνέκραξε τέλος συνερχομένη, καὶ ἡ φωνή της ἐβρόντησεν ὡς φωνὴ κατηγόρου, καὶ ἡ χείρ της ὑψώθη ἀπειλητική. Ποῦ τὰ ηὗρες αὐτὰ τὰ χρήματα;

Ὁ πτωχὸς Δημήτρης ἔμεινε κατ' ἀρχὰς ἐνεὸς καὶ κατάπληκτος πρὸ τῆς αἰφνιδίας μεταμορφώσεως τῆς συζύγου του. Ἀλλ' ἀστραπὴ ταχεῖα, ἡ ἀστραπὴ τῆς ὑποψίας τῆς Μαριῶς, διέδραμεν ἀμέσως τὴν διάνοιάν του, καὶ ἀνακαγχάσας παταγωδῶς,

— Χά, χά! χά! ἐφώνησε· μὴ θαρρῆς πῶς τἄκλεψα; Μοῦ τἄδωσαν, ματάκια μου, τοῦ τἄ. . . δωσαν, . . . μοῦ τὰ χάρισαν!

— Σοῦ τὰ χάρισαν; Ποιός σοῦ τὰ χάρισε; Ποιός χαρίζει σήμερα 'ς τὴν Ἀθήνα σακκούλια τάλλαρα; . . . Δημήτρη!

— Ἔλα, ἔλα. . . μὴν ἦσαι τρελλή. Μοῦ τὰ χάρισε ὁ κὺρ Ἀγησίλαος.

— Σοῦ τὰ χάρισε ὁ κὺρ Ἀγησίλαος ; . .

— Ποῦ ὁ θεὸς νὰ μοῦ κόβῃ χρόνια νὰ τοῦ δίνῃ μέραις ! Κάθισε· κάθισε νὰ σ' τὰ πῶ !

Καὶ καθίσας πρῶτος ἐκεῖνος ἤρχισε προσπαθῶν νὰ διηγηθῇ τὰ γενόμενα καὶ ν' ἀπαρτίσῃ εἰς ἓν ὅλον τὰ πράγματα, τὰς ἐντυπώσεις αὐτοῦ καὶ τὰ αἰσθήματά του.

— Μπῆκα, ποῦ λές, Μαριώ μου, κ' ἕνας ὑπηρέτης, —ντρεπόμουνα ποῦ τὸν κύτταζα, τόσο ὡραῖα ῥοῦχα φοροῦσε...

— Τί τὰ θέλεις τώρ' αὐτά, διέκοψεν ἀνυπομονοῦσα ἡ κυρὰ Δημήτραινα. Λέγε, τί ἔγεινε !

— Στάσου δά, μὴ βιάζεσαι. Μπῆκα τὸ λοιπόν, καὶ ἀπὸ κάμαρα σὲ κάμαρα, μπρὸς ὁ δοῦλος πίσω ἐγώ, βρέθηκα μπροστὰ 'ς τὸν κὺρ Ἀγησίλαο. Τί σπίτι, καϋμένη Μαριώ ! Καλὰ ποῦ ἔβαλα τὰ καινούργια μου παπούτσια.

— Οὔφ, καϋμένε, . . . λέγε τί σοῦ εἶπε, καὶ ἄφησε τῆς φλυαρίαις.

— Τί μοῦ εἶπε ; καὶ θυμᾶμαι θαῤῥεῖς ; Τί κάνομε, πῶς περνοῦμε, πόσα παιδιὰ ἔχομε, . . . ἂν εἴμαστε στενοχωρημένοι . . . χίλια δύο. — - Καλώτατος ἄνθρωπος, Μαριώ μου ! χρυσὸς ἄνθρωπος ! . . . Αὔριο εὐθὺς θὰ παραγγείλω μία λαμπάδα, ἴσα μὲ τὸ μπόϊ του, νὰ τὴν πάω 'ς τὸν ἅϊ Δημήτρη.

— Καλὰ ὅλ' αὐτά, . . . μὰ πῶς σοὔδωσε τὰ χρήματα ; γιατί σοῦ τἄδωσε ;

— Ξεύρω κ' ἐγὼ γιατί ; ἔτσι θέλησε. Μᾶς βλέπει, λέει, ἀπὸ τὰ παράθυρά του καὶ μᾶς χαίρεται, γιατὶ ἔχομε πολλὰ παιδιὰ καὶ καλὴ καρδία, καὶ ζοῦμε χαρούμενοι καὶ διασκεδάζομε . . . Κάνομε λιγάκι ἀνησυχία καμμιὰ φορά, μὰ δὲν τὸν πειράζει, λέει, . . . ἡ γυναῖκά του μᾶς καμαρόνει . . . . — δὲν ἔχει, ξεύρεις, παιδὶ ἡ καϋμένη . . . . Τί ἔλεγα ; . . . ἆ ναί· τὸ λοιπόν, μᾶς λυπήθηκε, λέει, ἐμένα καὶ σένα, νὰ μᾶς βλέπῃ ἔτσι νὰ δουλεύωμε

όλη μέρα, καὶ τοῦ ἦρθε, λέει, ἡ ἰδέα νὰ μᾶς κάμῃ εὐτυχισμένους. Μὲ ῥώτησε, τί θέλω. — Τί νὰ θέλω; ὑγεία καὶ δουλειά, ἀφέντη. — Δουλειά; λέει· ἐγὼ νὰ σοῦ δώσω χρήματα νὰ κάμῃς δουλεία, ὅ,τι δουλειὰ θέλεις. Καὶ σηκόνεται, μωρὲ μάτια μου, βάζει ἕνα κλειδὶ 'σὲ μιὰ ὀρθὴ κασσέλα... Κράχ! ἐγὼ τρόμαξα, νὰ σοῦ πῶ! — 'Ανοίγει ἕνα πορτέλλο, χονδρὸ 'σὰν κ' ἐκεῖνο ποῦ ἔχουν ἡ μπουκαπόρταις 'ς τὰ βασιλικὰ καράβια, καὶ βγάζει αὐτὴ τὴ σακκούλα.

Ταῦτα δὲ λέγων ὁ κὺρ Δημήτρης κατέφερε καὶ πάλιν τὸν γρόνθον του ἐπὶ τοῦ πρὸ ποδῶν του ἀποτεθειμένου σακκίου.

— Ἐδῶ μέσα, λέει, ἔχει πεντακόσια τάλλαρα. Μπορεῖς νὰ κάμῃς μὲ αὐτὰ ὅ,τι δουλειὰ θέλεις. Παρ' τα! Δὲν θέλω χαρτί, οὔτε ἀπόδειξη. Ἂν πλουτήσῃς καμμιὰ φορά, καὶ πᾶν ἡ δουλειαίς σου καλά, μοῦ τὰ δίνεις . . . . εἰδεμὴ χάρισμά σου. Μοῦ φάνηκε πῶς ὀνειρευόμουνα. Δὲν εἶξευρα τί νὰ πῶ, . . τί νὰ κάμω. — Χάρισμά μου; λέω, ἀφέντη, μὰ πῶς . . . — Δὲν ἔχει πῶς, λέει· θὰ τὰ πάρῃς! Μοῦ κάνεις χάρη, ... Καὶ μοῦ σφίγγει τὸ χέρι. Μοῦ σφίγγει τὸ χέρι, Μαριώ, κατάλαβες; Τί νὰ κάμω τὸ λοιπόν; τὰ πῆρα. Κακὰ ἔκαμα; ἔπρεπε νὰ μὴ τὰ πάρω;

Ἡ πτωχὴ Μαριὼ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ. Ἔκλαιε. Τὸ ὄνειρόν της ἐκεῖνο, τὸ πρὸ μικροῦ, ἤρχετο πάλιν μειδιῶν πρὸ τῆς φαντασίας της, καὶ τὸ μειδίαμά του δὲν ἦτο πλέον πλάνη οὐδὲ γοητεία. Ἠδύνατο τόρα νὰ στείλῃ εἰς τὸ σχολεῖον τὸν Νικολή της, ... ἠδύνατο νὰ κάμῃ τὸ τάμμα της εἰς τὴν Εὐαγγελίστραν.

Ἐκεῖ σιμά της ἔκαιε μικρὸν κανδήλιον πρὸ μικροῦ εἰκονίσματος τῆς Θεοτόκου. Ἐνώπιον τῆς εἰκόνος αὐτῆς εὑρέθη αὐτομάτως γονυπετὴς ἡ κυρὰ Δημήτραινα.

— Ἀμ' δὲν εἴπαμε δά, γυναῖκα, ν' ἀρχίσωμε τὰ κλάμματα! ὑπέλαβεν ὁ ἀνήρ, βλέπων αὐτὴν σπογγίζουσαν τὰ δάκρυά της, καὶ προσπαθῶν νὰ νικήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν συγκίνησιν, ἥτις τὸν κατελάμβανεν. Ἔλα, σήκω τώρα καὶ πάρ' τ' αὐτὰ νὰ τὰ φυλάξῃς.

— Ποῦ νὰ τὰ φυλάξω; εἶπεν ἐγειρομένη ἡ Μαριώ, ἀφοῦ ἐπέρανε τὴν ὑπὲρ τοῦ μεγαλοδώρου εὐεργέτου θερμὴν αὐτῆς δέησιν.

— Ξεύρω 'γώ; ὅπου θέλεις. Νὰ ἐκεῖ, 'ς τὴ μεγάλη κασσέλα, ποῦ ἔχει καὶ μεγάλο κλειδί. Ἔτσι! ἐξηκολούθησεν, ἀφοῦ ἐξετελέσθη ἡ παραγγελία του. Δός μου τώρα τὸ κλειδί, καὶ βοήθησέ με νὰ βάλωμε τὴν κασσέλα ἀποκάτω ἀπὸ τὸ κρεββάτι γιὰ πειὸ ἀσφάλεια.

— Ἀσφάλεια; καὶ τί φοβᾶσαι! νὰ μᾶς πατήσουν κλέφταις;

— Δὲν ξεύρω ἐγώ.... ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα του ἔχει τὰ μισά· τόρα εἴμαστε πλούσιοι, κυρὰ Μαριώ, τὸ κατάλαβες; καὶ χρειάζεται προσοχὴ καὶ φρόνηση.

— Καὶ ποιός μᾶς ξέρει, Δημήτρη μου;

— Ναί, δὲ σοῦ λέω,... ἀπήντησεν ἐκεῖνος ξύων τὴν κεφαλήν του, ἀλλὰ ποῦ ξεύρεις; ὁ διάβολος ἔχει πολλὰ ποδάρια, .. καὶ πολλὰ μάτια. Καλλίτερα ἔτσι. Ἄ! σβύσε τώρα τὸ φῶς νὰ πλαγιάσωμε, καὶ αὔριο τὰ λέμε. Ἀλήθεια, νὰ στείλῃς ἀπὸ τὸ πρωὶ τὰ παιδιά, τὰ μισὰ 'ς τὴν ἀδελφή μου, καὶ τὰ μισὰ 'ς τὴ μάννα σου.

— Γιατί;

— Νἄχωμε λίγην ἡσυχία αὔριο... θἄχωμε ὁμιλίαις ποῦ δὲν εἶνε γιὰ παιδιά.

— Τὰ καϋμένα! δὲν τ' ἀφίνεις καὶ αὐτὰ νὰ χαροῦν;

— Ἔχουν καιρὸ νὰ χαροῦν! ἐπέμεινε λέγων, σκαιότερον ἢ κατ' αὐτόν, ὁ Δημήτρης. Κάμε αὐτὸ ποῦ σοῦ λέω.

— Καλό.

Καὶ τὸ ἀνδρόγυνον κατεκλίθη· ἀλλὰ δὲν ἀπεκοιμήθη ἀμέσως, ὅπως ἄλλοτε, ὅτε ὁ ὕπνος ἤρχετο ταχὺς ἀναπαύων τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας καταπεπονημένα των μέλη, καὶ ναρκῶν εὐκόλως τὴν ἀργὴν αὐτῶν διάνοιαν.

Εἶχον τόσα πράγματα νὰ σκεφθοῦν ἀπόψε, ἡ Μαριὼ καὶ ὁ Δημήτρης! Τί νὰ τὰ κάμουν αὐτὰ τὰ χρήματα; διενοεῖτο ἑκάτερος· τί ν' ἀγοράσουν; τί νὰ ἐπιχειρήσουν; Πῶς νὰ τὰ καταστήσουν κερδοφόρα; Καὶ ἔπειτα... νὰ τὰ κρατοῦν εἰς τὸν πενιχρὸν αὐτῶν οἶκον,... τόσα χρήματα; Ὅ,τι ἦτο νὰ γείνῃ, ἔπρεπε νὰ

γείνῃ γρήγορα . . . καὶ νὰ γείνῃ μάλιστα καὶ μὲ τρόπον, ὥςτε νὰ μὴ φανῇ . . . νὰ μὴν ἐννοήσουν οἱ συγγενεῖς των — πτωχοὶ ἐπίσεις ἡμερόβιοι — ὅτι ἐπλούτησαν.

Θὰ ἤρχιζαν τότε τὰ δανεικὰ — καὶ ἀγύριστα βεβαίως — καὶ αἰτήσεις βοηθείας, καὶ μεμψιμοιρίαι, καὶ δυσαρέσκειαι καὶ ὑποψίαι ἴσως ἀκόμη, — τίς οἶδε — περὶ τῆς πηγῆς τοῦ πλούτου των. . καὶ φθόνος, . . . καὶ χίλια ἄλλα κακά . . . Ἔπειτα ὁ κύριος Μαρῆς εἶχε εἰπεῖ νὰ τοῦ τὰ ἐπιστρέψουν, ἂν πάγουν καλὰ ἡ δουλειαίς των . . . Δὲν ἔπρεπε νὰ προσέξουν μήπως ζημιωθοῦν ; Χωρὶς ἄλλο ! ἀλλὰ πῶς ; . . . ἁπλοῖ ἄνθρωποι ὡς ἦσαν ; . . .

Καὶ ἐσκέπτετο ὁ Δημήτρης, καὶ ἐσκέπτετο ἡ Μαριώ, καὶ ἐστρέφοντο μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς κλίνης των, προσποιούμενος ἕκαστος ὅτι ἐκοιμᾶτο, ἵνα μὴ ἀφυπνίσῃ τὸν ἄλλον, ὃν ὑπέθετε κοιμώμενον.

Τέλος ἐβαρύνθη ὁ ἀνὴρ νὰ κρατῇ κλειστὰ τὰ ὄμματά του. Τὰ ἤνοιξε, καὶ εἶδεν ἄγρυπνον παρ' αὐτῷ τὴν γυναῖκά του.

— Δὲν κοιμᾶσαι καὶ σὺ Μαριώ ; εἶπε. Ἐγώ, τί νὰ σοῦ πῶ, δὲν μου κολλάει ὕπνος ἀπόψε, μ' αὐτὰ τὰ διαβολοχρήματα.

— Ἀμ' ἐμένα ;

— Πρέπει κἄτι νὰ τὰ κάμωμε . . . νὰ τὰ βγάλωμε ἀπὸ ἐδῶ μέσα . . . γιατί . . .

— Κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο συλλογίζομαι.

— Ἐγὼ λέω, γυναῖκα . . .

Καὶ ἤρχισε συζήτησις μακρὰ μεταξὺ τῶν συζύγων περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ σοβαροῦ ἐκείνου περιεχομένου τοῦ σάκκου· συζήτησις ἤρεμος τὸ κατ' ἀρχάς, ζωηροτέρα κατόπιν, τραχυνθεῖσα δὲ βαθμηδὸν εἰς ἔριδα, καὶ ἀπολήξασα μετά τινα ὥραν εἰς πείσμονα μεγαλόφωνον λογομαχίαν, — τὴν πρώτην ἣν ἤκουον οἱ ταπεινοὶ τῆς οἰκίας των τοῖχοι.

Ἄλλα ἤθελεν ὁ εἷς καὶ ἄλλα ἤθελεν ὁ ἄλλος. Ἐκείνη γνώμην εἶχε ν' ἀγοράσουν χωράφια καλὰ καὶ νὰ φυτεύσουν ἀμπέλια· ὁ Δημήτρης ἔλεγε καλλίτερα ν' ἀνοίξῃ οἰνοπωλεῖον, ἢ καφενεῖον, ἢ

ἄλλο τι ἔργον νὰ ἐπιχειρήσῃ, ἥσυχον ὅμως, καθιστικόν, . . . διότι εἶχε βαρυνθῇ πλέον τὴν ἀξίνην, . . . εἶχε γηράσει . . . ἤθελεν ὀλίγην ἀνάπαυσιν.

— Καπελειὸ ν' ἀνοίξῃς; βέβαια! ἐφώνησεν ὀξὺ ἡ κυρὰ Δημήτραινα· γιὰ νὰ τὤχῃς μπόλικο καὶ χάρισμα!

— Κατάλαβα πῶς εἶσαι τρελλή, ἀπήντησεν ἀγροίκως ὁ Δημήτρης, καὶ ἐγερθεὶς κατέλιπε τὴν κλίνην.

— Ἐγὼ εἶμαι τρελλή, ἢ ἐσὺ εἶσαι τεμπέλης καὶ μεθύστακας;

— Μαριώ! ἐβρόντησεν ἐκεῖνος ἐξαγριωθείς, κ' ἐπροχώρησεν ἐγείρων τὴν χεῖρα κατὰ τῆς συζύγου του.

— Θέλεις καὶ νὰ μὲ δείρῃς;

Νὰ τὴν δείρῃ! ὁ Δημήτρης νὰ δείρῃ τὴν Μαριώ! . . τὴν μητέρα δέκα τέκνων του! Ἠσχύνθη ἀμέσως ὁ ταλαίπωρος, ἠσχύνθη ἑαυτόν, καὶ ἡ χείρ του κατέπεσεν ἀδρανής.

— Κ' ἐγὼ εἶμαι μασκαρᾶς, εἶπεν ἠπίως, . . . μὰ καὶ σὺ καϋμένη εἶσαι ἀνόητη.

— Ἔλα, ἔλα πλάγιασε, Δημήτρη, νὰ ἡσυχάσῃς λιγάκι, ἀπήντησεν ἐκείνη, κάμπτουσα εἰς θωπείαν τὴν τρέμουσαν ἔτι φωνήν της.

— Ποῦ νὰ πλαγιάσω τώρα; μοῦ ἔφυγε ὁ ὕπνος· ξεύρεις ὅμως; μοῦ ἔρχεται μία ἰδέα.

— Ἄφησε τώρα τὴς ἰδέαις γι' αὔριο, κ' ἔλα νὰ κοιμηθῇς.

— Μοῦ ἔρχεται ἰδέα . . νὰ μετρήσω τὰ τάλλαρα.

— Νὰ τὰ μετρήσῃς; καὶ γιατί; ποῦ σοῦ ἦλθε;

— Νὰ ἰδῶ, εἶνε σωστὰ πεντακόσια; ἢ μὲ γέλασε ὁ κὺρ Μαρῆς;

— Νὰ σὲ γελάσῃ ὁ ἄνθρωπος; γιατί νὰ σὲ γελάσῃ, ἀφοῦ σοῦ τὰ χάρισε; Δὲν σοὔδινε, 'σὰν ἤθελε, λιγώτερα;

Ὁ Δημήτρης ἔμεινεν ἐπὶ στιγμὴν σιγῶν, κύπτων ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀκαταγωνίστου ἐκείνης εὐθύτητος.

— Ἔχεις δίκηο γυναῖκα! εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ἔχεις

δίκηο. . . . Καὶ ἐντρεπόμενος νὰ ἐξακολουθήσῃ μεγαλοφώνως, συνεπλήρωσεν ἐνδομύχως τὴν φράσιν του: Τὰ χρήματα χαλοῦν τὸν ἄνθρωπον.

— Σαλέπι ζεστό ! ἠκούσθη αἴφνης φωνὴ βραγχώδης ἀπὸ τῆς ὁδοῦ.

— Νά ! ξημέρωσε, εἶπεν ἐγειρομένη τῆς κλίνης της ἡ κυρὰ Μαριώ. Στάσου νὰ σοῦ πάρω λιγάκι σαλέπι νὰ ζεσταθῇς.

* * *

Ὅτε μετά τινας ὥρας ἐφάνη πλήρης ἡ ἡμέρα, καὶ φαιδρὸς εἰσεχώρησεν ὁ ἥλιος διὰ τῶν χαραμίδων τοῦ στενοῦ παραθύρου τῆς μικρᾶς οἰκίας, ἀθόρυβος ἐπέκράτει ἐν αὐτῷ ἠρεμία.

Τὰ μεγαλείτερα καὶ θορυβωδέστερα τῶν παιδίων εἶχον ἀποσταλῆ εἰς τὴν μάμμην των, ἡ Μαριὼ ἐσάρονε τὴν αὐλὴν καὶ συνῆγεν ἀπὸ τῶν φωλεῶν τῶν ὀρνίθων της τὰ νωπά των ὠά, ὁ δὲ Δημήτρης, καθήμενος πρὸ τῆς θύρας ἐκάπνιζε σιωπηλὸς ἀλλεπάλληλα σιγάρα κ' ἔξεεν ἐπιμόνως διὰ τῆς ἀριστερᾶς του χειρὸς τὸν ἀξύριστον αὐτοῦ πώγωνα.

— Δὲν θὰ πᾶς σήμερα σὲ δουλειά ; ἠρώτησεν αἴφνης, διακόπτουσα τὸ ἔργον της καὶ ἀνακύπτουσα ἡ Μαριώ.

— Τώρα πειά ; πέρασε ἡ ὥρα. Ἔπειτα ἔχομε καὶ νὰ μιλήσωμε, γυναῖκα . . . πρέπει νὰ ἰδοῦμε τὶ θὰ κάμωμε . . .

— Ἔχομε καιρό . . . νὰ μιλήσωμε, ἀπήντησεν ἐκείνη μελαγχολικῶς, ἐνθυμουμένη τὰ νυκτερινά. Σήκω τώρα ! σήκω ! Πήγαινε νὰ πάρῃς λίγο ἀέρα 'ς τὸ παζάρι . . . νὰ ψωνήσῃς κι' ὅλα. Ψωμὶ ἔχομε ὀλίγο . . . δὲν θὰ μᾶς φτάσῃ. Πάρε ἕνα καρβέλι . . . λίγο τυρὶ καὶ κρασί.

— Δὲν βράζεις καμπόσα αὐγὰ λέω ἐγώ ; Τί θὰ τὰ κάμῃς ποῦ τὰ κρύβεις ;

— Καὶ τὴ λαμπρὴ τί θὰ βάψωμε; Ἔλα, ἔλα, σήκω.

— Πῶς βαρηέμαι, καϋμένη! ἀπήντησεν ὁ Δημήτρης, διατείνων εἰς ὕψος τοὺς βραχίονας.

— Βαρηέσαι; γιατὶ τάχα γεινήκαμε πλούσιοι, βαρηέσαι;

— Πλούσιοι! ἀμὴ δὲ γενήκαμε πλούσιοι! Πεντακόσια τάλλαρα, . . . μεγάλο πρᾶγμα!

Ἡ κυρὰ Δημήτραινα ἐνόμισεν ὅτι παρήκουσε.

— Μὲ τὰ σωστά σου εἶσαι; εἶπεν ἔκπληκτος.

— Αἴ! κατάλαβα πῶς ἔχεις πάλι ὄρεξι γιὰ καυγᾶ . . . . Δός μου τὸ φέσι μου.

— Ἔτσι γειά σου!

Καὶ ὁ Δημήτρης ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδόν.

— Ἐ τὸ καλό! ἐφώνησεν ἡ σύζυγος του, καὶ κλείσασα τὴν θύραν εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν της.

Ἐργασία δὲν ἔλειπε ποτὲ εἰς τὴν πτωχὴν οἰκοδέσποιναν· καὶ ἂν τῆς ἔλειπεν, ἐδημιούργει, διότι ἀδύνατον τῆς ἦτο νὰ κάθηται, ὡς ἔλεγε. Παρήρχετο δὲ οὕτω ἡ ὥρα, καὶ πάντοτε σχεδὸν ἤκουε χωρὶς νὰ περιμένῃ τὸ σήμαντρον τῆς Μητροπόλεως ἀγγέλλον τὴν μεσημβρίαν. Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν δὲν ἤθελεν ἡ ὥρα νὰ περάσῃ. Ἐσυγύριζεν ἡ Μαριώ, ἔπλυνεν ὀλίγα φορέματα τῶν μικρῶν της, διώρθονεν ἄλλα, ἤρχιζε τὸ πλέξιμόν της, . . . ἀλλ' ὁ καιρὸς δὲν παρήρχετο. Τί νὰ κάμῃ; Τῆς ἦλθεν ὄρεξις ν' ἀνοίξῃ τὸ βαρὺ ἐκεῖνο κιβώτιον, καὶ νὰ ἰδῇ ὀλίγον, νὰ ἰδῇ μόνον — τὰ τάλληρα τοῦ σάκκου. Ποτέ της δὲν εἶχεν ἰδεῖ πολλά μαζή, . . . οὐδὲ ὀλίγα, ἡ ἀγαθὴ γυνή. Ἀλλ' ἐνθυμήθη ἀμέσως ὅτι εἶχε τὸ κλειδίον ὁ Δημήτρης. «Κρῖμα!» εἶπε καθ' ἑαυτήν, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν, ὅπου τὰ νεώτατα τῶν παιδίων της ἔπαιζον μετὰ τοῦ οἰκοφύλακος μολοσσοῦ, σύροντα αὐτὸν ἄλλο ἀπὸ τῶν ὤτων καὶ ἄλλο ἀπὸ τῆς οὐρᾶς.

Τέλος ἐσήμανε μεσημβρία, καὶ ὁ Δημήτρης δὲν εἶχεν ἔτι ἐπιστρέψει ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.

— Κἄπου θἄμπλεξε, διενοήθη ἡ Μαριώ. Καλὰ ποῦ δὲν εἶνε ἐδῶ τὰ παιδιά, . . . θὰ τἄφινε νηστικά.

Καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ ἑρμαρίου τεμάχιον ἄρτου, λείψανον τῆς προτεραίας, τὸ ἐμοιράσθη μὲ τὰ μικρά της.

— Ἐκεῖνος θἄφαγε βέβαια, εἶπε καθ' ἑαυτήν.

Ἀληθῶς δὲ εἶχε φάγει ὁ κὺρ Δημήτρης, καὶ εἶχε πίει μάλιστα.

Ἐξελθὼν τῆς οἰκίας του ᾐσθάνθη, καὶ αὐτὸς δὲν ἤξευρε διατί, ἐλαφρότερον τὸν ἑαυτόν του. Ἐνόμισεν, ὅτι εἶχε γείνει διὰ μιᾶς νεώτερος, ὅτι αἱ κνῆμαί του ἦσαν εὐσταλέστεραι καὶ τὸ βῆμά του κουφότερον, καὶ ἔβαινεν ἀνατείνων τὴν κεφαλὴν καὶ ὑποτονθορύζων τὸ δημοτικὸν ᾆσμα τῆς ἀπόκρεω: Κατηγοροῦν τὴ γάτα μας, ἀμέριμνος, σχεδὸν ὑπόπτερος. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς εἶχεν ἐντελῶς λησμονήσει ὅτι κατηυθύνετο εἰς τὴν ἀγοράν. Ἐσκέπτετο, ὑπελόγιζε, ἐσχεδίαζε . . . Πάντα δὲ ταῦτα μειδιῶν, κατευχαριστημένος. Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ, εὑρέθη μετ' ὀλίγον εἰς τὸ καφφενεῖόν του. Παρήγγειλε καφέν, ἐκέρασε καὶ μερικοὺς φίλους, τοὺς ὁποίους εὗρεν ἐκεῖ, ἔπιε κατόπιν ἓν δύο ῥακιά, φιλευθέντα ὑπὸ τῶν φίλων, καὶ ἐξῆλθε τοῦ καφενείου ἔτι εὐθυμότερος, θωπεύων ἐνίοτε ἔξωθεν τοῦ θυλακίου του τὸ μεγάλο κλειδὶ τῆς κασσέλας. Ἐνθυμήθη τότε τὴν παραγγελίαν τῆς Μαριῶς, ἐνθυμήθη ὅτι ἔπρεπε ν' ἀγοράσῃ ἄρτον διὰ τὰ τέκνα του· καὶ ἐτράπη πρὸς τὴν ἀγοράν. Ἀλλὰ — κακὴ μοῖρα! — ἐκεῖ πρὸ τῆς ἀγορᾶς ἔχαινε παρὰ τὴν ὁδὸν ἡ θύρα καπηλείου, καὶ πρὸ τῆς θύρας ἵστατο φίλος παλαιός, βλάμης τοῦ Δημήτρη, ὁ κὺρ Θοδωρής.

— Βρέ, καλὸ 'ς τὸ Μῆτρο! Σχόλη ἔχεις καὶ σύ; Κἄτι χαρούμενος;

Ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐν σιγῇ πνιγομένη χαρὰ τοῦ Δημήτρη ὀλίγου δεῖν ἐξώρμα ἀθυρόστομος.

— Ποῦ νὰ σ' τὰ... εἶπε, ἀλλ' ἀνεκόπη ἀμέσως. Ἄλλη ὥρα τὰ λέμε, . . . ἔλα τώρα νὰ σὲ κεράσω! ὑπέλαβε ταχέως, θέλων νὰ διορθώσῃ διὰ τῆς ἐλευθεριότητος τὴν παραδρομὴν τῆς γλώσσης του.

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ καπηλεῖον ὁ Δημήτρης, . . . καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι νυκτός.

Ὅτε δὲ ἀργὰ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν του, κλονούμενος καὶ παραπαίων, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ βλάμη του Θοδωρῆ, εἶχεν ἤδη κατὰ μῆκος πλάτος διηγηθῆ τὰ κατ᾽ αὐτὸν εἰς ὅμιλον φίλων εὐωχητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους, κενώσας τὸ τελευταῖόν του ποτήριον, εἶχε κενώσει καὶ ὅλα του τὰ μυστικά, καὶ αὐτὸ τὸ μυστικώτατον καὶ νωπότατον, τὸ τοῦ θησαυροῦ του.

Ἡ πτωχὴ Μαριὼ ἐκάθητο εἰς τὸ κατώφλιον τῆς ἐξωθύρας, ἀνήσυχος, ἐναγωνίως ἀνιχνεύουσα διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ὁδὸν καὶ συμπλέκουσα τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων. Εἶδε τὸν ἄνδρα της φερόμενον μᾶλλον ἢ ἐρχόμενον, κ᾽ ἐρράγισεν ἡ καρδία της.

— Χαρά 'ς το! ἐφώνησε, χαρά 'ς το! Τέτοια ὥρα ἔρχεσαι 'ς τὸ σπίτι σου; Ποῦ ἦσουν ὅλην τὴν ἡμέρα;

— Τίποτα, . . . τίποτα! ἀπήντησεν ἡ δυσκίνητος γλῶσσα τοῦ Δημήτρη. Μὴ . . . μοῦ θυμόνῃς . . . κυρὰ Μαριώ . . . καὶ σοῦ λέω . . .

— Καλησπέρα, κυρὰ Δημήτραινα, προσεφώνησε φιλοφρόνως ὁ Θοδωρής. Δὲν εἶνε τίποτε· λίγη εὐθυμία! Ἀλήθεια δά, . . . τὰ συχαρήκια μας. Σᾶς ἔφεξε πάλι. Μὰ νὰ μὴ τὸ πάρετε κι᾽ ἀπάνω σας ὅμως . . . καὶ δὲν μᾶς καταδέχεσθε, . . . τώρα ποῦ γινήκατε πλούσιοι, . . κυρὰ Δημήτραινα! Καληνύχτα σας!

Καὶ παραδοὺς τὸν Δημήτρην εἰς χεῖρας τῆς συζύγου του, κατάπληκτον ἐξ ὅσων ἔβλεπε καὶ ἤκουεν, ἀνεχώρησεν ὁ βλάμης.

— Σὲ καλό σου, Δημήτρη μου, σὲ καλό σου! ἔλεγεν ἡ ταλαίπωρος γυνή, σύρουσα ἠρέμα τὸν σύζυγόν της πρὸς τὴν θύραν τοῦ οἴκου. Τέτοιο πρᾶμμα δὲν τὤπαθες ἄλλη φορά . . . Ποῦ σοῦ ἦλθε;

— Πατέρα, ποῦ 'νε τὸ ψωμί; ἐφώνησεν ἓν τῶν πεινώντων παιδίων, προστρέχον εὐθύμως εἰς ὑπάντησιν τοῦ πατρός του.

— Ψω . . μί; Νά! ἀπήντησε βαναύσως ὁ μέθυσος, καὶ πρὶν

ἢ προφθάσῃ ἡ μητηρ νὰ κρατήσῃ τὴν χεῖρά του, κατέπεσεν αὕτη βαρεῖα ἐπὶ τῆς παρειᾶς τοῦ παιδός.

Τὸ μικρὸν ἐκυλίσθη χαμαὶ ὀλολύζον, ὁ δὲ Δημήτρης κατέπεσε μετ' ὀλίγον βαρὺς εἰς τὴν κλίνην του, ὅπου ἀπεκοιμήθη.

* * *

Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ κύριος Μαρὴς καὶ ἡ κυρία Μαρῆ ἔπινον μετὰ τὸ πρόγευμα τὸν καφέν των ἐν τῇ αἰθούσῃ, ὅπου ἤδη τοὺς ἀπηντήσαμεν.

— Τὸ εἶδες λοιπόν, Ἑρμιόνη, ὅτι οἱ γείτονές μας ἡσύχασαν; Οὔτε χοροὶ πλέον, οὔτε τραγούδια, οὔτε μουσική, οὔτε τίποτε... Ποῦ καὶ ποῦ μόνον καμμία λογομαχία . . .

— Μὰ πῶς αὐτό, Ἀγησίλαε; τί συνέβη; μήπως τοὺς ἔκαμες τίποτε; ἠρώτησεν ἀνησύχως ἡ κυρία Μαρῆ. Μήπως τοὺς ἐφοβέρισες; μήπως τοὺς κατήγγειλες; Δὲν ἔκαμες καλά!

— Ἔννοια σου, ἔννοια σου . . . μὴν ἀνησυχῇς! οὔτε τοὺς κατήγγειλα οὔτε τοὺς ἐφοβέρισα. Χρήματα μόνον τοὺς ἔδωκα... νὰ τὰ κάμουν ὅ,τι θέλουν· καὶ τὰ χρήματα βλέπεις πῶς τοὺς ἄλλαξαν.

— Εἶνε δυνατόν;

— Φαίνεται. Διότι τὰ χρήματα, πρέπει νὰ ἠξεύρῃς, Ἑρμιόνη . . . .

Καὶ ὁ κύριος Ἀγησίλαος ἡτοιμάζετο νὰ αὐτοσχεδιάσῃ πρόχειρόν τινα ὁμιλίαν περὶ τῆς ἐπιδράσεως, τὴν ὁποίαν κατ' αὐτὸν ἠδύνατο ν' ἀσκήσῃ τὸ χρῆμα ἐπὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου, ὅτε ἐκρούσθη σιγὰ ἡ θύρα, εἰσελθὼν δὲ ὑπηρέτης ἀνήγγειλεν, ὅτι ὁ κὺρ Δημήτρης ἐζήτει νὰ ἰδῇ τὸν Κύριον.

— Ἂς ἔλθῃ, εἶπεν ἐκπλαγεὶς ὁ Ἀγησίλαος.

Καὶ μετὰ μικρὸν ἐφάνη ὁ ταλαίπωρος Δημήτρης, ὠχρός,

ἰσχνός, ἐρυθροὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῆς ἀϋπνίας, παρηλλαγμένος ὑπὸ τῆς ἀργίας καὶ τῆς μερίμνης, καὶ κρατῶν ὑπὸ μάλης τὸν γνωστὸν ἡμῖν ἤδη σάκκον.

— Τί εἶνε κὺρ Δημήτρη; τί τρέχει; ἠρώτησεν ὁ χρηματιστής.

— Μὲ τὸ συμπάθειο, ἀφέντη, σᾶς ἔφερα 'πίσω τὰ χρήματα, . . δεμένα ὅπως ἤτανε . . .

— Διατί;

— Δὲν μᾶς κάνουν, ἀφέντη.

— Πῶς; σᾶς εἶνε ὀλίγα;

— Ὄχι, ἀφέντη, . . μὲ τὸ συμπάθειο· μᾶς εἶνε πολλά. Δὲν εἴμαστ' ἐμεῖς ἄνθρωποι γιὰ χρήματα . . . μᾶς χαλοῦν ἐμᾶς τὰ χρήματα. Ἐμένα μὲ χάλασαν. Μ' ἔκαμαν κακὸ ἄνθρωπο. Μ' ἔκαμαν νὰ δείρω τὰ παιδιά μου, δίχως ἀφορμή, . . . νὰ σηκώσω χέρι 'ς τὴ γυναῖκά μου! . . . μ' ἔκαμαν νὰ ὑποψιασθῶ τὴν ἀφεντειά σου πῶς μ' ἐγέλασες . . . μ' ἔκαμαν νὰ μεθύσω . . . νὰ γείνω τάβλα . . πρώτη φορὰ 'ς τὴ ζωή μου. Ἀφίνω πῶς μᾶς ἀρρώστησαν ἀπὸ τὴν ἀϋπνία, κ' ἐμένα καὶ τὴ γυναῖκά μου . . . ἀφίνω πῶς τὰ καϋμένα τὰ παιδιά μου οὔτε χορεύουν πειὰ οὔτε τραγουδοῦν . . , γιατὶ δὲν ἔχω κέφι νὰ παίξω τὸ μπουζοῦκί μου. Τὸ λοιπόν, ἀφέντη, μὲ τὸ συμπάθειο . . . σᾶς εἶμαι ὑπόχρεως . . πολὺ ὑπόχρεως, . . μά . . νὰ κρατῆστε τοῦ λόγου σας τὰ χρήματά σας, κ' ἐγώ . . . τὴ φτώχια μου.

Καὶ χαιρετίσας ὁ κὺρ Δημήτρης ἐπανῆλθε φαιδρὸς εἰς τὸν οἶκόν του, περιεπτύχθη τὰ μικρά του, καὶ ἐξεκρέμασεν ἀμέσως τὸ μπουζοῦκί του.

Ὁ Κύριος Μαρὴς ἐνόμισε περιττὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁμιλίαν του περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ χρήματος ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου.

•

ΥΙΟΣ ΕΚ ΠΑΤΡΟΣ

Πρωίαν τινὰ τοῦ χειμῶνος τοῦ ἔτους 1880 ἠγέρθην τῆς κλίνης δύσθυμος ἄνευ λόγου, καὶ ἀφοῦ ἐνεδύθην τρέμων ἐκ τοῦ ψύχους εἰς τὸν ἀνήλιον κοιτῶνά μου, προσεπάθουν νὰ θερμάνω σῶμα καὶ καρδίαν διὰ τοῦ πρωϊνοῦ καφέ, ὅτε βίαιος αἴφνης κωδωνισμὸς τῆς θύρας μὲ διέκοψεν Ἐταράχθην, ἀγνοῶ διατί, ὡς ταρασσόμεθα πολλάκις ἀλόγως λαμβάνοντες ἀπροσδόκητον τηλεγράφημα, καὶ τρέμομεν νὰ τὸ ἀνοίξωμεν. Εὐθὺς δὲ μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ἢ μᾶλλον εἰσώρμησεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου ὁ στενός μου φίλος Δημήτριος Κ.., ὠχρός, τεταραγμένος, καὶ πρὶν ἢ προφθάσω νὰ τὸν ἐρωτήσω τὸν λόγον τῆς τόσον πρωϊνῆς του ἐπισκέψεως.

— Δὲν ἠξεύρεις; . . . μοῦ εἶπε, μόλις κατορθῶν νὰ ἀρθρώσῃ τὰς λέξεις του. Ὁ Σοφὴς ηὐτοκτόνησε!

— Ὁ Σοφής; ποῖος Σοφής; ἠρώτησα ἐγειρόμενος ἐν ταραχῇ.

— Ὁ Ἀλέξανδρος.

— Πῶς; πότε; διατί;

— Μὲ πιστόλι, χθὲς τὴν νύκτα εἰς τὴν κοίτην τοῦ Ἰλισσοῦ. Τὸ διατί εἶνε μυστήριον. Μικρὰ σημείωσις, ἡ ὁποία εὑρέθη ἐπάνω του, φέρει ὡς λόγον τῆς αὐτοκτονίας του χρόνιον καὶ ἀνίατον, ὡς λέγει, νόσημα· ἀλλ' ὁ λόγος αὐτὸς βεβαίως εἶνε πρόφασις.

— Ἀνίατον νόσημα; ὑπέλαβον ἐγώ· τί νόσημα; Δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ἔπασχε. Ἡ ὄψις του τοὐλάχιστον...

— Τίποτε δὲν εἶχε, διέκοψεν ὁ Δημήτριος· ἦτον ὑγιέστατος, εὐκίνητος πάντοτε καὶ δραστήριος, ὡς τὸν ἐγνώριζες. Ὀλίγον

μόνον μελαγχολικὸς ἦτον ἐσχάτως, καὶ ἡ φαιδρά του μεγαλαυχία εἶχε κἄπως ἐλαττωθῇ· ἦτο κάμποσος καιρός, ποῦ δὲν τὸν ἤκουα πλέον νὰ δημιουργῇ τὰ αἰώνια ἐκεῖνα — ἠξεύρεις ; — σχέδιά του περὶ πλουτισμοῦ καὶ ἑκατομμυρίων, μὲ τὰ ὁποῖα τόσον μᾶς διεσκέδαζε.

— Δὲν ἐδικηγόρει πάντοτε ; Εἶχε μάλιστα, νομίζω, καλὴν πελατείαν.

— Ναί· εἶχεν ἄλλοτε· ἀλλ' ἐσχάτως ἡ πελατεία του εἶχε πολὺ ἐλαττωθῇ.

— Δὲν ἦτο, θαρρῶ, καὶ μιᾶς τραπέζης δικηγόρος ;

— Ναί· εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐπιζητῇ τοιούτου εἴδους ἐμμίσθους δικηγορίας, διὰ νὰ ἔρχεται, καθὼς ἔλεγεν, εἰς πλειοτέραν συνάφειαν μὲ τὰ γεμᾶτα χρηματοκιβώτια, τῶν ὁποίων ἤθελε νὰ μετακενώσῃ, εἰ δυνατόν, τὸ περιεχόμενον εἰς τὰ θυλάκιά του. Εἶχε τὴν μανίαν καὶ αὐτὸς νὰ γείνῃ γρήγορα ἑκατομμυριοῦχος. Ἔπασχε δίψαν χρήματος, καὶ αὐτὸ ἴσως ἦτο τὸ ἀνίατον νόσημά του.

— Περίεργος ἄνθρωπος ! Μὲ τόσην εὐφυΐαν καὶ τόσην ἱκανότητα, καὶ νὰ τελειώσῃ . . .

Ἐμείναμεν πρὸς στιγμὴν καὶ οἱ δύο σιγῶντες.

Ὁ Δημήτριος ἐκάθισε, ἐζήτησε καφέν, ἔστρηψε μηχανικῶς ἓν σιγάρον, καὶ ἀφοῦ ἔτριψε τὸ μέτωπον διὰ τῆς χειρός του, εἶπε μὲ σιγαλὴν φωνήν.

— Αἴ ! ἴσως δὲν ἔκαμεν ἄσχημα ν' αὐτοκτονήσῃ

— Πῶς ; τί ἐννοεῖς ; ἠρώτησα ἔκπληκτος.

— Ἐνθυμεῖσαι, ὑπέλαβεν ὁ φίλος μου, μίαν ἑσπέραν πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ὅτε συνηντήθημεν μαζή του εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον τοῦ Μπερνιουδάκη, ἐκεῖ εἰς τὸ στενὸν τῆς Μητροπόλεως, καὶ μᾶς ἀνέπτυξε λεπτομερῶς τὰς περὶ εὐτυχίας καὶ πλούτου ἰδέας του ;

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἀπήντησα.

Καὶ δὲν ἐνθυμούμην ἀληθῶς. Τὸν Ἀλέξανδρον Σοφὴν σπα-

νίως εἶχον ἀφορμὰς νὰ βλέπω, ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν ἔργων μας. Μᾶς εἶχε συνδέσει ἄλλοτε παλαιὰ νεανικὴ φιλία, ἐγνώριζα κάπως τὴν οἰκογένειάν του, εἶχα δὲ γνωρίσει ὀλίγον καὶ τὸν πρὸ δεκαετίας ἀποθανόντα πατέρα του, ὅστις ἀπὸ πλουσίου κτηματίου τῶν Ἀθηνῶν εἶχε πτωχύνει — διὰ τοῦ χαρτοπαιγνίου ὡς ἐλέγετο, — ἀλλ' ἀπὸ ἐτῶν ἤδη πολλῶν αἱ σχέσεις μας εἶχον ἀραιωθῆ, καὶ μάλιστα ἀφότου ἐκ δικηγορικῆς του ἀμελείας εἶχεν ἀπολεσθῆ σπουδαία οἰκογενειακή μου δίκη.

— Πῶς δὲν ἐνθυμεῖσαι; ἠρώτησεν ἀπορῶν ὁ φίλος μου. Εἶνε δυνατὸν νὰ μὴν ἐνθυμῆσαι τὰς φοβερὰς παραδοξολογίας, ὅσας μᾶς ἔλεγε, καὶ τὰς ὁποίας σὺ μὲν ἀπέδιδες εἰς τὸν ζῦθον τῆς Βιέννης, ἐγὼ δέ, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζα τὸν Σοφὴν πολὺ καλλίτερά σου, ἐτρόμαζα νὰ ἀκούω;

Ναί, τώρα ἐνθυμοῦμαι, ἀπήντησα. Τί δὲν μᾶς εἶπεν ἐκεῖνο τὸ βράδυ! Ἀπόφασιν εἶχεν, ἔλεγεν, ἀδιάσειστον νὰ γείνῃ πλούσιος, διότι μόνον οἱ ἀνόητοι κατ' αὐτὸν ἔμενον πτωχοί. Οἱ ἔξυπνοι, ἔλεγε, πρέπει νὰ ψαρεύουν τὸ χρῆμα ὅπου τὸ εὑρίσκουν, καὶ μόνον ἐνώπιον τοῦ ποινικοῦ νόμου νὰ σταματοῦν. Ἐγὼ ἐγελοῦσα, καὶ σὺ ἔφριττες καὶ διεμαρτύρεσο.

— Ἔφριττα, διότι ᾐσθανόμην, ὅτι ὅσα ἔλεγεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ἔλεγε σπουδάζων. Ὁ ζῦθος εἶχε λύσει τὴν γλῶσσάν του, καὶ ἡ γλῶσσά του ἐπρόδιδε τοὺς βαθεῖς μυχοὺς τῆς διανοίας του. Εἶχεν ἤδη ἀρχίσει πρό τινων ἐτῶν νὰ βαρύνεται τὸ χειρωνακτικόν, ὡς τὸ ἀπεκάλει, ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου, καὶ να πλησιάζῃ κάπως εἰς τὸ χρηματιστήριον. Οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς ὁποίους ἐσχετίσθη τὸν ἔκαμαν τολμηρότερον, καὶ μερικαὶ ἐπιτυχίαι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἤνοιξαν τὴν ὄρεξιν. Ἀλλ' ἔπειτα ἦλθαν φυσικῶς αἱ ἀτυχίαι, ἡ τόλμη του ἔγεινε πεῖσμα, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεσε κατὰ κεφαλῆς εἰς πᾶν εἶδος ἐπιχειρήσεων, ἀπὸ τας ὁποίας ἤλπιζε κέρδος. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε νυμφευθῆ, ὡς ἠξεύρεις, καὶ αἱ ἀνάγκαι του εἶχον αὐξήσει. Δὲν ἠξεύρω ἀκριβῶς τί ἐργασίας ἔκαμνε· ἀλλὰ δὲν ἦσαν βεβαίως ὅλαι καθαραί, οὔτε ἀπέσυρεν ἐξ αὐτῶν

καθαρὰς τὰς χεῖράς του ὁ Σοφής, ὅπως πολλάκις ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ συμπεράνω ἐκ τῶν λόγων ἀνθρώπων, οἵτινες εἶχον συναλλαχθῆ μετ' αὐτοῦ. Ἐσχάτως μάλιστα εἶχα μάθει, ὅτι καθ' ἑσπέραν σχεδὸν ἐγίνετο χαρτοπαίγνιον εἰς τὴν οἰκίαν του . . .

— Ἦτο καὶ χαρτοπαίκτης ; ἠρώτησα.

— Ἦτο ἄλλοτε . . . καὶ πολύ· ἀλλὰ τελευταῖον ἐδέχετο μόνον χαρτοπαίκτας, καὶ τοὺς ἐξεμεταλλεύετο.

— Καὶ αὐτὸ ἀκόμη; Εἰς τόσον ἐξευτελισμὸν εἶχε καταντήσει;

— Δυστυχῶς· καὶ τὸ λυπηρότερον εἶνε, ὅτι ἀναποδράστως ἔμελλε νὰ καταντήσῃ ἐκεῖ.

— Πῶς αὐτό ;

— Δὲν ἠξεύρω, . . ἀλλὰ κληρονομικότης, αἷμα, ἀνατροφή, περιβάλλον, . . —ὅπως θέλεις εἰπέ το, —εἶχε κἄτι ἐντός του ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ ὁποῖον τὸν ἔφερεν ἐπὶ τέλους ἀναποφεύκτως εἰς τὴν καταστροφήν. Ἦτο προωρισμένος, —δὲν ἀμφιβάλλω δι' αὐτό, νὰ γείνῃ ὅ,τι ἔγεινε, καὶ νὰ τελειώσῃ ὅπως ἐτελείωσε.

— Δὲν ἐννοῶ, . . ὑπέλαβον· ἀλλ' ὁ Δημήτριος, διακόπτων με ἀμέσως,

—Ἄκουσε, εἶπε. Ἔξω βρέχει, ὁ καιρὸς εἶνε ἄθλιος, ἐργασίαν δὲν ἔχεις, οὔτε θὰ ἐξέλθῃς βέβαια, καθὼς κ' ἐγώ. Ἄκουσε λοιπὸν νὰ σοῦ διηγηθῶ συντόμως τὴν παλαιὰν ἱστορίαν τοῦ Σοφῆ. Εἶνε ἀρκετὰ χαρακτηριστική, καὶ θὰ ἰδῇς ἂν ἔχω δίκαιον.

Ἀνῆψε νέον σιγάρον, ἐκάθισεν ἀναπαυτικῶς εἰς ἕνα κλιντῆρα, καὶ ἤρχισε διηγούμενος.

Μὲ τὸν Ἀλέξανδρον ἤμεθα συμμαθηταί. Παιδία μόλις δωδεκαετῆ ἐγνωρίσθημεν πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν εἰς τὸ ἓν καὶ μόνον τότε ἑλληνικὸν σχολεῖον τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο, καθὼς ἠξεύρεις, εἰς τὴν Πλάκαν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δοσίου. Εἶχε τὸ πνεῦμα ζωηρὸν καὶ ἀνήσυχον, ἐφοίτα ἀτάκτως εἰς τὰς παραδόσεις καὶ σπανίως ἤξευρε τὸ μάθημά του ἐξεταζόμενος. Τὰ ἄπ' ἔξω

ἰδίως, αἱ τόσον ἀγαπηταὶ τότε εἰς τοὺς διδασκάλους ἀποστηθίσεις, ἦσαν ὁ ἐφιάλτης του. Ποτὲ δὲν κατώρθωσε νὰ ἀπαγγείλῃ ἀκριβῶς τὴν τερατώδη ἐκείνην — ἂν τὴν ἐνθυμεῖσαι — περιγραφὴν τῆς τοποθεσίας τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς Γεωγραφίας τοῦ Βακαλοπούλου, οὔτε τὸν ὁρισμὸν τῆς Εὐχαριστίας ἐκ τῆς Κατηχήσεως τοῦ Δαρβάρεως. Δὲν ἦτο ἐν τούτοις ὀκνηρὸς οὔτε ἀφιλομαθής. Ἀλλὰ ἡ ἰδιότροπος καὶ δυσυπότακτος φύσις του ἐφαίνετο ἀποστρεφομένη τὴν τακτικὴν ἐργασίαν καὶ βδελυττομένη τὸν ζυγόν. Ἐπροτίμα νὰ ἀναρριχᾶται εἰς τοὺς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς ἀναζήτησιν φωλεῶν κιρκινεζίων, καὶ νὰ παίζῃ ἀ μ π ά ρ ι ζ α ν εἰς τὸ Στάδιον, ὅπου διέπρεπον ἡ κ ο ρ δ έ λ λ α ι ς του, παρὰ νὰ κάθηται ὥραν πολλὴν εἰς τὰ θρανία τοῦ σχολείου. Καὶ τοῦτο δὲ ὁσάκις τοῦ συνέβαινε, σπανίως κατώρθονε νὰ προσέχῃ εἰς τὸ βιβλίον του ἢ εἰς τοῦ διδασκάλου τοὺς λόγους. Ἡ προσφιλής του ἐνασχόλησις ἦτο νὰ συλλαμβάνῃ μυίας ὑπὸ τὸ θρανίον — καὶ εἶχεν εἰς τοῦτο θαυμασίαν ἀληθῶς δεξιότητα, — νὰ τὰς ἀνασκολοπίζῃ μὲ μικρὰ ξυλάρια, εἰς τῶν ὁποίων τὸ ἄκρον ἐκόλλα τεμάχια χαρτίου, καὶ νὰ τὰς ἀφίνῃ κατόπιν νὰ πετοῦν ἐντὸς τῆς παραδόσεως, πρὸς θορυβώδη σκανδαλισμὸν τῶν ἐπιμελῶν καὶ μεγίστην ἀγαλλίασιν τῶν ἀπροσέκτων. Ἂν τοῦτο ἦτο δύσκολον, εἴτε διότι ἐσπάνιζον τὰ πτερωτά του θύματα, εἴτε διότι ἐπρόσεχεν εἰς αὐτὸν ὁ διδάσκαλος πλέον τοῦ πιθανοῦ, ἔσκαπτε διὰ τοῦ μαχαιριδίου του σπήλαια εἰς τὴν σανίδα τοῦ θρανίου, ἢ ἐχάραττεν ἐπ' αὐτῆς τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ ὀνόματός του, ἢ ἐτύπονε φανταστικὰς εἰκόνας ἐντὸς τῶν τετραδίων του, σταλάζων ἐπ' αὐτῶν μελάνην, καὶ συμπιέζων ἔπειτα εἰς δύο τὰ φύλλα των. Ἂν δὲ διαβόλου συνεργείᾳ ἐπεφοίτα αἴφνης ἐν μέσω τῶν σπουδαίων ἐκείνων ἀσχολιῶν του ἡ ῥάβδος τοῦ διδασκάλου — διότι οἱ διδάσκαλοι τότε εἶχον, ὡς ἐνθυμεῖσαι βέβαια, καὶ λόγον καὶ ῥάβδον, — ὁ Σοφὴς δὲν ἐκραύγαζεν ἐκ πόνου, οὔτε ἐταράττετο, οὔτε ἐπορφυροῦτο κἂν ἐξ αἰδοῦς ἢ ὀργῆς. Ἀπαθής, ὕψονε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὀροφὴν καὶ ἠρίθμει τὰ πολύχρωμά της κοσμήματα, ἐπιφυλασσόμενος, ἅμα ὡς πα·

ρήρχετο ἡ καταιγίς, νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν διακοπεῖσάν του ἐργασίαν.

Δύο μόνα μαθήματα εἷλκυον κατ' ἐξαίρεσιν τὴν προσοχήν του καὶ τὸν εἶχον τακτικὸν φοιτητήν: ἡ ἀριθμητικὴ καὶ τὰ ἱερά. Αὐτὰ μὲν χάριν τοῦ διδασκάλου, ἐκείνη δὲ χάριν τῶν ἀριθμῶν. Ἡ διδασκαλία τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἦτο δι' αὐτὸν θέαμα μᾶλλον ἢ μάθημα. Ὅτε πρωὶ πρωὶ ἠνοίγετο τοῦ σχολαρχείου ἡ θύρα καὶ ὁ ἐντὸς τοῦ σχολείου κατοικῶν διδάσκαλος, ὁ ἱερομόναχος Δανιήλ, ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἕδραν του μὲ τὸν κοντὸν κοιτωνίτην καὶ τὸν μαυρόν του σκοῦφον, σύρων τὰς ἐμβάδας του καὶ διευθετῶν διὰ τῆς χειρὸς τὸ ἀκτένιστον γένειόν του, τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠκτινοβόλει ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Ὅτε δ' ἐκεῖνος, ἀνασύρων πρὸς τὸν ἀγκῶνα τὸ ἀπαραίτητον κομβολόγιόν του, ἤρχιζε μὲ τὴν ἔρρινόν του φωνὴν νὰ ἀναγινώσκῃ τὸν κατάλογον, τὸ π α ρ ώ ν, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπήντα εἰς τὸ ὄνομά του ὁ Σοφής, περιελάμβανε κόσμον ὅλον ἐλπίδων καὶ φαιδρᾶς προσδοκίας. Ἀλλ' ὅ,τι ἰδίως ἐπερίμενεν ἐν ἐκστάσει, ἦτο ἡ στερεότυπος φράσις, διὰ τῆς ὁποίας ὁ διδάσκαλος συνώδευε τὴν κλήρωσιν τοῦ πρώτου καλουμένου εἰς ἐξέτασιν μαθητοῦ.

— Οὔτε τοῦ θέλοντος οὔτε τοῦ τρέχοντος, . . . ἔλεγεν ὁ Δανιήλ.

— Ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος! συνεπλήρου σχεδὸν πάντοτε ὁ μικρὸς Σοφῆς.

Ὁ ἀγαθὸς ἱερομόναχος ἐγέλα ἐνίοτε, ὁσάκις ἦτο εὐδιάθετος, — καὶ ἦτο τοῦτο σπάνιον — συχνότερον ὅμως ὠργίζετο καὶ ἤρχιζε τότε νὰ σφενδονίζῃ κατὰ κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ὅ,τι πρόχειρον εἶχε· τὸν κατάλογόν του κατ' ἀρχάς, ἔπειτα τὸ κομβολόγιον, ἐνίοτε δὲ τέλος καὶ αὐτὰς τὰς συρτάς του ἐμβάδας, ἀνὰ μίαν ἢ καὶ τὰς δύο συγχρόνως. Φοβερὸν ἦτο, ὅτε τὰς ἐμβάδας παρηκολούθει ἐναέριος καὶ ὁ σκοῦφος. Ἀλλ' ὁ μαθητὴς οὐδόλως ἐκ τούτου ἐπτοεῖτο, οὔτε κατέστελλε τὸν γέλωτα. Ἀνέτεινε μόνον τὰς χεῖρας, καὶ συλλαμβάνων ἀσφαλῶς, μετεώρους ἀκόμη, τοὺς ἀκιν-

δύνους τοῦ ἱερομονάχου κεραυνούς, ἐπέστρεφεν αὐτοὺς εἰς τὸν ῥασοφόρον Δία, συντετριμμένος μὲν τὸ φαινόμενον καὶ κάτω νεύων τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ σπαίρων ὅλος ἐκ τοῦ συγκρατουμένου γέλωτος. Ἠσπάζετο ἐν μετανοίᾳ τὴν χεῖρα τοῦ διδασκάλου, ὁσάκις ἐκείνη δὲν προκατελάμβανε βιαίως τὴν παρειάν του, καὶ ἐπανήρχετο οὕτως ἢ ἄλλως εἰς τὴν θέσιν του, διὰ νὰ ἀρχίσῃ εὐκαιρίας δοθείσης τὰ ἴδια.

Τῆς ἀριθμητικῆς τὸ θέλγητρον ἦτο ἐντελῶς διάφορον διὰ τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ διδάσκαλός της, ἰσχνός, ὑψηλός, μὲ κίτρινον αὐστηρὸν πρόσωπον καὶ μαῦρον κομβωμένον ἐπενδύτην, δὲν ἦτο βεβαίως ἀντικείμενον διασκεδάσεως διὰ τὸν φιλοθεάμονα συμμαθητήν μου· ἀλλ᾽ ἐδίδασκεν ὅμως ἀριθμητικήν, οἱ δὲ ἀριθμοὶ ἤσκουν ἀκαταμάχητον γοητείαν εἰς τὴν νεαρὰν διάνοιαν τοῦ Σοφῆ. Αἱ τέσσαρες πράξεις συνώψιζον δι᾽ αὐτὸν πᾶσαν γνῶσιν ἀνθρωπίνην καὶ ἀπετέλουν οὕτως εἰπεῖν τὸ μὴ περαιτέρω τῆς μαθήσεως. Παιδίον δωδεκαετὲς μόλις, εἶχε παράδοξον λογιστικὴν πρωϊμότητα, τὴν ὁποίαν ἐθαύμαζε πολλάκις καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος. Πρῶτος ἐξ ὅλων μας ἔλυε τὰ διδόμενα εἰς τοὺς μαθητὰς προβλήματα, καὶ μόνος αὐτὸς πολλάκις τὰ δυσκολώτερα. Ἐξετέλει δὲ ἀγράφως καὶ κατὰ διάνοιαν προσθέσεις καὶ πολλαπλασιασμούς, ἀφαιρέσεις καὶ διαιρέσεις, διὰ τὰς ὁποίας ἐβρέχαμεν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι μὲ ἄφθονον ἱδρῶτα τὰς πλάκας μας. Εἶχεν ἀναντιρρήτως λογιστικὴν τὴν φύσιν καὶ τὴν διάνοιαν. Ἐφαίνετο δὲ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς καθημερινάς του σχέσεις μετὰ τῶν συμμαθητῶν του, διότι πάντοτε σχεδὸν εὑρίσκετο εἰς συναλλαγὰς μαζή των. Πότε ἀντήλασσε μετ᾽ αὐτῶν γραφίδας ἀντὶ χάρτου ἢ μολυβδοκόνδυλα ἀντὶ κονδυλοφόρων, πότε ἐπώλει τὸ καθαρόν του τετράδιον ἢ ἠγόραζε τὸ ἐφθαρμένον ἄλλου βιβλίον, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξέκαμνε συμφορώτερον τὸ καινουργὲς καὶ σχεδὸν ἄθικτον ἰδικόν του. Ὁσάκις νέον διδακτικὸν βιβλίον εἰσήγετο εἰς τὴν τάξιν, πρῶτος αὐτὸς ὑπελόγιζε, πότε ἔμελλε νὰ τελειώσῃ ἡ διδασκαλία του, ἀριθμῶν τὰς σελίδας καὶ τὰ ὑπολειπόμενα μαθήματα, διαιρῶν καὶ πολλαπλα-

σιάζων, ὄχι, ἐννοεῖται, δι' ἑαυτόν, διότι ὀλίγον ἐκεῖνος περὶ τούτου ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνοήτους, ὡς μᾶς ἔλεγεν, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ μετέδιδεν ἀμέσως τῶν ὑπολογισμῶν του τὸ πόρισμα.

Φίλον στενὸν καὶ διαρκῆ, ὁποίους εἴχαμεν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οὐδέποτε ἀπέκτησεν εἰς τὸ σχολεῖον ὁ Ἀλέξανδρος. Εἶχε συμπαίκτορας καὶ συντρόφους τῶν ἐκδρομῶν του, εἶχε θύματα τῆς λογιστικῆς του ἐπιτηδειότητος, τὰ ὁποῖα καὶ ἰδιαιτέρως ἐπεριποιεῖτο, ἐνόσῳ διήρκουν αἱ μετ' αὐτῶν διαπραγματεύσεις του, ἀλλὰ φίλον ἀληθῆ δὲν εἶχεν. Ἐδοκίμασαν τινὲς τῶν συμμαθητῶν μας νὰ οἰκειωθῶσι πρὸς αὐτὸν διαρκέστερον, ἀλλ' ἀπέτυχον ὅλοι. Εἰς τὰς παιδικάς των διαχύσεις ἢ τὰς ἀφελεῖς αὐτῶν ἐκμυστηρεύσεις οὐδέποτε ἀπεκρίνετο δι' ὁμοίων ὁ Σοφῆς, ἀπήντα δὲ συνήθως διὰ γέλωτος ἢ σιωπῆς. Ἕκαστος ἡμῶν ἐγνώριζε τοῦ ἄλλου πάσας σχεδὸν τὰς οἰκιακὰς περιστάσεις· τί ἦτο ὁ πατήρ του, πόσους εἶχεν ἀδελφούς, τί ἔτρωγον συνήθως, ποῦ ἐκάθηντο, πῶς διεσκέδαζον κατ' οἶκον, τί ἔκαμνον, καὶ ὅσα ἄλλα. Περὶ τοῦ Σοφῆ τίποτε δὲν ἠξεύραμεν. Τοῦτο δὲ ὄχι μόνον ἐσκανδάλιζε τὴν παιδικὴν ἡμῶν περιέργειαν, ἀλλὰ καὶ ἐμπόδιζε πάντα δεσμὸν οἰκειότητος μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκείνου. Μᾶς ἐξένιζε δὲ ἀκόμη καὶ πάντοτε ἀνεξήγητος μᾶς ἐφαίνετο ἡ ἐνδυμασία τοῦ συμμαθητοῦ μας καὶ ἡ αἰφνιδία της πολλάκις μεταβολή. Τὰ καινουργῆ του φορέματα διεδέχοντο αἴφνης ἄλλα ὡραιότερα, χωρίς τινα λόγον, ταῦτα δὲ ἐπαλαιοῦντο πάλιν εἰς τοὺς ὤμους του καὶ κατέπιπτον σχεδὸν εἰς ῥάκη, ἐν μέσῳ χειμῶνος πολλάκις, χωρὶς ποτὲ νὰ παρεμβῇ κλωστὴ ἢ βελόνη πρὸς διόρθωσιν ἢ ἀναπλήρωσιν τῆς φθορᾶς. Δὲν εἶχεν ἄρα μητέρα ὁ Ἀλέξανδρος; ἦτο αἴνιγμα τοῦτο δι' ἡμᾶς, ὅπως αἴνιγμα ἦτο καὶ ὁ πατήρ του.

Τῶν πλείστων ἐξ ἡμῶν οἱ πατέρες ἦσαν γνωστοὶ εἰς τὴν τάξιν. Ἤρχοντο τρὶς καὶ τετράκις τοῦ ἔτους εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ νὰ ἐρωτήσωσι τοὺς διδασκάλους περὶ τῶν προόδων καὶ τῆς ἐπιμελείας μας· τοῦ Ἀλεξάνδρου ὅμως ὁ πατὴρ οὐδὲ εἰς τὰς ἐξετά-

σεις του παρευρέθη ποτέ. Ὅτε δὲ ἅπαξ εἷς τῶν συμμαθητῶν του, τολμηρότερος τῶν ἄλλων, ἀπέτεινεν εἰς αὐτὸν πλαγίαν περὶ τούτου ἐρώτησιν, ὕψωσεν ἐκεῖνος τοὺς ὤμους, ἐμειδίασε μειδίαμα παράδοξον, πολὺ τῆς ἡλικίας του ὡριμώτερον, καὶ ἀντὶ νὰ ἀπαντήσῃ ἠρώτησε·

— Θἄλθῃς ἀπόψε εἰς τὴν ἀμπάριζα;

Αἴφνης περίστασίς τις ἀπροσδόκητος ἔγεινεν ἀφορμὴ νὰ γνωρίσωμεν τὸν πατέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ νὰ στερηθῶμεν συγχρόνως ἐκεῖνον.

Μίαν ἡμέραν — ἦτο μάθημα Γεωγραφίας — ὁ Σοφὴς διεσκέδαζεν ὡς συνήθως χαράττων διὰ μικροῦ μαχαιρίου τὰ προσφιλῆ του ἱερογλυφικὰ ἐπὶ τοῦ θρανίου, ὅτε ἀνεκάλυψεν ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του ὁ διδάσκαλος τὴν ἄτακτον ἐκείνην ἀσχολίαν. Προσῆλθεν ἀγριωπός, — ἦτο ἄνθρωπος ἐντελῶς χυδαῖος, ἐμπνέων ἀληθῆ τρόμον εἰς ὅλους μας — ἔβαλε τὰς φωνάς, κατέσχε τὸ μαχαιρίδιον, τὸ ὁποῖον ἐταμίευσεν εἰς τὸ θυλάκιόν του ὡς σῶμα τοῦ ἐγκλήματος, καὶ μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς ὕβρεις μόνον καὶ ἐπιτιμήσεις βαναύσους, ἐρράπισε τὸν δυστυχῆ Ἀλέξανδρον μὲ τόσην κτηνωδίαν, ὥστε τὸ ταλαίπωρον παιδίον ἔφερεν αὐτομάτως τὰς δύο του χεῖρας εἰς τὴν καταπόρφυρον παρειάν του, καὶ ἔβαλε πόνου κραυγήν, — τὴν πρώτην ποῦ ἤκουσεν ἡ τάξις ἀπὸ τὸ στόμα του. Ὁ διδάσκαλος ἐπέστρεψε βραδυπατῶν καὶ ὑβρίζων πάντοτε εἰς τὴν καθέδραν του· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους καταβάλλει ἐπὶ μακρὸν ἡ δριμεῖα συναίσθησις ἑνὸς ῥαπίσματος. Μετ' ὀλίγα μόλις λεπτὰ ἔκυπτε πάλιν ἐνώπιόν του, ἀπαθὴς μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ συντόνως ἀσχολῶν τὰς χεῖράς του ὑπὸ τὸ θρανίον. Ἔκυπτον δὲ μαζή του οἱ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν γείτονές του, περίεργοι, θαυμάζοντες καὶ μειδιῶντες, ἀνταλλάσσοντες δὲ σιγὰ τὰς ἐκ τοῦ παραδόξου θεάματος ἐντυπώσεις των. Ἔτυχε νὰ κάθημαι ὄπισθέν του τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ πολλὴν ᾐσθάνθην περιέργειαν νὰ ἴδω τί ἐκίνει τὸν θαυμασμὸν τῶν γειτόνων τοῦ Σοφῆ. Ἀνωρθώθην ὀλίγον καὶ ἔκυψα σιγὰ πρὸς τὰ

ἐμπρός, προσέχων νὰ διαφύγω ὅσον ἦτο δυνατὸν τὸ ἄγριον βλέμμα τοῦ διδασκάλου. Εἶδα δὲ τὸν Ἀλέξανδρον κρατοῦντα εἰς χεῖράς του καὶ δεικνύοντα εἰς τοὺς γείτονάς του ἰσομεγέθη χαρτίων τεμάχια μὲ περιέργους τύπους σημείων ἐρυθρῶν καὶ μελανῶν, καὶ μὲ διπλᾶς εἰκόνας ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ γερόντων.

— Αὐτὰ εἶνε χαρτιά, ποῦ παίζουν, ἔλεγε σιγὰ ὁ Σοφής.

— Καὶ πῶς τὰ παίζουν ; ἠρώτα ὁ γείτων.

— Θὰ σᾶς τὸ εἰπῶ ὕστερα. Κυττάξετε, τί ὡραῖα ποῦ εἶνε.

Ἀλλὰ μόλις εἶχε τελειώσει τὴν φράσιν του ὁ πτωχὸς Ἀλέξανδρος, καὶ ἐφάνη ἐμπρός του ὁ διδάσκαλος. Ἔκυψε καὶ αὐτός, εἶδε, καὶ πρὶν κἂν ἐννοήσωσιν οἱ ἄλλοι τί συνέβαινε, πρὶν ἢ συνέλθῃ ὁ ἔνοχος ἐκ τῆς καταπλήξεως, ἔγεινεν ἀνάρπαστος ἀπὸ τὸ θρανίον του καὶ ἐβροντοκοπήθη εἰς τὸ πάτωμα τῆς παραδόσεως ὡς ἂν ἦτο τόπι ἐλαστικόν. Ὁ διδάσκαλός μας εἶχεν ἀθλητικὸν ἀνάστημα ὡς ἀχθοφόρου καὶ χεῖρας μεγάλας ὡς τῶν εἰκόνων τοῦ παντοκράτορος. Ὕψωσε καταπόρφυρος ἐξ ὀργῆς τὴν βαρεῖάν του χεῖρα, σφιγμένην εἰς γρόνθον, κατὰ κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν κατέφερεν ἐπ' αὐτῆς ἀπανθρώπως, γρυλλίζων·

— Χαρτιά, αἴ ; χαρτοφόρος! . . . ἀπὸ τώρα! Δὲν σὲ φθάνει ἡ ἄλλη σου προκοπή!

Καὶ ἀνυψώθη ἡ χείρ του, διὰ νὰ καταπέσῃ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ θῦμα. Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πρώτου γρονθοκοπήματος ἐπτόησε, φαίνεται, τὴν τόλμην τοῦ βαναύσου μας διδασκάλου καὶ ἐψύχρανε διὰ μιᾶς τὴν ὀργήν του. Ὁ μικρὸς Σοφὴς εἶχε πέσει χαμαί, ἄπνους σχεδὸν καὶ ἀκίνητος, ἡμεῖς δὲ οἱ ἄλλοι, ἀνορθωθέντες διὰ μιᾶς ἐπὶ τῶν θρανίων, ἐκραυγάζαμεν σπαρακτικῶς, ὡς ἂν ἐδερόμεθα ὅλοι ὁμοῦ. Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ ἐπακολουθήσασα ταραχή. Ἐξ ὅλων τῶν δωματίων ἔτρεξαν ἔντρομοι οἱ διδάσκαλοι, εἰσώρμησαν εἰς τὴν αἴθουσαν οἱ ἐπιστάται, ὁ δὲ σχολάρχης, σεβάσμιος φουστανελλοφόρος γέρων, κρατῶν ἀκόμη τὴν καπνοσύριγγά του, τὴν ὁποίαν ἐκάπνιζε πρὸ μικροῦ ἀμέριμνος εἰς

τὸ σχολαρχεῖον, ἐφάνη εἰς τὴν θύραν, καὶ ἀπέμεινεν ἄφωνος πρὸ τοῦ θεάματος.

— Ἄχ! διδάσκαλε! εἶπεν ἀμέσως· τί ἔκαμες! Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς λοιποὺς διδασκάλους,

— Ὁρίστε, εἶπε, κύριοι, εἰς τὰς παραδόσεις σας. Σεῖς διαλυθῆτε! ἐφώναξε πρὸς τοὺς μαθητάς.

— Διαλυθῆτε! ἐπανέλαβεν ἀμέσως ἐντονώτερον, βλέπων ὅτι ἐδιστάζομεν νὰ κενώσωμεν τὴν παράδοσιν.

Ἐξήλθομεν ὅλοι σιωπηλοί· μετ' ὀλίγον δὲ ὁ ἐπιστάτης τοῦ σχολείου ἐσήκωσε τὸν ἀναίσθητον Ἀλέξανδρον καὶ τὸν ἐπεβίβασεν εἰς μίαν ἅμαξαν.

Ἐπλησίασα τρέμων, καὶ ἠρώτησα δειλῶς·

— Ἄνοιξε τὰ μάτια του;

— Τὰ ἄνοιξε, ... δὲν ἔχει τίποτα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος καθήμενος πλησίον τοῦ ἁμαξηλάτου, καὶ ἡ ἅμαξα ἔφυγε δρομαία.

Ἀπήλθομεν βραδυπατοῦντες εἰς τὰς οἰκίας μας καὶ ἐσχολιάζομεν καθ' ὁδὸν τὰ συμβάντα. Δὲν εἴχαμεν, ὡς σοῦ ἔλεγα, φίλον τὸν Ἀλέξανδρον, οὔτε εἴχαμεν κατορθώσει νὰ τὸν οἰκειωθῶμεν. Ἀλλ' ἡ ζωηρά του φύσις μᾶς ἦτο συμπαθής, καὶ πολὺ ηὐχαριστήθημεν, ὅτι δὲν εἶχε πάθει τίποτε. Ηὐχαριστήθημεν δὲ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον σκηνήν, ἥτις ἐπηκολούθησε μετά τινας ἡμέρας.

Ὁ Σοφὴς δὲν ἦλθε πλέον εἰς τὸ σχολεῖον, οὔτε τὴν ἐπαύριον, οὔτε τὰς ἐπομένας ἡμέρας. Ἠσθένησεν ἄρά γε καὶ ἔμενε κλινήρης, ἢ ἄλλος τις ἦτο τῆς ἀπουσίας του ὁ λόγος; Κανεὶς δὲν ἤξευρεν. Ἀλλὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ τὸ συμβάν, τὴν αὐτὴν περίπου ὥραν καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μάθημα, ἤνοιξεν αἴφνης ἡ πρὸς τὸν διάδρομον θύρα τῆς παραδόσεως, καὶ ἀνὴρ ὑψηλὸς καὶ ῥωμαλέος εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν. Εἶχε τὸ βῆμα βαρὺ καὶ τὸ ἦθος ἄγριον. Ἀτάραχος καὶ ἀτενῶς βλέπων πρὸς τὴν καθέδραν, ἐβάδισε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὅστις, δὲν ἠξεύρω, ἀλλὰ μ' ἐφάνη κάπως ὠχριάσας τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

— Τοῦ λόγου σου εἶσαι, ἠρώτησε πλησιάσας εἰς αὐτον, ποῦ ξεύρεις καὶ κτυπᾷς τόσον καλὰ τὰ παιδιά, 'σὰν νὰ ἦσαν μουλάρια, ἀπ' ἐκεῖνα ποῦ βοσκοῦσες εἰς τὴν πατρίδα σου;

Ὁ διδάσκαλος ἠθέλησε κἄτι νὰ ἀπαντήσῃ, ἀλλὰ τόσον ἔτρεμεν ὅλος, καὶ τόσον ἐτραύλιζεν ἡ γλῶσσά του, ὥστε δὲν ἠκούσαμεν τίποτε, μολονότι σιγὴ βαθεῖα ἐπεκράτει εἰς ὅλην τὴν τάξιν, διότι ἡ συγκίνησις εἶχε δέσει ὅλων μας τὰς γλώσσας.

— Δὲν ξεύρεις νὰ δέρνῃς καλά! Ἐπρόσθεσε δυνατώτερα ὁ ἄγνωστος, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοὺς λόγους του ἐννοήσαμεν, ὅτι ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐγὼ νὰ σὲ μάθω νὰ δέρνῃς καλλίτερα.

Καὶ ὑψώσας ταχέως τὴν χεῖρά του — θεέ μου! τί χεὶρ ἦτο ἐκείνη, καὶ τί κρότον ἔκαμε! — κατέφερεν αὐτὴν τόσον βιαίως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ διδασκάλου, ὥστε τὸν ἐσφενδόνισε κάτω τῆς ἕδρας του.

— Βοήθεια! ἐκραύγασεν ἐκεῖνος ἐγειρόμενος, καὶ προσεπάθησε νὰ κινηθῇ πρὸς τὴν θύραν τοῦ σχολαρχείου.

Ἀλλὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ πατρὸς Σοφῆ παρηκολούθησε ταχεῖα ἡ ἀριστερά, καὶ ταύτην ἐκείνη, καὶ ἐκείνην πάλιν ἡ ἄλλη, καὶ δὲν ἠξεύρω μὰ τὴν ἀλήθειαν ποῦ ἤθελε φθάσει ἡ φοβερὰ ἐκείνη ἐκδίκησις, ἂν σχολάρχης καὶ διδάσκαλοι καὶ κλητῆρες δὲν ἐπλήρουν ἐντὸς ὀλίγου τὴν παράδοσιν.

— Εἶμαι ὁ πατέρας τοῦ Ἀλεξάνδρου Σοφῆ, εἶπεν ἐκεῖνος ἀτάραχος, στρεφόμενος ἀπαθῶς πρὸς τοὺς εἰσελθόντας, καὶ ἦλθα νὰ μάθω αὐτὸν τὸν κύριον πῶς δέρνουν.

Καὶ ἀνεχώρησεν ἡσύχως, ὅπως εἶχεν ἔλθει.

Τὸ μάθημα, ἐννοεῖται, διεκόπη, καὶ ἡμεῖς ὡρμήσαμεν φαιδροὶ πρὸς τὴν κλίμακα, καὶ κατέβημεν πηδῶντες ἀνὰ δύο τὰς βαθμίδας της.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐμάθαμεν, ὅτι ὁ διδάσκαλος ἐπαύθη, καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν ἠξεύραμεν τί ἀπέγεινε. Μετὰ χρόνους μόνον πολλοὺς ἤκουσα ὅτι ὁ βουλευτής του τὸν διώρισε κάπου ἔπαρχον, ἀργότερα δὲ πολὺ τὸν εἶδα βουλευτὴν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τίποτε

ἀπίθανον νὰ διώρισε καὶ ἐκεῖνος ἔπαρχον τὸν παλαιόν του βουλευτήν.

Ἐσιχαινόμεθα ὅλοι καὶ ἐγὼ ἴσως περισσότερον τῶν ἄλλων τὸν χυδαῖον ἐκεῖνον διδάσκαλον· ἐννοεῖς δὲ μὲ πόσην εὐχαρίστησιν καὶ παιδικὴν χαρὰν ἔσπευσα νὰ διηγηθῶ τὸ βράδυ εἰς τοὺς γονεῖς μου τὰ συμβάντα εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ νὰ περιγράψω ἰδίως λεπτομερῶς τὸ ἡρωϊκὸν κατόρθωμα τοῦ πατρὸς τοῦ συμμαθητοῦ μας. Ὁ πατήρ μου, σοβαρὸς συνήθως καὶ ὀλιγόλογος, κατέκρινε μὲ ὀλίγας λέξεις τὴν διαγωγὴν τοῦ διδασκάλου, ἀπεδοκίμασεν ἐπίσης τὸν πατέρα τοῦ Σοφῆ, ἀπέφυγε δὲ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν περίεργον ἐρώτησιν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἀπέτεινα, ζητῶν νὰ μάθω τί ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Σοφῆ, καὶ τί ἔργον εἶχε.

— Κύτταζε τὰ μαθήματά σου, μοῦ ἀπήντησε ζωηρῶς, καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν σ' ἐνδιαφέρουν.

Ἀλλ' ἐγώ, ἐννοεῖς, ἤμην περίεργος, οὐδ' ἐννόουν, κατὰ τί θὰ ἐβλάπτοντο τὰ μαθήματά μου, ἂν ἐμάνθανα τέλος πάντων τὰ οἰκογενειακὰ τοῦ μυστηριώδους συμμαθητοῦ μου. Διὰ τοῦτο, εὐθὺς ὡς ἔμεινα μόνος μὲ τὴν μητέρα μου, ἐπανέλαβον ἱκετευτικῶς καὶ μὲ πολλὰ θωπεύματα τὴν ἐρώτησιν μου, καὶ τόσον ἐπέμεινα, ὥστε ἀφῆκεν ἡ ἀγαθὴ γυνὴ πρὸς στιγμὴν τὸ πλέξιμόν της, μ' ἐκύτταξε τρυφερῶς, καὶ ἀπήντησε·

— Ὁ συμμαθητής σου ὁ Ἀλέξανδρος, παιδί μου, εἶνε ὀρφανός, . . δὲν ἔχει μητέρα. Ὁ πατέρας του εἶνε ἕνας κακορρίζικος ἄνθρωπος. Εἶχε περιουσίαν καὶ καλὸν ὄνομα, καὶ τὰ ἔχασε καὶ τὰ δύο ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Ἦτον ἀπὸ τοὺς καλοὺς κτηματίας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκαλλιεργοῦσε τὰ κτήματά του καὶ ἔζουσε καλά. Ἔπειτα ὑπανδρεύθη, ἐκακόπεσε, ἐπῆρε γυναῖκα σπάταλη, κακὴ νοικοκυρά, . . καὶ τὰ κτήματά του ἕνα ἕνα πῆγαν εἰς τὴν δημοπρασίαν. Σιγὰ σιγὰ ἐδυστύχησε, . . . ἔχασε καὶ τὴν γυναῖκά του, καὶ τώρα εἶνε πτωχὸς καὶ ἄθλιος, . . ζῇ ἀπὸ τὰ χαρτιά.

— Χαρτιά; ἠρώτησα ἐγὼ ἀπορῶν. Τί πρᾶγμα εἶνε, μητέρα, τὰ χαρτιά; Ἆ! ἀνεφώνησα ἀμέσως, πρὶν ἢ προφθάσῃ ν' ἀπαν-

τήση ἡ προδήλως ἀποροῦσα καὶ στενοχωρουμένη μήτηρ μου. Ἀ! ἐνθυμοῦμαι! θὰ εἶνε ἀπ' ἐκεῖνα, ποῦ μᾶς ἔφερε ταὶς προάλλαις εἰς τὸ σχολεῖον ὁ Ἀλέξανδρος.

— Σᾶς ἔφερε εἰς τὸ σχολεῖον ὁ Ἀλέξανδρος! ἐφώναξεν ἔντρομος ἡ μήτηρ μου. Καὶ τὰ ἐπιάσατε σεῖς εἰς τὰ χέρια σας; Μὴ παιδί μου! μή, νὰ σὲ χαρῶ! Μὴν πιάσῃς ποτὲ χαρτιά! Εἶνε ἀφανισμός! Εἶνε κατάρα! Αὐτὰ τὰ χαρτιὰ κατήντησαν τὸν πατέρα τοῦ Σοφῆ ἐκεῖ ποῦ τὸν κατήντησαν.

— Μὰ πῶς λοιπὸν μοῦ εἶπες, ὅτι ζῇ ἀπὸ τὰ χαρτιά; ἠρώτησα ἐγὼ περιέργως.

Ἐστενοχώρησε δέ, φαίνεται, πολὺ τὴν μητέρα μου ἡ ἐρώτησίς μου, διότι μετά τινας στιγμὰς δισταγμοῦ ἐπανέλαβε τὸ διακοπὲν πλέξιμόν της, καὶ εἶπε μὲ σιγαλοτέραν ἀλλὰ πολὺ σοβαρωτέραν φωνήν.

— Νά! βλέπεις ποῦ δὲν ἔπρεπε νὰ σοῦ εἰπῶ τίποτε; Αὐταὶς δὲν εἶνε ὁμιλίαις διὰ παιδιά. Πήγαινε τώρα νὰ κοιμηθῇς, διότι εἶνε ἀργά.

Ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς μητρός μου ὀλίγα τότε ἐννόησα περὶ τοῦ ἔργου τοῦ πατρὸς τοῦ Σοφῆ. Ἔμαθα ὅμως, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν εἶχε μητέρα, καὶ τότε ἐξήγησα, διατὶ ἤρχετο πολλάκις εἰς τὸ σχολεῖον μὲ τὸ φόρεμά του σχισμένον ἢ χωρὶς κομβία. Ἐπῆγα εἰς τὴν κλίνην μου βαρύθυμος, καὶ ἐπλάγιασα σκεπτόμενος, πῶς ἦτο δυνατὸν ἓν παιδίον νὰ μὴν ἔχῃ μητέρα. Ποτὲ δὲ ἄλλοτε, ὅσον τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, δὲν μοῦ ἐφάνη γλυκὺ τὸ φίλημα, διὰ τοῦ ὁποίου μοῦ ηὐχήθη καλὴν νύκτα ἡ μήτηρ μου, οὔτε ἔσφιγξα ποτὲ περισσότερον τὸν τράχηλόν της μὲ τὰς χεῖράς μου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, καὶ πολλὰς ἄλλας κατόπιν, ἡ μόνη ὁμιλία μας εἰς τὸ σχολεῖον ἦτο, ἐννοεῖται, ὁ πατὴρ τοῦ Σοφῆ καὶ τὸ ἀνδραγάθημά του. Πολλοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς συμμαθητάς μου, καὶ ἰδίως ἐκ τῶν μεγάλων, διηγοῦντο περίεργα καὶ παράδοξα δι' αὐτὸν πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶχον μάθει, φαίνεται, καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς

γονεῖς των. Εἷς ἐδιηγεῖτο, ὅτι τόσην εἶχε δύναμιν ὁ ὑψηλὸς ἐκεῖνος καὶ σωματώδης ἄνθρωπος, ὥστε ἔθραυε τραπέζια μὲ τὸν γρόνθον του. Ἄλλος, ὅτι ἔτρωγεν ὁλόκληρον ἀρνίον καὶ ἔπινεν ὀκάδας χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε. Ἄλλος, ὅτι τὴν νύκτα ὅλην δὲν ἐκοιμᾶτο, διότι οἱ γείτονες ἔδλεπον φῶς εἰς τὰ παράθυρά του ἕως τὸ πρωΐ. Μερικοὶ ἰσχυρίζοντο, ὅτι τόσον ἦτο παράφορος καὶ ὀργίλος, ὥστε ἐμαύριζεν ἀπὸ τὸν θυμόν του καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἐγέμιζαν αἷμα, καὶ δὲν ἤξευρε πλέον οὔτε τί ἔλεγεν, οὔτε τί ἔκαμνεν. Ἐψιθύριζον δὲ ἄλλοι δειλῶς καὶ μὲ τρόμον, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ σύζυγός του, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν ὁποῖον δὲν ἐπανείδαμεν πλέον, εἶχε πέσει θῦμα τοῦ ἀγρίου θυμοῦ του, κτυπηθεῖσα ἴσως, ὅπως εἶχε κτυπηθῆ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ ὁ γεωγράφος μας.

Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία δὲν ἦτο δυνατόν, ἐννοεῖται, νὰ διατηρηθῇ πολὺ εἰς τὴν διάνοιαν παιδίων, καὶ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας εἶχε λησμονηθῆ ἐντελῶς, ὅπως ἐλησμονήθη βαθμηδὸν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἐτελείωσα τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἐτελείωσα τὸ γυμνάσιον, μετέδην εἰς τὸ πανεπιστήμιον, κατόπιν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ μόνον ὅτε ἐπέστρεψα, μετὰ χρόνους πολλούς, τὸν ἀπήντησα μίαν ἡμέραν καθ' ὁδόν. Τὸν ἀνεγνώρισα ἀμέσως. Τὸ ἦθός του δὲν εἶχε διόλου μεταδληθῆ, τὸ βλέμμα του ἦτο τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο ἐμπαικτικὸν συγχρόνως καὶ λογιστικὸν βλέμμα τοῦ συμμαθητοῦ μου, καὶ οἱ τρόποι του ἐνέπνεον πάντοτε δυσπιστίαν καὶ ἀπέτρεπον πᾶσαν φιλικὴν διάχυσιν. Τὸν ἠρώτησα, τί ἔγεινε τόσον καιρόν, καὶ ἡ μόνη του ἀπάντησις ἦτο· Μὴν ἐρωτᾷς!

Δὲν ἐπέμεινα, ἐννοεῖται, διότι ἤξευρα κάλλιστα, ὅτι ματαία θὰ ἦτο ἡ ἐπιμονή μου. Ἤκουσα ὅμως μετ' ὀλίγας ἡμέρας λεπτομερείας τινὰς τῆς ζωῆς του, αἱ ὁποῖαι μ' ἐλύπησαν πολὺ καὶ μὲ ἐτρόμαξαν περισσότερον. Εἶχε, φαίνεται, ἀρχίσει ἀπὸ τότε νὰ ῥιζοδολῇ εἰς τὸν νοῦν του ἡ ὀλεθρία ἐκείνη ἰδέα τοῦ διὰ παντὸς μέσου πλουτισμοῦ, καὶ τολμηρά τινα σχέδιά του, ἀστεῖα τὸ κατ' ἀρχάς, εἶχον ἀποδῆ ἐπὶ τέλους τραγικὰ εἰς αὐτόν. Ἔπειτα δὲν τὸν

ἐπανεῖδα, εἰμὴ πρὸ πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν, ὅτε ἐπέστρεψα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ἐκεῖ ἔμαθα, ὅτι εἶχε διατελέσει πρὸ ἐτῶν ὑποπρόξενος εἰς ἓν ἀπὸ τὰ μικρὰ ὑποπροξενεῖα τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι δὲν ἄφησε πολὺ καλὰς ἀναμνήσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα. Μερικοὶ μάλιστα ἔλεγον, ὅτι εἶχε παυθῆ ἕνεκα καταχρήσεων κατὰ τὴν ἀπογραφὴν μιᾶς κληρονομίας. Ἐνόμισα τὰς φήμας αὐτὰς ὑπερβολάς, ἐκ τῶν συνήθων εἰς τὰς ἑλληνικὰς κοινότητας, ἰδίως τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀλλ' ὅτε τὸν ἐπανεῦρον ἐδῶ δικηγοροῦντα, ἔχοντα μάλιστα φήμην εὐφυοῦς δικηγόρου, καὶ ἤκουσα μερικὰ δείγματα τῆς εὐφυΐας του, τὰ ὁποῖα, ὁμολογῶ, δὲν μὲ ἐνθουσίασαν, ἐνθυμήθην ἀμέσως τὰς φήμας ἐκείνας. Ὅσας δίκας τοῦ ἐνεπιστεύοντο, τὰς ἐθεώρει ὁ Σοφὴς ὡς εἶδός τι ἐπιχειρήσεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐννόει νὰ κερδήσῃ αὐτὸς ὁπωσδήποτε περισσότερα τῶν πελατῶν του. Δὲν τὸν εἶχες καὶ σὺ δικηγόρον, νομίζω;

— Ναί, ἀπήντησα· καὶ μοῦ ἔχασε μίαν σπουδαίαν δίκην.

— Ποῖον εἶχε δικηγόρον ὁ ἀντίδικός σου, ἠρώτησα περιέργως ὁ Δημήτριος.

— Ποῦ νὰ ἐνθυμοῦμαι; Εἶνε τόσος καιρός!

— Βέβαια κανένα ἀπὸ τοὺς συνεταίρους τοῦ Ἀλεξάνδρου.

— Εἶνε φρικτὸν αὐτό! ἀνεφώνησα.

— Εἶνε καὶ ἄλλα, . . εἶπεν ὁ φίλος μου, καὶ ἐσιώπησε.

— Τὸν δυστυχῆ! ὑπέλαβον μετά τινας στιγμάς, καθ' ἃς ἡ ἀνάμνησις τῆς προσφάτου καταστροφῆς κατέπνιξεν ἀμέσως τὴν στιγμιαίαν μου ἀγανάκτησιν. Τὸν κατέστρεψεν ὁ ἀκοίμητος ἐκεῖνος πόθος τοῦ χρηματισμοῦ, ὁποῖος ἔβοσκεν ἄγριος εἰς τὰ στήθη του.

— Βεβαίως! . . δὲν εἶνε ζήτημα, ἀπήντησεν ὁ Δημήτριος, καὶ αὐτὸς χωρὶς ἄλλο θὰ τὸν ἔφερεν ἐπὶ τέλους εἰς συνάφειαν μὲ τὸν ποινικὸν νόμον, τὸν ὁποῖον μόνον ἐφοβεῖτο, καθὼς μᾶς ἔλεγεν ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Ἀλλὰ πόθεν ἐγεννήθη ὁ σκώληξ αὐτὸς εἰς τὴν ψυχήν του; Ποῖος ἔβαλεν ἐκεῖ τὸ σπέρμα τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ μολύσματος; Ὁ πατήρ του καὶ τὸ χαρτοπαικτεῖόν του. Υἱὸς ἐκ πατρὸς ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τελειοποιημέ-

νος, ἐννοεῖται, ὑπὸ τῶν προόδων τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ψευδῶν ἀναγκῶν του.

— Καὶ τώρα τί θὰ γείνῃ ἡ οἰκογένειά του; Δὲν εἶχε, μοῦ εἶπες, νυμφευθῆ;

— Ναί· ἀλλ' εὐτυχῶς δὲν ἀφίνει τέκνα, . . καὶ ὁ σκώληξ του θὰ ταφῇ μαζή του.

Καὶ αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἐπὶ τοῦ δυστυχοῦς Ἀλεξάνδρου ψυχρὸς ἐπικήδειος τοῦ παλαιοῦ του συμμαθητοῦ.

ΤΟ ΔΩΡΟΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ*)

Α'.

Ἦτο παραμονὴ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου τοῦ 186. .

Ὁ Γεώργης, μικρὸς δωδεκαετὴς ὑπηρέτης τοῦ κυρίου Λευκοπούλου, ἦτο κατάκοπος ἐκ τῆς προσθέτου ἐργασίας, ἣν εἶχεν ἀπαιτήσει ἡ ἔκτακτος καὶ πολυάσχολος ἡμέρα.

Ἀφοῦ ἔτριψε καὶ ἐκαθάρισε τὰ σκεύη τῆς τραπέζης καὶ τὰ σκεύη τῆς οἰκίας, ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους, ἀφοῦ ἐβοήθησεν, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τῆς νοημοσύνης του, τὴν οἰκοδέσποιναν εἰς παρασκευὴν τῶν γλυκυσμάτων τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ἀφοῦ ἐκόμισεν ἱκανὰ ἐξ αὐτῶν πινάκια εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τῆς οἰκίας, ἀφοῦ τέλος ἔστρωσε τὴν ἑσπέραν τὴν τράπεζαν τοῦ δείπνου, καὶ ἐδείπνησε καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν περισσευμάτων, καὶ ἔπλυνε τὰ πινάκια, ἐκάθισε κεκμηκὼς εἰς μίαν γωνίαν τοῦ μαγειρείου.

Ἦτο προδήλως μελαγχολικός, οὐδὲ κατώρθουν νὰ φαιδρύνωσι τὴν μορφήν του αἱ ὀλίγαι δεκάραι, ἃς εἶχε συλλέξει παρὰ τῶν γνωρίμων τοῦ οἴκου, ὡς κόμιστρα τῶν γλυκυσμάτων του, καὶ τὰς ὁποίας μηχανικῶς ἠρίθμει διὰ τῶν μικρῶν του χειρῶν ἐντὸς τῶν θυλακίων τῆς περισκελίδος του. Ἂν τις τὸν ἠρώτα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ αἴτιον τῆς δυσθυμίας του, οὐδ' αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ ἤξευρε τί ἀκριβῶς νὰ ἀποκριθῇ. Ἤκουεν εἰς τὴν ἐγγὺς αἴθουσαν σαλπίζοντα καὶ τυμπανίζοντα καὶ θορυβοῦντα τὰ παιδία τῆς οἰκογενείας παρ' ᾗ ὑπηρέτει, ἅτινα εἶχον ἤδη λάβει προκαταβολικῶς τὰ

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» τοῦ ἔτους 1885.

δῶρά των, πρὶν ἢ ἔτι ἀνατείλῃ ἡ πρώτη τοῦ ἔτους· ἀλλ' ἡ μικρά του καρδία δὲν συνεσκίρτα πρὸς τὰ σκιρτήματά των. Εἶχεν ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν γονάτων του, κομψὸν καινουργῆ πῖλον, ὃν εἶχε χαρίσει εἰς αὐτὸν ἡ κυρία του πρὸ μικροῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἡ θέα δὲν ἴσχυε νὰ ἱλαρύνῃ τὸ πρόσωπόν του.

Τί εἶχεν; Ἐνθυμεῖτο τὴν μικρὰν νηπιακήν του ἡλικίαν καὶ τὸν πατρικὸν αὐτοῦ οἶκον.

Υἱὸς πτωχοῦ κορινθίου χωρικοῦ, μὴ ἐπαρκοῦντος εἰς συντήρησιν συζύγου καὶ τριῶν τέκνων, — αὐτοῦ καὶ δύο κορασίδων, — εἶχεν ἐκμισθωθῆ ἀντὶ πεντήκοντα δραχμῶν ἐτησίως εἰς ἀθηναῖον ἐπιχειρηματίαν, ὅστις ἀπὸ πωλητοῦ φωσφόρων μετέβαλλεν αὐτὸν ἐναλλὰξ εἰς καθαριστὴν ὑποδημάτων ἢ κομιστὴν ὀψωνίων. Αἱ ἡμερήσιαι εἰσπράξεις τοῦ μικροῦ Γεωργίου, ὅσον πενιχραὶ καὶ ἂν ἦσαν, θὰ ἤρκουν ἴσως, οὐχὶ νὰ παχύνωσιν ἀλλὰ νὰ θρέψωσι κἂν αὐτόν, ἂν δὲν ἐπάχυνον τὸ βαλάντιον τοῦ αὐθέντου του, ὅστις ἀντ' αὐτῶν τῷ ἐχορήγει μεγαλοδώρως δύο τεμάχια ξηροῦ ἄρτου καθ' ἑκάστην, ἀρτυόμενα δι' ἐλαιῶν μὲν ἢ τυροῦ ἀναλόγως τῆς ἡμέρας, ὁσάκις ὑπελάμβανεν ἐκεῖνος ἐπαρκῆ τὴν εἴσπραξιν τοῦ μικροῦ κορινθίου, διὰ ῥαπισμάτων δὲ καὶ ὕβρεων, ὁσάκις τῷ ἐφαίνετο γλίσχρον τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τοῦ παιδός.

Τρία ὅλα ἔτη ἔζησεν οὕτω ὁ ταλαίπωρος Γεώργης, πεινῶν καὶ γυμνητεύων, φρικιῶν ὑπὸ ῥίγους τὸν χειμῶνα καὶ περιφέρων ἀσκεπῆ τὴν κεφαλήν του τὸ θέρος ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον τῶν Ἀθηνῶν, κοίτην του ἔχων τὴν γωνίαν ῥυπαροῦ ὑπογείου, καὶ νυκτερινοὺς συντρόφους του — πλὴν δύο ἄλλων ὁμοίων του ἀτυχῶν πλασμάτων — ποντικοὺς ὑπερμεγέθεις, οἵτινες οὐχὶ σπανίως ἀπεθρασύνοντο νὰ τρωγαλίζωσι τὰς μικρὰς αὐτοῦ πτέρνας, ὁσάκις ὁ γάτος τοῦ οἴκου εἶχεν ἄλλας ἀσχολίας ἐπὶ τῶν γειτονικῶν ὀρόφων.

Καὶ δὲν ἤρκεσαν αὐτά.

Ἡμέραν τινὰ ὁμῆλιξ συμπατριώτης, νέηλυς ἐκ Κορίνθου, τοῦ ἔφερε τὴν μαύρην εἴδησιν, ὅτι αἱ δύο μικραί του ἀδελφαὶ ἀπέ-

θανον αἴφνης ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος ἐξ εὐλογίας, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ του, παράφρων σχεδὸν ἐκ τῆς λύπης, κατέκειτο βαρέως νοσοῦσα. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ κλαύσῃ τὰς ἀδελφάς του, τὰς ὁποίας τόσον ἠγάπα ὁ πτωχός, καὶ τοσάκις εἶχε νανουρίσει, ὅτε ἦσαν βρέφη, καὶ νέον ἀπὸ τῆς πατρίδος μήνυμα τοῦ ἀνήγγειλεν, ὅτι κακὴ ὥρα εὗρε τὸν πατέρα του. Διεσκέδαζε, τοῦ εἶπον, κυριακήν τινα μετ᾽ ἄλλων συντρόφων· τὴν διασκέδασιν παρηκολούθησαν ἔριδες, τὰς ἔριδας πυροβολισμοί, καὶ μία σφαῖρα τυχαία τὸν εὗρεν εἰς τὸ στῆθος. — Καὶ ἡ μήτηρ του; ἠρώτησεν ὁ ἀτυχὴς παῖς. — Κατάκοιτος πάντοτε.

Δὲν παρῆλθε καιρὸς πολύς, καὶ εἶδεν αἴφνης ὁ Γεώργιος μίαν πρωΐαν ἐμφανιζομένην ἐνώπιον του τὴν γραῖαν θείαν του, ἀδελφὴν τοῦ πατρός του, τὴν κυρὰ Βαγγελῆν.

— Καϋμένο παιδί! τοῦ εἶπε, καὶ τὸν περιεπτύχθη, καταφιλοῦσα μετὰ δακρύων τὴν ἀκτένιστον κεφαλήν του. Πεντάρφανο ἀπόμεινες· πάει κ᾽ ἡ μάνα σου.

Καὶ τὸν ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀγκάλας της τόσον, ὥστε ὁ Γεώργης δὲν εὗρεν ἀναπνοὴν διὰ νὰ κλαύσῃ.

— Ἔλα, πᾶμε! προσέθηκε.

— Ποῦ θὰ πᾶμε, θεία; ἠρώτησεν ὁ ὀρφανός. 'Σ τὴν Κόρθο; Καὶ ἐσκίρτησεν ἡ καρδιά του.

— Ὄχι, Γεωργάκη μου, θἄρθῃς νὰ καθίσῃς μαζή μου.

Καὶ στραφεῖσα πρὸς τὸν μισθωτὴν τοῦ παιδός, ὅστις προσέβλεπεν ἀπαθὴς τὰ γινόμενα,

— Τὸ παιδὶ τὸ παίρνω, εἶπε. Σοῦ χαρίζομε καὶ τὸ νοῖκι τῆς χρονιᾶς, καὶ ξοφλοῦμε.

Διενοήθη ἐκεῖνος πρὸς στιγμὴν νὰ ἀντιστῇ. Εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ γράμμα τοῦ συμβολαίου. Ἡ δουλεία τοῦ Γεώργη ἔληγε μετὰ δυὸ ἔτη. Ἀλλὰ τί τὸν ἤθελε πλέον — ἐσκέφθη — τὸν ὀρφανόν; Ἡ λύπη καὶ τὰ κλαύματα δὲν θὰ τοῦ ἄφιναν ὄρεξιν νὰ ἐργάζεται.

Καὶ ἀπήντησε σχεδὸν ἀμέσως·

— Ὅσο γι' αὐτό, χάρη μοῦ κάνεις, κυρά. Δὲν εἶνε προκοπὴ ἀπ' τὸ παιδί. Οὐδὲ τὸ ψωμί του δὲν βγάζει. Ἂς πάη 'ς τὸ καλό.

Οὕτως ὁ Γεώργης κατώκησεν ἐπί τινα χρόνον μετὰ τῆς ἀγαθῆς του θείας, ἥτις περισυναγαγοῦσα τὴν πενιχρὰν κληρονομίαν τοῦ παιδός, ὅσην ἀπετέλεσεν ἡ πώλησις τῶν οἰκιακῶν σκευῶν, ἑνὸς καχεκτικοῦ ἱππαρίου καὶ ἑνὸς χωλοῦ ὄνου, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, νὰ κυττάξῃ, ὡς ἔλεγε, τὸν ἀνεψιόν της.

Πλὴν πῶς νὰ τὸν κυττάξῃ, πῶς νὰ τὸν θρέψῃ καὶ νὰ τραφῇ καὶ αὐτὴ ἐκ τῶν ὀλίγων κερμάτων, ἅτινα ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς ἐκ Κορίνθου; Πολὺ περὶ τούτου ἐσκέφθη ἡ θεία, διότι ἦτο φρόνιμος καὶ νοήμων γυνὴ ἡ κυρὰ Βαγγελῆ. Ἀλλ' ἡ σκέψις της δὲν ἐγέννα δυστυχῶς χρήματα, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἐκείνη μὲν ἐμισθοῦτο ἐπιστάτρια εἰς μίαν σχολὴν κορασίων, ὁ δὲ Γεώργης ὑπηρέτης παρὰ τῷ Κυρίῳ Λευκοπούλῳ.

— Ἤθελα, γυιέ μου, νὰ σὲ μάθω καὶ λίγα γράμματα, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ καλὴ γραῖα· ἀλλ' ἄς τ' ἀφήσωμ' αὐτὰ γιὰ παραπέρα. Τώρα πρέπει νὰ πιάσῃς ἀπάνω σου λίγο κρέας, γιὰ νὰ μὴ μοῦ...

Δὲν κατώρθωσε νὰ περάνῃ τὴν φράσιν της· τὴν ἔπνιξαν οἱ λυγμοί, καὶ ἀπεχαιρέτισε τὸν ἀνεψιόν, σπογγίζουσα τοὺς καταπεπονημένους ἐκ τῶν δακρύων ὀφθαλμούς της.

Β'.

Ἦτο λοιπὸν ὁ Γεώργης μελαγχολικὸς τὴν παραμονὴν τῆς 1 Ἰανουαρίου 186., διότι ἐνθυμεῖτο τὰ παλαιά του· τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του, τὴν πατρικήν του καλύβην ἐν Κορίνθῳ, τὸν ἀδικοθάνατον πατέρα του, ὅστις τοῦ ἔδιδε πάντοτε αὐτὴν τὴν ἡμέραν τὴν εὐχήν του κ' ἓν ζεῦγος καινουργῶν σανδαλίων, τὴν ἀγα-

πητήν του μητέρα, ἥτις τὸν ἐφίλει . . τὸν ἐφίλει τὴν πρωτοχρονιάν, καὶ τὸν ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας της λέγουσα·

— Νὰ μοῦ ζήσῃς παιδί μου! νὰ μοῦ ζήσῃς πολὺ πολύ, καὶ νὰ μοῦ κλείσουν τὰ χεράκια σου τὰ μάτια μου.

Δὲν τὴν ἤκουσεν ὁ Θεὸς τὴν πτωχήν· τοῦ Γεώργη της τὰ χεράκια ἐκαθάριζαν τὰ λασπωμένα ὑποδήματα τῶν Ἀθηναίων, ὅτε ἐκείνη ἀπέθνησκεν.

Ἐνθυμεῖτο ἀκόμη τὰς μικράς του ἀδελφάς, μικροτέρας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας συνώδευεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπὸ βαθέος ὄρθρου τοῦ νέου ἔτους, καὶ ὧν ἑκάστην ἐφίλευεν ἐπιστρέφων ἀνὰ μίαν κουλούραν, ἣν ἠγόραζεν ἐκ τῶν ὀλίγων φιλοδωρημάτων, ἅτινα εἶχε συλλέξει πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος, ψάλλων τὰ χριστούγεννα εἰς τοὺς συγγενεῖς.

Ἐνθυμεῖτο τέλος — καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ νεωτάτη του λύπη — τὴν γραῖαν θείαν του, ἥτις ἀπὸ δέκα ἤδη ἡμερῶν κατέκειτο ἀσθενὴς ἐν τῷ νοσοκομείῳ.

Ἑσπέραν τινὰ βροχερὰν τοῦ χειμῶνος τὴν ἔστειλεν ἡ διευθύντρια νὰ συνοδεύσῃ μίαν τῶν μαθητριῶν, καὶ ἡ ἀσθενὴς γραῖα ἐπανῆλθεν εἰς τὸ σχολεῖον πυρέσσουσα.

Τίς εἶχεν ὄρεξιν καὶ καιρὸν καὶ τόπον νὰ τὴν νοσηλεύσῃ! Τὴν ἔστειλαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Τί νὰ τὴν κάμουν;

Ὁ Γεώργης ἐνθυμήθη, ὅτι εἶχε τρεῖς ἡμέρας νὰ τὴν ἰδῇ τὴν θειὰν Βαγγελῆν, καὶ λαβὼν ἄδειαν μιᾶς ὥρας παρὰ τῶν κυρίων του ἔδραμεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἤθελε νὰ εὐχηθῇ περαστικὰ καὶ καλὸν τὸν νέον χρόνον εἰς τὴν ἀγαθὴν γραῖαν, ἠσθάνετο δὲ ὁ ἔρημος παῖς καὶ τὴν ἀνάγκην θερμῶν τινων φιλημάτων, ἐξ ἐκείνων ἅτινα τόσον ἐδαψίλευεν εἰς αὐτὸν ἡ θεία του.

Τί ἄλλο εἶχε πλέον νὰ τοῦ ἐνθυμίζῃ τὸν πατέρα, τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς του, ἢ τὰ φιλήματα καὶ τὰς θωπείας τῆς γραίας;

Γ'.

Ἀλλ' ἡ νὺξ τῆς παραμονῆς παρῆλθεν ὁλόκληρος, καὶ ὁ Γεώργης δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον τῶν κυρίων του.

— Τί νὰ ἔγεινεν αὐτὸ τὸ παιδί; ἠρώτα ὁ αὐθέντης του.

Καὶ ἡ κυρία, δύσπιστος καὶ καχύποπτος γυνή, ἀπήντα·

— Ποῦ ξεύρεις ποῦ θὰ παραλύῃ. Εἰς ὅλα τὰ καφενεῖα παίζουν ἀπόψε χαρτιά. Κάπου θὰ παίζῃ. Δὲν ἐκύτταξα νὰ μὴ μᾶς λείπῃ καὶ τίποτε.

Ὁ μικρός των ὑπηρέτης δὲν ἔπαιζε.

Διὰ τῶν ὀλίγων δεκαλέπτων, ἅτινα ἐκροτάλιζον ἐν τῷ θυλακίῳ του, εἶχεν ἀγοράσει καραμέλλας διὰ τὴν θείαν του — ἤξευρεν ὅτι ἔκαμνον καλὸν εἰς τὸν βῆχα, καὶ ἡ γραῖα ἔβηχε τόσον ἄσχημα, — καὶ τὰς ἔφερεν ἀσθμαίνων εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Κατηυθύνθη εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ἔκειτο ἡ γραῖα, καὶ μόλις εἶχε πνοὴν νὰ ἐρωτήσῃ τὴν νοσοκόμον, ἣν συνήντησε πρὸ τῆς θύρας,

— Πῶς εἶνε;

— Καλὰ ποῦ ἦλθες, ἀπήντησεν ἐκείνη. Ἡ θειά σου ἐβάρυνε. Ὅλη τὴν ἡμέρα σ' ἐζητοῦσε. Τώρα . . . .

Ὁ Γεώργης δὲν ἤκουσεν ἄλλο. Ἵστατο ἤδη ἄναυδος καὶ τρέμων πρὸ τῆς κλίνης τῆς κυρὰ Βαγγελῆς, ἥτις τὸν ἐθεώρει μὲν διὰ βλέμματος ἀπλανοῦς, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔβλεπε.

— Ἐγὼ εἶμαι, θείτσα μου, ὁ Γεώργης. Δὲν εἶσαι καλλίτερα; . . . Καλλίτερα εἶσαι· δὲν βήχεις διόλου.

Καὶ κατεφίλει δακρύων τὴν κρεμαμένην ἔξω τῆς κλίνης λιπόσαρκον χεῖρά της.

Ἀληθῶς ἡ γραῖα δὲν ἔβηχε πλέον, διότι . . . ἐψυχορράγει.

Αἴφνης, ὡσανεὶ τὰ καταλειβόμενα δάκρυα τοῦ παιδὸς μετέδωκαν ἐσχάτην τινὰ θέρμην εἰς τὴν ἀποψυχομένην καρδίαν της, τὸ

βλέμμα της ἀνεζωογονήθη, καὶ ἡ νεκρουμένη χεὶρ αὐτῆς ἔσφιγξεν ἰσχυρῶς τὴν μικρὰν χεῖρα τοῦ ὀρφανοῦ.

— Καλό 'ς το! εἶπεν ἀσθενῶς· καλό 'ς το!

Καὶ λαβοῦσα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν της μικρὰν δέσμην παλαιῶν καὶ κιτρινισμένων χαρτίων, τυλιγμένων εἰς μελανὴν μεταξίνην κλωστήν,

— Παρ' τ' αὐτὰ προσέθηκε, καὶ φύλαξ 'τα, . . . εἶνε τοῦ παπποῦ σου. Νὰ μάθης γράμματα . . . νὰ τὰ διαβάσης μόνος σου.

Καὶ ἡ τελευταία τῆς γραίας πνοὴ ἐσφράγισε τὸ πρωτοχρονιάτικον δῶρόν της.

Δ'.

Τὴν ἑπομένην πρωΐαν ὁ Γεώργης ἔφερεν εἰς τὸν κύριόν του τὰ ὑποδήματά του, ἐνῷ ἐσπόγγιζε συνάμα διὰ τῆς παλάμης του τοὺς ἐρυθροὺς ἐκ τῶν δακρύων ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

— Ποῦ ἦσουν χθὲς ὅλην τὴν νύκτα; ἠρώτησεν ἀποτόμως ὁ κ. Λευκόπουλος.

Καὶ προσέθηκεν εὐθύς, βλέπων τὴν ἠλλοιωμένην μορφὴν τοῦ παιδός.

— Διατί κλαῖς;

— Ἤμουν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, αὐθέντη, ἀπήντησε δειλὸς ὁ μικρὸς ὑπηρέτης, ποῦ . . . πέθανε ἡ θειά μου.

— Καϋμένο παιδί!

Καὶ πλησιάσας ὁ κύριός του ἐθώπευσε πατρικῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδός.

Ἦτο ἀγαθὸς ἀνὴρ ὁ αὐθέντης τοῦ Γεώργη, καὶ ὁ Γεώργης τὸ ᾐσθάνθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Τοῦ ἐφάνη, δὲν ἠξεύρω πῶς, ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ πατρός του κατήρχετο ἀοράτως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸν ἐθώπευεν. Ἡ καρδία του ἐσκίρτησεν ἐξ ἀγάπης

καὶ εὐγνωμοσύνης, καὶ θαρρήσας ἀνέβλεψε πρὸς τὸν κύριόν του καὶ τῷ εἶπεν·

— Αὐθέντη, ... ἤθελα νὰ σᾶς ζητήσω μίαν χάριν.

— Τί θέλεις, παιδί μου;

— Μὰ μὴ μοῦ δίδετε μισθόν . . .

— Πῶς; χάρισμα θὰ μὲ δουλεύῃς; Δὲν γίνεται.

— Ἤθελα νὰ πάγω εἰς τὸ σχολεῖον, ... νὰ μάθω γράμματα, ... καὶ νὰ ὑπηρετῶ, ὅταν ἦμαι εὔκαιρος.

— Νὰ μάθῃς γράμματα; Ἂς ἦνε. Πῶς σοῦ ἦλθε αὐτὴ ἡ ἰδέα;

— Θέλω νὰ διαβάσω κἄτι χαρτιὰ ποῦ μοῦ ἐχάρισε χθὲς ἡ καϋμένη ἡ θειά μου.

— Τί χαρτιά; φέρε τα νὰ σοῦ τὰ διαβάσω ἐγώ.

Ὁ παῖς ἔστη ἐπὶ στιγμὴν ἀμήχανος.

Νὰ ἀρνηθῇ εἰς τὸν αὐθέντην του, ὅστις τοῦ ἔδιδεν ἄρτον; Νὰ λησμονήσῃ τὴν ῥητὴν παραγγελίαν τῆς θνησκούσης θείας του;

— Αὐθέντη, εἶπε τέλος, ἡ θειά μου μοῦ παράγγειλε νὰ τὰ διαβάσω μοναχός μου.

Ὁ κ. Λευκόπουλος ἠτένισε βαθὺ βλέμμα ἐπὶ τὴν μορφὴν τοῦ μικροῦ ὑπηρέτου του, καὶ τῷ εἶπεν εὐμενῶς·

— Καλὰ σοῦ παρήγγειλε. Νὰ πᾷς εἰς τὸ σχολεῖον, παιδί μου. . . . . νὰ πᾷς.

Ε'.

Μετὰ ἕνα μῆνα ὁ Γεώργης ἔλυεν ἐν τῷ ὑπερῴῳ, ὅπου κατεκλίνετο, τὴν μικρὰν ἐκείνην δέσμην τῶν κιτρίνων χαρτίων, ἅτινα εἶχε δωρήσει εἰς αὐτὸν ἡ θεία του, καὶ προσεπάθει νὰ ἀναγνώσῃ τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ τὰ γράμματα δὲν ὡμοίαζον δυστυχῶς μ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐμάνθανεν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐκοπίασε πολύ, πλὴν ἐκοπίασεν εἰς μάτην.

Ἔδεσε πάλιν τὰ πολύτιμα χαρτία του, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐπανέλαβε τὴν ἀπόπειραν. Κατώρθωσε κἄτι περισσότερον αὐτὴν τὴν φοράν, ἐσυλλάβισεν ἐπιπόνως ὀλίγας λέξεις, ἀλλὰ νὰ τ' ἀναγνώσῃ, . . . ἀδύνατον.

Ἡ τρίτη ἀπόπειρα ἔγεινε μετὰ ἓν ἔτος.

Ἆ! τώρα ἐτελείωσαν τὰ ψεύματα.

Ὁ Γεώργης ἀνέγνωσε τὰ πολύτιμα ἔγγραφα, καὶ τ' ἀνέγνωσεν ὅλα. Ἐξημερώθη παρὰ τὴν πενιχρὰν του λυχνίαν, καὶ ὅτε ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τελευταίου, τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐχάραζεν ἤδη διὰ τῶν ῥωγμῶν τοῦ παραθύρου του.

Ὀλίγα ἐννόησεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν παλαιῶν ἐκείνων κιτρινωπῶν χαρτίων, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ἀπεκάλυψαν ἄγνωστον καὶ παράδοξον ὁρίζοντα πρὸ τῆς παιδικῆς του διανοίας.

Ὁ τόπος αὐτὸς ὅπου ἔζη, ἡ Ἑλλάς, ἡ χώρα ἐκεινη ὅπου εἶχε γεννηθῆ, ἡ Κόρινθος, εἶχον πολεμήσει ἐναντίον ἀνθρώπων κακῶν, βαρβάρων, τυράννων, ὡς τοὺς ἔλεγον τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα χαρτία.

Ὁ πάππος του εἶχε πολεμήσει καὶ αὐτός, καὶ εἶχε μάλιστα ἀκουσθῆ — τὰ χαρτία τὸ ἔλεγον. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἀσήμαντος ἄνθρωπος ὁ πάππος του. Εἶχε προσφέρει εἰς τὴν πατρίδα τὸν βραχίονά του, ὅστις εἶχε κολοβωθῆ ὑπὸ σφαίρας, τὴν οἰκίαν του, τὴν ὁποίαν κατέκαυσαν οἱ Τοῦρκοι, τὴν περιουσίαν του, ἥτις ἐδαπανήθη εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου. Τὰ παλαιὰ χαρτία τὰ ἔλεγον ὅλ' αὐτά.

Διατί ὅμως μ' ὅλας αὐτὰς τὰς θυσίας του εἶχε μείνει ὁ πάππος του ἰδιώτης, καὶ ἀπέθανε καλλιεργῶν τοὺς ἀγρούς του διὰ τῆς μιᾶς αὐτοῦ χειρός;

Ὁ Γεώργης ἀμυδρῶς μόλις ἐνθυμεῖτο τὸν γέροντα, ἀλλὰ τὸν ἐνθυμεῖτο κάλλιστα ἁπλοῦν γεωργὸν καὶ μονόχειρα.

Διατί ὁ πατήρ του ἔζησε καὶ ἐκεῖνος πτωχὸς γεωργός, καὶ ἀπέθανε χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἄλλην κληρονομίαν ἢ τὰ κίτρινα αὐτὰ πιστοποιητικά;

Ὁ ταλαίπωρος παῖς οὐδεμίαν εὕρισκεν ἐν τῇ διανοίᾳ του ἀπάντησιν εἰς τὰς ἀπορίας αὐτοῦ.

Ἀνεμιμνήσκετο καὶ πάλιν τὴν γραῖάν του θείαν, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐσχάτης της κλίνης τοῦ ἐκληροδότησε τὰ πολύτιμα αὐτὰ ἔγγραφα, ἐνθυμεῖτο τὴν παραγγελίαν της, νὰ μάθῃ γράμματα, καὶ ἀνελογίζετο τί ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ὅτε ἐστίλβονε, γονυπετῶν ἐπὶ τοῦ χώματος, τὰ ὑποδήματα τῶν διαβατῶν ἀντὶ ἑνὸς πενταλέπτου.

Κόσμος ἰδεῶν νέων κατέκλυσε τὸν μικρὸν αὐτοῦ ἐγκέφαλον, καὶ πόθοι παράδοξοι ἀνέβησαν εἰς τὴν καρδίαν του.

Ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν δύο του χειρῶν, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἀγρυπνίας κόπωσις ἐκάλει ἤδη βαρὺν τὸν ὕπνον ἐπὶ τῶν βλεφάρων του, ὅτε ἀντήχησεν ὀξεῖα μέχρι τοῦ ὑπερῴου ἡ φωνὴ τοῦ κυρίου του, ζητοῦντος τὸν καφέν του.

ϛʹ.

Μετὰ τρία ἔτη ὁ Γεώργιος ἐτελείονε τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, καὶ εἰργάζετο ὡς γραφεὺς παρά τινι τῶν συμβολαιογράφων τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ ἄλλα τρία κατετάσσετο εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου, καὶ ἐλάμβανε ἑξηκοντάδραχμον ὑποτροφίαν, πρωτεύων ἐν διαγωνισμῷ.

Μετὰ πέντε δὲ ἄλλα ἦτο ἰατρὸς ἐν τῇ πατρίδι του, καὶ ἀνακομίζων ἐξ Ἀθηνῶν τὰ λείψανα τῆς θείας Βαγγελῆς, ἔθαπτεν αὐτὰ ὑπὸ τάφον κοινὸν μετὰ τῶν ὀστῶν τοῦ πατρός, τῆς μητρὸς καὶ τῶν δύο του μικρῶν ἀδελφῶν, τὰς ὁποίας τοσάκις εἶχε νανουρίσει, ὅτε ἦσαν βρέφη.

Η ΜΠΟΓΑΤΣΑ

*Ἀνατολικὸς μῦθος *)*

Εἶνε χειμῶνος ἑσπέρα.

Πυκναὶ καὶ ἀδιάκοποι καταπίπτουσι τῆς χιόνος αἱ νιφάδες, σαρονόμεναι ὑπὸ τοῦ βορρᾶ διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, εἰς τὰς ὁποίας μόλις που καί που προκύπτει βραδύνας διαβάτης, σπεύδων εἰς τὸν οἶκόν του, ὅπου προσδοκᾷ νὰ εὕρῃ θάλπος παρὰ τὴν φλέγουσαν ἑστίαν καὶ ἄρτον ἐπὶ τῆς τραπέζης. Συσπειρούμενοι ὑπὸ τοὺς ἐπενδύτας των καὶ κύπτοντες τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὴν δριμεῖαν πνοὴν τοῦ νυκτερινοῦ ἀνέμου, παρέρχονται ταχεῖς οἱ παροδῖται, προσέχοντες μόνον μὴ ὀλισθήσωσιν ἐπὶ τῆς χιόνος, οὐδ' ἔχοντες καιρὸν ἢ διάθεσιν νὰ σταματήσωσι δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ πρὸ τῶν ἀνοικτῶν ἔτι ὀψοπωλείων, ὅπου μεγαλοφωνοῦσιν οἱ μεταπρᾶται, καλοῦντες εἰς μάτην τοὺς παρερχομένους ἀδιαφόρως πελάτας, κωφοὺς ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τοῦ κενοῦ στομάχου.

Ἀλλ' ἂν τὸ ψῦχος καὶ ἡ ἀσφαλὴς προσδοκία τοῦ ἀναμένοντος δείπνου κωφαίνει, ἡ πεῖνα ὅμως ἐξεγείρει τὸ οὖς, καὶ ἡ ἀπελπισία τοῦ κενοῦ στομάχου κεντρίζει τὴν προσοχὴν καὶ νικᾷ τὸν βορρᾶν.

Πολλοὶ παρῆλθον ἀδιάφοροι πρὸ τοῦ ἀνοικτοῦ ἐκείνου φούρνου, τὴν προθήκην τοῦ ὁποίου κοσμοῦσι θερμοὶ ἔτι καὶ εὐωδιάζοντες ἄρτοι, καὶ κουλοῦραι ξανθαί, καὶ πλακούντια προκλητικά, ἐν

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων» τῆς 8 Δεκεμβρίου 1893.

μέσῳ δὲ πάντων καὶ πρὸ πάντων ταψίον μπογάτσας, ἀχνιζούσης ἔτι ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ μυροβολούσης ἀπὸ τοῦ βουτύρου. Τὸ ταψίον εἶνε μέγα καὶ ἡ μπογάτσα παχεῖα καὶ ζαχχαρόπαστος. Ἀναπτύσσει ἐκεῖ πρὸς τοὺς παρερχομένους πειναλέους διαβάτας τὰ θερμὰ αὐτῆς κάλλη, καὶ ἡ κνίσσα της ἡ ἀκαταμάχητος, ὑπερβαίνουσα τῆς προθήκης τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον, εἰσβάλλει θριαμβικῶς εἰς τὴν ὁδὸν καὶ σαγηνεύει τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον καὶ ῥακένδυτον ἀχθοφόρον, ὅστις μόλις κατορθόνει, ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῆς ἐξαντλήσεως, νὰ σύρῃ ἐπὶ τοῦ παγοστρώτου πεζοδρομίου τοὺς κατακόπους αὐτοῦ πόδας. Πολλοὶ διῆλθον καὶ παρῆλθον· ἀλλ' αὐτὸς δὲν κατώρθωσε νὰ παρέλθῃ. Ὁ κενός του στόμαχος εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὸν σύρῃ ἕως ἐκεῖ· ἀλλ' ἐκεῖ, πρὸ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου τοῦ φούρνου καὶ τῆς ἀχνιζούσης μπογάτσας, ὁ στόμαχός του ἀπέκαμε καὶ οἱ πόδες του παρέλυσαν.

Ἐστάθη, καὶ ἐμειδίασε μειδίαμα ὀνείρων καὶ προσδοκίας. Οἱ ὀφθαλμοί του διεστάλησαν καὶ ἠκτινοβόλησαν, ὁ στόμαχός του ᾐσθάνθη ἀνεκλάλητον σπασμὸν ἡδονῆς, καὶ τὰ χείλη του συνεδιπλώθησαν λείχοντα τὸ ἓν τὸ ἄλλο, ἐν εὐφροσύνῳ παραισθησίᾳ. Τί ἦτον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν! Οὐδὲν εἶχε φάγει ἄλλο ἀπὸ πρωΐας, ἢ μικρόν, μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἄρτου, ἀλιευθὲν ἐπιπόνως ἐκ τῶν ἀποβλήτων περιτριμμάτων προστύχου μαγειρείου. Μάτην ὥρας πολλὰς συνεστέλλετο ἀλγεινῶς ὁ στόμαχός του καὶ διεστέλλοντο ἐξ ἐπιθυμίας οἱ ὀφθαλμοί του. Πανταχοῦ ἐρημία καὶ χιὼν καὶ βορρᾶς. Καὶ τώρα, ἐν μέσῳ τῆς ἐρημίας ἡ ὄασις ἐκείνη ἡ μυροβόλος, . . . ἐν μέσῳ τοῦ ψύχους τὸ θάλπος ἐκεῖνο τῆς εὐώδους κνίσσης!

Ἔμεινεν ἐκεῖ βωβός, ἀκίνητος, ἀπολιθωμένος ὑπὸ τοῦ θάμβους καὶ τῆς ἐπιθυμίας, συνθλίβων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς σπασμοὺς τοῦ κενοῦ του στομάχου, καὶ ἀνεκλάλητον ὁμιλῶν ἐρωτικὴν γλῶσσαν πρὸς τὸ λιπαρὸν καὶ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο ταψίον. Ἐφαντάζετο ἤδη ἑαυτὸν καθισμένον πρὸ τοῦ θερμοῦ καὶ μοσχοβολοῦντος πλακοῦντος, καὶ τὴν πήτταν αὐτὴν κτῆμά του, ἰδιοκτησίαν

του, ὑποκειμένην ἄνευ ὅρων καὶ περιορισμῶν εἰς τὴν θέλησιν τῶν ὀδόντων καὶ τὴν βουλιμίαν τῆς κενῆς του κοιλίας. Ἐφαντάζετο τὴν μαλακὴν ἐκείνην καὶ γλυκεῖαν ζύμην κοπτομένην καὶ ἀναρπαζομένην, ὄχι διὰ μαχαιρίου καὶ περόνης, ἀλλὰ διὰ τῶν δακτύλων του αὐτῶν καὶ τῶν μακρῶν του ὀνύχων. Ἐφαντάζετο τὴν εὔχυλον ἐκείνην καὶ λιπαρὰν μάζαν ἀναλυομένην διὰ τῶν ὀδόντων του, καὶ οἱ σιελοποιοί του ἀδένες ὠγκοῦντο καὶ ἐξεχείλιζον ἐπὶ τὸ ἀτημέλητον καὶ λευκὸν ἐκ τῆς χιόνος γένειόν του. Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος! Αὐτὸς ἔβλεπε καὶ ἔβλεπε, καὶ ὁ στόμαχός του ἐστέναζε καὶ ὠλόλυζε διαμαρτυρόμενος. Ἂς φύγωμεν! τοῦ ἔλεγεν ἐμπιστευτικῶς. Ἀλλὰ ποῦ νὰ φύγῃ ὁ πεινῶν ἐκεῖνος ἱέραξ! Καὶ ἔμενεν ἀτενίζων ἐπὶ τὸ ἀπρόσιτον θῦμά του, καὶ μάτην βασκαίνων αὐτὸ διὰ τῶν ἀπορροφητικῶν του βλεμμάτων.

Αἴφνης παρέρχεται πρὸ αὐτοῦ ἡ νυκτερινὴ περίπολος τῆς ἀστυνομίας, καὶ ὁ ὁδηγὸς αὐτῆς ἵσταται πρὸ τοῦ παραδόξου καὶ δραματικοῦ θεάματος. Τὸν ἐτρόμαξεν ἴσως ἡ εἰς πραξικόπημα ἤδη κορυφουμένη ἀπόγνωσις τοῦ λιμώττοντος Παρίου, ἡ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀστράπτουσα, ἢ τὸν ἐκίνησεν εἰς οἶκτον τὸ εἰς καμπύλην ἐκ τῆς πείνης κυρτούμενον σῶμά του.

— Τί κυττάζεις, μωρέ, αὐτοῦ;

— Ἄχ! τὴ μπογάτσα, ἀφέντη μου!

— Σ' ἀρέσει τὸ λοιπὸν ἡ φρέσκα μπογάτσα;

Ὁ ἀχθοφόρος δὲν ἀπήντησεν, ἀλλὰ προσεῖδε μόνον τὸν ἀστυνόμον. Καὶ τὸ βλέμμα του ἐκεῖνο ἦτο δίωρος κοινοβουλευτικὴ ρητορεία.

— Κόψ' του ἕνα κομμάτι! διέταξεν ὁ οἰκτίρμων δημόσιος λειτουργὸς τὸν ὀπτανέα. Δός του νὰ φάῃ τοῦ κακομοίρη!

— Ἄμ' ἕνα κομμάτι μοναχά, ἀφεντικούλη μου; Τί νὰ τὸ κάμω ἕνα κομμάτι;

— Μὰ πόσο θέλεις τὸ λοιπόν; Μὴ θὲς νὰ τὴ φᾷς ὁλάκερη;

— Τὴν τρώγω, ἀφέντη μου, ὑπέλαβε μετριοφρόνως ὁ γυμνήτης, καὶ ὑλάκτει, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ὁ στόμαχός του ἐξ ἀγαλλιάσεως.

— Κι' ἂν δὲν τὴ φᾷς;

— Ἂν δὲν τὴ φάω . . φτύσε με, ἀφέντη μου.

Καὶ ἔνευσεν ὁ ἀστυνόμος, καὶ ἤρχισεν ὁ πόλεμος.

Τίς νὰ περιγράψῃ τὴν γιγάντειον ἐκείνην μονομαχίαν τῆς κολοσσιαίας μπογάτσας καὶ τοῦ ἀπειροβαθοῦς στομάχου;

Ἐνέπηξε τοὺς ὄνυχάς του εἰς τὸ ταψίον ὁ βουλιμιῶν ἀχθοφόρος, ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἀποσπάσῃ τὰ ἐντόσθια θανασίμου ἐχθροῦ του, καὶ ἡ πρώτη του δρὰξ κατεβροχθίσθη ὡς ἂν ἦτο καταπότιον. Τὴν πρώτην παρηκολούθησεν ἄλλη, καὶ ταύτην ἄλλη, καὶ αἱ βουκιαὶ διεδέχοντο ἀλλήλας ὡς στροφαὶ ἠλεκτρικῆς δυναμομηχανῆς, καὶ ὁ ἀκένωτος στόμαχος κατεβρόχθιζεν αὐτὰς πρὶν ἢ προφθάσῃ κἂν νὰ τὰς ἴδῃ ὁ κατάπληκτος χορηγὸς τῆς παραδόξου ἐκείνης εὐωχίας.

— Μωρὲ στάσου, καὶ θα πνιγῇς! Ἐτόλμησεν ἅπαξ νὰ εἴπῃ ὁ πτωχὸς ἀστυνόμος, βλέπων ὅτι τὸ ἀστεῖόν του πείραμα ἐκινδύνευε νὰ γείνῃ σοβαρὰ τοῦ βαλαντίου του τραγωδία.

Ἀλλὰ ποῦ νὰ πνιγῇ ὁ λύκος! Ἐκεῖνος δὲν ἔτρωγε· κατέπινε. Καὶ κατέπινεν ἀδηφάγος, ταχύς, οἱονεὶ διωκόμενος, καὶ κατεβρόχθιζε πασαλείφων καὶ μύσταχα καὶ γένειον, καὶ ἔλειχεν ἐν τῷ μεταξὺ τὰ χείλη καὶ τοὺς δακτύλους, πότε τῆς μιᾶς καὶ πότε τῆς ἄλλης τῶν χειρῶν, καὶ τὸ ταψίον ἀπεγυμνοῦτο βαθμηδόν, καὶ τὸ ἥμισυ τῆς μπογάτσας εἶχεν ἤδη μεταβῆ εἰς τοὺς μακαρίτας, . . ὅτε ἡ καταβρόχθισις ἐφάνη πως ἀνακοπεῖσα. Οἱ δάκτυλοι τοῦ ὀρνέου ἐφάνησαν βραδύνοντες, τὸ γένειον τοῦ ἀχθοφόρου ἔμενε λιπαρὸν καὶ ἀσπόγγιστον, ἡ κατάποσις ἤρχισεν ἀραιουμένη, καὶ ἡ μάχη . . διὰ μιᾶς ἐσταμάτησεν. Ἐπροσπάθησεν ὁ δυστυχὴς νὰ καταπίῃ ἕνα ἔτι βλωμόν, ἔφερε τὴν χεῖρα πρὸς τὸ ταψίον . . . ἀλλ' ἡ χείρ του κατέπεσεν ἀδρανής, καὶ τὸ ἀλαμπές του βλέμμα ὑψώθη πρὸς τὸν γενναῖον χορηγόν.

— Φτύσε με, ἀφέντη μου! κατώρθωσε μόλις νὰ ψελλίσῃ. Δὲν μπορῶ πειά!

Καὶ σταυρώσας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ πληρωθέντος στομάχου

του ἀνέμεινε χριστιανικῶς ὁ ἀχθοφόρος τὸ πτύσμα τοῦ ἀφελοῦς χορηγοῦ, πρὸς ὃν ἠτένιζεν ἐναγώνιον βλέμμα ὁ ἀνήσυχος ὀπτανεύς.

Ἐπιμύθιον

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ εὐφυΐα τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν δὲν θὰ ζητήση παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ θ' ἀναπληρώση μόνη της τὸ ἐλλεῖπον ἐπιμύθιον. Καὶ θὰ τὸ κατορθώση εὐκόλως, ὑποθέτομεν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐνθυμηθῇ μερικὰ προγράμματα ὑποψηφίων βουληφόρων καὶ μερικὰς ἐπαγγελίας δημοσίων ἀρχόντων.

Ο ΕΠΤΑΨΥΧΟΣ ΓΑΤΟΣ

Ἀλληγορία *)

Ἤμην παιδίον, ἑπτὰ ἴσως μόλις ἢ ὀκτὼ ἐτῶν.

Ἀλλὰ τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ζωηρότατα, καὶ θαρρῶ ὅτι τὸν βλέπω ἐμπρός μου ζωγραφιστόν, ὁλοζώντανον, μὲ τὸ λευκόν του τρίχωμα, τὸ ὁποῖον ἔστιζον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὀλίγαι κίτριναι κηλῖδες, μὲ τὴν μεγάλην του κεφαλήν, τὴν κιτρίνην του οὐράν, τοὺς κιτρίνους του ὀφθαλμούς, καὶ τὸ ὕπουλον ἀθόρυβον βῆμά του — ἀληθὲς βῆμα νυκτοκλέπτου.

Καὶ ἦτο νυκτοκλέπτης ὁ ἄθλιος, ἀλλὰ καὶ ἡμεροκλέπτης ἀκόμη, καὶ ληστὴς ἀληθινός, ὄχι μόνον τοῦ μαγειρείου καὶ ὀψοφυλακίου τοῦ οἴκου μας, ἀλλὰ καὶ πάντων ἔτι τῶν μαγειρείων καὶ ὀψοφυλακίων τῶν γειτονικῶν οἰκιῶν. Κυνηγὸς μόνον δὲν ἦτο. Περιεφρόνει ἆρά γε πλέον τοὺς ποντικούς, ὡς ἀνάξιον ἄθυρμα τῆς ὡρίμου του ἡλικίας, ἢ μὴ ἐπροτίμα τοῦ ζῶντος ἐκείνου καί πως κοπιώδους θηράματος τὴν εὐκολωτέραν καὶ ἑτοίμην λείαν τῶν τηγανιστῶν ὀψαρίων, τῶν μαγειρευμένων ἢ καὶ ἀμαγειρεύτων κρεάτων, καὶ παντὸς λειψάνου τῆς χύτρας ἢ τῶν πινακίων; Ἄγνωστος ὁ λόγος τῆς προτιμήσεως. Τὸ βέβαιον μόνον εἶνε, ὅτι ὁ γάτος μας δὲν ἐδίωκε ποντικούς, καὶ τὸ βεβαιότερον ἀκόμη, ὅτι καὶ ἂν ἤθελε νὰ τοὺς κυνηγήσῃ, δὲν θὰ εὕρισκε κανένα, διότι βραδέως μὲν ἀλλ᾽ ἀσφαλῶς τοὺς ἐλιμοκτόνησεν ὅλους, καθαρίζων ἑκάστοτε τὸ μαγειρεῖον ἀπὸ παντὸς ψιχίου, πρὶν ἢ προβάλωσιν

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων» τῆς 11 Δεκεμβρίου 1893.

ἐκεῖνοι τὸ μυστακοφόρον αὐτῶν ῥύγχος διὰ τῆς ὀπῆς τῶν φωλεῶν των.

Τὸ στρογγύλον καὶ παχυνθὲν ἐκ τῆς κλοπῆς σῶμά του ἔλαμπεν ὑπὸ βαθὺ καὶ λάσιον τρίχωμα, οἱ ὀφθαλμοί του, κλειστοὶ συνήθως ἀπὸ τῆς ῥαστώνης, ἠνοίγοντο καὶ διεστέλλοντο πρὸ τῆς ἀσθενεστάτης ὀσμῆς οἱουδήποτε λιχνεύματος, καὶ τὸ ἀδρανὲς καὶ συρόμενον βῆμά του μετεβάλλετο αἴφνης εἰς τίγρεως ἅλμα ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τὴν τράπεζαν καὶ ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν ὁδόν. Ἐκεῖ, ἀναρριχώμενος ταχὺς ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ πρώτου προστυχόντος τοίχου, ἐτρωγάλιζε μακαρίως τὴν λείαν του, ἔνιπτεν ἔπειτα διὰ τοῦ ποδὸς τὴν λιπαράν του μορφήν, καὶ ἐξηπλοῦτο κατόπιν πρὸς τὸν ἥλιον, διὰ νὰ κάμῃ τὴν χώνευσίν του, οὐδὲ βλέμματος ἀξιῶν τὰ περιϊπτάμενα πτηνὰ ἢ τὰς ἐνοχλούσας αὐτὸν μυίας.

Ἀλλ' αἱ κλεπτικαί του ἔφοδοι δὲν ἐτελείονον πάντοτε τόσον αἰσίως. Εἶχεν ἀπὸ μακροῦ ἐπικηρυχθῆ ὁ ληστὴς ὑφ' ὅλων τῶν μαγειρισσῶν τῆς γειτονίας, καὶ πολλάκις εἶχον στηθῆ ἐνέδραι κατὰ τῶν κλεπτικῶν του κατορθωμάτων, καὶ πολλάκις ἡ καταδίωξίς του δὲν ἀπέβη ματαία. Πόσαι πυράγραι εἶχον κατὰ καιροὺς σφενδονισθῆ κατὰ τῆς κεφαλῆς του, πόσα ματσούκια εἶχον θραυσθῆ κατὰ τῆς ῥάχεώς του, καὶ πόσαι χύτραι ζέοντος ὕδατος εἶχον χυθῆ ἐπὶ τὸ παχύ του τρίχωμα! Εἶχε μαδήσει πολλαχοῦ καὶ γυμνωθῆ πελιδνὸν τὸ δέρμα του, ἡ κεφαλή του εἶχε παραμορφωθῆ ἐκ τῶν μωλώπων καὶ τῶν πληγῶν, πότε ὁ εἷς καὶ πότε ὁ ἄλλος τῶν ποδῶν του ἐσύροντο μετέωροι καὶ παραλυτικοί, καὶ ὁ εἷς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀπὸ πολλοῦ εἶχε κλεισθῆ πρὸς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὸ ζεμάτισμα τῆς μαγειρίσσης μας.

Ἀλλ' ἦτο ἀδιόρθωτος ὁ ἁμαρτωλὸς γέρων. Κλέπτης ἐκ γενετῆς, καὶ λαίμαργος ἐκ φύσεως. Τὸ κατ' ἐξοχὴν καὶ προχειρότατον εἰς αὐτὸν πεδίον τῶν ληστροπραξιῶν του ἦτο, ἐννοεῖται, ἡ πάτριος αὐτοῦ γῆ, τὸ μαγειρεῖον τῆς οἰκίας μας, ὅπου πρωΐαν τινὰ χειμῶνος εἶχε γεννηθῆ ἐντὸς τῆς ἀνθρακοθήκης. Ἐκεῖ ἠνδραγάθει καὶ δὶς καὶ τρὶς πολλάκις τῆς ἡμέρας, ἐκεῖ εἶχε συλλέξει

καὶ τὰς πλείστας τῶν πληγῶν, αἵτινες ἐκόσμουν τὸ ἡρωϊκὸν αὐτοῦ σῶμα, ἐκεῖ δ' ἐπῆλθε τέλος καὶ ἡ φοβερὰ τραγωδία, τῆς ὁποίας ἡμέραν τινὰ παρέστην ἀκούσιος μάρτυς.

Ἡ μαγείρισσά μας, κολοσσιαῖον ἀνδρογύναικον ἐκ Νάξου, χεῖρας ἔχον ἀχθοφόρου καὶ πόδας ἐλέφαντος, κατεγίνετο καίουσα τὸν παρὰ τὴν ἑστίαν εὐμεγέθη φοῦρνον, ὅπως ψήσῃ τὸ ζυμωτὸν τῆς ἑβδομάδος. Τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἀπολίτιστον ἐποχὴν ὁ ἄρτος ἐζυμοῦτο καὶ ἐψήνετο συνήθως ἐν τῷ οἴκῳ. Ἱσταμένη πρὸ τοῦ χαίνοντος καὶ φλογοβόλου στομίου τοῦ φούρνου καὶ κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὴν κολοσσιαίαν αὐτῆς π ά ν α ν ἐν μέσῳ σωροῦ φρυγάνων, ὅθεν ἐτροφοδότει τὴν καίουσαν κάμινον, παρίστατο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ μέγαιρα ἀγριωπή, πορφυρᾶ ἐκ τῶν φλογῶν, μὲ λυτὴν τὴν κόμην καὶ κάθιδρον τὸ μέτωπον, ὡς δαίμων τις τῆς κολάσεως, τσιγαρίζων ἁμαρτωλοὺς ἐντὸς κολοσσιαίας χύτρας. Ἐστραμμένη πρὸς τὸ πῦρ, δὲν ἐπρόσεχε τί συνέβαινεν ἐκεῖ πλησίον της, ὄπισθέν της, ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ μαγειρείου, ὅπου κατέκειντο ἀπαράσκευα ἔτι τὰ ὄψα τῆς ἡμέρας, κρέατα καὶ ἰχθῦς καὶ τυρὸς καὶ ἄρτος καὶ λάχανα, ἀνάμικτα πάντα εἰς ἄμορφον σωρόν. Αἴφνης ἐπεστράφη, καὶ εἶδε τὸν ληστὴν πηδήσαντα ἤδη ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Δὲν ἠξεύρω πῶς καὶ εἰς πόσον καιρὸν συνέβη ὅ,τι κατόπιν εἶδα. Ἦτο ἀστραπὴ συγχρόνως καὶ κεραυνός. Ἤκουσα μόνον κλειομένην παταγωδῶς τὴν θύραν τοῦ μαγειρείου, καὶ εἶδα συγχρόνως τὸν γάτον σφαδάζοντα ἐν μέσῳ τῶν ἡρακλείων χειρῶν τῆς μεγαίρας. Τὸν ἐκράτει ἀπὸ τῶν ὀπισθίων του ποδῶν καὶ κατέφερε ταχεῖα τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τὸ πλακόστρωτον τοῦ μαγειρείου. Μία, δύο, τρεῖς, καὶ ὁ κλέπτης κατέκειτο ἐκτάδην ἀκίνητος, παράλυτος, μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς, μ' αἱμόφυρτον τὸ στόμα καὶ τὰς σιαγόνας σπασμωδικῶς ἀνοιγοκλειομένας.

— Ἆ! ἐφώνησε θριαμβικῶς ἡ ναξία Νέμεσις. Τώρα πειὰ σὲ γλυτόνω μιὰ γιὰ πάντα!

Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο ἡ φοβερὰ Μορμώ. Ἥρπασε τὸ

πτῶμα τοῦ ληστοῦ, τὸ ἔρριψεν εἰς τὴν χαίνουσαν πυρακτωμένην κάμινον, τὸ ἐστρηφογύρισεν ἐντὸς αὐτῆς δὶς καὶ τρὶς διὰ τῆς πάνας της, τὸ ἔσυρεν ἔπειτα ἔξω, καὶ πυρίκαυστον, μελανόν, παράμορφον, ἔδραμε καὶ τὸ ἐπέταξεν ἐπὶ μεγάλου λίθων σωροῦ, ὅστις ἀπέκειτο πρὸς οἰκοδομὴν εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αὐλῆς.

Ἤμην κατάπληκτος, ἀπολιθωμένος, καὶ μόνον ὅτε συνετελέσθη ἡ τραγῳδία, ἐρράγην εἰς φωνὰς καὶ κλαυθμούς. Εἶχα σύμπάθειαν πρὸς τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον ἥρωα τῶν μαγειρείων. Τὸν εἶχα ἰδεῖ νεογέννητον, μικρὸν, φιλοπαίγμονα· πολλάκις τὸν εἶχα σιτίσει ἀπὸ τοῦ περισσεύματός μου παρὰ τὴν τράπεζαν, καὶ πολλάκις τὸν εἶχα κοιμίσει ἐπὶ τῶν γονάτων μου, ἀκούων ἐν ἐκστάσει τὸν ἁρμονικὸν ῥόγχον τοῦ λασίου του στήθους. Τὸν ἐπένθησα ἀληθῶς, καὶ πολλὰς ἡμέρας ἐξηκολούθουν νὰ τὸν ἀναζητῶσιν εἰς μάτην τὰ βλέμματά μου, ὅτε ἡμέραν τινὰ — τίς τὸ πιστεύει; — βλέπω εἰσερχόμενον εἰς τὸ μαγειρεῖον τὸν παλαιόν μου γνώριμον. Ἦτο ἢ δὲν ἦτο ἐκεῖνος ἀληθῶς; Οὐδεὶς κατ' ἀρχὰς τὸν ἀνεγνώρισεν ἄλλος πλὴν ἐμοῦ καὶ τοῦ δημίου του.

— Χριστὲ καὶ Παναγία! Ἐκραύγασε τὸ ἀνδρογύναικον καὶ ἐσταυροκοπήθη. Καλὲ νά τον πάλι! Ξαναζωντάνευσε ὁ ἐφτάψυχος! Βρουκολάκιασε! Παναγία μου βοήθησε!...

Καὶ ἦτο ἀληθῶς ἀγνώριστος ὁ δυστυχής. Ἐκ τοῦ τριχώματός του ὀλίγα τινὰ μόλις περιεσώζοντο λείψανα, φαιά, μελαψὰ καὶ πυρίκαυστα, ἡ κεφαλή του ἦτο σχεδὸν γυμνὴ καὶ κατάμαυρος, ἡ σιαγών του ἐκρέματο σιελώδης, οἱ πόδες του μόλις ἐσύροντο... — ἀλλ' ἐσύροντο ὅμως, ἐκινοῦντο, περιεπάτουν, καὶ ὁ μόνος καὶ μονάκριβος κίτρινος ὀφθαλμός του, οὐδὲν μαθὼν οὐδ' ἀπομαθών, περιεσκόπει κλοπίως τὸ μαγειρεῖον, «ζητῶν τίνα καταπίῃ», ὡς ὁ λέων τῆς Γραφῆς.

— Καλέ, ἐστοίχειωσε ὁ μαγκούφης! ἐφώνησεν ἡ μαγείρισσά μας, καὶ ἐσφενδόνισε πάλιν τὴν πυράγραν της κατὰ τοῦ δυστυχοῦς βρυκόλακος, ὅστις ἀγνοῶ ἀληθῶς ποῦ εὗρε τὴν δύναμιν νὰ τραπῇ δρομαῖος εἰς φυγήν.

Καὶ ὁ γάτος μας ἀπεκλήθη ἔκτοτε εἰς ὅλην τὴν γειτονίαν ὁ ἑ π τ ά ψ υ χ ο ς γ ά τ ο ς, καὶ μυθικὴ παράδοσις μεγάλη καὶ πολύστομος περιέβαλε τὴν καψαλισμένην του μορφήν. Ἀλλ' ἡ παράδοσις ἐκείνη καὶ ἡ ἀπαισία φήμη, ἥτις ἐδόξασε τὸ πολυπαθές του γῆρας, ἐπέφεραν τὸ ἀληθὲς πλέον καὶ ἀμετάκλητον αὐτοῦ τέλος.

Τὰ παιδία τῆς συνοικίας ἤρχισαν νὰ διώκωσιν ὅλα ἐναμίλλως καὶ νὰ λιθοβολῶσιν ἀσπλάχνως τὸν ταλαίπωρον βρυκόλακα. Οὐδ' ἔλεος πλέον οὐδὲ χάρις πρὸς τὸ ὑπερφυσικὸν ἐκεῖνο καὶ ἀπαίσιον ὄν, ὅπερ ἐτόλμησε νὰ ἐπανέλθῃ ἀπὸ τὸν κάτω εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον. Πόλεμος ἀκήρυκτος ἐξολοθρευμοῦ ἐκινήθη ἐναντίον του ὑπὸ τοῦ συρφετοῦ τῶν ἀγυιοπαίδων. Ὅπου ἐφαίνετο τὸν ὑπεδέχοντο λίθοι, καὶ ὅπου ἵστατο τὸν ἐδίωκε λάκτισμα. Ἄνελπις, ἀπειρηκὼς καὶ μόλις ἀναπνέων ἐτρύπωσε μίαν ἡμέραν εἰς μίαν γωνίαν, καὶ ἐκεῖ, ἀκίνητος, ἄμαχος, — τίς οἶδεν ἂν μετανοήσας ἢ μὴ διὰ τὸ ληστρικὸν αὐτοῦ παρελθὸν — ἐτάφη ὑπὸ σωρείαν λίθων, τοὺς ὁποίους ἐσφενδόνισαν ἀλλεπαλλήλως κατὰ τῆς λιπότριχος κεφαλῆς του οἱ ἀδυσώπητοι αὐτοῦ διῶκται.

ΠΡΩΗΝ ΚΑΙ ΝΥΝ ΑΘΗΝΑΙ *)

Ὅσοι, γνωρίσαντες τὰς Ἀθήνας πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν, κατέλιπον αὐτὰς καὶ ἐπανέρχονται σήμερον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, τρίβουσιν ἔκπληκτοι τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ δὲν δύνανται νὰ τὰς ἀναγνωρίσωσιν.

Ἀναζητοῦσιν οἱ παλαιότεροι ἐξ αὐτῶν τὸ ἀπέναντι τῆς Τραπέζης — ἦτο μία μόνη τότε — εὐρὺ ξύλινον παράπηγμα, ὅπερ ἔστεγε τὰ πανηγυρίζοντα πᾶσαν βασιλικὴν ἑορτὴν εὐάριθμα ὀρειχάλκινα τηλεβόλα, καὶ ποῦ νὰ τὰ εὕρωσιν! Ἐξέλιπεν ἐκεῖνο, καὶ τούτων ἀπώλετο μετ' ἤχου ἡ μνήμη. Προχωροῦσι περαιτέρω, παρέρχονται τὸ παλαιὸν Σολωνεῖον, καὶ ἀποροῦσι μὴ ἀνευρίσκοντες πλέον ἐκεῖ πλησίον τὰ μικρὰ ἐκεῖνα σανιδόπηκτα καφενεῖα, πέριξ τῶν ὁποίων συνηθροίζοντο τότε αἱ ἄφθονοι ἔτι φουστανέλλαι τῶν ἀγωνιστῶν. Προβαίνουσιν ὀλίγα βήματα, καὶ δὲν εὑρίσκουσι τὸ Τίβολι· προχωροῦσιν ἀκόμη, καὶ δὲν βλέπουσι πλέον τὸ Παυσίλυπον. Ἔκθαμβοι πάντοτε τρέπουσιν ἀλλαχόσε τὸ βῆμα, καὶ ἱστάμενοι πρὸ τοῦ χειμερινοῦ θεάτρου, ὅπερ φρουρεῖ ἔτι ὁ κέρβερος Μίμης, αἰσθάνονται τὸ παράδοξον ἐκεῖνο κρᾶμα λύπης καὶ χαρᾶς, ὅπερ αἰσθάνεται ὁ ἀναβλέπων γέροντα καὶ κατεσκληκότα τὸν παλαιὸν φίλον, ὃν ἐγνώρισεν ἄλλοτε ἀκμαῖον καὶ σφριγῶντα.

— Πῶς χαίρω, ὅτι σ' ἐπαναβλέπω! Τί καλὰ στέκεις! λέγουσι τὰ χείλη.

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ Ποικίλη Στοὰ τοῦ ἔτους 1884.

— Πῶς κατεβλήθης, ταλαίπωρε! Περίεργον νὰ ζῇς ἀκόμη! λέγει ἡ καρδία.

Καὶ αἰσθάνονται πιθανῶς, ὅτι ἡ καρδία των

recht angenehm verblutet,

ὡς λέγει ὁ Heine, καὶ ἐνθυμοῦνται τὴν Comminoti καὶ τὸν Caprile — οἱ ἀρχαιότεροι ἴσως καὶ τὴν Ritta Basso, καὶ τοὺς γεροντικοὺς ἔρωτας τοῦ μακαρίτου Λόντου, καὶ τὰς σατύρας τοῦ Ὀρφανίδου, — καὶ παρέρχονται ἡδέως βαρυθυμοῦντες, καὶ εὐαρέστως αἱμάσσοντες τὴν καρδίαν.

Ἐνθυμοῦνται τότε, ὅτι ἐκεῖ πλησίον, εὐθὺς μετὰ τὸ θέατρον, ἐξετείνοντο κατάσπαρτοι ἀγροὶ καὶ ἁλώνια θεριστῶν καὶ ἄμπελοι περαιτέρω χλοάζουσαι, καὶ τρέπονται πρὸς τὴν πεδιάδα, ἵν' ἀναπνεύσωσιν ἀέρα καθαρώτερον. Ἀλλ' ἀνακόπτει εὐθὺς τὸ βῆμά των κωδωνίζουσα τριάς, καὶ παρελαύνει ἐνώπιόν των βαρεῖα ἡ ἅμαξα τοῦ ἱπποσιδηροδρόμου. Θεωροῦσιν ἀντικρύ, καὶ ἀντὶ ἀγρῶν καὶ ἁλωνίων καὶ θημωνιῶν βλέπουσιν οἰκίας τριωρόφους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸ τηλεγραφεῖον, ἐκτεῖνον διὰ τῶν ἀέρων τοὺς πολυμίτους σιδηροῦς του βραχίονας.

Ἔκπληκτοι πάντοτε, ἐνεοὶ καὶ ὡς ἐν ὀνείρῳ, ἀναβαίνουσι τὴν ὁδὸν Πειραιῶς, φράσσοντες τὰ ὦτά των πρὸς τοὺς συμμιγεῖς μουσικοὺς θορύβους τοῦ ᾠδείου, καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν Πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας, ἥτις, δὲν ἐνθυμοῦνται καλῶς, ἀλλὰ νομίζουσιν ὅτι εἶχεν ἄλλο ποτὲ ὄνομα. Βλέπουσιν ἐκεῖ βρῖθον πλῆθος ἑορτάσιμον, ἐσθῆτας μεταξωτὰς ἀνακινούσας ἄφθονον κονιορτόν, ἁμάξας πλήρεις γυναικῶν ἐψιμυθιωμένων, νήπια ἐνδεδυμένα ὡς πλαγγόνας, νεανίσκους σεισοπυγίζοντας δίκην ἑταιρίδων, καὶ ἀκούουσι τὴν στρατιωτικὴν μουσικὴν παίζουσαν τὰ μέλη τοῦ Boccace, καὶ τρίβουσι πάντοτε τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ δὲν πείθονται ὅτι γρηγοροῦσι.

Μάτην ἀναζητοῦσι γνώριμον μορφὴν μεταξὺ τοῦ πλήθους ἐκείνου τοῦ ποικίλου. Οἱ πλεῖστοι περὶ αὐτοὺς εἶνε νέοι, οἱ δὲ γέ-

ροντες, ὅσοι ἀγνοοῦσιν ἔτι τὸ ὕδωρ τῆς Allen, παρήλλαξαν τόσον! Οὐδ' ἀναβολή τις κἂν ἐκ τῶν παλαιῶν εὐφραίνει πλέον τὸ βλέμμα των. Φουστανέλλας μόλις που σπάνιον ἀπολείπεται ἴχνος, εἶνε δ' ἀπὸ πολλοῦ ἤδη πρόσωπα ἱστορικὰ οἱ ντουμανάδες, οἱ ἑορτάσιμοι τῶν ὑπηρετριῶν κατακτηταί, μὲ τὰ γαροφαλλοκέντητα πορτοκάλλιά των καὶ τὰς ἐρυθρὰς των καλαμάτας.

Ὅλα κύκλω των μετεβλήθησαν· ὅλα! Καὶ ὅ,τι ἀκούουσι καὶ ὅ,τι βλέπουσι. Μόνον ὁ κονιορτός, εὐσταλὴς καὶ ἀκμαῖος ὡς ἄλλοτε, καὶ τῶν ὁδῶν ἡ ἀκαθαρσία καὶ οἱ ῥακένδυτοι στραγαλοπῶλαι ἀναμιμνήσκουσιν αὐτοὺς ἀμυδρῶς τὰς παλαιάς των Ἀθήνας, καὶ ἀναπαύουσι τὰ βλέμματά των ὡς μεμονωμένα νησίδια ἐν μέσῳ τῆς κυκλούσης αὐτοὺς ἐκπολιτιστικῆς πλημμύρας.

* * *

Ἄς φαντασθῇ τις ἐπὶ μικρὸν τοιοῦτόν τινα Ἐπιμενίδην, ὄχι κοιμηθέντα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα ἔτη, ὡς ὁ σοφὸς τῆς Κνωσσοῦ, ἀλλὰ διαμείναντα μακρὰν τῆς πρωτευούσης τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου τριάκοντα, εἰκοσιπέντε, ἢ καὶ εἴκοσι μόνον χρόνους. Δὲν λέγομεν τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα, διότι ἐξ αὐτῶν παρήλλαξαν ἤδη τὸν βίον οἱ πλεῖστοι, ἀφοῦ ἐμερίμνησαν, ἐννοεῖται, ἄλλοι μὲν νὰ κληροδοτήσωσι τὸ χρῆμά των εἰς τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἵνα οἱ σοφοί του πρυτάνεις ἀναλώσωσιν αὐτὸ εἰς γελοιογλυφίας τοῦ Ῥήγα καὶ τοῦ Γρηγορίου, ἄλλοι δὲ θυμοσοφώτεροι νὰ ὁρίσωσι τὴν χρῆσιν αὐτοῦ εἰς ἵδρυσιν φρενοκομείου, καὶ ἄλλοι νὰ τάξωσι τὴν πρόσοδόν του εἰς μόρφωσιν διδασκάλων τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης ἢ ἑρμηνευτῶν τοῦ Σειράχ.

Ὁ Ἐπιμενίδης οὗτος δὲν ἐπανέρχεται, ὡς προείπομεν, εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ τὰς διέρχεται μόνον. Δὲν ἔρχεται νὰ καταλύσῃ τὸν βίον ὑπὸ τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν τοῦ ἄστεος τῆς Παλλάδος, οὐδὲ

νὰ διαθέσῃ τὸ ἀποταμίευμά του εἰς κοινωφελεῖς ἐπιχειρήσεις, οὐδὲ νὰ συνοικίσῃ τὰς ἀκανθοσπάρτους χέρσους τῶν περιχώρων, οὐδὲ νὰ διδάξῃ τοὺς Ἀθηναίους τὴν χρηματιστικήν. Δὲν παρώξυνε τοσοῦτον ἡ νοσταλγία τὸν πατριωτισμὸν αὐτοῦ, οὐδ' ἐκορύφωσε τοσοῦτον τὴν φιλογένειάν του ἡ μακρὰ ἐξ Ἑλλάδος ἀπουσία. Ὁ ἀνὴρ πάσχει περιέργειαν μόνον πατριωτικὴν καὶ οὐδὲν ἄλλο. Εἶνε δὲ ἡ περιέργειά του ἄκακος, ἀθόρυβος, ξένη πάσης ὑστεροβουλίας, ἀμέτοχος ἐπιλογισμοῦ ἢ πλαγίου σκοποῦ οἱουδήποτε. Ἐγνώρισε νεανίας τὴν ἀθηναϊκὴν πρωτεύουσαν, ἑλληνικὴν ἔτι μικρόπολιν, καὶ ἐπανέρχεται νὰ ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ τὴν μακρόθεν φημισθεῖσαν εἰς τὰ ὦτά του εὐρωπαϊκὴν μεγαλόπολιν. Ἐγνώρισε, φοιτῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον πρὸ ἐτῶν πολλῶν, τὰς στενὰς ἀτραπούς, ἃς διέβαινε πρωϊνὸς τὸν χειμῶνα, σπεύδων νὰ καταλάβῃ θέσιν εἰς τὸν Παπαῤῥηγόπουλον. Ἐγνώρισε καὶ ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὴν μεγάλην τάφρον, τὴν ἐκτεινομένην πρὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ τὸν βραχώδη πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον ἀνήφορον, ὃν ἀνεῤῥιχᾶτο ἀσθμαίνων καὶ περιπόρφυρος. Ἐγνώρισε καὶ συνηλλάχθη πολλάκις πρὸς τοὺς ὀρθρίους περιάκτας καφὲ καὶ ζακχάρεως, οἵτινες ἀντὶ μιᾶς μόνης πεντάρας προσέφερον εἰς τοὺς μαθητὰς στενόμακρον χάρτινον κῶνον, περιέχοντα τὰ ἀκριβότερα τοῦ καφέ των συστατικά. Ἐνθυμεῖται τοῦ Βαρνάβα τὸ ἑστιατόριον, ὅπου ἐχόρταινε πολλάκις τὴν μαθητικήν του κοιλίαν δαπανῶν ὀγδοήκοντα μόνον λεπτά. Ἐνθυμεῖται ἔτι τῆς κυρίας Ῥομπὲρ τὸ ἤρεμον καφενεῖον, καὶ τοὺς ἀτελευτήτους ἀγῶνας τοῦ domino, οἵτινες ἐτελοῦντο ἐν αὐτῷ χάριν ἑνὸς τ ρ ι γ ώ ν ο υ. Ἐνθυμεῖται τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὅπου ἀνέπνεε κατὰ τὰς ἑσπέρας τοῦ θέρους τὴν αὔραν τοῦ Σαρωνικοῦ, καὶ τὰ ν ε ρ ὰ ἅτινα ἔφερεν ἀδιακόπως ὁ ὑπηρέτης, ἀτελείωτον συνέχειαν ἑνὸς λουκουμίου ἢ μιᾶς μαστίχης. Διατηρεῖ ἔτι τὴν μνήμην τῶν ἀφελῶν ἐκείνων ἑσπερινῶν συναναστροφῶν, αἵτινες ἤρχιζαν εἰς τὰς ὀκτὼ καὶ ἐτελείοναν εἰς τὰς δέκα, συνεκροτοῦντο δὲ προχείρως ἐκ τῶν τυχόντων φίλων, καὶ ἠρτύοντο δι' ἑνὸς μὲν ἐνίοτε μόνου

καφὲ ἀλλὰ διὰ πολλῆς καὶ ἀκόπου πάντοτε φαιδρότητος. Δὲν ἐλησμόνησε τὰ δίτροχα μικρὰ ἁμάξια τῆς ἀγορᾶς, οὐδὲ τό: ἄλλος διὰ κάτω! τῶν ἁμαξηλατῶν, οἵτινες ἐπὶ ὥρας μακρὰς ἠγωνίζοντο νὰ συμπληρώσωσι διὰ τὸν Πειραιᾶ τὸ ἔμψυχον αὐτῶν φορτίον. Ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὰς χονδρὰς ῥάβδους τῶν ἀστυνομικῶν κλητήρων καὶ τὸν κυανόλευκον χρωματισμόν των, καὶ τὴν κεχαραγμένην ἐπ' αὐτῶν Ἰσχὺν τοῦ Νόμου. Ἐνθυμεῖται, . . . καὶ τί δὲν ἐνθυμεῖται! Ἀλλ' οὐδὲν σχεδὸν — εἶπον φίλοι πρὸς αὐτὸν — σώζεται πλέον ἐξ ὅσων ἐνθυμεῖται. Ἐξέλιπον, τῷ εἶπον, πάντα ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ τῆς μικροπόλεως γνωρίσματα, καὶ αἱ Ἀθῆναι ἤλλαξαν ὄψιν. Αἱ ὁδοί των ηὐρύνθησαν, καὶ αἱ οἰκίαι των ηὔξησαν εἰς ὄγκον καὶ ὕψος. Τὰ καφενεῖά των ἐπληθύνθησαν περίκομψα καὶ μεγάλα, οἱ δὲ φοιτηταί των ἐδεκαπλασιάσθησαν, ὅσον σχεδὸν καὶ τοῦ Πανεπιστημίου οἱ φοιτηταί. Ὀλίγοι μόνον πρεσβῦται καὶ πρεσβυτίζοντες παίζουσιν ἔτι δόμινον εἰς τὰ καφενεῖα· οἱ ἄνδρες καὶ οἱ νέοι παίζουσιν ἐκαρτὲ καὶ βακκαρὰ εἰς τὴν λέσχην, καὶ ἡ ἐνθήκη δὲν εἶνε πλέον ἓν τρίγωνον, ἀλλὰ πολλαὶ δραχμῶν νέων χιλιάδες. Ἐξηφανίσθησαν τὰ δίτροχα ἁμάξια, καὶ αἱ ἅμαξαι τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης εἶνε σήμερον αἱ ὡραιότεραι τῆς Εὐρώπης. Τὸ ἄλλος διὰ κάτω δὲν ἀκούεται πλέον, διότι αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι σιδηρόδρομον, δέκα ὅλων χιλιομέτρων. Αἱ συναναστροφαὶ ἀρχίζουσι σήμερον ὅτε ἐτελείονον ἄλλοτε, οἱ δὲ ἀστυνομικοὶ κλητῆρες δὲν φέρουσι πλέον ῥάβδους χονδρὰς ἀλλὰ προφυρᾶς ἐφεστρίδας.

Πάντα ταῦτα εἶπον εἰς τὸν περίεργον πατριώτην νεήλυδες ἐξ Ἀθηνῶν φίλοι, καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ θαυμασιώτερα τῷ διηγήθησαν περὶ τῆς ἀγαπητῆς πόλεως τῶν νεανικῶν του χρόνων.

Ἔρχεται λοιπὸν νὰ ἴδῃ καὶ αὐτὸς τὰ συντελεσθέντα θαύματα, καὶ νὰ θαυμάσῃ ἰδίοις ὄμμασι τὴν εἰς Ἀθήνας ἀθρόαν εἰσβολὴν οὐχὶ πλέον τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ τῶν πολιτισμῶν τῆς Ἑσπερίας. Ἔρχεται νὰ ἴδῃ τὴν πρὸ τριακονταετίας ἄμορφον κάμπην μεταμορφωθεῖσαν εἰς περικαλλῆ χρυσαλλίδα. Ἔρχεται νὰ ἀνανεώσῃ

εἰς ἐφόδιον τῶν πρεσβυτικῶν του ἡμερῶν τὴν εἰς τὰς δέλτους τῆς μνήμης του ταμιευμένην παλαιὰν εἰκόνα τοῦ ἄστεος, ὡς ἀνανεοῦσιν, ἀπὸ ἡλικίας εἰς ἡλικίαν, τὰ φωτογραφήματα τῶν τέκνων των οἱ φιλόστοργοι πατέρες.

* *
*

Ὁ ἀγαθὸς οὗτος παλαιὸς ἀθηναῖος κατέπλευσε νύκτα εἰς Πειραιᾶ, καὶ ἀνῆλθεν, ἐννοεῖται, εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Ἀνησύχησεν ὀλίγον, ὅτε ἤκουσε τοὺς ἁμαξηλάτας προσφωνοῦντας τὰ ἐξ ἁμάξης ἀληθῶς πρὸς ἀλλήλους, ἵνα κατορθώσωσι νὰ ἐξέλθωσι τῆς αὐλῆς τοῦ σταθμοῦ· ἀλλὰ τοῦτο ἀνέμνησεν αὐτὸν τὰς παλαιάς του Ἀθήνας, καὶ τὸ γνώριμον τοῦ πράγματος ἐμετρίασε κάπως τὸ τραχὺ τοῦ ἀκούσματος. Ἠπόρησεν ἔπειτα, ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον μετάβασις διήρκεσε περισσότερον τοῦ σιδηροδρομικοῦ του ταξειδίου.

— Ἀληθῶς αἱ Ἀθῆναι ἔγειναν μεγαλόπολις, διενοήθη μετ' ἐνδομύχου εὐχαριστήσεως.

Οὕτω δέ, ἀναπνέων δι' ὅλων αὐτοῦ τῶν πνευμόνων τὸν ἱκανῶς ἄοσμον κονιορτὸν τῆς Αἰολικῆς ὁδοῦ καὶ κατόπιν τῆς Ἑρμαϊκῆς, προκύπτων ἀνὰ πᾶν βῆμα διὰ τῆς θυρίδος τῆς ἁμάξης, ἵνα θεωρήσῃ τὰ ἑκατέρωθεν κατάφωτα ἐργαστήρια, καὶ μετ' ἀνεκφράστου θυμηδίας θεώμενος τοὺς διαβάτας, ἔφθασεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Μασσαλίας — ἤτοι τῆς Ἀνατολῆς, ὡς αὐτὸς ἐκ παλαιοῦ τὸ ἐγνώριζε — κ' ἐζήτησε δωμάτιον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ.

Δὲν κατεκλίθη, καίτοι ἦτο ἀργὰ καὶ πολλὴν ᾐσθάνετο κόπωσιν. Ἤνοιξε τὸ παράθυρον κ' ἐθεώρησεν ἔξω. Ἐδίψα Ἀθήνας. Μάτην ὅμως ἐκάλει τὸ βλέμμα του ἡ ὑπὲρ τὸν Παρθενῶνα φεγγοβολοῦσα πανσέληνος, καὶ μάτην τῷ προσεμειδία ὁ ἔναστρος οὐρανός. Αὐτὰ ἦσαν παλαιὰ καὶ γνώριμα. Αὐτὸς ἤθελε νέα καὶ

ἄγνωστα. Ἤθελε νὰ ἴδῃ διαβάτας πυκνοὺς πληροῦντας τὴν ὁδόν, καὶ ἀμάξας ἀλλεπαλλήλους παρερχομένας, καὶ καταστήματα πλήρη ἀγοραστῶν καὶ περιέργων, καὶ θόρυβον πολύν, καὶ ζωήν, καὶ κίνησιν. Ἤθελε ν' ἀγρυπνήσῃ ἄκων ἐκ τῆς τύρβης τῆς μεγαλοπόλεως. Ἀλλ' ἡ προσδοκία του ἀπέμεινεν ἐσφαλμένη, καὶ ταχέως κατενόησεν, ὅτι μάτην ἠγρύπνει. Ἤκουσεν ἀπό τινων ὀψοπωλείων τοὺς σαρδελλοπώλας παῖδας πανηγυρίζοντας μεγαλοφώνως τὸ ἕωλον ἐμπόρευμά των, ἤκουσε τὸν κρότον μιᾶς ἀμάξης κατευθυνομένης ἀργὰ εἰς τὸν σταῦλόν της, ἤκουσε τὸ παροίνιον ᾆσμα διαβατῶν τινων, παράδοξον ἐχόντων τὴν ἀναβολήν, εἶδε καὶ δύο ἀστυνομικοὺς κλητῆρας, μειδιῶντας εὐσυνειδήτως πρὸς τὰς βωμολόχους εὐφυολογίας τῶν ᾀδόντων. Ἀλλὰ τόσον μόνον.

Τέλος ἐκουράσθη, ἐνύσταξε, κατεκλίθη καὶ ἀπεκοιμήθη.

Εἶδε καθ' ὕπνους, ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶχον μεταβληθῆ εἰς Φλωρεντίαν, καὶ μετὰ μικρὸν ὅτι ὡμοίαζον τὰς Βρυξέλλας. Κατεγίνετο δὲ ἤδη νὰ τὰς μεταμορφώσῃ εἰς Παρισίους, ὅτε ἐξύπνησεν.

Ἐνεδύθη ταχὺς καὶ κατέβη νὰ πίῃ τὸν καφέν του εἰς ἓν καφενεῖον, κατὰ τὴν παλαιὰν νεανικήν του συνήθειαν. Εἰσῆλθε δὲ εἰς τὸ πρῶτον, ὅπερ ἔτυχε δεξιᾷ του, ἀπέναντι τῆς μεγάλης οἰκίας τοῦ Μελᾶ.

Ἤλπιζε νὰ ἦνε μόνος, ἢ σχεδὸν μόνος — ἦτο ἀκόμη πολὺ πρωῒ — καὶ ν' ἀναγνώσῃ ἐν ἡσυχίᾳ δέσμην ὅλην πρωϊνῶν ἐφημερίδων, ἃς ἐπὶ τούτῳ εἶχεν ἀγοράσει πρὸ μικροῦ, ἅμα ἐξελθὼν τοῦ ξενοδοχείου. Ἀλλὰ τὸ καφενεῖον ἦτο πλῆρες ἀνθρώπων ὀρθίων καὶ καθημένων, ὧν οἱ περισσεύοντες ἀπέφρασσον καὶ τὰς εἰσόδους, κατέκλυζον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ πεζοδρόμιον. Μὴ ἐννοῶν πόθεν καὶ πῶς τοσούτῳ πυκνὸν τὸ πρωϊνὸν ἐκεῖνο σμῆνος τῶν ἀέργων, μόλις κατώρθωσε νὰ εὕρῃ θέσιν ἐγγὺς ἑνὸς τραπεζίου, καὶ πολλάκις ζητήσας, νὰ λάβῃ τέλος τὸν βαρὺν καὶ γλυκύν, ὃν ἀπὸ τριάκοντα ἤδη ἐτῶν μάτην ἐπόθει ἡ καρδία του.

Ἐστενοχωρεῖτο κάπως, ἀλλ' ἦτο εὐχαριστημένος. Τὸ πλῆ-

θος ἐκεῖνο ὅπερ τὸν περιεκύκλου, ὁ συμμιγὴς τῶν φωνῶν του θόρυβος, αἱ κραυγαὶ τῶν παρερχομένων ἐφημεριδοπωλῶν, ἡ τύρβη τῶν ἀεικινήτων ὑπηρετῶν τοῦ καφενείου, ἐτάραττον μὲν τὴν ἀνάγνωσίν του, ἀλλὰ τὸν ἔτερπον ἐνδομύχως, διότι ἐπλήρουν τὰς προσδοκίας του.

— Ἀλήθεια ἔγειναν μεγαλόπολις αἱ Ἀθῆναι, διελογίσθη καὶ ἐξηκολούθησε ῥοφῶν μὲν τὸν καφέν του, προσπαθῶν δὲ ν' ἀναγνώσῃ καὶ τὰς ἐφημερίδας του.

Αἴφνης ἵσταται ἐνώπιόν του ἀνὴρ ὁμῆλιξ, τὸν βλέπει ἐπί τινας στιγμὰς ἀτενῶς, καὶ τείνων πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα,

— Δὲν μὲ γνωρίζεις; λέγει πρὸς αὐτὸν μειδιῶν.

— Ὁ Γιαννάκης! ἀναφωνεῖ ὁ νέηλυς Δημητράκης—εἰς ὃν πρέπει τέλος νὰ δώσωμεν ἓν ὄνομα.

— Ὁλόκληρος. Ἀλλὰ πῶς ἐδῶ; πόθεν ἔτσι ἔξαφνα; πότε ἦλθες;

— Χθὲς τὸ βράδυ, ἀπὸ τὸ Παρίσι, διὰ νὰ ἰδῶ τὰς Ἀθήνας μου.

— Πάντοτε φιλαθήναιος! Σ' ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ τοὺς μαθητικούς μας χρόνους, ὅτε ἀνέβαινες δὶς τῆς ἑβδομάδος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ νὰ θαυμάσῃς τὸ πανόραμα τῶν Ἀθηνῶν.

— Τώρα τὰς θαυμάζω ἀπ' ἐδῶ. Τί μεταβολή! Καὶ σὺ τί γίνεσαι, τί κάμνεις;

— Τὸ βλέπεις, τὶ κάμνω.

— Δὲν τὸ βλέπω διόλου.

— Πῶς; δὲν ἐννόησες ἀκόμη ποῦ εὑρίσκεσαι;

— Εἰς καφενεῖον, ὑποθέτω.

— Ναί, ἀλλὰ εἰς καφενεῖον μεσιτῶν.

— Μεσιτῶν; Ἔγεινες μεσίτης λοιπὸν ἀπὸ ὑπάλληλος;

— Τὶ νὰ κάμω, ἀγαπητέ; Ἡ κυβέρνησις μ' ἔτρεφε πολὺ μέτρια, ἐγὼ δὲ καμμίαν διάθεσιν δὲν εἶχα νὰ γείνω ἀσκητής. Ἐβαρέθην ἐπὶ τέλους τὴν πεῖναν κ' ἔγεινα μεσίτης.

— Κερδίζεις τώρα περισσότερα;

— Κερδίζω κατὰ μῆνα ὅσα ἔπαιρνα κατ' ἔτος ἀπὸ τὸ δημόσιον.

— Λαμπρά· καὶ ὅλοι αὐτοί εἶνε συνάδελφοί σου;

— Οἱ περισσότεροι. Ἄλλοι παλαιοὶ ὑπάλληλοι ὡς ἐγώ· ἄλλοι νέοι ἐπιστήμονες, τοὺς ὁποίους ἄφινε νηστικοὺς ἡ ἐπιστήμη· ἄλλοι φοιτηταί, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκουν περισσότερον προσοδοφόρον νὰ φοιτοῦν ἐδῶ παρὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἄλλοι εἶχαν ἔργον καὶ τὸ ἄφησαν, ἄλλοι δὲν εἶχαν καὶ ηὗραν. Ὅλοι των τέλος πάντων τοὺς ὁποίους βλέπεις ἐδῶ συναθροισμένους, πάσχουν μίαν κοινὴν ἀσθένειαν . . . δίψαν χρημάτων.

— Νὰ τὴν ἔχουν οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γέροντες, δὲν ἀπορῶ. Ὅταν κανεὶς δὲν ἔχῃ πλέον πόθους, οὔτε ἐλπίδας, οὔτε φιλοδοξίαν οιανδήποτε, ἐννοῶ νὰ κυνηγᾷ τὰ χρήματα. Ὅταν ξηρανθῇ ἡ καρδία, μόνον μὲ χρήματα ποτίζεται, συμφωνῶ· ἀλλὰ νὰ πάσχουν δίψαν χρημάτων καὶ οἱ νέοι. . . .

— Εἶνε κάπως περίεργον, θὰ εἰπῇς.

— Περίεργον; Εἶνε λυπηρόν, πολὺ λυπηρὸν διὰ τὸ μέλλον τοῦ τόπου. Ποίους ἄνδρας τοῦ ἑτοιμάζουν οἱ νέοι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐγήρασαν τόσον πρόωρα; Ποίας ἠθικὰς δυνάμεις τοῦ φυλάττουν οἱ ἀμύστακες αὐτοὶ μεσῖται, τοὺς ὁποίους ἐξήντλησεν ἢ θὰ ἐξαντλήσῃ βέβαια ὁ πυρετὸς τῶν χρημάτων; Ποῖον εὐγενὲς αἴσθημα θὰ μείνῃ εἰς τὴν καρδίαν των, ὅταν γείνουν ἄνδρες, ἀφοῦ ὅλη των ἡ ὕπαρξις συνεκεντρώθη ἀπὸ τώρα εἰς τὸ ὑλικὸν κέρδος; Τί κεφάλαιον γνώσεων, μαθήσεως, ἐργασίας, ἠθικότητος θὰ ταμιεύσουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διὰ τὸ μέλλον των;

— Ἐνδιαφέρεσαι, φίλε μου, διὰ πράγματα, διὰ τὰ ὁποῖα αὐτοὶ πολὺ ὀλίγον ἐνδιαφέρονται. Σὺ ἐταμίευσες ἀρκετὴν ποίησιν ἀπὸ τὴν νεότητά σου. Αὐτοὶ ἐργάζονται νὰ ταμιεύσουν χρήματα, διότι τὰ χρήματα μόνον σήμερον κάμνουν τὸν ἄνθρωπον.

— Αὐτοῦ κατηντήσατε καὶ σεῖς; σᾶς συγχαίρω.

— Διατί νὰ μὴ καταντήσωμεν, ἀφοῦ κατήντησεν αὐτοῦ ὅλος ὁ κόσμος;

— Διότι ὁ ἄλλος κόσμος εἶνε γέρων, καὶ ἡ Ἑλλὰς εἶνε ἀκόμη

νέα· νά, διατί! Ἂν ὁ ἄλλος κόσμος ἔσπασεν ἀλληλοδιαδόχως ὅλους τοὺς πήχεις μὲ τοὺς ὁποίους ἐμέτρει ἄλλοτε τὴν ἀξίαν, καὶ τὴν μετρεῖ μόνον σήμερον μὲ τὰ χρήματα, εἶχε καιρὸν νὰ τὸ κάμῃ, διότι ζῇ πρὸ αἰώνων. Σεῖς ὅμως εἶσθε ἀκόμη νήπια. Ἐβγήκατε χθὲς ἀπὸ τὸ αὐγόν· δὲν ἔχετε βιομηχανίαν, δὲν ἔχετε ἐμπόριον, δὲν ἔχετε σχολεῖα, δὲν ἔχετε κλῆρον, δὲν ἔχετε τίποτε, καὶ νομίζετε ὅτι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὠμέγα τοῦ πολιτισμοῦ εἶνε τὰ πλήρη χρηματοκιβώτια.

— Εἶσαι κἄπως ὑπερβολικός. Λησμονεῖς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι σήμερον ἔχουν πολὺ περισσοτέρας ἀνάγκας, παρ' ὅσας εἶχαν πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, καὶ ὅτι αἱ ἀνάγκαι αὐταὶ δὲν θεραπεύονται μὲ δρόσον, μὲ σύννεφα καὶ μὲ πανσέληνον.

— Δὲν τὸ λησμονῶ διόλου. Βλέπω μάλιστα μὲ λύπην μου, ὅτι ηὐξήσατε τὰς ἀνάγκας σας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι θεραπεύονται μόνον μὲ χρήματα, καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε βέβαια αἱ εὐγενέστεραι ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου. Διατὶ ὅμως τὰς ηὐξήσατε; Ποῖος σᾶς ἐβίασε;

— Ὁ πολιτισμός, φίλτατε· ὁ πολιτισμός! Δὲν ἠξεύρεις, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἔγειναν μεγαλόπολις; ὅτι δὲν ἔχουν πλέον σαράντα, ἀλλὰ ἑκατὸν χιλιάδας κατοίκους; ὅτι . . .

— Ὅλ' αὐτὰ μοῦ τὰ εἶπαν, καὶ ἦλθα νὰ τὰ ἰδῶ. Ἀλλὰ τί νὰ σοῦ εἰπῶ; τὸ πρῶτον σημεῖον τοῦ πολιτισμοῦ σας, τὸ ὁποῖον βλέπω, δὲν εἶνε πολὺ ὀρεκτικόν.

— Ἰδὲ καὶ τὰ ἄλλα, καὶ ἐλπίζω νὰ μεταβάλῃς γνώμην. Ἀλλὰ τώρα μὲ συγχωρεῖς νὰ σ' ἀφήσω, προσέθηκεν ὁ Γιαννάκης μειδιῶν. Οἱ πελάται μου βλέπεις ἀνησυχοῦν. Πλησιάζει ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ μηνός, καὶ ἔχομεν ἐργασίας· τὸ ἑσπέρας ὅμως σὲ θέλω· θὰ ἔλθω νὰ σὲ πάρω ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖόν σου . . . . Ποῦ κατέλυσες;

— Εἰς τὴν Μασσαλίαν.

— Λοιπὸν ἀναβλεπώμεθα.

Καὶ οἱ δύο φίλοι ἐχωρίσθησαν.

* *
*

Ὁ Δημητράκης ἔμεινε μόνος, ἀλλὰ δὲν ἔμεινεν ἐν τῷ καφενείῳ· τὰ πέριξ αὐτοῦ γινόμενα δὲν ἐκίνουν πλέον τὴν περιέργειάν του, ἐτάραττον δὲ τὴν πατριωτικήν του χολήν. Εἶχε τόσους γνωρίσει οἰκείους καὶ φίλους, καταποθέντας εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν χρηματιστηρίων! Ἐνθυμεῖτο ἄλλους, καὶ αὐτοὶ ἦσαν οἱ ὀλιγώτεροι, ὧν εἶχε ῥικνώσει τὴν καρδίαν τὸ ἀπὸ τῆς κυβείας χρῆμα, καὶ ἐθεώρει τὸν κύκλῳ τυρβάζοντα ὅμιλον ὡς ἀγέλην θυμάτων, ἀγομένην ταχέως ἢ βραδέως ἀλλ' ἀναποδράστως πάντοτε εἰς τὰ σφαγεῖα δύο ἢ τριῶν μεγάλων κερδοσκόπων.

Συνήγαγε τὰς ἐφημερίδας του, ἐταμίευσεν αὐτὰς διὰ τὸν μεσημβρινόν του ὕπνον εἰς τὸ θυλάκιόν του, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδόν.

Οὐδένα εἶχε σκοπὸν τὸ βῆμά του. Ἤθελεν ἁπλῶς νὰ περιέλθῃ τὴν πόλιν, καὶ νὰ ἴδῃ τὰς ἐξωτερικὰς καὶ ὁρατὰς οὕτως εἰπεῖν προόδους της.

Κατέβη οὕτω πρὸς τὴν ὁδὸν Πατησίων, ἐσταμάτησεν ὀλίγον πρὸ τοῦ πλήθους τῶν διασταυρουμένων ἁμαξῶν καὶ τῆς παρερχομένης ἁμάξης τοῦ ἱπποσιδηροδρόμου, καὶ μόλις κατώρθωσε νὰ ἀναγνωρίσῃ ποῦ εὑρίσκετο, βλέπων δεξιᾷ του τὴν ἀμετάβλητον παλαιὰν οἰκίαν τοῦ Μαυροκορδάτου, πιεζομένην ὑπὸ τὸν ὄγκον τῶν πέριξ οἰκοδομῶν. Εἶδε κύκλῳ, καὶ ἐθαύμασε τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἐν ὑπαίθρῳ καθημένων, ὧν ἄλλοι μὲν ἔπινον τὸν καφέν των, ἄλλοι ἐκαθαρίζοντο τὰ ὑποδήματα, ἄλλοι ἀνεγίνωσκον ἐφημερίδας, ἄλλοι συνωμίλουν, καὶ ἄλλοι, οἱ ἐνεργητικώτεροι, ἐθεώρουν τοὺς παρερχομένους.

— Πολὺ πρέπει νὰ ἐπλούτησαν αἱ Ἀθῆναι, διελογίσθη, διὰ νὰ ἔχουν τόσους ἀργοὺς καὶ τόσα καφενεῖα.

Καὶ ἐτράπη δεξιᾷ, ἀναβαίνων τὴν ὁδὸν Σταδίου.

Ἐδῶ ἀληθῶς τὰ ἔχασε.

Οὔτε τάφρος πλέον, οὔτε γεφύρια συνδέοντα τὰς βραχώδεις πλευράς της, οὔτε μάνδραι κατηρειπωμέναι, ὡς ἄλλοτε, οὔτε οἰκόπεδα ἀναπεπταμένα εἰς πᾶσαν τοῦ παροδίτου ἀνάγκην.

Οἰκίαι ἑκατέρωθεν μεγάλαι, καὶ πεζοδρόμια πλακόστρωτα, καὶ σύρματα πολλαπλᾶ τηλεγράφων, καὶ δενδροστοιχίαι, καὶ ἰκριώματα κολοσσιαῖα μεγάρων οἰκοδομουμένων.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὀλίγου δεῖν ἐξώρυττε τὸν ὀφθαλμόν του ἡ λατύπη τῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου μαρμαροκοπούντων οἰκοδόμων, καὶ ἐκηλίδου τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ τὸ ἄνωθεν καταπίπτον κονίαμα. Ἀλλὰ τί ἐσήμαινον τὰ παροδικὰ ταῦτα μικρολογήματα ἀπέναντι τῆς καλλιμαρμάρου οἰκοδομῆς;

Περαιτέρω τὸν ἐξένισε κάπως τὸ οἰκτρὸν θέαμα τῶν ξηρῶν πεύκων, ἅτινα δίκην ἀνεστραμμένων σαρωμάτων παρετάσσοντο ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐφαίνοντο παρακαλοῦντα τοὺς διαβάτας νὰ πτύσωσιν εἰς τὰς ῥίζας των, ἵνα δροσισθῶσιν, ἐνῷ ἐγγὺς αὐτῶν ἔῤῥεε διαρκῶς βρύσις κατακλύζουσα τὴν ὁδόν. Προσεπάθησε νὰ εὕρῃ πατριωτικήν τινα ἐξήγησιν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν, ὡς δὲν κατώρθωσεν ἐπίσης νὰ ἐννοήσῃ, διατί ἡ μὲν ὁδὸς ἦτο πλήρης πηλοῦ ἐκ τοῦ καταβρέγματος, τὰ δὲ πεζοδρόμια πλήρη κονιορτοῦ καὶ χωμάτων καὶ σκυβάλων.

Ἔφθασεν οὕτω ἀπορῶν πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ἐσταμάτησεν ἐκεῖ μικρόν, καὶ μετὰ συγκινήσεως ἀνεπόλησεν ἡμέρας ἀρχαίας. Περιῆλθε χαίρων τὸ θαλερόν του κηπάριον, ἐντράπη ὀλίγον, ἰδὼν δι' ὁποίων ἀγαλμάτων ἐτίμησεν ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη τὴν μνήμην τοῦ Ῥήγα καὶ τοῦ Γρηγορίου, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀριστερᾷ πευκῶνα, ἵνα ἐπανίδῃ τὸν τάφον τῶν ἱερολοχιτῶν. Ἐδῶ κατεξανέστη ἡ καρδία του, — ἀφοῦ κατεξανέστη πρότερον ἡ ὄσφρησις του — καὶ ἐκάλυψεν ἐξ αἰσχύνης τὸ πρόσωπον, βλέπων ὁποῖον φόρον σεβασμοῦ ἐκλήθησαν οἱ παροδῖται καὶ οἱ φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου νὰ προσφέρωσιν εἰς τοὺς ἥρωας τοῦ Δραγατσανίου.

Κατέλιπε βαρυθυμῶν τὸν δυσώδη περίβολον, καὶ χαιρετίσας

διὰ τρυφεροῦ βλέμματος τὴν ἀπέναντι μεγάλην οἰκίαν, ἧς μαθητής ποτε πρὸ χρόνων πολλῶν εἶχε κατοικήσει ἐν στενὸν δωμάτιον, ἐπροχώρησεν ἀναβαίνων τὴν λεωφόρον Πανεπιστημίου.

Ὡραία, πολὺ ὡραία τοῦ ἐφάνη ἡ Ἀκαδημία.

— Τί θὰ τὸ κάμουν ἄραγε τὸ κατάχρυσον αὐτὸ οἰκοδόμημα ; εἶπε καθ' ἑαυτόν, καὶ ἐνθυμηθεὶς τοὺς στίχους τοῦ Bodenstedt·

Geld lieber ohne Taschen
als Taschen ohne Geld,

— Καλλίτερα, εἶπε παρωδῶν, νὰ εἴχαμεν ἀκαδημαϊκοὺς χωρὶς Ἀκαδημίαν, παρὰ Ἀκαδημίαν χωρὶς ἀκαδημαϊκούς.

Παρῆλθε τοὺς βασιλικοὺς σταύλους, οὓς εὗρεν ὡς τοὺς εἶχεν ἀφήσει, καὶ θαυμάζων πάντοτε τὰ ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ νεόδμητα μέγαρα, ἔφθασεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν ἀνακτόρων.

Τί ἦτο αὐτό ! Ἀτμομηχανὴ συρίζουσα, καὶ ἅμαξαι κατόπιν συρόμεναι πλήρεις ἀνθρώπων, καὶ σιδηρᾶ ἐλάσματα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ !

— Μνήσθητί μου, Κύριε ! ἀνέκραξεν ὁ Δημητράκης, καὶ ἐσταυροκοπήθη.

Κυκεὼν ἀληθὴς ἔγεινεν ὁ ἐγκέφαλός του, καὶ ἔστη ἐνεὸς καὶ ἄλαλος, μὴ δυνάμενος νὰ συμβιβάσῃ ὅ,τι ἔβλεπε μὲ ὅ,τι εἶδε πρὸ μικροῦ.

— Μὰ τὸ ναί, εἶπε, περίεργον πολιτισμὸν ἔχουν αἱ Ἀθῆναι. Πολιτισμὸν Λονδίνου καὶ πολιτισμὸν χωρίου τῆς Βουλγαρίας.

Ἀλλ' ὁ ἥλιος τῶν Ἀθηνῶν ὁ καυστικὸς καὶ ἀπολίτιστος ἤρχιζεν ἤδη νὰ φλέγῃ τὴν φαλακρὰν κεφαλὴν τοῦ νεήλυδος πατριώτου.

— Τὸ ἑσπέρας βλέπω τὰ ἄλλα μὲ τὸν Γιαννάκην ! διελογίσθη, καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του.

Ἃς ἀφήσωμεν τὸν ξένον ἡμῶν νὰ ἀναγνώσῃ ἥσυχος τὰς πρωϊνάς του ἐφημερίδας, χωρὶς ν' ἀναγράψωμεν τὰς ἐξ αὐτῶν ἐντυπώ-

σεις του περὶ τῆς γλωσσικῆς καὶ δημοσιογραφικῆς προόδου τῶν Ἀθηνῶν.

Ἃς τὸν ἀφήσωμεν ἐπίσης νὰ κοιμηθῇ τὸν μεσημβρινόν του ὕπνον μ᾽ ὅσην ἀταραξίαν τῷ ἐπιτρέπουσιν αἱ μυῖαι, οἱ σκνῖπες καὶ οἱ κώνωπες τῆς κλασικῆς πόλεως, καὶ ἃς παρακολουθήσωμεν αὐτὸν τὴν ἑσπέραν, ἐξερχόμενον εἰς περίπατον μετὰ τοῦ Γιαννάκη.

Ὁ Γιαννάκης, ὡς μεσίτης σεβόμενος ἑαυτὸν καὶ τοὺς πελάτας του, ἔχει, ἐννοεῖται, δίφρον κομψότατον, εἰς ὃν ἐπιβιβάζει τὸν φίλον του, ἀναφωνοῦντα φαιδρῶς·

— Ἔχεις καὶ ἀμάξι, βλέπω.

— Μεσίτης καὶ ἰατρὸς χωρὶς ἀμάξι δὲν κάμνει σήμερον δουλειὰ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀγαπητέ.

Καὶ φωνεῖ πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην·

— Τράβα εἰς τὰ Πατήσια!

— Ἐδῶ εἶνε τὸ Πολυτεχνεῖον, λέγει μετὰ μικρὸν εἰς τὸν νεήλυδα φίλον· θὰ τὸ ἐνθυμεῖσαι βέβαια.

— Τὸ ἐθεμελίοναν, νομίζω, ὅταν ἔφυγα· πῶς; δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη;

— Ἐτελείωσαν τὰ χρήματα.

— Δὲν ἠμπορούσατε νὰ τὸ κάμετε μικρότερον μ᾽ ὅσα χρήματα εἴχατε; θὰ ἐχωροῦσε, ὑποθέτω, πάντοτε τὴν ἀθηναϊκὴν καλλιτεχνίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ ἄλλο, τί εἶνε;

— Τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.

— Καὶ αὐτὸ ἀτελείωτον. Ἂς ἦνε! ἑλληνικὴ ἀσθένεια. Μεγάλα τὰ σχέδια καὶ μικρὰ τὰ πράγματα. Ἀλλ᾽ ἃς ἀφήσωμεν τὰς οἰκοδομάς, νὰ ἰδοῦμεν ὀλίγον καὶ τὸν ζωντανὸν κόσμον. Ποία εἶνε αὐτὴ ἡ κυρία εἰς τὸ ἀμάξι;

— Εἶνε μία κυρία . . . κἄπως . . . δηλαδή . . . πῶς νὰ σοῦ εἰπῶ . . .

— Ἐννόησα. Περίεργον νὰ ἦνε τόσον σεμνὰ ἐνδυμένη. Ἐγὼ θὰ ἐξελάμβανα ὡς τοιαύτην ἐκείνην ἐκεῖ, ἡ ὁποία περιπατεῖ δεξιᾷ εἰς τὸ πεζοδρόμιον.

— Αὐτή; εἶνε κυρία πολὺ καθὼς πρέπει.

— Καὶ διατί ἐνδύεται ἔτσι;

— Εἶνε συρμός, φαίνεται.

— Ὁ συρμὸς εἶνε πολλῶν εἰδῶν, ἀγαπητέ· ἀλλ' αἱ κυρίαι σας, βλέπω, δὲν ἐκλέγουν τὸν καλλίτερον. Καὶ αὐτὴ ἡ ἄλλη κυρία εἰς τὸ ἁμάξι, ποία εἶνε;

— Ὅ,τι ἦτον ἡ πρώτη.

— Αἴ! νὰ σοῦ εἰπῶ, καλὰ προωδεύσατε. Μὲ τὸ ἔλεγαν...

Ἀλλὰ διακόπτει αἴφνης τοὺς λόγους τοῦ ἀγαθοῦ ξένου θόρυβος φωνῶν, κραυγῶν, ὕβρεων, ἀνταλλασσομένων μεταξὺ καρραγωγέως ἐλαύνοντος τὸ ἁμάξιόν του ἀπὸ ῥυτῆρος καὶ κλητῆρος ἀστυνομικοῦ διατάσσοντος αὐτὸν νὰ σταματήσῃ. Ὁ ἁμαξηλάτης φαίνεταί πως ὑποβεβρεγμένος, ὁ δὲ κλητὴρ δὲν φαίνεται νῆστις.

Τί προσφωνοῦσιν ἀλλήλους ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, εὐκόλως δύναταί τις νὰ φαντασθῇ. Τὸ ἁμάξιον τρέχει πάντοτε, ὁ κλητὴρ μονολογεῖ, χειρονομῶν τραγικῶς ὡς πρωταγωνιστὴς τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου, διότι οὐδεμίαν ἔχει αὐτὸς διάθεσιν οὔτε αἱ κνῆμαί του δύναμιν νὰ τρέξωσι κατόπιν τοῦ παραβάτου τῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων, οἱ δὲ διαβάται ὑποχωροῦσι μὲν φρονίμως πρὸ τοῦ καλπάζοντος ἱππαρίου, συναγείρονται δὲ περὶ τὸν κλητῆρα καὶ σχολιάζουσι πατριωτικῶς τὰ συμβαίνοντα. Ἀλλὰ διὰ μιᾶς ἡ σκηνὴ μεταβάλλεται. Τὸ ἁμάξιον τρέχον πάντοτε ἀνατρέπει ἐν μέσῃ ὁδῷ ἀμέριμνον χωρικόν, μεταβαίνοντα ἐπὶ τοῦ ὄνου του εἰς τὴν πόλιν, καὶ τὸ ἱππάριον σταματᾷ, ἔκπληκτον καὶ αὐτὸ πρὸ τοῦ κατορθώματός του. Ὁ κλητὴρ καταφθάνει τότε δρομαῖος, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἁμαξηλάτου, δέρει, δέρεται, καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ εὑρίσκεται χαμαὶ ἀνάσκελος δι' ἑνὸς λακτίσματος τοῦ ἁμαξηλάτου, ὅστις τρέπεται εἰς φυγήν.

— Ποῦ θὰ μοῦ πᾷς! λέγει στωϊκῶς ὁ κλητήρ, ἐγειρόμενος καὶ τινάσσων τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῆς πρώην πορφυρᾶς ἐφεστρίδος του. Ποῦ θὰ μοῦ πᾷς!

Καὶ ἐπιβαίνων μεγαλοπρεπῶς τοῦ κάρρου, δράττεται τῶν χαλινῶν, καὶ ὁδηγεῖ αὐτὸ εἰς τὴν Ἀστυνομίαν, ἀφίνων εἰς τοὺς διαβάτας νὰ μεριμνήσωσι περὶ τοῦ μωλωπισθέντος χωρικοῦ.

— Πῶς σοῦ ἐφάνη ἡ σκηνή; ἐρωτᾷ ὁ μεσίτης τὸν φίλον του.

— Ἂς ἐπιστρέψωμεν, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος, χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ.

— Εἰς τὰ Ὀλύμπια! διατάσσει ὁ Γιαννάκης τὸν ἁμαξηλάτην του, καὶ ὁ δίφρος διαβαίνων ταχὺς τὴν ὁδὸν Πατησίων καὶ τὴν ὁδὸν Σταδίου, διελαύνει τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος.

Ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ παίζει ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ἐξέδρας, καὶ κόσμος πολὺς πληροῖ τὴν πλατεῖαν. Οἱ μὲν κάθηνται κύκλω, ῥοφῶντες μετα τοῦ κονιορτοῦ τὸν καφέν των, οἱ δὲ περιπατοῦσιν ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὀλίγοι, πολὺ ὀλίγοι κυκλοῦσι τὴν ἐξέδραν, προσέχοντες εἰς τὴν μουσικήν.

— Ὁ δῆμος, λέγει ὁ Δημητράκης, πρέπει νὰ κερδίζῃ ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ καφενεῖα.

— Πῶς, δηλαδή;

— Πόσον τοὺς ἐνοικιάζει τὸ μέρος τῆς πλατείας τὸ ὁποῖον τοὺς παραχωρεῖ διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν τραπεζίων των;

— Ὁ δῆμος δὲν ἐνοικιάζει τίποτε. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε, νὰ μᾶς ἐνοικιάζῃ τόρα ὁ δῆμος καὶ τοὺς δρόμους. Οἱ ἄνθρωποι βάζουν τὰ τραπέζιά των ἐμπρὸς εἰς τὰ καταστήματά των, καὶ κανεὶς δὲν τοὺς ἐμποδίζει.

— Ἆ! ἔτσι ἐννοεῖτε σεῖς ἐδῶ τὰς πλατείας. Πολὺ καλά· ὡς πρὸς τοῦτο δὲν ἐγείνατε, βλέπω, ἀκόμη παρισινοί, ἐνῷ τοὺς ἐπεράσατε ὡς πρὸς τὰς ἀγγελίας τῶν δημοσίων θεαμάτων.

Καὶ ὁ νέηλυς Ἀθηναῖος δεικνύει εἰς τὸν μεσίτην ὑπερμεγέθη θεατρικὴν εἰδοποίησιν, κυκλοφοροῦσαν διὰ τοῦ πλήθους ἐπὶ τῶν ὤμων μικροῦ γεροντίου.

Ἡ ἅμαξα διέρχεται μετὰ μικρὸν τὴν ὁδὸν Φιλελλήνων, κάμπτει τὴν ἀγγλικὴν ἐκκλησίαν καὶ καταβαίνει πρὸς τοὺς παριλισσίους κήπους.

— Δὲν ἀφίνομεν τὸ ἁμάξι, νὰ περιπατήσωμεν ὀλίγον; παρα-

τηρεῖ ὁ ξένος. Ἤθελα νὰ βλέπω καὶ νὰ παρατηρῶ ἀνετώτερον.

— Διατί ὄχι, ἀπαντᾷ ὁ Γιαννάκης· ἀλλὰ θὰ κουρασθοῦμεν.

— Ἔτσι γρήγορα κουράζεσθε τώρα οἱ Ἀθηναῖοι; Δὲν πιστεύω· ἔπειτα, ἂν κουρασθοῦμεν καθήμεθα.

Οἱ δύο φίλοι ἐξακολουθοῦσιν οὕτω πεζοὶ τὸν δρόμον των, καὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὸν λόφον τοῦ καφενείου τῶν Ὀλυμπίων.

— Ἐδῶ, βλέπεις, παρατηρεῖ ὁ μεσίτης, τὰ ἔχομεν ὅλα· Ἑστιατόριον, καφενεῖον καὶ θέατρον.

— Ἐδῶ, ἀπαντᾷ ὁ κατάπληκτος φίλος του, δὲν ἀναγνωρίζω πλέον τίποτε. Ἐνθυμοῦμαι χωράφια, θημωνιαίς, ἀλώνια, ποῦ καὶ ποῦ κανὲν ὀνάριον τῆς Πλάκας, καὶ ἐκεῖ κάτω εἰς τὰς στήλας ἓν μικρὸν καφενεδάκι ἀπὸ σανίδας. Τί εἶνε ὅλ' αὐτὰ τὰ φῶτα ἐκεῖ κάτω;

— Θέατρα, καφενεῖα, ἑστιατόρια, λουτρά....

— Λουτρά; ὄχι ἀπὸ νερὸν τοῦ Ἰλισσοῦ, ὑποθέτω.

— Λουτρὰ θαλάσσια, φίλτατε.

— Ἔλα, ἄφησε τὰς ἀστειότητας.

— Θαλάσσια λουτρά,... ἀληθινά, μὲ ἀληθινὴν θάλασσαν.

— Καὶ τί τὰ ἠθέλατε ἐδῶ τὰ θαλάσσια λουτρά, ἀφοῦ ἔχετε τὴν θάλασσαν ἐμπρὸς εἰς τὴν μύτην σας;

— Τὰ ἤθελεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὰ ἔφερε μὲ σιδηροῦς σωλῆνας, μὲ ἀτμομηχανάς, μὲ διπλᾶς τριπλᾶς δεξαμενάς...

— Πηγαίνει κόσμος;

— Λέγουν· ἐγὼ δὲν ἐπῆγα.

— Οὔτε θὰ ὑπάγῃς, ὑποθέτω.

— Δὲν ἠξεύρω, μὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως ἐγείναμεν, κανεὶς δὲν ἠξεύρει σήμερον τί θὰ κάμῃ αὔριον.

Καὶ οἱ δύο φίλοι προχωροῦσι πρὸς τὸ ἄντρον τῶν Νυμφῶν, μετὰ κόπου πολλοῦ διασχίζοντες τὸ πυκνὸν πλῆθος τῶν περιπατητῶν, καὶ προσέχοντες μὴ ἀνατραπῶσιν ὑπὸ τῶν ἁμαξῶν, αἵτινες διασταυροῦνται πανταχόθεν.

—Δὲν μοῦ λέγεις, σὲ παρακαλῶ, ἕνα πρᾶγμα; λέγει ὁ νέηλυς πατριώτης, καὶ ἀνακόπτει πρὸς στιγμὴν τὸ βῆμά του.

—Τί;

—Ὅλον αὐτὸ τὸ πλῆθος τὸ ἑορτάσιμον, ὅλαι αὐταὶ αἱ ἅμαξαι, τὰ φῶτα, αἱ μουσικαί, ἡ κίνησις, ὁ θόρυβος, .. σημαίνουν, ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς διασκεδάζει.

—Βεβαίως.

—Καὶ διὰ νὰ διασκεδάζῃ τοιουτοτρόπως, θὰ εἰπῇ ὅτι ἐξοδεύει.

—Ἐννοεῖται.

—Ἤθελα λοιπὸν νὰ ἤξευρα, ἂν τὰ χρηματικὰ περισσεύματα ὅλου αὐτοῦ τοῦ κόσμου ηὔξησαν ἀναλόγως μὲ τὰς διασκεδάσεις του. Τουτέστι μὲ ἄλλους λόγους, ἂν ὅλον αὐτὸ τὸ πλῆθος συλλογίζεται πρῶτον τὰς πρώτας καὶ κυρίας του ἀνάγκας καὶ ἔπειτα διασκεδάζει, ἢ κάμνει τὸ ἀντίστροφον, . . . ὡς φοβοῦμαι. Διότι, τί νὰ σοῦ εἰπῶ, ἀγαπητέ· πολύν, πάρα πολὺν κόσμον βλέπω διασκεδάζοντα εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἂν ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος διασκεδάζει ἀπὸ τὰ περισσεύματά του, τότε χαρὰ εἰς σᾶς.

—Δὲν ἠξεύρω τί ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐρώτησίν σου. Ποῖος ἠξεύρει τί ἔχει ὁ ἄλλος εἰς τὴν σακκούλαν του, καὶ πρὸ πάντων τί ἔχει εἰς τὸ κεφάλι του.

—Τὸ δεύτερον γνωρίζεται εὐκολώτερα παρὰ τὸ πρῶτον. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖνο δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἦνε μυστικὸν εἰς κοινωνίαν μικρὰν ὡς τῶν Ἀθηνῶν.

—Ἡ κοινωνία μας δὲν εἶνε πλέον τόσον μικρὰ ὅσον τὴν ἤξευρες.

—Ὅσον καὶ ἂν ηὔξησε, μικρὰ εἶνε πάντοτε.

—Ἄλλοτε ἐγνωριζόμεθα ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι· τώρα πηγαίνεις περίπατον, καὶ μεταξὺ ἑκατὸν ἀνθρώπων μόλις ἀπαντᾷς εἰς τὸν δρόμον ἕνα γνώριμον. Ὁπωσδήποτε ὅμως . . . ὑποθέτω. . .

—Ὑποθέτεις ὅ,τι φοβοῦμαι, μοῦ φαίνεται. Ὅτι δηλαδὴ οἱ περισσότεροι τῶν κυρίων αὐτῶν καὶ τῶν κυριῶν φροντίζουν

περισσότερον πῶς νὰ διασκεδάσουν παρὰ πῶς νὰ φάγουν, καὶ συλλογίζονται πλειότερον πῶς νὰ ἐνδυθοῦν παρὰ πῶς νὰ κατοικήσουν.

—Δὲν εἶνε καὶ αὐτὸ συνέπεια τοῦ πολιτισμοῦ;

— Ἑνὸς εἶδος πολιτισμοῦ, τοῦ χειροτέρου. Ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς εἶνε πολιτισμὸς ἐξωτερικός, πολιτισμὸς κατ' ἐπίδειξιν, πολιτισμὸς πιθήκων. Θέλετε νὰ φανῆτε καλλίτεροι παρ' ὅ,τι εἶσθε, πλουσιώτεροι παρ' ὅ,τι εἶσθε, σημαντικώτεροι παρ' ὅ,τι εἶσθε. Διατί; Διὰ νὰ γελάσετε ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Καὶ ἂν τὸ κατορθώσετε, εἶσθε εὐχαριστημένοι, ἐνῷ συναισθάνεσθε κάλλιστα, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε κωμῳδία, τῆς ὁποίας οἱ ἠθοποιοὶ εἶνε συγχρόνως καὶ θεαταί.

— Πολὺ αὐστηρὸς καὶ πολὺ ἀπαισιόδοξος ἔγεινες.

— Οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο. Βλέπω τὰ πράγματα πρώτην φοράν, καὶ δι' αὐτὸ τὰ βλέπω καθαρώτερα. Δι' αὐτὸ ἴσως καὶ μὲ λυποῦν περισσότερον. Ἓν μόνον πρᾶγμα μὲ παρηγορεῖ.

— Ἄ! δόξα τῷ θεῷ! ἂς ἀκούσωμεν καὶ τὴν παρηγορίαν σου.

— Μὲ παρηγορεῖ ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ ἀθηναϊκὸς αὐτὸς πολιτισμός, τοῦ ὁποίου βλέπω σήμερον ἀπὸ τὸ πρωῒ τόσα δείγματα, δὲν εἶνε ὁ ἀληθὴς καὶ πραγματικὸς πολιτισμός, ὄχι μόνον τῆς Ἑλλάδος ἀλλ' οὐδὲ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν. Ἔχω πεποίθησιν, ὅτι ὁ πολὺς λαός, ὁ ἑλληνικός, ὁ ἀθηναϊκός, ἔμεινεν ὀπίσω, ἢ καὶ δὲν ἐμβῆκεν ἴσως διόλου εἰς τὸν δρόμον αὐτόν, ὅπου παρατρέχετε σεῖς οἱ ἄλλοι. Δὲν ἠξεύρω, ἂν ἐπολιτίσθη ἀλλέως, ἂν ἀνετράφη πολιτικῶς, ἂν ἐξεπαιδεύθη, ἂν ἐμορφώθη, ἂν ἠθικοποιήθη. Δὲν τὸν εἶδα, καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ κρίνω. Ἀλλὰ ἔχω καὶ περὶ τούτου μερικὰς ἀμφιβολίας. Ὁπωσδήποτε ὅμως εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἰς τὸν κατήφορον αὐτὸν δὲν παρηκολούθησε τὴν δῆθεν πολιτισθεῖσαν μειονοψηφίαν σας. Εἶνε φρονιμώτερος ἀναντιῤῥήτως καὶ πρακτικώτερος.

— Καὶ δὲν συμβαίνει ἆρά γε τὸ ἴδιον εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου; Δὲν εἶνε παντοῦ ὁ λαὸς εἰς κατωτέραν βαθμίδα πολιτισμοῦ ἀπὸ τὰς ἀνωτέρας τάξεις;

— Ναί· ἀλλ' ἐκεῖ ὁ πολιτισμός του εἶνε ὁ ἴδιος κατὰ ποιότητα καὶ διαφέρει μόνον κατὰ ποσότητα. Ἐδῶ δὲ νομίζω ὅτι ὁ λαὸς εἶνε ἀκόμη ἕλλην, ἐνῷ σεῖς δὲν ἐγείνατε ἀκόμη εὐρωπαῖοι.

Οὕτω δὲ ὁμιλοῦντες οἱ δύο παλαιοὶ συμμαθηταὶ ἔφθασαν εἰς τὸ ἄκρον σχεδὸν τοῦ παριλισσίου περιπάτου, καὶ χωρὶς κἂν νὰ τὸ παρατηρήσωσιν, εἰσῆλθον εἰς ἓν τῶν παρ' αὐτῷ κηπαρίων, εἰς οὗ τὸ βάθος ὠρύετο ἀπὸ προχείρου ξυλίνου ἰκριώματος ξενική τις μαινάς, ἀπόταχτος ἱερόδουλος τῆς πανδήμου ἀφροδίτης.

— Καλὰ ἐπέσαμεν ! παρετήρησε δυσθύμως ὁ μεσίτης, περιβλέπων τὸ συμμιγές πως κοινόν, ὅπερ ἐκάπνιζε μεγαλοφωνοῦν ὑπὸ τὰ φαλακρὰ δένδρα τοῦ κήπου.

— Δὲν πειράζει, ἀπήντησεν ὁ ἀγαθὸς ξένος. Καθήμεθα ὀλίγον παράμερα, ἐκεῖ κάτω εἰς τὸ σκότος, καὶ παρατηροῦμεν. Τὸ θέαμα εἶνε ἀξιοπερίεργον.

Καὶ ἐκάθισαν ἀληθῶς εἰς τὴν ἀποκεντροτάτην τοῦ κήπου γωνίαν, ἧς μόλις ἐδείκνυον τὸ σκότος οἱ ἀπὸ τῶν κλάδων κρεμάμενοι ὀλίγοι καὶ καπνίζοντες φανοί. Ἐνόμισαν τὸ κατ' ἀρχάς, ὅτι ἦσαν μόνοι. Δὲν εἶδον, ὅτι πλησίον αὐτῶν εἰς ἔτι βαθύτερον σκότος ἐκάθηντο ἄλλοι, σιγήσαντες ἅμα ὡς ἤκουσαν κρότον βημάτων. Ἀλλ' οἱ γείτονες οὗτοι ταχέως καὶ θορυβωδῶς ἐδήλωσαν τὴν παρουσίαν των.

— Ἔλα βρέ ! ἐφώνησεν αἴφνης εἷς ἐξ αὐτῶν· τί 'σώπασες ; Κόρυζα σ' ἔπιασε ; Πιὲ ν' ἀνοίξῃ ὁ λαιμός σου !

— Ἂς τὸ ποῦμε τὸ λοιπόν ! ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Ἂς τὸ ποῦμε, ἀφοῦ πιοῦμε, παρετήρησε τρίτος, ὁ εὐφυολόγος, φαίνεται, τῆς ὁμηγύρεως, καὶ ἐκένωσε ποτήριον ῥητινίτου.

Σπογγίσας δὲ διὰ τῆς εὐρείας αὐτοῦ παλάμης τοὺς μύστακάς του, ἤρξατο ᾄδων·

Ὅλαις ἡ παπαρούναις, παπαρούνα μου !

Τὸ ᾆσμά του, σιγαλὴ τὸ πρῶτον μονῳδία, ἀντήχει βαθμηδὸν ἐντονώτερον, ἀπέβη δὲ τέλος εἰς μεγαλόφωνον χορῳδίαν, ἧς με-

τέσχον πάντες οἱ συμπόται. Ἡ φοβερὰ των ὑλακή, ἣν συναπετέλουν φωναὶ οἰνοβαρεῖς καὶ βραγχώδεις, συνεκάλυψε ταχέως καὶ τῆς ἀοιδοῦ τὰς παραφωνίας, καὶ τῶν θεατῶν τὰς θορυβώδεις ἐπευφημήσεις, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ὑπηρετῶν τὰς ὀξείας κραυγάς, ἀγγελλόντων ἕναν βαρὺν καὶ γλυκὺν ἢ μίαν γκαζόζ. Συνώδευον δὲ αὐτήν, δίκην ὑποκρούσεως, ποτηρίων πάταγος καὶ χειροκροτήσεις ἔρρυθμοι καὶ βωμολοχικὰ ἀστειεύματα, ἀποτεινόμενα εἴτε πρὸς τὴν ἀπὸ σκηνῆς ᾄδουσαν, εἴτε πρὸς τὸ κοινόν, εἴτε πρὸς τοὺς ὑπηρέτας τοῦ καφενείου, ὁσάκις προσήρχετό τις αὐτῶν, κομίζων νέαν ὀκὰν ῥητινίτου ἢ νέον μεζέν.

—Δὲν φεύγομεν; παρατηρεῖ ταπεινῇ τῇ φωνῇ ὁ Γιαννάκης πρὸς τὸν φίλον του.

—Φεύγωμεν, ἂν θέλῃς, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος ἐγειρόμενος· ἀλλ᾽ ἐμὲ τὸ θέαμα δὲν μὲ δυσαρεστεῖ διόλου.

—Δὲν σέ . . . ;

—Παντάπασι. Βλέπω πῶς διασκεδάζει ὁ ἀθηναῖός μου ὁ παλαιός, ὁ ἀληθινός, ὁ γνήσιος, καὶ βλέπω ὅτι εἶχα δίκαιον. Αὐτὸς τὸν ὁποῖον βλέπεις ἐκεῖ, εἶνε ὁ πραγματικὸς πολιτισμὸς τοῦ σημερινοῦ ἕλληνος.

—Δὲν ἔχεις διόλου δίκαιον, διότι αὐτοὶ εἶνε κοινοί, πρόστυχοι ἄνθρωποι . . . καὶ εἶνε μεθυσμένοι.

—Κοινοὶ ἢ πρόστυχοι, ἀδιάφορον· εἶνε λαός, καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς δὲν ὁμοιάζει διόλου μὲ σᾶς τοὺς δῆθεν πολιτισμένους. Ἂν οἱ ἄνθρωποι ἔπιαν κάτι περισσότερον κ᾽ ἐμέθυσαν, δὲν σημαίνει τίποτε. Παντοῦ ὁ λαὸς πίνει κάτι περισσότερον καὶ μεθᾷ. Ἀλλ᾽ εἶνε φυσικοί, εἶνε ἀνεπίπλαστοι, δὲν ὑποκρίνονται, δὲν προσπαθοῦν νὰ φανοῦν καλλίτεροι παρ᾽ ὅ,τι εἶνε. Εἶνε τέλος πάντων τὸ αὐτοφυὲς καὶ ὕπαιθρον φυτόν, ἐνῷ σεῖς εἶσθε φυτὰ καλλιεργημένα ἐντὸς θερμοκηπίου, τὰ ὁποῖα ἐβλάστησαν ὄχι ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀλλὰ ὑπὸ τὴν τεχνητὴν θερμότητα ξένων κηπουρῶν . . . τῶν γαλλικῶν ἐφημερίδων, τῶν γαλλικῶν μυθιστορημάτων καὶ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου. Εἶνε ἴσως λυπηρόν, ὅτι ὁ λαὸς αὐτὸς δὲν ἐμορφώθη καλ-

λίτερα, δὲν ἐσυνείθισε νὰ πίνῃ ὀλιγώτερον, νὰ ἦνε σεμνότερος, νὰ μὴ βωμολοχῇ. Ἀλλά, λυπηρὸν ἢ εὐχάριστον, αὐτὸ εἶνε τὸ πρᾶγμα. Σεῖς ἐπήγατε ἐμπρὸς καὶ αὐτὸς ἔμεινεν ὀπίσω. Ἴσως ἴσως μάλιστα ἔμεινεν ὀπίσω, διότι ἐπροχωρήσατε σεῖς τόσον πολύ, ὥστε ἀπηλπίσθη νὰ σᾶς φθάσῃ. Ἂν ἐπηγαίνατε ὀλίγον ἀργότερα, θὰ σᾶς ἔβλεπε, θὰ σᾶς ἠκολούθει, καὶ θὰ ἦτο κέρδος καὶ διὰ τοὺς δύο σας. Ἀλλὰ τώρα ποῦ νὰ σᾶς ἰδῇ; Σεῖς ἀνέβητε, νομίζετε τοὐλάχιστον ὅτι ἀνέβητε εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ αὐτὸς μένει κάτω, εἰς τοὺς πρόποδας, ἐκεῖ ὅπου ἦτο, καὶ ἀκούει μόνον ἐνίοτε μακρόθεν, ὅτι τὸν ὀνομάζετε πρόστυχον. Θὰ μὲ εἰπῇς ἴσως παράξενον, ὅπως μ' ἔλεγες πάντοτε· ἀλλ' ἐγὼ προτιμῶ τὴν χονδρὰν αὐτὴν καὶ πρόστυχον ἀλήθειαν ἀπὸ τὸ ἰδικόν σας λεπτὸν καὶ πολιτισμένον ψεῦδος.

Οἱ δύο φίλοι ἐπροχώρησαν βραδυπατοῦντες. Ἡ νὺξ ἦτο πανσέληνος, καὶ δροσερὰ διέπνεε τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπιείου ἡ ἀπὸ τῆς θαλάσσης αὔρα. Οὐδέτερος αὐτῶν ᾐσθάνετο διάθεσιν πρὸς ὕπνον· ὁ δὲ Δημητράκης τοὐναντίον πολλὴν εἶχεν ἔτι τὴν ὄρεξιν δι' ὁμιλίαν. Ἤθελε νὰ ξεθυμάνῃ, ὡς ἔλεγε· καὶ ἐξεθύμανεν ἀληθῶς ἐπὶ δύο ὅλας ὥρας κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ταλαιπώρου μεσίτου ὅλην τὴν ἐκ τῶν προσφάτων αὐτοῦ ἐντυπώσεων βαρυθυμίαν.

Ὅτε ἔφθασαν πρὸ τῆς θύρας τοῦ ξενοδοχείου, ἐσήμαινε μεσονύκτιον.

Ὁ Δημητράκης δὲν κατεκλίθη.

Ἀνῆψε τὸ φῶς, ἐκάθισεν εἰς τὸ τραπέζιόν του καὶ ἔγραψεν·

Ἀγαπητέ μου φίλε!

Ἦλθα χθὲς εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀναχωρῶ αὔριον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μὴ ἀπορήσῃς, ὅτι φεύγω τόσον γρήγορα. Ὅ,τι εἶχα νὰ ἰδῶ τὸ εἶδα, καὶ εὑρίσκω ὅτι εἶχες πολὺ δίκαιον, ὅτε μ' ἔλεγες ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἔγειναν ἀγνώριστοι. Τὸ ἐξωτερικόν, ἡ

ἐπιφάνεια, μετεβλήθησαν ἀληθῶς πολύ. Οἰκίαι πολλαὶ καὶ μεγάλαι, ἅμαξαι ὡραῖαι, ἄνθρωποι ἐνδυμένοι καλλίτερα, κυρίαι ἐνδυμέναι.... ἂς εἰπῶ καὶ αὐταὶ καλλίτερα. Ὁ κόσμος διασκεδάζει πολύ, καὶ διὰ νὰ διασκεδάσῃ ἓν μόνον συλλογίζεται· πῶς νὰ κερδήσῃ χρήματα. Μικροὶ μεγάλοι ἔγειναν μεσῖται καὶ παῖκται· τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα δὲν εἶνε φαίνεται τόσον προσοδοφόρα. Αὐτὰ λέγων, ἐννοῶ τὸν καλούμενον καλὸν κόσμον, διότι αὐτὸς εἶνε παντοῦ ἡ ἐπιφάνεια. Ὁ ἄλλος κόσμος, ὁ λαός, ἡ οὐσία, πολὺ ὀλίγον μετεβλήθη. Εἶνε ὁ αὐτὸς πάντοτε, ὁποῖος ἦτο καὶ πρὸ τριάκοντα ἐτῶν· μόνον ὅτι ἔγεινεν ὀλιγώτερον κόσμιος. Αὐταὶ εἶνε ἐν συνόψει αἱ ἐντυπώσεις μιᾶς ἡμέρας. Ἴσως σοῦ φανῇ, ὅτι ἐβιάσθην κἄπως εἰς τὰς ἐντυπώσεις μου. Πιθανὸν νὰ ἔχῃς δίκαιον· τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ἡ παρατήρησις εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν δὲν μ' ἐνθαρρύνει νὰ ἐξακολουθήσω.

Ἀναβλεπώμεθα.

Δ. . . .

Καὶ ὁ Δημητράκης ἀνεχώρησεν ἀληθῶς τὴν ἐπαύριον.

Μὴ λησμονήσῃ, παρακαλῶ, ὁ πολιτισμένος μου ἀναγνώστης, ὅτι ὁ παλαιὸς οὗτος Ἀθηναῖος ἦτο σχεδὸν πρεσβύτης, καὶ ὅτι κατ' ἀνάγκην ἐπρεσβύτιζεν.

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ*)

Α'.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23 Μαΐου 1879.

Ὅτε πρὸ ἑνὸς μηνὸς ἀπεχωρίσθημεν ἐπὶ τοῦ «Πανόρμου», καὶ σὺ μὲν — εὐτυχὴς θνητὴ — ἀπήρχεσο διὰ τῆς Ἰταλίας εἰς τὰς θαλερὰς ὄχθας τῆς λίμνης τοῦ Κόμου, ἐγὼ δὲ ἡ ταλαίπωρος ἐπέστρεφα εἰς τὸν κονιορτὸν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τοῦ κονιορτοῦ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, εἶχες τὴν ἰδιοτροπίαν νὰ μοῦ ζητήσῃς τακτικὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀλληλογραφίαν, καὶ εἶχα τὴν ἀνοησίαν νὰ σοῦ τὴν ὑποσχεθῶ. Δὲν σὲ ἤρκει ὅτι ἀπήλαυσες ἐπὶ δύο μῆνας τὰ κάλλη τῆς πρωτευούσης μας, δὲν σὲ ἤρκει ὅτι ἀνεῤῥιχήθης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ ἐξέδραμες πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς ἀρχαιολογικῆς σου συνειδήσεως εἰς Ἐλευσῖνα, καὶ ἐπεσκέφθης τὰς Μυκηναίας ἀρχαιότητας ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, καὶ εἶδες τὴν Πεντέλην καὶ τὸν Μαραθῶνα, καὶ ἐμαγεύθης τέλος πάντων, ὅσον εἶνε τακτικὸν καὶ προσῆκον νὰ μαγευθῇ μὲ τὰς Ἀθήνας πᾶς ὁ κατὰ πρῶτον αὐτὰς ἐπισκεπτόμενος· δὲν σὲ ἤρκεσαν αἱ ὡραῖαι ἐντυπώσεις καὶ ὁ πατριωτικὸς ἐνθουσιασμός, ἅτινα παρελάμβανες ἐφόδιον τοῦ τριημέ-

*) Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται — Κυρίας δῆθεν ἀθηναίας πρὸς ἀποῦσαν φίλην της — ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἑστίᾳ τῶν ἐτῶν 1879 καὶ 1880 ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Σοφία. Τὸ γυναικεῖον τοῦτο ψευδώνυμον ἐλήφθη κατ' ἀπαίτησιν τοῦ ἱδρύσαντος τὸ κάλλιστον ἐκεῖνο καὶ ἀώρως ἐκπνεῦσαν περιοδικὸν φύλλον Κ. Παύλου Διομήδους, οὗτινος ἐπιθυμία ἦτο νὰ συμφωνῶσι καὶ αἱ προκείμεναι περὶ τῶν ἀθηναϊκῶν πραγμάτων ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν καθόλου χαρακτῆρα τῆς Ἑστίας, ἣν ἐκόσμει γυναικεία ἀληθῶς ἁβρότης.

ρου θαλασσίου ταξειδίου σου. Ἤθελες καὶ ἐξακολούθησιν τοῦ διμήνου ἀθηναικοῦ σου μυθιστορήματος, καὶ τὴν ἐξακολούθησιν αὐτὴν τὴν ἐζήτησες παρ' ἐμοῦ. Ἐγὼ δὲ ἡ μωρὰ τόσον ὑπερηφανεύθην διὰ τὴν προτίμησιν, καὶ τόσον συνεκινήθην ἀπὸ τὸ διαυγὲς δάκρυ, τὸ ὁποῖον ἐκρέματο εἰς τὰς τοξοειδεῖς σου βλεφαρίδας, ὥστε ἔσπευσα νὰ σοῦ ὑποσχεθῶ μὲ στρογγύλον τὸ στόμα. Ἐκολάκευσε, βλέπεις, ἡ πρότασίς σου τὴν ὑπερηφάνειάν μου καὶ τὸ χρόνιον νόσημα τοῦ φιλαθηναϊσμοῦ μου, καὶ ἔδραξα προθύμως τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλῶ καθ' ἑβδομάδα, — καθ' ἑβδομάδα! τώρα τὸ συλλογίζομαι καὶ τρέμω! — περὶ τῶν Ἀθηνῶν μου καὶ τῶν Ἀθηναίων μου, περὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου καὶ τοῦ Ἄντρου τῶν Νυμφῶν, περὶ τῶν στηλῶν (ἢ στύλων; ὡς προσεπάθει, νομίζω νὰ σὲ διδάξῃ εἷς τῶν ἀρχαιολόγων μας) τοῦ Ὀλυμπίου Διός, περὶ Φαλήρου καὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων. Τί τὰ θέλεις ὅμως! Μόλις σὲ ἀπεχωρίσθην, κ' ἐννόησα πόσον δίκαιον ἔχει ἡ γαλλικὴ παροιμία: promettre et tenir sont deux. Ἐσυλλογίσθην τί σοῦ ὑπεσχέθην καὶ ἀνετριχίασα· ὄχι, δὲν ἀνετριχίασα — εἶνε ποιητικὴ ὑπερβολὴ — ἔφριξα μόνον, καὶ — τὸ πεζότερον — . . . . μετενόησα. Ναί, ἀγαπητή μου, μετενόησα. Δὲν ἐντρέπομαι, βλέπεις, νὰ τὸ εἴπω, ἀφοῦ δὲν ἐντράπην νὰ τὸ κάμω. Καὶ δὲν ἠρκέσθην μόνον εἰς αὐτό· ἤλπισα συγχρόνως ὅτι θὰ ἐλησμόνεις καὶ σὺ τὴν κατηραμένην ἐκείνην ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν ὑπὸ τὸ κράτος τρυφερᾶς συγκινήσεως εἶχες ζητήσει καὶ λάβει παρ' ἐμοῦ, καὶ ὅτι τοιουτοτρόπως τὸ ἔγκλημα τῆς μετανοίας μου ἤθελεν ἐξαλείψει ἡ ἐλεημοσύνη τῆς λήθης σου. Τόσον δὲ μεγάλη ἦτο ἡ ἐλπίς μου, ὥστε ἀφῆκα, ὡς εἶδες, νὰ παρέλθῃ ὁλόκληρος μὴν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου, χωρὶς νὰ λάβω εἰς χεῖρας τὸν κάλαμον, ὡς λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς, χωρὶς ἡ ἐλαχίστη τύψις συνειδήσεως νὰ ταράξῃ τὴν ὀκνηρίαν μου. Ποῦ νὰ ὑποθέσω, ὅτι ἡ τύψις τῆς συνειδήσεώς μου θὰ μοῦ ἤρχετο ἐν πρωὶ σφραγισμένη ἐντὸς ἐπιστολῆς σου! Θεέ μου, τί ἐπιστολὴ εἶνε αὐτή; Σὺ εἶσαι, ἢ δὲν εἶσαι σύ; Ὄχι, σὺ εἶσαι, σὺ ἡ ἰδία, ἀλλ' ἔχεις βεβαίως τὰ νεῦρά σου. Φιλαθηναϊσμοῦ

παροξυσμὸς κατέλαβε, βλέπω, καὶ σέ, καὶ ὁ παροξυσμὸς αὐτὸς ἐξεῤῥάγη κατὰ τῆς κεφαλῆς μου. Ἐνθυμεῖσαι, λέγεις, τὰς Ἀθήνας καὶ στενάζεις, — Κύριε ἐλέησον! — καὶ δὲν δύνασαι νὰ ἐννοήσῃς τὴν ἀμέλειαν μου, καὶ δὲν δύνασαι νὰ συγχωρήσῃς .... — δὲν σὲ ἀντιγράφω, ἀρκεῖ ὅτι σὲ ἀνέγνωσα.

Ἐπιμένεις λοιπὸν καὶ καλά; τὸ θέλεις; Nous le voulons? ὡς ἔλεγεν ὁ χαριέστατος Frédéric εἰς τὴν Κόρην τοῦ Συντάγματος. Ἐπιθυμεῖς — τί ποιητικαὶ φαντασίαι σὲ κατέλαβον! — νὰ ἀναπνέῃς ὀλίγην αὔραν ἀττικὴν διὰ τῶν ἐπιστολῶν μου, καὶ νομίζεις, λέγεις, ὅτι θ' ἀνευρίσκῃς εἰς αὐτὰς τὸ ἄρωμα τοῦ θύμου τῶν πεδιάδων μας.

Πτωχή μου φίλη, καὶ ποῦ νὰ ἤξευρες! Δὲν ἤνθησεν ἀκόμη τὸ θυμάρι τῶν Ἀθηνῶν! Τὸ φαντάζεσαι;

Ὁ Μάϊός μας, βαρυνθείς, φαίνεται, ν' ἀκούῃ τὰς ὕβρεις τῶν Ἀθηναίων διὰ τὸν καύσωνά του, καὶ μὴ θέλων νὰ καλῆται πλέον θέρος, ἀπεφάσισεν ἐφέτος νὰ ὀνομασθῇ χειμών, καὶ τὸ κατώρθωσεν. Ἐντράπη μὲν νὰ φέρῃ καὶ εἰς ἡμᾶς χιόνας, ὡς ἔφερεν εἰς τοὺς Τριπολίτας, ἀλλὰ μᾶς ἔφερεν ὅμως ψῦχος καὶ βοῤῥᾶν καὶ βροχάς, κρυολογήματα καὶ βῆχα καὶ πταρμούς. Φαντάζεσαι τί ἤκουσεν ὁ φίλος ὑπὸ τὴν νέαν του αὐτὴν μορφήν! Οὐδὲ μία κἂν ἀηδὼν εὑρέθη νὰ χαιρετίσῃ τὴν ἄφιξίν του, ἐκ τῶν ἀπείρων δὲ συνήθως θιασωτῶν του, οἵτινες ἐξενύκτιζαν εἰς τοὺς κήπους πρὸς χάριν του, ὀλίγιστοι ἐφέτος εἶχαν τὸ θάῤῥος νὰ ξενυκτίσουν εἰς τὰ περὶ τὴν πόλιν ζυθοπωλεῖα, χάριν τοῦ . . . ζύθου.

Ποιητὴς οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ τὸν προσφωνήσῃ ἐφέτος, — οὐδ' αὐτὸς ὁ κ. Ματαράγκας, — εἷς δὲ μόνον, σατυρικὸς καὶ αὐτός, τὸν ἔψαλεν ὅπως τοῦ ἤξιζε.

Ὦ Μάη,

τοῦ εἶπε,

'ς τὸ θειό σου, ἄφησε,
νεροποντιαὶς καὶ κλάψα·

πᾶψε κ' ἐβαρεθήκαμε,
κάμε καὶ λίγη κάψα!
Τὴν ὥρα δὲν ἐβλέπαμε
ναρθῇς, γιὰ νὰ μπορέσουμε
τοὐλάχιστον τὰ ῥοῦχά μας
τὰ ἄλλα νὰ φορέσουμε.
'Αλλὰ καὶ σὺ κλαψόμηνας,
ἀπ' ὅ,τι βλέπω, γένεσαι.
Μὰ ταὶς μοσκαὶς καὶ τἄνθη σου,
γιὰ Μάης δὲ μοῦ φαίνεσαι!

'Αγνοῶ ἂν οἱ ἐξορκισμοὶ τοῦ κ. 'Αβλίχου ἐπτόησαν τὸν χειμερινόν μας Μάιον, ἢ ἂν συνεκίνησεν αὐτὸν ἡ περίφρων σιγὴ τῶν λοιπῶν βάρδων τοῦ ἑλληνικοῦ Παρνασοῦ. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι πρό τινων ἡμερῶν ἤλλαξε πάλιν γνώμην, καὶ ἔγεινεν ὅ,τι ἦτο πάντοτε, τουτέστι θέρους καὶ καύσωνος μήν. 'Εννοεῖς, ὅτι ἡμεῖς καὶ πάλιν παραπονούμεθα διὰ τὸν καύσωνα, ὅπως παρεπονούμεθα πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος διὰ τὸ ψῦχος. 'Αλλ' ὁ Μάιος δὲν ἔχει βεβαίως σκοπὸν νὰ μεταβληθῇ εἰς φοῦρνον τοῦ Νασρεδὶν — Χότζα, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς ἰδιοτροπίας μας· καὶ θὰ ψηθῶμεν ἐπομένως τακτικά, ὡς πάντοτε, ἀκούοντες τὴν ἡμέραν τοὺς τέττιγας καὶ τὴν ἑσπέραν τὰς γαλλίδας τραγουδιστρίας τοῦ Φαλήρου ἢ τὸν Νικηφόρον καὶ τὸν 'Αλεξιάδην τῶν ἰλισσίων θεάτρων. Αὐτὰ ὅλα τὰ ζηλεύεις σύ, καὶ θὰ τὰ ποθῇς βεβαίως ἐντὸς ὀλίγου ἀπὸ τῆς Ὡραίας Νήσου τῆς λίμνης σου. Μὴ ἀπελπίζεσαι ὅμως, καὶ ἐγὼ σοῦ στέλλω προσεχῶς ἕνα ἀθηναῖον τέττιγα, ἵνα παρηγορῇ, διὰ τῆς θέας του κἄν, τὰς ὥρας τῆς ἀνίας σου.

— Τί ἄλλο νὰ σοῦ γράψω; Ἆ! ἔχω ἓν νέον, πένθιμον ὅμως καὶ βαρύ, τὸ ὁποῖον θὰ θολώσῃ βεβαίως τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ θὰ σφίγξῃ τὴν καρδίαν σου. Ὁ 'Επαμεινώνδας Δεληγεώργης ἀπέθανε! Ὁ νέος ἔτι καὶ ἀκμαῖος πολιτικὸς ἀνήρ, ὁ γλυκὺς καὶ ἀπτόητος ῥήτωρ, ὁ ἀκάματος καὶ χρηστὸς κυβερνήτης, ἀνηρπάγη

ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ὑπὸ νόσου ὀξείας, ἥτις καὶ ἄλλοτε πρὸ δώδεκα ἐτῶν τὸν εἶχεν ἐπιβουλευθῆ, καθ' ἧς ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ παλαίσῃ ἐκ δευτέρου τὸ ἐξηντλημένον σῶμα τοῦ ἀτυχοῦς τέκνου τοῦ Μεσολογγίου. Τέσσαρες ἡμέραι ἀγωνίας, καθ' ἃς συνηγωνία μετ' αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ἤρχεσαν νὰ νεκρώσωσιν τὴν μελίρρυτον ἐκείνην γλῶσσαν, ἥτις τοσάκις εἶχε γοητεύσει τὰ ἀκροατήρια τῆς Βουλῆς. Ἐνθυμεῖσαι, . . . ὅτε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν συνωθούμεναι καὶ αἱ δύο διὰ τῆς στενῆς κλίμακος, κατωρθώσαμεν μετὰ κόπον πολὺν νὰ εὕρωμεν θέσιν ἐντὸς τοῦ μικροῦ ἀκροατηρίου, καὶ προσμένουσαι ἀνυπομόνως νὰ τὸν ἀκούσωμεν ἐκινοῦμεν τὰ ῥιπίδια μας ὡς μηχαναί, διὰ νὰ μὴ λιποθυμήσωμεν ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ τῆς στενοχωρίας; « Ὁ Δεληγεώργης θὰ ὁμιλήσῃ! Θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Δεληγεώργης! » ἐψιθύριζον πέριξ ἡμῶν τὰ πυκνὰ ἀκροατήρια, καὶ μετ' ὀλίγον ἀληθῶς τὸν εἴδομεν ἐγκαταλείποντα τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ ἀναβαίνοντα εἰς τὸ βῆμα. Ἐνθυμεῖσαι, ποία βαθεῖα σιωπὴ ἔκλεισεν εὐθὺς τὰ οὐχὶ συνήθως σιωπηλὰ στόματα τῶν βουλευτῶν καὶ ἀκροατῶν· ἐνθυμεῖσαι, πῶς εἰσώρμησαν αἴφνης διὰ μιᾶς εἰς τὰς κενάς των ἕδρας οἱ ἀπόντες, ἐχθροί του καὶ φίλοι του, καὶ κατέλαβον ἐν ἡσυχίᾳ τὰς θέσεις των, καὶ ὥπλισαν τὰ ὦτά των διὰ τῶν χειρῶν των, ἵνα μὴ χάσωσι μίαν του συλλαβήν. Δὲν εἶχαν δίκαιον; Τὸ κατ' ἐμὲ οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν στιγμὴν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν οὐδὲ σύ, εἶμαι βεβαία, ἐλησμόνησες. Τὸ ὑπερήφανον ἐκεῖνο παράστημα, ἡ εὐγενὴς μορφή, ἡ σεμνὴ ἀναβολή, τὸ ἐγκρατὲς καὶ μεμετρημένον τῶν κινήσεων, τὸ ἱλαρὸν καὶ ἀτάραχον βλέμμα τοῦ ῥήτορος μὲ ἐγοήτευσαν ἀληθῶς, πρὶν ἢ ἐκεῖνος ἀνοίξῃ τὰ χείλη του. Καὶ ὅμως ποία μὲ ἀνέμενεν ἀκόμη γοητεία, ὅτε ἤνοιξε τὸ στόμα! Δὲν ἦτο, ἔλεγες, φωνὴ ἐκείνη, ἀλλὰ γλυκεῖά τις καὶ μυστηριώδης ἀπήχησις κώδωνος κρυσταλλίνου, μαγεύουσα τὴν ἀκοὴν καὶ κρατοῦσα ὑπὸ διαρκὲς καὶ ἀκαταμάχητον θέλγητρον τὸν ἀκροατήν. Οὐδέποτε ἤκουσα γλυκυτέραν ἀνθρώπου φωνήν, σπανίως δὲ καὶ ἤχου οἱανδήποτε κλαγγήν, ἥτις νὰ

ἔχῃ τόσην τὴν μυστηριώδη της μαγείαν. Μετὰ τὰς πρώτας του λέξεις δὲν ἐννόουν πλέον τί ἔλεγε, διότι — σοῦ ἐξωμολογήθην τὸ πάθημά μου — δὲν ἐπρόσεχον πλέον εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν λεγομένων· μοῦ ἤρκει ἡ διαρκὴς ἐκείνη μουσική, ἣν ἀπλήστως κατέπιναν οὕτως εἰπεῖν τὰ ὦτά μου, μοῦ ἤρκει ἡ μελωδία ἐκείνη τοῦ λόγου, ἡ ἁρμονία τῆς φράσεως, ἡ οὐδέποτε προσκόπτουσα, ὁ ῥυθμὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐνετείνετο καὶ ἐχαλαροῦτο, παλλόμενος ὡς βαρβίτου χορδὴ ὑπὸ τόξον ἀριστοτέχνου, τὸ μυστηριῶδες ἐκεῖνο μέλος, ὅπερ ἐξέπνεεν ἠρέμα εἰς τὸ τέλος τῆς φράσεως, ὡς ὁ ἐπὶ τῆς λείας ἄμμου ἐκπνέων φλοῖσβος τοῦ κύματος. Ἔκλεισα, ἐνθυμοῦμαι, τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μ' ἐφάνη ὅτι ἀπὸ γλυκὺ ἐξύπνησα ὄνειρον, ὅτε μ' ἐπρότεινες ν' ἀναχωρήσωμεν, διότι ὁ Δεληγεώργης εἶχε καταβῆ ἀπὸ τὸ βῆμα. Τὰ ἐνθυμεῖσαι ὅλα αὐτά; τὰ ἐνθυμεῖσαι βεβαίως, διότι πολλάκις μ' ἐπερίπαιξες διὰ τὸ πάθημά μου ἐκεῖνο, τὸ λίαν ποιητικόν, ὡς τὸ ἀπεκάλεσες. Ἀλλοίμονον! δὲν θὰ τὸ πάθω πλέον αὐτὸ τὸ πάθημα, διότι θ' ἀργήσῃ πολὺ ν' ἀποκτήσῃ ἄλλον Δεληγεώργην τὸ βῆμα τῆς βουλῆς. Πόσον βαθέως συνησθάνθη τὴν ἀπώλειάν του ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν! Εἶδα, φίλη μου, πένθος ἀληθινὸν καὶ ἐγκάρδιον εἰκονισμένον εἰς ὅλων τὰς μορφάς, εἶδα τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων ἐνδυμένας μελανὰ παραπετάσματα· εἶδα τριάκοντα στεφάνους σωρευμένους ἐπὶ τοῦ φερέτρου του· εἶδα δάκρυα ἀνεπίπλαστα σταλάζοντα ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ του μετώπου!

Κλείω βαρύθυμος τὴν ἐπιστολήν μου, ἥτις καὶ εἰς σὲ βεβαίως βαρυθυμίαν θέλει προξενήσει. Ἀλλ' ἦτο δυνατὸν νὰ σοῦ γράψω, καὶ ν' ἀποσιωπήσω τὸ φοβερὸν αὐτὸ δυστύχημα, τὸ ὁποῖον ἀπωρφάνωσεν ὄχι μόνον μίαν οἰκογένειαν, ἀλλ' ἔθνος ὁλόκληρον;

Εὐχήσου νὰ ἦμαι φαιδροτέρα τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα, καὶ μὴ μὲ μαλώσῃς πλέον· διότι βλέπεις πῶς σὲ τιμωρῶ· ἀντὶ ἐπιστολῆς σοῦ γράφω . . . σωστὸν σύγγραμμα.

B'.

'Εν 'Αθήναις τῇ 30 Μαΐου 1879

Θὰ μείνῃς, μοῦ γράφεις, ἀκόμη ἡμέρας τινὰς εἰς Φλωρεντίαν, διὰ ν' ἀπολαύσῃς ἀνέτως τὰ παντοειδῆ θέλγητρα τῆς τοσκανικῆς μεγαλοπόλεως. Θέλεις νὰ θαυμάσῃς μέχρι κόρου τὴν 'Αφροδίτην καὶ τοὺς Παλαιστὰς τῆς Tribuna, τὰς θαυμασίας γλυφὰς τοῦ Γιβέρτη ἐπὶ τῶν ὀρειχαλκίνων πυλῶν τοῦ Βαπτιστηρίου, τὴν περιώνυμον Καθημένην Παναγίαν τοῦ Ῥαφαήλου ἐν τῷ μεγάρῳ Πίττη καὶ τὴν Νύκτα, τὸ γλυπτικὸν ἀριστούργημα τοῦ Μιχαὴλ 'Αγγέλου, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Θέλεις νὰ ἐπανίδῃς ἐκ τετάρτου καὶ πέμπτου τὸ σύμπλεγμα τῶν Νιοβιδῶν, νὰ παραδράμῃς τὸν Ἄρνον ὑπὸ τὴν δροσερὰν σκιὰν τῶν πυκνῶν δενδροστοιχιῶν τῶν Cascine, νὰ καθίσῃς ἅπαξ ἔτι ὑπὸ τὴν ἐρυθρὰν σκιάδα τοῦ Bello Sguardo καὶ νὰ ἐκδράμῃς πρωΐ, πρὶν ἢ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, εἰς τὸ Φιέζολε, διὰ τῆς μυροβόλου φλωρεντινῆς πεδιάδος, τὴν ὁποίον κοσμεῖ αὐτοφυὴς ἡ ἀγριοῤῥοδῆ καὶ ὁ ἴασμος. Ὅλα αὐτὰ μοῦ τὰ γράφεις μὲ τόσην αὐτάρκη εὐχαρίστησιν, ὥστε μὰ τὴν ἀλήθειαν θὰ ἐπίστευα, ὅτι τὸ κάμνεις διὰ νὰ κινήσῃς τὸν φθόνον μου, ἂν συγχρόνως δὲν μοῦ ἐζήτεις καὶ νέα ἀθηναϊκά. Δὲν ἐπαναλαμβάνεις μὲν πλέον τὰς ἐπιτιμήσεις τῆς πρώτης σου ἐπιστολῆς, οὐδὲ πνέει πλέον τὸ γράμμα σου θυμὸν καὶ ἀγανάκτησιν, ἀλλ' ὁ φιλαθηναϊσμός σου, ἂν καὶ δὲν ἔχει τὴν πρώτην ἐκείνην ἀγρίαν του ἔξαψιν, ἔγεινεν ὅμως ἐπιμονώτερος, καὶ κινδυνεύει νὰ μεταβληθῇ εἰς νόσον χρονίαν. Τί κάμνουν αἱ 'Αθῆναι; Ἤρχισε τὸ Φάληρον; ἐκτίσθη τὸ νέον θέατρον τοῦ 'Απόλλωνος; Ἦλθεν ὁ θίασος τοῦ Ταβουλάρη; Ἔγειναν αἱ ἐξετάσεις τοῦ 'Ωδείου; Ὅλα σου αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα παρατάσσονται κομβολογηδὸν εἰς τὴν ἐπιστολήν σου, καὶ ζητοῦν ἀπάντησιν ταχεῖαν καὶ λεπτομερῆ.

Ἄς σοῦ ἀπαντήσω λοιπόν, ἀφοῦ

Il n' est pas avec toi des accommodements,

ὡς θὰ ἔλεγε φίλος μού τις ἐπιφυλλιδογράφος, παρωδῶν χάριν σοῦ τὸν στίχον τοῦ Μολιέρου.

Καὶ ἐν πρώτοις, τί κάμνουν αἱ Ἀθῆναι. Αἱ Ἀθῆναι πρὸ παντός, ἀγαπητή μου, ὁμιλοῦν πολιτικά. Ἐρωτοῦν, ἂν ἔφθασεν ὁ Φουρνιὲ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἂν προσεκλήθη ἡ κυβέρνησις νὰ διορίσῃ ἐκεῖ ἀντιπρόσωπον, ἂν καὶ πότε πρόκειται νὰ διαταχθοῦν αἱ νέαι βουλευτικαὶ ἐκλογαί, ἂν ἔγειναν οἱ συνδυασμοὶ τῆς δεῖνα καὶ δεῖνα ἐπαρχίας, ἂν τὸ δάνειόν μας καλύπτεται ταχέως, καὶ τὰ λοιπά, καὶ τὰ λοιπά.

Περὶ αὐτῶν ὅμως πάντων εὐτυχῶς σὺ δὲν ἐνδιαφέρεσαι. Ὁ Θεὸς σ' ἐπροφύλαξεν ἀπὸ τὴν λύμην τῆς πολιτικῆς. Τὰ κύρια ἄρθρα τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων δὲν κινοῦσιν εὐτυχῶς τὸν θαυμασμόν σου· δὲν ἀναγινώσκεις σὺ τὸν Μακώλαιϋ, οὐδὲ τοὺς λόγους τοῦ Κικέρωνος εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν, καὶ προτιμᾷς νὰ ὁμιλῇς περὶ τῆς βροχῆς καὶ τοῦ κονιορτοῦ μᾶλλον ἢ περὶ τῆς προσεχοῦς ἐκβάσεως τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν.

Δὲν σοῦ ὁμιλῶ λοιπὸν περὶ πολιτικῶν, διότι ἄλλως οὔτε τὰ ἠξεύρω οὔτε τὰ ἐννοῶ. Σοῦ σημειόνω μόνον ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁσάκις οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ὁμιλοῦν περὶ πολιτικῶν, ἀσχολοῦνται σπογγίζοντες τὸν ἱδρῶτα ὅστις περιῤῥέει τὰ πρόσωπά των, ῥοφῶντες, οὐχὶ εὐχαρίστως ἐννοεῖται, τὸν κονιορτόν, ὅστις, κατὰ τὸ βαθὺ λόγιον τῆς πρώην δημοτικῆς ἀρχῆς, θὰ μείνῃ ἐν Ἀθήναις ἐφ' ὅσον θὰ μείνῃ καὶ ἡ ὁμίχλη ἐν Λονδίνῳ, παγωτοφαγοῦντες καὶ γλωσσαλγοῦντες τὸ ἑσπέρας ἐν τῷ Σολωνείῳ, καὶ μὴ κατορθόνοντες πολλάκις μ' ὅλην αὐτῶν τὴν παταγώδη καὶ ἀσθματικὴν ἀναπνοὴν νὰ δροσίσωσιν ὀλίγον τὸν ἀέρα, ὅστις τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἦτο ἀληθῶς πνιγηρός.

Τώρα, — προχωρῶ βλέπεις κατὰ τάξιν — τί κάμνει τὸ Φάληρον ;

Τὸ Φάληρον ἤρχισε τὰς πανηγύρεις του τὴν προχθὲς Κυρια-

κήν. Τὰ λουτρά, ἐννοεῖται, δὲν ἤρχισαν ἀκόμη, ἀρκεῖται δὲ ὁ κόσμος ἀναπνέων ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τὴν ἰωδοῦχον αὔραν τῶν κυμάτων, πλὴν ἑνὸς μόνου κυρίου, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἰατροί, ἕνεκα τῆς πασχούσης ὑγείας τῶν ῥοδίνων του παρειῶν, παρήγγειλαν, ὡς λέγει, νὰ κάμνῃ ἐνενήκοντα λουτρὰ καὶ νὰ τρώγῃ ἐνενηκοντάκις τὴν **mayonnaise** τοῦ φαληρικοῦ ἑστιατορίου, καὶ ὅστις ἐπομένως ἀρχίζει πρῶτος πάντοτε τὰ λουτρά του καὶ τὰ τελειόνει τελευταῖος. Διηγοῦνται μάλιστα, ὅτι πέρυσιν, ὅτε περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ἀπεφασίσθη νὰ ἀφαιρεθῶσιν οἱ λουτῆρες ἕνεκα ἐλλείψεως λουομένων, εὗρον αὐτὸν ἐν τούτοις οἱ ἐργάται ἐντὸς ἑνὸς λουτῆρος, ἐνδυμένον, ἐννοεῖται, ὡς ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς ἁμαρτίας, κρατοῦντα σφιγκτὰ τὰς δοκοὺς τοῦ παραπήγματος, καὶ μὴ συναινοῦντα νὰ παύσῃ τὰ λουτρά του, διότι . . τοῦ ἔλειπαν ἀκόμη δύο πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐνενήκοντα. Ἂν δὲν ἤρχισαν ὅμως ἀκόμη τὰ λουτρά, ἤρχισαν αἱ παραστάσεις. Παραστάσεις! θὰ ἀναφωνήσῃς βέβαια. Καὶ ἐφέτος λοιπὸν πάλιν παραστάσεις; Μάλιστα! καὶ ἐφέτος πάλιν παραστάσεις εἰς τὸ πεῖσμά σου, διὰ νὰ ζηλεύῃς. Τί τάχα ἐνόμισες, ὅτι ἐπειδὴ πέρυσι καὶ προπέρυσι ἀπέτυχε κάπως τὸ θέατρον τοῦ Φαλήρου, ἠθέλαμεν ἀποκάμει ἐφέτος καὶ βαρυνθῆ; Διόλου· καὶ ἠπατήθης πολύ, ἂν τὸ ἐνόμισες.

Ἔχομεν λοιπὸν καὶ ἐφέτος θέατρον εἰς τὸ Φάληρον, καὶ θέατρον μάλιστα γαλλικόν, καὶ συῤῥέομεν πάλιν ἐκεῖ ἀθρόοι ἀπὸ τῆς προχθὲς Κυριακῆς, ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδία, καὶ συνωθούμεθα νὰ ἀκούσωμεν τὴν Ὡραίαν Μυροπώλιδα, καὶ ἀπολαύομεν πάλιν μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως τοῦ θορυβώδους μὲν ἀλλὰ διασκεδαστικοῦ ἐκείνου θεάματος, τὸ ὁποῖον παρέχουσιν οἱ ἐπὶ τοῦ κρηπιδώματος τοῦ σιδηροδρόμου συσσωρευόμενοι ἄνδρες, οἱ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡρωϊκῶς ἀγωνιζόμενοι πρὸς προκατάληψιν θέσεως ἐν τῇ ἁμαξοστοιχίᾳ. Ὁ ἐφετεινὸς θίασος δὲν εἶνε κακὸς ἐν συνόλῳ, οὔτε δικαιοῦταί τις νὰ ἔχῃ μείζονας παρ' αὐτοῦ ἀπαιτήσεις, ὅταν ἀναλογισθῇ ὅτι εἶνε θίασος ὑπαιθρίου θεάτρου, καὶ ὅτι μία δραχμὴ εἶνε ἡ τιμὴ τῆς εἰσόδου. Εἶνε ἀλη-

θὲς ὅτι ἄλλοτε ἡ ἑταιρεία τοῦ σιδηροδρόμου μᾶς εἶχε συνειθίσει νὰ πληρόνωμεν δέκα μόνον λεπτὰ διὰ τὸ θέατρον, καὶ ὅτι ἐνθυμούμεθα τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην ἐποχήν. Λέγουν μάλιστα, ὅτι ὁ χρυσοῦς ἐκεῖνος αἰὼν ὑπῆρξε καὶ διὰ τὴν ἑταιρίαν χρυσοῦς. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ δεκάρα ἐκείνη ἦτο ἁπλῶς ἀστειότης, καὶ δὲν δύναταί τις εὐλόγως νὰ ζητῇ καθ' ἑκάστην ἀστειότητας. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ἡ φαληρικὴ ἐκείνη διασκέδασις εἶνε μία τῶν ὡραιοτέρων ρων μας θερινῶν διασκεδάσεων, αἵτινες ἄλλως δὲν εἶνε λίαν ἄφθονοι· ὁσάκις δὲ μάλιστα, ὡς ἐφέτος, δὲν λαμβάνει τὰς τραγικὰς διαστάσεις τοῦ Φάουστ, τῆς Λουκίας, τῆς Νόρμας καὶ τῶν Καθαριστῶν, ἀλλὰ περιορίζεται εἰς πινάκια ἐλαφρὰ καὶ εὐκατάποτα, ὁποῖα εἶνε μ' ὅλα των τὰ ἐλαττώματα αἱ Ὀφφεμπαχιάδες, δύναταί τις νὰ λησμονήσῃ εὐαρέστως παρὰ τὸ γλαυκὸν κῦμα τοῦ Φαλήρου, ὑπὸ τὴν θερινὴν πανσέληνον, καὶ πρὸς ὀρχηστικήν τινα μελωδίαν τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου, τὸν καύσωνα καὶ τὸν κονιορτὸν τῆς πρωτευούσης.

Περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ἄλλων παραλισσίων διασκεδάσεων δὲν σοῦ γράφω σήμερον, διότι δὲν κατώρθωσα ἀκόμη νὰ τὰς ἴδω. Ὁ ἰατρός μου, ὅστις, σημείωσε, φορεῖ ἀκόμη τὸ ἑσπέρας τὸν ἐπενδύτην του, δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ μεταβῶ ἐκεῖ τὴν ἑσπέραν, διότι, λέγει, εἶνε πολλὴ ὑγρασία. Δὲν θὰ τὸν ἀκούσω ὅμως — σοῦ τὸ ἐξομολογοῦμαι ὑπὸ πᾶσαν ἐμπιστοσύνην — καὶ ἡ προσεχής μου ἐπιστολὴ θὰ ἦνε πλήρης γερμανικῶν ἀσμάτων, καὶ πάθους ἑλλήνων ὑποκριτῶν, καὶ ἀμανὲ ἀνατολικοῦ, ἄν, ὡς ἐλπίζω, ἔλθῃ ἕως τότε ὁ ἀνυπομόνως ἐκ Σμύρνης προσδοκώμενος θίασος.

Εἰς τὸ Ὠδεῖον τώρα, τὸ ὁποῖον βλέπεις ἀφῆκα τελευταῖον pour la bonne bouche. Ὅτε πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν συνεστήθη ὁ μουσικὸς καὶ δραματικὸς σύλλογος ἐν Ἀθήναις, καὶ σκοπὸν αὐτοῦ ἐκήρυξε τὴν μόρφωσιν Ἑλλήνων ἀοιδῶν καὶ ἠθοποιῶν, καὶ τὴν διάδοσιν ἐν γένει τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος εἰς τόπον ὅπου ἀπόλυτος σχεδὸν κύριος ἐδέσποζεν ὁ ἀμανές, οἱ πλεῖστοι,

ἐνθυμοῦμαι, ἐχαιρέτισαν τὴν σύστασιν αὐτοῦ μὲ δυσπιστίας μειδίαμα, ὀλίγοι δὲ μόλις πλήρεις ἐλπίδων αἰσιόδοξοι ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ νέου ἱδρύματος Τὰ πράγματα σήμερον δὲν ἐδικαίωσαν μὲν εἰσέτι τοὺς αἰσιοδόξους, διέψευσαν ὅμως ἤδη τοὺς δυσκόλους ἐκείνους, οἵτινες ἀφθονοῦσι δυστυχῶς παρ' ἡμῖν, καὶ νομίζουσι πάντοτε, ὅτι παρέχουσι δείγματα βαθείας κρίσεως καὶ δυνάμεως μαντικῆς, ἂν ἐκ προοιμίων φανῶσι δυσπιστοῦντες πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν γενναίας τινὸς ἐπιχειρήσεως, καὶ καταδικάσωσιν ἐκ προκαταβολῆς, ὡς ματαίαν ἢ πρόωρον, τὴν παρ' ἡμῖν εἰσαγωγὴν τῶν στοιχείων ἐκείνων τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ ὑγιέστερα τῶν συστατικῶν του. Τὸ Ὠδεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ἤτοι τὸ κύριον ἵδρυμα τοῦ μουσικοῦ καὶ δραματικοῦ συλλόγου, δὲν παρήγαγεν ἀκόμη, εἶνε ἀληθές, ἠθοποιούς, διότι ἀρχῆθεν, ἀγνοῶ ἐκ τίνων σκέψεων ὁρμώμενος, ἐπέστησεν ὁ σύλλογος τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς καταρτισμὸν καὶ μόρφωσιν τοῦ μουσικοῦ ἰδίως τμήματος. Παρήγαγεν ὅμως ἤδη ἱκανῶς μορφωμένους μουσικοὺς καὶ ἀοιδοὺς ἑκατέρου τοῦ φίλου, ἐξεπαίδευσεν ὀρχήστραν ὁλόκληρον, ἐκ τεχνιτῶν συγκειμένην καὶ βιομηχάνων, ἐδίδαξε τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ᾠδικὴν τοὺς τροφίμους τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζῆ Κώστα, ἔδωκε πολλὰς μέχρι τοῦδε συναυλίας, ἀκουσθείσας μετ' εὐχαριστήσεως καὶ δικαίας, ἐννοεῖται, ἐπιεικείας, καὶ τέλος πάντων — τώρα ἑτοίμασε τὸ μεγαλείτερον τῶν ἐπιφωνημάτων σου — ἐξετέλεσε πρό τινων ἡμερῶν ὁλόκληρον μελόδραμα — τὴν Βετλὴν τοῦ Δονιζέττη — ἀπὸ τῆς μικρᾶς σκηνῆς τοῦ θεάτρου του. Τὸ ἐπερίμενες αὐτό; Ἐγώ, σὲ βεβαιῶ, δὲν τὸ ἐπερίμενα. Δὲν σοῦ γράφω περὶ τοῦ κειμένου τοῦ μελοδράματος, ὅπερ εἷς τῶν καθηγητῶν τοῦ Ὠδείου μετέφρασεν ἑλληνιστί, διότι εἶνε αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀσήμαντον, καὶ ὀλίγη ἑπομένως ἡ βλάβη, ἂν ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις ηὔξησε κάπως τὴν ἀσημαντότητά του· ἐκτὸς δὲ τούτου εὐτυχῶς αἱ λέξεις δὲν ἀκούονται, καὶ ὁ ἀκροατής, εὐχαριστούμενος ἐκ τῆς ἐλαφρᾶς μελῳδίας καὶ τοῦ ὑποπτέρου ῥυθμοῦ τῆς μουσικῆς, δὲν προσέχει εἰς τὰς περιέργως περιπαθεῖς

φράσεις, τὰς ὁποίας ἀνταλλάσσουσιν οἱ δύο ἐρασταί. Ὅ,τι ὅμως πρέπει νὰ σοῦ γράψω, διότι μεγάλην καὶ ἀπροσδόκητον μ' ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν, εἶνε ἡ ἐπιτυχία τῶν χορῶν κατὰ πρῶτον λόγον καὶ τῆς ὀρχήστρας κατὰ δεύτερον. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη εἶνε καθαρὸν καὶ ἀναντίρρητον προϊὸν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ὠδείου, καὶ ἀληθῆ παρήγαγεν ἔκπληξιν εἰς τοὺς ἀκροατάς. Νέοι καὶ νέαι, ἀπὸ δύο μόλις ἢ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν διδασκόμενοι ἐν τῷ Ὠδείῳ, ἐξετέλεσαν τοὺς χοροὺς καὶ τὰς ὁμοφωνίας τοῦ μελοδραματίου μὲ πολλὴν καὶ τονικὴν καὶ χρονικὴν ἀκρίβειαν, καὶ οὐδόλως ἦσαν ὑπερβολικὰ τὰ χειροκροτήματα τῶν θεατῶν, ἅτινα ἐπεδοκίμασαν καὶ ἐνεθάρρυναν τὸν νεαρὸν ἐκεῖνον θίασον. Δικαία ἐπίσης ἦτο ἡ ἐπιδοκιμασία καὶ ἐνθάρρυνσις τῆς πρωταγωνιστρίας δεσποινίδος Βέσσελ, ἥτις δὲν ἔχει μὲν πλήρη καὶ τελείαν φωνὴν ὑψιφώνου, ἔψαλεν ὅμως ἀψόγως τὸ μέρος της, καὶ θέλει βεβαίως καταστῆ δόκιμος ἐλαφρὰ ὑψίφωνος, ἂν ἐξακολουθήσῃ ἀσκουμένη μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, καὶ ἀποφεύγῃ ἰδίως νὰ κουράζῃ τὴν φωνὴν αὐτῆς. Περὶ τῶν δύο ἀνδρῶν, τοῦ ὑψιφώνου καὶ βαρυφώνου, non ragioniam, ὡς λέγει ὁ Δάντης· προθυμίαν εἶχον πολλὴν καὶ οἱ δύο, ἀλλ' ἐνθυμεῖσαι τί λέγει τὸ γραφικὸν ῥητόν.

Τέλος πάντων, φιλτάτη, ἠκούσαμεν ἐν Ἀθήναις μελόδραμα ἑλληνιστὶ ᾀδόμενον ὑπὸ ἑλλήνων. Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἄξιον λόγου, φαντάζομαι δὲ ποῖος ἐνθουσιασμὸς θὰ καταλάβῃ σὲ τὴν πατριώτιδα, καὶ ποῖος διθύραμβος θὰ ἦνε ἡ ἀπάντησίς σου εἰς τὴν ἐπιστολήν μου.

Γ'.

Εν Ἀθήναις τῇ 30 Μαΐου 1879.

Ἔχεις δίκαιον. Τὰ Μεδιόλανα εἶνε ἀναντιῤῥήτως ἡ ὡραιοτέρα πόλις τῆς Ἰταλίας. Δὲν ἔχουν βεβαίως οὔτε τὴν ζωηρότητα τῆς Νεαπόλεως, οὔτε τὸ κλασικὸν γόητρον τῆς Ῥώμης, οὔτε τὴν ἐπιβάλλουσαν ἐκείνην σεμνότητα τῆς Φλωρεντίας. Δὲν ἔχουσιν ὅμως ἐπίσης οὔτε τὸν ἐπαιτικὸν καὶ ῥυπαρὸν πληθυσμὸν τῆς πρώην πρωτευούσης τοῦ παλαιοῦ νεαπολιτικοῦ βασιλείου, οὔτε τοὺς ῥασοφόρους καὶ τὰς κωδωνοκρουσίας καὶ τοὺς λοιμώδεις πυρετοὺς τῆς οὐρανίας πόλεως, οὔτε τὴν ἐρημίαν ἐκείνην τῆς βασιλίδος τῆς Τοσκάνης, ἥτις ἐμπνέει σήμερον ἀληθῆ λύπην εἰς τὸν γνωρίσαντα τὴν Φλωρεντίαν ἄλλοτέ ποτε, εἰς ἡμέρας δόξης παρελθούσης. Ὀλίγας ἡμέρας ἔμεινα πρὸ ἐτῶν εἰς Μεδιόλανα. Μὲ ηὔφρανεν ὅμως, σὲ βεβαιῶ, κατὰ τὸ βραχὺ αὐτὸ διάστημα, τὸ ἐξωτερικὸν ἐκεῖνο ἦθος τῆς εὐτυχίας, τὸ ὁποῖον βλέπει εὐθὺς πρῶτον ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν πόλιν, καὶ τὸ ὁποῖον διαθέτει τόσον εὐχαρίστως τὸν θεατήν, ὁπουδήποτε καὶ ἂν τὸ ἀπαντήσῃ, εἴτε εἰς πόλιν ὁλόκληρον, εἴτε εἰς οἰκίαν εἴτε εἰς ἄτομον ἁπλοῦν. Εἴσελθε εἰς ὁλλανδικὴν οἰκίαν, καὶ θὰ ἴδῃς πόσην θὰ αἰσθανθῇς εὐχαρίστησιν, βλέπουσα πάντα τὰ ἐν αὐτῇ καθάρια καὶ ἐν τάξει, τὸ ἔδαφος στίλβον, τὰς ὑέλους τῶν παραθύρων ἀστραπτούσας ἀπὸ τὸ τρίψιμον, τὰ παραπετάσματα λευκὰ ὡς χιόνα, τὰ κλεῖθρα λάμποντα ὡς κάτοπτρα. Αἰσθάνεσαι εὐθύς, ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης οὐ μόνον εὐπορεῖ, ἀλλὰ καὶ γνωρίζει πῶς πρέπει νὰ ζήσῃ ἐν εὐπορίᾳ· τὸν μακαρίζεις ἐνδομύχως, ἡ εὐημερία ἐκείνη ἀντανακλᾶται εἰς τὴν ψυχήν σου καὶ ἀνατέλλει κατόπιν ἐπὶ τοῦ προσώπου σου, καὶ ἡ καρδία σου εὐρύνεται ὑπὸ ἀνεξήγητόν τι ἀλλ' εὐάρεστον συναίσθημα, ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς προξενεῖ τὸ ἄρωμα εὐόσμου ἄνθους.

Δὲν ἠξεύρω, ἂν ἑρμηνεύω καλῶς τὴν ἰδικήν σου εὐχαρίστησιν, ἀλλ' εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον τοιαύτην τινὰ ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν ἡ πόλις σου, ὅτε κατὰ πρῶτον τὴν εἶδα. Ἡ καθαριότης τῶν ὁδῶν καὶ τῶν κατοίκων, ἡ αὐτάρκης ἐκείνη εὐχαρίστησις ἡ λάμπουσα ἐπὶ τῆς χρηστῆς αὐτῶν καὶ ἀκάκου μορφῆς, τὸ σπεῦδον καὶ συγχρόνως μετρημένον βῆμά των, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐσυμπέραινέ τις εὐθύς, ὅτι οἱ βαδίζοντες οὔτε κηφῆνες ἦσαν, οὔτε περίεργοι, ἀλλὰ μετέβαινον εἰς τὸ ἔργον των, ὅλα αὐτὰ ὡς καὶ ἡ παντελὴς ἔλλειψις ἐπαιτῶν καὶ ἀργῶν ἀνθρώπων, μοῦ ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν, ὁποίαν εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἠσθάνθην εὐρωπαϊκὴν πόλιν.

« Ἀλλά, θὰ ἐκφωνήσῃς βέβαια, ἐγὼ σοῦ ζητῶ νέα ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ σὺ μοῦ γράφεις διὰ τὰ Μεδιόλανα! » Συγχώρει με, ἀγαπητή μου· ἔχεις δίκαιον. Ἐλησμονήθην πρὸς στιγμήν, ἀλλὰ δὲν σοῦ γράφω καὶ διατί ἐλησμονήθην, διότι . . . γνωρίζω ὅτι θέλεις ἐπιστολὰς couleur de rose, καὶ ἂν σοῦ ἔγραφον τὴν αἰτίαν τῆς λήθης μου,πολὺ διαφορετικὸν θὰ εἶχεν ἡ αἰτιολογία μου τὸ χρῶμα.

Νέον ἐξ Ἀθηνῶν δὲν ἔχω ἄλλο μεγαλείτερον καὶ σπουδαιότερον νὰ σοῦ γράψω, εἰμὴ ὅτι ὁ θίασος τοῦ Ταβουλάρη ἤρχισε τέλος πάντων τὰς παραστάσεις του παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ. Λέγω ὄχθας ἐξ ἁπλῆς παραδόσεως, χωρὶς νὰ ἐννοῶ παντάπασι νὰ προσβάλω τὸν εἰρηνικόν μας Ἰλισσόν, ὀνομάζουσα αὐτὸν ποτάμιον. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς πόλεως ἐπιτροπὴ ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐγείρῃ παρόχθια τείχη, ἵνα προφυλάξῃ, φαίνεται, τὰ χώματα τῆς ὁδοῦ ἐναντίον τῆς κατακτητικῆς ὁρμῆς τοῦ κλασικοῦ ῥύακος. Ἀλλ' ὁ πτωχὸς — τῷ ὕδατι — Ἰλισσὸς δὲν ἔχει ἀναντιρρήτως κακοὺς σκοπούς, καὶ ὁμοιάζει, νομίζω, αὐτὴν τὴν φορὰν μὲ κράτος τι, κλασικὸν ἐπίσης, τὸ ὁποῖον ἐμπόδιζαν ἄλλα μεγαλείτερα κράτη νὰ πολεμήσῃ, ἐνῷ ἐκεῖνο τὸ ταλαίπωρον οὐδὲ κἂν ἐσυλλογίζετο τοιαῦτα κινδυνώδη ἐγχειρήματα. Ἤρχισε λοιπὸν ὁ κλασικὸς Μένανδρος τὰς κλασικάς του παραστάσεις παρὰ τὸ κλασικὸν ποτάμιον, ἢ κυριολεκτικώτερον παρὰ τὰ χαλίκια τοῦ κλασικοῦ ποταμίου, ἐπὶ θεάτρου ἀνακαινισθέντος ἐκ βάθρων, ὑπὸ

τὴν λάμψιν ἀεριόφωτος αὐτὴν τὴν φοράν, καὶ ἀπέναντι κοινοῦ, τὸ ὁποῖον τίποτε ἄλλο δὲν θέλει καλλίτερον, εἰμὴ νὰ ἀνατριχιάζῃ ἑκατοντάκις τῆς ἑσπέρας πρὸς τὰς φοβερὰς σκηνὰς τῶν οἰκογενειακῶν δραμάτων τοῦ Dennery, νὰ μοσχεύῃ τέσσαρα τοὐλάχιστον μανδήλια διὰ τῶν δακρύων, ἅτινα προκαλεῖ ἡ περιπαθὴς ἀπαγγελία τῆς πρωταγωνιστρίας, καὶ νὰ χειροκροτῇ ἐκθύμως la prose τοῦ κ. Ταβουλάρη, ὅστις ἀπό τινος ἔγεινε καὶ μεταφραστής, καί,— μὰ τὸν Θεόν, νομίζω καὶ συγγραφεύς. Εἰς αὐτοῦ τοὐλάχιστον τὸν κάλαμον ἀπέδωκε τὸ κοινὸν τὴν προκήρυξιν, δι' ἧς ὁ θίασός του ἐδήλωσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἔναρξιν τῶν παραστάσεων αὐτοῦ. Ὑποθέτω, ὅτι θὰ ἔχῃς τὴν φυσικὴν καὶ πατριωτικην περιέργειαν νὰ τὴν ἀναγνώσῃς· ἐπειδὴ δὲ μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ τὴν ἀντιγράψω ὁλόκληρον ἐντὸς ἐπιστολῆς, σοῦ μεταδίδω μόνον τὴν ἀρχήν της. «Ἀφιππεύοντες», λέγουσιν οἱ ἕλληνες ἠθοποιοί, «ἐκ τοῦ Πηγάσου, ὅστις ἐν τῷ παρελθόντι κατὰ τὴν νηπιώδη τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς κατάστασιν συμπαρέσυρεν ἡμᾶς πολλάκις εἰς αἰθέρια ὕψη, εἰς ἐλπιδοφόρα καὶ ψυχοτερπῆ ὄνειρα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπροσπελάστους τοῖς πλείστοις κορυφάς, ἔνθα αἱ μοῦσαι μεθύσκουσι τοὺς θνητοὺς ἐκ τῶν ἀθανάτων ναμάτων τῆς Ἱπποκρήνης, λέγομεν ξηρὰ ξηρά . . . κ. τ. λ.» Σοῦ ὁρκίζομαι, ὅτι οὔτε παρέλειψα οὔτε προσέθηκα συλλαβὴν εἰς τὸ αὐθεντικὸν τῆς προκηρύξεως κείμενον. Δὲν προσθέτω δὲ σχόλιον κανέν, διότι . . . οὐδὲ διότι, νομίζω, χρειάζεται.

Πρώτη παράστασις ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Μάξβελ, «ἐξόχου δράματος τοῦ Ἰουλίου Βαρβιέ», ὡς λέγει ἡ θεατρικὴ προκήρυξις, «εἰς πράξεις πέντε καὶ ἕνα πρόλογον, μεγάλην ἐμποιήσαντος αἴσθησιν ἐν Παρισίοις, διότι παριστᾷ τὴν πάσχουσαν καὶ πεπλανημένην δικαιοσύνην». Φέρουσι δὲ ὁ πρόλογος καὶ αἱ πέντε τοῦ δράματος πράξεις τὰς ἑξῆς φοβερὰς ἐπιγραφάς· «Θανατικὴ ἐκτέλεσις, Ὁ υἱὸς τοῦ δολοφόνου, Ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή, Τὸ ἐγχειρίδιον, Τὸ δραμα, Ἡ τιμωρία». Φοβεῖσαι; ἐγὼ φοβοῦμαι, ἀγαπητή, καὶ δι' αὐτό, σοῦ ἐξομολο-

γοῦμαι τὴν ἁμαρτίαν μου, μόλις κατώρθωσα νὰ ἀκούσω τὸν πρόλογον. Ἡ φρίκη μου ὑπῆρξε τόση, ὥστε τὰ νεῦρά μου ἤρχισαν νὰ χορεύουν, καὶ ἀνεχώρησα εὐθὺς μὲ σφοδρὸν πονοκέφαλον. Ἀναντιῤῥήτως αἱ σφοδραὶ συγκινήσεις δὲν μὲ στέργουν. Ἤμην πάντοτε κράσεως ἀσθενοῦς, καὶ δι' αὐτὸ κάμνω ἀκόμη ψυχρολουσίαν.

Πλὴν τί τὰ θέλεις; μ' ὅλην αὐτὴν τὴν τακτικὴν θεραπείαν, τῶν νεύρων μου, εἶνε ἀκόμη ἀπρόσιτοι εἰς ἐμὲ αἱ συγκινήσεις τῶν «οἰκογενειακῶν δραμάτων» τοῦ Μενάνδρου. Δὲν δύναμαι λοιπόν, βλέπεις, νὰ σοῦ γράψω λεπτομερέστερον τὰ κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπιφυλάττομαι δὲ νὰ σοῦ λαλήσω ἐκτενέστερον περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μας θεάτρου, ὅταν δοθῇ καμμία κωμωδία ἢ ἄλλη τις παράστασις ἠρεμωτέρα, τὴν ὁποίαν νὰ καταπίνῃ εὐκολώτερον ὁ ἀσθενής μου στόμαχος.

Ἐξελθοῦσα τοῦ Ἀπόλλωνος ἠξεύρεις τί ἔκαμα; μετέβην εὐθὺς ἀπέναντι εἰς τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν, ὅπου ψάλλει σήμερον καὶ μουσουργεῖ θίασος γερμανῶν καὶ γερμανίδων, ἢ κυριολεκτικώτερον βοημῶν καὶ βοημίδων. Quantum mutatum ab illo τὸ ταλαίπωρον αὐτὸ Ἄντρον! Οὔτε ἄνθη πλέον, οὔτε σκιαί, οὔτε ὑδάτων ψίθυρος, οὔτε παράσχειον μονοπάτι! Καθίσματα μόνον ξύλινα τριγύρω καὶ τραπέζια μὲ ποτήρια ζύθου, ναργιλέδες ποῦ καὶ ποῦ ἀναδίδοντες τὰς κυανωπάς των ἕλικας διὰ τοῦ ἀραιοῦ φυλλώματος τῶν ὀλίγων περισωθέντων δένδρων, καὶ σανίδωμά τι, ἀπομιμούμενον δῆθεν σκηνήν, καὶ μεταφερόμενον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κατὰ τὰς ἑκάστοτε ἀνάγκας καὶ συμφωνίας τοῦ ἰδιοκτήτου. Ἀφ' ὅτου τὸ πρῶτον, πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν, εἰσέβαλεν εἰς τὸν ποιητικὸν ἐκεῖνον χῶρον ὁ πρῶτος ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας γερμανικὸς μουσικὸς θίασος, ἤτοι ἡ Μαρίκαις, ὡς ἐπωνόμασεν αὐτὸν τὸ πυκνὸν πλῆθος τῶν θαυμαστῶν του, τί δὲν εἶδε τὸ πτωχὸν αὐτὸ Ἄντρον, καὶ τί δὲν ἤκουσεν! Ἤκουσε τὴν **Risette** τραγουδοῦσαν διὰ τῆς ἀνδρικῆς της φωνῆς τὴν **Femme du sapeur**· ἤκουσε τὴν **Stella del nostro amore** ἐν ἰταλικῇ δυωδίᾳ, καὶ τὰς κωμικὰς προσλα-

λιάς τοῦ ἕλληνος clown Μανώλη· εἶδε τὸν Φραντζῆν καὶ τὴν ἀμερικανὴν σχοινοβάτιδα, ἥτις ἀνήρτα ἀπὸ τοῦ τραχήλου της ἑκατὸν ὀκάδων βάρος· ἤκουσεν ἀμανὲν καὶ εἶδε ταχυδακτυλουργίαν! Ὅλα τὰ εἶδε, καὶ σήμερον πάλιν ἐπανέρχεται εἰς τὰ πρῶτά του,

comme on revient toujours
à ses prémiers amours,

καὶ ἔχει βοημοὺς μουσουργούς, οἵτινες πίνουσι τὸν ζῦθόν των ἀπαθέστατα, ὁσάκις δὲν παίζουσι, καὶ ἀοιδοὺς βοημίδας, αἵτινες, ὁσάκις δὲν ψάλλουσι, περιφέρουσι τὸ ἱλαρόν των μειδίαμα καὶ τὸ πινάκιον των εἰς τοὺς θεατάς.

Ἄλλαξαν ὅμως οἱ καιροὶ ς' τὸν κόσμον ἐδῶ κάτω!

Δὲν βρέχει πλέον ἀργυρᾶ νομίσματα οὔτε χαρτονομίσματα αἰδημόνως συνεπτυγμένα ἡ περιπαθὴς λάτρεια τῶν θεατῶν· δὲν φωλεύουσι πλέον εἰς τὰ ἄδυτα τῶν ἀδύτων τοῦ συμφύτου ἄλλοτε κήπου οἱ γηραιοὶ λάτρεις τῆς Τούμπλας καὶ τῆς Ἄννας, ἀναμένοντες ἕν των μειδίαμα ὡς δρόσον τοῦ οὐρανοῦ· οὐδὲ ὑπάρχει πλέον ἀνάγκη νὰ συνοδεύωσι τὰς μουσουργοὺς νεάνιδας εἰς τὰς οἰκίας των κλητῆρες καὶ χωροφύλακες μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως, ἵνα προφυλάττωσιν αὐτὰς κατὰ τοῦ ἐξημμένου ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἀκροατῶν. Οἱ χρυσοῖ χρόνοι τῆς ποιητικῆς ἐκείνης νηπιότητος τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ παρῆλθον ἀνεπιστρεπτεί, καὶ σήμερον μόλις που τολμᾷ ἡ δεκάρα νὰ περιφρονήσῃ τὸ πεντάλεπτον ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χειρομάκτρου τοῦ πινακίου, μόλις δὲ τὸ χεῖλος τῶν ἀδιαφόρων ἀκροατῶν ἀνοίγεται εἰς ἀνάλατόν τινα φιλοφροσύνην πρὸς τὴν χαλκολογοῦσαν μουσουργόν, καὶ τὸ περικαθήμενον κοινὸν δυσκόλως μόλις συγκατατίθεται νὰ μειδιάσῃ πρὸς τὴν τετράφωνον μελῳδίαν τοῦ

Auf der Au, Au.. Au, Au.. Au!

τὴν ὁποίαν ὑλακτοῦσιν ἐναμίλλως τέσσαρες γερμανικαὶ χάριτες,

φοροῦσαι κατὰ παράδοξον καλαισθησίαν ὅλα τῆς ἴριδος τὰ χρώματα.

Γινόμεθα βλέπεις πρακτικώτεροι ὁσημέραι καὶ ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀθήναις. Ἐπαύσαμεν πρὸ καιροῦ νὰ τρεφώμεθα μὲ ἀτμοὺς καὶ αἰσθήματα· ἀποβλέπομεν εἰς τὴν οὐσίαν κυρίως· ἀνάγομεν ὅλα εἰς τὴν ὑπερτίμησιν ἢ ὑποτίμησιν, καὶ φιλολογικῶς κινδυνεύομεν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, νὰ γείνωμεν ὀπαδοὶ τῆς πραγματικῆς σχολῆς τοῦ Assomoir ἢ τοῦ Αὐτοκτονείου (!!), ἂν προτιμᾷς τὴν πρόσφατον ἑλληνικὴν μετάφρασιν.

Ἀπέρχεσαι τέλος, μοῦ γράφεις, εἰς τὴν λίμνην τοῦ Κόμου, καὶ ἐκεῖ θὰ σοῦ διευθύνω τὴν προσεχῆ μου ἐπιστολήν. Μὴ λησμονήσῃς, ὅτι θέλω λεπτομερῆ ἔκθεσιν τῶν πρώτων σου ἐντυπώσεων.

Δ'.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 11 Ἰουνίου 1879.

Σοῦ γράφω καὶ σήμερον εἰς Μεδιόλανα, διότι, μὴ λαβοῦσα ἐπιστολήν σου αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα, δὲν ἠξεύρω ποῦ ἀλλοῦ νὰ διευθύνω τὸ γράμμα μου. Εἶμαι τοὐλάχιστον βεβαία τοιουτοτρόπως, ὅτι ἡ ἐπιστολή μου θὰ σὲ πάρῃ τὸ κατόπιν, καὶ θὰ σὲ φθάσῃ ἐπὶ τέλους ὅπου εὑρίσκεσαι, χωρὶς νὰ πάθῃ ὅ,τι φοβοῦμαι ὅτι ἔπαθεν ἡ ἰδική σου εἰς τὸ ἑλληνικὸν ταχυδρομεῖον. Τί τὰ θέλεις ὅμως; ἤθελα πολὺ νὰ εἶχες φθάσει εἰς τὴν λίμνην τοῦ Κόμου. Πρῶτον, διότι θὰ ἐπέγραφα μὲ ἀρχαιολογικὴν ὑπερηφάνειαν τὴν ἐπιστολήν μου: Εἰς Λάριον Λίμνην, καὶ θὰ σοῦ ἐδείκνυα τοιουτοτρόπως σοφίαν γεωγραφικήν, τὴν ὁποίαν βεβαίως δὲν θὰ ἐπερίμενες, διότι δὲν ὑποπτεύεις σὺ — ἡ ἄκακος καὶ ἐνθουσιώδης φύσις — ὅτι ἀρκεῖ τις νὰ φυλλομετρήσῃ ἐπ' ὀλίγα μόνον λεπτὰ τὸν πρῶτον τυχόντα ἐρυθρόφυλλον Ὁδηγόν, διὰ νὰ μάθῃ πῶς ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὴν λίμνην, τῆς ὁποίας αἱ ὄχθαι θὰ ἀκούσουν ἐφέτος

τὰ θαυμαστικά σου ἐπιφωνήματα. Δεύτερον, διότι θὰ εἶχα ἀφορμήν, ἀπαντῶσα εἰς τὰς ἰδικάς σου ἐντυπώσεις, νὰ φλυαρήσω καὶ ἐγὼ ὀλίγον περὶ τῆς μαγευτικῆς ἐκείνης λίμνης, καὶ νὰ γεμίσω κἄπως τὸ σημερινόν μου γράμμα, τὸ ὁποῖον κινδυνεύει τώρα νὰ μείνῃ κενόν, κενότατον καὶ πτωχόν. Διότι — τί νὰ σοῦ τὸ κρύπτω ἀγαπητή μου; — αἱ Ἀθῆναι, ὅσον καὶ ἂν ἐξογκοῦνται, ὅπως ὁμοιωθῶσι μὲ τὰς εὐρωπαϊκὰς μεγαλοπόλεις, ὅσον καὶ ἂν ἀντιγράφουν — μὲ στραβόν, ἐννοεῖται, χάρακα, — τὸν δυτικὸν πολιτισμόν, ὅσον καὶ ἂν ἐτελειοποιήθησαν κατὰ τὸ φαγητόν, τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὰς διασκεδάσεις, μένουσιν ὅμως πάντοτε καὶ εἶνε πόλις μικρά, μικροσκοπική, μικρόσοφος καὶ μικρολόγος· μ' ὅλας δὲ τὰς ἑβδομήκοντα δύο χιλιάδας κατοίκων, τὰς ὁποίας ἔχουν σήμερον κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφήν, δὲν παρέχουσιν ὅμως ὕλην δι' ἐπιστολὰς ἑβδομαδιαίας, ὁποίας τὰς θέλεις σύ . . . — φλυάρους δηλαδή, λεπτομερεῖς καὶ παραγεμισμένας μὲ νέα, — μὲ νέα, ἐννοεῖται, περίεργα καὶ ἐνδιαφέροντα, ἄσχετα μὲ τὴν πολιτικήν, μὴ μετέχοντα κακογλωσσίας, ἀποτασσόμενα δὲ τῷ Σατανᾷ καὶ πάσῃ τῇ πομπῇ αὐτοῦ.

Ποῦ νὰ τὰ εὕρω λοιπὸν ἐγώ, αὐτὰ τὰ νέα; Νὰ τὰ δημιουργήσω; Οὔτε τὸ θέλεις, οὔτε, ἂν τὸ ἤθελες, ἔχω αὐτὴν τὴν ἱκανότητα. Δέν μου μένει ἄλλο, ἢ νὰ ἐπιχειρήσω λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῆς Perichole καὶ τοῦ Oeil crevé, τὰ ὁποῖα δίδει τώρα ὁ γαλλικὸς θίασος τοῦ Φαλήρου. Ἀλλὰ καὶ γνωρίζεις καὶ γνωρίζω καὶ γνωρίζομεν ὅλοι, ἐκ τῆς ἐνδόξου ἱστορίας τοῦ ἐν Ἀθήναις γαλλικοῦ θεάτρου, τὰ μουσικὰ αὐτὰ ἀριστουργήματα, τῶν ὁποίων δικαιοῖ τὸν τίτλον αὐτὸν ἀναντιῤῥήτως ἡ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν πυκνὴ συῤῥοὴ τοῦ κοινοῦ ἐπὶ τῶν ἀναπαυτικῶν σκάμνων τοῦ θεάτρου. Νὰ σοῦ ἀπαριθμήσω τὰ παντοειδῆ πολεμικὰ πλοῖα, ἅτινα σταθμεύουσι τώρα εἰς Φάληρον; Νὰ σοῦ περιγράψω τὸ cricket τῶν ἄγγλων ναυτῶν, οἵτινες μὲ ἀπαραμείωτον εὐσυνειδησίαν παρέχουσι καθ' ἑσπέραν σχεδὸν εἰς τὸ περίεργον κοινὸν τὸ διασκεδαστικὸν αὐτὸ θέαμα, ὡς θεατρικόν τινα πρόλογον, οὕτως εἰπεῖν,

τῶν ἑσπερινῶν παραστάσεων; Ἀλλ' ἡ περιγραφή μου δὲν θὰ εἶχε κανὲν θέλγητρον διὰ σέ, ἥτις ἠξεύρω πόσον ἀηδιάζεις τοὺς ἄνδρας, ὅταν παίζωσιν ὡς παιδία. Ὥστε, ἀφοῦ καὶ καλὰ θέλεις νέα ἀθηναϊκά, ἠξεύρεις τί συλλογίζομαι; Νὰ πάρω κατὰ σειρὰν τὰ σχολεῖα καὶ τὰ παντοειδῆ ἐκπαιδευτήρια τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα κάμνουν τώρα τὰς ἐξετάσεις των, καὶ νὰ σοῦ καταστρώσω λεπτομερεστάτην ἔκθεσιν τοῦ ἀποτελέσματός των. Τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτο πληκτικὸν ὅσον ὑποθέτεις, οὔτε διδακτικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ κωμικὸν ἐν μέρει καὶ πολὺ ὁπωςδήποτε εὐάρεστον. Θὰ ἤρχιζα, φαντάσου, ἀπὸ τὰς ἀγγελίας τῶν διευθυντῶν καὶ τὰ ἐκ προκαταβολῆς ἐπαινετικὰ διάφορα τῶν ἐφημερίδων· θὰ μετέβαινα κατόπιν εἰς τοὺς πανηγυρικοὺς λόγους τῶν διδασκάλων, οἵτινες, ὡς μεγάλα παιδία, ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἀθῴαν ἐπιθυμίαν νὰ κάμωσι τὴν ἐπίδειξίν των· θὰ σοῦ ἀνέφερα μερικὰς φράσεις τῶν διδασκαλικῶν αὐτῶν ἀγορεύσεων, αἵτινες μοῦ ἐνθύμισαν τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον ὁρισμόν: « Παιδεία ἐστὶ γνῶσις συνειδήσεων τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου φύσεως », δι' οὗ γυμνασιάρχης τις ποτὲ ἐπροοιμίασε τὸν ἐναρκτήριον τῶν ἐξετάσεων λόγων του· θὰ σοῦ ἀπεμνημόνευα τῶν διδασκάλων τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν, τὰς συγκινήσεις τῶν γονέων καὶ τῶν θεατῶν τὰ σχόλια· δὲν θὰ παρέλιπα νὰ σοῦ περιγράψω τὰς λευχείμονας ὡς περιστερὰς μαθητρίας, καὶ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν διδασκαλισσῶν, προσπαθοῦσαν νὰ συμβιβάσῃ τὴν διδασκαλικὴν σοβαρότητα πρὸς τὴν κοσμικὴν φιλαρέσκειαν· θὰ σοῦ ἀνήγγελλα κ' ἐγώ, ὡς αἱ ἐφημερίδες, τὰ ὀνόματα τῶν τάδε μαθητῶν καὶ τῶν δεῖνα μαθητριῶν, ὅσαι ἐγοήτευσαν τοὺς ἀκροατὰς διὰ τῶν εὐφυῶν των ἀπαντήσεων, καὶ ἐπὶ τέλους θὰ ἀνέγραφα τοὺς θριάμβους ἑκάστου ἐκπαιδευτηρίου, συμφώνως πρὸς ὅσα δημοσιεύουσι συνήθως περὶ αὐτῶν οἱ διευθυνταί των, οἱ διδάσκαλοι, οἱ φίλοι, καὶ τῶν παιδίων αὐτῶν οἱ γονεῖς, οἵτινες νομίζουσιν, ὅτι δὲν εἶνε ἀρκετὴ ἡ ἐπιτυχία τῶν τέκνων των, ἂν δὲν τυπωθῇ καὶ τὸ ὄνομά των εἰς τὴν ἐφημερίδα. Ἀλλὰ ὅλος αὐτὸς ὁ κόπος μου θὰ ἦτο περιττὸς διὰ σέ, ἥτις λαμβάνεις ὅλας σχεδὸν

τὰς καθημερινὰς ἐφημερίδας τῶν Ἀθηνῶν, καὶ θὰ ἔχῃς ἐπομένως ἐγκαίρους καὶ νωπὰς καὶ λεπτομερεῖς ὅλας τὰς περὶ τῶν ἐξετάσεων τῶν σχολείων μας εἰδήσεις.

Τί λοιπὸν νὰ σοῦ γράψω, ἀφοῦ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ γεμίσῃ ἡ ἐπιστολή μου; Νὰ σοῦ γράψω, ὅτι, ἀφ' ὅτου ἤρχισαν νὰ πνέωσιν οἱ ἐτησίαι, ἔχομεν πάλιν τόσον ἐν Ἀθήναις κονιορτόν, ὥστε, ἀφοῦ αἱ ἑβδομήκοντα δύο χιλιάδες κάτοικοι τῆς πρωτευούσης τρώγουσι καὶ ῥοφοῦσι καθ' ἡμέραν τρισμέγιστον αὐτοῦ ποσόν, μένει πάλιν τόσον πολύς, ὥστε κινδυνεύει νὰ μᾶς θάψῃ ὅλους; Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε νέον. Εἶνε τόσον παλαιόν, ὥστε, ὡς ἠξεύρεις, οἱ προπάτορές μας γηγενεῖς Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο ὅτι ἐφύτρωσαν ἀπὸ τὴν κόνιν αὐτὴν τῆς πατρίδος των, ὅπως ἐπίστευον ὅτι ἐφύτρωσαν καὶ οἱ τέττιγες, καὶ ἐκόσμουν τὴν κόμην των διὰ τοῦτο μὲ τέττιγας χρυσοῦς, ὅπως ἡμεῖς μὲ πολὺ ὀλιγωτέραν καλαισθησίαν κοσμοῦμεν αὐτὴν μὲ ταριχευμένα πτηνὰ καὶ μὲ χρυσοκανθάρους. Τί τὰ θέλεις ὅμως, φιλτάτη μου; παλαιὸν ἢ νέον, τὸ πρᾶγμα εἶνε ὀχληρότατον καὶ ἀηδέστατον. Ἔχουσι καὶ ἡ Νεάπολις καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἄλλαι πόλεις κονιορτόν, ἀλλ' ὁ ἰδικός μας κονιορτός, ὁ κονιορτὸς ἐκεῖνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὑπάρχει φόβος ὅτι θὰ φυτρώσουν μίαν ἡμέραν οἱ μέλλοντες κλασικοὶ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, εἶνε κἄτι τι ξεχωριστὸν καὶ μέχρις ἀπελπισίας ἀφόρητον. Εἶνε ἐχθρὸς φοβερὸς καὶ ἀκαταμάχητος, ὅστις σὲ πολεμεῖ καὶ μακρόθεν καὶ ἐκ τοῦ συστάδην, μετὰ παῤῥησίας συνάμα καὶ ὑπουλότητος, καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου οὐδεμία εἶνε δυνατὴ ὑπεράσπισις. Σοῦ τυφλόνει τοὺς ὀφθαλμούς, σοῦ παραγεμίζει τὸ στόμα, σοῦ φράττει τὰ ὦτα, σοῦ ξηραίνει καὶ αὐτόν σου τὸν λάρυγγα; διότι ἀναγκάζεσαι ἐπὶ τέλους νὰ τὸν ἀναπνεύσῃς θέλουσα καὶ μὴ θέλουσα. Εἰς μάτην κλείεσαι εἰς τὴν οἰκίαν σου· σὲ παρακολουθεῖ διὰ τῆς θύρας, εἰσέρχεται διὰ τῶν παραθύρων, εἰσδύει διὰ τῶν ὑέλων, καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, νομίζω ὅτι καὶ διὰ τῶν τοίχων αὐτῶν εἰσχωρεῖ. Σημείωσε δέ, ὅτι ὅπως ὁ ἀνατολίτης ὑπὸ τὸ πεπρωμένον, κύπτομεν καὶ ἡμεῖς οἱ δυστυχεῖς τὴν κεφα-

λὴν ὑπὸ τὸ παντοδύναμον κράτος τῆς θεομηνίας, ὑποτασσόμεθα εἰς τὴν μάστιγα τοῦ κονιορτοῦ, καὶ οὐδ' ἐπιχειροῦμεν κἂν πλέον νὰ τὸν πολεμήσωμεν. Ἀπεπειράθημεν ἄλλοτε νὰ τὸν συναθροίζωμεν ἀπὸ τὰς ὁδοὺς καὶ νὰ τὸν ῥίπτωμεν ἔξω τῆς πόλεως· ἀλλ' ἀφοῦ εἴδαμεν ὅτι ὁ ἀδάμαστος ἡμῶν ἐχθρὸς ἐπανήρχετο καὶ πάλιν ὀργίλος ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων, ἐδώκαμεν τόπον τῇ ὀργῇ, καὶ παρητήθημεν τῆς ἀνίσου καὶ ἀνωφελοῦς πάλης, σκεφθέντες φρονιμώτατα ὡς ὁ εὐφυὴς ἐκεῖνος ὑπηρέτης, ὅστις δὲν ἐκαθάριζε τὰ λασπωμένα ὑποδήματα τοῦ κυρίου του, διότι ἐσυλλογίζετο, ὅτι ἔμελλον καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον νὰ λασπωθοῦν. Τώρα καταβρέχομεν μόνον ἐνίοτε. Ἡμέραν παρ' ἡμέραν μόλις, ἢ κάλλιον εἰπεῖν νύκτα παρὰ νύκτα, διότι καὶ τοῦτο γίνεται πολὺ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου (τοσοῦτος βλέπεις εἶνε ὁ φόβος μας!)—περιφέρονται εἴς τινας τῶν δρόμων ἰσχνοί τινες, κατεσκληκότες καὶ πεφοβισμένοι ἡμίονοι, σύροντες ὄπισθέν των σαθρὰ τινὰ βαρέλια, τὰ ὁποῖα λασπόνουν ποῦ καὶ ποῦ τὸν δρόμον, σέβονται δὲ θρησκευτικῶς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ κονιορτοῦ, ὅστις εὐθὺς κατόπιν των ἐγείρεται θυμώδης καὶ περικαλύπτει καὶ ἡμιονηλάτην καὶ ἡμίονον καὶ βαρέλιον. Ἔχουσι δὲ τότε οἱ διαβάται διπλῆν διασκέδασιν· τὴν μίαν θερινήν, τὸν κονιορτόν, καὶ τὴν ἄλλην χειμεμερινήν, τὴν λάσπην. Λέγουν ἐν τούτοις πολλοί, ὅτι δὲν εἶνε δεισιδαίμων φόβος ἡ αἰτία τῆς πρὸς τὸν κονιορτὸν ἀνοχῆς μας, ἀλλ' ἄλλη τις πεζοτέρα καὶ πραγματικωτέρα, ... ἡ ἔλλειψις ὕδατος. Ἴσως ἔχουσι δίκαιον. Φοβοῦμαι ὅμως μὴ καὶ τὰ δύο συμπίπτουσι. Διότι τέλος πάντων δὲν ἦτο δυνατὸν μὲ τὸ ὀλίγον νερὸν τὸ ὁποῖον ἔχομεν διαθέσιμον νὰ καταβρέχωμεν περισσοτέρους δρόμους καθ' ἑκάστην, παρὰ νὰ λασπόνωμεν ὀλιγωτέρους ἡμέραν παρ' ἡμέραν; Ἡ σκέψις μου, βλέπεις, δὲν ἔχει ἀξιώσεις ἐπιστημονικῆς βαθύτητος, ἀλλ' εἶνε ἁπλῆ τις καὶ πρόχειρος ἰδέα, ἡ ὁποία ἀπορῶ πῶς δὲν ἔρχεται καὶ εἰς τῶν ἁρμοδίων τὸν νοῦν.

Ὁπωσδήποτε τὸ ζήτημα τῶν ὑδάτων τῆς πόλεώς μας ἀποκτᾷ

καθ' ἡμέραν μεγαλειτέραν σπουδαιότητα, καὶ πολὺ ἐπικαίρως ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πραγματεία τις ἀληθοῦς ἐπιστήμονος, τοῦ κ. Κορδέλλα. Δὲν ἀνέγνωσα ἀκόμη τὸ βιβλίον. Θὰ τὸ ἀναγνώσω ὅμως αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα καὶ θὰ σοῦ γράψω τὴν προσεχῆ.

Ε΄.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ιουνίου 1879.

Εἶσαι κατενθουσιασμένη, μοῦ γράφεις, καὶ ἐννοῶ κάλλιστα τὸν ἐνθουσιασμόν σου, καὶ θὰ τὸν ὑπέθετα, ἂν δὲν μοῦ τὸν ἔγραφες. Φαντάζομαι δὲ ποῦ θ' ἀναβῇ ὁ ἐνθουσιασμός σου αὐτὸς ἀκόμη, ὅταν σιγὰ σιγὰ περιπλεύσῃς ἀνέτως, ὄχι δι' ἀτμοκινήτου ἀλλὰ διὰ μικρᾶς λέμβου, τὴν λίμνην ὁλόκληρον, ἢ περιέλθῃς ἀνέτως τὰς ὄχθας της, καὶ ἐπισκεφθῇς καὶ θαυμάσῃς τὰς μαγευτικὰς ἐκείνας ἐπαύλεις, αἵτινες κοσμοῦσι τοὺς χλοερούς των λόφους. Τότε θὰ ἰδῇς . . . — δὲν ἐξακολουθῶ, διότι εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ θυμώσῃς, ὡς ἐθύμονες ἄλλοτε κωμικώτατα, ὅτε μὲ κατελάμβανεν — ἐνθυμεῖσαι; — ἡ σατανικὴ ἐπιθυμία νὰ σοῦ διηγοῦμαι τὸ τέλος μυθιστορήματος, οὗτινος σὺ ἀνεγίνωσκες τὴν ἀρχήν. Ἄς ἔλθω λοιπὸν εἰς τὰς Ἀθήνας μας, καὶ ἂς ἀφήσω τὴν Ἰταλίαν σου. Ἄς ὑποταχθῶ ἑκοῦσα ἄκουσα εἰς τὸν φοβερόν σου ἐγωϊσμόν, ὅστις δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὰς ἐκ τῆς ξενιτείας ἀπολαύσεις, ἀλλὰ θέλει ὡς καρύκευμα ἑβδομαδιαῖον καὶ τὰς ἀπὸ τῆς πατρίδος εἰδήσεις, καὶ τὰς θέλει εὐαρέστους πάντοτε καὶ τερπνάς. Εὐαρέστους πάντοτε καὶ τερπνάς! Αὐτὸ δὰ εἶνε! Ἠξεύρεις, ὅτι κατήντησες τυραννική; Δὲν θέλεις, λέγεις, νὰ σοῦ ἀναφέρω τὰ δυσάρεστα τῶν Ἀθηνῶν, οὔτε νὰ ἀκονίζω τὴν εὐφυΐαν μου — εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοφροσύνην — εἰς τὰς ἐλλείψεις τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης· τὰς γνωρίζεις, λέγεις, καὶ ἐπιθυμεῖς νὰ τὰς λησμο-

νήσης· δι' αὐτὸ ἴσα ἴσα ἐταξείδευσες, διὰ νὰ μὴ βλέπῃς τὸ θέαμα τῶν μικρῶν μας ἀσχημιῶν, καὶ ν' ἀτενίζῃς μόνον μακρόθεν τὴν Ἑλλάδα, ὡς ὡραῖον σκηνογράφημα, τὸ ὁποῖον δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐζωγραφήθη, διὰ νὰ βλέπεται μακρόθεν. Σοῦ ταράττει, γράφεις, τὰ νεῦρά σου, ἡ ἔστω καὶ ἀνώδυνος καὶ ἀθώα κακολογία· σ' ἐμποδίζει νὰ χωνεύῃς τακτικὰ τὰ ὡραία ἐλβετικὰ χαμοκέρασα, τὰ ὁποῖα σοῦ παραθέτει ὁ προγάστωρ καὶ φαιδρός σου ξενοδόχος, καὶ τέλος πάντων, kurz und gut, ὡς λέγει πάλιν ὁ γερμανός σου ὑπηρέτης, θέλεις νὰ σοῦ γράφω τὰ ὡραῖα πράγματα τῶν Ἀθηνῶν, τὰ εὐχάριστα μόνον καὶ τὰ ἱλαρά, διότι αὐτὸ σὲ ὠφελεῖ εἰς τὴν ὑγείαν! Ἔχεις ἐν μέρει δίκαιον. Ταξειδεύεις χάριν θεραπείας... νοσήματος τὸ ὁποῖον ἀγνοεῖς καὶ σύ, ὡς τὸ ἀγνοοῦσι καὶ οἱ ἰατροί σου, ἀλλ' ἀδιάφορον — καὶ ἐννοεῖς, πολὺ λογικῶς καὶ συνεπῶς, νὰ ἀποτελῶσι καὶ αἱ ἐπιστολαί μου μέρος ὁλοκληρωτικὸν τῆς θεραπείας σου: τρὶς τῆς ἑβδομάδος λουτρά, πᾶσαν πρωΐαν τυρόγαλα, δύο ὥρας περιπάτου καθ' ἡμέραν, καὶ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος... μίαν φαιδρὰν ἐπιστολὴν ἐξ Ἀθηνῶν! Ὡραῖα, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐτακτοποίησες τὴν ὑγιεινήν σου δίαιταν, καὶ θὰ εἶχα μαύρην ἀληθῶς τὴν καρδίαν, ἂν ἐγὼ μόνη ἐκ κακῆς μου θελήσεως ἐτάραττα τὴν συνταγήν σου.

Πλήν, φίλη μου, ... — ἀλλ' ἔστω· οὐδὲ δικαιολογοῦμαι κἄν, διότι συλλογίζομαι τὰ πορφυρᾶ σου εὐώδη χαμοκέρασα, καὶ τὴν ἐνδεχομένην κακήν των χώνευσιν. Τοῦτο μόνον συλλογίσου· ὅτι ἂν ἔξαφνα καμμίαν ἑβδομάδα δὲν λάβῃς ἐπιστολήν μου, δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀποδώσῃς εἰς κακήν μου θέλησιν, μήτε εἰς ἀμέλειαν, μήτε εἰς ὀκνηρίαν, ἀλλὰ μόνον καὶ ἁπλούστατα εἰς ἐξάντλησιν ἢ προσωρινὴν τοὐλάχιστον ἔλλειψιν τῶν συστατικῶν τοῦ χαροποιοῦ ἀερίου, ὅπερ ἐπιθυμεῖς καὶ καλὰ νὰ φέρωσιν ὑπὸ τὴν ῥίνα σου τὰ γράμματά μου. Où le peuple n'a rien le roi perd ses droits, λέγουν οἱ γάλλοι, σὺ δὲ βεβαίως δὲν ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ δεσπόσῃς τῶν ἀδυνάτων, οὔτε θὰ ὀργισθῇς διότι δὲν σοῦ δίδεται τὸ

μὴ ὑπάρχον. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὀργισθῇς, θ' ἀκούσῃς τὸ «οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος», καὶ θὰ ἡσυχάσῃς.

Αὐτὴν εὐτυχῶς τὴν ἑβδομάδα ἔχω κἄτι νὰ σοῦ διηγηθῶ, καὶ χαίρω ὅτι ἡ ὑγεία σου εἶνε ἀκόμη ἐξησφαλισμένη δι' ὀκτὼ ἡμέρας.

Τὴν παρελθοῦσαν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν προπαρελθοῦσαν τρίτην κατέβην μὲ τὸν Ι... εἰς τὸ Φάληρον. Μὴ μὲ μαλώσῃς, σὲ παρακαλῶ, ὅτι καταβαίνω συχνὰ εἰς τὸ Φάληρον, μήτε ὑποθέσῃς ἄλλ' ἀντ' ἄλλων. Τὸ ἑσπέρας δὲν ἔχομεν τί ἄλλο να κάμωμεν, ὅσοι δὲν θέλομεν νὰ μείνωμεν εἰς τὸ Σολωνεῖον καθήμενοι ἢ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος περιπατοῦντες, παρὰ νὰ καταβῶμεν εἰς τὸ Φάληρον, ἢ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἢ νὰ μείνωμεν θαυμάζοντες τὴν σελήνην εἰς τὸ καφενεῖον τῶν Ὀλυμπίων. Ἐγὼ προτιμῶ τὸ πρῶτον, ὄχι μόνον διότι εἶνε δροσερώτερον, ἀλλὰ καὶ διότι εἶνε μακρύτερα ἀπὸ τὰ περιπαθῆ ᾄσματα τῶν γερμανίδων. Κατέβην λοιπὸν εἰς τὸ Φάληρον, ἐγευμάτισα ἐκεῖ, καὶ ἅμα ἔδυσεν ὁ ἥλιος ἐτράπην μὲ τὸν σύντροφόν μου πρὸς τὴν Μουνυχίαν, διὰ νὰ διασκεδάσω θεωροῦσα τὰ πυροτεχνήματα, τα ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ καῶσι πρὸ τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις τοῦ βασιλόπαιδος Γεωργίου, ὅστις τὴν 12 ὑπερμεσοῦντος συνεπλήρου τὸ δέκατον τῆς ἡλικίας του ἔτος. Οἱ βασιλεῖς, ὡς γνωρίζεις ἤδη πιθανῶς ἐκ τῶν ἐφημερίδων, κατοικοῦσι καὶ ἐφέτος θερινά τινα οἰκήματα, ἐκ τῶν ὡραίων ἐκείνων καὶ κομψῶν, ἅτινα κατεσκεύασε πρό τινων ἐτῶν ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοανατολικοῦ λόφου τῆς Μουνυχίας καὶ ἀντικρὺ τῆς Φρεαττύος ὁ φιλόκαλος γερμανὸς ἀρχιτέκτων Τσίλλερ. Ἡ ἀπὸ τοῦ νέου Φαλήρου ἄγουσα ἐκεῖ ὁδός, ἥτις πρό τινων ἐτῶν περιωρίζετο εἰς ἀνώμαλον καὶ θαμνόσπαρτον ἀτραπόν, τέμνουσα ἑλικοειδῶς τὸν παρὰ τὴν παραλίαν ὑψούμενον λόφον, εἶνε σήμερον ὡραία ἁμαξιτὸς λεωφόρος περικάμπτουσα τὸν λόφον, παρατρέχουσα τὸν αἰγιαλόν, διερχομένη κάτωθεν τοῦ ἐρημικοῦ πύργου τοῦ πρωθυπουργοῦ ἡμῶν, καὶ καταλήγουσα διὰ κομψοτάτης καμπῆς εἰς τὴν Μουνυχίαν.

Πρό τινων ἐτῶν, ὡς ἐνθυμεῖσαι, οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρχεν ἐκεῖ, ἢ γυμνοί τινες μόνον βράχοι, ὅπου οὐδὲ ἄκανθαι εὕρισκον τροφήν, παραλία κάτωθεν ἀμμώδης καὶ παντέρημος, καὶ μόλις που τὸ ἑσπέρας κάρρα τινὰ μεταφέροντα εἰς τὰ γαλανὰ τοῦ Φαλήρου καὶ τῆς Μουνυχίας κύματα τέκνα τινὰ τοῦ λαοῦ, ἅτινα, ἑπόμενα εἰς τὸν παντοκράτορα συρμόν, ἐνόμιζον καὶ αὐτὰ ἀπαραίτητον εἰς τὴν ὑγείαν των τὴν χρῆσιν τῶν λουτρῶν. Σήμερον ἤλλαξαν τὰ πράγματα· καὶ τὸ μὲν Φάληρον μεταμορφοῦται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν εἰς χαριεστάτην θερινὴν διαμονήν, τῆς ὁποίας ἐπιφυλάττω τὴν περιγραφὴν εἰς κανὲν ἄλλο μου γράμμα — οἰκονομοῦσα ὡς βλέπεις τὰ γλυκύσματά μου, ὥστε νὰ ἔχω μὲ τί νὰ τρέφω τὴν πεινῶσαν ὑγείαν σου, — ὁ δὲ παρ' αὐτὸ λόφος, οὗτινος τὴν κορυφὴν κατέχει δίκην σκοπιᾶς ὁ πύργος τοῦ κ. Κουμουνδούρου, ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ στολίζεται, νὰ οἰκοδομῆται καὶ νὰ ἀποκτᾷ κατοίκους καὶ λάτρεις. Τὴν ἑσπέραν μάλιστα ἐκείνην ἡ ἐξ αὐτοῦ θέα ἦτο ἀληθῶς μαγευτική.

Δὲν αἰσθάνεσαι τώρα κάπως τὸν ἑαυτόν σου καλλίτερα; Αἴ; Ἡ βραδυὰ ἦτο γαληναία καὶ δροσερά, τὰ δὲ νερὰ τοῦ Φαλήρου καὶ τῆς Μουνυχίας οὐδὲ κἂν ἐσείοντο πέριξ τῶν παντοειδῶν πολεμικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα σταθμεύουσιν ἀπό τινος πρὸ τοῦ ὅρμου τῆς Καλλιθέας, καὶ τῶν ὁποίων τοὺς προτόνους ἐκόσμουν ἀπό τινος πολύχρωμοι σημαῖαι, οἱονεὶ ἀνθόπλεκτοι στέφανοι. Πέραν εἰς τὸ βάθος διεγράφετο καθαρῶς ὁ φαληρικὸς κόλπος, ὅστις μίαν ἡμέραν θ' ἁμιλλᾶται ἴσως πρὸς τὸν ὀνομαστὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως, καὶ οὗτινος τὸν αἰγιαλὸν διέστιζον ἤδη πού καί που τ' ἀναπτόμενα φῶτα τῶν ἐπ' αὐτοῦ οἰκιῶν καὶ καφενείων. Μακρότερον δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἀνέδυεν ἔτι ἀπὸ τῆς ἑσπερινῆς ὁμίχλης τὸ ποικίλον πανόραμα τῶν Ἀθηνῶν, οὗτινος ἐδέσποζον τὰ ἀπαράμιλλα τοῦ Παρθενῶνος ἐρείπια, χρυσούμενα ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς νέας σελήνης. Πολλάκις ἐσταμάτησα καθ' ὁδὸν καὶ ἐστράφην πρὸς τὰ ὀπίσω, ἵνα θαυμάσω τὸ ἀμίμητον ἐκεῖνο πανόραμα, πάντοτε δέ, ὁσάκις ἐστάθην, ἐσυλλογίσθην σὲ τὴν ξενιτευ-

μένην, καὶ ἐπόθησα νὰ σὲ εἶχα τὴν στιγμὴν ἐκείνην πλησίον μου. Μετὰ ἡμισείας ὥρας δρόμον ἐφθάσαμεν τέλος πάντων εἰς τὸ μικρὸν καφενεῖον τῆς Καλλιθέας, ὅπου πρὸ δέκα μὲν περίπου ἐτῶν ἐφύετο ῥικνή τις καὶ νανοφυὴς ἀγριαπιδιά, σήμερον δὲ ὑπάρχουν δένδρα σκιερά, καὶ καθίσματα ἀναπαυτικὰ παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ παίγνια γυμναστικά, ὡς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θ' ἀπαντήσῃς μετά τινας ἑβδομάδας εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς Ἑλβετίας, καὶ κόσμος τέλος πάντων, κόσμος καπνίζων τὸ σιγάρον του καὶ πίνων τὸν ζῦθόν του ἐν εὐαρέστῳ λήθῃ τῶν κόπων τῆς ἡμέρας. Ἐπὶ τοῦ ὡραίου τούτου λόφου κατοικεῖ ἀπὸ τριῶν ἤδη περίπου ἑβδομάδων ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια. Ὁ βασιλεύς, ἀληθὴς ναυτικὴ φύσις, ὡς γνωρίζεις, ἀγαπᾷ, λέγουσι, πολὺ τὸ μέρος τοῦτο, ὅπερ ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὸ trait d' union μεταξὺ Φαλήρου καὶ Πειραιῶς, καὶ τὸ πλεῖστον σχεδὸν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἑσπέρας διατρίβει ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ὁτὲ μὲν κολυμβῶν ὁτὲ δὲ ἁλιεύων, ἄλλοτε κωπηλατῶν καὶ ἄλλοτε ἐπισκεπτόμενος καὶ ἐξετάζων ὡς ἐμπειροπράγμων τὰ πρὸ τῆς Καλλιθέας ὁρμοῦντα πολεμικὰ πλοῖα, ἑλληνικὰ ἢ ξένα. Μεταξὺ τούτων εὑρίσκετο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην καὶ ἡ ὡραία ῥωσσικὴ θαλαμηγὸς «Μέγας Κωνσταντῖνος» ἐκείνη ἀκριβῶς, ἥτις μετήγαγε πρὸ μικροῦ τὴν βασίλισσαν ἡμῶν ἀπὸ τῆς Κριμαίας, καὶ ἥτις, ὡς ἐλέγετο, ἐπρόκειτο νὰ ἀποπλεύσῃ μετά τινας ἡμέρας εἰς Νεάπολιν, ἵνα παραλάβῃ καὶ μεταφέρῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Βάρναν τὸν πρίγκιπα Βάτεμβεργ.

Δύσκολον ἦτο νὰ σταθῇ τις ἐπὶ τοῦ λόφου τὴν ἑσπέραν τῆς προπαρελθούσης τρίτης· τόσον πολὺς ἦτο ὁ κόσμος τῶν περιέργων. Ἐπέβημεν λοιπὸν χάριν πλειοτέρας ἀνέσεως εἰς μικρὰν ἁλιευτικὴν λέμβον, καὶ κωπηλατήσαντες μέχρι τοῦ στομίου τῆς Μουνυχίας, ἐστάθημεν ἐκεῖ, ἵνα ἀπολαύσωμεν τὸ θέαμα τῶν πυροτεχνημάτων, ἅτινα εἶχον παρασκευασθῇ τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς δημαρχίας Πειραιῶς, καὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ κ. Τιμολέων Ἀργυρόπουλος ἔμελλε νὰ φωτίσῃ τὰ πέριξ. Ἠκούσαμεν δὲ τοιουτοτρόπως μακρόθεν καὶ πολὺ εὐαρεστότερον τὰς μου-

σικὰς τῆς φρουρᾶς καὶ τοῦ Φιλαρμονικοῦ θιάσου Πειραιῶς, αἵτινες συνηλλάσσοντο μουσουργοῦσαι καθ' ὅλον τῆς φωταψίας τὸν χρόνον. Τὰ πυροτεχνήματα δὲν σοῦ τὰ περιγράφω, διότι ἦσαν μὲν ὡραῖα, ἀλλ' οὐδὲν εἶχον τὸ καινοφανές. Καὶ εἶδες καὶ εἴδαμεν πολλάκις εἰς τὰς στήλας τοῦ 'Ολυμπίου Διὸς καὶ εἰς τὸ Φάληρον τοὺς τυπικοὺς μύλους καὶ τὰς τυπικωτέρας ῥουκέτας. Τὸ ἠλεκτρικὸν ὅμως φῶς, οὗτινος ἡ ἑστία εἶχε τοποθετηθῇ εἰς τὸ ἀπέναντι τῆς βασιλικῆς ἐπαύλεως κτῆμα τοῦ κ. Μελετοπούλου, καὶ ἀπετελεῖτο, ὡς μοὶ εἶπον, ἐκ μεγάλου παραϐολοειδοῦς ἐπαργύρου κατόπτρου, παρήγαγε μαγευτικὴν ἀληθῶς ἐντύπωσιν εἰς τοὺς παρεστῶτας, ὧν πολλοὶ τὸ ἔϐλεπον βεϐαίως πρώτην φοράν, καὶ δι' αὐτὸ δὲν κατώρθωσαν νὰ κρατήσουν τὴν μεγαλόφωνον τοῦ θαυμασμοῦ των ἐκδήλωσιν. Ὑπὸ τὴν λευκὴν καὶ ἄπλετον λάμψιν του, ἥτις ἐπλημμύρισε διὰ μιᾶς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἠρέμων ὑδάτων, διέκρινα ἐπὶ στιγμὴν ἐντὸς μικρᾶς λέμϐου τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν, ἐπὶ ἄλλης δὲ τοὺς βασιλόπαιδας ἐκδηλοῦντας ἐν παιδικῇ φαιδρότητι τὴν χαράν των.

Εἴδαμεν ἄλλοτε μαζή, ἂν ἐνθυμεῖσαι, τοὺς πίδακας τῶν Βερσαλλιῶν φωτιζομένους, τοὺς κήπους τοῦ Schönbrun τῆς Βιέννης καταφώτους ἐπίσης ὑπὸ ἠλεκτρικῶν ἀκτίνων, τοξευομένων ἄνωθεν ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τῶν ἀνακτόρων, καὶ πέρυσι μόλις τὴν Avenue de l' Opera τῶν Παρισίων ἠλεκτρόφωτον.

Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, ὅμως; Τὰ κύματα τῆς Μουνυχίας ὑπὸ τὴν λευκὴν ἐκείνην μαρμαρυγὴν εἶχαν ἄλλην τινὰ μαγείαν. Μὴ νομίσῃς δέ, ὅτι σοῦ λέγω καὶ τοῦτο χάριν τῆς ὑγείας σου. Ὄχι! εἶνε ἀληθής μου ἐντύπωσις.

ϛ'.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 27 Ἰουνίου 1879.

Ἀψίκορος καὶ σύ, ὡς ὅλαι μας αἱ ἀδελφαί, ὡς ὅλαι τῆς Εὔας αἱ ἀπόγονοι. Μόλις εἶδες τὴν Λίμνην τοῦ Κόμου, — καὶ ἀμφιβάλλω ἂν τὴν εἶδες καλά, διότι οὐδεμίαν σχεδὸν μοῦ γράφεις περὶ αὐτῆς λεπτομέρειαν, — μόλις ἀνέπνευσες τὴν δρόσον τῶν διαυγῶν της ὑδάτων, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ματαίως ποθῶ καὶ ὀνειρεύομαι καθ' ἑσπέραν ἀπὸ τῆς φλογερᾶς καμίνου τῶν Ἀθηνῶν, μόλις ἀπήλαυσες τὸ θέαμα τῶν πρασίνων ὀχθῶν της, καὶ θέλεις πάλιν νὰ φύγῃς, καὶ σχεδιάζεις ταξείδια πρὸς βορρᾶν, καὶ ἐπιθυμεῖς κλίματα δροσερώτερα. Δροσερώτερα κλίματα! Εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ ἀνεκτίμητος. Δέν σε ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ δρόσος τῆς βορείου Ἰταλίας, δὲν σὲ φθάνει ἡ ζωογόνος ἐκείνη αὔρα, τὴν ὁποίαν σοῦ στέλλουν αἱ χιονοσκεπεῖς τῶν Ἄλπεων κορυφαί, ἀλλὰ θέλεις ἄλλην, ἀκόμη δροσερωτέραν διαμονήν. Ἔπρεπε νὰ σὲ εἶχα ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καὶ τότε νὰ ἔβλεπα τί ἤθελες ποθήσει! Τριάκοντα βαθμοὶ Ῥεωμύρου εἰς τὴν σκιάν, ἀγαπητή μου, ἠξεύρεις τὶ θὰ εἰπῇ; Θὰ εἰπῇ ἕνα βαθμὸν περισσότερον ἀπὸ τὰ θερμά σου ἐκεῖνα λουτρά, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐνθυμεῖσαι, σοῦ ἐπροξένουν σχεδὸν λειποθυμίαν. Δὲν ὁμιλῶ περὶ τοῦ καύσωνος ἐν ὑπαίθρῳ, διότι δὲν τὸν ἠσθάνθην καὶ ἀποφεύγω νὰ τὸν αἰσθανθῶ. Ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὰς καθέτους τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας δὲν ἔχω δόξα τῷ Θεῷ, οὐδὲ ὁμοιάζω τὸν καλόν μας ἐκεῖνον φίλον, ὅστις ἐξήρχετο τὴν μεσημβρίαν εἰς τὰς ὁδοὺς ἀσκεπής, καὶ ἐμειδία παράδοξον οἴκτου μειδίαμα πρὸς τοὺς φοροῦντας πῖλον καὶ κρατοῦντας ἀλεξήλιον. Ἄλλως τε καὶ τίποτε δὲν μὲ ἀναγκάζει νὰ ἐξέρχωμαι τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν· ἀφίνω τὸν Βουγᾶν καὶ τὰ ἐμπορικὰ διὰ τὸ ἑσπέρας, καὶ λυποῦμαι ἐκ βάθους βαρδίας τὰς δυστυχεῖς ἐκείνας, τὰς ὁποίας βλέπω ἀπὸ τὰ παράθυρά μου περιφε-

ρομένας εἰς τὰ μαγαζιὰ ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ διὰ μισὴν πήχην κορδέλλα, ὡς πολλάκις — entre-nous ἐννοεῖται, — μοῦ συνέβη καὶ σοῦ συνέβη. Λέγουσιν ὅμως, ὅτι ὁ ὑπὸ τὸν ἥλιον καύσων τῶν τριῶν τεσσάρων τελευταίων ἡμερῶν ἦτο ἀληθὴς καμίνου πνοή· ὅτι ἐξ ὅσων τὸν περιεφρόνησαν μετενόησαν πολλοί, καὶ ὅτι τινῶν μάλιστα ἐκ τῶν τολμηροτέρων ἔπαθεν ἡ ὑγεία — ἄλλων, ἐννοεῖται, ἡ σωματικὴ καὶ ἄλλων ἡ πνευματική. Εἰς τοῦ καύσωνος τοὐλάχιστον τὴν ἐπίδρασιν ἀποδίδονται ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ἔκτακτα τινὰ γεγονότα, ὁποῖα δὲν συμβαίνουσι συνήθως εἰς τὰς ἠρέμους καὶ μονοτόνους Ἀθήνας, καὶ τῶν ὁποίων ἥρωες — ἢ θύματα ἂν θέλεις — ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμόφυλοί μας. Οὕτως ἐν παραδείγματι προχθὲς ἀπεπειράθη, ὡς ἤκουσα, τρυφερά τις νεᾶνις νὰ αὐτοκτονήσῃ, λόγῳ μὲν ὅτι ἡ περιπαθής της καρδία, ἀπὸ καιροῦ ἤδη ψάλλουσα μόνη, δὲν κατώρθονε νὰ ψάλῃ ἐν δυωδίᾳ, πράγματι ὅμως, ὡς ἔμαθον, διότι τὴν προτεραίαν ἐπὶ τέσσαρας ὅλας ὥρας εἶχε περιέλθει τὰς ὁδοὺς Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ, διὰ νὰ εὕρῃ κομβία ἁρμόζοντα εἰς τὸ μακρὸν corsage τῆς à la Pompadour ἐνδυμασίας της. Ἄλλης τινὸς κομψῆς θεραπαινίδος τοσοῦτον ἐξηρέθισε, λέγουσι, τὴν ζηλοτυπίαν ὁ καύσων τοῦ ἡλίου, προστεθεὶς εἰς τοῦ μαγειρείου τὸν καύσωνα, ὥστε ὀλίγου δεῖν ἐξερρίζονε τὸν μύστακα τοῦ σπαθάτου της δορυφόρου, εἰς ὥραν παροξυσμοῦ, ἂν προλαμβάνων ἐκεῖνος δὲν ἐδρόσιζε κάπως τὰς παρειάς της διὰ τῆς ἐπαφῆς τῶν στιβαρῶν του χειρῶν. Τρίτη τις ἄλλη ἐρρίφθη πρό τινων ἡμερῶν εἰς τὸ φρέαρ τῆς οἰκίας, ζητοῦσα ὄχι τὸν θάνατον, ὑποθέτω, ὡς ἔγραψαν αἱ ἐφημερίδες, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον ὀλίγον ὕδωρ δροσερόν.

Βλέπεις λοιπὸν ποῦ εὑρισκόμεθα, καὶ εὐλόγει μᾶλλον τὸν Θεόν, ὅτι δὲν εἶσαι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀντὶ νὰ ἀγνωμονῇς πρὸς τὴν δρόσον καὶ τὴν χλόην τῆς λίμνης σου.

Ἐν τούτοις μ' ὅλον αὐτὸν τὸν καύσωνα καὶ τοὺς σπουδαίους του κινδύνους ἐτόλμησα τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα νὰ ἐξέλθω τῆς οἰκίας μου, διὰ νὰ παρευρεθῶ εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ προτύπου

σχολείου, τὸ ὁποῖον συνέστησεν πρὸ ἑνὸς ἔτους τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὡς παράρτημα τοῦ Διδασκαλείου, πρὸς πρακτικὴν ἄσκησιν τῶν νεοφύτων διδασκάλων. Πρέπει δὲ νὰ σοῦ ὁμολογήσω, ἐξ ἰδίου ἐνθουσιασμοῦ αὐτὴν τὴν φορὰν καὶ ὄχι χαριζομένη εἰς τὴν πατριωτικήν σου αἰσιοδοξίαν, ὅτι μὲ κατέπληξαν ἀληθῶς τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα τοῦ νέου συστήματος τῆς διδασκαλίας, τὸ ὁποῖον ἐφηρμόσθη εἰς τὸ νεοσύστατον σχολεῖον. Τὸ σχολεῖον αὐτὸ εἶνε μακρὰν τῆς πόλεως, ὄπισθεν τοῦ βασιλικοῦ κήπου, καὶ οἱ μαθηταί του εἶνε κατ' ἀνάγκην παῖδες ἀγροτῶν καὶ χωρικῶν. Αἱ ἐξετάσεις ἐν τούτοις τῶν χωρικῶν ἐκείνων παίδων, οἵτινες οὔτε ἑορτάσιμα ἐφόρουν, οὔτε ὑπερτροφίαν ἔπασχον, κατέδειξαν ἐμφανῶς καὶ πάλιν — ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη νέας τοῦ πράγματος ἀποδείξεως, — δύο τινά· πρῶτον ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν γραμμάτων δὲν εἶνε συνήθως τοῦ πλούτου περίσσευμα, καὶ δεύτερον ὅτι ἀνάγκη ῥιζικῆς μεταβολῆς τοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον διέπει ἕως σήμερον τὴν δημοτικήν μας ἐκπαίδευσιν. Τὰ παιδία δὲν πρέπει νὰ διδάσκωνται ὡς παπαγάλλοι, ἀναγκαζόμενοι νὰ ἀποστηθίζωσι πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐννοοῦσιν, ἀλλὰ νὰ ἐκπαιδεύωνται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀλφαβήτου τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ ἐξυπνᾷ ἡ νεαρά των διάνοια, ἀναβαίνουσα βαθμίδα πρὸς βαθμίδα τὴν κλίμακα τῶν γνώσεων, καὶ νὰ μορφοῦται ἡ εὔπλαστος καρδία των, ἀποκτῶσα βαθμηδὸν τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἄλλεως . . . — πλὴν θὰ ἐξολισθήσω εἰς φιλοσοφίαν, τὴν ὁποίαν καὶ σὺ βαρύνεσαι καὶ ἐγώ, ἰδίως τώρα, ὅτε περιῤῥέομαι ἀπὸ ἱδρῶτα διὰ νὰ σοῦ γράψω τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμάς.

Τὸ παρελθὸν σάββατον ἐκηδεύθη ἐν Ἀθήναις μετὰ μαρασμὸν πολυχρόνιον καὶ νόσον ἥτις εἶχε μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκμυζήσει πᾶσαν ζωϊκήν της δύναμιν . . ., τίς νομίζεις; Ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου! Οὐδὲ κἂν ἐφαντάζεσο ἴσως, ὅτι ἔζη ἔτι εἰς τὰς Ἀθήνας ἐνενηκοντοῦτις περίπου, ἔρημος, μόνη καὶ λησμονημένη ἐντὸς πενιχρᾶς — ὄχι οἰκίας, ἀλλὰ σχεδὸν καλύβης, ἡ περικαλλής ποτε ἐκείνη ἀμαζών, ἣν θαλερὰν ἔτι νεάνιδα εἶχε

συζεύξει μετὰ τοῦ ὁπλαρχηγοῦ του Ὀδυσσέως ὁ φοβερὸς τῆς Ἠπείρου τύραννος Ἀλῆ-Πασᾶς, ἥτις ὅλον τὸν μέγαν ἀγῶνα τοῦ 1821 παρηκολούθει πότ' ἐγγύθεν καὶ πότε μακρόθεν τὸν πολυπλάνητον σύζυγόν της, μέχρις οὗ τὸν ἐθρήνησε τέλος κρεμάμενον ἀπὸ τῶν προμαχώνων τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ τῆς ὁποίας ὁ βίος ὁλόκληρος ὑπῆρξε σειρὰ δυστυχημάτων καὶ δοκιμασιῶν. Μη βαρυθυμῇς ὅμως διὰ τὴν ἄγνοιάν σου, διότι πολλοί, οἱ πλεῖστοι σχεδὸν τῶν ἐν Ἀθήναις ἠγνόουν ὡς καὶ σὺ μέχρι τοῦ προχθὲς σαββάτου, ὅτι ἡ Ἑλένη Ἀνδρούτσου, ἡ Ὀ δ υ σ σ έ α ι ν α, ὡς τὴν ἐκάλει τοῦ ἀγῶνος ἡ γενεά, ἔζη ἔτι ἐν Ἀθήναις. Ὀλίγοι, ὀλίγιστοι μόλις τὸ ἐγνώριζον, καὶ μεταξὺ τῶν ὀλίγων αὐτῶν ἦσαν οἱ ὑπάλληλοι τοῦ λογιστηρίου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, οἵτινες τῆς ἔδιδον κατὰ μῆνα μικρόν τι ἔνταλμα βοηθήματος χρηματικοῦ, δι' οὗ κατώρθωσεν ἡ μαραμμένη χήρα νὰ συρθῇ σιγὰ σιγὰ πρὸς τὸν τάφον. Εἶνε τόσον ἄνετον πρᾶγμα ἡ ἄγνοια! Τόσον εὔκολον καὶ εὐπρόσιτον παρέχει τὴν πρόφασιν εἰς τὸν ἀδιαφοροῦντα, ἂν ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου κατεκλίνετο πολλάκις ἐν σκότει καὶ ἐκοιμᾶτο νῆστις! Πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν εἴχαμεν ἀναγκασθῇ, εἶνε ἀληθές, νὰ τὴν ἐνθυμηθῶμεν, καὶ οἱονεὶ ἀφυπνισθέντες ἐν πρωὶ ἠκούσαμεν, ὅτι ἔζη ἔτι ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ ἐτέλει — αὐτὴ μόνη, διότι τίς ἄλλος εἶχε καιρὸν νὰ φροντίσῃ περὶ τούτου — τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ὀστῶν τοῦ πεφιλημένου συζύγου της, τοῦ ἥρωος τῆς Γραβιᾶς. Ἔκτοτε ὅμως τὴν εἴχαμεν λησμονήσει ἐντελῶς! Ἀλλ' ἡ κόρη ἐκείνη ἄλλης γενεᾶς, ἡ γυνὴ τοῦ 1821, τὸ γέννημα τῶν Καλαρρυτῶν τῆς Ἠπείρου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Χρήστου Καρέλη, δὲν ἐλησμόνει ἐν τῇ πενιχρᾷ της καὶ σκοτεινῇ καλύβῃ τὴν Ἑλλάδα. Ὅτε δὲ πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους εὐοίωνά τινα ἀλλ' ἀπατηλὰ δυστυχῶς σημεῖα ὑπέδειξαν, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐξαναστῇ τὸ Ἑλληνικόν, καὶ οἱ ἄνδρες ὡπλίζοντο καὶ ἐβάδιζον πρὸς τὰ σύνορα, ἡμεῖς δὲ αἱ γυναῖκες, ὑπακούοντες εἰς τὸ εὐγενὲς φώνημα τῆς ἑλληνικῆς μας βασιλίσσης, ἐῤῥάπτομεν χιτῶνας καὶ ἐξαίναμεν μοτὸν διὰ

τοὺς μέλλοντας τραυματίας τοῦ νέου ἱεροῦ ἀγῶνος, ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσέως ᾐσθάνθη καὶ πάλιν τὴν γηραιάν της καρδίαν θερμαινομένην· ἐμνήσθη ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐνθυμήθη τὴν ὑπὸ τὸν ζυγὸν πατρίδα της, ὠνειρεύθη τὴν σοβαρὰν μορφὴν τοῦ ἀπαγχονισθέντος ἥρωός της, καὶ ἔμεινε νύκτας πολλὰς ἀγρυπνοῦσα ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς διψώσης λυχνίας της, ἵνα . . . ξαίνῃ μοτὸν διὰ τὰ παλληκάρια!

Ὅτε δὲ τέλος ἀπέκαμον οἱ ἰσχνοί της δάκτυλοι καὶ οἱ ὀφθαλμοί της δὲν ἔβλεπον πλέον, παρέλαβε τῆς ἐργασίας της τὸ προϊὸν ἡ ἐνενηκοντοῦτις γραῖα καὶ μεταβᾶσα εἰς τὰ ἀνάκτορα παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὴν Βασίλισσαν, λέγουσα· «Στεῖλ' το, βασίλισσά μου! νὰ ζοῦσε ὁ Λεωνίδας μου, τὸ πήγαινε 'κεῖνος!» Ὁ Λεωνίδας της ἦτο ὁ ἀγαπητός της υἱός, ὃν δωδεκαετῆ μόλις εἵμαρτο νὰ θάψῃ ἡ δυστυχὴς χήρα πρὸ τεσσαράκοντα δύο ἐτῶν ἐν Μονάχῳ, ὅπου ἐξεπαίδευεν αὐτὸν ἡ μεγαλοδωρία τοῦ γηραιοῦ φιλέλληνος βασιλέως Λουδοβίκου.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ γυνὴ ἀπέθανε τὴν παρελθοῦσαν παρασκευὴν ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπαύριον, προπεμφθεῖσα εἰς τὸν τάφον . . . . ὑπὸ εἰκοσάδος ἀνθρώπων, καὶ τούτων ἐκ τῶν λαϊκῶν στρωμάτων. Ναί, ἀγαπητή μου! Ἡμεῖς, οἱ εὐγενεῖς καὶ πεφωτισμένοι καὶ τοσοῦτον εὐαίσθητοι κάτοικοι τῆς πρωτευούσης τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, οἵτινες συνοδεύομεν πυκνοὶ καὶ πρόθυμοι τὴν πρώτην κηδείαν ἥτις θὰ παρέλθῃ πρὸ τῶν παραθύρων μας — ὅταν μάλιστα ἔχῃ καὶ μουσικὴν — ὠκνήσαμεν νὰ πληρώσωμεν εἰς τοῦ Ὀδυσσέως τὴν χήραν ἕνα ἔσχατον φόρον συμπαθείας καὶ ἐλέου, τὸν ὁποῖον ἐχρεωστούσαμεν, ἐννοεῖς; ἐχρεωστούσαμεν καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἄνδρα της. Δὲν τὸ ἐσυλλογίσθημεν, βλέπεις. Εἴμεθα τόσον πολυάσχολοι! Ἔπειτα, . . . μήπως εἶχε μουσικήν; Μήπως εἴχαμεν ἀφορμὴν νὰ ἀκούσωμεν καὶ νὰ κρίνωμεν κανὲν νέον πένθιμον ἐμβατήριον τοῦ ἀρχιμουσικοῦ μας;

Ζ΄.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ἰουλίου 1879

Εἶχες δὲν εἶχες λοιπόν, ἔφυγες ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, καὶ προχωρεῖς, ὡς μοῦ γράφεις, πρὸς βορρᾶν, ἀγνοεῖς δὲ καὶ σὺ ἀκόμη ποῦ θὰ σταματήσῃς, ἀπαράλλακτα ὡς τὰ ἐκδημητικὰ ἐκεῖνα πτηνά, τὰ ὁποῖα διώκει ἐναλλὰξ πότε τὸ θέρος καὶ πότε ὁ χειμὼν πρὸς κλίματα εὐκραέστερα. Σὲ κατέλαβε καὶ πάλιν, βλέπω, ἡ κινητική σου ἐκείνη μανία, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν σοφός σου φίλος Ξ. σὲ ὠνόμαζεν ἄλλοτε perpetuum mobile, ἡμεῖς δὲ οἱ ἄλλοι οἱ μὴ σοφοὶ σ' ἐλέγαμεν ἀεικίνητον, καὶ σὲ ἐσυμβουλεύαμεν, ἐνθυμεῖσαι, ἀστειευόμενοι νὰ ζητήσῃς brevet d' invention ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, πρὶν ἢ σὲ προλάβῃ ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος νέος Κ., οὗτινος ἡ μεγαλοφυὴς ἐφεύρεσις ἐπέπρωτο τέλος νὰ ἐξατμισθῇ ἐντὸς. . . . φρενοκομείου. Ἀλλὰ τὴν μονομανίαν σου αὐτὴν μᾶς τὴν ἐνδύεις τώρα μὲ τὸ ὡραῖον πρόσχημα τῆς ἐπιθυμίας δροσερωτέρας διαμονῆς. Ἔστω καὶ τοῦτο· δὲν φιλονεικῶ μαζή σου διὰ τόσον μικρὸν πρᾶγμα. Εἶμαι ὅμως περίεργος νὰ ἰδῶ, ἂν ὁ λόγος αὐτὸς τῆς ἀδιακόπου σου κινήσεως δὲν θὰ σὲ ὠθήσῃ ἐπὶ τέλους μέχρι τῆς βορείου θαλάσσης. Πολὺ φοβοῦμαι, μήπως λάβω καμμίαν ἡμέραν ἐπιστολήν σου, ἥτις νὰ μοῦ ἀναγγέλλῃ, ὅτι ἐπεβιβάσθης εἰς ἀτμοκίνητον ἐκπλέον εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Νορβηγίας. Μὴ μειδιᾷς· σὲ βεβαιόνω, ὅτι ἡ εἴδησις δὲν θὰ μὲ ἐκπλήξῃ διόλου. Ὁπωσδήποτε ἐγὼ διευθύνω τὸ γράμμα μου εἰς τὴν παλαιάν σου διαμονήν, καὶ εἶμαι ἥσυχος ὅτι κάπου θὰ σ' εὕρῃ.

Σοῦ εἶχα ὑποσχεθῇ εἰς μίαν τῶν τελευταίων μου ἐπιστολῶν νὰ ἀναγνώσω τὸ περὶ τῶν ὑδάτων τῆς πόλεώς μας βιβλίον τοῦ Κ. Κορδέλλα, καὶ νὰ σοῦ γράψω περὶ αὐτοῦ. Ὑπέθεσα τότε καὶ ὑποθέτω ἀκόμη ἐν τῷ ἐγωϊσμῷ μου, ὅτι θὰ σ' ἐνδιέφερε νὰ γνω-

ρίζης, ἂν ὁ λάρυγξ τῆς φίλης σου εἶνε ὑγρὸς ἢ ξηρός, καὶ ἂν ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ ἐξασφαλισθῇ τοὐλάχιστον ἐν τῷ μέλλοντι τὸ ἐπιούσιον ὕδωρ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ σταματήσῃ ἐπὶ τέλους μίαν ἡμέραν καὶ τὸ πολυπλάνητον βῆμά σου. Τὸ ἀνέγνωσα λοιπὸν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἀλλὰ δὲν σοῦ γράφω περὶ αὐτοῦ, καὶ προτιμῶ νὰ σοῦ τὸ στείλω ὑπὸ ταινίαν, ὡς λέγει παρ' ἡμῖν ἡ ἐπίσημος τῶν γραφείων γλῶσσα.

Δὲν σοῦ γράφω ἐν ἐκτάσει περὶ αὐτοῦ, καὶ ἀρκοῦμαι μόνον νὰ συστήσω εἰς τὴν προσοχήν σου τὸ πολύτιμόν του περιεχόμενον, διότι ἀδύνατον μοῦ εἶνε δυστυχῶς νὰ συνοψίσω ἐντὸς ἐπιστολῆς τὰς πολυειδεῖς καὶ ποικίλας εἰδήσεις περὶ τῆς γεωλογικῆς καὶ ὑδρογραφικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅσας ὁ συγγραφεὺς ἐταμίευσεν ἐντὸς αὐτοῦ, διὰ πολλῶν κόπων καὶ μελέτης μακρᾶς. Σοῦ σημειόνω μόνον ἐν παρόδῳ, καὶ τοῦτο διὰ νὰ λάβῃς ἐγκαίρως τὰ μέτρα σου, πρὶν ἢ ἀποκατασταθῇς ὁριστικῶς ἐν Ἀθήναις, ὅτι κατὰ τὸν κύριον Κορδέλλαν ἀπαιτεῖται δαπάνη τριῶν περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἵνα διοχετευθῶσιν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ ἀναγκαῖα εἰς τοὺς κατοίκους της ὕδατα. Σημείωσε δὲ καὶ τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Κορδέλλα, εἶνε ὅμως οὐχ ἧττον ἀληθές, διότι περιλαμβάνεται εἰς τὰ λογιστικὰ βιβλία τοῦ δήμου Ἀθηναίων· ὅτι δηλαδὴ ὁ ἀρχοντικὸς οὗτος δῆμος, — ὅστις κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει τοὺς ἄρχοντας, ὅτι τὰ χρέη του εἶνε ἑξαπλάσια περίπου τῶν εἰσοδημάτων του — ἔχει ἤδη τριῶν περίπου ἑκατομμυρίων χρέη, καὶ ὅτι ἀπέναντι αὐτῶν πληρόνει κατ' ἔτος εἰς τοὺς δανειστάς του τόκον . . ἓν σχεδὸν τοῖς ἑκατόν. Ὑποθέτεις σύ, ὅτι εἶνε εὔκολον εἰς τοιοῦτον ὀφειλέτην νὰ εὕρῃ καὶ νέον δάνειον ; Ἐγὼ δυσκολεύομαι νὰ τὸ ἐλπίσω, καὶ διὰ τοῦτο ἐφρόντισα ἤδη ἐγκαίρως νὰ ἀνοίξω φρέαρ ἐντὸς τῆς οἰκίας μου, ἵνα προλάβω τὴν κόρυζαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πολὺ φοβοῦμαι ὅτι εἶνε προωρισμένοι ν' ἀποθάνωσι μίαν ἡμέραν ἐπιδημικῶς οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ εἰδήσεις αὐταὶ δὲν θὰ σου ἦνε βεβαίως πολὺ εὐχάριστοι,

καὶ φοβοῦμαι μὴ πειράξουν τὴν ἐπισφαλῆ σου ὑγείαν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὡς εὐάρεστον ἀντίδοτον σοῦ στέλλω συγχρόνως σήμερον, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ταινίαν, περίεργόν τι καὶ διασκεδαστικώτατον βιβλίον, ἐπιγραφόμενον: « Ἡ σύγχρονος Ἑλλάς, ἤτοι ἀπάντησις τῷ γάλλῳ Edmond About, μετάφρασις ἐκ τοῦ χειρογράφου τῆς ἀγγλίδος F. E. M.» Τὸ μικρὸν αὐτὸ τομίδιον, τὸ ὁποῖον, ὡς βλέπεις, περιέχει μετάφρασιν ἀνεκδότου χειρογράφου, θὰ σὲ διασκεδάσῃ τρομερά· διότι ἠξεύρω ἐγὼ πῶς διατίθεται ὁ φύσει εὔθυμος χαρακτήρ σου πρὸς τὰ παράδοξα, ἢ τὰ παράξενα, ὡς κοινότερον λέγομεν. Σὲ παρακαλῶ μόνον νὰ μὴ σταματήσῃς εἰς τὴν ἐπιγραφήν· νὰ μὴν ἐρωτήσῃς, διατί ἆρά γε καὶ πόθεν καὶ πῶς καὶ πρὸς τί ἡ ἀπάντησις αὕτη εἰς τὸν εὐφυᾶ γάλλον μετὰ εἰκοσιπέντε ὅλα ἔτη ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς δηκτικῆς ἐκείνης σατύρας κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἥτις κατέστησεν ἐν τούτοις αὐτὴν πολὺ γνωστοτέραν εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν κόσμον ἢ ὅλοι τῶν φίλων της οἱ ὕμνοι· νὰ μὴν ἀπορήσῃς διατί, πρὶν ἢ δημοσιευθῇ τὸ πρωτότυπον, δημοσιεύεται ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις· νὰ μὴ κινήσουν τέλος τὴν περιέργειάν σου τὰ τρία ἀρχικὰ στοιχεῖα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἔκρυψεν αἰδημόνως ὁ μεταφραστὴς τὴν συγγραφέα. Εἰς ὅλας σου αὐτὰς τὰς ἀπορίας ἠδυνάμην ἐγὼ νὰ σου δώσω λεπτομερῆ ἀπάντησιν· δὲν τὸ κάμνω ὅμως, πρῶτον μὲν διότι νομίζω, ὅτι πρέπει τις νὰ σέβεται τὰ ξένα μυστικά, ὅσον διασκεδαστικὴ καὶ ἂν εἶνε ἡ ἀποκάλυψίς των, καὶ δεύτερον διότι ἡ λύσις τῶν ἀποριῶν ἐκείνων οὐδόλως εἶνε ἀναγκαία ὅπως διατεθῇς εὐθύμως. Ἄνοιξε μόνον, σὲ παρακαλῶ, κατὰ τύχην τὸ βιβλίον καὶ σταμάτησε τὸ βλέμμα σου ὅπου θέλῃς. Πρόσεξε δὲ ἰδίως εἰς τὴν ἑξῆς περίοδον, τὴν ὁποίαν σου ἀντιγράφω κατὰ λέξιν ἀπὸ τὴν ἐνενηκοστὴν ὀγδόην σελίδα — σοῦ λέγω κατὰ λέξιν, διὰ νὰ μὴ καταλογίσῃς τυχὸν εἰς βάρος μου τὴν γλαφυρότητα τῆς μεταφράσεως — « Ἀμέσως, λέγει ἡ φιλέλλην ἀγγλὶς περιγράφουσα τὴν εἰς Πειραιᾶ » ἀπόβασίν της, περιεστοιχήθην ὑπὸ πλήθους παραγγελιοδόχων » καὶ διερμηνέων, οἵτινες, φαίνεται, μαντεύσαντες ὅτι ἤμην ξένη

» μοὶ προσέφερον τὰς λέμβους των καὶ πᾶν ὅ,τι ἀναγκαῖον πρὸς » ὑπηρεσίαν μου, οὐ μὴν ἀλλὰ δριμέως κρίνουσα περὶ αὐτῶν ἐκ » τῆς σκληρᾶς φήμης, καὶ ἔχουσα πεῖραν τῶν Ἰταλῶν κλεπτῶν, » προσεποιήθην ὅτι δὲν ἐννόησα τὴν νεωτέραν ἑλληνικήν, σφάλμα » δι' ὃ οὐδέποτε θέλω συγχωρήσει ἐμαυτήν... Τὰ τῶν λεμβού- » χων καὶ τὰ τελωνειακὰ μπαξὶς εἰσὶν ὅλως ἄγνωστα ἐνταῦθα... » Ἴσως οἱ σφοδροὶ κατήγοροι τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου » τούτου ἐκφράσωσιν ἀμφιβολίας. Ἀλλ' ἰδοὺ πῶς ἔχει τὰ πράγ- » ματα· οἱ λεμβοῦχοι διακηρύττουσιν, ὅτι ἡ ἁπλῆ εὐχαριστία τοῦ » ν' ἀποβιβάσωσιν εἰς τὴν ξηρὰν ξένον τινὰ ἦτο ἀρκοῦσα ἀμοιβὴ » διὰ τοὺς κόπους των, ἀφοῦ μάλιστα πληρόνονται τακτικῶς ἔκ » τινος ὡρισμένου τιμολογίου. Ὅλαι αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ἐφαί- » νοντο ὅτι μοὶ προσεφέροντο δωρεάν, ἔτι δὲ καὶ καθ' ἣν στιγμὴν » ἐπατοῦμεν τὸν πόδα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς πᾶς διαβάτης ἵστατο καὶ » μὲ ἠρώτα ἂν εἶχον ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν του. Μετὰ τοῦτο » δὲ δύο ἀχθοφόροι ἔλαβον τὴν ἀποσκευήν μου,... (καὶ) ἠρνήθη- » σαν νὰ λάβωσι τὸ ἀνῆκον αὐτοῖς, λέγοντες ὅτι οὐδεὶς ποτὲ » Ἀθηναῖος ζητεῖ νὰ πληρωθῇ ὅπως πράξῃ τὸ καθῆκόν του, » αὐτοὶ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἔπραξαν ἢ τοῦτο, ἰδόντες ὅτι ἤμην ξένη. » Τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἀπάντησιν ἔλαβον παρὰ τῶν ὑπαλλήλων » τοῦ σιδηροδρόμου... Δὲν ἐδέχθησαν ποσῶς, λέγοντες, ὅτι ἦσαν » ὑποχρεωμένοι νὰ παρέχωσι πάντοτε ἐλευθέραν διάβασιν εἰς τοὺς » ξένους τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν πατρίδα των ». Σταματῶ κατ' ἀνάγκην, διότι μ' ἐμποδίζει ὁ γέλως νὰ σοῦ ἀντιγράψω περισσότερα. Πῶς σοῦ φαίνεται, εἰς σὲ τὴν ἑλληνίδα, τὴν ζήσασαν... (μὴ φοβῆσαι, δὲν λέγω πόσα) ἔτη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ θαυμαστὴ αὐτὴ ἀνακάλυψις λεμβούχων καὶ ἀχθοφόρων μὴ δεχομένων πληρωμήν, καὶ σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων παρεχόντων δωρεὰν εἰσιτήρια;

Τί πρέπει ἆρά γε νὰ ὑποθέσῃ ὁ ἀναγινώσκων τὴν διασκεδαστικὴν αὐτὴν μυθολογίαν; ὅτι εἶνε σκόπιμον μαγείρευμα πρὸς ἀποστόμωσιν τῶν κατηγόρων τῆς Ἑλλάδος, ἢ μᾶλλον ὅτι εἶνε

ἀποτέλεσμα ἀστείας τινὸς παιδιᾶς φιλόφρονος μὲν ἀλλ' ἰδιοτρόπου συνοδοιπόρου, ὅστις ἐπλήρωσεν αὐτὸς τὰ μικρὰ ἔξοδα τῆς Ἀγγλίδος, καὶ τῆς ἐπώλησεν ἔπειτα, ὅτι οἱ ἀχθοφόροι, οἱ λεμβοῦχοι καὶ ὁ σιδηρόδρομος δὲν λαμβάνουσιν ἐν Ἑλλάδι πληρωμὴν παρὰ τῶν ξένων; Τὸ κατ' ἐμὲ ὑποθέτω ἀδιστάκτως τὸ δεύτερον, διότι ἄλλως θὰ εὑρισκόμην εἰς τὴν δυσάρεστον ἀνάγκην νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἡ φιλέλλην συγγραφεύς, μυθολογοῦσα τοιαῦτα πράγματα πρὸς τοὺς ἀναγνώστας της, νομίζει φοβερὸν πρᾶγμα καὶ πάσης μομφῆς ἄξιον τὸ νὰ πληρόνωνται οἱ λεμβοῦχοι καὶ οἱ ἀχθοφόροι καὶ οἱ σιδηρόδρομοι, καὶ ἐν τῷ ἀκράτῳ της φιλελληνισμῷ βλέπει 'ς τὸν οὐρανὸ φεγγάρι ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ κατὰ τὸ κοινὸν λόγιον. Ἀλλ' ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ὑποθέσῃ τις, δὲν ἔχει ἄδικον ἡ ἰταλικὴ ἐκείνη παροιμία: Dagli amici mi guardi Iddio, che dai nemici mi guardo io, οὔτε ἡ ἄλλη ἐκείνη ἰσπανική: Quien te cubre te descubre.

Εὐτυχῶς τὸ βιβλίον αὐτό, τὸ ὁποῖον, δὲν ἀμφιβάλλω, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εὐθυμίαν σου πλειότερον ὅλων σου τῶν ταξειδίων, δὲν ἐδημοσιεύθη ἀκόμη ἀγγλιστί, καὶ οἱ εὐρωπαῖοι, εὐτυχέστεροι ἡμῶν καὶ κατὰ τοῦτο, ἀγνοοῦσιν ἔτι τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πανηγυρισμοὺς τῆς συγγραφέως. Χαίρω φοβερὰ δι' αὐτό, καὶ ἀπὸ βάθους καρδίας εὔχομαι εἰς τὸν Θεὸν νὰ παρέλθῃ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸ ποτήριον τοῦτο· διότι ἐντρέπομαι τῇ ἀληθείᾳ συλλογιζομένη, πῶς θὰ ξεκαρδισθῶσιν οἱ ἀναγνῶσται τῆς κυρίας **F. E. M.** εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος, οὐδὲ παρηγοροῦμαι σκεπτομένη ὅτι θὰ γελάσωσιν ὀλίγον καὶ εἰς βάρος της.

Δὲν τοὺς θέλω τοιούτους φίλους, ἀδελφή! ἄς μοῦ λείπουν! Μᾶς ξεσκεπάζουν ἀντὶ νὰ μᾶς σκεπάζουν, ὡς λέγουσιν οἱ Ἰσπανοί· καὶ συμφωνῶ μὲ τοὺς Ἰταλούς, οἵτινες ἐπικαλοῦνται κατ' αὐτῶν τὴν προστασίαν τοῦ θεοῦ. Πόσα ἡμεῖς ἰδίως οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες ἐπάθαμεν ἕως τώρα ἀπὸ τὸν ἄκρατον καὶ φιλελληνικὸν ἔρωτα πολλῶν φίλων μας! Τί νὰ γείνῃ! On n' est trahi que par les siens! καὶ ὁμοιάσαμεν πολλάκις τὰ ἄκακα ἐκεῖνα πιθη-

κίδια, ἅτινα πνίγει διὰ τῶν πολλῶν της φιλημάτων εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς ἡ φιλόστοργος μήτηρ των. Ἂς μᾶς λείπουν, ἂς μᾶς λείπουν τοιοῦτοι φίλοι. Προτιμότεροι, μὰ τὸν Θεόν, ἐχθροὶ ὡς τὸν About παρὰ φίλοι ὡς τὴν κυρίαν F. E. M.

Η΄.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Ἰουλίου 1879

Δὲν σοῦ ἔγραψα τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους σπουδαίους λόγους, τῶν ὁποίων ὁ σπουδαιότερος εἶνε, ὅτι δὲν εἶχα τί νὰ σοῦ γράψω. Ἡ ἐξομολόγησίς μου αὕτη μὲ ἀπαλλάττει, ἐλπίζω, τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἄλλων, ὡς ἀπηλλάγη ποτὲ ὁμοίας ἀπαριθμήσεως ὁ ἀφελὴς ἐκεῖνος δήμαρχος, ὅστις ὑποδεχόμενος τὸν βασιλέα του καὶ δικαιολογούμενος ὅτι δὲν διέταξε πυροβολισμοὺς ἐπὶ τῇ ἐλεύσει του, ἤρχισε μὲν λέγων πανηγυρικῶς, ὅτι ἑβδομήκοντα ἦσαν οἱ λόγοι τῆς ἐλλείψεώς του, προσέθηκε δὲ μετὰ τοῦτο ἐν πάσῃ ταπεινότητι, ὅτι ὁ πρῶτος αὐτῶν ἦτο ἡ ἔλλειψις πυρίτιδος. Ὁ μεγάθυμος βασιλεὺς τὸν ἀπήλλαξε τότε τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ὑπολοίπων ἑξήκοντα ἐννέα λόγων· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἡ ἰδική σου μεγαλοθυμία θὰ δειχθῇ τοὐλάχιστον ἴση, ἂν ὄχι καὶ ἀνωτέρα τῆς βασιλικῆς.

Μεγαθυμία; Ἰδική σου μεγαθυμία... Ἐνθυμοῦμαι τὴν τελευταίαν σου ἐπιστολήν, καὶ αἱ ἐλπίδες μου καταβαίνουσιν ὑπὸ τὸ ἄρτιον, πολὺ περισσότερον καὶ ἀπὸ τοῦ ταλαιπώρου Λαυρίου τὰς μετοχάς. Σὺ μεγάθυμος; κάθε ἄλλο! Ἂν εἶχες σὺ τὴν χριστιανικὴν αὐτὴν ἀρετήν, δὲν θὰ μοῦ ἔγραφες βεβαίως τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔγραψες. Ἂν κόκκον καὶ μόνον συμπαθείας ᾐσθάνετο ἡ τρυφερά σου καρδία πρὸς τὴν δυστυχῆ Ἀθηναίαν, ἥτις κατ' αὐτὴν τὴν εὐδαίμονα τῶν Ἀθηνῶν ἐποχὴν ψήνεται ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ τὸν καύσωνα καὶ πασπαλόνεται ἀπὸ τὸν κονιορ-

τόν, δὲν θὰ τῆς περιέγραφες μὲ τόσην θριαμβευτικὴν εὐχαρίστησιν τὰς λεπτομερείας τοῦ θελκτικοῦ σου ταξειδίου ἀπὸ τὴν Μείζονα Λίμνην εἰς τὴν Λίμνην τῆς Λυκέρνης. Θὰ περιωρίζεσο μόνον νὰ καταρασθῇς τὰ πυκνὰ τοῦ κονιορτοῦ σύννεφα, τὰ ὁποῖα σ' ἐτύφλωσαν, ὡς μοῦ γράφεις, μεταξὺ τῆς Βιάσκας καὶ τοῦ Ἀϋρόλου, θὰ ἠρκεῖσο εἰς τὴν κωμικὴν περιγραφὴν τοῦ Μεγάλου Ξενοδοχείου τῆς Βιάσκας, τὸ ὁποῖον ἐδυσκολεύεσο, λέγεις, νὰ ἀνεύρῃς μεταξὺ τῶν περικυκλούντων αὐτὸ οἰκίσκων, καὶ θ' ἀνελογίζεσο ἴσως, ὅτι ζῶσα ἐγὼ ἐν μέσῳ τῶν κυνικῶν καυμάτων τῶν Ἀθηνῶν, δὲν θὰ ὑπεδεχόμην βέβαια μὲ μειδίαμα εὐχαριστήσεως τὴν λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν ἰδικῶν σου διασκεδάσεων καὶ τέρψεων, οὔτε τὸν ποιητικόν σου πανηγυρισμὸν τῶν χιόνων τοῦ Ἁγίου Γοθάρδου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔτρεμες σὺ ἐκ τοῦ ψύχους ἐν μέσῳ Ἰουλίῳ! Ἀλλὰ εἶσαι ἄσπλαγχνος καὶ ἐγωϊστικὴ φύσις. Οὔτε τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀμιμήτου δρόμου παρέλειψες, ὅστις ὑπεραναβαίνων τὸ γιγάντειον ὄρος διαγράφει 46 καμπὰς μόνον ἐντὸς τῆς κοιλάδος τῆς Τρέμολας, οὔτε τὴν ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἐστιβασμένην ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων καὶ ἄλυτον πλέον χιόνα, οὔτε τὴν πρασίνην χλόην ἥτις θάλλει ἐπὶ τοῦ φυτικοῦ χώματος, τὸ ὁποῖον ἀπέθηκεν βαθμηδὸν ὁ ἄνεμος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν χιόνων, οὔτε τοὺς καταῤῥάκτας, οἵτινες χωνευόμενοι ὑπὸ τοὺς προαιωνίους πάγους, ἀναδύουσι μακρότερον καὶ κατακρημνίζονται ἐπὶ τὰς μελανὰς τῶν ἐλατῶν κορυφάς· οὔτε τοὺς κολοσσιαίους καὶ προσηνεῖς σκύλους τοῦ ξενῶνος τοῦ Ἁγίου Γοθάρδου, οἵτινες σὲ ἔσυρον ἠρέμα ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος, ἵνα λάβωσι μικρὰν μερίδα τοῦ προγεύματός σου· οὔτε τὰς γραφικὰς τῶν ἑλβετίδων ἐνδυμασίας, οὔτε τὴν καταπληκτικὴν Γέφυραν τοῦ Διαβόλου, οὔτε τοῦ Φλῦλεν τὴν ἀμίμητον τοποθεσίαν, οὔτε τῆς λίμνης σου τὰ πράσινα κύματα, οὔτε . . . . οὔτε τίποτε τέλος πάντων, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὴν ζηλείαν μου καὶ τὸν φθόνον μου, καὶ νὰ μοῦ καταστήσῃ ἀφορητοτέραν τὴν ἐν Ἀθήναις θερινὴν διαμονήν. Εἶνε φιλικὸν αὐτό; εἶνε εὔσπλαγχνον; εἶνε χριστιανικόν; Ἄς ὄψεσαι ἐν

ἡμέρᾳ κρίσεως, ὅτε ὁ Πλάστης θὰ σ' ἐρωτήσῃ, — καὶ θὰ σ' ἐρωτήσῃ βεβαίως, διατί ἐταξείδευες εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅτε ἡ φίλη σου ἔμενεν εἰς τὰς Ἀθήνας; καὶ διατί σὺ ἐκρύονες ἐπὶ τῶν Ἄλπεων, ὅτε ἡ ταλαίπωρος ἐκείνη ἀνελύετο εἰς ἱδρῶτα ἐν μέσῃ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος;

Μὴ νομίσῃς ὅμως, ὅτι δὲν εἴχαμεν καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μικράς μας διασκεδάσεις αὐτὰς τὰς ἡμέρας. Λέγω μικράς, βλέπεις, μὲ ὅλην τὴν πρέπουσαν μετριοφροσύνην, καθότι περὶ μεγάλων παρ' ἡμῖν δὲν πρόκειται, ὅσον καὶ ἂν προσποιούμεθα τοὺς μεγάλους. Ἐν πρώτοις εἴχαμεν πολιτικὴν ἀνεμοταραχήν, ἤτοι σάλον κοινοβουλευτικόν, ὡς λέγουσιν οἱ πολιτικοί. Ἡ κυβέρνησις δηλαδὴ συνεκάλεσε τὴν βουλήν, ἡ βουλὴ ἀπεδοκίμασε τὴν κυβέρνησιν, ἡ κυβέρνησις ἔδωκε τὴν παραίτησίν της, ἔπειτα πάλιν ἔμεινε, διότι ἡ ἀντιπολίτευσις δὲν ἐσχημάτισεν ἄλλο ὑπουργεῖον, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐφάνη ὅτι εἶχε καὶ πάλιν διάθεσιν νὰ ἀποδοκιμάσῃ τὴν κυβέρνησιν, ἡ κυβέρνησις ἔστειλε τὴν βουλὴν ὅθεν ἦλθεν. Ἐννοεῖς σὺ τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά; ὄχι βέβαια· οὔτ' ἐγώ. Σὲ μέλει; ὀλίγον ἀναντιῤῥήτως· κ' ἐμὲ τὸ ἴδιον. Λέγουν τριγύρω μου, ὅτι τὰ πράγματα εἶνε σπουδαῖα· ἀλλ' ὅσοι τὸ λέγουν φαίνονται ὡς ν' ἀστειεύωνται, καὶ δὲν τοὺς πιστεύω. Τὸ μόνον σπουδαῖον εἶνε κατ' ἐμὲ αἱ διακόσιαι πεντήκοντα περίπου χιλιάδες δραχμαί, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν τὸ τίμημα τῆς ὀκταημέρου ἐκτάκτου συνόδου τῆς βουλῆς μας. Ὁ ταλαίπωρος ἑλληνικὸς λαὸς πληρόνει ἐπὶ τέλους πάντοτε les pots cassés.

Ἔπειτα πλὴν τῶν πολιτικῶν εἴχαμεν καὶ ἓν ἔκτακτον συμβάν, ἱκανῶς κωμικοδραματικόν, τὸ ὁποῖον ἀρκετὰ μᾶς συνεκίνησε καὶ μᾶς διεσκέδασεν αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι εἰς σὲ δὲν θὰ κάμῃ μεγάλην ἐντύπωσιν· ἡμεῖς ὅμως οἱ μικροπολῖται, οἵτινες δὲν ἔχομεν καθ' ἡμέραν τοιαῦτα τυχηρά, ἀρκούμεθα καὶ εἰς τὰ ὀλίγα, ἀναλογιζόμενοι τὴν παλαιὰν παροιμίαν « ὅταν μὴ κρέας παρῇ καὶ ταρίχῳ στερκτέον », τὴν ὁποίαν ὁ ὑπηρέτης μου μεταφράζει « ἐν ἐλλείψει χαρτοσήμου καλὸ 'ν' καὶ τὸ

στουπόχαρτο». Ἐπειδὴ δὲ νομίζω καὶ ἐγὼ ὅτι ἡ τυχηρὰ αὐτὴ διασκέδασις ἡμῶν τῶν μικροπολιτῶν δύναται νὰ διασκεδάσῃ καὶ σὲ τὴν κοσμοπολίτιδα, σοῦ διηγοῦμαι τὸ γεγονός. Ἄκουσε λοιπὸν καὶ διασκέδασε, — ἂν θέλῃς, ἐννοεῖται· ὑποχρεωμένη δὲν εἶσαι. Εἷς ἐκ τῶν πολλῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐπεθύμησε, φαίνεται, νὰ συνδέσῃ τὴν δάφνην τοῦ Ἄρεως πρὸς τὴν μύρτον τοῦ ἔρωτος. Θῦμα δὲ πρόχειρον τῶν φονικῶν του βλεμμάτων εὑρέθη κόρη τις ἁπλῆ καὶ ἄκακος, δεκαπενταέτις μόλις, ἥτις καὶ καταλιποῦσα τὸν πατρικὸν οἶκον, ὅπου εἶχεν ἴσως βαρυνθῆ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας τὸ τύπτω τύπτεις τοῦ διδασκάλου πατρός της, — ἴσως δὲ καὶ νὰ τὸ αἰσθάνεται ἐνίοτε, παρηκολούθησε τὸν ἐκπορθητὴν τῆς καρδίας της εἰς μικρὸν τινὰ ἐν Νεαπόλει (τῶν Ἀθηνῶν) οἰκίσκον, ὅπου, ἀλλάξασα γραμματικήν, ἔκλινε τὸ j'aime, tu aimes ἀντὶ τοῦ βαρέος ἐκείνου ἑλληνικοῦ ῥήματος.

Ὁ πατὴρ ὅμως ἤθελε τὴν κόρην του, καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἀρχὴ ἤθελε τὸν παραπλανηθέντα ἥρωά της. Ἀνεζητήθη λοιπὸν τὸ ἐρημητήριον τῶν δύο περιστερῶν, εὑρέθη μετὰ κόπους πολλούς, καὶ τὰ πεζὰ τῆς ἐξουσίας ὄργανα — ὄχι, ἐλησμόνησα· ἦσαν καὶ ἱππεῖς — προσεκάλεσαν τὸν νεαρὸν Ἄρην νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν πατέρα της τὴν νεαρωτέραν Ἀφροδίτην. Ἀλλὰ τὸ ζεῦγος τὸ ἐρωτικόν, ἐνθυμούμενον καὶ ἀντίγραφον ἴσως τὸ ἐπινόημα τοῦ Σελεστίνου καὶ τοῦ Ξαβιέρου τοῦ Méry, ἐκλείσθη καὶ ἐμανδαλώθη ἐντὸς τῆς φωλεᾶς του, καὶ ἐδήλωσεν εἰς τοὺς πολιορκοῦντας αὐτὸ κλητῆρας καὶ στρατιώτας, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἐννόει νὰ χωρισθῇ. Εἰς μάτην αἱ παρακλήσεις τῶν κλητήρων, εἰς μάτην αἱ ἐπιταγαὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς. Ὁ ἥρως τῆς κωμωδίας, προσαγορεύων ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τοῦ ἐρωτικοῦ του φρουρίου τὸ περιϊστάμενον πλῆθος, ἐδήλου ῥητῶς καὶ κατηγορηματικῶς, ὅτι εἶχεν ἐντὸς τῆς οἰκίας πετρέλαιον καὶ δυναμίτιδα καὶ πῦρ, καὶ ἐκτὸς τούτων σπάθην καὶ πολύκροτον· ὅτι εἰς πρώτην ἀπόπειραν ἐκβιάσεως τῆς θύρας ἤθελε πυροβολήσει κατὰ τοῦ πρώτου τολμητίου,

ἤθελε κόψει τὸν λαιμὸν τῆς ἐρωτικῆς του περιστερᾶς, ἤθελεν ἀνάψει τὸ πετρέλαιόν του, καὶ . . . πρὶν ἢ ἀνατινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα διὰ δυναμίτιδος τὴν οἰκίαν, ἤθελεν αὐτοκτονήσει διὰ τῆς τελευταίας τοῦ πολυκρότου βολῆς. Τὸ πρᾶγμα, ἐννοεῖς, ἐφάνη κάπως σπουδαῖον εἰς τοὺς πολιορκητάς, διότι ὀλίγοι, φαίνεται, μεταξὺ αὐτῶν ἐγνώριζον τὸν ἥρωα. Τὸ περιεστὼς πλῆθος ἔφριξε, τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας συνεκινήθησαν καὶ κάπως τὸ ἐσυλλογίσθησαν, ἐπλατύνθη δὲ ἱκανῶς ὁ κύκλος τῶν περιέργων, οἵτινες τὴν ἑσπέραν ἐκείνην εἶχον προτιμήσει τὸ ἐν Νεαπόλει θέαμα ἀπὸ τὴν παράστασιν τοῦ Ἄμλετ ἐν τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τοῦ Ὀρφέως ἐν Φαλήρῳ. Συμβουλίου γενομένου, ἐκρίθη καλὸν νὰ ἁλωθῶσιν οἱ ποιητικοὶ ἐρασταὶ διὰ τοῦ πεζοτάτου μέσου τῆς πείνης. Φρουρὰ τακτικὴ ἐστήθη πρὸ τοῦ ἐρημητηρίου τῶν δύο περιστερῶν, καὶ περιπολίαι τακτικαὶ μετηλλάσσοντο εἰς ὥρας τακτάς, πρὸς ἀνέκφραστον διασκέδασιν τῶν ἀργῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν περιέργων γειτόνων, οἵτινες οὔτε Ἄντρον τῶν Νυμφῶν ἐσυλλογίζοντο πλέον, οὔτε Βουλήν, οὔτε πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Δυστυχῶς ὅμως τὸ πρᾶγμα ἐκοινολογήθη, ἡ πόλις ἤρχισε νὰ συγκινῆται, ὁ σπουδαῖος τύπος ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος, καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἀπήτει τὴν αὐστηρὰν τοῦ νόμου ἐκτέλεσιν. Αἱ ἀρχαὶ κατενόησαν ὅτι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ μένωσιν ἀπαθεῖς — ἢ καὶ συγκεκινημένοι, ἀδιάφορον — θεαταὶ τῶν γινομένων, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν τῆς ἐρωτικῆς ἀκροπόλεως. Προχθὲς λοιπὸν τὴν πρωΐαν ἔγεινεν ἐν πρώτοις, κατὰ τὰ νόμιμα τοῦ πολέμου, ἡ εἰς παράδοσιν πρόσκλησις τῶν πολιορκουμένων. Ἀλλ' ὁ ἥρως ἐξελθὼν εἰς τὸν ἐξώστην, παρισταμένης ἐκ δεξιῶν τῆς νεαρᾶς καὶ μυρτοστεφοῦς ἡρωΐδος, ἐλάλησεν εἰς τὸ κοινὸν διὰ μακρῶν, κρατῶν τὴν σπάθην του διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ ἀνημμένην λαμπάδα διὰ τῆς ἀριστερᾶς, καὶ ἐδήλωσε βροντωδῶς, ὅτι πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν τοῦ περιεστῶτος λαοῦ ἤθελε φονεύσει τὴν νεάνιδα καὶ πυρπολήσει διὰ πετρελαίου τὸν οἶκον. Τὴν δήλωσιν μάλιστα ταύτην παρηκολούθησε καὶ δραματική τις παντομίμα, καθ' ἣν ἐκεῖνος

μὲν προσήγαγε τὴν σπάθην του εἰς τὸν τράχηλον ἐκείνης, ἐκείνη δὲ ἔκλεισεν ἐν ἐρωτικῇ ἐκστάσει τοὺς ὀφθαλμούς, οἱονεὶ μέλλουσα νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμα εἰς τὴν λευκὴν τῆς Ἀφροδίτης περιστεράν. Τὸ ἄκακον κοινὸν ἐνόμισε πρόσφορον νὰ φρίξῃ, καὶ ἀνεκραύγασε μάλιστα ἐκ τρόμου. Ἀλλ' οἱ στρατιῶται δὲν ἐνόμισαν ἀναγκαῖον νὰ συγκινηθῶσι· διαῤῥήξαντες δὲ διὰ πελέκεων τὴν θύραν, ἐνῷ μάτην ὁ ἥρως ἐξηκολούθει χειρονομῶν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου καὶ κραυγάζων, καὶ περιφέρων πάντοτε τὴν σπάθην του εἰς τῆς ἐρωμένης του τὸν λαιμόν, καὶ γυμνῶν τὰ στήθη του καὶ προκαλῶν τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν στρατιωτῶν, εἰσῆλθον ἐκεῖνοι εἰς τὸν οἶκον, καὶ τὸν συνέλαβον ἐν πάσῃ πεζότητι. Πρὶν ἢ ὅμως τὸν συλλάβωσι, προφθάσας ἐκεῖνος ἐκρήμνισεν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου εἰς τὴν ὁδὸν . . . τίνα ὑποθέτεις; τὴν νεαρὰν ἡρωΐδα τοῦ οἰκογενειακοῦ δράματος, ὡς θὰ ἔλεγε πρόγραμμά τι τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Οὕτω δὲ ἀπήχθη μὲν ὁ ἥρως εἰς τὸ φρουραρχεῖον, ἡ δὲ ἡρωῒς εἰς παρακείμενόν τι φαρμακεῖον, ὅπως τῇ δοθῇ ἡ πρώτη βοήθεια. Σὲ διεσκέδασεν ἡ ἱστορία μου; τὸ ἐλπίζω. Ἂν τώρα σοῦ ἔλθῃ ἡ περιέργεια νὰ μ' ἐρωτήσῃς: τί θὰ τὸν κάμουν τὸν παράδοξον αὐτὸν ἥρωα; θὰ σοῦ ἀπαντήσω ἀφελῶς: δὲν ἠξεύρω. Ἂν ἔζων ἀλλοῦ, θὰ τὸ ἤξευρα καὶ θὰ σοῦ τὸ ἔλεγα. Ἴσως ἐδῶ προβιβασθῇ.

Θ'.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Ἰουλίου 1879

Ἡ κωμικοτραγική μου διήγησις τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος τόσον ἐξετάθη, ὡς εἶδες, ὥστε μὲ ἐμπόδισε νὰ ἐκκαθαρίσω μαζή σου τὸν ἑβδομαδιαῖόν μου λογαριασμόν, καὶ μ' ἀφῆκε μάλιστα ὑπὸ τὸ βάρος καθυστερούντων, ἅτινα σπεύδω νὰ πληρώσω σήμερον, μὴ θέλουσα νὰ μιμηθῶ κατὰ τοῦτο τοὺς μᾶλλον φορο-

λογουμένους εὐδαίμονός τινος χώρας, ὧν αἱ πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον ὀφειλαὶ ἀναβαίνουσι μέχρι σήμερον εἰς τὸ ἀσήμαντον ποσὸν τῶν ἑβδομήκοντα περίπου . . . ἑκατομμυρίων.

Καὶ ἐν πρώτοις λοιπὸν ἄς σοῦ ἀναφέρω τὴν συναυλίαν **Frigeri**, τὴν ὁποίαν ἀπηλαύσαμεν πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν ἐν Φαλήρῳ. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τώρα, τίς μοχθηρὸς τεχνοκρίτης ἔγραψέ ποτε, ὅτι ἡ μουσικὴ κατήντησε σήμερον θόρυβός τις ἱκανῶς δυσάρεστος, διαφέρων παντὸς οἱουδήποτε ἄλλου θορύβου κατὰ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι πληρόνεται ἀκριβώτερα. Ἀγνοῶ ποία μουσικὴ ἀκρόασις προεκάλεσε τὸν φοβερὸν αὐτὸν ἀφορισμὸν τοῦ κριτικοῦ ἐκείνου· ὑποθέτω ὅμως, ὅτι θὰ ἦτο πρώτη τοὐλάχιστον ἐξαδέλφη, ἂν ὄχι καὶ ἀδελφή, τῆς μοναδικῆς συναυλίας τὴν ὁποίαν μᾶς προσέφερεν ἡ ἐν Ἀθήναις ἐπίδημος ἰταλὶς ἀοιδός. Αἱ Ἀθῆναι, βλέπεις, ἐξομοιοῦνται ὁλονὲν πρὸς τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀφοῦ ἀπέκτησαν **operette** ὡς οἱ Παρίσιοι, καὶ **season** ὡς τὸ Λονδῖνον, καὶ **Damenorchester** ὡς ἡ Βιέννα, ἤρχισαν ἀπό τινος ν' ἀποκτῶσι καὶ μουσουργοὺς ἐπιδήμους, οἵτινες φέρουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸν πλάνητα πόδα των εἰς τὴν κλασικὴν χώραν τῶν ὡραίων τεχνῶν, θηρεύοντες μὲν ἴσως καὶ αὐτοὶ τὰ φειδωλὰ κέρματα τῶν Ἀθηναίων, ὡς οἱ δεκαετεῖς ἀλῆται ἁρπισταὶ τῆς Μεσσήνης καὶ τοῦ Τράνι, ἀλλὰ ποθοῦντες ἰδίως νὰ προσθέσωσι κλάδον ἐλαίας Ἀττικῆς εἰς τοὺς λοιπούς των στεφάνους. Ἡμεῖς δέ, ἄνθρωποι πρακτικοί, φειδόμεθα μὲν τῶν κερμάτων, ὅσον καὶ ἂν ἐξεχείλισαν ἐσχάτως ἐν Ἑλλάδι αἱ χάλκιναι εἰκόνες τοῦ βασιλέως ἡμῶν, ἀφειδοῦμεν ὅμως στεφάνων καὶ πανηγυρισμῶν, διότι . . . **die kosten ja nichts**, ὡς λέγουσιν οἱ πολὺ ἡμῶν πρακτικώτεροι γερμανοί. Οὕτω θὰ ἀνέγνωσες βέβαια εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας, τὰς ὁποίας σοῦ ἔφερε τὸ παρελθὸν ταχυδρομεῖον, τοὺς θριάμβους τῆς ἰταλίδος ψαλτρίας, ἀλλὰ θὰ παρετήρησες συνάμα, ὅτι τῶν θριάμβων αὐτῶν πολὺ ἀραιοὶ ὑπῆρξαν οἱ μάρτυρες. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρξα δυστυχῶς καὶ ἐγώ· τὸ δὲ μαρτύριόν μου διήρκεσε δύο περίπου ὥρας. Εὐτυχῶς ὅμως

«ὁ τρώσας καὶ πάλιν ἰάσεται» λέγει ἡ Γραφή. Τὸ μαρτύριόν μου εἶχεν ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν θεραπείαν του. Ἡ φωνὴ τῆς Κ. Frigeri ἦτο τοσοῦτον μετριοφρόνως ὀλίγη καὶ τόσον δειλῶς οἰκονομική, οἱ δὲ συμπαραστατοῦντες αὐτῇ μουσουργοὶ τοσοῦτον συμπαθῶς εἶχον ἀποσυρθῆ εἰς τὰ μύχια βάθη τῆς φαληρικῆς σκηνῆς, ἵνα μὴ καταστήσωσι φαίνεται προδηλοτέραν διὰ τῆς παραβολῆς τὴν φωνητικὴν ἀνέχειαν τῆς ψαλτρίας, ὥστε ἡ ὅλη συναυλία δὲν ὑπερέβη τὴν εὐάρεστον διαπασῶν ὑποκώφου τινὸς μορμυρισμοῦ, συγχεομένου μυστηριωδῶς πρὸς τὸν ἤρεμον φλοῖσβον τῶν ἐπὶ τῶν ἄμμων τοῦ Φαλήρου ἐκπνεόντων κυμάτων.

Ἐβλέπομεν τὴν ἀοιδὸν ἀνοίγουσαν τὰ χείλη καὶ χειρονομοῦσαν μετὰ πάθους πολλοῦ, ἐβλέπομεν τοὺς μουσικοὺς σύροντας εὐσυνειδήτως τὰ τόξα των ἐπὶ τῶν χορδῶν, ἀλλὰ τόσον καὶ μόνον. Ἡ μυστικὴ ἡμῶν ῥέμβη δὲν ἐταράσσετο· ἐφανταζόμεθα ὅτι εἴχομεν ἐμπρός μας κινεζικήν τινα σκιοπαιδιάν, καὶ . . . . ἤμεθα εὐχαριστημένοι. Μόλις ποὺ καί που ἡ φωνὴ τῆς ψαλλούσης ἔκρινε καλὸν νὰ βεβαιώσῃ τὴν ὕπαρξίν της δι' ἐκτάκτου ἀγῶνος, καὶ κραυγή τις τότε ὀξεῖα μᾶς ἐξήγειρε τοῦ ὕπνου, ὡς ψυχροῦ λουτροῦ καταῤῥάκτης ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὀπιοφάγου κινέζου. Ἀλλὰ τὰ ἔκτακτα αὐτὰ ἦσαν σπάνια· ἡ δὲ καθόλου τῆς μουσικῆς ἡμῶν διασκεδάσεως ἐντύπωσις ὡμοίαζε πρὸς τὴν παράδοξον ἐκείνην καὶ μυστηριώδη συγκίνησιν, ἣν προξενεῖ φωνὴ ἐγγαστριμύθου.

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸν papa Lavergne. Τὸν ἐνθυμεῖσαι, τὸν εὔσωμον ἐκεῖνον καὶ φαιδρὸν Ὀλύμπιον Δία, ὅστις ἐπιδεικνύων εἰς τὴν χορείαν τοῦ δωδεκαθέου τὰς εὐσάρκους του κνήμας, ἀνεφώνει μετὰ δικαίας ὑπερηφανείας: et pas de coton! Τὸν ἐνθυμεῖσαι βέβαια· τὸν ἐθαυμάσαμεν μαζὴ κατὰ τὸ 1871, ὅτε ἀπετέλει τὸν ἀκράδαντον στῦλον τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου τῶν Ἀθηνῶν. Τὸν ἐχειροκροτήσαμεν τότε ὡς Général Boum καὶ ὡς Jupiter, ἤλπιζα δὲ νὰ τὸν χειροκροτήσω καὶ ἐφέτος, ὅτε ἡ διεύθυνσις τοῦ φαληρικοῦ θεάτρου ἐνόμισε πρόσφορον νὰ καρυκεύσῃ τὰ μουσικά της μαγειρεύματα διὰ τῶν ἐκ τοῦ παρελθόντος εὐαρέστων ανα-

μνήσεων τῶν θεατῶν. Ἦλθε λοιπὸν καὶ πάλιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸ φαληρικὸν σανίδωμα ὁ Ζεὺς τοῦ 1871. Πόσον ὅμως μεταβεβλημένος! Πόσον ἰσχνὸς καὶ μαραμμένος ὁ ταλαίπωρος! Οὔτε παρειαὶ πλέον στρογγύλαι, οὔτε κνῆμαι στρογγυλώτεραι, οὔτε κοιλία στρογγυλωτάτη. Πομφόλυγες ἦσαν πάντα καὶ διεῤῥάγησαν. Καί αὐτοὶ νομίζω οἱ τρεῖς τέσσαρες ὀδόντες τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε, οἵτινες ἐπένθουν ἄλλοτε ἐν ἐρημίᾳ τὴν στέρησιν τῶν ἀδελφῶν των, μετέβησαν εἰς ἐντάμωσιν ἐκείνων, καὶ τὸ ᾆσμα τοῦ ἐφετεινοῦ Διὸς ἦτο ἄναρθρός τις φωνή, βαρεῖα μὲν ὡς πάντοτε καὶ ἠχηρά, ἀλλὰ τίποτε περιπλέον. Φαντάσου τὴν ἀπογοήτευσιν τῶν παλαιῶν του θαυμαστῶν. Φαντάσου δὲ καὶ τὴν λύπην αὐτῶν, ὅτε τὴν ἐπομένην πρωΐαν ἠκούσθη αἴφνης καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἡ ἀπαισία εἴδησις, ὅτι ὁ Ζεὺς οὗτος ὁ κατεσκληκὼς καὶ ἠρειπωμένος, οὗτινος τὸ παρελθὸν κἂν μεγαλεῖον ἐπέβαλλε τὸν σεβασμόν, μετηνέχθη ἀπὸ τοῦ χαρτίνου τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὰς πολιτικὰς φυλακὰς διὰ χρέη! Ἀστεῖός τις, ἀλλὰ σκληροκάρδιος καὶ ἀπαθὴς πρὸς τὸ φοβερὸν αὐτὸ δυστύχημα τοῦ φαληρικοῦ Ὀλύμπου, εἶπεν, ὅτι εἰς τὸ νέον του violon θὰ ἐννόησεν ὁ Ζεὺς πόσον τερπνὸν ἦτο καὶ προτιμότερον τὸ violon τοῦ Ὀρφέως. Τὸ λογοπαίγνιον εἶνε ἄσχημον, ὡς βλέπεις, καὶ διὰ τὸν δυστυχῆ Lavergne ἦτο πολὺ ἀσχημότερον. Εὐτυχῶς εὑρέθη, φαίνεται, θεός τις ἀπὸ μηχανῆς ἰσχυρότερος τοῦ Διός, καὶ ἀπεφυλάκισε τὸν νεφεληγερέτην. Τὸν ἔχομεν λοιπὸν καὶ πάλιν, μέχρις οὗ φυτρώσῃ κανεὶς ἄλλος δανειστής.

Ἰδοὺ ἐξώφλησα τὰ καθυστεροῦντά μου, καὶ μεταβαίνω εἰς τὸν τρεχούμενον, ὡς λέγουσιν οἱ ἔμποροι. Ἐπειδὴ δὲ εἶπα τὴν λέξιν τρεχούμενος, ἠξεύρεις ποία εἶνε σήμερον ἡ πλέον τρεχούμενη διασκέδασις (μεταφράζω κατὰ τὸν συρμὸν l'amusement le plus couru) τῶν Ἀθηνῶν; Ἡ Lilly, ἀγαπητή μου. Σὺ δὲν γνωρίζεις βέβαια τὴν Lilly· δυστυχὴς θνητή! Ἡ Lilly, φιλτάτη, εἶνε χαριτωμένη τις Ἀγγλίς, τραγουδίστρια τῶν ἐν ὑπαίθρῳ σκηνῶν, ὀλίγον χορεύτρια, κἄπως μῖμος, πολὺ πολὺ ὅμως

εὔμορφη, καὶ πολὺ περισσότερον εὐμελὴς καὶ εὔσωμος. Διὰ νὰ ἐννοήσῃς δὲ πόσον εἶνε εὔσωμος ἡ νέηλυς ἀοιδὸς τοῦ Κήπου τῶν Μουσῶν, ἀρκεῖ νὰ σοῦ ἀναφέρω, ὅτι κυρία τις πρό τινων ἡμερῶν καθημένη πλησίον μου, — ὁμοιάζουσα δέ, σημείωσε καλῶς, τσίρον τῆς περυσινῆς ἐσοδείας, — δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ τὴν ἱεράν της ἀγανάκτησιν, βλέπουσα τὰς τορνευτὰς κνήμας τῆς Ἀγγλίδος διαγραφομένας ὑπὸ τὸ ῥοδόχρουν της πλέγμα. «Ἀχ! τί ἐντροπή!» ἀνεφώνησεν· ἐγὼ δὲ ἐμειδίασα εἰς ἀπάντησιν, συλλογιζομένη, ὅτι ἡ τόσον αἰδήμων γείτων μου εἶνε τακτικὴ φοιτήτρια τοῦ φαληρικοῦ θεάτρου, καὶ ὅτι πολλάκις εἶδε καὶ τὴν Perichole καὶ τὴν Jolie Parfumeuse, καὶ τὰς λοιπὰς εὐωδίας τοῦ ἐφετεινοῦ μας θιάσου. Ἡ Ἀγγλὶς λοιπὸν αὕτη ἐγκατεστάθη ἐφέτος εἰς ἓν τῶν ἑπτὰ Ἄντρων, ἅτινα ἐφύτρωσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ξηρᾶς κοίτης τοῦ Ἰλισσοῦ, καὶ μετέβαλον, ὡς λέγει ἐνθουσιώδης τις φίλος μου, τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς πόλεως εἰς ἄλλα Champs Élysées. Ψάλλει ἀγγλιστὶ ἐλαφρά τινα ᾀσμάτια, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναμιγνύει πού καί που καὶ γερμανικὰς ἢ γαλλικὰς ἐπῳδούς, καὶ διὰ τοῦ ἁπλοῦ αὐτοῦ μέσου καταμαγεύει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τοὺς ἀκροατάς της, ὥστε ἠρημώθησαν πέριξ καὶ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν, καὶ Ἀπόλλων καὶ γερμανικοὶ θίασοι, καὶ Γιαννούλα — εἶνε ἡ σμυρναία ἀοιδὸς τοῦ ἀμανέ, περὶ ἧς ἄλλοτε θὰ σοῦ γράψω — καὶ ἀθρόος ὁ κόσμος συῤῥέει καθ' ἑσπέραν εἰς τοὺς ἀναριθμήτους — ὀλίγους ὅμως σκάμνους τοῦ θεάτρου, καὶ συνωθεῖται ἵνα καταλάβῃ θέσιν παρέχουσαν καὶ εἰς τὰ ὦτα καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς συγχρόνως τέρψιν. Τὸ κύριον δὲ θέλγητρον τῆς Lilly δὲν εἶνε οὔτε τὸ μέτριον ἄλλως ᾆσμά της, οὔτε αἱ ὑπὲρ τὸ μέτριον κνῆμαι της, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ αναστήματος καὶ τῆς ἀναβολῆς αὐτῆς, τὸ ἐμμελὲς καὶ ἁρμονικὸν τῶν κινήσεών της καὶ ἡ περὶ τὴν ἐνδυμασίαν της ἄπειρος τέχνη. Ἀδύνατον νὰ τὴν ὑπολάβῃ τις Ἀγγλίδα, πρὶν ἀνοίξῃ τὸ στόμα της. «Ἔπιε νερὸν τοῦ Σηκουάνα ἡ Ἀγγλὶς αὐτή», μ' ἔλεγεν ὁ ἴδιος ἐκεῖνος φίλος μου, καὶ νομίζω ὅτι δὲν εἶχεν ἄδικον. Φαντάζεσαι τώρα εὐκόλως, εἰς ποίας ὑπερ-

βολὰς ὠθεῖ καθ' ἑσπέραν ὁ ἐνθουσιασμὸς τὸ εὐφάνταστον καὶ ἐνθουσιῶδες κοινὸν τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ φιλοφροσῦναι γίνονται μεγαλοφώνως διὰ λόγων καὶ σχημάτων, τὰ ἐπιφωνήματα τοῦ θαυμασμοῦ ὁμοιάζουσιν ἐνίοτε μὲ βρυχηθμούς, αἱ ἀνθοδέσμαι δὲ καὶ αἱ περιστεραὶ βρέχουσι κατὰ κεφαλῆς τῆς **Lilly**, ἥτις οὐδεμίαν συνήθως αἰσθάνεται δυσκολίαν νὰ ἀνταποδίδῃ μεγαλοφώνως ἐπίσης καὶ ἐκφραστικώτατα τὰς φιλοφρονήσεις τῶν θυμάτων της. Περὶ τοῦ συντρόφου της **Lavator**, κοινοτάτου κωμικοῦ, τίς οἶδε τίνος ἱπποδρόμου τῆς Εὐρώπης, οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γείνῃ, εἰμὴ μόνον ὅτι εἶνε σύζυγος τῆς **Lilly**, — ὡς λέγει.

Δὲν ἐξακολουθῶ τὴν ἐπιστολήν μου σήμερον, διότι ἡ συνέχεια θὰ ἦτο λυπηρά. Προτιμῶ νὰ σοῦ μείνω καὶ πάλιν χρεώστης.

Ι΄.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 2 Αὐγούστου 1879.

Ἀνέβης λοιπὸν εἰς τὸ Ῥίγι καὶ δὲν ἐτρόμαξες! Ἀνεῤῥιχήθης διὰ τολμηρᾶς καὶ παραδόξου σιδηροδρομικῆς τροχιᾶς εἰς δύο χιλιάδων περίπου ποδῶν ὕψος, καὶ οὔτε ζάλην ᾐσθάνθης, οὔτε ἰλιγγίασιν, οὔτε φόβον! Καλὸν σημεῖον. Θὰ εἰπῇ, ὅτι τὸ νευρικόν σου σύστημα ἐδυναμώθη, ὅτι ἡ ἐπισφαλὴς ἐκείνη ὑγεία σου, — ἥτις ὡς ἐνθυμεῖσαι, δὲν ἐνέπνεεν εἰς τοὺς φίλους σου τόσους φόβους, ὅσους εἰς σέ, — ἀνέλαβε πάλιν. Δὲν ἠξεύρω κατὰ πόσον συνετέλεσεν εἰς τοῦτο ἡ περιηγητική σου θεραπεία· ἔχω ὅμως τὸν ἐγωϊσμὸν νὰ νομίζω, ὅτι καὶ τὰ ἰδικά μου γράμματα ἐνήργησαν κάπως πρὸς τὸ εὐάρεστον αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Δὲν δύνασαι τοὐλάχιστον νὰ μοῦ ἀρνηθῇς, ὅτι συμμορφουμένη ἀκριβῶς πρὸς τὰς ὁδηγίας σου, προσεπάθησα μέχρι τοῦδε πάσῃ δυνάμει νὰ φαιδρύνω τὰς ὥρας τῆς ξενητείας σου, ὅτι ἀπέφυγα ἐπιμελῶς πᾶσαν ἀφή-

γησιν καὶ πᾶσαν περιγραφὴν δυναμένην νὰ λυπήσῃ τὸν πατριωτισμόν σου, καὶ ὅτι ἡ ἀττικὴ ἐκείνη αὔρα, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰς ποιητικὰς ἀπαιτήσεις σου προσεπάθουν νὰ ἀποταμιεύω ἑκάστην ἑβδομάδα ἐντὸς τῶν ἐπιστολῶν μου, περιεῖχεν ἱκανὴν ποσότητα σκοπίμου φαιδρότητος. Σημείωσε δέ, ὅτι θὰ περιεῖχεν ἀκόμη περισσοτέραν, ἂν μοῦ ἐπέτρεπες νὰ ἀναμιγνύω ἐνίοτε εἰς τὴν σκευασίαν μου καὶ μικρόν τι srupulum κακολογίας, καὶ νὰ σοῦ διηγῶμαι παραδείγματος χάριν . . . πλὴν δὲν τὸ θέλεις, μοῦ τὸ ἀπηγόρευσες. N'en parlons plus.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον κ' ἐγὼ ἀπέφυγα νὰ σοῦ ἀναγγείλω διὰ τῆς παρελθούσης μου ἐπιστολῆς λυπηρὰν τινὰ εἴδησιν, καὶ σοῦ ἔμεινα καὶ πάλιν χρεώστης, περιμένουσα νὰ τὴν μάθῃς παρὰ τῶν ἐφημερίδων πρῶτον καὶ κατόπιν παρ' ἐμοῦ. Δὲν θὰ ἔχῃ μὲν πλέον τὸ θέλγητρον τοῦ νέου, ἀλλὰ τοιούτων νέων θέλγητρον ἄς μὴν ἔχῃ ποτὲ κανέν μου γράμμα. Ναί, φίλη μου, καὶ σήμερον ἔτι, ὅτε παρῆλθον ἤδη δέκα ἡμέραι ἀπὸ τοῦ ἀπαισίου γεγονότος — καὶ ἠξεύρεις πόσα καὶ ποῖα πράγματα ψυχραίνονται συνήθως καὶ λησμονοῦνται παρ' ἡμῖν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, — καὶ σήμερον ἔτι ἔχω βαρυαλγῆ τὴν καρδίαν, ὄχι πλέον ἀναγγέλλουσα ἀλλὰ γράφουσα καὶ ἐγώ, ὅτι ὁ ποιητὴς Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀπέθανεν. Εἶμαι δὲ βεβαία, ὅτι καὶ εἰς σὲ τὴν αὐτὴν λύπην θὰ προξενήσωσιν αἱ ὀλίγαι αὗται σειραί, ὅσην σοῦ ἐπροξένησε τὸ πρῶτον τοῦ θανάτου ἄγγελμα, καὶ ὅτι τὸ δάκρυ τὸ ὁποῖον θὰ θολώσῃ καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς σου δὲν θὰ ἦνε ὀλιγώτερον θερμὸν ἐκείνου, ὅπερ ἐστάλαξεν ἐπὶ τῆς πρώτης ἐντύπου ἀγγελίας τοῦ δυστυχήματος, τὴν ὁποίαν σοῦ ἔφεραν αἱ ἐφημερίδες. Εἴχαμεν καὶ αἱ δύο τὸ εὐτύχημα νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν εὐγενῆ ἐκεῖνον ἄνδρα· καὶ ἂν οἱ πολλοὶ πενθοῦσι σήμερον τὴν μεγάλην καὶ πρόωρον ἀπώλειαν, ἣν ὑπέστησαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα διὰ τοῦ θανάτου ἑνὸς τῶν καλλιτέρων λυρικῶν ποιητῶν τῆς νέας Ἑλλάδος, ἡμεῖς πενθοῦμεν συγχρόνως καὶ τὸ ἄωρον τέρμα τοῦ βίου ἀνδρὸς εὐγενοῦς καὶ ὑψηλόφρονος, οὗτινος ἡ μεγάλη καὶ εὐπαθὴς

καρδία, πλήρης φλογεροῦ καὶ δυσαπαλλάκτου πατριωτισμοῦ, διεῤῥάγη ἐπὶ τέλους μοιραίως ὑπὸ τὴν βιαιότητα τῶν παλμῶν της. Ὁ Βαλαωρίτης, ὡς ἠξεύρεις, ἔπασχεν ἀπὸ πολλοῦ βαρὺ καρδιακὸν νόσημα, οὗτινος οὐδ' αὐτὸν τὸν ἴδιον διέφευγεν ἡ σπουδαιότης. Ἀπὸ καιροῦ ἤδη δὲν κατεκλίνετο πλέον, καὶ μόλις που κατώρθονε νὰ κλείῃ τὰ βεβαρημένα του βλέφαρα ἀνακύπτων ἐπὶ βραχείας ὥρας εἰς τὸ ἀνάκλιντρόν του. Ἡ σωματικὴ αὕτη βάσανος εἶχεν ἐμπνεύσει ἀναγκαίως εἰς τὸν ταλαιπωρούμενον ποιητὴν τῆς Κυρὰ Φροσύνης βαρύθυμόν τινα μισοκοσμίαν· διὰ τοῦτο δὲ φεύγων πᾶσαν κοινωνικὴν ἀναστροφήν, εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς τὴν παρὰ τὰ γαλανὰ τῆς Λευκάδος ὕδατα ἐκτεινομένην ὡραίαν ἐξοχικήν του ἔπαυλιν, καὶ ἐμόναζεν εἰς τὴν Μαδουρήν του. Ἐκεῖ, θεώμενος ἀπὸ τῶν παραθύρων του τὰ μελανὰ τῆς Ἀκαρνανίας ὄρη καὶ βαθύτερον τὰ κυανᾶς κορυφὰς τοῦ Ζυγοῦ, ἀναπνέων τὴν βαλσαμώδη αὔραν, ἥτις προσέπνεεν ἀπὸ τὰς ἐλάτας τῶν ἠπειρωτικῶν βουνῶν καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἀναπολῶν τὴν αἱματηρὰν ἱστορίαν τοῦ Ἀλῆ-Πασσᾶ καὶ τὰ καρυοφίλια τῶν ἁρματωλῶν, ἀνέπλαττεν ἐν ἐκστάσει τῆς Φροσύνης τὸν ἔσχατον στεναγμόν, πνιγόμενον ὑπὸ τὰ κύματα τῆς Λίμνης, καὶ τοὺς ἄθλους τῶν Σουλιωτῶν ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Κιάφας· ἔβλεπε τὸ οἰκτρὸν φάσμα τοῦ Θανάση Βάγια, καὶ τὴν σεμνὴν μορφὴν τοῦ Σαμουήλ, ἀνατινάσσοντος τὸ Κοῦγκι εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἔτεινεν ἄπληστον τὸ οὖς, οἱονεὶ πρὸς μακρυνήν τινα καὶ μυστηριώδη μελῳδίαν, πρὸς τὴν ἁρμονικὴν λαλιὰν τῶν κλεφτῶν, τὴν ὁποίαν μετὰ τοσαύτης θρησκευτικῆς εὐλαβείας ἀπεταμίευσεν εἰς τὰ ποιήματά του. Ἐνίοτε ἡ ἔκστασις ἐκείνη μετέπιπτεν εἰς ἔμπνευσιν, ἡ ῥέμβη μετεβάλλετο εἰς ἐνθουσιασμόν, ἡ ἄφωνος ποιητικὴ θεωρία ἐξεχύνετο εἰς ᾆσμα, καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Λευκάδος ἄνεμος μᾶς ἔφερεν εἰς Ἀθήνας νέαν μελῳδίαν τοῦ πάσχοντος ποιητοῦ. Ἀλλ' ἦσαν σπάνια δυστυχῶς τὰ ἐνεργὰ ἐκεῖνα διαλείμματα. Ὁ Βαλαωρίτης ἔβλεπε μόνον, ἀνεπόλει καὶ ὠνειρεύετο. Ὠνειρεύετο, φεῦ! ὅ,τι δὲν τοῦ ἐχάρισεν ἡ μοῖρα νὰ ἴδῃ πραγ-

ματοποιούμενον. Ὠνειρεύετο τὰ Γιάννενά του ἐλεύθερα· ὠνειρεύετο νέον προσκύνημα εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἐκείνην γῆν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ ψάλτης· ὠνειρεύετο ᾆσμα καινὸν ὡς τέρμα τῶν παλαιῶν του ᾀσμάτων, ὠνειρεύετο νὰ ἑορτάσῃ τὸ Πάσχα ἐκεῖ, ὅπου ἐνηστεύθη τεσσάρων αἰώνων τεσσαρακοστή. Ἀλλ' ὁ θάνατος ἔκοψε τὰ ὄνειρα τοῦ ποιητοῦ, καὶ τὸ ἀρρενωπόν του ᾆσμα δὲν θὰ πανηγυρίσῃ τῆς Ἠπείρου τὴν ἐλευθερίαν. Ὅταν ἐκεῖ ποτε τὴν αἱματοβαφῆ σημαίαν ἀντικαταστήσῃ ἡ κυανόλευκος καὶ ὁ σταυρὸς τὴν ἡμισέληνον, ὅταν τείνῃ ἔνθους ἡ Ἤπειρος τὸ οὖς πρὸς τὴν Λευκάδα, ἵνα ἀκούσῃ τὴν γνώριμον φωνὴν πανηγυρίζουσαν τὴν χαράν της, ἡ Λευκὰς θὰ μείνῃ βωβή, καὶ τὰ κύματά της μόνον, ἐκπνέοντα εἰς τῆς Πρεβέζης τὸν αἰγιαλόν, θὰ φλοισβίσωσι πενθίμως, ὅτι . . . ὁ Βαλαωρίτης δὲν ζῇ πλέον.

Συγχώρει, ἂν δὲν σοῦ γράφω σήμερον περισσότερα καὶ φαιδρότερα. Ἄφες τὴν συγκίνησίν μου ἀμιγῆ, καὶ ἂς μείνῃ καὶ ἡ ἰδική σου τοιαύτη.

ΙΑ'.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Αὐγούστου 1879

Τίποτε σχεδὸν ἄξιον λόγου δὲν ἔχω νὰ σοῦ ἀναγγείλω ἐξ Ἀθηνῶν αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα, καὶ ἐντρέπομαι τῇ ἀληθείᾳ, ὄχι ἐννοεῖται εἰς λογαριασμόν μου, ἀλλ' εἰς λογαριασμὸν τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοπόλεως διὰ τὴν νεολογικὴν αὐτῆς πτωχείαν. Καὶ ὅμως αἱ Ἀθῆναι ὡς καὶ ἄλλοτε σοῦ ἔγραψα, μεγαλύνονται ὁλονέν, μεγαλύνονται καὶ αὐξάνουσι, τὸ δὲ μέτρον τοῦ σημερινοῦ των μεγαλείου σοῦ παρέχει τοῦτο καὶ μόνον τὸ γεγονός, ὅτι ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου θὰ ἐκλέξῃ ἐφέτος, κατὰ τὰς προσεχεῖς βουλευτικὰς ἐκλογάς, ὄχι πλέον ἕξ, ὡς μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ ὀκτὼ ἀντιπροσώπους. Δὲν δύνασαι, πιστεύω, νὰ μοῦ ἀρνη-

θῆς, ὅτι τοῦτο εἶνε πρόοδος, πρόοδος ἀληθινὴ καὶ ἀδιαφιλονείκητος, τὴν ὁποίαν οὐδ' αὐτοὶ τῆς Ἑλλάδος οἱ ἐχθροὶ δύνανται ν' ἀρνηθῶσιν. Ἠμπορεῖ τις ἴσως, ἂν ἦνε μάλιστα φύσει δύσκολος ἄνθρωπος, φιλόψογος καὶ μεμψίμοιρος, νὰ μὴ παραδέχεται ὡς ἐκφανῆ μαρτύρια τῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπὸ τοῦ 1870 δεκαετίαν, τὸν ἐγκληματισμὸν τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου παρ' ἡμῖν, τὴν εἰσαγωγὴν τῶν raoûts καὶ τῶν ἀθώων questions, τὰς μονομαχίας χάριν ἑνὸς μανδηλίου μιᾶς γαλλίδος ἠθοποιοῦ, τοὺς bals costumés, τὴν Lilly καὶ ἄλλα πολλὰ πειστικώτατα ἐν τούτοις τεκμήρια, μαρτυροῦντα ὅτι αἱ Ἀθῆναι δὲν δύνανται νὰ κοιμηθῶσιν ἀπὸ τὴν ζηλοτυπίαν των, ἀκούουσαι ὅτι οἱ Παρίσιοι ὀνομάζονται ἐνίοτε nouvelle Athènes, καὶ προσπαθοῦσι νὰ γίνωσι Παρίσιοι διὰ νὰ ἦνε ἄξιαι τοῦ ὀνόματός των. Ὅλα αὐτὰ φιλονεικοῦνται ἴσως καὶ δύνανται νὰ φιλονεικηθῶσι. Δύναταί τις ἴσως μάλιστα καὶ νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἀπέχουσιν ἔτι πολὺ τῶν Παρισίων, διότι ποῦ combles ἀκόμη καὶ . . . . πολλὰ ἄλλα πράγματα. Τίς ὅμως, σὲ παρακαλῶ, θὰ διαμφισβητήσῃ, ὅτι δὲν προώδευσε καὶ δὲν ἀνεπτύχθη καταπληκτικῶς πόλις, ἥτις μετὰ ἕνα περίπου μῆνα θὰ ἔχῃ ὀκτὼ ἐκλεκτούς — δηλ. βουλευτάς — ἐκ τριάκοντα περίπου κλητῶν ἤτοι ὑποψηφίων, ἐνῷ εἶχε τέσσαρας μόνον κατὰ τὸ 1860, πέντε κατὰ τὸ 1865 καὶ ἓξ κατὰ τὸ 1871; Φαντάσου ἐπὶ στιγμήν, ὅτι μετα ἕνα αἰῶνα, ἂν τὰ πράγματα θεοῦ εὐδοκοῦντος βαίνωσιν ὡς βαίνουσι, καὶ αἱ Ἀθῆναι μας προοδεύσωσιν ὡς προοδεύουσι, θὰ ἔχωσι τῶν ἐγγόνων μας οἱ ἔγγονοι τριάκοντα τουλάχιστον βουλευτάς! Δὲν ζηλεύεις τὴν δόξαν των; καὶ δὲν λυπεῖσαι καὶ σὺ φοβερά, ὡς ἐγὼ λυποῦμαι ἐνίοτε, ὅτι ἐγεννήθης ἑκατὸν ἔτη πρωϊμώτερα παρ' ὅτι ἔπρεπε; Φαντάσου τριάκοντα ἀντιπροσώπους, μεριμνῶντας ἡμέραν καὶ νύκτα περὶ τῆς εὐημερίας καὶ προόδου τῆς κλεινῆς πόλεως, ὠχροὺς ἐκ τῶν πατριωτικῶν των ἀγρυπνιῶν καὶ ἰσχνοὺς ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ βήματος ῥητορείας των, μὴ τρώγοντας, μὴ πίνοντας, μηδὲ κοιμωμένους χάριν τοῦ κοινοῦ κα-

λοῦ, — καὶ εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, ἂν μετὰ ἑκατὸν ἔτη δὲν θὰ δικαιοῦνται νὰ λέγωσιν οἱ ἀπόγονοί μας, παρωδοῦντες τὸ μασσαλιωτικὸν λόγιον: si Paris avait trente députés serait une petite Athènes. Μὴ ἀμφιβάλλῃς δὲ περὶ τούτου. Αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι μέλλον, καὶ εὐδαίμονες ἐκεῖνοι δι' οὓς τὸ μέλλον αὐτὸ θὰ ἦνε παρόν. Σήμερον ὅμως, μ' ὅλον τὸ σχετικόν των μεγαλεῖον καὶ τοὺς προσεχεῖς ὀκτώ των βουλευτάς, εἶνε δι' ἐμὲ Σαχάρα αὐχμηρά, ὅθεν δὲν εὑρίσκω νὰ συλλέξω πρὸς ψυχαγωγίαν σου οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον εἰδησείδιον. Ἂν σοῦ ἔγραφα πολιτικὰς ἀνταποκρίσεις, καὶ ἠγάπας καὶ σὺ τὰ πολιτικά, ὡς τα τρελλαίνεται μία μας φίλη, θὰ εἶχα πολλὰ πράγματα νὰ σοῦ γράψω, ὄχι τόσον ἀηδῆ, ὅσον ὑποθέτεις, καὶ πολὺ διασκεδαστικώτερα παρ' ὅ,τι φαντάζεσαι. Ἤρκει μόνον νὰ σοῦ περιγράψω τὴν ἐκλογικὴν ἐκστρατείαν τῶν ὑποψηφίων μας βουλευτῶν, τὰ γλυκερά των μειδιάματα, τὰς μελισταγεῖς των θωπείας καὶ τὰς χονδρὰς των ὑποσχέσεις, αἵτινες κατὰ τοῦτο καὶ μόνον διαφέρουσιν ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις τῶν ἐκλογέων, ὅτι εἶνε κάπως μεγαλείτεραι κατὰ τὸ περιέχον καὶ κενότεραι ἑπομένως κατὰ τὸ περιεχόμενον. Ἤρκει νὰ σοῦ ἐκθέσω ἐν συνόψει τὰ περὶ ἐκλογικῶν συνδυασμῶν μυστικὰ διαβούλια τῶν ἐπαρχιακῶν ὑποψηφίων, ἅτινα ἐν τούτοις γίνονται ἐν Ἀθήναις, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ ἐρωτηθῶσι κἄπως καὶ οἱ μέλλοντες ψηφοφόροι, οἵτινες κατατίθενται ἁπλῶς εἰς τὴν μέλλουσαν ἐκλογικὴν ἑταιρείαν, ὡς κατατίθενται εἰς κερδοσκοπικόν τινα ἐμπορικὸν συνεταιρισμὸν ἑκατὸν δέματα βακαλάου, εἴκοσι βαρέλια σακχάρεως καὶ πεντήκοντα κάσσαι πετρελαίου. Ἤρκει τέλος νὰ κάμω μαζῄ σου μικρόν τινα περίπατον εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ νὰ διασκεδάσωμεν ὁμοῦ, θεωροῦσαι ἀδιακρίτως εἰς τὰ βάθη τῶν ὑπογείων οἰνοπωλείων, ὅπου θὰ ἐβλέπαμεν τὸν μελανὸν ἐπενδύτην προστριβόμενον οἰκείως εἰς τὴν λιπαρὰν ἐφεστρίδα τοῦ χωρικοῦ, τὸ στίλβον ὑπόδημα πατούμενον ἐν φιλικῇ διαχύσει ὑπὸ τοῦ λασπωμένου τσαρουχίου, καὶ τοὺς γλαφυροὺς δακτύλους κομψοῦ τινὸς ὑποψηφιδίου θωπεύοντας τὸν

πιναρὸν τράχηλον οἰνοβαροῦς ἐκλογέως. Ἀλλ' αὐτὰ ὡς προεῖπα εἶνε πολιτικά, καὶ εἰξεύρω ὅτι δὲν τὰ νοστιμεύεσαι. Ἂν τοὐλάχιστον ἐνοστιμεύεσο τὰ διασκεδαστικὰ μὲν ἀλλὰ κἄπως κακολόγα ἀνέκδοτα, ἅτινα τοσάκις ῥητῶς μοῦ ἀπηγόρευσες, θὰ σοῦ διηγούμην πολλὰ περίεργα τῆς ἑβδομάδος ταύτης σκάνδαλα. Ἀλλὰ σὺ λέγεις· Οὐαὶ ὄχι μόνον δι' οὗ ἀλλὰ καὶ εἰς ὃν τὸ σκάνδαλον ἔρχεται, καὶ πτύεις εἰς τὸν κόλπον σου τρὶς καὶ σταυροκοπεῖσαι πρὸς τὴν κακολογίαν.

Ἀνατρέχω λοιπὸν εἰς τὰ παλαιά, καταβαίνω μαζή σου εἰς Φάληρον, εἰς τὸ μέγα καὶ πολὺ Φάληρον, τὸ ὁποῖον κατήντησε πλέον ἀνάγκη εἰς διασκέδασιν τοῦ καλοῦ κόσμου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ σὲ ὁδηγῶ εἰς μίαν τῶν πρώτων παραστάσεων τῶν Cloches de Corneville. Τὸ κωμικὸν αὐτὸ μελόδραμα, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πέρυσι, κατὰ τὴν Παγκόσμιον ἔκθεσιν τῶν Παρισίων, ἓν τῶν μεγίστων θελγήτρων τοῦ παντοδαποῦ ἐκείνου πληθυσμοῦ, ὅστις συῤῥέει εἰς τὴν νέαν Βαβυλῶνα, ἵνα δαπανήσῃ τερπνότερον τὰ ἀποταμιεύματά του, ἐδόθη κατ' ἀνάγκην ἐφέτος καὶ ἀπὸ τοῦ φαληρικοῦ θεάτρου, ὡς ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζεται τὸ ἐπὶ τῶν ἄμμων τοῦ Φαλήρου ἐστημένον ξύλινον παράπηγμα. Λέγω κατ' ἀνάγκην, διότι ἐννοεῖς πολὺ καλά, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ χειροκροτήσωσιν αἱ Ἀθῆναι πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐχειροκρότησαν οἱ Παρίσιοι. Ἐχειροκρότησε λοιπὸν καὶ ἐπεδοκίμασεν ἐνθουσιωδῶς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν τὸ χαριέστατον αὐτό, ὡς ὠνομάσθη, μελόδραμα, καὶ τὸ ἐχειροκρότησε μάλιστα ὅπως οὐδ' εἰς τοὺς Παρισίους αὐτοὺς ἐχειροκροτήθη. Οἱ σκαιοὶ παρισινοί, ὡς τοὐλάχιστον ἐνθυμοῦμαι, οὐδέποτε κατώρθωσαν νὰ ἐννοήσωσι καὶ ἐκτιμήσωσι τὴν κομψὴν ἐκείνην χάριν, μεθ' ἧς ἀνατρέπει τὴν τράπεζάν του ὁ εἷς τῶν τριῶν γραφέων ἐν ἀρχῇ τῆς τρίτης πράξεως, καὶ συνανατρέπεται μετ' αὐτῆς κυλιόμενος ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἡμεῖς ὅμως ἐξετιμήσαμεν εἰς τὸ Φάληρον καὶ τὴν δραματικὴν τοῦ γεγονότος τούτου σπουδαιότητα, καὶ τὴν ῥυθμικὴν αὐτοῦ χάριν καὶ τὴν νοήμονά του ἐκτέλεσιν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ ἐχειροκρο-

τήσαμεν, καὶ τὴν ἐπανάληψίν του ἐζητήσαμεν, καὶ ὁ ταλαίπωρος Frédéric ἠναγκάσθη νὰ πέσῃ ἐκ νέου καὶ νὰ κυλισθῇ ἐκ δευτέρου ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐν μέσῳ ῥαγδαίων χειροκροτημάτων. Ὅτε ὅμως τὸ ἐνθουσιῶδες κοινὸν ἐζήτησε καὶ τὴν ἐκ τρίτου ἐπανάληψιν τοῦ σκηνικοῦ ἐκείνου ἐπεισοδίου, ὁ δυστυχὴς γραφεὺς εἶχε, φαίνεται, βαρυνθῇ τὴν κἄπως κουραστικὴν αὐτὴν διὰ τὴν ῥάχιν του διασκέδασιν, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ προσκήνιον, εἶπεν εὐσεβάστως εἰς τοὺς θαυμαστάς του: « Si ces messieurs ne sont pas contents, je n' en suis pas non plus ». Τὸ κοινὸν τότε εὐχαριστήθη καὶ ἡσυχασεν, ἀρκεσθὲν ἑκὸν ἄκον εἰς τὰ μουσικὰ τοῦ ἔργου θέλγητρα. Τὰ θέλγητρα ταῦτα λέγονται πολλὰ καὶ ποικίλα ὑπὸ τοῦ κοινοῦ. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἠξεύρω ἀληθῶς πῶς νὰ σοῦ παραστήσω τὴν ἐντύπωσιν, ἥν μοὶ ἐπροξένησε τὸ παράδοξον αὐτὸ μουσικὸν ἔργον. Δὲν ὁμιλῶ περὶ τοῦ εἴδους τῆς δραματικῆς μουσικῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, διότι δὲν κατώρθωσα νὰ τὸ κατατάξω. Οὔτε σπουδαῖον μελόδραμα εἶνε, οὔτε εἰς τὴν ἰταλικὴν opera buffa ἀνήκει, οὔτε opéra comique γαλλικὴ δύναται νὰ ὀνομασθῇ, οὔτε ὀφφεμπαχικὸς εἶνε καθαρά. Εἶνε κἄτι τι ἀμφίβιον καὶ hybride, ἑτερόκλιτον καὶ χιμαιροειδές. Εἶνε εἶδός τι μωσαϊκοῦ ἀλλοκότου, εὐάρεστον μὲν ἐν συνόλῳ ὡς ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν χρωμάτων καὶ τῆς συμπλοκῆς τῶν ἀραβουργημάτων του, μὴ ἔχον ὅμως οἱονδήποτε σχέδιον, οὐδὲ σκοπόν, οὔτε ἰδέαν, οὔτε ἀναλογίας, οὔτε φωτοσκίασιν. Καὶ αὐτὸ τὸ μελωδικόν του περιεχόμενον εἶνε ἀβυρτάκη τις, ἢ ἰταλικὴ σαλάτα, κατὰ τὴν σημερινὴν μαγειρικὴν γλῶσσαν, ὅπου ἀλλαχοῦ μὲν ἀναγνωρίζεις τὸν Κουρέα τῆς Σεβίλλης καὶ τοὺς Δραγόνους τοῦ Βιλλὰρ καὶ τὴν Κόρην τῆς Ἀγγώ, ἀλλαχοῦ δὲ ἀπορεῖς πρὸς τὸ γνώριμον τοῦ μέλους καὶ δὲν κατορθόνεις ἐν τούτοις νὰ τὸ ἐνθυμηθῇς. Αἱ πλεῖσται τῶν μουσικῶν του φράσεων εἶνε ῥάκη γνωστῶν παλαιοτέρων μελωδιῶν, ἐπιδεξίως ὅμως συνεῤῥαμμένα εἰς τριβώνιον πολύχρωμον, τὸ ὁποῖον θαμβόνει τὴν ὅρασιν καὶ τὴν εὐχαριστεῖ ἐφ' ἱκανὰς στιγμάς. Ἡ ἐκτέλεσίς του δὲν ὑπῆρξε κακή· πολλοὶ

μάλιστα διατείνονται ὅτι ἦτο ἐξαίρετος. Σημείωσε ὅμως, ὅτι εἰς τοὺς πολλοὺς τούτους κατατάσσονται οἱ ὄχι ὀλίγοι θαυμασταὶ τῶν ἐφετεινῶν μας ὑψιφώνων κυριῶν, οἱ πωληταὶ τῶν ἀνθοδεσμῶν καὶ οἱ πτηνοπῶλαι, νομίζω, ἀκόμη, οἱ προμηθεύοντες τὰς περιστεράς, ὅσαι ῥίπτονται καθ' ἑσπέραν εἰς τὴν σκηνήν, ὡς τρυφεροὶ ἑρμηνεῖς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ θεατῶν τινων.

ΙΒ'.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Αὐγούστου 1879.

Ἂν τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα δὲν ἔλαβες γράμμα μου, συλλογίσου, ὅτι δὲν ἔλαβα κ' ἐγὼ ἰδικόν σου, καὶ συγχώρησόν με, ἀφοῦ καὶ σὺ ἔχεις ἀνάγκην συγχωρήσεως. Μὴν ὑποθέσῃς ὅμως, ὅτι ἡ ἔλλειψίς μου ἦτο πληρωμὴ τῆς ἐλλείψεώς σου. Ὄχι· δὲν εἶμαι τόσον ἐκδικητική. Ἀφορμὴ τῆς σιωπῆς μου ἦτο ἄλλη, κοινοτέρα πολὺ καὶ ἀθωοτέρα: ἡ ἀμέλεια. Δὲν ἠξεύρω πῶς καὶ διατί, ἀλλὰ τοσαύτη μὲ εἶχε καταλάβει τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀδράνεια, τόσος βαρεμὸς κατὰ τὴν ἐκφραστικωτάτην λέξιν τοῦ λαοῦ, ὥστε ὄχι μόνον ἡ χείρ μου δὲν ἐνετείνετο εἰς ἐργασίαν οἱανδήποτε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς μου ἐβαρύνετο νὰ σκεφθῇ. Δὶς μόλις καὶ τρὶς προσεπάθησα νὰ ἀποσείσω τὴν ὀκνηρίαν μου, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν τὸ κατώρθωσα. Σ' ἐνθυμήθην, ἐνθυμήθην τὸ χρέος μου, ἀλλ' ἀδύνατον ἦτο νὰ κρατήσουν οἱ δάκτυλοί μου τὸν κάλαμον. Ὁ χάρτης ἔμενεν ἐμπρός μου λευκός, ἡ χείρ μου κατέπεσεν ἀδρανής, ἐχασμήθην, καί... Ἀλλ' ἀρκεῖ· κινδυνεύω νὰ πάθω καὶ τώρα τὰ ἴδια, περιγράφουσα τὴν παλαιάν μου κατάστασιν. Ἡ ἀνάμνησις μόνη τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου καὶ ἡδονικοῦ χασμήματος διαστέλλει καὶ πάλιν τὰς σιαγόνας μου εἰς χάσμημα νέον. Σήμερον ὅμως ἔχω θέλησιν. Ἀφίνω τὸν κάλαμον ἐπὶ στιγμήν· ἐγείρομαι, κάμνω δύο τρία βήματα εἰς τὸ δωμά-

τιόν μου, πίνω ἓν ποτήριον ὕδατος ψυχροῦ καὶ διαυγοῦς—ἀπὸ τὸ φρέαρ τῆς οἰκίας μου, σημείωσε, διότι τὸ ὕδωρ τῆς πόλεως δὲν πίνεται πλέον—καὶ ἀναλαμβάνω τὴν ἐργασίαν μου, διότι ἀλλέως, ἂν σ' ἄφινα καὶ αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα χωρὶς ἐπιστολήν, δὲν ἠξεύρω τί ἤθελες μου ψάλει τὴν ἐπομένην.

Ἔλα, λοιπόν, πηγαίνωμεν ὁμοῦ εἰς τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν, νὰ ἀκούσωμεν τὴν Εἰρήνην ψάλλουσαν. Σοῦ τὴν εἶχα ὀνομάσει Γιαννοῦλαν εἰς μίαν τῶν προηγουμένων μου ἐπιστολῶν, ἀλλ' ἔκαμα λάθος καὶ σπεύδω νὰ τὸ διορθώσω. Γιαννοῦλα εἶνε τὸ ἆσμα καὶ ὄχι ἡ ἀοιδός, καθὼς θὰ ἰδῇς μετ' ὀλίγον. Εἰσερχόμεθα λοιπὸν καὶ πάλιν εἰς τὸ πολυπαθὲς ἐκεῖνο Ἄντρον, ὅπου πρὸ δύο περίπου μηνῶν ἠκούσαμεν ὑλακτούσας τὰς γερμανικὰς χάριτας. Ὁ θίασος ἐκεῖνος ὁ γερμανικὸς κατέλιπεν ἤδη πρὸ ἑνὸς περίπου μηνὸς τὴν σκηνήν, ἐπὶ τῆς ὁποίας δὲν κατώρθονε, φαίνεται, ν' ἀνανεώσῃ τοὺς παλαιούς του θριάμβους, καὶ μετεκομίσθη μὲ ὅλα του τὰ τύμπανα καὶ τὰ κρόταλα εἰς τὸν παρὰ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς φυτρώσαντα ἐντὸς τοῦ ῥεύματος Κῆπον τοῦ Παρθενῶνος. Τὴν θέσιν του δὲ κατέλαβε συμμιγής τις ἄλλη, ᾠδικὴ καὶ μιμικὴ καὶ χορευτικὴ συγχρόνως, ἑταιρεία, ἐξ Ἑλλήνων συνάμα καὶ Ἰταλῶν καὶ Ἀνατολιτῶν προχείρως συγκροτηθεῖσα. Ὁ θίασος δὲ οὗτος ὁ ποικίλος καὶ ἀστειότατος—χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἐννοεῖται,—ὀρχήστραν του ἔχει ἕνα καὶ μόνον Ἄτλαντα, δέροντα εὐσυνειδήτως καθ' ἑσπέραν ἐπὶ πέντε συνεχεῖς ὥρας παράφωνον κλειδοκύμβαλον, οὗτινος ἡ ἡλικία τοὐλάχιστον ἐπέβαλλε πλειότερον σεβασμὸν (ἢ ἀνασκοπὴν ὡς λέγουσι σήμερον), καὶ ἀδάμαντά του τὴν σμυρναίαν Εἰρήνην, ἥτις τετράκις ἢ πεντάκις τῆς ἑσπέρας ἐναλλάσσει τὸ τουρκικὸν σαβαὶ πρὸς τὸ βαρὺ καὶ παθητικὸν μέλος δημοτικοῦ τινος ᾄσματος. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν θεατῶν ἔρχεται ν' ἀκούσῃ αὐτὰς ἰδίως τὰς ἀνατολικὰς τῆς Εἰρήνης μελῳδίας, μονοτόνους μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀλλ' οἰκείας ὅμως εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀκροατῶν, συνοδευομένας δὲ δι' ἑνὸς βιολίου ὑπὸ σμυρναίου μουσικοῦ, καὶ ὑπ' αὐτῆς

τῆς ἀοιδοῦ διὰ παραδόξου τινὸς ὀργάνου, πολλὴν ἔχοντος τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸ γερμανικὸν Zither. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον εἶνε συνήθως τὸ κοινὸν τοῦ Ἄντρου ἱκανῶς συμμιγές, οὐδ' ἀποπνέει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀρώματα τοῦ Lubin καὶ τοῦ Atkinson. Ὑπάρχουσιν ὅμως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ θεαταὶ εὐρωπαϊκωτέραν ἔχοντες τὴν καλαισθησίαν, οἵτινες τέρπονται πλειότερον ἐκ τῆς βραχνῆς κραυγῆς κολοσσιαίου τινὸς βαρυτόνου, περιφερομένου εἰς τὴν σκηνὴν καὶ παθητικώτατα χειρονομοῦντος μονῳδίαν τινα τοῦ Trovatore, ἢ ἐκ τοῦ ὀξέος συριγμοῦ μελιταίας τινὸς ὑψιφώνου, ἣν ἡ πρασινοπόρφυρος ἐνδυμασία της μεταβάλλει εἰς ἀληθῆ χρυσόμυϊαν, ἢ ἐκ τῶν στερεοτύπων μορφασμῶν τοῦ ἀλευρωμένου προσώπου ἠλιθίου τινὸς pagliaccio, ἢ τέλος καὶ ἐκ τῶν χαριεστάτων δύο αὐτοχειροτονήτων χορευτριῶν, αἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσι δυσκολίαν νὰ περιφέρωσι τὸν δίσκον των εἰς τὸ κοινὸν χωρὶς νὰ προσθέτωσιν ὁ,τιδήποτε εἰς τὴν στοιχειώδη αὐτῶν ἐνδυμασίαν, συνοδευόμεναι ὅμως πάντοτε ὑπὸ δεκαετοῦς τινος βρακοφόρου καὶ ἀνυποδήτου κισλὰρ-ἀγᾶ.

Ἀλλ' αὐτὰ ἀποτελοῦσι τὸ ἀστεῖον μέρος τῆς παραστάσεως. Τὸ σπουδαῖον καὶ ἱκανῶς ἄξιον προσοχῆς ἀποτελεῖ τὸ ἀνατολικὸν ᾆσμα τῆς Εἰρήνης. Ἠξεύρω, ὅτι ἡ μουσικὴ αὕτη δὲν σ' ἐνθουσιάζει τόσον ὅσον τὸν Κ. Ducoudray. Σοῦ φαίνεται, ὡς πολλάκις μοῦ εἶπες, φοβερὰ μονότονος καὶ παντελῶς ἄῤῥυθμος, ἴσως δὲ δὲν ἔχεις καὶ πολὺ ἄδικον. Σημείωσε ὅμως, ὅτι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, διότι τὰ ἀνατολικὰ μέλη εἶνε ἱκανῶς μονότονα καὶ ἄῤῥυθμα, ἀπαραίτητον εἶνε, ὅπως εὐαρεστήσωσι, νὰ ᾄδωνται ὑπὸ ψάλτου, ὅστις καὶ φωνὴν ἰδίᾳ πρὸς τοῦτο πεπλασμένην νὰ ἔχῃ, καὶ νὰ αἰσθάνεται βαθέως, καὶ ἠσκημένος νὰ ἦνε διὰ μακρῶν.

Τότε μὲ συγκινεῖ πολλάκις ἡ ἀνατολικὴ μελῳδία μέχρι μυχῶν τῆς καρδίας μου· ἡ μονότονος ἐκείνη, ἡ κατ' ἐλάσσονα τόνον (minore) ἀδιακόπως φερομένη, ἀλλ' ἐντέχνως ὅμως ποικιλλομένη διὰ τρομώδους λαρυγγισμοῦ μουσικὴ φράσις μοῦ προξενεῖ ἀνέκφραστόν τινα ἀλλὰ γλυκεῖαν βαρυθυμίαν, καὶ τὸ

οὖς μου ὄχι μόνον δὲν κουράζεται ὑπὸ τοῦ βαρέως συρομένου ῥυθμοῦ, ὅστις οὔτε τέλος ἔχει πολλάκις οὔτε ἀρχήν, ἀλλὰ τὸν παρακολουθεῖ τοὐναντίον εὐαρέστως, καὶ ὅταν τὸ ἆσμα παύσῃ, τὸν παρατείνει πολλάκις δι' ἐνδομύχου τινὸς καὶ μυστηριώδους ἤχου.

Αὐτὸ μοῦ συνέβη προχθές, ὅτε ἤκουσα τὴν Εἰρήνην ψάλλουσαν τοὺς ὡραίους τούτους δημοτικοὺς στίχους·

Ὅλαις ἡ νηαὶς παντρεύονται καὶ πέρνουν παληκάρια,
κ' ἐγὼ ἡ Γιαννούλα ἡ ὤμορφη πῆρα τὸ μαραζιάρη.
Σιμά του πάντα κάθομαι· τοῦ κρένω δὲν μοῦ κρένει·
ψωμὶ τοῦ δίνω δὲν τὸ τρώει, κρασὶ καὶ δὲν τὸ πίνει.

Ἡ κλαγγὴ τῆς φωνῆς της, καίτοι δὲν ἔχει πλέον τὴν δρόσον τῆς πρώτης νεότητος, ἔχει ὅμως σπάνιον ἀληθῶς τὸ κάλλος. Εἶνε φωνὴ μεσοφώνου βαθεῖα, πλήρης, ἠχηρὰ καὶ ὁμαλωτάτη, ἐκφράζει δὲ πάθος ἀληθὲς καὶ ἀνεπιτήδευτον, καὶ — ὅπερ σπανιώτατον εἰς ἀνατολίτας ἀοιδούς, — εἶνε καθαρὰ τοῦ στήθους φωνή, οὐδέποτε ἐπικαλουμένη τῆς ῥινὸς τὴν βοήθειαν, ὡς ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τοῦ fausset οἱ εὐρωπαῖοι ψάλται. Κρίμα ἀληθῶς, ὅτι τοιαύτη φωνὴ δὲν ἔτυχεν εὐρωπαίου διδασκάλου οὐδ' ἐμορφώθη διὰ σπουδῶν τακτικῶν.

Μοῦ παραπονεῖσαι ὅτι δὲν σοῦ γράφω περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Ἂν σοῦ ἔγραφα, θὰ μοῦ παρεπονεῖσο ὅτι σοῦ γράφω, καὶ θὰ μοῦ ἔλεγες ὅτι καταστρέφω τὴν θεραπείαν σου.

ΙΓ'.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Ἰανουαρίου 1880.

Πέντε ὁλοκλήρους μῆνας εἶχα νὰ λάβω γράμμα σου, καὶ ὑπέθετα ὅτι μὲ εἶχες ἐντελῶς λησμονήσει, ὅτε, ἐπιστρέψασα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅθεν ἔλειψα καθ' ὅλον σχεδὸν αὐτὸ τὸ διάστημα, εὗρον ἐπὶ τῆς τραπέζης μου τρεῖς σου συγχρόνως ἐπιστολάς, πλήρεις πικρῶν μὲν παραπόνων διὰ τὴν σιωπήν μου, χαριεστάτων δὲ λεπτομερειῶν τῶν περιπλανήσεών σου καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις βίου σου. Καὶ εἰς μὲν τὰ παράπονά σου ἀπαντᾷ ἐπαρκῶς, ἐλπίζω, ἡ ἀπουσία μου, ἥτις, ἀνάγραψε καὶ τοῦτο εἰς λογαριασμὸν τῆς εἰλικρινείας μου, μ' ἔδωκε νέαν ἀφορμήν, ὄχι μόνον νὰ ἐκτιμήσω τὴν ἀγάπην σου, ἀλλὰ καὶ νὰ καμαρώσω πάλιν διὰ τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὁποίαν σοῦ προξενεῖ ἡ ἀθηναϊκή μου φλυαρία. Αἱ δὲ λεπτομέρειαι τῆς κατὰ τὸ πεντάμηνον αὐτὸ διάστημα ζωῆς σου, γραμμέναι μεθ' ὅλης ἐκείνης τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀφελοῦς ἀσυναρτησίας, ἥτις χαρακτηρίζει τὴν νωχελῆ σου φύσιν, μὲ κατεγοήτευσαν ἀληθῶς, καὶ μὲ μετεβίβασαν πολλάκις, ὡς ἐν ὀνείρῳ, ἀπὸ τῆς μικρᾶς μου ἀθηναϊκῆς φωλεᾶς εἰς τὸν εὐρὺν ὁρίζοντα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου. Αἱ λεπτομέρειαι ἰδίως τοῦ παρισινοῦ χειμῶνος, ἡ ὡραία σου περιγραφὴ τῆς χιονοσκεποῦς λεωφόρου τῶν Ἠλυσίων καὶ τοῦ παγωμένου Σηκουάνα, καὶ ἡ ὀδυνηρά σου ἀφήγησις τῆς διαρκοῦς φρικιάσεως, ἥτις σὲ κατεῖχεν ὑπὸ ὅλας σου τὰς σισύρας καὶ μὲ ὅλην τὴν σπινθηρακίζουσαν ἑστίαν σου, μ' ἔκαμαν πολλάκις νὰ διαρραγῶ εἰς ἄσβεστον γέλωτα. Ἠξεύρεις διατί; Ἐνθυμήθην τὰς καλοκαιρινάς σου ἐπιστολάς, καὶ τὴν δροσομανίαν ἥτις σὲ εἶχε καταλάβει· ἀνεμνήσθην ὅτι ἀφῆκες ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ τὴν Ἑλβετίαν, διότι δὲν τὴν εὕρισκες ἀρκετὰ δροσεράν, καὶ ὅτι ἐβάδιζες πρὸς βορρᾶν εἰς ἀναζήτησιν ψύχους· ἐσυλλογίσθην τέλος τὴν δημώδη ἑλληνικὴν παροιμίαν: τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες τὰ μεγάλα γύ-

ρευες, καὶ ἐξεκαρδίσθην σκεπτομένη, ὅτι δεκαπέντε βαθμοὶ ὑπὸ τὸ μηδὲν εὐχαρίστησαν ἐπὶ τέλους μὲ τὸ παραπάνω τὴν ἀπληστίαν σου.

Ἠξεύρεις ὅμως, ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ μικροὶ καὶ ἄσημοι Ἀθηναῖοι δὲν καθυστερήσαμεν εἰς τὴν τουρτουριστικὴν αὐτὴν συναυλίαν, τὴν ὁποίαν συνεκρότησαν ἐφέτος οἱ πάγοι καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην; Τετράκις μέχρι τοῦδε ἐλεύκανεν ἡ χιὼν τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς ὀρόφους τῶν οἴκων μας! Ὁ βορρᾶς, τοῦ ὁποίου ἐθρηνοῦμεν ἄλλοτε καὶ ἰδίως πέρυσι τὴν ἀπουσίαν, πνέει ἀδιάκοπως σχεδὸν ἀπὸ δύο ἤδη μηνῶν, καὶ τὰ ὕδατα τῶν ὑπαίθρων αὐλάκων παγόνουσι κατὰ πᾶσαν σχεδὸν νύκτα. Εὐτυχῶς παγόνει μαζή των καὶ ὁ πηλὸς τῶν ὁδῶν μας, αἵτινες στίλβουσιν οὕτω καὶ λαμποκοποῦσι τὴν πρωΐαν, ὅσον οὐδεμία δημοτικὴ ἀρχὴ ποτὲ θὰ τὸ κατώρθονε.

Δὲν σοῦ περιγράφω λεπτομερῶς τὰ τοῦ χειμῶνός μας, διότι τί νέον δύνανται νὰ ἀναγγείλωσιν οἱ δύο μόλις βαθμοὶ ψύχους, τοὺς ὁποίους ἐζήσαμεν ἡμεῖς, εἰς τοὺς εἴκοσι, τοὺς ὁποίους ἔζησες σύ; Τὰ συνάχιά μας καὶ τοὺς βῆχάς μας καὶ τὰς πορφυρᾶς μας ῥίνας τὰ εἴχατε, ὑποθέτω, καὶ σεῖς πολὺ ἀφθονώτερα καὶ ποικιλώτερα, καὶ οὐδεμίαν ἑπομένως θὰ ἔχῃς διάθεσιν νὰ μάθῃς, ποσάκις ἐπταρνίσθην κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα, καὶ πῶς βασανίζομαι νὰ θεραπεύσω τὰς χιονίστρας τῶν χειρῶν μου. Ὅ,τι ὅμως θέλεις νὰ μάθῃς, ὅ,τι ἀπαραιτήτως θέλεις νὰ σοῦ διηγηθῶ, εἶνε τὸ πῶς διασκεδάζομεν ἐφέτος. Χορεύομεν; Πηγαίνομεν εἰς τὸ θέατρον; Ἀκούομεν μουσικήν; Γίνονται συναστροφαί;

Εἰς ὅλα σου αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα ἀδύνατον, ἐννοεῖς, μοῦ εἶνε νὰ ἀπαντήσω διὰ μιᾶς καὶ μόνης μου ἐπιστολῆς. Ἡσύχασε ὅμως, καὶ δὲν θὰ σὲ ἀφήσω δυσηρεστημένην, ἀφοῦ θέλεις νὰ τὰ μάθῃς ὅλα.

Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ βαρυνθῇς ἐπὶ τέλους τὴν φλυαρίαν μου, ἐπὶ τῷ ὅρῳ bien entendu νὰ βαρυνθῶ καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικήν σου. Χορεύομεν; ἐρωτᾷς. Καὶ τί ἄλλο κάμνομεν, σοῦ ἀπαντῶ. Οἱ χοροὶ καὶ αἱ χορευτικαὶ ἑσπερίδες καὶ αἱ δευτέραι (θὰ ἔπρεπε

ἴσως δεύτεραι κατὰ σέ, ἥτις εἶσαι à cheval sur la grammaire, ἀλλὰ τί νὰ σοῦ εἰπῶ; δὲν μοῦ ἔρχεται) καὶ αἱ τρίται ἤρχισαν ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μηνός, καὶ φαντάσου τί κακὸν ἔχει νὰ γείνῃ μέχρι τῶν ἀπόκρεω, αἱ ὁποῖαι συμπίπτουν ἐφέτος τὴν τρίτην Μαρτίου. Αἱ χορευτικαὶ καὶ διασκεδαστικαί μας ὀρέξεις ἀνεπτύχθησαν, βλέπεις, κατ' εὐθὺν λόγον πρὸς τὴν διάρκειαν τῶν ἀπόκρεω, καὶ ἀπὸ τῆς α΄. Ἰανουαρίου, ὅτε ἐδόθη ὁ πρῶτος γενικὸς χορὸς τῆς Αὐλῆς, ἐπέρχονται καθ' ἑβδομάδα ἀλλεπάλληλοι προσκλήσεις, αἱ δὲ ὀλίγαι μας ῥάπτριαι δὲν προφθάνουσιν, ὄχι νὰ μᾶς ῥάπτωσιν ἀλλ' οὐδὲ νὰ μᾶς ἀκούωσι. Κατήντησαν καὶ αὐταὶ personnages, καὶ πολὺ φοβοῦμαι μήπως ὁρίσωσιν ἐπὶ τέλους ὥρας ἀκροάσεων, καθὼς οἱ ὑπουργοί μας.

Περὶ τοῦ αὐλικοῦ χοροῦ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους δὲν σοῦ γράφω τίποτε. Ἦτο ὅμοιος κατὰ τὴν λαμπρότητα πρὸς τοὺς χοροὺς τῶν παρελθόντων ἐτῶν, τοὺς ὁποίους γνωρίζεις, διότι εἶδες πολλούς· ἐπιφυλάσσομαι δὲ νὰ σοῦ γράψω λεπτομερέστερον περὶ τοῦ μικροῦ χοροῦ, ὅστις δίδεται ἀπόψε, διὰ τῆς προσεχοῦς μου ἐπιστολῆς. Ἂς σοῦ εἴπω σήμερον ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ χοροῦ τῆς Κ^{ας} Σ., καὶ αὐτὰ ὄχι μεθ' ὅλης τῆς λεπτομερείας, τὴν ὁποίαν ποθεῖ ἡ ἄπληστός σου περιέργεια, διότι οὔτε τὰ ὅρια ἁπλῆς ἐπιστολῆς θὰ ἐχώρουν ὅσα θέλεις σύ, οὔτε ὁ κάλαμος τῆς φίλης σου θὰ ἐπήρκει. Περὶ τὴν χορευτικὴν αὐτὴν ἑσπερίδα — διότι οὕτω τὴν ὠνόμαζον μετριοφρόνως τὰ προσκλητήρια — ἐγένετο πολὺς ἐκ προοιμίων ὁ πάταγος, καὶ ἀμύθητον ὑπῆρξε τὸ πλῆθος — ἄρρεν καὶ θῆλυ — τὸ ὁποῖον ἔφερε τὴν προχθὲς ἑσπέραν ἔνδυμα γάμου. Οὕτω δὲ τὸ μέγα ἐκεῖνο μέγαρον, τοῦ ὁποίου ἐθαυμάσαμεν, ἐνθυμεῖσαι, ἄλλοτε ὁμοῦ τὰς ἡμιτελεῖς μὲν ἀλλ' εὐρείας καὶ συνεχεῖς αἰθούσας, ἐπληρώθη μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν τελευταίων γωνιῶν τοῦ μεσορόφου, κ' ἐνόμιζεν ὁ περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τοῦ προχθὲς Σαββάτου εἰσερχόμενος εἰς τὰ κατάκοσμα ἐκεῖνα δώματα, ὅτι παρίσταται εἰς δημοσίαν τινὰ ἀγόρευσιν τοῦ νέου ἡμῶν ἱεροφάντου Μαχράκη, πολὺ πρὶν ἢ ὁ εἰσαγγελεὺς με-

τριάση κἄπως τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ νοήμονος κοινοῦ τῆς πρωτευούσης, τὸ ὁποῖον ἐτίμησεν ἐσχάτως τὸν προφήτην, κατὰ τὰς τελευταίας βουλευτικὰς ἐκλογάς, δι' ἑπτὰ χιλιάδων ψήφων, εἰς δόξαν τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας! Ἡ πληθὺς δὲ αὕτη, κατὰ τὴν ὁμόφωνον τῆς ἰδίας πληθύος γνώμην, ὑπῆρξε τὸ μόνον ἐλάττωμα τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης ἑσπερίδος, καθ' ἣν ἡμιλλῶντο ἡ ἀμίμητος καλλιτεχνικὴ τοῦ οἴκου διακόσμησις, ὁ ἄπλετος φωτισμὸς τῶν περιχρύσων αἰθουσῶν, ἡ τῆς ὀρχήστρας τελειότης, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ κομψότης τῶν ἐσθήτων, ἡ χάρις τῶν χορευτριῶν, ἡ κοινωνικὴ σημασία τῶν προσκεκλημένων, τοῦ δείπνου ἡ ἄφθονος καὶ ἀριστοτεχνικὴ ποικιλία, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ προσηνὴς εὐγένεια καὶ περιποιητικότης τῶν οἰκοδεσποτῶν. Δὲν ἐπιχειρῶ, φιλτάτη, νὰ σοῦ περιγράψω τὰ θαυμάσια τῆς οἰκίας, οὐδὲ τὸν καλλίτεχνον εὐτρεπισμὸν τῶν ὡραίων αἰθουσῶν τοῦ μεγάρου. Θὰ ἐχρειαζόμην πολλὰς σελίδας, ἵνα σοῦ καταδείξω διὰ λέξεων τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν τοῦ θαυμασμοῦ, τὸν ὁποῖον μοῦ ἐπροξένησεν ἡ κατάλευκος καὶ δι' ἀναγλύφων ἐκ ναστοχάρτου περίκοσμος αἴθουσα κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν πρόσοψιν τοῦ μεγάρου, ἡ διαιρουμένη εἰς δύο διὰ κομψοτάτων στηλῶν ἐκ λευκοῦ πεντελικοῦ μαρμάρου, ἡ παρ' αὐτῇ δεξιόθεν μικροτέρα, διακεκοσμημένη διὰ γραφῶν καὶ ἐπίπλων κατὰ τὸν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ'. συρμόν, ἡ ἄλλη παρακειμένη, ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς ὁποίας ἀνευρίσκει τις τὸν ῥυθμὸν καὶ τὰς γραφὰς τῶν πομπηϊανῶν δωμάτων, τὸ περαιτέρω μαγευτικὸν μικρογράφημα τῶν ἀραβουργημάτων τῆς Ἀλάμβρας, καὶ τέλος τὸ ἐκ ξύλου δρυὸς περίγλυφον ἑστιατόριον, ὅπου διαρκῶς ἐστρωμένον κυλικεῖον ἀνέψυχε τοὺς διψῶντας καὶ ἐνεδυνάμου τοὺς ἀπαύστως σχεδὸν πεινῶντας στομάχους τῶν προσκεκλημένων, χορευόντων καὶ μή.

Ἄλλως δὲ ἡ περιέργειά σου ἐπιθυμεῖ ἀναντιῤῥήτως λεπτομερεστέραν καὶ φλυαροτέραν τὴν περιγραφὴν τῶν κυριῶν καὶ τῶν ἐνδυμασιῶν των. Καὶ δι' αὐτὸ ὅμως . . . τί νὰ σοῦ εἴπω; ἐντρέπομαι, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι ὀλίγα ἐνθυμοῦμαι, διότι ὀλίγα

εἶδα. Ἤμεθα τόσον πολλαὶ καὶ τόσον πυκναί, ὥστε σὲ βεβαιῶ, ὅτι πολλάς μας φίλας μόλις κατώρθωσα νὰ ἰδῶ καὶ νὰ χαιρετίσω εἰς τὸ τέλος τοῦ χοροῦ. Σοῦ ἀναφέρω μόνον ἐν γένει, ὅτι αἱ ἐσθῆτες τῶν χορευτριῶν ἦσαν βαρεῖαι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ὅλαι σχεδὸν πλούσιαι, ἐκτὸς ὀλιγίστων — δυστυχῶς ! — ἐξαιρέσεων. Τρίχαπτα πανταχοῦ, πλημμύρα de points d' Angleterre et de points de Bruxelles, κεντήματα βαρύτιμα, φορέματα ἐξ ἐπιχρόχου, ἀδάμαντες καὶ μαργαρῖται εἰς σχήματα περιδεραίων καὶ πτίλων καὶ χρυσαλλίδων, ἄνθη χαριέστατα, ὡραιότερα τῶν ἀληθινῶν, καὶ οὐραὶ . . . οὐραὶ . . . οὐραὶ . . . τόσον μακραί, ὥστε ἐσχίσθησαν, ἐσχίσθησαν καὶ πάλιν ἔμειναν. Καὶ ποῖαι ἦσαν αἱ ὡραιότεραι τοῦ χοροῦ; θὰ μ' ἐρωτήσῃς βέβαια. Τί νὰ σοῦ εἰπῶ; Ἠξεύρεις, ὅτι ἔχω τὸ φοβερὸν ἐλάττωμα νὰ ἦμαι δύσκολος, καὶ ὅτι σπανίως τολμῶ ν' ἀπονέμω τίτλους καλλονῆς. Πρέπει ὅμως ὁπωσδήποτε νὰ διακρίνω μεταξὺ τοῦ πλήθους τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν χάριν τῆς Κυρίας Κ., τὸ ἐπιβάλλον παράστημα τῆς Κυρίας Σ., τὴν ἤρεμον μεγαλοπρέπειαν τῆς Κυρίας Λ. καὶ τὸ ἀφελὲς ἐκεῖνο ἀλλ' ἀνθηρότατον κάλλος τῆς Κυρίας Ν., ὅπερ κρῖμα ἀληθῶς ὅτι ἀτελῶς ἐκτιμᾷ ἡ ῥάπτριά της. Ἐκ τῶν δεσποινίδων μοῦ ἤρεσαν πολὺ δύο μικρὰ ἀλλὰ χαριέστατα κοράσια, ἅτινα διατηροῦσιν ἐπὶ τοῦ ἀφελοῦς των προσώπου ὅλην τὴν χάριν τῆς νεαρᾶς των ἡλικίας, καὶ ἀνατέλλουσιν ἐπὶ τῆς ἐρυθριώσης μορφῆς των ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἀνέκφραστον τῆς ἀθωότητος γόητρον, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς ἐξαλείφει παρ' ἡμῖν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ μετάγγισις τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἑσπερίας. Ἡ δεσποινὶς Κ. καὶ ἡ δεσποινὶς Κ. εἶνε κομψόταται κόραι, καὶ πεποίθησιν ἔχω, ὅτι θὰ γείνωσιν ἔτι κομψότεραι καὶ ὡραῖαι κυρίαι.

Ὁ χορὸς ὑπῆρξε ζωηρότατος καὶ πλήρης ἀδιαπτώτου εὐθυμίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους· τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον cotillon διέκριναν ὡραιόταται εἰκόνες — σοῦ μεταφράζω οὕτω τὰς figures — ὧν δύο ἰδίως παρήγαγον ἀληθῶς μαγευτικὸν ἀποτέλεσμα. Κατὰ τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν εὑρέθησαν διὰ μιᾶς οἱ πλεῖστοι τῶν χορευτῶν

περιβεβλημένοι πολυχρώμους καὶ ποικίλας ἐκ σιγαροχάρτου ἐνδυμασίας, ἃς ἐξῆγον αἱ χορεύτριαί των ἐκ μικρῶν περιχρύσων κιλίνδρων διανεμηθέντων εἰς αὐτὰς ἐπὶ τούτῳ· περιεδινοῦντο δὲ οὕτω τὰ χορεύοντα ζεύγη ἐντὸς τῆς καταφώτου αἰθούσης, καὶ τὸ θέαμα μοὶ ἀνέμνησε τοιχογραφίαν τινὰ παριστάνουσαν τὰς ἀπόκρεω τῆς Βενετίας, τὴν ὁποίαν εἶδα ποτὲ ἐν Ἰταλίᾳ. Κατὰ τὴν ἄλλην ἔθραυον αἱ χορεύτριαι κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν χορευτῶν των λευκὰς ἐκ λεπτοῦ χαρτίου σφαίρας, καὶ ἀνεπήδα ἐξ αὐτῶν νέφος ὁλόληρον μικρῶν τεμαχίων χάρτου λευκοῦ, ἅτινα ἐπλήρουν ὡς χιόνος νιφάδες τὸν ἀέρα, τὸ ἔδαφος, τὰς κόμας τῶν κυριῶν καὶ τῶν κυρίων τὰ μελανὰ φορέματα. Ἐνόμιζες ὅτι χιὼν κατέπιπτε τὴν στιγμὴν ἐκείνην πυκνή, καὶ ἠπόρεις ὅτι δὲν ᾐσθάνεσο παγωμένους τοὺς λοβοὺς τῶν ὠτίων σου.

Τὴν πέμπτην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τὸ μέγαρον ἦτο σκοτεινόν, καὶ τοὺς λοβοὺς τῶν ὠτίων μας ἐπάγονεν ἀληθῶς ἡ παγερὰ ἀτμοσφαῖρα τῶν Ἀθηνῶν, ἐν μέσῳ τῶν κλειστῶν ἁμαξῶν, αἵτινες μᾶς μετέφερον οἴκαδε.

ΙΔ'.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰανουαρίου 1880.

Σοῦ ὑπεσχέθην διὰ τῆς τελευταίας μου ἐπιστολῆς περιγραφὴν τοῦ πρώτου μικροῦ βασιλικοῦ χοροῦ, ὅστις ἐδόθη ἐφέτος, καὶ σπεύδω νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, πρὶν ἢ ἔλθῃ τοῦ ταχυδρομείου ἡ ἡμέρα, ὠφελουμένη ἀπὸ θερμὴν ἀλλὰ παροδικὴν βεβαίως ἡλίου ἀκτῖνα, ἥτις εἰσδύει τὴν στιγμὴν αὐτὴν διὰ τοῦ παραθύρου μου, καὶ ζωογονεῖ κάπως τοὺς παγωμένους μου δακτύλους. Τί χειμών, ἀδελφή μου, εἶνε ὁ ἐφετεινός! Ὑπεδέχθημεν πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μηνὸς τὴν χιόνα μετ' εὐθύμου σχεδὸν ἐκπλήξεως, καὶ τὴν συνελέξαμεν ἰδίαις χερσὶν ἀπὸ τῆς φλιᾶς τῶν

παραθύρων μας, καὶ ἐσφαιροβολήθημεν δι' αὐτῆς, καὶ τὴν κατεπατήσαμεν χαίρουσαι, πρὶν ἢ ἔτι ἀναλυθῇ εἰς ῥύπον καὶ πηλόν, ἐλπίζουσαι ὅτι, ὡς συνήθως, οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ὡραία τις χειμερινὴ σκηνογραφία, παρασκευασθεῖσα εἰς στιγμιαίαν ἡμῶν διασκέδασιν ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ χειμῶνος, καὶ μέλλουσα νὰ διαλυθῇ τὴν ἐπαύριον ὑπὸ τὸ φαιδρὸν τοῦ ἡλίου θάλπος. Καὶ διελύθη μὲν ἀληθῶς, ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος, ἀφοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑπεδέχθημεν τὴν δευτέραν της ἔκδοσιν; Ἐξεπλάγημεν καὶ τότε, ἐννοεῖται, ἀλλ' ἡ ἔκπληξίς μας οὐδὲν εἶχε πλέον τὸ εὔθυμον. Ὅτε δὲ μετὰ μίαν μόλις ἑβδομάδα ἐλεύκανε τὰς στέγας ἐκ τρίτου ἡ χιών, καὶ μετ' ὀλίγας πάλιν ἡμέρας ἐκ τετάρτου, καὶ ἐπάγωσαν τῶν ῥυάκων τὰ ὕδατα, καὶ εἴδαμεν τὰς λεμονοπορταχαλλέας τῶν κήπων μας φυλλοῤῥοούσας καὶ μελαγχολικὰς — κατὰ τὴν ὡραίαν ἔκφρασιν, ἣν μετεχειρίσθη προχθὲς ὁ βασιλεύς, ὁμιλῶν ἐν τῷ χορῷ μετά τινος τῶν προσκεκλημένων, — τότε πλέον ἡ ἔκπληξίς μας ἐκορυφώθη εἰς ἀδημονίαν, καὶ ἡ παιδικὴ ἐκείνη ἀπὸ τῶν πρώτων χιόνων χαρὰ μετετράπη εἰς ἀγανάκτησιν, ἣν ἀπὸ ἑνὸς ἤδη μηνὸς μαρτυροῦμεν δι' ἐπιφωνημάτων καὶ βηχός, διὰ πατάγου ῥινῶν καὶ χουχουλισμάτων.

Καὶ μ' ὅλα αὐτὰ ἐν τούτοις, καὶ μ' ὅλας τας ἀπαισίας προῤῥήσεις τῶν ἀστρονόμων μας, αἵτινες προεικάζουσι βαρύτερον ἔτι τὸ ἐπερχόμενον ψῦχος, διασκεδάζομεν ἐφέτος πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον διεσκεδάζομεν πέρυσι, ὅτε δὲν εἴδαμεν σχεδὸν χειμῶνα καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ μεταβληθῶμεν εἰς ἀμφίβια, ὑπὸ τὰς ἀδιακόπους βροχάς, δι' ὧν μᾶς ἐφιλοδώρει ὁ νότος. Εἶπα: μ' ὅλα αὐτά, ἐνῷ ἔπρεπεν ἴσως ὀρθότερον νὰ εἴπω· δι' ὅλα αὐτά. Ἀφοῦ οἱ χοροὶ καὶ αἱ συναναστροφαὶ καὶ αἱ παννυχίδες εἶνε διασκεδάσεις χειμεριναί, δὲν εἶνε φυσικὸν ν' αὐξάνωσι καὶ νὰ πληθύνωνται ὅσον αὐξάνει κ' ἐπιτείνεται ὁ χειμών; Τοῦτο συνέβη καὶ ἐφέτος, ὡς σοῦ ἔγραφα τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα. Ἠνοίχθησαν τὰ διάκοσμα δώματα τῶν πλουσίων μεγάρων, καὶ ἄλλα μὲν καθ' ἡμέρας τακτάς, ἄλλα δ' ἐκτάκτως συναθροίζουσιν ἐπὶ τοῦ λείου

δαπέδου των τὸν πυκνὸν καὶ φαιδρὸν ὅμιλον τῶν χορευτῶν καὶ χορευτριῶν, οἵτινες, ἐνῷ ἔξω συρίζει ὁ βοῤῥᾶς καὶ λευκαίνονται ὑπὸ τὴν χιόνα οἱ δρόμοι, ἀποζημιοῦσι τὰς ἐκ τῆς ἀργίας τοῦ παρελθόντος αἱμωδιώσας κνήμας των, παρατείνοντες τὸ cotillon μέχρι πρωΐας. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ χοροὶ τῆς Αὐλῆς, τοὺς ὁποίους, χάρις εἰς τὴν εὐμενῆ τῶν βασιλέων ἀγαθότητα, συνείθισεν ἤδη ν' ἀναμένῃ τακτικῶς ἀνὰ πάντα χειμῶνα ἡ καλὴ τῶν Ἀθηνῶν κοινωνία, προϋπολογίζουσα τὴν ἐξ αὐτῶν διασκέδασιν ὡς ὡρισμένον εὐθυμίας εἰσόδημα, καὶ αὐτοὶ ὑπῆρξαν ἐφέτος ἐκτάκτως ὡραῖοι καὶ ζωηροί.

Ὁ τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν δοθεὶς μικρὸς χορὸς — ἢ συναστροφή, ὡς καλεῖ αὐτὸν ἡ αὐλικὴ γλῶσσα, — ὑπῆρξεν ἀναντιῤῥήτως εἷς τῶν ὡραιοτέρων χορῶν ὅσους περιέλαβον ποτὲ αἱ ὑψόροφοι ἐκεῖναι καὶ ἀληθῶς λαμπραὶ αἴθουσαι, ἃς γερμανοὶ ἀρχιτέκτονες καὶ ἰταλοὶ ζωγράφοι κατεσκεύασαν καὶ διεκόσμησαν ἐν ἔτει 1848 ἐν μέσῳ τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὰς ὁποίας θαυμάζουσι δικαίως καὶ αὐτοὶ οἱ τὴν πρωτεύουσαν ἐπισκεπτόμενοι ξένοι.

Εἰς τὰς αἰθούσας αὐτὰς δίδονται ὑπὸ τῆς νέας βασιλείας οὐ μόνον οἱ μεγάλοι ἀλλὰ καὶ οἱ μικροὶ χοροί.

Εἶνε δὲ βεβαίως προτιμότερος ὁ χῶρος οὗτος διὰ πολυπληθῆ καὶ μάλιστα χορευτικὴν ὁμήγυριν ἢ τὰ μακρὰ ἐκεῖνα καὶ ὑποτρέμοντα πολλάκις δώματα τοῦ τρίτου ὀρόφου, ὅπου ἡ βασίλισσα Ἀμαλία συνεκάλει τὸν παλαιὸν καιρὸν τὴν εὐάριθμον καὶ ἀραιὰν ὁμάδα τῶν ἐκλεκτῶν, οἵτινες ἦσαν συνήθως οἱ κλητοὶ τῶν μικρῶν χορῶν τῆς πρώην Αὐλῆς. Προτιμῶ δὲ καὶ προτιμῶσι μαζή μου, εἶμαι βεβαία, τὰς αἰθούσας τῶν μεγάλων χορῶν πάντες οἱ προσκεκλημένοι, διότι πρώτη καὶ ἀπαραίτητος ἀνάγκη παντὸς χοροῦ, — εἴτε χορὸς καλεῖται εἴτε συναναστροφὴ εἴτε ὁ,τιδήποτε ἄλλο — εἶνε αἴθουσα εὐρεῖα, ἀδιάσειστον ἔχουσα τὸ ἔδαφος, ὑψηλὴ καὶ εὐάερος. Εἶνε τόσον εὐχάριστον νὰ χορεύῃς ἀνέτως, χωρὶς νὰ πνίγεσαι ἐντὸς τοῦ πλήθους, μηδὲ νὰ κινδυνεύῃς

νὰ πατηθῇς ἢ νὰ πατήσῃς ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, μηδὲ νὰ αἰσθάνεσαι ὅτι ἐνδίδει τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας σου, μηδὲ νὰ δυσκολεύεσαι ν' ἀναπνεύσῃς ἐντὸς πνιγηρᾶς καὶ θερμῆς ἀτμοσφαίρας. Τὰ προσόντα δὲ ταῦτα συνενοῦσιν ἅπαντα ἐν ὡραιοτάτῳ συνδέσμῳ αἱ ἀνακτορικαὶ αἴθουσαι τῶν μεγάλων χορῶν. Ὅταν μάλιστα ἀναλογίζωμαι ἰδιωτικάς τινας αἰθούσας, τὰς ὁποίας ἀρέσκονται συνήθως οἱ προσκαλοῦντες νὰ πληρῶσι μέχρι καὶ τῶν προθαλάμων, φρονοῦντες ἴσως μετὰ τοῦ K. de Montlucar τοῦ Scribe «qu il vaut mieux entasser ses amis dans l'antichambre... et quelques-uns même sur l' escalier», καὶ μεριμνῶντες ὡς ἐκεῖνοι οὐχὶ πῶς νὰ διασκεδάσωσιν οἱ ξένοι των, ἀλλὰ πῶς μᾶλλον νὰ ἐπιδείξωσιν αὐτοὶ τὸ πλῆθος τῶν σχέσεών των, αἰσθάνομαι ἀληθινὴν χαρὰν καὶ ἀνακούφισιν, οὕτως εἰπεῖν, ὁσάκις εὑρίσκομαι ἐν μέσῳ τῶν περιχρύσων ἐκείνων καὶ ὑψηλῶν δωμάτων, καὶ φέρομαι ἀνάρπαστος ὑπὸ τοῦ χοροῦ διὰ τῆς δροσερᾶς των ἀτμοσφαίρας, πρὸς τὸ γοργὸν καὶ ἐναρμόνιον μέλος τελείας ὀρχήστρας, ὑπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τῶν πολλαπλῶν πολυελαίων, ὧν ἡ ἄνωθεν καταπεμπομένη λάμψις μαγεύει χωρὶς νὰ κουράζῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐννοεῖς ἑπομένως εὐκόλως πόσον διεσκέδασα τὴν παρελθοῦσαν δευτέραν, ἂν καὶ δὲν ἐχόρευσα πολύ, διότι ἤμην κουρασμένη ἐκ προηγουμένων ἀγρυπνιῶν. Οἱ ἀντίχοροι καὶ οἱ στρόβιλοι δὲν παρετάθησαν, ὡς ἄλλοτε, πέραν τοῦ μεσονυκτίου, διότι ἡ ἐνδιαφέρουσα, ὡς λέγεται, θέσις τῆς βασιλίσσης δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῇ νὰ μετάσχῃ τοῦ χοροῦ, μήτε νὰ παρατείνῃ πέραν τοῦ προσήκοντος τὴν νυχτερινὴν αὐτῆς ἀγρυπνίαν. Καίτοι ὅμως ἡ Α. Μεγαλειότης ἀπεῖχε τῆς χορευτικῆς διασκεδάσεως τῶν προσκεκλημένων της, ἦτο περιχαρής, ὡς πάντοτε, καὶ φαιδροτάτη, προσηνὴς καὶ ὁμιλητική, ἡ δὲ ἀγαθή της μορφή, ἐφ' ἧς τοσοῦτον εὔχαρις θάλλει ἔτι τῆς νεάνιδος ἡ ἀφέλεια, ὑφ' ὅλην τὴν αἴγλην τῆς ἡγεμονικῆς μεγαλειότητος, ἐνεθάρρυνε διὰ διαρκοῦς ἱλαροῦ μειδιάματος τὸν εὔπτερον ὅμιλον, ὅστις ἤρχετο καὶ παρήρχετο στροβιλίζων ἐνώπιόν της. Ἐφόρει χαριεστάτην μελανὴν ἐσθῆτα, διάκοσμον διὰ

βαρυτίμων λευκῶν τριχάπτων καὶ ὁρμαθοῦ ὅλου ἀδαμάντων· φαντάζεσαι δέ, πόσον ἡ ἀνθηρὰ αὐτῆς χροιὰ ἀνεδεικνύετο ἔτι ἀνθηροτέρα ὑπὸ τῆς ἀμαυρᾶς ἐκείνης ἀναβολῆς. Ἠξεύρεις βεβαίως σὺ ἡ παρισινή, πόσον τὰ μελανὰ φορέματα εἶνε ἐφέτος τοῦ συρμοῦ κατὰ τοὺς χοροὺς καὶ τὰς ἑσπερίδας· ἀγνοεῖς ὅμως, ὅτι καὶ ἡμεῖς αἱ ὁσημέραι τελειοποιούμεναι κατηντήσαμεν πλέον τόσον ἐνήμεροι εἰς τοὺς νόμους τοῦ K. Worth, ὥςτε μετεφυτεύσαμεν ἤδη τὰς μελανὰς ἐσθῆτας ἐν Ἀθήναις, χωρὶς ν' ἀφήσωμεν νὰ παλαιώσῃ μηδ' ἕνα κἂν χειμῶνα ὁ συρμός των. Οὕτω δὲ πλησίον τῆς βασιλικῆς τέσσαρες ἄλλαι μελαναὶ ἐνδυμασίαι ἀνέπτυσσον ἄλλη μὲν τὰ λευκά της τρίχαπτα, ἄλλη δὲ τοὺς διανθεῖς της στεφάνους, καὶ ἄλλη τοὺς πολυχρώμους θυσάνους της, ἀλλ' ἦσαν ὅμως ὅλαι σχεδὸν ἄκομψοι καὶ ἐζητημέναι, προκαλοῦσαι μὲν τὸ βλέμμα ἀλλὰ μὴ εὐχαριστοῦσαι αὐτό. Περὶ ἄλλων φορεμάτων μὴ μ' ἐρωτᾷς. Ὄχι διότι δὲν ἦσαν ὡραῖα· τοὐναντίον, ἦσαν ὡραιότατα, πλουσιώτατα, βαρυτιμότατα τὰ πλεῖστα· ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἴσα ἴσα σοῦ λέγω, μὴ μ' ἐρωτᾷς. Δὲν ἠξεύρω ποῖον εἶνε τὸ ἰδικόν σου φρόνημα· τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως λυποῦμαι φοβερά, καὶ ἐλεεινολογῶ τὸν τόπον μας καὶ τὸ μέλλον του, ὁσάκις βλέπω εἰς ποῖον ὕψος πολυτελείας ἀνήγαγε τὴν ἐνδυμασίαν μας ἡ οὕτω καλουμένη — ἀλλὰ κακῶς ἐννοουμένη — κοινωνικὴ ἀνάγκη.

Τὸ βλέπω δὲ δυστυχῶς πολὺ συχνὰ τὸ φαινόμενον αὐτό, καὶ εἰς τὸν τελευταῖον ἀνακτορικὸν χορὸν τὸ εἶδα τοσοῦτον ἀνεπτυγμένον, ὥστε αἱ λυπηραὶ σκέψεις, τὰς ὁποίας μοῦ ἐγέννησε, μ' ἔῤῥιψαν εἰς δυσθυμίαν παράδοξον, τὴν ὁποίαν μάτην προσεπάθησα ν' ἀποδιώξω καθ' ὅλην τὴν ἑσπέραν. Ἀνελογίσθην τοὺς δυστυχεῖς συζύγους τῶν κυριῶν, αἵτινες ἔφερον χιλίων φράγκων ἐσθῆτας εἰς τὴν ῥάχιν των, τοὺς ταλαιπώρους πατέρας τῶν δεσποινίδων, αἵτινες ἔσυρον διὰ τῆς αἰθούσης τὰς πλουσίας καὶ μακρὰς οὐρὰς πολυτελῶν μεταξωτῶν φορεμάτων, ὧν ἦτο πρόδηλος ἡ παρισινὴ καταγωγή, καὶ εἶπα κατ' ἐμαυτήν . . . — περιττὸν νὰ σοῦ τὸ ἐπαναλάβω, διότι καμμίαν βεβαίως δὲν ἔχεις ὄρεξιν ν' ανα-

γνώσῃς τὰς μελαγχολικὰς σκέψεις τῆς πρεσβυτιζούσης φίλης σου.

Τώρα θὰ μ' ἐρωτήσῃς βεβαίως, ποῖαι ἦσαν αἱ ὡραιότεραι τοῦ χοροῦ, διότι σύ, — τὸ ἠξεύρω — δὲν ἀρκεῖσαι εἰς τὴν ἐρώτησιν, ποῖαι ἦσαν αἱ ὡραιότεραι toilettes, ἥτις μόνη σήμερον εἶνε τοῦ συρμοῦ ἐν 'Αθήναις. Ἡ ἀπάντησίς μου θὰ ἦνε ἀπαράλλακτος μὲ τὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκα τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα εἰς τὸ ἴδιόν σου ἐρώτημα. Ἡ Κυρία Κ., ἡ Κυρία Λ., καὶ πᾶσαι κατὰ δεύτερον λόγον αἱ ἄλλαι. Συλλογὴν ὡραίων γυναικῶν δὲν ἔχει δυστυχῶς ἄφθονον ἡ ἑλληνικὴ πρωτεύουσα, καὶ τὴν πλειάδα ἑκάστου χοροῦ καὶ πάσης ἑσπερίδος ἀποτελοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ἴδια πρόσωπα.

Τὸ δεῖπνον παρετέθη ἐνωρίτερον ἢ ἄλλοτε, περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ, ἧς ἐσύρθησαν αἴφνης, πρὸς δοθὲν σημεῖον, αἱ διὰ τῶν διαμέσων στηλῶν ἀνηρτημέναι αὐλαῖαι, καὶ ἀπεκάλυψαν διὰ μιᾶς τὰς ἐστρωμένας τραπέζας, ὧν ἠκτινοβόλουν τὰ κρύσταλλα ὑπὸ τοὺς πολυφώτους λυχνούχους. Ἔγεινε τότε . . . . . ἡ φοβερὰ ἔφοδος, καὶ μετὰ μικρὸν πάταγος σιαγόνων συγκρουομένων διεδέχθη τοὺς σιγήσαντας φθόγγους τῆς ὀρχήστρας. Ὅτε ὁ πάταγος ἐκεῖνος ἐκόπασεν, ἤκουσα τινὰς σχολιάζοντας τὰ τοῦ δείπνου καὶ παραπονουμένους, ὅτι οἱ χοῦρκοι δὲν ἦσαν ἀρκετὰ παχεῖς οὐδ' ὁ καμπανίτης λίαν ἄφθονος. Οἱ παραπονούμενοι ἦσαν γνωστοί μου· γνωρίζουσα δέ, ὅτι οἱ χοῦρκοι καὶ ὁ καμπανίτης δὲν ἔχουσι συνήθη των διαμονὴν τὰς τραπέζας των, ἐμειδίασα καὶ σχεδὸν ἀνεκάγχαζον. Ἡ εὐάρεστος αὕτη τροπὴ διέλυσε τὴν προτέραν μου δυσθυμίαν, καὶ ὅτε ἐπέστρεψα εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐμειδίων ἀκόμη μὲ τοὺς δυσκόλους ἐκείνους συνδαιτυμόνας.

Σὺ χορεύεις; πῶς δὲν μοῦ γράφεις τίποτε;

ΙΕ΄.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Ἰανουαρίου 1880.

Ἂν δὲν ἐφοβούμην μὴ καταντήσω μονότονος ὡς μυθολόγος γραῖα καὶ πληκτικὴ ὡς ἀγγλικὸν μυθιστόρημα, θὰ ἤρχιζα καὶ τὴν σημερινήν μου ἐπιστολὴν ἀπὸ τὴν νέαν εἰσβολὴν τοῦ χειμῶνος, τῆς ὁποίας πρὸ πέντε ἤδη ἡμερῶν εἴμεθα θύματα, καὶ ἥτις μᾶς ἀπειλεῖ διὰ νέων πάλιν χιόνων καὶ νέων παγετῶν. Ἀλλ' ἐσκέφθην καὶ θὰ σκεφθῇς ὁμοίως ἐλπίζω, ὅτι ἀρκετὰ εἶνε πλέον τὰ χειμερινά μας μυρολόγια, ἀφοῦ οὔτε μᾶς παρηγοροῦν οὔτε τὸ κακὸν ἐξορκίζουν. Τί ὅμως νὰ σοῦ γράψω, διὰ νὰ μὴ γείνω μονότονος, ἀφοῦ χειμὼν καὶ χοροὶ ἐπλήρωσαν δύο μου ἤδη γράμματα, χειμὼν δὲ μόνον καὶ χοροὶ εἶνε καὶ αὐτῆς τῆς ἑβδομάδος τὰ νέα; Χορὸς παρὰ τῷ γραμματεῖ τῆς γαλλικῆς Πρεσβείας, οὗτινος θὰ ἐνθυμεῖσαι βεβαίως τὸν ὡραῖον bal costumé, τὸν ὁποῖον ἔδωκε πέρυσι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν· χορὸς — ὁ δεύτερος ἤδη — τῆς ἐν Ἀθήναις γερμανικῆς παροικίας ἐν τῇ Philadelphia· χορὸς τέλος πάντων masqué et paré ἐν τῷ θεάτρῳ, — ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις ὁ χορευτικὸς ἰσολογισμὸς τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξεν ὡραία ἀληθῶς ἑσπερίς, συναθροίσασα ἑκατὸν περίπου προσκεκλημένους ἐκ τῶν κορυφῶν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας· εἶχε δὲ τοῦτο ἰδίως τὸ εὐάρεστον χαρακτηριστικόν, ὅτι δίκην ἀνθοδέσμης, ἀποτελουμένης ἐξ εὐωδῶν μόνον ἀνθέων, περιελάμβανε νεαρὰ μόνον πρόσωπα καὶ χορευτικὰς μόνον κνήμας. Tapisserie, ἤτοι στασίδια, ὡς προσφυῶς μετέφρασέ ποτε τὴν λέξιν ὁ κ. Σχυλίσσης, ἔλειπον σχεδὸν ἐντελῶς, καὶ πάντες περίπου ὅσοι παρεκάθισαν εἰς τὸ μεσονύκτιον δεῖπνον τὸ εἶχον κερδίσει ἀληθῶς ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου των. Ὁ γερμανικὸς χορὸς τῆς Philadelphia, ὅστις ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος λαμβάνει μεγαλοπρεπεστέρας τὰς διαστάσεις, ἦτο ἀφελεστάτη ὡς πάντοτε καὶ χωρίς τινος αὐ-

στηρᾶς ἐθιμοτυπίας συνάθροισις, ὅπου οἱ νεαροὶ χορευταὶ καὶ αἱ εὔπτεροι χορεύτριαι, ξανθόκομοι Τεύτονες οἱ πλεῖστοι, ἐχόρευον μετὰ προδήλου εὐχαριστήσεως καὶ ἀκάματοι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, διακοπτόμενοι μόνον ἐνίοτε ὅπως πίωσι ποτήριον ζύθου ἢ φάγωσι τεμάχιον χοιρομηρίου.

Τὰς ἀτελεῖς αὐτὰς καὶ ἀνεπαρκεῖς βεβαίως διὰ σὲ πληροφορίας σοῦ δίδω οὐχὶ ἐξ ἰδίας ὄψεως, ἀλλ' ἐξ ἀκοῆς μόνον καὶ ἐκ παραδόσεως νεαροῦ χορευτοῦ, ὅστις μοῦ ἐξωμολογήθη, ὅτι οὐδαμοῦ διεσκέδασε τόσον, ὅσον ἐν μέσῳ τῆς ἀπροσποιήτου ἐκείνης καὶ ἀνεπιτηδεύτου ὁμηγύρεως, ὅπου ἄλλως δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος, ἔλεγε, νὰ προσέχῃ ἀδιακόπως, ποῦ θέτει τὸν πόδα του, ἐκ φόβου μὴ σχίσῃ τὴν οὐρὰν βαρυτίμου τινὸς μεταξωτοῦ φορέματος δισχιλίων φράγκων.

Ἡ διασκεδαστικὴ ὅμως συνάθροισις τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος, ἐκείνη εἰς ἣν ὁμοθύμως — καὶ δικαίως ὡς φαίνεται — ἀπένειμαν τὴν δάφνην, οὐχὶ τόσον οἱ χορευταὶ ὅσον οἱ θεαταί της, εἶνε ὁ ἐν τῷ χειμερινῷ θεάτρῳ τῶν Ἀθηνῶν δοθεὶς χορὸς μετημφιεσμένων. Ἠξεύρεις, ὑποθέτω, οὐχὶ βεβαίως ἐξ ὄψεως, ἀλλ' ἐκ πιστῆς τινος καὶ λεπτομεροῦς ἀφηγήσεως, τί πρᾶγμα εἶνε περίπου οἱ διδόμενοι ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰς ἀπόκρεω χοροὶ μετημφιεσμένων, ὧν κερδοσκόποι συνήθως ἀμφιτρύωνες εἶνε διευθυνταί τινες καφενείων ἢ ξενοδοχείων, τρέφοντες τὴν εὔλογον ἐλπίδα νὰ ἐξοδεύσωσιν ἐν μέσῳ τῆς χορευτικῆς τύρβης τὰ ἀμφίβολα καὶ οὐχὶ ἐκτάκτως ἑλκυστικὰ ποτὰ καὶ ὄψα τῶν ἑρμαρίων των, ἢ εὐσυνείδητοι χοροδιδάσκαλοι, ὑπολαμβάνοντες καθῆκον αὐτῶν νὰ παράσχωσιν εἰς τοὺς ἐπιμελεῖς τελειοφοίτους των μαθητάς, ἅπαξ κἂν κατὰ τὸ τέλος τῶν μαθημάτων καὶ δίκην εὐσήμου ἢ βραβείου, τὴν ἀσυνήθη χορευτικὴν ἀπόλαυσιν ἑτεροφύλων χορευτριῶν. Θὰ ἤκουσες ἀναμφιβόλως, ὁποῖός τις εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ τὰς ὁμηγύρεις αὐτὰς ἀποτελῶν ὅμιλος, ὅστις κατὰ τοῦτο ἰδίως δύναται νὰ ὀνομασθῇ μετημφιεσμένος, ὅτι τὸ ἥμισυ τῶν ἀνδρῶν του φορεῖ γυναικεῖα ἐνδύματα. Θὰ ἐγέλασες δὲ βεβαίως ἐξ ὅλης

σου καρδίας, φανταζομένη τοὺς ἀρειμανείους τῶν χορευτῶν μύστακας προκύπτοντας ἐνίοτε τοῦ προσωπείου καὶ ἐλέγχοντας τὸ ἀληθὲς γένος τῶν κατ' ἐπιφάνειαν χορευτριῶν, ἢ τὸν ἀπαραίτητον τοῦ χοροῦ διευθυντήν, ὄρθιον ἐπὶ καθέδρας ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης καὶ ἐκφωνοῦντα μετ' ἀπανθρώπων στρεβλώσεων τὰ γαλλικὰ προστάγματα τῶν ἀντιχόρων, ἢ τὸ συμμιγὲς ἐκεῖνο τῆς χορευτικῆς ἀτμοσφαίρας ἄρωμα, ἐν ᾧ ἐπικρατεῖ ἰδίως ἡ ὀσμὴ τοῦ ὑπὸ τῶν στομάχων τῶν χορευτῶν χωνευομένου οἴνου.

Καὶ τοιοῦτος λοιπὸν ἦτο, θὰ ἐρωτήσῃς βεβαίως, ὁ εἰς τὸ θέατρον δοθεὶς χορὸς μετημφιεσμένων; — Ὄχι ἀκριβῶς, σοῦ ἀπαντῶ, ἀλλὰ περίπου τοιοῦτος. Κατὰ βάθος ὀλίγον διέφερε τῶν ἄλλων ἐκείνων, περὶ ὧν ἤκουσες διηγούμενα ὅσα ἔλεγα πρὸ μικροῦ· ἦτο δὲ μόνον κατά τι ἐπηυξημένος καὶ διωρθωμένος, ὡς πᾶσαι αἱ νεώτεραι ἐκδόσεις. — Καὶ τὸν εἶδες λοιπόν; θὰ ἐξακολουθήσῃς ἐρωτῶσα. — Τὸν εἶδα βέβαια· διατί νὰ μὴν τὸν ἰδῶ; καὶ τί ἄλλο θέλεις νὰ ἰδῶ ἐγὼ ἐν Ἀθήναις, ὅταν σὺ βλέπῃς τοὺς bals de l'Opéra ἐν Παρισίοις; Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξοῦ ἐμοῦ καὶ σοῦ εἶνε, ὅτι σὺ μέν, διὰ νὰ ἴδῃς τοὺς χοροὺς τοῦ παρισινοῦ μελοδράματος, θὰ ἠναγκάσθης πιθανῶς νὰ φορέσῃς δόμινον καὶ προσωπεῖον, ἐγὼ δὲ ἀνυπόκριτος καὶ ἀμεταμφίεστος ἐνεθρονίσθην εἰς ἓν θεωρεῖον, καὶ ἀπήλαυσα ἀνέτως τὸ περίεργον καὶ ἀστειότατον ἐκεῖνο θέαμα, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, μοῦ τὸ ἐπέτρεπεν ὁ πυκνὸς καπνός, τὸν ὁποῖον ἔστελλον εἰς τὴν αἴθουσαν οἱ ἀπὸ τῶν διαδρόμων τοῦ θεάτρου καπνίζοντες χορευταί, καὶ ὁ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν χορευόντων ἀδιακόπως ἀναδιδόμενος κονιορτός. Κύριον θέλγητρον τοῦ χοροῦ ἐπρόκειτο νὰ ἦνε κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ θεατρώνου, καὶ ὑπῆρξεν ἐν μέρει, ἡ παρουσία τοῦ προσωπικοῦ τοῦ θεάτρου en costume, καὶ ἡ μετοχὴ αὐτοῦ εἰς τὸν χορόν. Ὁ κ. Moreau εἶχε πεισθῇ, ὡς φαίνεται, μετὰ δίμηνον πεῖραν, ὅτι οἱ ψάλται καὶ αἱ ψάλτριαι, τοὺς ὁποίους ἀπὸ δύο ἤδη μηνῶν ἔτρεφε διὰ μόνης τῆς πρωϊνῆς δρόσου, — ἵνα μὴ πάθῃ πιθανῶς ἡ φωνή των — οὐ μόνον δὲν κατώρθοναν νὰ μεταβληθῶσιν εἰς τέττιγας,

μ' ὅλην τὴν ἀνακρεόντειον δίαιταν, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ὑπέβαλλεν, ἀλλ' ἐμαρτύρουν τοὐναντίον ὀρχηστικήν τινα εἰδικότητα, ἀξίαν μείζονος προσοχῆς καὶ ἐμψυχώσεως. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ δημοσίᾳ τὰ κεχρυμμένα τοῦ θιάσου του προτερήματα καί, tirant deux moutures du même sac, νὰ πληρώσῃ συνάμα τὴν συνήθως κενὴν αἴθουσαν τοῦ θεάτρου του. Πρώτην φορὰν ἐφέτος ὁ κ. Moreau εἶχε τὴν τύχην νὰ φανῇ εὐφυής· καὶ τὸ θέατρον ἐπληρώθη ὅσον οὐδέποτε τὸ παρελθὸν Σάββατον, καὶ οἱ ἠθοποιοί του ἐχόρευσαν ὅπως οὐδέποτε εἶχον τραγουδήσει. Ὁ ἀντίχορος μάλιστα, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τὸ χορδακικώτερον συνεκρότησαν οἱ ἀποτυχόντες τέττιγες τοῦ θεατρώνου μας, ὑπῆρξε γραφικώτατος καὶ ζωηρότατος, πρὸς μεγίστην τοῦ κοινοῦ εὐχαρίστησιν, ὁ δὲ κωμικὸς Grégoire, ἐνδυμένος παράδοξον καὶ ἰδιότροπον ἱπποκόμου στολήν, ἀπέδειξεν ὅτι ἠδύνατο νὰ διαπρέψῃ ὡς homme caoutchouc εἰς οἱονδήποτε ἱππόδρομον τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Κ. Minelli ὡς ὀδαλίσκη καὶ ἡ Κ. Neuville ὡς folie ἦσαν ἐπίσης κομψόταται, καὶ πολλοὶ τῶν θεατῶν ἐλησμόνησαν τὸ ἆσμά των βλέποντες τὰς ἐνδυμασίας των. Τὸ ὑπόλοιπον θεατρικὸν τάγμα ἔμεινεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετριοφρόνως incognito ὑπὸ τὰ πολύχρωμα dominos τῆς θεατρικῆς ἱματιοθήκης, καὶ ἀπέβαλλε μόνον ἐνίοτε τὰ προσωπεῖα, ὁσάκις ἡ ἀνάγκη πόσιος ἠδ' ἐδητύος ὡδήγει αὐτὸ εἰς τὸ κυλικεῖον τοῦ θεάτρου. Τὴν ἀνάγκην δὲ αὐτὴν πολλάκις, φαίνεται, συνῃσθάνθησαν καθ' ὅλην τὴν ἑσπέραν οἱ συνήθως νηστεύοντες τρόφιμοι τοῦ Κ. Moreau, διότι περὶ τὰ τέλη τῆς νυκτερινῆς των πανηγύρεως ἤρχισαν κἄπως νὰ λησμονῶσιν οἱ πόδες των τὰ βήματα τοῦ χοροῦ, καὶ ἡ ζωηρότης αὐτῶν καὶ τῶν πρὸ μικροῦ συνδαιτυμόνων των κατεδεικνύετο δι' ἐκχύσεων οἰκειότητος παραδόξου, τῆς ὁποίας ἀδιάκριτοι πλέον παρίσταντο θεαταὶ οἱ ἐν τοῖς θεωρείοις περίεργοι. Τότε κατέλιπον καὶ ἐγὼ τὸ θέατρον· ὥστε δὲν δύναμαι, βλέπεις, νὰ σοῦ ἀφηγηθῶ τὸ τέλος τῆς χορευτικῆς ἑορτῆς τοῦ κ. Moreau, ἥτις πρόκειται,

ὡς ἀκούω, νὰ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ πᾶν Σάββατον μέχρι τοῦ τέλους τῶν ἀπόκρεω.

Ἀ! εἶδες; ὀλίγου δεῖν ἐλησμόνουν τὴν κωμικωτέραν μορφὴν τοῦ θεατρικοῦ χοροῦ. Ἦτο Ἄγγλος τις, ἀληθὴς καὶ γνήσιος, ἐκ τῶν ἀμιμήτων ἐκείνων, οὓς ἀπηθανάτισεν ἡ γραφὶς τοῦ Doré καὶ καὶ ὁ κάλαμος τοῦ Féval, καὶ τοὺς ὁποίους παρακολουθοῦσι συνήθως οἱ ἀγυιόπαιδες τῶν Παρισίων. Ὁ ἄνθρωπος εἶχε προδήλως ἀκατάσχετον ἐπιθυμίαν νὰ διασκεδάσῃ· τί δὲ φαντάζεσαι, ὅτι ἔκαμεν; Ἔκοψε τὸν ἐρυθρόν του μύστακα καὶ τὰς δαυκόχρους παραγναθίδας του, ἐνεδύθη γυναικείαν ἐσθῆτα décolletée, ἤλειψε τὴν ἀπαθῆ του φυσιογνωμίαν διὰ πυκνοῦ στρώματος poudre de riz, τοὺς ἡρακλείους του ὤμους δι' ἀφθόνου γ ά λ α κ τ ο ς π α ρ θ ε ν ι κ ο ῦ, καὶ ἦλθεν εἰς τὸν χορόν, ὅπως ἀντιτάξῃ, φαίνεται, τὰ στερεὰ κάλλη τῶν εὐσάρκων του βραχιόνων πρὸς τὰ λαγαρὰ θέλγητρα τῶν ἐγκαθέτων χορευτριῶν τοῦ θεάτρου. Νομίζω δὲ ὅτι τὸ ἐπέτυχεν· ἂν τοὐλάχιστον ἐρωτηθῶσιν οἱ βραχίονές του, ἐφ' ὧν πολλαπλᾶ καὶ ποικίλα ἀπέμειναν τὰ ἴχνη τολμηρῶν τινων δακτύλων, ἀναντιρρήτως θὰ εἴπωσι τὸ ἴδιον. Ἴσως ἐπόνεσεν ὀλίγον ὁ ἰδιότροπος Ἄγγλος· ἀλλὰ ἐ μ π ρ ὸ ς 'ς τ ὰ κ ά λ λ η τ' ε ἶ ν' ὁ π ό ν ο ς! κατὰ τὴν δημώδη παροιμίαν. Ὑποθέτεις ὅτι θὰ τὸ ξανακάμῃ τὸ ἐρχόμενον Σάββατον; Τίς οἶδε! That is very comical, θὰ εἶπε καθ' ἑαυτόν, καὶ θὰ ἐπαναλάβῃ πιθανῶς τὴν διασκέδασιν.

ΙϚ΄.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 10 Φεβρουαρίου 1880.

Δὲν σοῦ ἔγραψα τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα, διότι ἐβαρύνθην πλέον νὰ γράφω περὶ χορῶν καὶ διασκεδάσεων, περισσότερον ἴσως παρ' ὅ,τι ἐβαρύνθην νὰ χορεύω καὶ νὰ διασκεδάζω. Καὶ ὅμως χοροὶ καὶ διασκεδάσεις εἶνε τὸ μόνον πρᾶγμα, περὶ τοῦ ὁποίου δύ-

ναταί τις σήμερον νὰ λαλήσῃ ἐν Ἀθήναις, ἀφ' ὅτου μᾶς ἀπεχαιρέτισεν ὁ δριμὺς χειμών, ὅστις ἐπάγονε μέν, εἶνε ἀληθές, τὰς ῥίνας καὶ τοὺς δακτύλους μας, ἀλλὰ μᾶς παρεῖχε τοὐλάχιστον ὕλην ὁμιλίας.

Περὶ πολιτικῶν δὲν σοῦ ἔγραψα ποτέ, καὶ οὐδὲ σήμερον θὰ σοῦ γράψω, μολονότι τα πράγματα, ὡς λέγουσιν οἱ ἁρμόδιοι, εἶνε σπουδαῖα, διότι πρόκειται, φαίνεται, καὶ πάλιν νὰ πέσῃ τὸ Ὑπουργεῖον.

Περὶ τῶν ἀπόκρεω δὲν εἶνε καιρὸς ἀκόμη νὰ γείνῃ λόγος, διότι, μολονότι ἤρχισε σήμερον τὸ τριώδιον, καὶ ἀνυπόμονοί τινες μετημφιεσμένοι ἐνεφανίσθησαν ἤδη εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου, καὶ ἡ περιλάλητος καμήλα ἐθεάθη προχθὲς ὀρχουμένη πρὸ τοῦ Σολωνείου ἐν μέσῳ πυκνοῦ ὁμίλου περιέργων, οὐχ ἧττον ὁ κόσμος ὁ πολὺς ἐπιφυλάσσεται ἀκόμη, τὰ δὲ μικρὰ μαγαζεῖα τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ, ἅτινα ἐκ τοῦ προχείρου μετεβλήθησαν εἰς ἐμπορεῖα προσωπίδων καὶ μεταμφιέσεων, μάτην ἀναπτύσσουσιν ἀπὸ τῶν θυρῶν καὶ παραθύρων των τὰ πολύχρωμα ἐκεῖνα καὶ πολύσχημα ῥάκη, ἅτινα, μ' ὅλα τῆς ὑπηρεσίας των τὰ ἔτη καὶ τὰς πολυαρίθμους αὐτῶν πληγάς, δὲν ἀπεφάσισαν οἱ ἀπάνθρωποι ἐνοικιασταί των νὰ κατατάξωσιν εἰς ἀπομαχίαν. Φαίνεται ἐν τούτοις, ὅτι θὰ ἔχωμεν ἐφέτος ζωηροτάτας ἀπόκρεω, περιεργοτέρας πολὺ τῶν παρελθόντων ἐτῶν, καὶ μετά τινων μάλιστα νεωτερισμῶν. Ἂν τοὐλάχιστον πιστεύσω εἰς ἀκριτόμυθά τινα ἐκμυστηρεύματα φίλων μας, τῶν ὁποίων δὲν μοῦ ἐπετρέπεται σήμερον νὰ σοῦ γράψω τὰ ὀνόματα, ὀργανίζεται εἶδός τι corso διὰ τῶν ὁδῶν Σταδίου καὶ Πατησίων, οὗτινος τὰ κυριώτερα πρόσωπα θὰ εἶνε ἡρωΐδες μᾶλλον ἢ ἥρωες. Λέγεται μάλιστα, .. ἀλλ' ἀρκετὰ καὶ ἴσως πλέον τοῦ δέοντος ἐφλυάρησα. Ἂν καὶ ὅταν γείνῃ τὸ πρᾶγμα, θὰ σοῦ τὸ περιγράψω ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, καὶ ἡ περιέργειά σου θὰ κερδήσῃ μᾶλλον ἢ θὰ ζημιωθῇ ἀναμένουσα.

Ἡ ἐχεμυθία αὐτὴ μὲ στενοχωρεῖ, ἔσο βεβαία, πολὺ περισσότερον ἢ σέ, διότι θὰ ἠδυνάμην ἄλλως νὰ γεμίσω σήμερον ἐξαίρετα

τὴν ἐπιστολήν μου, καὶ δὲν θὰ εὑρισκόμην εἰς τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἀμηχανίαν τοῦ νὰ μὴ ἔχω τί νά σου γράψω, καὶ νὰ ἀναγκάζωμαι ἐπὶ τέλους, ἀποφεύγουσα τὰ περὶ χορῶν καὶ ἑσπερίδων καὶ διασκεδάσεων, νὰ σοῦ ὁμιλήσω σήμερον . . . περὶ τοῦ ὑποβρυχίου πλοίου, διὰ τοῦ ὁποίου πρόκειται, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, νὰ συνταράξῃ ἐντὸς ὀλίγου τὸν εὐρωπαϊκὸν κόσμον ἡ μικρὰ Ἑλλάς.

— « Ὑποβρυχίου πλοίου! » θ' ἀνακράξῃς βέβαια, διακόπτουσα τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραμμῶν αὐτῶν. « Πῶς! ἔχετε ὑποβρύχιον πλοῖον εἰς τὴν Ἑλλάδα; »

— Ὄχι, κυριά μου, δὲν ἔχομεν ἀκόμη, ἀλλὰ θὰ ἔχωμεν, ἐλπίζω, ἐντὸς ὀλίγου, καὶ τότε πλέον, ἐννοεῖς, gare aux cuirassés! Μὴ γελᾷς! Τὸ μέγα πρόβλημα, οὕτινος ἡ λύσις τοσάκις μάτην ἀπησχόλησε τοὺς μεγαλειτέρους ναυπηγοὺς τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, καὶ θὰ μετέβαλλεν ἴσως, ἂν ἐπετυγχάνετο, τὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, τὸ πρόβλημα αὐτὸ πλησιάζει, ὡς λέγουν, νὰ λύσῃ παρ' ἡμῖν οὐχὶ ναυτικός τις, οὐχὶ ἐπιστήμων, μαθηματικός, μηχανικὸς ἢ ἄλλος, ἀλλ' ἄνθρωπός τις κοινός, ἁπλοῦς, ἀπαίδευτος, περικλείων ὅμως, φαίνεται, εἰς τὰ προνομιοῦχά του στήθη τὸ θεῖον ἐκεῖνο πῦρ, ὅπερ μετέβαλεν ἄλλοτε τοὺς ἁλιεῖς εἰς ἀποστόλους, καὶ τοσαύτας ἐνεργεῖ παραδόξους μεταβολὰς καὶ σήμερον ἔτι ἐν Ἑλλάδι, χώρᾳ κατ' ἐξοχὴν προνομιούχῳ. — « Ἀλλά, θὰ μοῦ παρατηρήσῃς μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς δειλίας τοῦ χαρακτῆρός σου, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι ἵνα ἐπιτύχῃ μηχανική τις ἐφεύρεσις δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ θεῖον πῦρ, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ κάποια ἐπιστημονικὴ προπαίδευσις, διότι ἄλλως, ἂν π. χ. δὲν ἠξεύρῃ τις ὅτι δύο καὶ δύο κάμνουν τέσσαρα, δύναται νὰ ὑποθέσῃ, παραπλανώμενος ὑπὸ τοῦ θείου πυρός, ὅτι κάμνουν πέντε, καὶ τότε; » — Αἴ, φιλτάτη! πιθανὸν νὰ ἔχῃς δίκαιον, διότι ἔχεις ὑπ' ὄψιν σου τὴν Εὐρώπην· εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως τὸ πρᾶγμα εἶνε κάπως διαφορετικόν, καὶ ὅτι εἶνε διαφορετικὸν ἀπέδειξαν τὰ μέχρι τοῦδε γενόμενα πειράματα, ἅτινα ἐπέτυχον πληρέστατα.

Πρὶν δὲ μὲ διακόψῃς καὶ πάλιν, ἄκουσε. Ὁ μέλλων ἐφευρετὴς τοῦ ὑποβρυχίου πλοίου, ἀφοῦ πολλάκις πρότερον, παρόντων εὐαρίθμων μόνον θεατῶν, κατεβύθισε τὸ ὑποβρύχιον σκάφος του ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Φαλήρου, καὶ διαμείνας ἱκανὴν ὥραν ὑπὸ τὰ ὕδατα, ἀνέδυ πάλιν σῶος καὶ ὑγιής, προσεκάλεσε πρό τινων ἡμερῶν διὰ δημοσίας ἀγγελίας κόσμον πολὺν εἰς τὸ Φάληρον, καὶ ἐνώπιον πυκνοῦ ὁμίλου περιέργων καὶ δυσπίστων κατεβυθίσθη αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα του ἐντὸς τοῦ ὑποβρυχίου σκάφους του, διέμεινε πέντε περίπου ὥρας ὑπὸ τὰ ὕδατα, καὶ ἀνέδυ μετὰ ταῦτα ὑγιέστατος, ἐν μέσῳ τῶν παταγωδῶν εὐφημιῶν τῶν παρισταμένων. Συγκεκινημένος τότε ἀνέβη εἰς ἓν τραπέζιον τοῦ καφενείου, καὶ ἀπέτεινε θερμοτάτην καὶ πλήρη πεποιθήσεως προσφώνησιν εἰς τοὺς θεατάς του, ἥτις κατέληξε διὰ τῆς δηλώσεως, ὅτι πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἐφευρέσεώς του τοῦ ἐχρειάζοντο τρεῖς χιλιάδες φράγκων, ἅτινα ἤλπιζεν, εἶπεν, ὅτι προθύμως ἤθελον συνεισφέρει οἱ ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας του. Ἡ προσφώνησις αὕτη ἐκορύφωσεν, ἐννοεῖς, τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ κοινοῦ· εἷς τῶν παρισταμένων ἀντεφώνησε τὸν ἐφευρετήν, πολλαὶ κυρίαι ᾐσθάνθησαν ὑγραινομένους τοὺς ὀφθαλμούς των καὶ ἤρχιζαν νὰ τοὺς σπογγίζωσι διὰ τῶν ῥινομάκτρων των, ἐπιτροπὴ δὲ πάραυτα συνεκροτήθη, ὅπως μεριμνήσῃ περὶ συλλογῆς τῶν τρισχιλίων φράγκων. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀνέλαβε προθύμως τὸ ἔργον, ὠργάνωσε λαχεῖον, καὶ εἶνε πάσης ἀμφιβολίας ἐκτός, ὅτι τὸ χρῆμα θέλει ταχέως συμποσωθῇ, καὶ ὅτι ἡ σπουδαία ἐφεύρεσις θὰ τιμήσῃ τὸν τόπον. Τί λέγεις τώρα παρακαλῶ; Μὴ μὲ διακόψῃς καὶ πάλιν, παρατηροῦσα μικρολόγως, ὅτι ἡ ὑπὸ τὴν θάλασσαν βύθισις οἱουδήποτε σκάφους δὲν καθιστᾷ ἤδη αὐτὸ ὑποβρύχιον πλοῖον, ὅτι τὸ σπουδαῖον εἶνε νὰ κινῆται τὸ ὑποβρύχιον σκάφος ὅπως θέλει ὁ ἐντὸς αὐτοῦ κυβερνήτης, νὰ διαμένῃ εἰς ὡρισμένον βάθος, νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἐνεργῇ ὑπὸ τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα μικρολογήματα, ὁποῖα ἤκουσα νὰ παρατηρῶσι τινὲς φύσει φιλοκατήγοροι. Αὐτὰ τὰ λέγουν ὅσοι δὲν ἔχουσι πατριωτισμόν, ὅσοι δὲν αἰσθάνονται ἀναπτερούμενον

τὸν νοῦν των καὶ θερμαινομένην τὴν καρδίαν των πρὸς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος των, ὅσοι τέλος πάντων νομίζουσιν, ὅτι ἐπιδεικνύουσι σοφίαν, ἀμφιβάλλοντες περὶ πάντων καὶ πρὸς πάντα δυσπιστοῦντες. Σὺ ὅμως εἶσαι ἁγνὴ πατριῶτις, καὶ τοιοῦτοι λόγοι δὲν ἁρμόζουν εἰς τὰ χείλη σου. Εὔχου μόνον ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου καὶ πίστευε, διότι ἠξεύρεις ὅτι ἡ πίστις μεταθέτει ὄρη, καὶ πληροῖ κοιλάδας, καί..... κατασκευάζει ὑποβρύχια πλοῖα·—διατὶ ὄχι;

'Απόψε δίδεται μουσικὴ συμφωνία εἰς τὸ 'Ωδεῖον, ὑπὸ τοῦ ἐν 'Αθήναις πρό τινος χρόνου ἐγκατεστημένου ἰταλοῦ κλειδοκυμβαλιστοῦ Lacalamita. Τὸ πρόγραμμά του εἶνε ἀρκετὰ ἑλκυστικόν. 'Επεθύμουν ἰδίως ν' ἀκούσω τὴν περιλαμβανομένην ἐν αὐτῷ ὡραίαν τετραφωνίαν τοῦ Mozart, καὶ περιπαθές τι Andante appassionato, ἔργον διακεκριμένου ἕλληνος μουσουργοῦ καὶ μελοποιοῦ, τοῦ κ. Αὐγερινοῦ, ὅν εἶχες, ὑποθέτω, τὴν εὐτυχίαν ν' ἀκούσῃς σὺ ἄλλοτε ἐν 'Αγγλίᾳ. Ἔγραψα, ἐπεθύμουν, διότι δυστυχῶς δὲν θὰ ὑπάγω· ὄχι διότι μ' ἐπηρεάζει τὸ ἄδικον λογοπαίγνιον, ὅπερ διὰ τῆς παρατονίσεως τοῦ ὀνόματος ἐδημιούργησεν ἄλλοτε εὐφυολόγος τις ἀθηναῖος εἰς βάρος τοῦ κ. Lacalamita, ἀλλὰ διότι.... πρέπει νὰ χορεύσω καὶ ἀπόψε!

Madame,... ah! Madame.... plaignez mon tourment.

ΙΖ'.

'Εν 'Αθήναις τῇ 17 Φεβρουαρίου 1880

Δόξα τῷ Θεῷ, ἔχω σήμερον νὰ σοῦ γράψω καὶ κάτι ἄλλο, ἐκτὸς χορῶν καὶ ἑσπερίδων· τόσον δὲ περισσότερον χαίρω, ὅτι μὲ ηὐνόησεν αὐτὴν τὴν φορὰν ἡ τύχη, ὅσον γνωρίζω, πόσον ἐνδιαφέρεσαι εἰς φιλολογικὰς ὁμιλίας, καὶ πόσον σ' ἀρέσκει ἡ καλὴ καὶ

ἀληθὴς μουσική. Ἐπιχειρῶ λοιπὸν νὰ σοῦ μεταδώσω ἀτελῶς τὴν εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν ᾐσθάνθην τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐκ φιλολογικῆς μελέτης, τὴν ὁποίαν ἀπήγγειλε τὴν ἑσπέραν τῆς τετάρτης ὁ κύριος Γ. Βερναρδάκης ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ Παρνασσῷ, καὶ ἐκ μουσικῆς ἑσπερίδος, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κοινὸς ἡμῶν φίλος κ. Δ. συνεκάλεσε τὴν ἐπαύριον Πέμπτην εὐάριθμον ὁμήγυριν φίλων.

Καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἑσπεριναὶ διατριβαὶ ὑπῆρξαν δι' ἐμὲ οὐ μόνον εὐχάριστος ἀνακούφισις ἀπὸ τοῦ χορευτικοῦ πανδαιμονίου, τὸ ὁποῖον κατέκλυσεν ἐφέτος τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ ἀπόλαυσις ἀληθής, ἐξ ἐκείνων αἵτινες καὶ διαρκοῦσαι θέλγουσι τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν, καὶ παύουσαι καταλείπουσιν ὀπίσω των ἀνάμνησιν ἱλαρὰν καὶ γλυκύθυμον, ἥτις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶνε τέρψις, ὡς εἶνε τέρψις τὸ ἡδύπνουν ἄρωμα, ὅπερ ἀφίνει κατόπιν της ὡραία γυνή, ὡς εἶνε τέρψις ἡ διάβασις χλοερᾶς ἀτραποῦ,

où le vent balaya des roses,

κατὰ τὴν ὡραιοτάτην ἔκφρασιν τοῦ Sully Prudhomme.

Ὁ Κ. Βερναρδάκης, τὸν ὁποῖον δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἐγνώρισες εἰς Παρισίους, ὅθεν πρὸ δύο περίπου μηνῶν κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας, εἶνε νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ τῆς Μερόπης καὶ ἄλλοτε διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Δόκιμος δ' ἐπίσης φιλόλογος καὶ διὰ σπουδαίων ἤδη ἔργων τιμήσας τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, κατέδειξε τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην ἐν τῷ Παρνασσῷ, ὅτι καὶ ποιητικὴν ἔχει τὴν ψυχήν, ὡς ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ ἀδελφός, καὶ τὴν χάριν τοῦ λόγου ἴσην σχεδὸν πρὸς ἐκεῖνον. Θέμα τοῦ λόγου του ἢ μᾶλλον ἀφορμὴν αὐτοῦ ἔλαβεν ἀνέκδοτόν τι ἀπόσπασμα τοῦ Εὐριπίδου, τὸ ὁποῖον δημοσιευθὲν πρό τινος ἐν Παρισίοις πολὺ φυσικῶς ἐπροξένησε πάταγον μεταξὺ τῶν ἑλληνιστῶν τῆς Δύσεως, καὶ πολλὰς προεκάλεσε συζητήσεις, καὶ μεγάλως διήρεσε τὰς γνώμας τῶν σοφῶν, περὶ τοῦ τίς ἦτο ἄρά γε ἡ ἀπολεσθεῖσα τραγωδία τοῦ

τραγικωτάτου τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, ἧς ἀπετέλει μέρος τὸ ἀνευρεθὲν λείψανον. Δὲν περιμένεις βέβαια νὰ σοῦ μνημονεύσω τὰς γνώμας τῶν ξένων φιλολόγων, οὔτε τοὺς λόγους δι' ὧν κατεπολέμησεν αὐτὰς ὁ ἕλλην συνάδελφός των. Τὸ πρᾶγμα θ' ἀπέβαινε πολὺ σοφόν, σοφώτερον ἀναμφιβόλως καὶ σοῦ καὶ ἐμοῦ. Ὅταν σοῦ ἀναφέρω ἁπλῶς, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Βερναρδάκη τὸ δημοσιευθὲν ἀπόσπασμα ἀνήκει εἰς τραγῳδίαν τοῦ Εὐριπίδου «Ἀνδρομέδαν», τῆς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἤδη γνωστὰ καὶ δημοσιευμένα πεντήκοντα περίπου ἄλλα ἀποσπάσματα, πολὺ ὅμως μικρότερα καὶ ἀσημότερα, εἶνε νομίζω τοῦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν φιλολογικήν σου περιέργειαν. Ἴσως ἴσως δὲ καὶ αὐτὸ θὰ σοῦ ἦνε ἀδιάφορον, διότι οὐδεὶς πιθανῶς ὑπάρχει λόγος νὰ ἀνησυχῇς, ἂν εἰς τὰ σωζόμενα μέχρι τοῦδε δίστιχα ἢ τετράστιχα ἀποσπάσματα ἀπολεσθείσης ἀρχαίας τραγῳδίας προσετέθη καὶ ἄλλο νέον, ἔστω τοῦτο καὶ τεσσαρακοντάστιχον, ἔστω καὶ ὡραῖον ἀληθῶς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ὅ,τι ὅμως βεβαίως δὲν θὰ σοῦ ἦνε ἀδιάφορον, ὅ,τι πολὺ θὰ ἐπεθύμεις νὰ ἤκουες καὶ σὺ ὅπως ἤκουσα καὶ ἐγώ, εἶνε αὐτὴ ἡ ἀπολεσθεῖσα τραγῳδία τοῦ Εὐριπίδου, ἧς προδήλως—κατὰ τὴν ταπεινήν μου γνώμην — ἀπετέλει μέρος τὸ δημοσιευθὲν ἐσχάτως τεμάχιον.

Καὶ ποῦ λοιπόν, θ' ἀναφωνήσῃς, εὑρέθη αὐτὴ ἡ τραγῳδία; καὶ πῶς δὲν μοῦ τὸ λέγεις τόσην ὥραν; — Δὲν εὑρέθη, φίλη μου, δυστυχῶς· εὐτυχῶς ὅμως ἀνεπλάσθη συγκολληθεῖσα ἐκ τῶν ἀμόρφων ἐκείνων λειψάνων, ἀνεδημιουργήθη οὕτως εἰπεῖν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπὸ τῆς καλλιτέχνου χειρὸς τοῦ νεαροῦ φιλολόγου, ἄρτιον δὲ σχεδὸν οὕτω καὶ καλλίμορφον ἀνεπτύχθη πρὸ τῶν ἐκθάμβων ἀκροατῶν τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο ἔργον τοῦ μεγάλου τραγικοῦ, ὅπερ ὁμοφώνως κατέτασσον οἱ ἀρχαῖοι μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων του. Δὲν ἠξεύρω, ἂν σ' ἔτυχέ ποτε — καὶ θὰ σ' ἔτυχε βεβαίως — νὰ ἴδῃς που ἀναπλαστικὴν εἰκόνα ἀρχαίου μνημείου, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας οἱ Γερμανοὶ ἰδίως ἐπιτηδεύονται, οἱ ἐπιστημονικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παιδεύοντες τὴν καλλιτεχνικήν των γραφίδα. Τὸ

κατ' ἐμὲ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε μετ' ἴσης συγκινήσεως τὴν βαθεῖαν καὶ γοητευτικὴν ἀληθῶς ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπροξένησεν ὡραία τις τοιαύτη εἰκὼν τῆς 'Ακροπόλεως, γεγραμμένη ὑπὸ τοῦ Graeb ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τῆς ἑλληνικῆς αἰθούσης τοῦ ἐν Βερολίνῳ Μουσείου. Ὥρας ὁλοκλήρους ἔμεινα θεωμένη τὴν χαριεστάτην ἐκείνην καὶ πλήρη ἐμπνεύσεως ἀνάπλασιν τῶν ἀμιμήτων ἀριστουργημάτων, ἅτινα ἐκάλλυνον πρὸ αἰώνων τὸν ἱερὸν βράχον τῆς 'Αθηνᾶς· καὶ τοσοῦτον ἐπὶ στιγμὴν ἐλησμόνησα καὶ τὰ κύκλω μου γύψινα ἐκμαγεῖα ἑλληνικῶν ἀγαλμάτων καὶ τὴν μακράν μου — ἐπὶ τῆς πατρίας γῆς — λυπηρὰν τῶν ἐρειπίων πραγματικότητα, τοσοῦτον ἐν παραδόξῳ ἐκστάσει ἀνυψώθην ἀνεπαισθήτως εἰς τῶν ὀνείρων τὸν κόσμον, ὥστε ὑπέλαβον τὴν εἰκόνα πιστὴν μᾶλλον τῆς ἀληθείας ἀντιγραφὴν ἢ ἀνάπλασιν τοῦ μὴ ὑπάρχοντος, καὶ ἤλπισα, ὅτι ἐπανερχομένη εἰς τὰς 'Αθήνας ἤθελα ἐπανεύρει τὴν 'Ακρόπολίν μου λαμπρὰν καὶ ἀπαστράπτουσαν ἐκ κάλλους καὶ νεότητος, ὁποίαν εἶχε φαντασθῆ καὶ γράψει αὐτὴν ὁ γερμανὸς ζωγράφος ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βερολινείου Μουσείου. Τοσαύτη ἦτο ἡ μαγικὴ δύναμις τῆς εὐλαβοῦς ἐμπνεύσεως τοῦ καλλιτέχνου, οὗτινος ἡ γόησσα καὶ εἰδήμων γραφὶς εἶχεν ἐμφυσήσει ζωὴν εἰς τοὺς συντετριμμένους λίθους, ἀνιδρύουσα ἐπὶ τοῦ βάθρου της τὴν Πρόμαχον, ἀναστηλοῦσα τοὺς πεπτωκότας κίονας τοῦ Παρθενῶνος, ἐπαναφέρουσα εἰς τὴν ζωφόρον αὐτῶν τὰ συλήματα τοῦ Ἔλγιν, καὶ συμπληροῦσα τὸν ἀπωρφανωμένον ὅμιλον τῶν σεμνῶν Καρυατίδων, ὡς λέγει που ἕλλην ποιητής, ὃν παρέτρεψε δυστυχῶς εἰς ἀκανθώδεις τρίβους ἡ δημοσιογραφία·

Τοῦ Παρθενῶνος θεωρῶν τὰς στήλας πεπτωκυίας,
τὸν πλάττω ὡς τὸν ἔπλασεν ἀκμαῖον ὁ Φειδίας,
ὁ πλάστης οὗτος τῶν θεῶν,
καὶ πᾶν ἐκπλύνων λείψανον τῶν δουλικῶν κηλίδων,
κοσμῶ καὶ μὲ τὴν λείπουσαν ἐκ τῶν Καρυατίδων
τοῦ 'Ερεχθέως τὸν ναόν.

Τοιαύτη περίπου ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐντύπωσις, ἥν μοὶ ἐπροξένησε τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Βερναρδάκη ἀνάπλασις τῆς « Ἀνδρομέδας » τοῦ Εὐριπίδου. Ἀκούσασα αὐτὸν συνθέτοντα μετ' εὐλαβείας τὸ ἀπολεσθὲν δρᾶμα ἐκ τῶν περισωθέντων λειψάνων του, συγκολλῶντα οὕτως εἰπεῖν καὶ προσαρμόζοντα τὰ μικρὰ ἐκεῖνα συντρίμματα, ἀναπληροῦντα τὰ κενὰ διὰ λόγου ποιητικοῦ, ἐγκρατοῦς καὶ ἀρχαιοπρεπὲς ἔχοντος τὸ κάλλος, ὑποβάλλοντα ἑκάστοτε τὸν προσήκοντα λόγον εἰς τοῦ Περσέως, τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τοῦ Κηφέως τὸ στόμα, καὶ τὴν προσήκουσαν συμβουλὴν καὶ κρίσιν εἰς τὰ χείλη τοῦ κορυφαίου τοῦ χοροῦ, ἐνόμισα πρὸς ὥραν, ὅτι ἀνέλυε μᾶλλον ὑπάρχουσαν καὶ σωζομένην τραγῳδίαν ὁ ῥήτωρ, καὶ ἐφαντάσθην ὅτι ἐπανερχομένη εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ ἀνοίγουσα τὸν Εὐριπίδην θὰ ἀνεύρισκον ἐντὸς αὐτοῦ τὴν « Ἀνδρομέδαν » ὁλόκληρον, ὁποίαν πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀναπλάσει αὐτὴν ὁ κ. Βερναρδάκης. Τοσοῦτον εἶχε τὸ γόητρον ἡ ἐπιστήμων φαντασία τοῦ λαλοῦντος, τοσαύτην εἶχε τὴν χάριν ὁ λόγος του, τοσοῦτον ἦτο ἀληθὴς καὶ βαθεῖα ἡ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἐνσάρκωσις τοῦ δράματος.

Τί λέγεις τώρα; Δὲν θὰ ἐπεθύμεις καὶ σὺ νὰ ἦσο ἐκεῖ καὶ νὰ τὸν ἤκουες; Παρηγορήσου ὅμως. Ὁ λόγος τοῦ νεαροῦ ἀλλὰ διακεκριμένου ἤδη φιλολόγου θέλει δημοσιευθῇ προσεχῶς, καὶ δύνασαι τότε ν' ἀπολαύσῃς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὅσην ἐγὼ ἀπήλαυσα ἐκ τῆς ἀκροάσεως εὐχαρίστησιν. Θέλεις δὲ βεβαίως πεισθῇ καὶ σύ, ὡς ἐγὼ ἐπείσθην, ὅτι ὁ τόπος ἡμῶν ὁ πάντων ἀφθονῶν ἀλλὰ καὶ πάντων σπανίζων, ἀπέκτησεν ἐπιστήμονα τῶν γραμμάτων οὐχὶ συνήθη, οὐδὲ ὅμοιον πρὸς τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἡμετέρων φιλολόγων, ὧν ἡ περὶ τὰς λέξεις σοφία οὐδὲν σχεδὸν ἄλλο κατώρθωσε δυστυχῶς μέχρι τοῦδε, ἢ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς πολλοὺς ἀποστροφὴν μᾶλλον ἢ ἔρωτα πρὸς τὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν παλαιῶν, ἅτινα εἰς τοῦτο καὶ μόνον κρίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρήσιμα, εἰς τὸ ν' ἀσκῶσι δίκην πτωμάτων τὰ μικροσκόπια τῆς κριτικῆς καὶ τὰ μαχαίρια τῆς γραμματικῆς ἀνατομίας.

Ἔχει καὶ ὁ Κ. Βερναρδάκης μικροσκόπιον, καὶ διὰ πολλῶν ἤδη κατέδειξεν, ὅτι διαυγέστατος εἶνε τοῦ μικροσκοπίου του ὁ φακός· ἀλλ' ἔχει ὅμως καὶ ὀφθαλμόν, ὀφθαλμὸν ψυχῆς συνάμα καὶ καρδίας, καὶ τοῦτο εἶνε δι' ἐμέ, τὴν μὴ σοφήν, ἡ μεγίστη του σοφία.

Δὲν μοῦ περισσεύει, βλέπεις, χάρτης διὰ τὴν μουσικὴν ἐσπερίδα. Ἀλλὰ **ce qui est différé n' est pas perdu**. Ἐπιφυλάξου διὰ τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα.

ΙΗ'.

Εν Ἀθήναις τῇ 24 Φεβρουαρίου 1880.

Τί κόσμος! τί θόρυβος! τί ὀχλοβοή! Τί πλῆθος συνωθουμένων εἰς τοὺς δρόμους! Πόσοι καὶ ποῖοι μετημφιεσμένοι! Πόσαι καὶ ποῖαι φωναί, καὶ πόσος πάταγος, καὶ πόσα συρίγματα, καὶ πόσος κονιορτός!—Καὶ κονιορτός;—Καὶ κονιορτός, ἀγαπητή μου, μ' ὅλην τὴν πρὸ τριῶν ἡμερῶν βροχήν, ἥτις εἶχεν ἀπελπίσει τοὺς Ἀθηναίους, βλέποντας πνιγομένην σχεδὸν ἐντὸς τοῦ πηλοῦ τὴν ἀπὸ τῶν Κρονίων προσδοκωμένην διασκέδασίν των.

Πρὸ μικροῦ μόλις ἐπέστρεψα παραζαλισμένη καὶ κεφαλαλγοῦσα εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἀφοῦ ἐπὶ δύο σχεδὸν ὁλοκλήρους ὥρας περιῆλθον τὴν ὁδὸν Αἰόλου ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας μέχρι τῆς μακαρίᾳ τῇ λέξει Ὡραίας Ἑλλάδος, καὶ ἐκεῖθεν τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ μέχρι τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος, καὶ ἐκεῖθεν τὴν ὁδὸν Σταδίου μέχρι τοῦ Σολωνείου, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν τὴν ὁδὸν Αἰόλου, καὶ πάλιν τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, καὶ καθεξῆς καὶ καθεξῆς, ὡς ἔλεγεν ὁ μακαρίτης Ἀσώπιος. Τὸ τί ἐπατήθην κατ' αὐτήν μου τὴν περιήγησιν, τὸ τί διεσκέδασα, καὶ ἐξεκωφάθην, καὶ ἐγέλασα, καί . . . . ἀηδίασα, δὲν περιγράφεται. Φαντάσου, . . πλὴν εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇς. Ἔπρεπε νὰ

ἦτο μαζή μου πρὸ ὀλίγων ὡρῶν, νὰ πάθῃς ὅ,τι ἔπαθα, νὰ ἴδῃς ὅ,τι εἶδα, νὰ ἀκούσῃς ὅ,τι ἤκουσα, διὰ νὰ συλλάβῃς ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς διασκεδάσεως, τὴν ὁποίαν ἀπήλαυσεν ἡ ἀθηναία φίλη σου κατὰ τὰς ἐφετεινὰς ἀπόκρεω. Θὰ προσπαθήσω μολοντοῦτο νὰ σοῦ μεταδώσω ἀτελῶς τὰς ἐντυπώσεις μου, διότι τὰς ἔχω νωπὰς ἀκόμη, καὶ μὴ μὲ συνερισθῇς, ἂν σοῦ γράψω ἄτακτα καὶ συγκεχυμένα, διότι συγκεχυμένον καὶ ἄτακτον εἶνε εἰς τὴν κεφαλήν μου ὅ,τι οὔτε τάξιν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, πολὺ φυσικῶς, οὔτε εἱρμόν, οὔτε μέθοδον.

Ἐν πρώτοις καὶ πρὸ πάντων γενικὴ καὶ ὄχι λίαν εὐχάριστος ἐντύπωσις τῶν Κρονίων τῆς σημερινῆς Κυριακῆς εἶνε δι' ἐμὲ ἡ παντελὴς σχεδὸν ἔλλειψις εὐφυῶν μεταμφιέσεων. Ἐκτὸς δύο ὡραίων ἐξαιρέσεων, τὰς ὁποίας θ' ἀπαντήσωμεν μετ' ὀλίγον, τὸ πολὺ καὶ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν ἐφετεινῶν εἰδώλων περιελάμβανε μετημφιεσμένους κοινούς, οὐδὲν παριστάνοντας, οὐδὲν λέγοντας, νομίσαντας δέ, φαίνεται, ὅτι ἀρκετὴ διασκέδασις ἦτο καὶ δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὸ θεώμενον πλῆθος, νὰ φορέσουν ἓν ἐνοικιασμένον domino, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κομψὸν καὶ καθάριον, νὰ ἀκριβοπληρώσωσι μίαν ἄμαξαν, καὶ νὰ περιέρχωνται οὕτω τὰς λεωφόρους σκορπίζοντες φασόλια κατὰ τοῦ πλήθους — ἡ σπατάλη των δὲν προέβη μέχρι κουφέτων — ἢ μοιράζοντες τυπωμένην τὴν εὐφυΐαν των δι' ἐπισκεπτηρίων φερόντων τὴν φράσιν· «M. Rigolopulo et Cie· Νὰ μᾶς γράφετε», καὶ ἀκούοντες κύκλῳ των τὰ πλήθη φωνοῦντα ἐν χορῷ τὴν φράσιν τοῦ συρμοῦ Κόφ'το! Κόφ'το! Μὴ μ' ἐρωτᾷς ἐπὶ τοῦ παρόντος, τί σημαίνει ἡ περίεργος αὕτη φράσις, τὴν ὁποίαν, μιμούμενον τοὺς παρισινούς, καθιέρωσεν ἐφέτος τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν. Θὰ τὴν ἀκούσωμεν μετ' ὀλίγον ἐντονωτέραν, καὶ τότε θὰ σοῦ τὴν ἐξηγήσω.

Ἂν θέλῃς δός μου τώρα διανοητικῶς τὸν βραχίονά σου, καὶ πηγαίνωμεν πρὸς στιγμὴν ν' ἀναμιχθῶμεν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ πλήθους, ὅπερ φέρεται πυκνὸν ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ Αἰόλου. Προσοχὴ μὴ μᾶς πατήσουν, ἢ μὴ

πατήσωμεν ἡμεῖς κανὲν ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων νηπίων, τὰ ὁποῖα σύρουσι κατόπιν των αἱ φιλόστοργοι αὐτῶν μητέρες διὰ νὰ τὰ διασκεδάσωσι.

Περιττόν, ὑποθέτω, νὰ σταθῶμεν ἐνώπιον τοῦ μικροῦ αὐτοῦ θεατριδίου, τὸ ὁποῖον περικλείει ὁλόκληρον μία καὶ μόνη ῥυπαρὰ σινδών, καὶ εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἀνοικτὴν θυρίδα κινοῦνται ἔνθεν κακεῖθεν δυὸ τρεῖς πλαγγόνες, συνδιαλεγόμεναι ἀκατανόητα διὰ τοῦ στόματος τοῦ κινοῦντος αὐτὰς θεατρώνου. Εἶνε τόσον ἀδέξιαι, ὥστε οὐδὲ νὰ δαρῶσι κἂν προσηκόντως δὲν κατορθόνουσιν. Ἂς προχωρήσωμεν. Ἂ! Ἰδοὺ εὐθὺς ἐν κάῤῥον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι διασκεδάζουσιν ἀναντιῤῥήτως, ἀδιαφοροῦντες ἂν διασκεδάζουν καὶ οἱ θεαταί των. Ἠλείφθησαν προχείρως ὅ,τι χρῶμα εἶχε πρόχειρον ὁ γείτων των βαφεύς, ἄλλος κυανοῦν, ἄλλος ἐρυθρόν, ἄλλος κίτρινον, καὶ ἄλλος ὀλιγαρκέστερος ὀλίγην ἀσβόλην ἀπὸ τῆς ἑστίας του. Ἐφόρεσαν ὅ,τι εὗρον· οἱ μὲν τὸ πάπλωμά των, οἱ δὲ τῶν συζύγων των τὰ φορέματα, ἄλλοι πίλους ὑψηλούς, καὶ ἄλλοι σπυρίδας ἀνεστραμμένας. Ἔζευξαν εἰς τὸ ταραχῶδές των ἅρμα ἓν ἔτι ἄλογον περιπλέον, ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοῦ ἕνα των σύντροφον, ὅστις σοβαρὸς καὶ ἀτάραχος ἐπιδεικνύει τὰς μέχρι μηροῦ γυμνὰς καὶ κιτρινοβαφεῖς ῥωμαλέας του κνήμας, καὶ ἀφοῦ δι' ὀλίγων ὀκάδων ῥητινίτου ἐκανόνισαν προσηκόντως τὴν ψυχικήν των διάθεσιν, ἐκίνησαν θριαμβευτικοί, ᾄδοντες καὶ ἀλαλάζοντες, οὐδόλως δὲ ἀνησυχοῦντες περὶ τοῦ παρισταμένου πλήθους, ὅπερ οὐδὲ νὰ κυττάξωσι κἂν καταδέχονται Δὲν εἰξεύρω διατί, ἀλλὰ μ' ἀρέσκουσιν οἱ μιλτοπάρειοι αὐτοὶ ἁρματηλάται. Οὐδὲν ἐμπαίζουσιν, οὐδ' ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐμπαίξωσι. Διασκεδάζουσι μόνον, διότι τοῦτο καὶ μόνον ἠθέλησαν, καὶ ἐννοοῦσι τὰς Ἀπόκρεω κατὰ τὴν ἀληθῆ καὶ φυσικὴν αὐτῶν σημασίαν, ἀπαράλλακτα ὅπως ἐννόουν τὰ Κρόνια των οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι. Τοὺς προτιμῶ μυριάκις τῶν ἀνόστων δομινοφόρων, δι' ὧν ὁ αὔξων πολιτισμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἡ ξενικὴ μίμησις ἀντικατέστησαν σήμερον τοὺς

παλαιοτέρους μακηδόνους, τοὺς κουδουνάτους, τοὺς διαβόλους, τοὺς ψαράδες καὶ τοὺς τουρκαλάδες.

Ὀλίγον περαιτέρω, ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Τραπέζης, παίζουσι τὰ πασίγνωστα ῥόπαλα. Τὰ γνωρίζεις βεβαίως ἐν πάσῃ αὐτῶν τῇ ἀηδίᾳ καὶ ῥυπαρότητι, ὥστε περιττὸν εἶνε νὰ σταματήσωμεν. Non guarda e passa· ἂς ῥίψωμεν δὲ μόνον, ἂν θέλῃς, μίαν δεκάραν εἰς τὸν τενεκὲν τοῦ θεατρώνου. Παρέκει προφαίνεται ἀπὸ τῆς παρόδου τῶν Ἁγίων Θεοδώρων τὸ γεγηρακὸς ἤδη ἀλλὰ παραδόξως ἀνανεωθὲν ἐφέτος Γαϊτανάκι. Κερδοσκοπικὴ καὶ αὐτὴ μεταμφίεσις, ὡς τὰ ῥόπαλα καὶ τὸ διὰ πλαγγόνων θέατρον, ἅτινα πρὸ μικροῦ ἀπηντήσαμεν. Διαφέρει δὲ μόνον κατὰ τοῦτο ἐκείνων, ὅτι οἱ θιασῶταί του εἶνε ἐφέτος καθαριώτερον καὶ εὐπρεπέστερον ἐνδυμένοι, μολονότι τὰ λευκὰ σανδάλια τῶν κυριῶν των, ὅσον εὐρείας καὶ ἂν ἔχωσι τὰς διαστάσεις, ὑποφέρουσι τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν ἔτι εὐρυτέρων ποδῶν τοὺς ὁποίους περικλείουσι.

Δόξα τῷ Θεῷ! Ἰδοὺ καὶ εἷς εὐφυὴς μασκαρᾶς. Εἶνε ἀψόγως ἐνδεδυμένος μελανὴν ἀναξυρίδα καὶ μελανὸν ἐπενδύτην, κομβωμένον μέχρι πώγωνος, φορεῖ ὑψηλὰ μέχρι γονάτων ὑποδήματα, φέρει πτερνιστῆρας ἠχηροὺς καὶ μεγάλους, καὶ κρατεῖ μάστιγα. Ἔχει τὸ ἦθος αὔταρκες καὶ τὸ βῆμα βαρύ, πάλλει δὲ τὴν μάστιγά του, ὡς ἄνθρωπος ἕτοιμος νὰ μαστίσῃ τὸν πρῶτον, οὗτινος ἤθελε τὸν δυσαρεστήσει τὸ ἦθος. Ἀντὶ παντὸς προσωπείου, καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁλόκληρον ὡραία καὶ ἐπιτυχεστάτη ὄνου κεφαλή. Μαντεύεις βεβαίως, τί ἤθελε νὰ σατυρίσῃ· πολὺ φοβοῦμαι ὅμως, μὴ τὸ μαντεύσωσι καὶ ἄλλοι ἐντὸς ὀλίγου, καὶ ὁ τολμηρὸς σατυριστὴς ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του μώλωπας φέρων πολλοὺς ἀπὸ τινὸς ἀρειμανίου χειρὸς καὶ καὶ μετάνοιαν πλείονα τῆς τόλμης του.

Ἂς προχωρῶμεν ἐν τούτοις, καταστέλλουσαι ὅσον δυνατὸν τὴν περιέργειάν μας, διότι τὸ πλῆθος εἶνε πυκνόν, καὶ τὸ ῥεῦμά του δὲν ἐπιτρέπει ἀνέτους παρατηρήσεις. Ἄλλως τε καὶ δὲν ἔχομεν τί περίεργον νὰ παρατηρήσωμεν. Οὔτε ὁ νεανίσκος αὐτός,

ὅστις θέλει δῆθεν νὰ σατυρίσῃ τοὺς γυναικείους συρμούς, καὶ περιεβλήθη πρὸς τοῦτο πᾶν δυνατὸν καὶ ἀκατονόμαστον ῥάκος· οὔτε οἱ ἐφ' ἁμάξης ἐκεῖνοι δύο, οἵτινες ἔκρυψαν τὰς μικρὰς των κεφαλὰς ἐντὸς μεγαλειτέρων ἐκ ναστοχάρτου, τὰς ὁποίας ἀναγκάζονται νὰ ὑποκρατῶσι διὰ τῶν χειρῶν των· οὔτε ὁ μεῖραξ αὐτός, ὅστις ἐφόρεσε πορφυροῦν ἐπώμιον καὶ πορφυρᾶν φενάκην καὶ διευθύνει μόνος του τὸ κομψόν του ἁμάξιον, εἶνε θεάματα παρατηρήσεως ἄξια. Ἂς κάμψωμεν λοιπὸν τὴν γωνίαν τῆς Ὡραίας Ἑλλάδος, καὶ ἂς τραπῶμεν τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ.

Πλῆθος συμπαγές, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μόλις κατορθόνει νὰ κινῆται ἡ δεξιᾶ πάντοτε βαίνουσα σειρὰ τῶν ἁμαξῶν, ἐξῶσται πλήρεις περιέργων, ἀλλ' οὐδ' εἷς σχεδὸν μετημφιεσμένος, ἐκτὸς τῶν ἐποχουμένων δομινοφόρων. Ἀδύνατον νὰ στραφῶμεν πρὸς τὰ ὀπίσω· ἂς ἀφήσωμεν νὰ μᾶς κινῇ τὸ ῥεῦμα.

Ἆ ! τέλος πάντων ἂς ἀναπνεύσωμεν ! ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Ἐδῶ ἠμποροῦμεν κἄπως νὰ κινηθῶμεν καὶ μόναι μας. Ἠμποροῦμεν δὲ καὶ νὰ σταθῶμεν εἰς καμμίαν γωνίαν, διὰ ν' ἀπολαύσωμεν τὴν χαριτωμένην θέαν τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ ἐπικηδείου ῥήτορος, ὅστις ὁτὲ μὲν ἐν περιπαθεῖ κατανύξει ὁτὲ δὲ μετὰ ζωηροῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐκφωνεῖ ἐπικήδειον λόγον εἰς τεθνεῶτα . . . . ὄνον, τὸν ὁποῖον σύρει μεθ' ἑαυτοῦ ἐντὸς κάῤῥου, καὶ ἐξαίρει τὰς πολυειδεῖς τοῦ μακαρίτου ὑπηρεσίας πρὸς τὴν πατρίδα. Σημείωσε καὶ αὐτὸν ὡς δεύτερον εὐφυᾶ μετημφιεσμένον, καὶ ἂς προχωρήσωμεν πρὸς τὴν ὁδὸν Σταδίου.

Τί εἶνε αὐτοί; Φουστανελλοφόροι ἀρειμανεῖς, πάλλοντες τὰ κυρτά των ξίφη, στρήφοντες τὸν μύστακά των, καὶ περικυκλοῦντες ἐν ἀλαλαγμῷ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, ὅστις ἱππεύων σοβαρώτατον ὄνον καὶ ἀνέτως ἐπὶ μαλακῶν προσκεφαλαίων ἀναπαυόμενος, ἀρκεῖται καπνίζων τὴν καπνοσύριγγά του ἐν πλήρει ψυχικῇ γαλήνῃ. Τίνα ἐκστρατείαν ἆρά γε παρωδεῖ ἡ κωμικὴ αὕτη πομπή; Τὸ παριστάμενον πλῆθος φαίνεται κατενθουσιασμένον. Φωνάζει,

ἐπευφημεῖ, κροτεῖ τὰς χεῖρας, καὶ κραυγάζει μετὰ παραφορᾶς τὴν φράσιν τοῦ συρμοῦ: Κόφ' το! Κόφ' το!

Ἀλλὰ τί λοιπὸν σημαίνει ἡ παράδοξος αὕτη φράσις; Οὐδὲν ἄλλο ἤ: Ἀρκεῖ! Φθάνει! Ἁρμόζει δὲν ἁρμόζει, ὁ λαὸς ὑποδέχεται δι' αὐτῆς καὶ συνοδεύει πάντα παρερχόμενον μετημφιεσμένον καὶ ἰδίως τοὺς κομψοὺς δομινοφόρους τῶν ἁμαξῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν φαίνεται ἀδίκως ἀποτεινομένη ἡ κραυγὴ τοῦ πλήθους. Εἶνε τόσον ἄνοστοι! τόσον ἄνοστοι!... Ἂν δὲ θέλῃς νὰ μάθῃς καὶ πόθεν ἡ καταγωγὴ τοῦ Κόφ' το, λυποῦμαι μὴ δυναμένη νὰ σοῦ μεταδώσω ἀκριβές τι καὶ ὁριστικόν. Συζήτησις γίνεται μεγάλη τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐν Ἀθήναις, γνῶμαι συγκρούονται πολλαὶ περὶ τῆς φύτρας καὶ ῥίζης τοῦ πράγματος, λογομαχία αὐτόχρημα βυζαντηνὴ ἀνεπτύχθη μεταξὺ τῶν ἁρμοδίων, ἀλλὰ δὲν κατωρθώθη ἔτι νὰ διαλευκανθῇ, ὡς λέγουσιν οἱ φιλόλογοι, τὸ ζήτημα. Πιθανώτατον φαίνεται, ὅτι ἀφορμὴν ἔδωκε πρώτην εἰς τὸ Κόφ' το γηραιός τις ἐφημεριδοπώλης, ἀγαπῶν ὑπερβολικὰ τὰ πνευματώδη ποτά, καὶ σταματῶν συχνὰ πυκνὰ πρὸς τῆς θύρας τῶν οἰνοπωλείων, ἵνα δροσίζῃ τὸν κουραζόμενον λάρυγγά του δι' ἀλλεπαλλήλων ῥακοποτίων. Τὰ ζιζάνια τῶν ὁδῶν, ἅτινα ἐβαπτίσθησαν προσφάτως ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον ὑποδηματοσμῆκται, — οἱ ἄλλως ἀμαθέστερον καὶ εὐνοητότερον λοῦστροι καλούμενοι, — ἤρχισαν φωνοῦντα Κόφ' το εἰς τὸν δυστυχῆ ἐφημεριδοπώλην, καὶ ἐκ τούτου ἡ φράσις. Ἄλλοι, ὡς προεῖπον, λέγουσιν ἄλλα· ἀλλ' ἡμεῖς καὶ αἱ δύο εἴμεθα ἀπερίεργοι, καὶ δὲν ἀνησυχοῦμεν, ἐννοεῖται, πολὺ πρὸς τὴν τύρβην τῶν πολυπραγμονούντων, εἰς τοὺς ὁποίους πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι πρέπει ἐπὶ τέλους, ἁρμοδιώτατα αὐτὴν τὴν φοράν, νὰ φωνήσῃ τις Κόφ 'το.

ΙΘ΄.

'Εν 'Αθήναις τῇ 2 Μαρτίου 1880.

Εἶνε σήμερον ἡ τελευταία Κυριακὴ τῶν 'Απόκρεω, καὶ ἡ πόλις ὁλόκληρος, μεταμφιεσθεῖσα σύσσωμος ἀπὸ τῆς χθὲς ἑσπέρας . . . καλύπτεται σήμερον διὰ παχείας χιόνος. Μετημφιέσθη, βλέπεις, ἡ πόλις ἀντὶ τῶν κατοίκων της, οἱ δὲ κάτοικοί της θρηνοῦσι καὶ ὀλοφύρονται καὶ κόπτονται καὶ βλασφημοῦσι, διότι ὁ καιρὸς ἐχάλασε τὰς διασκεδάσεις των.

'Αν ἀνῆκον εἰς τοὺς εὐλαβεῖς ἐκείνους καὶ θεοσεβεστάτους θεολόγους, οἵτινες προτείνουσι νὰ κρεμασθῇ ὁ καθηγητὴς Ζωχιός, διότι ἀναπτύσσει τὰς θεωρίας τοῦ Δαρβίνου ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς καθέδρας, καὶ τὸν πρόσφατον θάνατον χρηστοῦ ἀνδρὸς ἀπέδωκαν εἰς ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, τιμωρήσαντος δῆθεν τὸν ὑποστηρίζοντα τὴν διάλυσιν τῶν μοναστηριακῶν κηφηνείων, θὰ ἀπέδιδα καὶ ἐγὼ τὸν αἰφνίδιον αὐτὸν χειμῶνα εἰς ὀργὴν θεϊκήν, τιμωροῦσαν ἐπὶ τῇ παραλυσίᾳ των τοὺς ἀπὸ ἑνὸς ἤδη καὶ ἡμίσεος μηνὸς διασκεδάζοντας καὶ μὴ χορτάσαντας ἀκόμη 'Αθηναίους. Ἂν ἤμην μετεωρολόγος, θὰ ἔλεγον τὸ πρᾶγμα φυσικὸν καὶ προσδοκώμενον, συνδυάζουσα, ἐννοεῖται, τὸ βαρόμετρον καὶ τὰ μετεωρολογικὰ τηλεγραφήματα, τὰ ῥεύματα τῶν ἄνω καὶ κάτω στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαίρας, καὶ δὲν ἠξεύρω πόσα ἄλλα πράγματα ἀκόμη. 'Αλλ' οὐδὲν ἐκ τούτων εἶμαι, καὶ ἀρκοῦμαι ἑπομένως ὀδυρομένη καὶ ἐγὼ διὰ τὸν αἰφνίδιον αὐτὸν καὶ φοβερὸν χειμῶνα, ὅστις μᾶς περιετύλιξε διὰ μιᾶς εἰς σινδόνα λευκήν, καὶ ἐσαβάνωσεν οὕτως εἰπεῖν τὰς ἐφετεινὰς ἀπόκρεω, πρὶν ἀκόμη ξεψυχήσωσι.

Παράδοξος βεβαίως θὰ σοῦ φανῇ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιστολῆς μου, καὶ ἀπροσδόκητος ἡ ἀγγελία τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ἐκδόσεως χιόνος, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν ἀναχωρῶν ὁ Φεβρουάριος. Τί θὰ εἰ-

πῆς ὅμως, ὅταν μάθῃς ὅτι ἐντὸς μιᾶς καὶ μόνης ἑβδομάδος εἴχαμεν ὅλα τὰ εἴδη τῶν καιρῶν, αἰθρίαν καὶ ἥλιον, ἄνεμον καὶ βροχήν, χιόνα καὶ πάγους;

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν χαρὰ θεοῦ, ὡς λέγει ὁ λαός· ἥλιος λάμπων καὶ θερμαίνων, οὐρανὸς ἀθηναϊκός, καὶ πλῆθος φαιδρὸν εἰς τοὺς δρόμους. Τὴν Δευτέραν ἄνεμος φοβερός, καὶ τὴν νύκτα θύελλα ἀληθινή, ἀναρπάζουσα τὰς καπνοδόχας τῶν οἰκιῶν, ἐκριζοῦσα δένδρα καὶ ἀναποδογυρίζουσα τὰς κεράμους τῶν ὀρόφων. Τὴν Τρίτην . . . ἀλλοίμονον εἰς ὅσους ἐξῆλθον τῆς οἰκίας των! Οἱ πῖλοί των ἵπταντο ἐπὶ πτερύγων τοῦ βορρᾶ ὡς φύλλα φθινοπώρου, αἱ ῥάβδοι των ἐκυλίοντο εἰς τὰς ὁδοὺς ὡς κάρφη ἀχύρων, αἱ κνῆμαί των ἀπέμενον ἀδρανεῖς ἐν μέσῳ τοῦ πεζοδρομίου, καὶ ἡ ἀναπνοή των ἐκόπτετο ὡς ὑπὸ ἀντλίαν πνευματικήν. Τὴν τετάρτην καὶ τὴν πέμπτην ἡμέραι πάλιν φωτειναὶ καὶ χλιαραί, ἡμέραι ἔαρος, μεταγγίσασαι τὰς Ἀθήνας ὁλοκλήρους εἰς τὰς ἐξοχὰς τῶν περιχώρων καὶ τοὺς ἀγρούς, ὅπου τρυφερὸς ἐσείετο ὁ νεογενὴς χόρτος ὑπὸ τὴν μαλακὴν πνοὴν ἀνεπαισθήτου αὔρας. Ἔλεγέ τις ὅτι ὁ Μάϊος, ὠφελούμενος ἀπὸ τὰς Ἀπόκρεω, περιεφέρετο incognito εἰς τὴν χλοερὰν πεδιάδα, ὅπου εὐφυεῖς τινες ἀνεμῶναι τὸν ἐννόησαν καὶ προέκυψαν πρώϊμοι εἰς προϋπάντησίν του. Ἠπατᾶτο ὅμως ὅστις τὸ ἔλεγεν. Ἦτο ὁ Φεβρουάριος, ὁ ἐλεεινὸς καὶ δύστροπος Κουτσοφλέβαρος τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐμασκαρεύετο καὶ αὐτὸς προσωρινῶς καὶ ὑπεκρίνετο τὸν Μάϊον, ἀλλ' ἔμενεν ὅμως πάντοτε κατὰ βάθος ὁ παροιμιακὸς μὴν τοῦ ψύχους καὶ τοῦ βορρᾶ. Τὴν ἰδίαν εὐθὺς ἑσπέραν μᾶς ἔφερε βροχὴν παγετώδη, καὶ τὴν ἐπομένην πρωΐαν ἐλαφραὶ χιόνος νιφάδες ἀπεπειρῶντο νὰ στρώσωσι λευκὰς τῶν οἰκιῶν μας τὰς στέγας. Δὲν τὸ κατώρθωσαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλὰ τὸ κατώρθωσαν ὅμως τὴν ἐπομένην, καθ' ἣν ὁ ὁρίζων τῶν Ἀθηνῶν μετεβλήθη διὰ μιᾶς εἰς ὁρίζοντα τοῦ Βερολίνου, καὶ τὸ θερμόμετρον κατέβη εἰς 6 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν, καὶ αἱ μύται μας ἐκοκκίνησαν ὡς μήκωνες ἀνθηραί. Σήμερον τέλος ἐξυπνήσαμεν, καὶ αἱ Ἀθη-

ναι εἶχον τὴν ὄψιν πλακοῦντος ἀφρώδους, ἐκ τῶν ὡραίων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους, ἐνθυμεῖσαι, τόσον λαιμάργως ἄλλοτε κατεπίναμεν εἰς Ἁϊδελβέργην. Μιᾶς σπιθαμῆς, — ἀκούεις; — μιᾶς σπιθαμῆς εἶχε πάχος ἡ χιών· καὶ καθ' ἣν ὥραν σοῦ γράφω,

ἐν πέντε σισύραις ἐγκεκορδυλημένη,

πίπτει πάντοτε πυκνὴ καὶ ἁδρά, ὡς πίπτουσιν ἀπό τινος αἱ ἰδέαι πυκναὶ καὶ ἁδραὶ ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βουλευτηρίου, ὅπου θὰ ἔμαθες βέβαια ἐκ τῶν ἐφημερίδων, ὁποῖον ἡρωϊκὸν θόρυβον παρήγαγεν ἐσχάτως μία μας ὁμόφυλος, ἀνανεώσασα τὰς παραδόσεις τῆς παλαιᾶς ἀγορᾶς, καὶ τακτικὸν συνάψασα διάλογον ἀπὸ τῶν ἀκροατηρίων πρὸς τοὺς ἐν τῇ αἰθούσῃ . . . ἀγορεύοντας.

Φαντάζεσαι ὁποίαν λύπην, ὁποίαν ἀγανάκτησιν, ὁποίαν ἀπόγνωσιν παρήγαγεν ἡ παράδοξος αὕτη καὶ ἀπευκταία τοῦ χειμῶνος ἐμφάνισις ἐν τέλει τῶν ἀθηναϊκῶν Κρονίων. Ἐκτὸς ἴσως τῶν οἰκοδεσποτῶν καὶ τῶν ἀμφιτρυώνων, οἵτινες εὗρον εὐπρόσδεκτον ἀφορμὴν νὰ κλείσωσι τοὺς οἴκους των πρὸς τὸν βορρᾶν καὶ τούς... μετημφιεσμένους, πάντες οἱ ἄλλοι, οἱ θέλοντες νὰ χορεύσωσιν, οἱ θέλοντες νὰ μεταμφιεσθῶσιν, οἱ θέλοντες νὰ σεριανίσωσιν, οἱ θέλοντες νὰ ἴδωσι τέλος πάντων, εἶνε ἀπαρηγόρητοι. Δὲν σοῦ λέγω τὸ φυσοῦν καὶ δὲν κρυόνει, κατὰ τὴν παροιμίαν, καθότι περὶ τοῦ τελευταίου τούτου φροντίζει ὁ βορρᾶς καὶ ἡ χιών, ἀλλ' ἀναντιῤῥήτως τὸ φυσοῦν καὶ δὲν ζεσταίνεται. Δὲν ἐννοοῦν, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ διασκεδάσωσι τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τῶν Ἀπόκρεω, ἀφοῦ διεσκέδασαν ἤδη ἓξ ἄλλας Κυριακάς, καὶ ἓξ ἄλλα Σάββατα, καὶ ἓξ ἄλλας ἑβδομάδας. Καὶ πῶς διεσκέδασαν, καὶ πῶς μετημφιέσθησαν! Τὸ γνωρίζεις ἤδη ἀρκετά, διότι ὅλα μου τὰ γράμματα ἀπὸ δύο σχεδὸν μηνῶν δὲν ἦσαν ἄλλο τίποτε ἢ χρονικὰ τῶν ἀθηναϊκῶν διασκεδάσεων, καὶ χρονικὰ ἀτελῆ — σημείωσε, — διότι ἐν μέσῳ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐκείνου τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς τέρψεως, ὅπου ἐπὶ ἓξ ὅλας ἑβδομάδας ἔπλεεν ἀμέριμνος ἡ χο-

ρευτικὴ τῶν Ἀθηναίων κιβωτός, πολλὰς κατ' ἀνάγκην ἐλησμόνησα ἑσπερίδας καὶ πολλοὺς παρέλειψα χορούς. Οὔτε τὰς ὡραίας ἑσπερίδας τῆς Κυρίας Σ. σοῦ ἐμνημόνευσα, αἵτινες ἀνὰ πᾶσαν Δευτέραν συνεκέντρουν ἐντὸς πολυτελεστάτων αἰθουσῶν τὸ ἄνθος τοῦ ἀθηναϊκοῦ κόσμου, οὔτε τὰς συναστροφὰς τῆς Κυρίας Δ., ὅπου ὀλίγος μὲν ἀλλ' οἰκεῖος καὶ εὔθυμος ὅμιλος παρέτεινε μέχρι τῆς τετάρτης πρωϊνῆς ὥρας τὸ ταραχῶδες cotillon, οὔτε ἄλλας μεμονωμένας καὶ μικροτέρας νυκτερινὰς ὁμηγύρεις, τῶν ὁποίων καὶ τώρα πλέον, — κατόπιν ἑορτῆς — θ' ἀπέβαινε μακρὰ καὶ ἡ ἁπλῆ μόνον ἀπαρίθμησις.

Καὶ αὐτὴν ὅμως τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα, ἧς αἱ ἄπληστοι Ἀθῆναι θρηνοῦσι σήμερον χιονοσκεπεῖς τὴν τραγικὴν καταστροφήν, δὲν ἐμείναμεν ἄγευστοι πλακούντων οὐδὲ ἄποτοι λεμονάδων. Πλὴν τοῦ ὡραίου χοροῦ τῆς Κυρίας Λ., δι' οὗ φαιδρῶς ἑωρτάσθησαν οἱ πρόσφατοι ἀῤῥαβῶνες ζεύγους νεαροῦ, πλὴν τοῦ δευτέρου χοροῦ τῆς ἐν Πειραιεῖ Λέσχης, ὅστις ἐπέτυχεν, ὡς λέγεται, πολὺ περισσότερον τοῦ πρώτου, ἡ παρὰ τῇ Κυρίᾳ Ν. Σ. λαμπρὰ ἑσπερὶς τῆς παρελθούσης πέμπτης ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἡ μεγαλοπρεπεστέρα προπομπὴ τῶν ἐφετεινῶν ἀπόκρεω, καὶ ἀφῆκεν ἀνεξάλειπτον τὴν μαγευτικήν της ἐντύπωσιν εἰς πάντων τῶν προσκεκλημένων τὴν μνήμην. Οὔτε τῶν ὡραίων αἰθουσῶν ἡ πλήρης καλαισθησίας διακόσμησις, οὔτε ἡ χάρις τῶν κυριῶν καὶ τῶν ἐσθήτων αὐτῶν ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ περὶ πάντα τάξις καὶ εὐρυθμία, αἵτινες ἐμαρτύρουν ὅτι τοιούτρυ εἴδους ὑποδοχαὶ οὐδὲν ἦσαν τὸ ἀσύνηθες διὰ τοὺς οἰκοδεσπότας, οὔτε τὸ ὡραῖον διπλοῦν δεῖπνον καὶ τὸ πρωτοφανὲς διπλοῦν cotillon ἦσαν τὰ κύρια θέλγητρα τῆς μοναδικῆς ἐκείνης συναναστροφῆς. Ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἐπέλαμπε καὶ ἐζωογόνει καὶ ἐφαίδρυνε τὴν ὁμήγυριν ἡ ἀνέκφραστος ἐκείνη χάρις, ἧς ἡ οἰκοδέσποινα κατέχει τὸ μυστήριον, ἡ φυσικὴ ἐκείνη καὶ ἐγγενὴς οὕτως εἰπεῖν προσήνεια τοῦ ἤθους, τὸ ἀνεπιτήδευτον καὶ ὅμως διακεκριμένον τῶν τρόπων, ἡ ἁβρὰ ἐκείνη φιλοφροσύνη, ἥτις vous met si bien à votre aise, ὅπως λέγουσιν οἱ Γάλλοι,

καὶ ὅπως δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς ἀκόμη ἑλληνιστί, στερούμενοι πιθανῶς τὴν ἔκφρασιν διότι στερούμεθα ἐν γένει καὶ τὸ πρᾶγμα.

Ὡς πρὸς τοὺς μετημφιεσμένους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τοὺς θέλοντας νὰ μεταμφιεσθῶσι, μὴ νομίσῃς ὅτι τοὺς ἐζημίωσε καὶ πολὺ ἡ χθεσινὴ καὶ σημερινὴ χιών. Ἂν ἀπέκλεισεν αὐτοὺς ἀπὸ τὸν δρόμον, πρὸς μεγίστην λύπην τῶν κεχηναίων, οἵτινες μόνον πρὸς τὸν συννεφῆ οὐρανὸν δύνανται σήμερον ν' ἀποτείνωσι τὸ εὐφυές των Κόφ'το, ἤνοιξεν ὅμως εἰς αὐτοὺς τὰς οἰκίας, ὅπου ἑκόντες ἄκοντες ἀνοίγουσι τὰς θύρας των οἱ οἰκοδεσπόται πρὸς τὰ χιονόπαστα στίφη, ἅτινα, καίτοι ῥιγοῦντα καὶ τρέμοντα, ἐννοοῦσι νὰ ἀναπτύξωσιν ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τὸν πενιχρὸν τῆς εὐφυΐας των σπόρον. Τινὲς μάλιστα τῶν ἀμφιτρυώνων καὶ προσεκάλουν ἤδη πρὸ ἡμερῶν τοὺς κομψοὺς δομινοφόρους διὰ τῆς ἀνεκτιμήτου ταύτης φράσεως· «Αὔριον δεχόμεθα μασκαράδες. Ἔρχεσθε καὶ σεῖς;»

Ἐννοεῖς λοιπὸν τί ἔγεινε χθὲς τὴν νύκτα, καὶ τί θὰ γείνῃ πιθανώτατα καὶ ἀπόψε. Φαντάζεσαι ὁποία ποσότης εὐφυολογίας ἔχει νὰ δαπανηθῇ, καὶ πόσον θὰ διασκεδάσουν οἱ συνάγοντες ὑπὸ τὴν στέγην των τὰ πολύχρωμα ἐκεῖνα καὶ πολύστομα σμήνη, ἅτινα εἰσέρχονται, τρώγουσι, πίνουσι, χορεύουσι, λέγουσιν ὅ,τι φθάσωσιν, ἐντείνοντα μέχρι κρωγμοῦ τὴν φωνήν των, καὶ ἀπέρχονται ἄγνωστα καὶ κατευχαριστημένα.

Κατευχαριστημένα ; Ὄχι πάντοτε δυστυχῶς, διότι καὶ ἡ διασκέδασις αὐτὴ ἔχει ἐνίοτε τὴν σκιεράν της ὄψιν. Ἄκουσε, νὰ γελάσῃς. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εὐάριθμος ἀλλὰ φαιδρὰ δομινοφόρων ὁμὰς περιήρχετο ἑσπέραν τινὰ τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ζητοῦσα διασκέδασιν καὶ χορὸν εἰς πᾶσαν οἰκίαν, τῆς ὁποίας ἔβλεπε φωτισμένα τὰ παράθυρα. Τοιαύτη ἔτυχε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην καὶ οἰκία τις, ὅπου κατῴκει ἄλλοτε γνώριμον εἰς τοὺς φίλους μας πρόσωπον. Οἱ εὔθυμοι νυκτοπλάνητες εἶδον φῶς εἰς τὰ παράθυρα, ὑπέθεσαν φυσικῶς ὅτι ὁ φίλος των ἔδιδε συναναστροφήν, καὶ χωρίς τινος δισταγμοῦ ἐζήτησαν διὰ τοῦ ἁμαξηλάτου των τὴν ἄδειαν

νὰ ἀναβῶσιν. Ἡ ἄδεια, ἐννοεῖται, τοῖς ἐδόθη, καὶ μετ' ὀλίγον οἱ μετημφιεσμένοι μας εὑρίσκοντο ἐν μέσῳ ὁμηγύρεως κυρίων καὶ κυριῶν, τῶν ὁποίων . . . . παραδόξως οὐδένα κατώρθωσαν ν' ἀναγνωρίσωσιν. Οἱ θορυβωδῶς ὑποδεχθέντες αὐτοὺς εἶχον ἄψογον τὴν ἐνδυμασίαν, ἀλλ' οὐχὶ ἐντελῶς ἄψογον καὶ τὴν γλῶσσαν, οὐδὲ τοὺς τρόπους ὑπερβαλλόντως κοσμίους.

— Ποῦ διάβολον ἐπέσαμεν! ἐψιθύριζεν ὁ εἷς τῶν δομινοφόρων.

— Ποῦ εἶνε ὁ κύριος Λ ; ἔλεγεν ὁ ἄλλος, καὶ ἐννόει τὸν πρὸ τεσσάρων μηνῶν μετοικήσαντα οἰκοδεσπότην.

— Δὲν γνωρίζω ψυχήν ! παρετήρει τρίτος, καὶ πάντες ἔμενον βωβοὶ καὶ κατάπληκτοι, ὅτε εἷς τῶν χορευτῶν, ῥωμαλέος καὶ πορφυροῦς τὴν ὄψιν Ἡρακλῆς, πλησιάζει εἰς τὸν παρείσακτον ὅμιλον, καὶ ἐρωτᾷ διὰ βροντώδους φωνῆς·

— Ἔχετε ἄδειαν ;

— Βέβαια. Ἐζητήσαμεν ἄδειαν, πρὶν ἀναβοῦμεν.

— Καλὲ ἄδειαν ἀπὸ τὸν οἰκοκύρην . . . ἔχετε ;

— Δὲν εἰξεύρομεν ποῦ εἶνε ὁ οἰκοκύρης· ἡμεῖς ἐστείλαμεν τὸν ἀμαξᾶν μας, καὶ μᾶς εἶπεν ὅτι ειμποροῦμεν . . .

— Ἆ ! ἔτσι ; πολὺ καλά ! Καθίσατε παρακαλῶ !

Ἀλλὰ ποῦ νὰ καθίσουν οἱ φίλοι ! Τὰ πράγματα ἐλάμβανον ὄψιν παράδοξον καὶ ἱκανῶς ἀνησυχητικήν. Ὡς δροσιστικὰ προσεφέροντο εἰς τοὺς χορευτὰς ἀμύγδαλα, πορτοκάλλια καὶ ῥιζόγαλον μετὰ πολλῆς κανέλλας, ἡ δὲ ὀρχήστρα ἀποτελουμένη ἐκ δύο ζυγιῶν βιολίου καὶ μπουζουκίου ἤρχισε μέλπουσα συρτόν! Οὔτε ὁ χορὸς οὔτε τὰ δροσιστικὰ ἦσαν φαίνεται τῆς ὀρέξεώς των, ἐνῷ δὲ ἡ λοιπὴ ὁμήγυρις συνεκρότει περὶ τὴν αἴθουσαν τὸν ὀρχηστικόν της κύκλον, οἱ δομινοφόροι ἐτρέποντο ἀψοφητὶ ὡς φαντάσματα πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἡτοιμάζοντο ἤδη νὰ διαβῶσι τὴν φλιάν, ὅτε κυρία τις ἀποσπᾶται του συρτοῦ, τοποθετεῖται δίκην Κερβέρου πρὸ τῆς θύρας, καὶ ἐρωτᾷ ἐπιχαρίτως μειδιῶσα·

— Καὶ πῶς, κύριοι, ἔτσι θὰ φύγετε, χωρὶς νὰ ἰδοῦμεν τὰ χρυσᾶ σας μοῦτρα ;

— Ἀλλά, κυρία μου, ἀπαντᾷ εἷς τῶν νέων, ὅν εἶχε φαίνεται περισσότερον προσβάλει ὁ ἀπρεπὴς τοῦ προσώπου του χαρακτηρισμός, τὰ μοῦτρά μας ἔχουν, βλέπετε, μουτσούναις, καὶ ὁ ἀμαξᾶς μας μᾶς εἶπεν, ὅτι εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ μὴ ταὶς 'βγάλωμεν.

— Κὺρ Γιάννη! φωνεῖ τότε ἡ κυρία πρός τινα τῶν χορευτῶν, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν γίνεται! πρέπει κἄποιος νὰ βγάλῃ τὴν μάσκα του.

— Ἔννοια σας, κυρία Οὐρανία, λέγει σοβαρὸς προσερχόμενος ὁ πορφυροῦς τὴν ὄψιν Ἡρακλῆς. Ἔννοια σας! ἀφῆστε τὸ πρᾶγμα ἐπάνω μου, καὶ θὰ ἰδῆτε.

Στρεφόμενος δὲ πρὸς τοὺς δομινοφόρους, οἵτινες πολὺ πιθανῶς εἶχον ἀρχίσει νὰ ὀσφραίνωνται δυσάρεστα, παρατηρεῖ μεθ' ἱκανοῦ μεγαλείου·

— Ἡ κυρία ἔχει δίκαιον. Ἕνας τουλάχιστον ἀπὸ σᾶς πρέπει νὰ βγάλῃ τὴν μάσκα του.

— Ἀλλὰ ὁ ἀμαξᾶς μας . . .

— Ὁ ἀμαξᾶς σας, ὁ ἀμαξᾶς σας! Ποῦν' τος αὐτὸς ὁ ἀμαξᾶς σας;

— Νικόλα! κραυγάζει τότε στεντόρειον ἀπὸ τῆς κλίμακος εἷς τῶν μετημφιεσμένων, ἔλα γρήγορα ἐπάνω! Καὶ μετὰ στιγμὴν ἐμφανίζεται ὁ Νικόλας.

— Καλὸ 'ς τὸν κὺρ Νικόλα! φωνεῖ αἴφνης σύμπασα ἡ ὁμήγυρις, καὶ ὁ πορφυροῦς τὴν ὄψιν Ἡρακλῆς τῷ προσφέρει ποτήριον οἴνου.

— Τί σόϊ πρᾶγμα εἶν' αὐτοὶ οἱ λεβέντες; τὸν ἐρωτᾷ.

— Καλὰ παιδιά, κὺρ Γιάννη! 'Σ τὴν ὑγειά σας, ἀδέλφια, καὶ ὁ Θεὸς 'ς τὸ καλό!

— Ἆ ἔτσι; Πολὺ καλά, κύριοι! Εὐχαριστοῦμεν καὶ νὰ μᾶς συγχωρῆτε!

Οἱ φίλοι κατέβησαν, ἐννοεῖται, τὰς βαθμίδας ἀνὰ δύο, δὲν ἀναφέρει δὲ ἡ ἱστορία ἂν ἐξηκολούθησαν τὴν νυκτερινὴν αὐτῶν ἐκδρομήν.

Μαντεύεις τί εἶχε συμβῇ; Ὁ μάγειρος τοῦ οἰκοδεσπότου, λαβὼν παρὰ τοῦ κυρίου του τὴν ἄδειαν, εἶχε συγκαλέσει ἐν τῇ κενῇ οἰκίᾳ τοὺς συναδέλφους καὶ φίλους του εἰς χορόν. Τὰ λοιπὰ ἐξηγοῦνται.

Ἡ χιὼν ἔπαυσε νὰ πίπτῃ καθ' ἣν ὥραν κλείω τὴν ἐπιστολήν μου. Ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου, καὶ βλέπω σχεδὸν αἴθριον τὸν οὐρανόν. Φαντάσου, ἂν αὔριον εἶνε ὡραία ἡμέρα! Ἄς χαίρουν τὰ Κούλουμα καὶ τὸ Φάληρον.

Κ΄.

'Εν 'Αθήναις, τῇ 9 Μαρτίου 1880.

Δόξα τῷ Θεῷ καὶ προσκύνημα τῷ Κυρίῳ τῶν Δυνάμεων, ὅτι μᾶς ἀπήλλαξε τέλος πάντων τῆς φοβερᾶς βασάνου, ἥτις ὀνομάζεται ἐνδυμασία πρὸς χορόν, τῆς ἔτι φοβερωτέρας, ἥτις ὀνομάζεται χορός, καὶ τῆς φοβερωτάτης πασῶν, ἥτις ὀνομάζεται ἀγρυπνία μέχρι πρωΐας καὶ cotillon διαρκοῦν τέσσαρας ὥρας.

Ἡσυχάσαμεν ἐπὶ τέλους, ἀγαπητή μου φίλη, καὶ δυνάμεθα τώρα ἐν πάσῃ ἀνέσει, διὰ μετανοιῶν καὶ χαβιαροφαγίας, νὰ καθαρισθῶμεν ἀπὸ πάσης χορευτικῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ἀποπλύνωμεν πάντα τὰ ἀπὸ τῶν ἀπόκρεω καὶ τῶν μεταμφιέσεων κρίματα ἡμῶν. Θὰ τὸ κάμωμεν ὅμως ἆρά γε; Ἢ τοὐλάχιστον θὰ τὸ κάμωμεν ὅλαι; Ἀμφιβάλλω πολύ· καὶ θ' ἀμφιβάλῃς καὶ σὺ μαζή μου, ὅταν μάθῃς, ὅτι χθὲς ἀκόμη, σάββατον μόλις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, ἐχόρευον — ὄχι ἐγώ, Θεὸς φυλάξῃ! — ἀλλὰ πολλαὶ φίλαι μας . . . . μέχρις τῆς τρίτης μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Καὶ πῶς λοιπόν! Θ' ἀναφωνήσῃς βέβαια· δὲν ἐχόρτασαν ἐπὶ δύο ἤδη μῆνας sandwichs καὶ λεμονάδας; δὲν ἐκουράσθησαν οἱ πόδες των; δὲν ἐβαρύνθησαν οἱ ῥώθωνές των ῥοφῶντες καπνὸν κηρίων καὶ κονιορτόν; δὲν ἐβαρύνθησαν αἱ γλῶσ-

σαί των ὁμιλοῦσαι μεταξὺ δύο ἀντιχόρων περὶ βροχῆς καὶ ἡλίου, περὶ χειμῶνος καὶ αἰθρίας, περὶ ὑπουργικῆς κρίσεως καὶ Κωστοπούλου, περὶ τῆς ὁδοῦ Πατήσιων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήμαματος; Ὄχι, ἀγαπητή μου! οὔτε ἐκουράσθησαν, οὔτε ἐβαρύνθησαν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου τὸ φοβερὸν χθεσινὸν πραξικόπημα, τὸ ὁποῖον, ὡς μανθάνω, πρόκειται νὰ ἐπακολουθήσωσι καὶ ἄλλα ὅμοια ἐντὸς ὀλίγου. Δὲν ἠξεύρω, ἂν ὁ κόσμος ἐν γένει ἐλωλάθη ἐφέτος, ἢ ἐγὼ παραδόξως πρεσβυτίζω. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε, ὅτι ἡ μανία τῶν διασκεδάσεων, τῶν ἑσπερίδων καὶ τῶν χορῶν δὲν ἐξεθύμανεν ἀκόμη, μ' ὅλον τὸ δυσάρεστον douche, τὸ ὁποῖον ἔρριψε κατὰ τῶν κεφαλῶν μας ὁ ἀνεκδιήγητος χειμὼν τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος. Οὕτω δέ, μολονότι κ' ἐφέτος καθ' ὅλους τοὺς τύπους ἑωρτάσαμεν τὰ Κούλουμα, μολονότι, ὡς ἐμάντευον εἰς τὸ τέλος τῆς παρελθούσης μου ἐπιστολῆς, ἠθρίασεν αἴφνης τὴν Καθαρὰν Δευτέραν ὁ καιρός, οἱονεὶ ἀπὸ σκοποῦ καταδεικνύων, ὅτι ἐτραχύνθη μὲν ἵνα κόψῃ τὰς ἁμαρτωλὰς ἡμῶν διασκεδάσεις, ἐγλυκάνθη δὲ πάλιν ἐν μιᾷ νυκτί, ἵνα καλέσῃ ἡμᾶς εἰς πανηγυρικὴν προϋπάντησιν τῶν νηστειῶν καὶ τῆς μετανοίας, ἡμεῖς ὅμως οὐ βουλόμεθα συνιέναι, οὔτε σημεῖα ἐκτιμῶμεν οὔτε οἰωνούς, ἐμμένομεν δὲ σκληροτράχηλοι εἰς τὴν παραλυσίαν, καὶ ὁ Θεὸς πλέον . . . . ἐλεήσαι καὶ οἰκτειρήσαι ἡμᾶς. Αὐτὰ δὲ περίπου ἔλεγε καὶ σήμερον ἐν πολλῇ κατανύξει καλοθρεμμένος τις ἱεροκήρυξ, ὅστις ἐφρόντισεν ἐπὶ τέλους νὰ μνημονεύσῃ ἐπιδεξίως πρὸς τοὺς ἀκροατάς του καὶ μικρόν τι αὐτοῦ συγγραμμάτιον, ὁρίζων συνάμα καὶ τὸ βιβλιοπωλεῖον, ὅπου ἠδύνατο νὰ τὸ ἀγοράσῃ ὁ βουλόμενος πρὸς ψυχικὴν αὐτοῦ οἰκοδομήν, ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς. Γνωρίζετε σεῖς αὐτοῦ, ἐν Παρισίοις, τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς Réclame, τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει, ὡς βλέπεις, πᾶν ὅ,τι ὁμοειδὲς ἐπενόησαν μέχρι τοῦδε οἱ Ἀμερικανοί;

Οὐχ ἧττον, μολονότι καὶ νηστεύοντες χορεύομεν, μολονότι καὶ μετανοοῦντες ἐν τεσσαρακοστῇ διασκεδάζομεν ὡς ἐν ἀπόκρεω, ἐσπεύσαμεν ὅμως ὡς ἄνθρωποι κατ' ἐξοχὴν τυπικοὶ ν' ἀποχαι-

ρετίσωμεν δῆθεν τὰ Κρόνια καὶ πᾶσαν τὴν πομπὴν αὐτῶν, ἄλλοι μὲν εἰς τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ Φάληρον. Ἐννοεῖς, ὅτι ἀφότου ἡ ἀκτὴ τοῦ νέου Φαλήρου ἤρχισε νὰ κάμνῃ ἀνταγωνισμὸν εἰς τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὁ κόσμος τῶν καθαυτὸ Κουλούμων ἔγεινεν ἀραιότερος καὶ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐλαττοῦται. Μάτην ἤθελέ τις καὶ ἐφέτος ἀναζητήσει ἐπὶ τῶν γραφικῶν καίτοι φαλακρῶν λόφων, οἵτινες δεσπόζουσι τῶν ὀχθῶν τοῦ ξηροῦ Ἰλισσοῦ, τὰς ποικίλας ἐκείνας συστάδας τῶν σταυροποδητὶ καθημένων πέριξ τρυβλίου ἐλαιῶν, κρομμύων, θριδάκων καὶ τῆς ἀπαραιτήτου πλώσκας· μάτην ἤθελέ τις ζητήσει τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα καὶ παροιμιακὰ ὄρη τῶν στραγαλίων, ἅτινα ἔφρασσε κυκλοειδὴς πορτοκαλλίων παράταξις, καὶ τὸ ἀπειράριθμον τάγμα τῶν κουλουρτζήδων, πέριξ τῶν ὁποίων ἐσκίρτων ἐκ χαρᾶς τῶν νηπίων τὰ ῥοδοπάρεια στίφη, καὶ τοὺς σκοροδοστεφεῖς βιολιστάς, καὶ τοὺς ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς των φέροντας τὴν προσωπίδα μετημφιεσμένους, καὶ τῶν ὑπὸ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπιείου ὀρχουμένων παλληκαρίων τὸν ὅμιλον, καὶ τὸ πυκνόν, πυκνότατον ἐκεῖνο πλῆθος τῶν θεατῶν, οἵτινες κατέκλυζον τὸν πέριξ χῶρον, δίκην μυρμήκων στρατιᾶς. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ παλαιά, ὅλη ἐκείνη ἡ φαιδρὰ ἀληθῶς πανήγυρις, ἥτις ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἀντεῖχεν ἐπίμονος εἰς πᾶν ἐκκλησιαστικὸν ἀνάθεμα καὶ πᾶσαν ἐπισκοπικὴν προγραφήν, παρῆλθε πλέον σήμερον ἀνεπιστρεπτεί, καὶ ὅ,τι δὲν κατώρθωσεν ἡ ἐκκλησία κατώρθωσεν οὕτως εἰπεῖν ὁ πολιτισμός. Λέγω οὕτως εἰπεῖν, διότι μετέθηκεν ἁπλῶς ὅ,τι μάτην ἐκείνη προσεπάθει νὰ ἐξοντώσῃ. Δὲν γίνεται πλέον εἰς τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ προσκύνημα τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας, ἀλλὰ γίνεται ὅμως ἀπὸ πέντε ἤδη ἐτῶν εἰς τὸ Φάληρον. Εἰς τοὺς λόφους τοῦ Ἰλισσοῦ ἀπέμειναν πιστοὶ ἀποδημηταὶ ὀλίγιστοι μόνον, μὴ πολιτισμένοι καὶ εἰς τὰς κατωτέρας τοῦ λαοῦ τάξεις ἀνήκοντες. Αὐτοὶ μεταφέρουσιν ἀκόμη ἐκεῖ, ὡς εἶχον μεταφέρει τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν, τὰς ἐλαίας των καὶ τὰ σκόροδά των καὶ τὰ πενιχρά των ὄστρεα καὶ τὸν ἀπαραί-

τητον ῥητινίτην, καὶ τραγουδοῦσιν ἀκόμη εὔθυμοι, καὶ χορεύουσι πρὸς τὸν ἦχον βραχνοῦ τινος καὶ παραχόρδου βιολίου. Ἀλλ' εἶνε ὀλίγοι δυστυχῶς, ὡς εἶνε ὀλίγοι καὶ οἱ θεαταί των. Οἱ πολλοί, ὧν ἡ πολιτιζομένη καὶ νεωτερίζουσα στρατιὰ πληθύνεται ὁσημέραι, καταβαίνουσιν εἰς τὸ Φάληρον, ὅπου ὑπάρχει ἑστιατόριον τῆς Ἑταιρίας τοῦ σιδηροδρόμου, ὅπου ὑπάρχει καφενεῖον, ὅπου κτίζονται μέγαρα ἐξοχικά, ὅπου δύναταί τις τέλος νὰ περιπατήσῃ ὥρας ὁλοκλήρους εἰς διακοσίων μέτρων ἔκτασιν, θαυμάζων τὰς πασσαλοστοιχίας, ἃς οἱ φαληρισταὶ ἀποκαλοῦσι κήπους, τὸ μελαγχολικὸν παράπηγμα, ὅπερ τὸ θέρος ὀνομάζεται θέατρον, καί . . . . . τὴν περίεργον ἀνεμαντλίαν, ἥτις ὡς γίγαντος σκελετὸς ἀναπτύσσει πρὸς τὴν θαλασσίαν αὔραν τὰς ἐρυθράς της πτέρυγας. Τὰ πολλὰ ταῦτα καὶ ποικίλα θέλγητρα τοῦ Φαλήρου, εἰς τὰ ὁποῖα μὴ λησμονήσῃς νὰ προσθέσῃς τὸ μέγιστον ἐκεῖνο, ὅπερ συνοψίζουσιν αἱ γαλλικαὶ λέξεις: **voir et être vu**, συγκαλοῦσι συνήθως τὴν Καθαρὰν Δευτέραν παρὰ τὸν φαληρικὸν αἰγιαλὸν τὸν οὕτω καλούμενον καλὸν κόσμον τῶν Ἀθηνῶν, ὅστις, ἀφοῦ περιπατήσῃ ὥρας τινάς, καὶ ἀκούσῃ ῥακένδυτόν τινα καὶ ἄνιπτον Ἰταλόπαιδα παίζοντα διὰ τῆς ἅρπας του τὴν **Mandolinata** καὶ τὴν **Stella Confidente**, ἐπιστρέφει οἴκαδε κατευχαριστημένος, καὶ διηγεῖται τὴν ἐπιοῦσαν ὅτι ἐπέρασε θαυμάσια εἰς τὸ Φάληρον. Ἐφέτος ὅμως καὶ τοῦ Φαλήρου τὰ Κούλουμα ἦσαν πενιχρὰ καὶ μέτρια. Ὁ κόσμος ἦτο ὀλίγος, ἴσως διότι ὁ ἄφθονος πηλὸς τῶν ὁδῶν ἐμπόδισε τοὺς περισσοτέρους νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἀπὸ τῆς οἰκίας των εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ὁδοιπορίαν, πολὺ μακροτέραν καὶ δυσαρεστοτέραν τῆς ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ εἰς τὸ Φάληρον· τὸ δὲ ἑστιατόριον τοῦ σιδηροδρόμου ἦτο κλειστόν, διότι πιθανῶς ἡ χιὼν τῆς προτεραίας εἶχε παγώσει τοὺς κερδοσκοπικοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ξενοδόχου. Οὕτω πᾶσαι αἱ διασκεδάσεις, τὰς ὁποίας πρὸ μικροῦ ἀνέφερα, ἔγειναν μέν, ἀλλ' ἔγειναν κατὰ πολὺ μικροτέρας διαστάσεις, καὶ ὡς **greatest attraction** τῆς ἡμέρας ἔμεινεν ἡ ἀνεμαντλία τοῦ σιδηροδρόμου, ἥτις ἀντικατέστησεν ἀπὸ

τινων μηνῶν τὸ δυστυχὲς ὀνάριον, οὗτινος οἱ ἀφιλοκερδεῖς ἀγῶνες ἐπότιζον ἄλλοτε τὸν κῆπον τῆς Ἑταιρείας.

Θέλεις τώρα καὶ ἓν νέον; Ἔφθασε προχθὲς ὁ ἰταλικὸς μελοδραματικὸς θίασος, ὅστις πρόκειται νὰ τέρψῃ τὰ ἀθηναϊκὰ ὦτα κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ χειμερινοῦ θεάτρου. Λέγεται δὲ ἤδη περὶ αὐτοῦ ὅτι ἡ πρώτη κυρία εἶνε . . . . πολὺ ὡραία. Σὺ θὰ ἐρωτήσῃς ἴσως, ἂν τραγουδεῖ εὔμορφα. Περὶ τούτου οὐδεὶς ἔγεινε λόγος μέχρι τοῦδε ὑπὸ τοῦ φιλομούσου κοινοῦ.

Ἆ! ἀλήθεια· ὀλίγου δεῖν νὰ λησμονήσω καὶ ἓν ἄλλο νέον. Ἔπεσε τὸ Ὑπουργεῖον.

ΠΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΟΥΤΟΣ,

ΛΙΤΟΤΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ*)

Ὁ ἀναγινώσκων τὰς τέσσαρας ταύτας λέξεις τῆς ἐπιγραφῆς τῆς προκειμένης μελέτης θέλει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συνάψει αὐτὰς φυσικῶς καὶ κατὰ τάξιν ἀνὰ δύο, τὴν μὲν πτωχείαν μετὰ τῆς λιτότητος, τὴν πολυτέλειαν δὲ μετὰ τοῦ πλούτου. Σκεπτόμενος βεβαίως κατὰ λογικωτάτην ἀκρίβειαν, ὅτι οἱ νεοφανεῖς ἀσπάραγοι τιμῶνται τριῶν δραχμῶν κατὰ δέσμην, ὅτι οἱ ἀσπάραγοι εἶνε λίχνευμα μᾶλλον ἢ φαγητόν, καὶ ὅτι τὰ λιχνεύματα προϋποθέτουσι τὰ φαγητά, θέλει συμπεραίνει, κατὰ λογικωτάτην ἐπίσης ἀκρίβειαν, ὅτι ἐκεῖνοι μόνον δύνανται νὰ τρώγωσι καὶ τρώγουσι συνήθως νεοφανεῖς ἀσπαράγους, ὅσοι περισσεύουσι φαγητοῦ καὶ ἀφθονοῦσιν, ἐννοεῖται, χρήματος. Περὶ ὀρέξεως δὲν πρόκειται, καθότι ἡ ὄρεξις τῶν προσφάτων ἀσπαράγων δὲν εἶνε προνόμιον ἐξαιρετικὸν τάξεώς τινος ἀνθρώπων, καὶ ἂν ἡ μοῖρα ἐδημιούργησε διάφορα τὰ βαλάντια καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, ἡ φύσις ὅμως ἐδημιούργησεν ὁμοίους τοὺς οὐρανίσκους τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁμοίους σχεδὸν αὐτῶν τοὺς στομάχους. Ἂν δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς λογικῆς ἀκριβείας ἐξακολουθήσῃ σκεπτόμενος ὁ ἡμέτερος ἀναγνώστης, θέλει ἐπίσης σκεφθῇ, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ μεταξωταὶ ἐσθῆτες καὶ τὰ τρίχαπτα εἶνε ἀκριβαὶ συνήθως καὶ βαρύτιμοι, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ φορῶσιν αὐτὰς εἰμὴ μόνον τῶν πλουσίων αἱ γυναῖκες, ἐκείνων δηλαδή, οἵτινες τοσοῦτον ἔχουσι στρογγύλον τὸ πουγγίον αὐτῶν, ὥστε, ἀφοῦ φάγωσι μέχρι κόρου προσφάτους ἀσπαράγους, δύναν-

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἑστίᾳ τοῦ ἔτους 1878.

ται νὰ ἐνδύσωσι καὶ τὰς συζύγους αὐτῶν μέχρι κόρου δι' ἐσθήτων μεταξωτῶν.

Τὰς σκέψεις ταύτας ἐπιβάλλει ἡ λογική· καὶ δι' αὐτὸ ἐλέγομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ λογικὸς ἡμῶν ἀναγνώστης θέλει συνάψει τὸν πλοῦτον μετὰ τῆς πολυτελείας καὶ τὴν πτωχείαν μετὰ τῆς λιτότητος, ἀναλογιζόμενος καὶ συμπεραίνων, ὅτι, ὅπως ἡ πολυτέλεια εἶνε ἀκολούθημα τοῦ πλούτου, οὕτω καὶ ἡ λιτότης εἶνε τῆς πτωχείας ἀνάγκη. Δυστυχῶς ὅμως ἡ λογικὴ δὲν συμφωνεῖ πάντοτε καὶ πανταχοῦ πρὸς τὰ πράγματα· ἐν Ἑλλάδι δὲ ἰδίως, καὶ μάλιστα ἐν Ἀθήναις, ψεύδει συνήθως ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια τὴν αὐστηρότητα τῆς λογικῆς. Εἶνε δὲ φυσικὴ ἡ τοιαύτη παρ' ἡμῖν ἀνωμαλία, οὐδὲ πρέπει νὰ ξενίζῃ τὸν προσεκτικὸν παρατηρητήν. Ὅπως τὰ ἐν ζυμώσει διατελοῦντα ῥευστὰ φέρουσι συνήθως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ὅλην ἐκείνην τὴν ἰλύν, ἥτις εἰς τρύγα μεταβαλλομένη θέλει μετ' ὀλίγον καταβῇ εἰς τὸν πυθμένα — τὴν φυσικὴν αὐτῆς θέσιν, — οὕτω καὶ εἰς τὰς ἀστάτους καὶ ζυμουμένας ἔτι κοινωνίας ἀνατρέπεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ φυσικὴ τῶν πραγμάτων θέσις, καὶ πολλὰ γίνονται ἄνω κάτω, καὶ ἀπορεῖ πρὸς τὸ παράδοξον ὁ ἐπιπολαίως τὰ πράγματα μελετῶν. Τοιοῦτό τι συμβαίνει σήμερον καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἰδίως δὲ τῇ Ἀθηναϊκῇ, ἥτις ὡς πρωτευούσης κοινωνία οὐ μόνον εὐλόγως ἀξιοῖ νὰ νομοθετῇ καὶ διὰ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἤρχισεν ἀπό τινος πράγματι νὰ γίνεται πρότυπον τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἡ ἀνατροπὴ αὕτη τῆς φυσικῆς τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἀναπτύξεως εἶνε δυστύχημα πάντως ὅπου καὶ ἂν ἐπέλθῃ, πολὺ δὲ μεῖζον καὶ λυπηρότερον ἀναντιῤῥήτως, ὁσάκις ἐπέρχεται εἰς ἔθνη μικρά, εἰς πολιτείας πτωχὰς καὶ μόλις τὴν βρεφικὴν αὐτῶν ἡλικίαν καταλιπούσας. Τοιαύτη νηπιώδης ἔτι κοινωνία εἶνε ἡ ἑλληνική, καὶ διὰ τοῦτο μέγα δι' αὐτὴν δύναται νὰ κληθῇ δυστύχημα τὸ φαινόμενον ἐκεῖνο, περὶ οὗ ἐπιλαμβανόμεθα νὰ ἀνακοινώσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ὀλίγας σκέψεις καὶ παρατηρήσεις.

Ἡ πολυτέλεια ἐκρίθη πάντοτε καὶ κρίνεται σήμερον ἔτι δια-

φόρως καὶ ποικίλως ὑπὸ τῶν κοινωνιολόγων. Πολλοὶ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν λέπραν ἐν πάσῃ οἱαδήποτε περιπτώσει, καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς πλουσίοις, καὶ τὴν καταδικάζουσιν ἀνεπιφυλάκτως, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι ἡ ἐφ' ἃ μὴ δεῖ δαπάνη, ἡ θεραπεία οὐχὶ πραγματικῶν ἀλλ' ἀνυπάρκτων, συνθηματικῶν καὶ φαντασιωδῶν μόνον ἀναγκῶν, καὶ αὐτὴ τέλος ἡ ἐκ τοῦ περιττοῦ τῶν περιττῶν προμήθεια εἶνε νόσημα κοινωνικόν, παραλύον τὰ νεῦρα καὶ τὴν παραγωγικὴν δύναμιν τῶν ἐθνῶν, μαραῖνον τὰ εὐγενῆ των αἰσθήματα, καταστρέφον διὰ τῆς ἁβροδιαίτης τὸ γενναῖον τοῦ φρονήματος καὶ ἀποπνῖγον ἐν ἐκείναις μάλιστα ταῖς πολιτείαις, ὅσων ὁ ἐθνικὸς προορισμὸς διατελεῖ ἔτι ἀνεκπλήρωτος, πᾶσαν περὶ τοῦ μέλλοντος σκέψιν καὶ πᾶσαν περὶ ἐθνικοῦ μεγαλείου μέριμναν.

Ἄλλοι δὲ τοὐναντίον, οὐχὶ δυστυχῶς οἱ ἀσημότεροι οὔτε οἱ ὀλιγώτερον ἔχοντες τὸ κῦρος τοῦ λόγου, ἀντιδοξοῦσιν ὅτι ἡ πολυτέλεια εἶνε οὐ μόνον ἀνάγκη τῶν πλουσίων κοινωνιῶν, ἀλλ' αὐτόχρημα καθῆκον τῶν εὐπορούντων.

Ἡ πολυτέλεια, λέγουσιν οὗτοι, ἀνοίγει πόρους εἰς τὴν βιομηχανικὴν τῶν ἐθνῶν παραγωγήν, προκαλοῦσα τὴν ἅμιλλαν τῶν βιομηχάνων καὶ κεντρίζουσα τὴν ἐφευρετικότητα τοῦ πνεύματός των, ἀσχολοῦσα τὰς ἐργατικὰς δυνάμεις τῆς πολιτείας, πληροῦσα ἐκ τοῦ περισσεύματος τῶν πλουσίων ταμείων τὸ κενὸν τοῦ πτωχοῦ βαλαντίου, καὶ διατιθεμένη τὰ ψιχία τῆς ἀφθονούσης τραπέζης εἰς χορτασμὸν τοῦ πεινῶντος πένητος.

Ἀλλ' ὁπωσδήποτε καὶ ἂν κρίνωσι περὶ τῆς πολυτελείας οἱ περὶ τὰς κοινωνίας σήμερον φιλοσοφοῦντες, αἱ περὶ αὐτῶν κρίσεις των δὲν ἀνάγονται εἰς τὸ προκείμενον ἡμῶν θέμα τοῦ λόγου, καθότι περιστρέφονται εἰς τὴν εὔλογον καὶ φυσικὴν καὶ εὐεξήγητον πολυτέλειαν, τὴν ἐκ τοῦ περιττοῦ πολυτέλειαν τῶν εὐπόρων καὶ πλουσίων. Τὸ νὰ δαπανᾷ ὁ πλούσιος ὅσα καὶ ὅπου καὶ ὅπως θέλει, εἶνε λίαν φυσικόν. Δὲν βλάπτει μὲν ἑαυτόν, ὠφελεῖ δὲ μᾶλλον ἢ ζημιοῖ, ἀμέσως τοὐλάχιστον, τοὺς ἄλλους. Κάμνει μὲν τὴν ἐπίδειξίν του, διότι τέλος πάντων εἶνε κύριος νὰ ζῇ κάλλιον τῶν

ἄλλων, νὰ τρώγῃ ὅ,τι θέλει, νὰ ἐνδύεται ὅπως θέλῃ, νὰ ἔχῃ ἁμάξας καὶ θεωρεῖα, νὰ δίδῃ γεύματα καὶ χορούς· ἀλλ' ἡ ἐπίδειξις αὕτη, ὅσον αὐστηρῶς καὶ ἂν κριθῇ ὑπὸ βαθυτέραν ἠθικολογικὴν ἔποψιν, δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς κοινωνικὸν ἔγκλημα, ἐν μέσῳ τοὐλάχιστον μεγάλων καὶ κατηρτισμένων κοινωνιῶν, ὅπου καὶ αἱ κοινωνικαὶ κλάσεις εἰσὶν ἀκριβῶς καὶ δυσυπερβάτως διακεκριμέναι, καὶ ὁ τῆς μιμήσεως πειρασμὸς δὲν εἶνε πλέον νόσημα κοινωνικόν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει οὐ μόνον γνωρίζουσι τί εἶνε καὶ τί ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ λησμονήσωσιν ἐνίοτε, ἀναγκάζονται νὰ τὸ ἐνθυμηθῶσιν ὑπὸ τὴν χλεύην καὶ τὴν ἐπιτακτικὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης.

Παρ' ἡμῖν ὅμως σπανίζει μεγάλως ἡ φυσικὴ ἐκείνη καὶ εὔλογος πολυτέλεια, ἀφθονεῖ δὲ τοὐναντίον ἡ ἄλογος καὶ ἡ παράδοξος. Παρ' ἡμῖν δαπανῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀφθόνως καὶ σπατάλως οἱ δυσαναλόγους πρὸς την σπατάλην ταύτην ἔχοντες τοὺς οἰκονομικοὺς αὐτῶν πόρους, οἱ πτωχοὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἢ κἂν μετρίας περιουσίας ἄνθρωποι, οἱ πλούσιοι δὲ τοὐναντίον φειδωλεύονται καὶ χρηματίζονται ἔτι μᾶλλον.

Πλὴν ὀλίγων, ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, αἵτινες παρέχουσιν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ τὸ θέαμα τῆς ἐλλόγου πολυτελείας, ὁ πλοῦτος ἐν Ἑλλάδι σπανίως που συναντᾶται μετ' αὐτῆς, καὶ ἂν που συναντηθῇ, ἀφορμὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς τοιαύτης συμπτώσεως εἶνε ἡ ὀψιμότης τοῦ πλούτου, ἢ ἐπιδείξεως πυρετός, ἢ κενόδοξον σχέδιον πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς προαγωγῆς. Οὐδὲν σχεδὸν ἀπαντᾷ τις παρ' ἡμῖν παράδειγμα τοῦ σοβαροῦ ἐκείνου, τοῦ ἑαυτὸν σεβομένου καὶ τὴν ἀποστολήν του συνειδότος πλούτου, ὅστις ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι τῶν εὐρωπαϊκῶν κοινωνιῶν μεταβάλλει σχεδὸν πάντοτε τοὺς οἴκους τῶν πλουσίων διὰ τῆς λογικῆς καὶ εὐκόσμου πολυτελείας εἰς κυψέλας εὐεργετικάς, ἀφ' ὧν οὐ μόνον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως σιτίζεται κόσμος ὁλόκληρος ἐργατικὸς καὶ βιομήχανος, ἀλλὰ καὶ ἄλλος κόσμος, ἀνώτερος μὲν διανοητικῶς ἀλλὰ πενιχρὸν παρὰ τῆς μοίρας λαχὼν τοῦ χρήματος τὸ τά-

λαντον, ἀποδέχεται φῶς καὶ θερμότητα, ἐμψύχωσιν ὑλικὴν καὶ νοήμονα ὑποστήριξιν. Σπάνιον δυστυχῶς εὕρημα εἶνε παρ' ἡμῖν ἔστω καὶ πενιχρά τις βιβλιοθήκη εἰς οἶκον πλουσίου, ἔτι δὲ σπανιώτερον πινακοθήκη ἐξ ὀλίγων ἀλλὰ καλῶν εἰκόνων ἢ εὔμορφόν τι γλυπτικὸν καλλιτέχνημα. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐξωτερικὰ καὶ καταφανέστερα τοῦ πλούτου δείγματα, τὰ ἀνετωτέραν μὲν τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὑλικοῦ βίου μαρτυροῦντα, κατελέγχοντα δὲ συνάμα καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς φυσικῆς ἐκείνης ἀνάγκης τοῦ πλούτου εἰς μετάδοσιν αὐτοῦ καὶ κοινολόγησιν, εἶνε ἐπίσης σπάνια ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἤ, ἂν που ἀναφαίνωνται, ὑπεμφαίνουσιν, οὐχὶ τὴν εἰλικρινῆ ἐκείνην πολυτέλειαν τῶν πλουσίων, ἀλλὰ τὸν τῦφον μᾶλλον καὶ τὸν ἐπιδεικτικὸν πυρετὸν τῶν ὀψιπλούτων.

Τί τοῦτο βλάπτει; ἴσως ἐρωτήσῃ τις. Οὐδέν, ἀποκρινόμεθα, οὐδὲ μνημονεύομεν τοῦ πράγματος ὅπως τὸ κατακρίνωμεν. Εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι est modus in rebus, ἤτοι ὅτι τὸ καλὸν οὐκ ἔστι καλὸν ἐὰν μὴ καλῶς γένηται, καὶ ὅτι ἑπομένως καὶ αὐτὴ ἡ τῶν πλουσίων πολυτέλεια, κακῶς γινομένη, ζημιοῖ μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ τὴν κοινωνίαν, διότι καὶ τὸν φθόνον κινεῖ, καὶ τῆς μιμήσεως τὸν πειρασμὸν διεγείρει, καὶ εἰς εὐολίσθους παράγει ἀτραποὺς τοὺς ἀνοήτους. Ἀλλὰ τέλος πάντων, τί μᾶς μέλει, δύνανται εὐλόγως νὰ παρατηρήσωσιν οἱ οὕτω δαπανῶντες πλούσιοι, τί μᾶς μέλει, ἂν ὑπάρχουσι φθονεροὶ καὶ ἀνόητοι, τί πταίομεν ἡμεῖς ἂν σκάσωσιν ὀλίγοι βάτραχοι, διότι θέλουσι καὶ καλὰ νὰ γείνωσι βόες ὡς ἡμεῖς. Οὐδὲν βεβαίως τοὺς μέλει, οὔτε πρέπει νὰ τοὺς μέλῃ ἐκ τῆς ἀτομικῆς των ἐπόψεως. Μέλει ὅμως πολὺ τὸν πολὺν κόσμον, ἔτι δὲ περισσότερον μέλει καὶ πρέπει νὰ μέλῃ τὸν περὶ τῆς ἐν γένει καλῆς ἢ κακῆς, ὑγιοῦς ἢ νοσηρᾶς καταστάσεως τῆς ἡμετέρας κοινωνίας μελετῶντα καὶ εὐλόγως περὶ αὐτῆς ἐνδιαφερόμενον.

Ἀλλὰ τὸ θέμα τοῦτο, ὅπερ μακρᾶς καὶ σπουδαίας μελέτης ἠδύνατο νὰ καταστῇ ὑποκείμενον, εἶνε ξένον τῆς σημερινῆς ἡμῶν διατριβῆς. Δὲν ἀδιαφοροῦμεν μέν, ἂν καὶ πῶς δαπανῶσιν οἱ πλού-

σιοι παρ' ἡμῖν, ἀφίνομεν ὅμως εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν τὴν περὶ τούτου μελέτην, ἐπιλαμβανόμεθα δὲ τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν παραδόξου, τουτέστι τῆς πολυτελείας τῶν μὴ πλουσίων, ἥτις καὶ παριστᾷ τὰ συμπτώματα πολὺ σπουδαιοτέρας καὶ κινδυνωδεστέρας κοινωνικῆς νόσου, θέλει δέ, δεινουμένη, καταστῇ ἀναποδράστως θανατηφόρος γάγγραινα τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς βεβαίωσιν τοῦ λυπηροῦ τούτου φαινομένου ἀρκεῖ μικρά τις μόνον, ἔστω καὶ ἐπιπολαία, παρατήρησις τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, κατὰ τὰς δημοσίας αὐτῆς συναθροίσεις. Ἂς ἐξέλθῃ ὁ παρατηρητικὸς ἡμῶν ἀναγνώστης κυριακήν τινα ἢ μουσικῆς ἡμέραν εἰς τὰς πλατείας τοῦ Συντάγματος καὶ τῆς Ὁμονοίας· ἂς παρακολουθήσῃ τὸν περίπατον τῶν Πατησίων· ἂς πορευθῇ θερινήν τινα ἑσπέραν εἰς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Φαλήρου τὰ ὕπαιθρα θέατρα· ἂς παραμείνῃ τέλος ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ τοῦ χειμερινοῦ ἡμῶν θεάτρου, περιάγων ἐπί τινας στιγμὰς τὸ βλέμμα του ἀπὸ θεωρείου εἰς θεωρεῖον. Εἴμεθα ὀλίγοι δυστυχῶς καὶ γνωριζόμεθα. Γνωριζόμεθα δὲ οὐ μόνον προσωπικῶς, ἀλλὰ καὶ βαθύτερον ἔτι καὶ λεπτομερέστερον, σπανίως ἀγνοοῦντες τίς ἕκαστος καὶ πόθεν, τί πράττει, καὶ — τὸ σπουδαιότερον — τί ἔχει.

Ἂς παρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν ὁ περίεργος. Ἐκεῖ μὲν θὰ ἴδῃ διακοσιοδράχμου τινὸς δημοσίου μισθοφόρου τὴν σύζυγον μεταβαλοῦσαν εἰς ἐσθῆτα μεταξωτὴν ὁλόκληρον τοῦ ἀνδρός της μηνιαῖον· ἐδῶ δὲ τῆς πλυντρίας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα — ἐκείνην ἀκριβῶς, ἥτις χθὲς ἔτι τὸ ἑσπέρας τοῦ ἔφερεν ἐντὸς κανίστρου τὰ ὑποκάμισά του, καὶ εἰς ἣν ἐδώρησεν ὀλίγα κέρματα διὰ τὸν κόπον της, μεταμορφωμένην μὲν εἰς περίκοσμον κυρίαν, καὶ φέρουσαν ἐπάνω της τοὺς κόπους ἑβδομάδων ὅλων τῆς ταλαίνης μητρός της, ἐλέγχουσαν ὅμως συνάμα διὰ τῆς χροιᾶς της μορφῆς της — ἂν τυχὸν δὲν εἶνε καὶ αὐτὴ ἑορτάσιμος — ὅτι μακρὰς ἡμέρας ἐνήστευσε χάριν τοῦ κυριακοῦ ἐκείνου περιπάτου. Παρέκει θ' ἀπαντήσῃ μικρόν τινα ὑπάλληλον ἐμπορικοῦ γραφείου, ἀναβοκαταβαίνοντα μόνον ἐντὸς ἁμάξης τοῦ Σταδίου καὶ τῶν Πατη-

σίων τὴν λεωφόρον μὲ ἄνθος εἰς τὴν κομβιοδόχην καὶ τὴν λαβὴν τοῦ ῥαβδίου του εἰς τὰ χείλη, ὀφείλοντα δέ, βεβαίως μὲν τὸν κομψόν του ἐπενδύτην εἰς δυστυχῆ τινα ῥάπτην, πιθανώτατα δὲ καὶ ἑβδομάδων ὅλων γεύματα εἰς ἐλεήμονά τινα ξενοδόχον. Εἰς τοῦ Φαλήρου τὴν ἀκτὴν καὶ τοῦ θεάτρου τὰ ἑδώλια θὰ εὕρῃ συχνότατα ὁ παρατηρητὴς ἡμῶν πολυπληθεῖς οἰκογενείας — πατέρα, μητέρα, θυγατέρας καὶ υἱούς, μικροὺς καὶ μεγάλους — προσέχοντας εἰς τὸ ᾆσμα τῆς σκηνῆς ἢ τρώγοντας παγωτά, ἐνῷ βεβαίως ἀνεπαρκῶς ἐγευμάτισαν. Εἰς τοῦ χειμερινοῦ μας τέλος θεάτρου τὰ θεωρεῖα θὰ ἴδῃ ἀνέτως ἀναπαυομένας καὶ ἐπιχαρίτως μειδιώσας οἰκοδεσποίνας, αἵτινες κατέλιπον βεβαίως οἴκοι σωρείαν παιδίων ἀτημελήτων καὶ φωνασκούντων, κυλιομένων πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν μέσῳ τεμαχίων ἄρτου καὶ τυροῦ, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ῥυπαρᾶς τινὰς ἀνδρίας ὑπηρέτιδος. Πανταχοῦ δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, πανταχοῦ ὅπου ἂν στρέψῃ τὸ βλέμμα, θὰ καταπλαγῇ πρὸς τὴν μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένην καὶ ἐπιδεικτιῶσαν πτωχείαν, τὴν ὑπὸ αὔταρκες μειδίαμα σοβοῦσαν ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, τὴν ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἄρτου δαπανῶσαν εἰς τὸ περίσσευμα τῆς ἐσθῆτος, τὴν ἀφελῶς πιστεύουσαν, ὅτι ἐκλαμβάνεται ἀντὶ πλούτου. Τίς ὅμως ἐν τῇ μικρᾷ ἡμῶν κοινωνίᾳ ἀπατᾶται ἐκ τῆς πρὸς τὸ θεαθῆναι παράφρονος δαπάνης; τίς ὁ ἀγνοῶν τὸ περιεχόμενον καὶ θαμβούμενος ἐκ τοῦ περιέχοντος; τίς ὁ ἀφελὴς ἐκεῖνος, ὅστις παραγνωρίζει τὸ σεσηπὸς ξύλον ὑπὸ τὸν καλύπτοντα ψευδόχρυσον; Οὐδεὶς βεβαίως, διότι, ὡς προείπομεν, εἴμεθα ὀλίγοι δυστυχῶς καὶ γνωριζόμεθα. Διὰ τοῦτο δέ, ὅσον καὶ ὅπως ἂν ἐνδυθῶσιν, ὅσον καὶ ὅπως ἂν ἐπιδειχθῶσι δημοσίᾳ, ὅσον καὶ ὅπως ἂν καλύψωσιν ἀληθῆ καὶ ἔντιμον πολλάκις πενίαν ὑπὸ πλοῦτον ψευδῆ οἱ νομίζοντες ἀρκοῦσαν τῶν πολλῶν τὴν γνώμην εἰς εὐτυχίαν τῶν ὀλίγων, ματαία πάντως εἶνε ἡ προσπάθεια, καὶ ἀνωφελεῖς οἱ ἀγῶνές των· διότι βλέποντες αὐτοὺς μειδιῶσι μὲν ἐξ οἴκτου οἱ ἀπαθέστεροι, ἐρωτῶσι δὲ περιέργως ἀλλήλους οἱ νευρικώτεροι: « Ποῦ τὰ βρίσκει λοιπὸν κ' ἐξοδεύει; » οἱ δὲ ἀπερισκε-

στότεροι καὶ ἀναφωνοῦσιν ἴσως δυσάρεστόν τι καὶ προπετὲς ἐπιφώνημα ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ. Πάντες δὲ γελῶσιν, οἱ μὲν ἐνδομύχως, οἱ δὲ καὶ ἐκφανῶς πρὸς τὴν παράδοξον ἐκείνην μωρίαν, ἥτις ἀφίνει νῆστιν τὸν ἴδιον στόμαχον, ἵνα τέρψῃ τοὺς ξένους ὀφθαλμούς. Ἴσως καὶ διὰ τοὺς γελῶντας γελῶσιν οἱ ἄλλοι. Οὐδὲν παράδοξον, διότι ὁ μῦθος τῆς ξένης δοκοῦ, ὅσον παλαιὸς καὶ ἂν ἦνε, ἔχει ἐπίκαιρον πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὴν ἐφαρμογήν. Τοῦτο ὅμως ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ ἀνοήτως παρ' ἡμῖν σπαταλῶντες εἶνε πολὺ πλείονες τῶν ὑποτιθεμένων, καὶ ὅτι ἡ ἐπιδημία εἶνε πολὺ μᾶλλον διαδεδομένη.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς νόσου καὶ τῆς αἰτιολογίας της, ἵνα λαλήσωμεν ἐπὶ τὸ παθολογικώτερον. Τὰ δὲ περὶ τῆς προγνώσεως αὐτῆς καὶ τῆς ἐκβάσεως, ὡς λέγουσιν οἱ ἰατροί, εἶνε βεβαίως πολὺ δυσαρεστότερα καὶ ἀπαισιώτερα. Ἂν ἡ ἀνόητος πολυτέλεια εἶνε καθόλου λέπρα καὶ φαγέδαινα τῶν μικρῶν καὶ ἀσυμπήκτων ἔτι κοινωνιῶν, ἡ τῶν ἀπόρων ὅμως σπατάλη, ἡ ἐκ χρεῶν συνήθως, ἐκ στερήσεως τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐξ ἀσιτίας πολλάκις ἢ ἐκ κρυφίων ἄλλων καὶ δυσομολογήτων ἐνίοτε μέσων τρεφομένη, εἶνε νόσημα κοινωνικὸν ἀνίατον, φέρον εἰς παντελῆ ἐκφαύλισιν ἠθικήν, εἰς σῆψιν καὶ διάλυσιν τὴν ἀτυχῆ ἐκείνην κοινωνίαν, ἧς ὑπονομεύει τὸ σῶμα.

Πόθεν — ἀληθῶς — ἐπληρώθη χθές, ἢ πόθεν θὰ πληρωθῇ αὔριον ἢ μεθαύριον, ἢ τὴν ἄλλην ἑβδομάδα τὸ μεταξωτὸν ἐκεῖνο φόρεμα τῆς συζύγου τοῦ διακοσιοδράχμου ὑπαλλήλου; Σήμερον ἴσως ἐκ τῆς τοκογλυφικῆς προεξοφλήσεως τοῦ μισθοῦ του, αὔριον ἐκ βαρυτόκου συναλλάγματος, μεθαύριον ἐκ καταχρήσεως, καὶ τὴν ἄλλην ἑβδομάδα ἐξ ἄλλης ἀῤῥήτου πηγῆς.

Πῶς ἐπληρώθη ἢ θὰ πληρωθῇ ὁ ἁμαξηλάτης, ὁ ῥάπτης, ὁ ξενοδόχος τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὑπαλλήλου ἐμπορικοῦ γραφείου; Διὰ μικρᾶς τινὸς σήμερον προκαταβολῆς, δι' ὑποσχέσεων καὶ ψεύδους αὔριον, διὰ κρυπτοῦ μεθαύριον, καὶ μετ' ὀλίγον διὰ δικαστικοῦ κλητῆρος.

Πῶς κατορθόνει ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος οἰκογενειάρχης νὰ ὁδηγῇ τρὶς καὶ τετράκις τῆς ἑβδομάδος τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὰ θερινὰ θέατρα, καὶ νὰ παρέχῃ αὐτῇ ἀπαραιτήτως τὴν διασκέδασιν ἐκείνην, ἧς κάλλιστα ἐστεροῦντο ἄλλοτε οἱ ἀθηναῖοι ἀστοί, — ὅτε δὲν εἶχον αἱ Ἀθῆναι Φάληρον καὶ Ἀπόλλωνα — ἥτις ὅμως κατέστη πλέον ἀναπόφευκτος εἰς τὴν ὑγείαν των; Οὐδ' αὐτὸς ἀκριβῶς τὸ γνωρίζει. Γνωρίζει τοῦτο μόνον· ὅτι χρειάζεται πᾶσαν ἑσπέραν τοιαύτης θεατρικῆς ψυχαγωγίας δέκα περίπου δραχμάς, ὅτι δαπανᾷ οὕτως ἕκαστον μῆνα ὑπὲρ τὰς διακοσίας, ὅτι ἐσπατάλησε βαθμηδὸν μικρόν τι ἀποταμίευμα, ὅπερ εἶχε διαφυλάξει δι' ἀπευκταίαν ἐνδεχομένην ἀνάγκην, καὶ ὅτι .... πρό τινων ἑβδομάδων ἔχασεν ἓν τέκνον του, διότι δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ τὸ νοσηλεύσῃ. Χάριν τῆς ὑγείας τῶν ἄλλων, τὰ φέρει εἰς τὸ θέατρον τοῦ Φαλήρου!

Πόθεν τέλος στολίζεται ἡ δέσποινα ἐκείνη, καὶ ἐνοικιάζει πᾶσαν σχεδὸν ἑσπέραν θεωρεῖον; Ἐρωτήσατε τὰ πολυπληθῆ της τέκνα, ἅτινα κατακλίνονται ἄδειπνα καὶ οἰμώζοντα· ἐρωτήσατε τὸν σύζυγόν της, ὅστις ἀναγκάζεται νὰ ἐπαιτῇ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ κλειδία θεωρείων, ὅστις χθὲς ἔτι σᾶς ἐζήτησε δάνειον πεντήκοντα δραχμῶν, καὶ αὔριον θὰ ἔχῃ μόλις νὰ προμηθευθῇ τὰ τρόφιμα τῆς ἡμέρας.

Ποῦ δὲ ἀπολήγει οὕτως ἡ ποικιλότροπος αὕτη ἀλλὰ μία πάντοτε κατὰ βάθος καὶ ἡ αὐτὴ πανταχοῦ παραφροσύνη, ἡ διὰ τῆς ἀνοήτου δαπάνης κενὴ καὶ ματαία ἐπίδειξις, ἡ χωρίς τινος λόγου δημιουργία φανταστῶν ἀναγκῶν καὶ ἡ ἐκ παντὸς τρόπου προσπάθεια εἰς θεραπείαν των;

Εἰς τὴν ταπείνωσιν ἐν πρώτοις· κατόπιν εἰς τὸν ἐξευτελισμόν· μετ' ὀλίγον εἰς τὴν κοινὴν περιφρόνησιν, καὶ τέλος εἰς τὰ ἄρθρα τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Εἰς ταῦτα δὲ δυστυχῶς καὶ πάντοτε, ταχέως ἢ βραδέως, λήγει συνήθως τὸ στάδιον τῆς ἐν τῇ πτωχείᾳ σπατάλης· τοιαύτη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε ἡ λυπηρὰ ἔκβασις τῆς μανίας ἐκείνης,

ἧς τὰ ἀτυχῆ θύματα οὐδὲν ἄλλο ἐπιδιώκουσιν ἢ τὴν στίλβουσαν ἐπιφάνειαν καὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο ζῶσιν ἢ πρὸς ἀπάτην τοῦ κόσμου.

Πλήν, «τί σὲ μέλει περὶ τῶν ἀπολωλότων τούτων;» θὰ ἀναφωνήσωσιν ἴσως πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν μου. «Τί μεριμνᾷς περὶ ἀνθρώπων προφανῶς παραφρόνων, οἵτινες πάσχουν μὲν βεβαίως ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἶνε κύριοι νὰ δαπανῶσιν ὅσα καὶ ὅπως θέλουσιν, ὅσα καὶ ὅπως εὑρίσκουσι;» Δικαιοτάτη καὶ ὀρθὴ ἡ παρατήρησις· σπεύδω δ' εὐθὺς νὰ διαβεβαιώσω τοὺς περιέργους μου τούτους ἀναγνώστας, ὅτι οὐδ' ἐλαχίστην ἔχω περὶ αὐτῶν φροντίδα, οὔτε ἔχω τὴν ἁπλότητα νὰ φρονῶ, ὅτι δύναταί τις, ὁ,τιδήποτε λέγων καὶ οἱαδήποτε μαντευόμενος, νὰ συνετίσῃ αὐτοὺς ἢ διδάξῃ· οἱ παθόντες ἅπαξ τὸ ἠθικὸν τοῦτο νόσημα εἰσὶν ἀνίατοι δυστυχῶς, καὶ μάτην ἤθελέ τις προσπαθήσει νὰ ἀποτρέψῃ τὸ βῆμά των τῆς εἰς τὸ βάραθρον ἀγούσης. Ἡ ὁδὸς εἶνε τόσον ὀλισθηρὰ ἀλλὰ καὶ τόσον συνάμα εὐάρεστος καὶ ὡραία, ὥστε ἐν πλήρει γοητείᾳ διέρχονται αὐτὴν συνήθως οἱ τῆς πολυτελείας προσκυνηταί, καὶ ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἀπογοητεύσεως σημάνῃ, τὸ βῆμα δὲν ὀπισθοχωρεῖ πλέον, διότι ἄλλως καὶ ματαία θὰ ἦτο πᾶσα ὀπισθοχώρησις. Οὐδεὶς λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς ὁ λόγος εἰς οἰκοδόμησιν ἢ συνετισμόν. Non ragioniam di lor. Ἀφίνομεν τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, καὶ παρερχόμεθα. Δὲν λησμονοῦμεν ὅμως τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους καὶ βαθυσόφους Σπαρτιάτας, οἵτινες ἐμέθυσκον τοὺς εἵλωτάς των καὶ τοὺς ἐξέθετον κατόπιν οἰνοβαρεῖς καὶ παραπαίοντας εἰς τὰ ὄμματα τῶν υἱῶν των, εἰς σωτήριον αὐτῶν παραδειγματισμόν. Ὁ ἄνθρωπος ἐν γένει εἶνε ζῶον μιμητικόν· πολὺ δὲ μιμητικώτερον εἶνε ὁ Ἕλλην, καὶ κατὰ μείζονα ἔτι λόγον μιμητὴς εἶνε ὁ ὅμοιος τοῦ ὁμοίου του. Παρ' ἡμῖν δὲ μάλιστα, ὅπου καὶ πολιτεύματος πλημμέλειαι καὶ πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνατροφῆς ἔλλειψις ἀπὸ καιροῦ ἤδη ἤρχισαν καταρρίπτουσαι καὶ καταρρίπτουσιν ὁσημέραι τὰ περισωζόμενα ἔτι ὁπωσδήποτε παρ' ἄλλοις λαοῖς διαχωριστικὰ τῶν κοινωνικῶν τάξεων ὅρια, καὶ ὅπου

ἡ ἰσότητος ἀξιώσις σπανιώτατα μὲν γεννᾷ τὴν εὐγενῆ ἐκείνην ἅμιλλαν πρὸς ἀπόκτησιν μείζονος ἱκανότητος καὶ μαθήσεως, συχνότατα δὲ τοὐναντίον παράγει εἰς τὴν δουλικὴν ἀπομίμησιν τῶν ἐξωτερικῶν μόνον τρόπων, τοῦ ἤθους καὶ τῆς ἐνδυμασίας, παρ' ἡμῖν ὁ ἐκ τῆς μιμήσεως τοῦ κακοῦ κίνδυνος εἶνε μέγας καὶ ἐγκυμονεῖ ἀναπόδραστον ὄλεθρον. Ἂν δὲ ἀνωτέρω, περὶ τῆς πολιτείας τῶν πλουσίων λαλοῦντες, ἐφοβήθημεν τὸν πειρασμὸν τῆς μιμήσεως, καὶ τὰ ἀπευκταῖά του ἐπὶ τῶν ἀπόρων ἀποτελέσματα, προκειμένου ὅμως περὶ τῆς σπατάλης τῶν μὴ πλουσίων δὲν γεννᾶται πλέον φόβος ἐν ἡμῖν, ἀλλ' αὐτόχρημα βεβαιότης, ὅτι τὸ μίασμα τῆς νόσου θέλει διαδοθῇ εἰς τὰ ὑγιᾶ ἔτι ὅμοια στρώματα τῆς κοινωνίας, ἂν μὴ πάντες οἱ δύναμενοι συντελέσωσιν εἰς τὴν χάραξιν βαθείας ὑγειονομικῆς γραμμῆς μεταξὺ ὑγιῶν καὶ νοσούντων. Ἀποχωρίσωμεν, ὅπως εἶνε δυνατόν, τοὺς προσβεβλημένους ἀπὸ τῶν ἀπροσβλήτων, ἐμπνεύσωμεν εἰς τούτους τὸν τρόμον τῆς ἀσθενείας καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς· ἐργασθῶμεν τέλος νὰ σώσωμεν τὸ δυνάμενον ἔτι νὰ σωθῇ, ἵνα μὴ ταχέως μεταβληθῇ ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία σύμπασα εἰς «Hospice d'Incurables».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΥΠΟΜΟΝΗΣΙΑ *)

———

Ὅστις ποτέ, ὑπομονῆς περισσεύων καὶ θάρρους εὐπορῶν, θελήσῃ νὰ συγγράψῃ τὴν ἠθικὴν νοσολογίαν τῆς νέας ἑλληνικῆς κοινωνίας, καὶ ἰδίως τῶν οὕτω καλουμένων ἀνωτέρων αὐτῆς στρωμάτων, βεβαίως καὶ ἀναποδράστως θέλει τάξει μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ κυριωτάτων αὐτῆς ἠθικῶν ἀρρωστιῶν τὴν ἀνυπομονησίαν. Τὸ νόσημα εἶνε γενικὸν δυστυχῶς, εὐρύτατα διαδεδομένον, ὡς ἐπιδημία μεγάλη καὶ πολυπλόκαμος, ἀλλ' ἐθνικώτατον ὅμως καὶ ἐνδημικώτατον Μηδέ τις ὑπολάβῃ, ὅτι εἰσήχθη καὶ αὐτὸ μετὰ πολλῶν ἄλλων φραγκικῶν — ὡς λέγομεν — πληγῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, καὶ παρηγορήσῃ μὲν οὕτω προχείρως τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ φιλαυτίαν, καταρασθῇ δὲ πατριωτικῶς τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως, ὅτι ὠλιγώρησε δῆθεν καθάρσεων καὶ ὑγειονομικῶν φραγμῶν κατὰ τῆς εἰσβολῆς τοῦ μολύσματος. Πάσχει καὶ ἡ σύγχρονος εὐρωπαϊκὴ κοινωνία ἀνυπομονησίαν· ἀλλ' ἡ ἀνυπομονησία αὕτη εἶνε εἰδικὴ εἰδικωτάτη ἐκδήλωσις τοῦ καθολικοῦ νοσήματος, ὅπερ λυμαίνεται τὸν ἑλληνικὸν κόσμον. Ἀνυπομονοῦσιν ἐν τῇ Δύσει οἱ ἄνθρωποι· ἀλλ' ἀνυπομονοῦσιν ἰδίως νὰ πλουτήσωσι. Τοῦ ἑκατομμυρίου τὸ ὄνειρον εἶνε τῆς νόσου αὐτῶν ἡ αἰτιολογία, καὶ ἂν ἀπὸ μικρῶν ἕως μεγάλων, ἀπὸ γερόντων μέχρι παίδων, φέρονται πάντες ἀκατάσχετοι ὑπὸ τοῦ στροβίλου τῆς κερδοσκοπίας καὶ ἀναρριχῶνται τετραποδητὶ πολλάκις τὴν ἀνάντη κλιτὺν τοῦ χρυσοφόρου βουνοῦ, καὶ σχίζουσιν ἀσθμαίνοντες τὰς χεῖράς των εἰς τὰς τριβόλους καὶ τὰς ἀκάνθας τῆς ἀτραποῦ, καὶ παρακάμπτουσιν ὁσάκις δὲν δύναν-

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τῆς «Ἑστίας» τοῦ ἔτους 1887.

ται νὰ ὑπερβῶσι τοὺς σκοπέλους τοῦ νόμου, καὶ φιμοῦσιν ὁσάκις δὲν δύνανται νὰ στραγγαλίσωσι τὴν ἠθικήν, ἕνα πάντες ἔχουσι σκοπόν: τὸ χρῆμα, τὸ πολὺ χρῆμα. Ἐκεῖ ἀπὸ μακροῦ ἤδη λέγεται, ὅτι τὸ χρῆμα δὲν ἔχει ὀσμήν, καὶ ὀλίγοι πλέον περισώζονται μωροὶ ἀμφισβητοῦντες τοῦ ῥητοῦ τὴν ὀρθότητα. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ τῶν πολλῶν ὁ βίος εἶνε συνεχὴς καὶ ἀκάματος κερμάτων θήρα· διὰ τοῦτο, — πλὴν ὀλίγων, ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, προκατακλυσμιαίων ἴσως λειψάνων ἄλλης ἐποχῆς — πάντες ἐκεῖ τῶν νέων ἰδεῶν οἱ ἄνθρωποι, ἐπιστήμονες καὶ βιομήχανοι, καλλιτέχναι καὶ ἔμποροι, ποιηταὶ καὶ τραπεζῖται, γραμμάτων ἄνθρωποι καὶ κυβευταί, μίαν καὶ μόνην ἔχουσι τοῦ σταδίου αὐτῶν βαλβῖδα: τὸ τί ἐξοδεύεται, καὶ ἕνα μόνον πάσης των ἐργασίας σκοπόν: τὰ ἑκατομμύρια. Ἀνυπομονοῦσι δὲ φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ τὰ ἀποκτήσωσι, διότι κάλλιστα γνωρίζουσι καὶ ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν παραδειγμάτων διδάσκονται, ὅτι διὰ τῆς χρυσῆς ἐκείνης κλειδὸς πάσης δόξης τὸ τέμενος ἀνοίγεται καὶ πάσης δυνάμεως ἁλίσκεται ἡ ἀκρόπολις.

Τὴν ειδικὴν ταύτην ἀνυπομονησίαν πάσχομεν ἐν μέρει καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ πάσχομεν αὐτὴν ἐν μικρῷ. Μὴ κατορθώσαντες ἔτι — εὐτυχῶς ἢ δυστυχῶς, ἀδιάφορον — νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν περιωπὴν ἐκείνην τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, καθ' ἣν πάντα σχεδὸν διατιμῶνται εἰς χρήματα, καθ' ἣν πᾶσα εὐφυΐα καὶ πᾶσα ἱκανότης, πᾶν αἴσθημα καὶ πᾶν φρόνημα, καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ καὶ αὐτὴ ἡ κακία εἰσὶν ἀξίαι ἀνταλλακτικαί, ἔχουσαι τὴν θέσιν αὐτῶν ἐν τοῖς τιμολογίοις ειδικῶν ἐμπόρων, καὶ ἐν τοῖς καταλόγοις χρηματιστηρίων, ὑπολειπόμεθα βεβαίως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μεγαλείου ὡς πρὸς τὴν ειδικὴν ταύτην ὄψιν τοῦ γενικοῦ ἐκείνου νοσήματος. Ὑπάρχουσι μὲν καὶ παρ' ἡμῖν ἀραιά τινα, που καί που παρατηρούμενα κρούσματα χρηματιστικῆς ἀνυπομονησίας, ὀλίγα ἐκ πλειόνων περισωθέντα, μετὰ τὸ πρὸ διετίας μέγα θανατικόν· ἀλλὰ δὲν εἶνε, ὡς λέγουσιν οἱ ἰατροί, περιπτώσεις ἄξιαι τῆς κλινικῆς νοσολόγου, οὐδ' ἔχουσι σημασίαν καθιστῶσαν ἐπίφοβον τὴν εἰς ἐπιδημίαν τροπὴν τοῦ νοσήματος.

* * *

Ἡ ἀνυπομονησία ἡμῶν, ὡς προείπομεν, εἶνε γενικὴ τῆς κοινωνίας ἡμῶν ἀῤῥωστία· ἐγγενὴς οὕτως εἰπεῖν εἰς τὸν ἐθνικὸν ἡμῶν χαρακτῆρα, τὸν ἐλαφρὸν καὶ ἀψίκορον, ἐκδηλουμένη δὲ ἐπὶ πάσης σχεδὸν οἱασδήποτε ἐργασίας τοῦ νεωτέρου Ἕλληνος, καὶ λυμαινομένη δίκην φυτοῦ παρασίτου πάντα μὲν κλάδον ὑλικῆς καὶ διανοητικῆς παραγωγῆς καὶ δραστηριότητος, ἰδίᾳ δὲ καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀνίκανον ἀδράνειαν καὶ τὴν αὐτάρκη ἀργίαν. Καὶ δὲν ἄγει μὲν ταχέως εἰς βιαίαν καταστροφὴν ἡ καθολικὴ αὕτη καχεξία, ὡς ὁ κακοήθης ἐκεῖνος πυρετὸς τῆς χρηματιστικῆς ἀνυπομονησίας, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐλέγομεν· ἀλλ' ὑπονομεύει ὅμως δυστυχῶς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ὕπαρξιν, καὶ ἐκλύει παντελῶς τὰς ἀσυντάκτους ἔτι καὶ σχεδὸν ἀσυνειδήτους παραγωγικὰς ἡμῶν δυνάμεις. Ἂν δὲν κεραυνοβολεῖ ὡς ἀποπληξία, τήκει ὅμως ὡς φθίσις.

* * *

Δύο ἁπλαῖ καὶ σύντομοι ἀλλὰ βαρεῖαν ἔχουσαι τὴν ἔννοιαν φράσεις δύνανται ἀσφαλῶς νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παριστῶσαι τὰ μικρόβια ἢ βακτηρίδια τῆς πρώτης καὶ ἀρχικῆς μορφῆς τοῦ νοσήματος, αἱ φράσεις· Δὲν πειράζει! καὶ Δὲν βαρηέσαι! Σπόροι μικροί, μικροὶ ὡς κόκκοι σινάπεως, ἐφύησαν εἰς δένδρα ἀκμαῖα, χάρις εἰς τὴν παχεῖαν γῆν τῆς ἑλληνικῆς φυγοπονίας καὶ ἀπαθείας, ἀνεκλαδώθησαν εἰς εὖρος καὶ ὕψος, καὶ κινδυνεύουσι νὰ πνίξωσιν ὑπὸ τὴν βαρεῖαν αὐτῶν σκιὰν πᾶσαν ὑγιᾶ καὶ εὔρωστον βλάστησιν.

— Δὲν πειράζει, λέγει ὁ ἀνυπομονήσας νὰ περάνῃ ὁπωσδήποτε τὸ ἔργον του καὶ ἀτελὲς παραδίδων αὐτὸ εἰς τὸν παραλαμ-

βάνοντα, πεποίθησιν ἔχων ἀδιάσειστον, ὅτι τὸ δὲν πειράζει ἐκεῖνο καλύπτει πᾶσαν τῆς ἐργασίας του ἀτέλειαν.

— Δὲν βαρηέσαι ! ἀπαντᾷ ὁ παραλαμβάνων, ἀνυπομονῶν καὶ αὐτὸς νὰ ἀποκτήσῃ τὸ παραγγελθὲν ὅπως ὅπως, καὶ χριστιανικὸν αὐτοῦ καθῆκον ὑπολαμβάνων νὰ διαλύσῃ πᾶσαν τυχὸν ἀνησυχίαν τοῦ παραδίδοντος.

Σφίγγουσιν οὕτως ἐν κατανυκτικῇ εὐφροσύνῃ τὰς χεῖρας ἡ ἀνυπομονησία τοῦ παραγωγοῦ καὶ τοῦ καταναλωτοῦ ἡ ἀνυπομονησία, κυροῦται τῆς ἡμιμαθείας τὸ κράτος καὶ ἀνακηρύσσεται τῆς ἡμιτελείας τὸ βασίλειον.

Ποσάκις ἆρά γε οἱ τὰς γραμμὰς αὐτὰς ἀναγινώσκοντες δὲν ἠγανάκτησαν, ἀκούσαντες αἴφνης, ἐν παραδείγματι, τὸν ῥάπτην των λέγοντα μετὰ ἱλαροῦ μειδιάματος· δὲν πειράζει ! διότι παρετήρησαν εἰς αὐτόν, ὅτι αἱ χειρίδες τοῦ καινουργοῦς των ἐπενδύτου ἦσαν βραχύτεραι τοῦ πρέποντος, ἢ ὅτι τὰ κομβία του ἦσαν παράχροα ; Ποσάκις δὲν ὠργίσθησαν, ἀκούσαντες τὸ αὐτὸ παρὰ τοῦ χρωματιστοῦ τῆς οἰκίας των, κηλιδώσαντος διὰ τοῦ χονδροῦ του χρωστῆρος τὰς ζωγραφίας τοῦ τοίχου, ἢ παρὰ τοῦ κηπουροῦ των, καταστρέψαντος ἐν βίᾳ διὰ τῆς σκαπάνης του τρυφερὸν δενδρύλλιον, ἢ παρὰ τοῦ ὑπηρέτου των ἄλλ᾽ ἀντ᾽ ἄλλων ἐκτελέσαντος ;

Πάντες ἐν παντὶ τὸ εὐλογημένον αὐτὸ δὲν πειράζει φέρουσι διὰ στόματος, ὡς πανάκειαν πάσης αὐτῶν παραδρομῆς καὶ βίας, ὡς ἀλεξιτήριον πάσης καταχρίσεως καὶ μομφῆς. Δουλειὰ νὰ γίνεται, λέγει ὁ Ἕλλην, ἐπειγόμενος νὰ περάνῃ ἢ κάλλιον εἰπεῖν νὰ καταπαύσῃ τὴν ἐργασίαν του. Ἐμπρὸς καὶ γρήγορα, ἰδοὺ τὸ γενικὸν σχεδὸν σύνθημα τοῦ παρ᾽ ἡμῖν ἐργαζομένου. Τί τὸ

ἄπορον, ἂν ἡ ἐργασία γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κακὴ καὶ ἀτελής, ἀφοῦ κεντρίζει μὲν αὐτὴν ἀδιαλείπτως ἡ ἀνυπομονησία, σκέπει δὲ καὶ προστατεύει ἡ ἀνοχή, ἥτις καὶ αὐτή, ὡς ἐλέγομεν, τὴν ἀνυπομονησίαν ἔχει ῥίζαν καὶ φύτραν ;

Διότι, ἂν ἠγανάκτησε καὶ ἐξωργίσθη πολλάκις ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν, ἀκούσας τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο δὲν πειράζει χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ, δὲν πρέπει, ἂν εἶνε δίκαιος, νὰ λησμονήσῃ, ποσάκις εἶπεν αὐτός: δὲν βαρηέσαι, χωρὶς νὰ τὸ προσδοκᾷ ὁ εἰς ὃν ἀπετείνετο.

— Δὲν βαρηέσαι, ἀδελφέ !

Γλυκεῖα καὶ μελιτώδης φράσις, ἀναπαύουσα προχείρως τὴν συνείδησιν τοῦ Ἕλληνος, βαυκαλῶσα τὴν ἀβελτηρίαν αὐτοῦ, παρηγοροῦσα τὴν ἀτέλειαν τῶν ἔργων του, ἐγκαρδιοῦσα τὸ ἀψίκορόν του, καὶ ἀδελφοῦσα τῶν ἀνυπομόνων τὴν ποίμνην εἰς αἰωνίαν μακαριότητα.

— Ἀνέγνωσες τὸ βιβλίον τοῦ Χ. . . ; ἔχει πολλὰς ἀπροσεξίας. Ἐβιάσθη, φαίνεται, ὁ συγγραφεύς, ἀλλέως ἠμποροῦσε νὰ τὰς ἀποφύγῃ . . . καὶ ἡ γλῶσσά του εἶνε εἰς πολλὰ μέρη . . .

— Δὲν βαρηέσαι !

— Εἶδες τὸ νέον πατριωτικὸν ποίημα τοῦ Ψ... ; Τὸ ἐννόησες;

— Δὲν βαρηέσαι !

— Καλὲ ποῦ τὰ ἔκαμες αὐτὰ τὰ ὑποδήματα ; τί σχῆμα εἶνε αὐτό ; πῶς τὰ ἐκράτησες ;

— Δὲν βαρηέσαι !

— Εἶδες δά, τί λαμπρὰν θέσιν ἐπέτυχεν ὁ Κ..., χθεσινὸ μόλις παιδί ; Πῶς τὰ κατάφερε ; Δὲν νομίζεις ὅτι κάπως γρήγορα...

— Δὲν βαρηέσαι !

Καὶ διὰ τῆς φράσεως ταύτης συγχωροῦμεν πᾶν ἁμάρτημα, καὶ ἀπολύομεν πάντα πταίστην. Ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι λέγομεν περὶ παντὸς λέγοντος καθ' ἑαυτόν: δὲν πειράζει. Ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, διότι βιαζόμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς καὶ σύ. Ἂν σὺ δὲν ἔχεις καιρὸν νὰ ἐργασθῇς ὅπως πρέπει, νομίζεις ὅτι ἔχομεν και-

ρὸν ἡμεῖς νὰ σὲ κρίνωμεν ὅπως πρέπει; Σὺ βιάζεσαι νὰ παραγάγῃς, καὶ ἡμεῖς βιαζόμεθα ν' ἀπολαύσωμεν. Ἀλλὰ παράγεις καὶ σὺ κακῶς καὶ ἡμεῖς κακῶς ἀπολαύομεν· ἀδιάφορον· τὸ σπουδαῖον εἶνε νὰ τελειόνωμεν γρήγορα. Κάμε ὅ,τι θέλεις καὶ ἄφινέ μας ἡσύχους.

Οὕτω δὲ ἀφίνομεν καὶ ἡμεῖς ἡσύχους πάντας τοὺς ἀσθενεῖς ἀλλ' ἀνυπομόνους σταδιοδρόμους, καὶ ἂν ἐνίοτε γελῶμεν βλέποντες αὐτοὺς παραπατοῦντας καὶ πίπτοντας, οὐδόλως ὅμως ξενιζόμεθα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὁσάκις θεωροῦμεν αὐτοὺς ὀρθουμένους αἴφνης ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ, ἰσχυριζομένους ὅτι ἐπέραναν τὸν δρόμον των, καὶ ἀξιοῦντας νὰ τύχωσι τοῦ ἄθλου.

* * *

Γνήσιος καὶ ἀναγκαῖος τόκος τῆς ἀδελφικῆς συναντήσεως τῶν δύο ἐκείνων φράσεων ὑπῆρξεν ἡ δευτέρα καὶ κυριωτάτη φάσις τῆς νόσου· ἡ πρὸς τὴν δόξαν καὶ τὰ μεγαλεῖα, πρὸς τὴν ἰσχὺν καὶ τὰς ὑψηλὰς δημοσίας λειτουργίας ἀκράτητος ἀνυπομονησία τῆς νέας ἑλληνικῆς γενεᾶς.

Ἂν δόξα καὶ πλοῦτος, θέσεις καὶ τιμαί, εἶνε συνήθως πανταχοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου τὸ δίκαιον ἔπαθλον μακρᾶς, συντόνου καὶ τελειοκάρπου ἐργασίας, ἂν ἀλλαχοῦ ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον εἶνε νὰ εὐφημηθῇ τις πρῶτον ἵνα διακριθῇ, καὶ νὰ φωτίσῃ πρῶτον ἵνα τεθῇ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, παρ' ἡμῖν ἁπλουστεύει πάντα ταῦτα καὶ εὐκολύνει ἡ εὐλογημένη ἐκείνη σύμπτωσις τοῦ Δὲν πειράζει καὶ τοῦ Δὲν βαρηέσαι.

Ἄλλοτε, ἐν παλαιοτεροις χρόνοις, εἶχον καὶ ἐδῶ κάπως ἄλλως τὰ πράγματα, οὐδ' ἐνομίζετο συζητήσεως ἀντικείμενον, ὅτι ἀναγκαῖον ἦτο νὰ βαδίσῃ τις, ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ. Ἡ ἐργασία ἐκρίνετο ἀναγκαῖος πρόδρομος τῆς ἐπιτυχίας, οὐδ' ἐφαντά-

ζοντο οἱ ἄνθρωποι δυνατὸν τὸ Πάσχα χωρὶς προηγουμένης τεσσαρακοστῆς.

Σήμερον ὅμως αἱ νηστεῖαι κατελύθησαν, καὶ ἤλλαξαν φυσικῶς οἱ φυσικοὶ πάσης προόδου ὅροι. Σήμερον ἐννοοῦσιν οἱ πολλοὶ νὰ θερίσωσιν ἄνευ σπορᾶς, καὶ ν' ἀπολαύσωσιν ἄνευ κόπου. Καὶ διατί νὰ μὴ τὸ ἐννοῶσι;

Πόσοι παρ' ἡμῖν ἤνυσαν τὸ στάδιον αὐτῶν ὠθούμενοι μᾶλλον ἢ περιπατοῦντες! Πόσοι πενιχρὰ πάντως φέροντες τῆς εὐφυΐας ἢ τῆς ἱκανότητος τὰ ἐφόδια, ἔφθασαν ἐν τούτοις, ὁτὲ μὲν ἕρποντες, ὁτὲ δὲ ὑπὸ φίλης χειρὸς μετεωριζόμενοι, εἰς ὕψη οὐ μόνον δυσανάβατα ἀλλὰ καὶ δυσθεώρητα εἰς τοὺς συνωστιζομένους κάτω ἀληθεῖς ἐργάτας! Πόσοι ἀπὸ μηδενικῶν ὁρμηθέντες καὶ διὰ μηδενικῶν βαδίσαντες σοβοῦσι σήμερον ὡς πολυψήφιοι ἀριθμοί! Πόσοι τέλος, βιώσαντες ἐν τῇ μακαρίᾳ ῥαστώνῃ τοῦ Δὲν πειράζει, ἐπροχώρησαν πάντοτε καὶ ἔφθασαν ὅπου ἔφθασαν, ἀκούοντες ὀπίσω των τὴν διαρκῆ ἐνθάρρυνσιν τοῦ Δὲν βαρηέσαι!

Τί ἠθέλατε νὰ διδάξῃ τοὺς νεωτέρους τὸ ποικίλον τοῦτο καὶ πολυμερὲς φαινόμενον, οὗτινος καθ' ἑκάστην ἐπαναλαμβάνονται τὰ παραδείγματα; Τί ἄλλο, ἢ ὅτι μωρία εἶνε πᾶσα ἐνδελεχὴς ἐργασία, καὶ βλακεία πᾶς κόπος καρποφόρος; Τί ἄλλο, ἢ ὅτι προτιμότερον εἶνε νὰ σαλπίζῃ τις τὴν ἱκανότητά του διὰ τῶν ἐφημερίδων — ὁσάκις δὲν ὑπάρχει πρόχειρος φίλος σαλπιγκτὴς —, νὰ ζητῇ τὸν στέφανον πρὶν ἀθλήσῃ, καὶ νὰ καταρᾶται τῆς ἀπαθείας τῆς ἑλληνικῆς, ἂν τυχὸν ὁ στέφανος βραδύνῃ, κεραυνοβολῶν ἐνίοτε καὶ τὴν κυβέρνησιν, ὅτι δὲν παραμερίζει τὸν μόδιον ἵν' ἀνεύρῃ τὸν ἄγνωστον λύχνον;

Καὶ ταῦτα δυστυχῶς τοὺς ἐδίδαξε, καὶ ταῦτα βλέπομεν καθ' ἑκάστην πέριξ ἡμῶν, ὅπου ἂν στρέψωμεν τὸ βλέμμα.

* * *

Ὁ κύριος Τάδε χθὲς μόλις ἐπανῆλθεν ἐξ Εὐρώπης, ὅπου κα-

τώρθωσε μόνον ἴσως νὰ ἀπομάθῃ τὴν γλῶσσάν του χωρὶς νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ. Ἐν τῷ ἀτμοκινήτῳ, ὅπερ τὸν μετεκόμισεν, ἐπρονόησε νὰ βαπτίσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν κολυμβήθραν ἐπιστημονικῆς τινος εἰδικότητος, ἐκείνης περίπου ἣν ὑποθέτει δυναμένην νὰ ἐξοδευθῇ ἐν Ἀθήναις. Ἐφρόντισε δὲ καὶ ν' ἀναγγείλῃ ἐγκαίρως εἰς τὸ κοινὸν διὰ τοῦ τύπου τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ, μὴ παραμελήσας, ἐννοεῖται, νὰ πληροφορήσῃ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν διασήμων καθηγητῶν του.

Παρῆλθον μόλις ὀλίγοι μῆνες, καὶ ἀπορεῖ πῶς δὲν συνεκινήθησαν ἔτι αἱ Ἀθῆναι.

Παρῆλθον ἀκόμη ὀλίγοι, καὶ ἐξίσταται πῶς ἡ κυβέρνησις δὲν τὸν διώρισεν . . . οὐδ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω τί.

Ὁ κύριος Δεῖνα εἶνε διδάκτωρ τῆς νομικῆς — ἀδιάφορον πῶς ἔγεινε. Δικηγορεῖ ἀπό τινων ἐτῶν, ὁσάκις τὸν ζητήσουν — πρᾶγμα σπάνιον· προτιμᾷ δὲ μᾶλλον νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν διαδικασίαν τῶν πτωχεύσεων, ὅπερ συχνότερον καὶ μᾶλλον, φαίνεται, προσοδοφόρον. Ἔντυπα οἱαδήποτε, πλὴν τῶν ἐφημερίδων, ἤνοιξεν ὀλίγα μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Προτιμᾷ τὸ σφαιριστήριον καὶ τὴν πολιτικολογίαν. Θέλει ὅμως θέσιν δημοσίαν, καὶ τὴν θέλει μεγάλην. Ἀγανακτεῖ δὲ ἡ ἀνυπομονησία του, ὅτι δὲν τὴν ἔλαβεν ἀκόμη. — Εἶνε κυβέρνησις αὐτή; ἐκφωνεῖ πολλάκις ἐν τῷ καφενείῳ· καὶ οἱ φίλοι του ἀπαντῶσιν ἐν χορῷ: Βεβαίως δὲν εἶνε κυβέρνησις.

Τοῦ τρίτου ἐκείνου, ἀποσχόλου μόλις νεανίου, εἶνε ἔτι πρωϊμωτέρα καὶ ἡ ἀνυπομονησία. Εἶνε γραφεὺς ὑπουργικός· ἀλλὰ τοῦ ὑπουργείου μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς ἑκάστου μηνὸς πατεῖ τὴν φλιάν, καὶ τοῦτο διὰ δύο λόγους· πρῶτον διότι τότε συνήθως ἐκδίδονται τὰ μισθοδοτικὰ ἐντάλματα, δεύτερον δὲ διότι, ὡς λέγει, δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐργασθῇ, ἂν δὲν τὸν ἐκτιμήσῃ — καὶ αὐτὸν — ἡ κυβέρνησις καὶ τὸν προαγάγῃ κατὰ τὴν ἀξίαν του. Λαλῶν περὶ τοῦ τμηματάρχου του, πολιοῦ λειτουργοῦ, ἀπὸ τριακονταετίας ὑπηρετοῦντος, ἀρκεῖται νὰ μειδιᾷ.

Ἄλλος γράφει ποιήματα — ὄχι ἄσχημα — ἀλλ' ἀδημονεῖ ὅτι δὲν ἤρχισαν ἤδη νὰ ἐξοδεύωνται κατὰ χιλιάδας ἀντιτύπων.

Οὗτος δημοσιογραφεῖ — ἀνωνύμως· ἀπορεῖ δὲ ὅτι τὸ κοινὸν δὲν μαντεύει τὰ ἄρθρα του, οὐδὲ ἁρπάζει βαθέος ἔτι ὄρθρου τὰ φύλλα τῆς ἐφημερίδος, ἥτις τὰ δημοσιεύει.

Ἐκεῖνος θαυμάζει, πῶς ἡ Comédie Française δὲν παρήγγειλεν ἔτι νὰ μεταφρασθῶσι τὰ δραματικά του ἔργα, ἵνα χειροκροτηθῶσι παρὰ γάλλων πλειότερον ἢ μέχρι τοῦδε παρ' ἑλλήνων.

Αὐτὸς θέλει νὰ γείνῃ ὀνομαστὸς ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, ἐκεῖνος ἔνδοξος ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, ἄλλος, ὑπομονητικώτερος, φθάνει μέχρι τοῦ μηνός.

Ὡς τὰ παιδία, ὧν δὲν ἐξικνεῖται εἰς ὕψος ἡ χείρ, ἀναβαίνουσιν ἐπὶ καθέδρας καὶ ὑπολαμβάνουσι πρὸς στιγμὴν ὅτι ηὐξήθησαν εἰς ἄνδρας, οὕτω καὶ οἱ ἀνυπόμονοι ἡμῶν σταδιοδρόμοι νομίζουσιν ὅτι ἀληθῶς μεγεθύνονται, βαίνοντες ἐπὶ τῶν καλοβάθρων τῆς ἐθελοφημίας.

* * *

Καὶ πόση τὴν ἀνυπομονησίαν ἔπειτα διαδέχεται ἀπογοήτευσις πολλάκις καὶ πικρία! Διότι, ὅσον εὐθηνὴ καὶ ἂν ἦνε παρ' ἡμῖν ἡ φήμη, ὅσον εὐκόλως καὶ ἂν μαυλίζεται ἡ δόξα, ἀδυνατεῖ τέλος καὶ αὐτὴ νὰ στέφῃ ὅλων τὰς κορυφάς, οὐδ' ἀρκοῦνται οἱ πρακτικώτατοι ἕλληνες εἰς ἁπλᾶ δάφνης . . . ἢ ἐφημερίδων φύλλα. Ἐννοοῦσι κἄπως ψηλαφητὴν τὴν δόξαν, καὶ τὴν φήμην οὐσιαστικωτέραν. Ναί... δὲν λέγουσι, καλὴ εἶνε καὶ ἡ δάφνη, καὶ οἱ πανηγυρισμοὶ νόστιμοι, καὶ τὸ θυμίαμα εὐῶδες· ἀλλ' ἰδανικὰ ὅλ' αὐτά... πολὺ ἰδανικά· διὰ τοῦτο δὲ ἴσως καὶ τόσον εὐκόλως χορηγοῦνται. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες, ὅσον μεγάλοι καὶ ἂν ἦνε, δὲν δύνανται νὰ τραφῶσι διὰ δόξης μόνον

καὶ λιβανωτοῦ. Ἔπρεπε, .. καὶ ἀρχίζει τότε μακρὰ ἀνάπτυξις καὶ συζήτησις περὶ τοῦ τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ, — τί λέγω, νὰ πράξῃ; νὰ ἔχῃ ἤδη πεπραγμένον ἡ κυβέρνησις, περὶ τοῦ καθήκοντος ὅπερ ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς πλουσίους ὁμογενεῖς, περὶ τοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος ὅπερ ἔπρεπε νὰ φλέγῃ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς δόξης τὰς καρδίας τῶν ἔξω ἑλλήνων, καὶ νὰ ἀναλύεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς χρηματικά τινα χορηγήματα ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν διακεκριμένων ἔσω ἑλλήνων. Καλὰ ταῦτα πάντα καὶ βεβαίως εὐκταῖα· ἀλλ' ὑστεροῦσι δυστυχῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· ἀντηχεῖ δὲ τότε μέχρι τρίτου οὐρανοῦ κραυγὴ ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς ἀπαθείας καὶ ἀδιαφορίας τοῦ κοινοῦ, κατὰ τῆς ἀβελτηρίας καὶ ἀκαλαισθησίας τῶν εὐπορούντων, κατὰ τῆς ἀκατονομάστου ψυχρότητος τῆς Κυβερνήσεως. Εἶνε δυνατὸν νὰ παραμελῆται ὁ φωστὴρ αὐτός; Εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ ἀγνοῆται ἡ μεγαλοφυΐα ἐκείνη; Ὑποφέρεται ν' ἀναξιοπαθῇ τούτου ἡ ἱκανότης καὶ νὰ πένεται τοῦ ἄλλου τὸ τάλαντον; Ἐχάθη μία καθηγεσία δι' αὐτὸν ἢ μία θέσις ἀμεριμνομερίμνης δι' ἐκεῖνον;

Καὶ πολύς, ἐννοεῖται, ὁ κοπετὸς καὶ μέγας τῶν ἀνυπομονούντων ὁ πάταγος.

* * *

Ὑπομονή, ὑπομονὴ ὀλίγη! Δὲν διορθοῦνται δυστυχῶς ἄλλως τὰ πράγματα. Εἶνε βεβαίως λυπηρόν, ὅτι δὲν διαγινώσκονται οὔτε διατιμῶνται παρ' ἡμῖν τοσοῦτον πρωΐμως αἱ ἐξοχότητες, ὅσον ἀλλαχοῦ — καθ' ἃ λέγουσι τοὐλάχιστον οἱ ἀνυπόμονοι. Ἀλλ' ἂς εὐδοκήσωσιν οὗτοι ν' ἀναλογισθῶσιν, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἶνε ὀλίγον δυστυχῶς καὶ πτωχόν, καὶ ἐκτιμᾷ μὲν εὐκόλως, διατιμᾷ ὅμως δυσκόλως καὶ πληρόνει ἔτι δυσκολώτερον· ὅτι τὰ ἰδιωτικὰ βαλάντια, ἁμιλλώμενα κατὰ τοῦτο πρὸς τὸ δη-

μόσιον, μόλις ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰ ἀπαραίτητα, οὐδὲ περισσεύουσιν εἰς ἐλευθεριότητας· καὶ ὅτι παρ' ἡμῖν πολὺς ἔτι θὰ παρέλθῃ χρόνος, ἕως οὗ κατορθωθῇ νὰ νομισματοκοπῆται ἡ δόξα, καὶ μάλιστα ἡ ἄωρος.

Ὑπομονὴ λοιπόν, ἀφοῦ ἄλλως δὲν γίνεται.

ΑΡΤΟΣ ΠΙΤΥΡΙΤΗΣ *)

«Δὲν γίνεται, παιδί μου, ψωμὶ μὲ πίτυρα», μ' ἔλεγέ ποτε ὁ μακαρίτης Ῥάμφος, ὁ εὐφυὴς ἐκεῖνος τοῦ Χαλὲτ-Ἐφένδη συγγραφεύς, ὁ τοσοῦτον ἔχων τὸ μυθιστοριογραφικὸν τάλαντον. Τὸ σοφὸν δὲ τοῦτο ἀπόφθεγμα τοῦ συνετοῦ ἀνδρός, τὸ περιβάλλον τύπον δημοτικῆς παροιμίας εἰς αἰωνίαν καὶ αἰωνίως ἔγκυρον ἀλήθειαν, συνώψιζε μὲν τότε, ὅτε τὸ ἔλεγεν ἐκεῖνος, ἐν ὥρᾳ βαρυθύμου πολιτικῆς ἀπογοητεύσεως, τὴν πολιτικὴν ἡμῶν κατάστασιν, εἵμαρτο δὲ πολλάκις ἔκτοτε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πικρὸν ἐπίγραμμα τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν ζυμώσεως, καθ' ἣν ἐφέρετο διαρκῶς ἡ ἰλὺς ἀπὸ τοῦ πυθμένος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Σήμερον ὅμως ἰδίως, ὅτε βαρὺς ἐπελθὼν ὁ τυφὼν διέλυσεν ἐν μιᾷ στιγμῇ τὰς ῥοδίνας νεφέλας τῶν χρηματιστικῶν ἡμῶν ὀνείρων, σήμερον, ὅτε δριμὺς ἔπνευσεν ὁ βοῤῥᾶς καὶ ἐτράπη εἰς ῥῖγος κρυερὸν ἀχρηματίας πᾶσα ἐκείνη τῆς ὑπερτιμήσεως καὶ τῆς κερδοσκοπίας ἡ θέρμη, σήμερον εἶν' εὐκαιρία νὰ ἐπιγραφῶσιν αἱ λέξεις αὗται πάσης οἱασδήποτε μελέτης περὶ τῆς καταστάσεως ἡμῶν, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὀξεῖα ἐμφάνισις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χρονίου νοσήματος, ἀπὸ μακροῦ ἤδη κατατρύχοντος τὴν κοινωνικὴν ἡμῶν ὕπαρξιν.

* * *

Ἂς ἀναδράμωμεν ὀλίγον πρὸς τὸ παρελθόν, καὶ ἂς ἐπισκοπήσωμεν ποσάκις μέχρι τοῦδε ἐφαντάσθημεν, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῆς 25 Δεκεμβρίου 1885.

κατασκευάσωμεν ψωμὶ μὲ πίτυρα, ποσάκις τὸ ἐζυμώσαμεν, καὶ ποσάκις ἐκηρύξαμεν ἄρτον τὸ ἀηδὲς αὐτὸ φύραμα.

Ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὴν πολιτικήν· οὔτε σκοπὸς ἡμῶν εἶνε οὔτε διάθεσιν ἔχομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν καὶ κατὰ πόσον δύναται νὰ ὀνομασθῇ εὐπροσώπως ἄρτος ἡ συνταγματικὴ καὶ κοινοβουλευτικὴ κουραμάνα, ἣν ἐπροίκισαν τὴν Ἑλλάδα δύο μεγάλαι τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας ἐποχαί. Σημειοῦμεν ἁπλῶς, ὅτι ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἤδη τὴν τρώγομεν καὶ ἀκόμη δὲν ἐπαχύναμεν.

Ἀνοίγομεν τὴν βίβλον τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου τοῦ τε δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ, καὶ φυλλομετροῦμεν αὐτὴν εἰκῇ καὶ τυχαίως. Εἶνε πολὺ μᾶλλον πρόχειρος καὶ πολὺ διδακτικωτέρα· παρέχει δὲ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν αὐτῆς σελίδα τὸ θέαμα μερίδος τινὸς Ἑλλήνων, σήμερον αὐτῆς καὶ αὔριον ἐκείνης, ἀσχολουμένων ἀνενδότως καὶ καλῇ τῇ πίστει νὰ ζυμόνωσιν ἄρτον πιτυρίτην, εἰς τροφὴν ἑαυτῶν καὶ τῶν ἄλλων.

Ἀλλ' οὐδὲ ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως.

Ἐφαντάσθημεν πάντοτε — καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ φανταζόμεθα, καὶ κύριος οἶδε πόσον ἔτι χρόνον θὰ τὸ νομίζωμεν — ὅτι εἴμεθα ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ κυρίου· ὅτι περιεσώθημεν κατὰ θείαν εὐδοκίαν ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν χρόνων εἰς πλήρωσιν μεγάλης καὶ ὑψηλῆς ἀποστολῆς, καὶ ὅτι πρώτιστον ἡμῶν καθῆκον ἦτο, ὄχι νὰ ζήσωμεν — ἀφοῦ εἴχαμεν τὴν τύχην ν' ἀναγεννηθῶμεν — ἀλλὰ νὰ διακριθῶμεν πρὸ πάντων καὶ νὰ λάμψωμεν.

Μωρὰ ἔτι καὶ νήπια ἠρχίσαμεν νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τελεολογικῶν ζητημάτων πρὶν ἢ ὀδοντοφυήσωμεν, καὶ τετραποδίζοντες ἔτι περιεβάλομεν κράνος τὴν ἀσθενῆ ἡμῶν κεφαλήν.

Ἐτράπημεν τὴν περίβλεπτον ἀλλὰ τραχεῖαν καὶ ἀνάντη ἀτραπὸν τῆς δόξης, ἀντὶ νὰ πατήσωμεν τὴν ἄσημον ἀλλ' ἀσφαλῆ καὶ ὁμαλὴν ὁδὸν τῆς ἐργασίας. Ἐφροντίσαμεν πῶς νὰ ἐνδυθῶμεν καὶ στολισθῶμεν, πρὶν ἢ μεριμνήσωμεν ποῦ νὰ κατοικήσωμεν καὶ τί νὰ φάγωμεν. Οὕτω δέ, κατὰ φυσικὴν καὶ ἀναπόδραστον συνέπειαν,

ἐλησμονήσαμεν τὰς ἀληθεῖς ἡμῶν βιωτικὰς καὶ ἐθνικὰς ἀνάγκας, ἀνάγκας ζωτικάς, ὧν ἡ θεραπεία ἦτο κύριος καὶ ἀπαραίτητος ὅρος τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν εὐημερίας, καὶ ἁμιλλώμενοι πρὸς τοὺς ξένους ἐν τῇ ἐξάψει τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἡμῶν πυρετοῦ, ἐδημιουργήσαμεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀνάγκας ψευδεῖς, φανταστικάς, ἀνυπάρκτους, καὶ κατηναλώσαμεν καὶ καταναλίσκομεν ἔτι εἰς πλήρωσιν αὐτῶν τὸ κράτιστον καὶ κάλλιστον κεφάλαιον τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν δυνάμεων.

* * *

Τὰ ἐπελθόντα ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ ἐπέλθωσιν.

Ἀνάγκαι ἐπακταὶ διὰ δανείων μόνον θεραπεύονται.

Ἀπηξιώσαμεν νὰ ἐργασθῶμεν πάντες εἰς παρασκευὴν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἄρτου διὰ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἀλεύρου, καὶ ἐπροτιμήσαμεν ν' ἀσχοληθῶμεν, ὀλίγοι χάριν ὀλίγων, εἰς παρασκευὴν ἄρτου εὐρωπαϊκοῦ δι' ἀλεύρου τῶν Τριῶν Σίγμα, καὶ ἐζητήσαμεν τὴν ἄχνην αὐτήν, ἥτις μᾶς ἔλειπε, δάνειον παρὰ τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ τὸ ἄλευρον αὐτὸ τὸ εὐρωπαϊκὸν πόσοι τὸ ἐγνώριζον, καὶ πόσοι ἠδύναντο νὰ τὸ διακρίνωσιν; Ὀλίγοι μόλις. Οἱ ἄλλοι ἐδανείσθησαν πίτυρα καὶ τὰ ἐξέλαβον ὡς ἄχνην. Ἐζύμωσαν πλακοῦντας δυσπέπτους καὶ τοὺς ἐνόμισαν ἄρτον, καὶ ἐτράφησαν δι' αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐμάσσησαν ἡδονικώτατα, χαίροντες ἴσως καὶ ἐναβρυνόμενοι, ὅτι δὲν ἔτρωγον τὸ μαῦρον σπιτικὸν ψωμὶ τοῦ ἀπολιτίστου Ἕλληνος, .. αὐτοὶ οἱ ἐκ τοῦ προχείρου καὶ τόσον ἀκόπως πολιτισθέντες.

* * *

Ἐπολιτίσθησαν οὕτω κατ' ἀρχὰς ὀλίγοι, ἐνόμισαν δηλαδὴ ὅτι

ἐπολιτίσθησαν, καὶ παρηκολούθησαν αὐτοὺς κατόπιν οἱ ἀσμένως πιθηκίζοντες πάντοτε τὸ καινὸν καὶ τὸ στίλβον.

Καὶ εἰσεκομίζοντο οὕτω ἀφθονώτερα πάντοτε τὰ εὐρωπαϊκὰ ἄλευρα εἰς Ἀθήνας, κ' ἐζυμοῦντο δι' αὐτῶν εὐρωπαϊκοὶ πλακοῦντες εἰς κατανάλωσιν τοῦ φιλοπροόδου Ἕλληνος.

Ἡ ζήτησις κατὰ φυσικὸν λόγον ἐπετείνετο, διότι οἱ Ἕλληνες ἤθελον ὅλοι διὰ μιᾶς νὰ γείνωσιν Εὐρωπαῖοι, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἑσπερίας προμήθεια ἐσπάνιζε πολλάκις, καὶ τὸ σπανίζον ὑπερετιμᾶτο.

Ἦλθε τότε ἡ νοθεία ἐπίκουρος, καὶ τὰ ἐγχώρια πίτυρα ἤρχισαν παρεισαγόμενα εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν πλακούντων τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Κατ' ἀρχὰς ἀνεμίχθησαν μὲ τὰ ξένα· εἶτα δὲ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀντικατέστησαν ἐκεῖνα ἐντελῶς.

Πίτυρα καὶ πίτυρα, ὀλίγον διέφερον ἀλλήλων κατὰ τὴν γεῦσιν.

* * *

Πτωχοί, ἀμαθεῖς, ἄτεχνοι, χθὲς μόλις ἀπαλλαγέντες τοῦ βδελυρωτάτου τῶν ζυγῶν, καὶ φέροντες ἔτι — πῶς ἄλλως; — τῆς δουλείας τοὺς μώλωπας ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν σώματος, ἐλησμονήσαμεν δυστυχῶς, κατ' αὐτὰ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἐλευθέρου ἡμῶν βίου, ὅτι πρῶτον ἡμῶν καθῆκον ἦτο νὰ ζήσωμεν, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητον ἦτο νὰ κρατύνωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῆς ἐργασίας, καὶ ν' ἀναῤῥώσωμεν διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς φειδοῦς.

Ὀρέξεις εἴχομεν πολλάς, καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ τὰς ἔχωμεν, διότι χρόνους μακροὺς εἴχομεν πεινάσει καὶ διψήσει ἐν δουλείᾳ. Ἀλλ' ὄχι μόνον αὐτὰς ἠθελήσαμεν πάσας διὰ μιᾶς νὰ θεραπεύσωμεν, ἀλλὰ καὶ νέας ἄλλας ᾐσθάνθημεν αἴφνης, ὡς πάντες οἱ ὀψίδοξοι καὶ ὀψίπλουτοι, καὶ ὡρμήσαμεν ἀκατάσχετοι εἰς πλήρωσιν αὐτῶν, δίκην στρατοῦ βαρβάρων νικηφόρου, εἰσελαύνοντος εἰς δο-

ρυάλωτον χώραν καὶ σπεύδοντος νὰ λεηλατήσῃ αὐτὴν μέχρι τοῦ ἐσχάτου τῶν τριόδων της κάρφους, ἐκ φόβου μὴ δὲν εὕρῃ πλέον τίποτε τὴν ἐπαύριον.

Δὲν ἐσυλλογίσθημεν, ὅτι ἀνεβλέπομεν ἀπὸ τυφλότητος μακρᾶς, καὶ ὅτι τὸ φῶς τὸ ἄπλετον ἠδύνατο ν' ἀποβῇ ὀλέθριον εἰς τὴν νέαν καὶ ἀσθενῆ ἡμῶν ὅρασιν.

Δὲν ἐσκέφθημεν, ὅτι ὅπως ἀπολαύσωμεν ὅσων ὠρεγόμεθα, εἴχομεν πόρων ἀνάγκην καὶ πόρων πολλῶν, ἐνῷ ἤμεθα γυμνοὶ ἔτι ἀπὸ τῆς δουλείας καὶ ῥακένδυτοι ἀπὸ τῆς βαρβαρότητος.

Ἀντὶ νὰ μεριμνήσωμεν ἐγκρατῶς καὶ περιεσκεμμένως περὶ τῆς προχείρου παρασκευῆς ἀπερίττου ἐνδυμασίας, δυναμένης νὰ καλύψῃ τὰ ῥιγοῦντα ἡμῶν μέλη, ὠνειρεύθημεν ἀμέσως ἐνδύματα πολυτελῆ καὶ χρυσοποίκιλτα, ὡς μόνην ἀναβολὴν ἀξίαν τῶν ἐνδόξων ἀπογόνων τοῦ Περικλέους, δυναμένην ἀνεπαισχύντως νὰ ἐπιδειχθῇ εἰς τῶν Εὐρωπαίων τὰ ὄμματα. Εἴχομεν, βλέπετε, νὰ κρατήσωμεν τὴν θέσιν μας, ὡς λέγει ὁ μωρὸς ἑκατοντάδραχμος ὑπάλληλος, ὁ νηστεύων μῆνας ὅλους, ἵνα πληρώσῃ, — ἂν πληρώσῃ — τὴν μεταξωτὴν ἐσθῆτα τῆς συζύγου του.

Οὕτω δέ, ἀντὶ νὰ περιορίσωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰς ἀνάγκας ἡμῶν ἀναλόγως τῶν πόρων μας, ἠγωνίσθημεν καὶ ἀγωνιζόμεθα ἔτι δυστυχῶς νὰ αὐξήσωμεν τοὺς πόρους ἡμῶν ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν μας, καὶ τούτων οὐχὶ ἀληθῶν καὶ πραγματικῶν, ἀλλὰ ψευδῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐκ μωρᾶς συνθήκης ὑπαγορευομένων.

Ἠθελήσαμεν καὶ θέλομεν νὰ φανῶμεν πλούσιοι, ἐνῷ εἴμεθα πτωχοί, . . . καὶ ζυμόνομεν ἄρτον μὲ πίτυρα, διότι ἄλευρον δὲν ἔχομεν.

* * *

Οὐδ' εὑρέθη τις ἐν μέσῳ τοῦ ἀγνῶτος καὶ ἀπερισκέπτου πλήθους, ὅστις νὰ ὁδηγήσῃ τὰ πρῶτά του βήματα, ἢ νὰ φωνήσῃ

κἂν εἰς τοὺς πρὸς τὴν ἄβυσσον χωροῦντας τυφλούς, ὅτι βάραθρον χαίνει πρὸ τῶν ποδῶν των.

Τοὐναντίον. Ἐκεῖνοι παρ' ὧν ἔπρεπεν ἄλλως νὰ προσδοκᾶται σωτήριός τις ἀπόπειρα πρὸς ἀνακοπὴν τοῦ ῥεύματος, ὅπερ παρέσυρε τὰ πλήθη, ἐκεῖνοι ἀκριβῶς ὑπῆρξαν οἱ συντελέσαντες εἰς αὔξησιν αὐτοῦ καὶ ἐξόγκωσιν.

Οἱ μὲν αὐτῶν ἐπέστρεφον ἐκ τῆς Ἑσπερίας, κομίζοντες, πλὴν ὀλίγων ἀπέπτων καὶ συγκεχυμένων γνώσεων, βαθυτάτην τοῦ ἑλληνικοῦ βίου περιφρόνησιν καὶ χλεύην πρὸς τὰ ἤθη τῶν πατέρων αὐτῶν, οἵτινες εἶχον δαπανήσει εἰς μόρφωσίν των.

Οἱ δέ, ὄψιμοι πλέον παραφυάδες παλαιοτέρων κ' εὐρωστοτέρων κορμῶν, καλύπτοντες ὑπὸ ἀξιώσεις ἀμέτρους ἀδράνειαν γεροντικὴν καὶ παντελῆ βιωτικὴν ἐξάντλησιν, διετήρουν ἔτι ὡς κειμήλιον τὰς ξενοτρόπους τοῦ παρελθόντος αὐτῶν παραδόσεις, καὶ ἀνέπτυσσον αὐτὰς εἰς ὀλέθριον πειρασμὸν τοῦ πλήθους.

Ἄλλοι τέλος, ἀπὸ παντοίων ἐπεισάκτων ἀναγνωσμάτων φθειρόμενοι, καὶ τοὺς νοσηροὺς αὐτῶν πόθους ὡς ἀληθεῖς ἀνάγκας ὑπολαμβάνοντες, σκοπὸν τοῦ βίου των προετίθεντο τὴν ἐκ παντὸς τρόπου πλήρωσιν αὐτῶν, εἰς ταύτην καὶ μόνην συνοψίζοντες τοῦ πολιτισμοῦ των τὸ εὐαγγέλιον.

Οὕτω δὲ κατήρξαντο πρῶτοι τῆς ὀλισθηρᾶς πορείας ὅσοι ἔπρεπε νὰ ὁδηγήσωσιν εἰς τὴν εὐθεῖαν τοὺς πολλούς, καὶ ἠκολούθησαν ἐκ τούτων ὅσοι ὑπέλαβον ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐξισώσωσι τοὺς πόρους αὐτῶν πρὸς τὰς δαπάνας τῆς νέας διαίτης, μεθ' ὅσης εὐκολίας ἐξισοῦντο αἱ ὀρέξεις των πρὸς τὰς ὀρέξεις τῶν ἄλλων.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε μιμητής, καὶ ὁ Ἕλλην εἶνε ὁ μιμητικώτατος τῶν ἀνθρώπων.

* * *

Καὶ δὲν ὑπῆρξε σχεδὸν φάσις μία τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου,

καθ' ἥν, λησμονοῦντες ὅλως τί ἠδυνάμεθα καὶ ὠφείλομεν νὰ πράξωμεν ἐξ ἰδίων, νὰ μὴ ἐμιμήθημεν τοὺς ξένους.

Καὶ δὲν ὑπῆρξε σχεδὸν στιγμή, καθ' ἣν νὰ μὴ ὠνειρεύθημεν βοὸς μεγαλεῖα, μικρὰ ἡμεῖς βατραχίδια, καὶ νὰ μὴ ἠγωνίσθημεν, πάσας ἡμῶν ἐντείνοντες τὰς δυνάμεις, νὰ ὀγκωθῶμεν εἰς μέγεθος καὶ περιωπήν.

Εἶνε ἴσως θαῦμα ὅτι δὲν διερράγημεν ἀκόμη· ἀλλὰ πόσον διαρκοῦσι πλέον σήμερον τὰ θαύματα;

* * *

Ἐν ἄλλῃ παλαιοτέρᾳ ἐποχῇ, πρὶν ἔτι γείνωμεν ἐλεύθεροι, πρώτη καὶ κυρία τῶν γονέων ἡμῶν μέριμνα ἦτο νὰ μάθωσι τὰ τέκνα των ἑλληνικά· καὶ τὰ ἐμάνθανον ἀληθῶς, ὅσον ἠδύναντο τότε νὰ τὰ διδάξωσιν οἱ διδάσκαλοι τοῦ καιροῦ. Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διεδέχθη ἐποχὴ πολιτισμοῦ, καὶ αἱ ὑποχρεώσεις, ἃς ἐφαντάσθημεν ὅτι ἐπέβαλεν ἡμῖν ἡ τροπὴ τῶν χρόνων, ἦσαν φοβεραὶ καὶ μεγάλαι. Τί νὰ τὰ κάμωμεν πλέον τὰ ἑλληνικά; Τί νὰ κάμωμεν τὸν ὑγιᾶ καὶ ἅγιον τῶν πατέρων ὑμῶν ἄρτον, δι' οὗ ἐν χρόνοις δουλείας καὶ σκότους περιέσωσαν ἐκεῖνοι ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τὴν ἐθνικότητα αὐτῶν καὶ ἡμῶν; Ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ ζήσωμεν χωρὶς γαλλικά;

Ἐνομίσαμεν οὕτω ἀπαραίτητον, ὅπως ἀποδειχθῶμεν ἄξιοι τῆς περιβλέπτου θέσεως ἣν ἐκλήρου ἡμῖν ἡ θεία πρόνοια, νὰ μάθωμεν γαλλικά, πρὶν ἢ διδαχθῶμεν τὴν πατρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν. Καὶ παρεδώκαμεν ἐπὶ τούτῳ τὰ τέκνα ἡμῶν, ἀπὸ νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας, εἰς ξένας παιδαγωγούς, ὧν αἱ πλεῖσται πάντη ἀλλοίαν ἔχουσιν ὡς ἐκ τοῦ παρελθόντος αὐτῶν τὴν εἰδικότητα, καὶ ἐρυθριῶμεν σχεδὸν ἐξ ὑπερηφανείας, ὅταν τὰ ἀκούωμεν στρεβλοῦντα μετὰ πολλῶν μορφασμῶν ὀλίγας γαλλικὰς λέξεις, καὶ ὑπολαμβάνομεν

ἑαυτοὺς ἀληθῶς εὐδαίμονας, ὁσάκις τὰ βλέπομεν κρατοῦντα γαλλικὸν βιβλίον, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε μυθιστόρημα.

Καὶ ἔχομεν πλήρη καὶ ἀδιάσειστον τὴν πεποίθησιν, ὅτι δίδομεν τοιουτοτρόπως καλὴν ἀνατροφὴν εἰς τὴν νέαν γενεάν.

Δὲν εἶνε τοῦτο ἄρτος πιτυρίτης, καὶ χειρίστης μάλιστα ποιότητος;

* * *

Παρατηρήσατε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῶν Ἀθηνῶν τὸν κομψὸν ἐκεῖνον νεανίσκον, ὅστις ὑπὸ τὰ στενά του ἐνδύματα φαίνεται ὡς ἀλεξιβρόχιον ἐντὸς τῆς θήκης του. Δὲν θὰ δυσκολευθῆτε νὰ τὸν εὕρετε, διότι εἶνε πολλοὶ καὶ ὁμοιάζουν ὅλοι ἀπαράλλακτα. Εἶνε υἱὸς καλῆς οἰκογενείας, ἥτις ἀφοῦ μάτην ἐδαπάνησεν ἑκοῦσα εἰς ἐκπαίδευσίν του, δαπανᾷ σήμερον ἄκουσα εἰς ἐνδυμασίαν αὐτοῦ καὶ διασκέδασιν. Ἂν εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ γεννηθῇ εἰς χρόνους παλαιούς, θὰ ἐπεμελεῖτο χαίρων τῶν πατρικῶν κτημάτων, θὰ ἐφρόντιζε περὶ εὑρέσεως τελειοτέρου τινὸς λιπάσματος, καὶ θὰ προσεπάθει ν' αὐξήσῃ τὸ ἐτήσιον ἀπὸ γῆς εἰσόδημά του. Σήμερον πράττει ἄλλως, διότι ἄλλως ἀνετράφη. Τρώγει, μόνος αὐτός, τὴν μείζονα μερίδα τῆς πατρικῆς προσόδου, καὶ προεξοφλεῖ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τοὺς τοκογλύφους. Ἀριστεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῷ ξενοδοχείῳ, διότι εὑρίσκει πενιχρὰν τὴν ἐν οἴκῳ τράπεζαν, παίζει θαυμάσια σφαιριστήριον, ὁμιλεῖ περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς Εὐρώπης μεταξὺ ἑνὸς καφὲ καὶ ἑνὸς κονιάκ, τρέφει βαθυτάτην περιφρόνησιν πρὸς οἱουδήποτε εἴδους ἐργασίαν, καὶ ὀνειρεύεται διπλωματικήν τινα θέσιν, ἀνάλογον τῶν ὀλίγων σολοίκων γαλλικῶν φράσεων, δι' ὧν καρυκεύει τὴν ὁμιλίαν του.

Πιτυρίτης καὶ αὐτός, καὶ πιτυρίτης ἀφθονώτατος σήμερον ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ ἀγορᾷ.

Ἡ ἀγαθὴ αὐτὴ κυρία, ἥτις φοιτᾷ τακτικώτατα εἰς τὰς παραστάσεις τοῦ ἐν Φαλήρῳ γαλλικοῦ θεάτρου — χωρὶς νὰ γνωρίζῃ γαλλικὰ — μετὰ τῆς θυγατρός της, ἥτις γνωρίζει τόσα μόνον, ὥστε νὰ ἐννοῇ τὰς σεμνὰς χειρονομίας τῶν ἠθοποιῶν, πιτυρίτην ἄρτον τρώγει καὶ αὐτή.

Πόθος της ἐνδόμυχος — ἱερὸς καὶ ἅγιος πόθος μητρὸς — εἶνε νὰ νυμφεύσῃ τὴν κόρην της. Δὲν θέλει ὅμως ὅσους τὴν θέλουν. Ἔχει ἰδέας μεγάλας. Αὐτὴ θέλει πλούσιον τὸν γαμβρόν, καὶ ἡ κόρη της τὸν θέλει κομψόν. Ἐκείνη τὸν θέλει ἀπὸ γένος, καὶ ἡ κόρη της τὸν θέλει μὲ θέσιν κοινωνικήν. Φαντάζεται ἡ καλὴ μήτηρ, ὅτι τοῦ εἴδους αὐτοῦ οἱ νυμφίοι ψαρεύονται εὐκόλως ὅπου συνάζεται ὁ καλὸς κόσμος, καὶ ὅτι δέλεαρ ἄπταιστον καὶ ἀσφαλὲς εἶνε οἱ καλοὶ τρόποι. Τί δὲ ἐννοεῖ καλοὺς τρόπους μανθάνει τις εὐκόλως, παρατηρῶν ἐπί τινας στιγμὰς τὸ ἦθος τῆς κόρης καὶ τὴν ἀναβολὴν αὐτῆς, ἀκούων τοὺς λόγους της οἵτινες ἀφθονοῦσι, καὶ παρακολουθῶν τὰ βλέμματά της τὰ ἀεικίνητα. Πάντα ταῦτα ἡ μήτηρ της τὰ ἐδίδαξεν. Ἔπεισε τὴν κόρην, ὅτι θὰ ἐφαίνετο βλὰξ ἂν ἦτο σεμνοτέρα, καὶ θὰ ὑπελαμβάνετο ἐντελῶς ἀμόρφωτος, ἂν ἐλάλει ὀλιγώτερα καὶ σωφρονέστερα.

Τὸν χειμῶνα δέχονται τὸ βράδυ καὶ φιλεύουσι τοὺς προσκεκλημένους τέϊον καὶ πλακούντια, ἅτινα πληρόνονται πολλάκις ἐκ τοῦ ὑστερήματος τοῦ στομάχου των, ἡ δὲ κόρη γυμνάζεται εἰς τὴν ἁλιείαν.

Τὸ δίκτυόν της δὲν συνέλαβεν ἀκόμη τίποτε, καὶ ὁ γέρων πατήρ της — ὡρίμου πείρας ἄνθρωπος — ἐκφράζει πολλοὺς δισταγμοὺς περὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς μητρικῆς μεθόδου.

Ἀλλὰ τίς τὸν ἀκούει! Ὅταν ὁμιλῇ, μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἀνταλλάσσουσι βλέμματα πολυσήμαντα, καὶ ὅταν ἀπέρχεται, γελῶσιν ἐνίοτε εἰς βάρος του.

* *
*

Ὁ ὀψοπώλης μου καὶ ὁ κουρεύς σας καὶ ὁ ράπτης τοῦ φίλου σας ἦσαν ἔντιμοι ἄνθρωποι, ζῶντες ἀνέτως ἀπὸ τοῦ ἔργου των καὶ τρώγοντες ἐγχώριον ἄρτον ἀπὸ ἐγχωρίων ἀλεύρων. Ὀλίγα ἐκέρδαινον ἀπὸ τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ κέρδη των ἦσαν προϊὸν ἱδρῶτος καὶ κόπων, καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν αὐτάρκης ἀπόλαυσις εἶχε τὴν ἄρρητον ἐκείνην γλυκύτητα, ἣν παρέχει ἡ ἑσπερινὴ ἀνάπαυσις μετὰ ἡμερήσιον μόχθον. Ἀλλ' ὁ γείτων αὐτῶν ὁ ὑποδηματοποιὸς ἔκλεισε μίαν ἡμέραν τὸ ἐργαστήριόν του, καὶ φήμη διέτρεξε τὴν γειτονίαν ὅτι ἐπλούτησεν αἴφνης ἀπὸ τὰς μετοχάς. Οἱ γείτονες ἠρώτησαν, ἔμαθον τὰς λεπτομερείας, καὶ ἐσκέφθησαν φυσικώτατα ὅτι πολὺ ἀνόητοι ἦσαν νὰ κοπιῶσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς δι' ἓν τεμάχιον ἄρτου, ἐνῷ τὸ χρηματιστήριον ἤνοιγεν ἐκεῖ πλησίον τὰς ἀγκάλας του. Ὁ δρόμος ἦτο εὔκολος, γνωστὸς καὶ πλήθων κόσμου. Ἠκολούθησαν τὸ πλῆθος. Ἐφαντάσθησαν καὶ αὐτοὶ — τίς δὲν τὸ ἐφαντάσθη ; — ὅτι προχειρότατον ἦτο νὰ τραφῶσι μαγειρεύοντες ἀέρα καὶ ἀκοπώτατον νὰ πλουτήσωσιν ἀπὸ μηδενικῶν. Ὁ πρῶτος αὐτῶν πλοῦς διὰ τοῦ πελάγους τῶν χαρτίνων ἑκατομμυρίων ὑπῆρξεν αἴσιος, καὶ ὁ πρῶτος πιτυρίτης ἄρτος τὸν ὁποῖον ἐμάσσησαν ἐφάνη εἰς αὐτοὺς τοῦ γλυκυτέρου πλακοῦντος γλυκύτερος. Τί βλάκες ἦσαν τόσον καιρόν ! Ἤλλαξαν ἕξεις, καὶ ἀντὶ νὰ πίνωσιν, ὡς ἄλλοτε, τὸν καφὲν καὶ τὸν ναργιλέν των εἰς τὸ μικρὸν γειτονικόν των καφενεῖον, κατὰ τὴν μεσημβρινὴν τῆς ἐργασίας των ἀνάπαυλαν, ἐφοίτησαν εἰς τοῦ Χαραμῆ, ἀνέγνωσαν ἐφημερίδας καὶ συνεζήτησαν περὶ τῶν ἐνδεχομένων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν Τσερνιέβιτς συνεντεύξεως τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων.

Ἀλλὰ δυστυχῶς . . .

Ἂς συμπληρώσῃ ὁ ἀναγνώστης τὴν φράσιν. Τὸ πρᾶγμα εἶνε εὐκολώτατον σήμερον, ὅτε γενικὴ σχεδὸν πάντων ἀσχολία εἶνε ἡ ἀπόδοσις τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ἀ λ λ ά.

Τὸ κακὸν εἶνε ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἀπέμαθον πλέον νὰ ἐργάζωνται, καὶ περιφέρονται ἀκόμη, ἀληθῆ καμόντων εἴδωλα, εἰς τὰς παρόδους τοῦ χρηματιστηρίου, ὀνειρευόμενοι ἐνίοτε τὸ παρελθόν, καὶ πλάττοντες πάντοτε πιτυρίτην ἄρτον διὰ τῆς φαντασίας των.

* * *

Καὶ ὅμως αὐξάνουσιν ὁλονὲν τὰ πίτυρα ἐν Ἀθήναις.

Χθὲς ἔτι μόλις ἐνέσκηψεν ὡς τυφὼν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τὸ ἄκουσμα τοῦ βουλγαρικοῦ τολμήματος, οὗτινος κατὰ μέγα μέρος εἴμεθα ἡμεῖς πρῶτοι συνένοχοι· διότι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐφαντάσθημεν, — ἴσως δὲ τὸ φανταζόμεθα καὶ σήμερον ἀκόμη — ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ προαγωγὴν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ εἶνε νὰ στέλλωμεν ἀποφοίτους τινὰς τοῦ Ἀρσακείου εἰς νηπιαγώγησιν τῶν βουλγαροφώνων ἑλληνοπαίδων, — οὕτως ἀποκαλοῦμεν συγκαταβαίνοντες τοὺς βουλγαρόπαιδας, — νὰ γράφωμεν χαρτία πολλὰ καὶ ὑπομνήματα πρὸς διεκδίκησιν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ προπατορικῶν ἡμῶν δικαιωμάτων, καὶ νὰ ζητῶμεν ἐθνικοὺς ἐράνους, ὅπως ἐκτυπώσωμεν εἰς μυριάδας ἀντιτύπων τὰς εἰκόνας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ διανείμωμεν αὐτὰς εἰς τοὺς κατοίκους της, πρὸς ἀναρρίπισιν ἐθνικοῦ φρονήματος. Διὰ τοιούτων μωρῶν πιτύρων ἐφαντάσθημεν, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ παρασκευάσωμεν ἑλληνικὸν ἄρτον ἐν Μακεδονίᾳ. Διὰ τοιούτων πιτύρων ὑπεθέσαμεν καὶ σήμερον ἔτι ἐν τῷ ἀφελεῖ ἡμῶν ἐνθουσιασμῷ, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξορκίσωμεν τὸν κίνδυνον καὶ νὰ ἀποτρέψωμεν τὴν καταιγίδα. Οἱ βυζαντηνοὶ ἔκαμνον λειτουργίας· ἡμεῖς κάμνομεν συλλαλητήρια. Οἱ βυζαντηνοὶ συνέτασσον τροπάρια· ἡμεῖς συντάσσομεν ψηφίσματα. Συναζόμεθα τὸ ἑσπέρας, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τοῦ περι-

πάτου, περίεργοι καὶ μὴ περίεργοι, περὶ τὴν ἐξέδραν τῆς μουσικῆς. Διώκομεν τοὺς μουσικοὺς καὶ ἀνάπτομεν αὐθαιρέτως τοὺς φανούς, πραξικοποῦντες καὶ ἡμεῖς ἐν μικρῷ, ὡς λαὸς ἐνθουσιώδης ἐννοῶν νὰ ὑποτάξῃ τὰ πάντα εἰς τὸν πατριωτικὸν αὐτοῦ πυρετόν, καί . . . χαίνομεν ἔπειτα πρὸς τοὺς λόγους τοῦ πρώτου τυχόντος ὑπαιθρίου ῥήτορος, ὅστις μᾶς διαβεβαιοῖ, ἐν πάσῃ σπουδαιότητητι καὶ κατανύξει, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἡ πατρὶς καὶ ἡ συνείδησίς του παρήγγειλαν εἰς αὐτὸν νὰ ὑπομνήσῃ τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ἡ Μακεδονία εἶνε χώρα ἑλληνική. Χειροκροτοῦμεν ἔξαλλοι ἐκ πατριωτισμοῦ — τί ἄλλο νὰ κάμωμεν; — ψηφίζομεν ἔπειτα ψηφίσματα φλογερά, διατρέχομεν τὰς ὁδοὺς ἐν φωναῖς καὶ σημαίαις, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀρχίζομεν πάλιν τὰ ἴδια, καὶ αἱ ἐπαρχίαι μᾶς μιμοῦνται, καὶ φρονοῦμεν ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ ἑλληνικὰ συλλαλητήρια. Ἂν δὲ τυχὸν ἐν ὥρᾳ μικροψυχίας διστάσωμεν ἐπὶ στιγμὴν περὶ τῆς ἐντυπώσεως, ἣν δύνανται νὰ παραγάγωσιν ἐν Εὐρώπῃ τὰ πατριωτικὰ ἡμῶν ψηφίσματα, εὔκολον πρόκειται καὶ πρόχειρον τοῦ δισταγμοῦ ἡμῶν τὸ ἰατρικόν. Στέλλομεν τοὺς ὑπαιθρίους ἡμῶν ῥήτορας ἀποστόλους τοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Ἑσπερίαν, καὶ ἀναμένομεν ἐν ἱλαρᾷ προσδοκίᾳ τὴν ἄφθονον συγκομιδὴν εὐρωπαϊκῶν συμπαθειῶν, ἀπαράλλακτα ὡς οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν ἀναμένουσι πρὸ τοῦ παγκαρίου των τὰ διὰ τῶν δίσκων περισυναγόμενα κέρματα τῶν πιστῶν.

Δὲν εἶνε πιτυρίτης καὶ αὐτός;

* * *

Ἀλλ' ἀρκεῖ.

Ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ τις κύκλῳ βλέμμα παρατηρητικόν, πανταχοῦ σχεδὸν θὰ ἀπαντήσῃ μικρὸν ἢ μέγα ἐργαστήριον παρασκευάζον ἄρτον ἐκ πιτύρων, πανταχοῦ θὰ ἴδῃ μικρὸν ἢ μέγα ὀπτα-

νεῖον, μαγειρεῦον τὸ ψεῦδος ἵνα κενώσῃ αὐτὸ ὡς ἀλήθειαν. Ἀδύνατον εἶνε νὰ τ' ἀριθμήσῃ τις ὅλα· τί δ' ἄλλως ἤθελεν ὠφελήσει καὶ ἡ ἀπαρίθμησις; Νὰ προφυλάξῃ τοὺς καταναλωτάς; ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν καταναλωτῶν τοῦτο ἰδίως θέλουσι· νὰ σιτίζωνται ἀέρα καὶ νὰ φαίνωνται τρώγοντες οὐσίαν, νὰ ἐνδύωνται ψεῦδος καὶ νὰ ὑπολαμβάνωνται περιβεβλημένοι ἀλήθειαν. Μήπως κ' ἐξ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι δὲν παράγουσι πιτυρίτην, ὅπου καὶ ὅπως ἕκαστος δύναται; Μὴ δὲν εἶνε καὶ μένει καὶ θὰ μένῃ πάντοτε ἡ ἑλληνικωτάτη τῶν παροιμιῶν: Γέλα με νὰ σὲ γελῶ;

Πομφόλυγες στιλπναὶ καὶ μεγάλαι, φυσώμεναι καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῆς ἰδίας ἡμῶν μωρίας, ἀντιπαρερχόμεθα ἀλλήλους ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς τριόδοις, καὶ θαυμαζόμεθα, καὶ φθονοῦμεν αἱ μικρότεραι τὰς μεγαλειτέρας.

Ἐνίοτε πνέει αἴφνης ὁ ἄνεμος, καὶ διαρρήγνυνται μερικαὶ καὶ γελῶσιν αἱ ἄλλαι.

Τὸ δὲ τέλος;

Τὸ ἀγνοῶ, ἀλλὰ τὸ εὔχομαι. Ἔστω οἱονδήποτε.

ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΜΙΣΕΛΛΗΝΕΣ *)

Α'.

Αἱ δύο αὗται λέξεις, καὶ αἱ ἔννοιαι ἃς ἐκφράζουσιν, ἀποτελοῦσιν ἀναντιρρήτως ἓν τῶν περιεργοτέρων φαινομένων ἐν τῷ βίῳ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Δὲν γνωρίζω, ἀλλ' ἀμφιβάλλω εἰλικρινῶς, ἂν ὑπάρχει ἔθνος ἐκ τῶν συγχρόνων οἷον δήποτε, ὅπερ νὰ διήρεσε πάντας σχεδὸν τοὺς ἀλλοεθνεῖς εἰς τὰς δύο ταύτας κατηγορίας, καὶ κατατάσσον ἕκαστον εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν νὰ παρεδέχθη, ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ ὑπάρχῃ ξένος οἷος δήποτε, ὅστις νὰ μὴ ἦνε φίλος του ἔνθερμος καὶ φανατικὸς ἢ ἐχθρός του θανάσιμος. Καὶ σημειωτέον ὅτι αἱ ἁπλαῖ αὗται καὶ ἄκακοι λέξεις φίλος καὶ ἐχθρὸς οὐδόλως ἀποδίδουσι τὴν εἰδικὴν ἐκείνην ἔννοιαν, ἣν συνδέομεν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες πρὸς τὰς πολυσημάντους καὶ βαρείας λέξεις φιλέλλην καὶ μισέλλην, ἃς καὶ ἐδημιουργήσαμεν, βλέπετε, ἐπίτηδες πρὸς ἔκφρασιν τοῦ πράγματος.

Ἐδημιουργήσαμεν, εἶπον, καίτοι εὕρομεν ἀληθῶς τὰς λέξεις ἑτοίμους ἐν τῇ γλώσσῃ, ἀπὸ τῶν κλασικῶν ἤδη χρόνων πλασθείσας ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ἀλλὰ μετεχειρίζοντο ἆρά γε καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ὅρους αὐτούς, ὅπου καὶ ὅπως ἐφαρμόζομεν ἡμεῖς αὐτοὺς σήμερον; Ἦτο ἆρά γε ὁ πρῶτος αὐτῶν φιλέλλην Ἄμασις καὶ ὁ πρῶτός των μισέλλην Τισαφέρνης ὅ,τι εἶνε οἱ σημερινοὶ φιλέλληνες καὶ μισέλληνες; Ἀληθεύει καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅ,τι

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἀκροπόλει» τῆς 4 καὶ 5 Φεβρουαρίου 1886.

ἔλεγέ ποτε γάλλος τις πρόξενος εἰς τὸν λόρδον Βύρωνα, ὅτι δηδαλὴ εἴμεθα πάντοτε la même canaille que du temps de Périclès; Καλὴ ἢ κακή, θὰ ἦτο παρηγορία ὅπως δήποτε, ἂν ἠλήθευεν ἡ ῥῆσις. Ἀλλ' ἔχω, τὸ κατ' ἐμέ, πολλοὺς περὶ τούτου δισταγμούς· φρονῶ δὲ μᾶλλον, ὅτι παραλαβόντες τὰς λέξεις ἐκείνας, παρελάβομεν αὐτὰς ὡς καὶ τόσας ἄλλας, μεταβαλόντες τὸ νόημά των. Ἐδημιουργήσαμεν νέας ἐννοίας καὶ τὰς ἐνεδύσαμεν διὰ τῶν παλαιῶν λέξεων. Πόσον δὲ νέαι ἀληθῶς καὶ εἰδικαὶ καὶ πάντη ἄσχετοι πρὸς τὴν γραμματικὴν τῶν λέξεων σημασίαν εἶνε αἱ ἔννοιαι ἃς ἀποδίδομεν εἰς αὐτὰς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, θέλει ἀμέσως μετ' ὀλίγον καταδειχθῇ. Ἂς μείνωμεν λοιπὸν καὶ τῶν λέξεων δημιουργοί. Δὲν βλάπτει.

Οὔτε οἱ Γάλλοι, οὔτε οἱ Ἄγγλοι, οὔτε οἱ Γερμανοί, οὔτε αὐτοὶ οἱ Ἰταλοὶ οἱ πλείστην ἔχοντες πρὸς ἡμᾶς ὁμοιότητα, ἔχουσιν ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν λέξεις ἀναλόγους πρὸς τὰς λέξεις ἐκείνας, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι οὐδέποτε συνέλαβον τὰς ἐννοίας, αἵτινες ἤθελον ὑπαγορεύσει τὴν δημιουργίαν τῶν λέξεων. Διακρίνουσι βεβαίως μεταξὺ τῶν ξένων τοὺς ὀρθῶς ἢ ἐσφαλμένως περὶ αὐτῶν κρίνοντας, τοὺς μᾶλλον ἢ ἧττον γνωρίζοντας τὰ κατ' αὐτούς, τοὺς πλειότερον ἢ ὀλιγώτερον ἀσχολουμένους εἰς τὰ τοῦ βίου των ὑφ' οἱανδήποτε ἔποψιν, πολιτικήν, φιλολογικὴν ἢ ἄλλην. Ἀλλ' οὐδέποτε ὅμως διενοήθησαν νὰ χωρίσωσι τοὺς ξένους εἰς δύο μεγάλας τάξεις, νὰ ὀρύξωσι τάφρον μεταξὺ αὐτῶν, καὶ ν' ἀπονείμωσιν εἰς τούτους μὲν τιμητικὰς εἰς ἐκείνους δὲ ὀνειδιστικὰς προσωνυμίας. Οὐδέν ποτε ἔθνος, πλὴν τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ, ἐθεώρησε τοὺς ξένους ὡς μὴ δυναμένους νὰ κριθῶσιν ἄλλως ἢ κατ' ἀναφορὰν πρὸς αὐτὸ καὶ μόνον, ὡς εἰ αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν ἀπετέλει τὸ κέντρον τοῦ πλανητικοῦ συστήματος τῶν ἐθνῶν.

Ἀλλὰ διατί λοιπὸν πράττομεν τοῦτο ἡμεῖς;

Διατί κατηντήσαμεν σήμερον, ἀπὸ ἐτῶν τελειοποιούμενοι, εἰς τὸ ἀναντιῤῥήτως κωμικὸν σημεῖον νὰ μὴ ἀκούωμεν ὄνομα ξένου προφερόμενον, χωρὶς νὰ ἐρωτῶμεν ἀμέσως ἂν εἶνε φιλέλλην, καὶ

νὰ χαρακτηρίζωμεν αὐτὸν μισέλληνα ἐν περιπτώσει ἀποφατικῆς ἀπαντήσεως;

Ὑπολαμβάνομεν ἆρά γε ἡμᾶς αὐτοὺς τοσοῦτον μεγάλους καὶ σημαντικούς, ὥστε νὰ ὑποθέτωμεν ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄνθρωποι ἀδιαφοροῦντες περὶ ἡμῶν; Ἢ μὴ τυχὸν ὁμοιάζομεν τοὺς παροδίους ἐκείνους ἐπαίτας, τοὺς τείνοντας διαρκῶς τὴν χεῖρα πρὸς τοὺς διαβάτας, καὶ διακρίνοντας φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς δύο μόνον μεγάλας τάξεις, εἰς δίδοντας καὶ μὴ δίδοντας;

Ἠδύνατό τις ἴσως νὰ πιστεύσῃ τὸ δεύτερον μᾶλλον ἢ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ἀσφαλέστερον καὶ ὀρθότερον, πάντως δὲ πατριωτικώτερον νομίζω νὰ παραδεχθῇ τις ἀμφότερα τὰ κατ' ἐπιφάνειαν τοσοῦτον δυσσυμβίβαστα φαινόμενα μέρη τοῦ διλήμματος. Ὀλίγοι τάχα εἶνε οἱ μεγάλην μὲν καὶ ἐπιβάλλουσαν ἔχοντες τὴν ἀναβολήν, ἐπαιτικὸν δὲ κατὰ βάθος τὸ φρόνημα; Μήπως δὲν ἔχομεν καὶ λέξιν ἑλληνικήν, τὴν π τ ω χ α λ α ζ ο ν ε ί α ν, θαυμασίως ἐκφράζουσαν τὸν περίεργον αὐτὸν σύνδεσμον ἐννοιῶν τοσοῦτον ἀντιθέτων, καὶ ἀμετάφραστον εἰς οἱανδήποτε ξένην γλῶσσαν;

Ἀλλὰ περὶ τῆς νεοελληνικῆς πτωχαλαζονείας ἄλλοτε καὶ εὐκαιρότερον πλείονα.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦτο καὶ μόνον ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ, εἰς ἐξήγησιν τῆς ἐθνολογικῆς ἡμῶν ἐκείνης ἰδιοσυγκρασίας, περὶ ἧς ἔλεγον ἐν ἀρχῇ τῶν γραμμῶν τούτων· ὅτι, μὴ παραδεχόμενοι δυνατὴν τὴν ὕπαρξιν ξένου οἱουδήποτε, πλὴν τῶν φιλελλήνων ἢ μισελλήνων, καὶ ἐπαιτοῦμεν χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανώμεθα, καὶ κομπούμεθα εἰς ὄγκον, οὗ τινος οὐδ' ἡ σκιὰ κἂν μᾶς προσήκει.

* * *

Πρὶν ἢ δὲ προχωρήσω ἐξετάζων τὸ νοσολογικὸν τοῦτο φαινόμενον τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ, — διότι νόσος ἀληθῶς πρέπει

τοῦτο νὰ κληθῇ — ἀνάγκην ἀπαραίτητον αἰσθάνομαι νὰ ἐξαιρέσω εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολυαρίθμου τάγματος τῶν νεοτευχῶν φιλελλήνων, οὓς ἐδημιουργήσαμεν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες εἰς θεραπείαν ἡμῶν αὐτῶν, τὴν σεμνὴν ἐκείνην χορείαν τῶν εὐγενῶν ξένων, οἵτινες δραμόντες ἀπὸ περάτων τοῦ κόσμου εἰς ἀρωγὴν τῆς ἀγωνιζομένης ἡμῶν ἐλευθερίας, ἐβάπτισαν αὐτοὶ ἑαυτοὺς φιλέλληνας ἐν αἵματι καὶ πυρίτιδι, καὶ ἔσπειραν πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν τὰ ὀστᾶ των ἐν Πέτᾳ καὶ Χαϊδαρίῳ, ἐν Καρύστῳ καὶ Καματερῷ. Ἱερὰ ἔστω αὐτῶν ἡ μνήμη, καὶ εὔφημον εἰς αἰῶνας τὸ ὄνομα !

Ἀλλ' ἄλλοι τότε ἦσαν οἱ καιροί, καὶ πολὺ ἔκτοτε μετεβλήθησαν.

Τότε ἐφονεύετο ἐν Σφακτηρίᾳ ὁ Σάντα Ῥόζας καὶ ἔθνησκεν ὁ Νόρμαν ἐν Μεσολογγίῳ. Σήμερον . . . .

Ἀλλὰ μὴ προτρέχωμεν.

Οἱ σημερινοὶ φιλέλληνες, ἐκεῖνοι δηλαδὴ οὓς ἡμεῖς οὕτω καλοῦμεν, διαφέρουσι πολὺ τῶν παλαιῶν, περὶ ὧν κυρίως ὁ σοφός μου φίλος κ. Κουμανούδης τοσαῦτα ἐχαριτολόγησεν ἄλλοτε ἐν τῷ Ἀθηναίῳ. Ἐκείνους ἔπλαττε φιλέλληνας ἀληθεῖς ἡ ἀληθινή των πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπη, καὶ τὴν προσωνυμίαν των ταύτην, ἣν μόνοι των αὐτοὶ ἐλάμβανον ἐν ὑπερηφανείᾳ, ἐκύρουν μὲν περιφανῶς τὰ ἔργα αὐτῶν, ἐταμειεύομεν δ' ἡμεῖς κατόπιν εὐγνώμονες ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ. Ἦσαν ἐκεῖνοι φαινόμενα ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ὁρίζοντος τῆς ποιητικῆς ἐποχῆς τῆς παλινορθώσεως, οὗτινος ἡ αἴγλη ὠχράνθη μικρὸν κατὰ μικρόν, καὶ ἐσβέσθη τέλος μετὰ τῆς σεμνῆς κορυφῆς τοῦ φαεινοτάτου αὐτῆς ἀντιπροσώπου, τοῦ Βίκτωρος Οὐγώ. Ἦσαν οὕτως εἰπεῖν αὐτοχειροτόνητοι μεσαιωνικοὶ ἱππόται, στρατεύοντες πάνοπλοι εἰς ἀνόρθωσιν τῆς ἀδικίας καὶ προστασίαν τῶν τυραννουμένων, διότι ἦσαν τότε καιροί, καθ' οὓς ὑπῆρχον καὶ ἄνθρωποι αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην ταύτην.

Τοὺς σημερινοὺς ὅμως φιλέλληνας, τοὺς ἀκόπους φιλέλληνας τῶν ἐφημεριδων καὶ τῶν περιηγήσεων, τοὺς δημιουργοῦμεν ἡμεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· ἡμεῖς τοὺς βαπτίζομεν, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τέλους,

διὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, τοὺς χειροτονοῦμεν καὶ ἱππότας.

Οὐδόλως ἀπίθανον, πιθανώτατον δὲ μάλιστα εἶνε, ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ἀφιλοκερδεῖς, οἱ πλήρεις ποιητικοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ γενναίων αἰσθημάτων φίλοι τῆς Ἑλλάδος, παρήγαγον βαθμηδὸν τὴν φυλὴν τῶν σημερινῶν φιλελλήνων· ἀλλ᾽ ἐξεφυλίσθη κατὰ μικρὸν τὸ εἶδος ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ οἱ σήμερον οὕτω καλούμενοι εἶνε ἐπίγονοι ἀληθεῖς, ὡς ἐπίγονοι εἴμεθα ἡμεῖς τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς μεγάλης ἐποχῆς τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος.

* * *

Τοὺς φιλέλληνας τῆς σήμερον δημιουργοῦμεν, ὡς προέλεγον, ἡμεῖς αὐτοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ φυσικὴν καὶ ἀναπόδραστον ἀνάγκην τῆς νοσηρᾶς ἡμῶν ἐθνικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Ἡμεῖς αὐτοὶ δημιουργοῦμεν καὶ τοὺς μισέλληνας. Οἱ πλεῖστοι καὶ τούτων καὶ ἐκείνων οὐδ᾽ ἐνόησαν ἴσως οὐδὲ συνησθάνθησαν τὴν ἰδιότητα, ἣν ἀπεδώκαμεν ἡμεῖς ἑκάστοτε εἰς αὐτούς, πρὶν ἢ μάθωσιν ἐξ ἑλληνικῆς φήμης τὰς ὑπὸ τῆς δημοσιογραφίας ἡμῶν διασαλπισθείσας ἀρετάς των, ἢ τὰς κακίας ὅσας ἐφορτώσαμεν εἰς τὴν ῥάχιν των. Πολλοὶ δὲ καὶ ἠπόρησαν ἴσως βαθυτάτην ἀπορίαν, ἀκούσαντες τοὺς πανηγυρισμοὺς ἡμῶν ἢ ὀνειδισμούς, καὶ ἠρώτησαν ἑαυτούς, τί ἀγαθὸν ἄρα ἢ κακὸν ἐποίησαν, ὅπως ἀξιωθῶσι τοσούτου πατάγου τὰ ὀνόματά των, συνειδότες οἱ ταλαίπωροι, ὅτι δὲν εἶχον

mérité
ni cet excès d' honneur ni cette indignité.

Ἀλλὰ τί ταῦτα πρὸς ἡμᾶς; Ἡμεῖς εἴχομεν καὶ ἔχομεν ἀπαραίτητον ἀνάγκην φίλων καὶ ἐχθρῶν, καὶ τοὺς πλάττομεν καὶ

τοὺς φανταζόμεθα ὁσάκις μᾶς λείπουσιν, ὡς οἱ μικρομεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, οἵτινες ὀνειρεύονται παντοῦ προστάτας καὶ πάτρωνας καὶ ὑπερασπιστὰς καὶ φίλους, καὶ τόσον σπουδαίως κατορθόνουσιν ἐπὶ τέλους νὰ πείσωσιν ἑαυτοὺς περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὀνείρων των, ὥστε ὑπολαμβάνουσιν ἐχθρούς των ἀσπόνδους πάντας τοὺς ὁπωσδήποτε ἀγνοοῦντας αὐτούς. Ὅτι εἴμεθα καὶ ἡμεῖς μικροί, οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ, οὐδ' αὐτοὶ οἱ αἰσιοδοξότατοι τοῦ ἑλληνισμοῦ ὑμνογράφοι. Ἀλλ' οὐδ' ἔγκλημα εἶνε τοῦτο, οὐδ' ἁμάρτημα κἂν· ἀτύχημα μόνον. Τὸ κακὸν εἶνε ὅτι εἴμεθα μικροὶ καὶ φανταζόμεθα ὅτι εἴμεθα μεγάλοι, τὸ δὲ χείριστον ὅτι ἔχομεν πάσας τὰς κακίας τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν μικρότητος καὶ τῆς ψευδοῦς ἡμῶν μεγαλειότητος.

Τοῦ λυπηροῦ δὲ τούτου κράματος ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει ἡ περὶ τῶν ξένων πάντων γενικὴ ἡμῶν γνώμη, ἡ διαιρέσασα αὐτοὺς εἰς ποίμνην προβάτων καὶ ποίμνην αἰγῶν, εἰς τάγμα φιλελλήνων καὶ τάγμα μισελλήνων.

* * *

Τίνες δὲ καὶ ποῖοι εἶνε οἱ σημερινοὶ φιλέλληνες;

Ἂς ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα λεπτομερέστερον, ἐξαιροῦντες, ἐννοεῖται, τῆς μεγάλης αὐτῶν στρατιᾶς,—διότι μεγάλην καὶ πολυάριθμον ἔπλασεν αὐτὴν πάντοτε καὶ πλάττει καὶ σήμερον ἔτι ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν φιλοτιμία—τοὺς σπανίους ἐκείνους καὶ ἀληθεῖς τῆς Ἑλλάδος φίλους, τοὺς ἀγαπήσαντας τὰ ἄξια ἡμῶν ἀγάπης καὶ κατακρίναντας τὰ ἄξια κατακρίσεως, τοὺς προμαχήσαντας ἡμῶν ἐν δικαίῳ ἀλλὰ καὶ παραινέσαντας καὶ ἐπιτιμήσαντας ἡμᾶς μωραίνοντας. Οὗτοι ἐσπούδασαν καὶ ἐγνώρισαν ἡμᾶς, καὶ τὴν ἀλήθειαν λαλήσαντες, αὐτῆς μᾶλλον ἢ ὑμῶν ὑπῆρξαν φίλοι. Ἂν δ' ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῶσι τὸ νεοελληνικὸν βάπτισμα, μισέλληνας

μᾶλλον ἢ φιλέλληνας θὰ τοὺς ἐκάλουν οἱ περὶ τὴν κολυμβήθραν ἑτοίμους ὀρέγοντες τὰς χεῖρας πολυάριθμοι ἀνάδοχοι, ὧν τὰ εὐγενῆ στήθη ἐπινέμεται ἀκοίμητον τὸ ἅγιον πῦρ τοῦ νεοελληνικοῦ πατριωτισμοῦ.

Φιλέλληνες σήμερον εἶνε, ἢ κάλλιον καὶ ὀρθότερον εἰπεῖν φιλέλληνες σήμερον καλοῦνται παρ' ἡμῶν οἱ γράφοντες καὶ δημοσιεύοντες ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ τύπῳ ἄρθρα οἱαδήποτε καὶ ὁσαδήποτε ὑπὲρ Ἑλλάδος· οἱ ἐξυμνοῦντες τὰς προπατορικὰς ἡμῶν ἀρετάς, ἐξηγοῦντες δὲ καὶ δικαιολογοῦντες τὰς ἀπογονικὰς ἡμῶν κακίας — ὅσας γνωρίζουσιν· οἱ ἐκ μικρᾶς ἢ μεγάλης ἐν Ἑλλάδι διαμονῆς, πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ μαλακοῦ κλιντῆρος τοῦ σπουδαστηρίου των, θαυμάσαντες τὰς ποικίλας ἀποχρώσεις τοῦ ἀττικοῦ ὁρίζοντος περὶ ἡλίου δυσμάς, καὶ τοῦ Παρθενῶνος τὰ χρυσίζοντα ἐρείπια καὶ τὴν φωταυγῆ διαφάνειαν τῆς ἀθηναϊκῆς ἀτμοσφαίρας· οἱ ἀνακηρύξαντες καταπληκτικὰς καὶ μονονοὺ θαύματος ἀποτέλεσμα τὰς κοινωνικὰς προόδους τῆς νέας Ἑλλάδος· οἱ ἀφειδῶς σπαταλήσαντες πάντα τοῦ λεξιλογίου αὐτῶν τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα ὑπὲρ παντὸς Ἕλληνος ποτίσαντος αὐτοὺς ἓν κύπελλον τείου· οἱ ἑτοίμως χειροκροτήσαντες καὶ ἀκόπως πανηγυρίσαντες ὅσα οὐδέποτε ἀνέγνωσαν νεοελληνικὰ συγγράμματα· οἱ ἐπιχειρήσαντες τέλος νὰ γράψωσι περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πολιτικῶν ἢ κοινωνικῶν ἢ φιλολογικῶν πραγμάτων, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι κἂν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, μόνον δὲ καὶ μόνον ὅπως καύσωσιν ὀλίγον καὶ εὐθηνὸν θυμίαμα ὑπὸ τὴν ῥῖνα τῶν νεολληνικῶν Σαλμωνέων, καὶ εὐφημηθῶσιν ἔπειτα ὑπ' αὐτῶν, προθύμως ἀνταποδιδόντων τὰ ἴσα.

Πόσων ἐκ τούτων τὰ ὀνόματα, δημοτικώτατα παρ' ἡμῖν καὶ κοσμούμενα καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων διὰ τῶν εὐηχοτάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λεξικοῦ ἐπιθέτων, εἰσὶν ἄγνωστα σχεδὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ! Πόσοι τῶν ὑμνητῶν μας ἐκείνων ἐξέλεξαν ὡς φιλολογικόν των ἀγρὸν τὴν νέαν Ἑλλάδα καὶ τοὺς νέους Ἕλληνας, μόνον καὶ μόνον διότι ἠδύναντο νὰ γράφωσιν ὅ,τι ἤθελον περὶ πραγμάτων ἀγνώστων εἰς τοὺς ἀναγνώστας των, καὶ νὰ πι-

στεύωνται μὲν ὑπ' ἐκείνων παραδοξολογοῦντες, νὰ πιστεύωνται δὲ καὶ ὑφ' ἡμῶν κολακεύοντες; Μηδένα τοῦτο ξενίσῃ. Ἡ νέα Ἑλλὰς εἶνε καὶ σήμερον ἔτι, μ' ὅσα καὶ ἂν ἐγράφησαν περὶ αὐτῆς, ἢ μᾶλλον διότι τόσα περὶ αὐτῆς ἐγράφησαν, χώρα ἄγνωστος εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Ὑπάρχουσιν ἐξ αὐτῶν πολλοί, ὑπολαμβάνοντες τὸν τόπον ἡμῶν ἀποτελοῦντα μέρος τῆς ἄκρας Ἀνατολῆς (**Extrême Orient**), ἄλλοι νομίζοντες ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶνε ἀκόμη μέρος τῆς Τουρκίας, καὶ ἄλλοι πεποίθησιν ἔχοντες ἀδιάσειστον, ὅτι οἱ νέοι Ἕλληνες τρώγουσιν ἔτι διὰ τῶν δακτύλων. Ἤκουσα ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀνθρώπους ἐρωτῶντάς με ἂν αἱ οἰκίαι ἡμῶν ἔχουσι παράθυρα, καὶ εἶδον ἐν Ἀθήναις ξένους ἀποροῦντας ὅτι αἱ γυναῖκες ἐξέρχονται ἀκωλύτως εἰς περίπατον. Οὐδὲν ἐπομένως ἄπορον, ὅτι πιστεύονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ὁ,τιδήποτε περὶ ἡμῶν γράφοντες ξένοι, καὶ ὅτι τόσον ἡμεῖς τιμῶμεν καὶ εὐλογοῦμεν τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν γράφοντας.

* * *

Καὶ τί δὲν ἐγράφη ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους! Ἂν ἀπὸ χρόνου ἤδη μακροῦ δὲν εἴχομεν ἀπομάθει

τὸν ὑπὸ βλεφάροις
φοίνικ', ἐρύθημα προσώπου,

ὡς λέγει που ὁ Εὐριπίδης, βαθεῖαν καὶ ὀχληροτάτην ἔπρεπε νὰ αἰσθανώμεθα ἐντροπήν, ἀναγινώσκοντες ὅσους ἐτόλμησαν καὶ τολμῶσιν ἔτι νὰ γράφωσιν αἴνους εἰς δόξαν ἡμῶν οἱ τῆς Ἑσπερίας φιλέλληνες. Ἀλλ' ἡμεῖς ὁμοιάζομεν δυστυχῶς τὰς ἀσχήμους ἐκείνας καὶ ἐρωτοτρόπους γυναῖκας, αἵτινες οὐ μόνον εὐκόλως πιστεύουσιν ὅτι εἶνε Ἀσπασίαι καὶ Ἀφροδῖται, ὅταν ἀκούωσι τοῦτο λεγόμενον ὑπὸ τῶν μαλακοκολάκων, ἀλλὰ καὶ θαυμάζου-

σιν ἐνδομύχως τοὺς λέγοντας, ὡς ἀνθρώπους λεπτὴν ἔχοντας τὴν καλαισθησίαν καὶ ἄπταιστον τὴν παρατήρησιν. Ἡ ἄκομψος καὶ σκαιὰ κολακεία εἶνε πρὸς τοὺς νοήμονας πολὺ πολλάκις ἐπαχθεστέρα τοῦ ψόγου καὶ τῆς κατακρίσεως. Ὑπάρχουσιν ὅμως ῥώθωνες, — καὶ τοιούτους ἔχουσι δυστυχῶς αἱ ῥῖνες αἱ νεοελληνικαὶ — οἱ εὐαρέστως ὀσφραινόμενοι καὶ αὐτῆς τῆς χονδροειδεστάτης κολακείας τὸ πυκνὸν καὶ ἀσφυκτικὸν θυμίαμα, χωρὶς κἂν νὰ πταρνίζωνται, πλήρη δὲ καὶ ἀδιάσειστον ἔχοντες τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτοὺς καιόμενος λίβανος εἶνε προσήκων καὶ ὀφειλόμενος φόρος εἰς τὸ τηλαυγὲς πρόσωπον, οὗτινος ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τὴν τιμὴν ν' ἀποτελῶσι μέρος.

Οἱ ῥώθωνες δὲ ἡμῶν οὗτοι καὶ ἡ ἰδιοσυγκρασία αὐτῶν ἀποδεικνύουσι, πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Μολιέρος, εἰπὼν ὅτι πᾶσαν αὐθάδειαν καὶ πᾶσαν μωρίαν δύναταί τις νὰ καταστήσῃ εὐκατάποτον, καρυκεύων αὐτὴν εἰς κολακείαν.

Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς οὐ μόνον δὲν ἐντράπημεν οὐδ' ἐντρεπόμεθα, οὐ μόνον δὲν ἠγανακτήσαμεν οὐδ' ἀγανακτοῦμεν δι' ὅσα μωρὰ καὶ ἀνούσια κολακεύματα σιτίζουσιν ἡμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Δύσεως νεοφώτιστοι ἡμῶν φίλοι, ἀλλὰ καὶ κομπάζομεν ἐπ' αὐτοῖς καὶ βρενθυόμεθα, καὶ ἀποροῦμεν πολλάκις, πῶς δὲν γράφονται περισσότερα καὶ θερμότερα ὑπὲρ τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ θηρεύομεν αἴνους καὶ λιβανωτὸν πάσῃ δυνάμει καὶ διὰ παντὸς μέσου, καὶ γράφομεν ἐπαιτοῦντες, καὶ ὁδοιποροῦμεν ὁδοιπορίας μακρὰς εἰς ἀναζήτησιν συμπαθειῶν καὶ φίλων, κ' εὐτελιζόμεθα ἐκλιπαροῦντες εὐνοίας καὶ θωπεύματα, καὶ χαίρομεν χαρὰν ἀνεκλάλητον, ὁσάκις κατορθώσωμεν νὰ αὐξήσωμεν δι' εὐγενοῦς τινος νεοσυλλέκτου τὸ τάγμα τῶν φιλελλήνων, καὶ δημοσιευθῇ που τῆς Εὐρώπης νέον ἄρθρον εἰς ὕμνον τῶν ἀπογόνων τοῦ Περικλέους καὶ τῆς περικαλλοῦς αὐτῶν χώρας.

Ποῖος δὲ τότε καὶ πόσος ὁ ἀλαλαγμὸς ἡμῶν καὶ ἡ ἀγαλλίασις!

Ὁ νέος καὶ διαπρεπὴς τῆς Ἑλλάδος φίλος αἴρεται φυσικῷ

τῷ λόγῳ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, καὶ πανηγυρίζεται ὅπως μᾶς ἐπανηγύρισεν. Ἡ νοημοσύνη αὐτοῦ καὶ ἡ πολυμάθεια, ἡ τοῦ καλάμου του δεινότης καὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ἡ ἁδρότης καὶ ἡ δύναμις, ἰδίως δὲ καὶ πρὸ πάντων ἡ τῆς κρίσεως αὐτοῦ εὐμένεια καὶ τὰ φιλελληνικά του αἰσθήματα — τὸ κυριώτατον αὐτοῦ προσόν, — περιάδονται καὶ διασαλπίζονται ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνοις, τὸ δὲ κοινὸν κροτεῖ τὰς χεῖρας, ἤ, ἂν βαρύνεται νὰ πράξῃ τοῦτο, παρατρίβει κἂν αὐτὰς ἐξ εὐχαριστήσεως, καὶ κρατύνεται φρονοῦν ἀκραδάντως, ὅτι μέγα μέλλον ἔχει ὁ λαὸς ὁ τοιούτους ἔχων φίλους, ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ παρίδῃ εἰς τέλος ἡ Εὐρώπη τὴν ἔντονον ἔκφρασιν τῆς κοινῆς γνώμης, καὶ ὅτι περιττὴ καὶ ἀνωφελὴς θὰ ἦτο οἱαδήποτε ἐθνική του ἐργασία ὑπὲρ βελτιώσεως τῆς τύχης του, ἀφοῦ περὶ τούτου μεριμνῶσιν ἄλλοι . . . καὶ μεγάλοι.

Τὰ ὀνόματα τῶν νέων ἑκάστοτε δημοσιογραφικῶν προμάχων τοῦ ἑλληνισμοῦ ταμιεύει οὕτω εὐγνώμων ἡ ἑλληνικὴ δημοσιογραφία, καὶ ἡ μνήμη αὐτῶν ἀξιοῖ εὐλόγως νὰ καταλάβῃ θέσιν τιμητικὴν ἐν τῷ μεγάλῳ καταλόγῳ τῶν φίλων τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς πρὸς τοῦτο δυνάμεθα κἂν νὰ παρηγορηθῶμεν, ὡς παρηγοροῦνται πολλάκις οἱ πάσχοντες, ἀκούοντες παρὰ τῶν ἰατρῶν ὅτι κληρονομικὸν εἶνε τὸ νόσημά των, καὶ πειθόμενοι, ὅτι ἂν νοσοῦσι, τοὐλάχιστον δὲν πταίουσι. Τὸ ἐλάττωμα εἶνε προγονικόν· οὐδ' εὑρέθη τις μέχρι τοῦδε, οὐδὲ θὰ εὑρεθῇ τις ἴσως, οὐδὲ θὰ κατορθώσῃ νὰ μᾶς πείσῃ, ἂν εὑρεθῇ,

> *ξενικοῖς λόγοις μὴ λίαν ἐξαπατᾶσθαι,*
> *μηδ' ἥδεσθαι θωπευομένους μητ' εἶναι χαυνοπολίτας,*

ὡς ἔλεγεν ὁ ποιητὴς τῶν Ἀχαρνέων. Ὅπως δὲ οἱ παλαιοί του ἐκεῖνοι Ἀθηναῖοι, οὓς

> *ἀπὸ τῶν πόλεων οἱ πρέσβεις ἐξαπατῶντες... ἰοστεφάνους ἐκάλουν,..*
> *εὐθὺς διὰ τοὺς στεφάνους ἐπ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐκάθηντο,*

οὕτω καὶ ἡμεῖς σήμερον οὐ μόνον πιστεύομεν ὅσα μᾶς λέγουσιν οἱ

τῇ μωρίᾳ ἡμῶν χαριζόμενοι ξένοι, ἀλλὰ καὶ ἀλαζονευόμεθα ἐπὶ τῷ πανηγυρισμῷ, καὶ εὐθηνὸν εὑρίσκοντες τῶν ἐπαίνων τὸ νόμισμα, προθύμως ἀνταποδίδομεν αὐτὸ πολλαπλάσιον.

Μηδέ τις φοβηθῇ, ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἀμελήσῃ ἡ νεοελληνικὴ εὐγνωμοσύνη τοῦ προσήκοντος ἀντιπανηγυρισμοῦ τῆς εὐρωπαϊκῆς φιλελληνικότητος. Περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου καθήκοντος εἴμεθα ἀκριβέστατοι, καὶ τὴν ὀφειλὴν ἡμῶν ἀποδίδομεν ἔγκαιρον πάντοτε καὶ ἔντοκον καὶ δεκαπλῆν. Ἂν δὲ — ὃ μὴ γένοιτο — λησμονήσωμεν ἡμεῖς ἢ ὀκνήσωμεν, εὐκολύνουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον, ἐνίοτε δὲ καὶ μᾶς ἀναπληροῦσιν αὐτοὶ οἱ φιλέλληνες φίλοι μας. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας εἶδεν, οὐχὶ πρὸ πολλοῦ, ἀρθρίδια ἐπαινετικὰ μεγάλου φιλελληνικοῦ ἄρθρου, γεγραμμένα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ φιλέλληνος συγγραφέως, καὶ ἀποσταλέντα εἰς Ἀθήνας, ὅπως μεταφρασθῶσι καὶ δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου εἰς ἐγκώμιον τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν φίλου.

Ἡ μέθοδος, βλέπετε, τελειοποιεῖται βαθμηδόν, ὡς τελειοποιεῖται κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ προοδεύει πᾶσα βιομηχανία.

Β'.

Τὰ εἴδη τῶν φιλελλήνων εἶνε ποικίλα καὶ ἀνάλογα πρὸς τὰς νεοελληνικὰς ἡμῶν ἀνάγκας. Ἀλλὰ τὰ ἀκμαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶνε δύο· πολιτικοὶ φιλέλληνες, καὶ φιλέλληνες λόγιοι. Ἔμποροι καὶ βιομήχανοι φιλέλληνες δὲν ἀνεπτύχθησαν εἰσέτι, οὐδ' ὑπάρχει ἐλπὶς ν' ἀναπτυχθῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι, ἐνόσῳ τοὐλάχιστον δὲν ἐξευρεθῇ τρόπος νὰ τρέφεται ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον δι' εὐγνωμοσύνης καὶ παρασήμων.

Οἱ φιλέλληνες πολιτικοὶ εἶνε οἱ ἀφθονώτεροι, διότι καὶ αἱ ἀνάγκαι ἡμῶν αἱ πολιτικαὶ εἶνε πλειότεραι καὶ σπουδαιότεραι τῶν ἄλλων. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν οὐδεμίαν ἀπολύτως

ἔχουσι καθαρὰν καὶ ἠτιολογημένην συνείδησιν τοῦ φιλελληνισμοῦ αὐτῶν· ἀλλὰ τοῦτο εἶνε πρὸς ἡμᾶς πάντη ἀδιάφορον. Ὁ μὲν ἔγραψέ ποτε — ἂν δὲν ὑπέγραψε μόνον — ὀλίγας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος σειρὰς ἐν οἱαδήποτε εὐρωπαϊκῇ ἐφημερίδι, καὶ ηὐχήθη ἐκ μέσης καρδίας ὑπὲρ τῆς πληρώσεως τῶν πόθων τοῦ ἑλληνισμοῦ· ὁ δὲ προέπιεν ἐν συμποσίῳ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ὡς μόνου ἐκπολιτιστικοῦ στοιχείου τῆς Ἀνατολῆς. Ἄλλος ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν εἴς τινα τῶν πολιτικῶν ἡμῶν ἀνδρῶν, γνώμην ἀποφαινόμενος, ὅτι εἰς ἡμᾶς μόνους ἀνήκει ἡ κληρονομία τοῦ Βυζαντίου· ἄλλος ἐνθουσιωδέστερος ἐλάλησεν ἀπὸ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βήματος ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ζωτικότητος τοῦ ἔθνους ἡμῶν, καὶ ἄλλος τέλος — κυβερνήτης αὐτὸς ξένου Κράτους, ὕψωσε τὴν φωνὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἀπαραγράπτων ἡμῶν δικαίων, ἢ διεβεβαίωσε κἂν ἀπόστολόν τινα οἱονδήποτε τοῦ ἑλληνισμοῦ περὶ τῶν πρὸς τὴν νέαν Ἑλλάδα θερμῶν αὐτοῦ συμπαθειῶν.

Πάντες οὗτοι, κατὰ τὰς νεοελληνικὰς ἐννοίας, ἰδίως δὲ οἱ τελευταῖοι, ἐκινήθησαν ἐκ πλατωνικοῦ καὶ μόνον ἔρωτος πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἐξ ἐνθουσιασμοῦ ἐνδομύχου καὶ διαπύρου πρὸς τὴν χώραν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μιλτιάδου, ἐκ πεφωτισμένης καὶ ἀμερολήπτου ἐκτιμήσεως τῶν ἀρετῶν αὐτῶν. Οὐδὲν ἄλλο πλάγιον, πάτριον καὶ ἴδιον συμφέρον ἐκίνησε τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἢ τὸν κάλαμον. Τοὐναντίον μάλιστα· πᾶσα οἱαδήποτε σκέψις περὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος ὑπετάγη κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς φιλελληνικοὺς τῆς καρδίας των παλμούς. Ἄλλως πῶς θὰ ἦσαν φιλέλληνες;

Τοιοῦτος εἶνε ὁ πῆχυς δι' οὗ μετροῦμεν τὸν φιλελληνισμόν. Ἀνάλογοι δὲ πρὸς τὸν πῆχυν αὐτὸν εἶνε καὶ αἱ ἡμέτεραι ἀξιώσεις.

Πῶς; Εἶνε δυνατόν, εἶνε ἐπιτετραμμένον, ὅταν ὁμιλῇ τις ξένος περὶ τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ τῶν νέων Ἑλλήνων, περὶ τῶν κληρονομικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν ἐλπίδων, νὰ μὴ πλύνῃ πρῶτον, κατὰ τὸ δημοτικὸν λόγιον, τὸ στόμα του μὲ ῥοδόσταμον;

Εἶνε δυνατόν, ἀσχολούμενοι περὶ τῆς νέας Ἑλλάδος οἱ ξένοι, νὰ λησμονῶσιν, ὅτι ἡ εὐγενὴς αὕτη καὶ ἔνδοξος χώρα ἐπότισε τὴν βάρβαρον Εὐρώπην τὰ νάματα τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὅτι καθῆκον ἐπομένως ἔχουσι, καθῆκον εὐγνωμοσύνης ἱερὸν καὶ ἀπαράβατον, νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου της;

Εἶνε ἐπιτετραμμένον εἰς οἱονδήποτε πολιτικὸν ἄνδρα τῆς ἀλλοδαπῆς, — ἐξ ἀνωτέρας, ἐννοεῖται, ἠθικῆς καὶ ποιητικῆς ἐπόψεως ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, — νὰ συλλογίζεται κατὰ πρῶτον λόγον τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος του καὶ κατὰ δεύτερον τὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ προτιμᾷ τούτων ἐκεῖνα, ἂν τυχὸν συμπέσῃ νὰ μὴ συμβιβάζωνται;

Τοιαῦται ἔννοιαι δὲν χωροῦσιν εἰς Ἕλληνος κεφαλήν, οὐδὲ δύναταί ποτε ἑλληνικὴ καρδία νὰ παραδεχθῇ καὶ ἐπιτρέψῃ τοιαύτην πώρωσιν.

Διὰ τοῦτο ἀπαιτοῦμεν νὰ ἐνδιαφέρωνται ὑπὲρ ἡμῶν οἱ ξένοι περισσότερον ἢ ὅσον ἡμεῖς αὐτοὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐνδιαφερόμεθα, νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἰδέας πολὺ συντονώτερον ἡμῶν τῶν ἰδίων, νὰ πράττωσιν ἐκεῖνοι πλειότερα ὅσων ἡμεῖς λέγομεν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν νὰ ἦνε τῶν Ἑλλήνων ἑλληνίστεροι.

Διὰ τοῦτο ὁσάκις ἀκούομεν ἢ ἀναγινώσκομεν τρεῖς λέξεις ὑπὲρ ἡμῶν, τίς οἶδε πόθεν καὶ πῶς λεχθείσας ἢ γραφείσας, τίς οἶδε τίνα ἐχούσας σκοπὸν ἢ κρυφίαν ὑπαγόρευσιν, ἐνθουσιῶμεν εὐθὺς καὶ ἀλαλάζομεν καὶ πλαταγοῦμεν, καὶ δράττοντες τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν κατάστιχα ἀνοίγομεν ἀμέσως μερίδα εἰς τὸν νέον φιλέλληνα.

Συμβαίνει ἐνίοτε, — καὶ ποσάκις μέχρι τοῦδε συνέβη! — νὰ ἀνακαλύψωμεν βραδύτερον ὅτι ἠπατήθημεν, ἡ εὐγενὴς δ' ἐκείνη φωνή, ἣν εἶχον ἔτι ἔναυλον τὰ πατριωτικὰ ἡμῶν ὦτα, νὰ σιγήσῃ αἴφνης ἀγενῶς ἢ καὶ ν' ἀλλάξῃ σκοπόν, γινομένη κατήγορος ἀπὸ ὑμνητοῦ καὶ ἐπαινέτου.

Λυπούμεθα βεβαίως διὰ τὸ ἐθνικὸν ἀτύχημα, ἀλλὰ δὲν ταραττόμεθα καὶ πολύ. Ἀνοίγομεν καὶ πάλιν τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν κα-

θολικόν, ἐγγράφομεν τὸν ἀποστάτην εἰς τὴν μερίδα τῶν μισελλήνων, καὶ παραδίδομεν αὐτὸν εἰς τὰς ἀρὰς καὶ τὸ μῖσος τοῦ ἔθνους.

Ἂν ὅμως συμβῇ τὸ ἀντίστροφον! Ἂν, χάρις εἰς τὴν παντοδύναμον εὐγλωττίαν ειδικῶν τινων arguments sans réplique ὡς ἔλεγεν ὁ Δὸν Βασίλειος, ἀκουσθῇ αἴφνης ὅτι μετενόησαν ἁμαρτωλοί, καὶ χρόνιοι ἐχθροὶ ἐτράπησαν εἰς φίλους, καὶ ἀνταποκριταὶ φοβεροὶ παγκοσμίων ἐφημερίδων ἀνέμελψαν αἴφνης τὸ Ὡ σ α ν ά, ἐνῷ χθὲς μόλις ἐκραύγαζον σ τ α ύ ρ ω σ ο ν, σ τ α ύ ρ ω σ ο ν α ὐ τ ο ύ ς, ὤ! ἡ ἀγαλλίασις ἡμῶν τότε οὔτε λέγεται οὔτε περιγράφεται. Μὴ δὲν εἶπεν ὁ Χριστός, ὅτι «οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες χρείαν οὐκ ἔχουσι μετανοίας;»

* * *

Τῶν λογίων φιλελλήνων τὸ γένος δὲν εἶνε μὲν βεβαίως τοσοῦτον ἐπίσημον οὐδὲ περιφανές, ὅσον οἱ πολιτικοὶ φιλέλληνες, ἀλλ' ἀφθονεῖ ὅμως ἐπίσης καὶ ἀκμάζει, αὐξάνει δὲ διαρκῶς διὰ τῶν νέων προσηλύτων, οὓς βαπτίζουσιν ἑκάστοτε οἱ παρ' ἡμῖν λόγιοι, οὐχὶ πάντες βεβαίως, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἰδίως, εἰς οὓς ἀπονέμουσι προχείρως εὐρωπαϊκῆς ἀθανασίας διπλώματα οἱ τῆς δύσεως σοφοί.

Ἀφ' ὅτου τῆς ἐθελοφημίας ἡ νόσος ἀπέκτησε καὶ παρ' ἡμῖν ἐνδημικὸν χαρακτῆρα, οἱ δὲ λογογραφοῦντες Ἕλληνες ἤρχισαν ἁλιεύοντες δόξαν ἀπὸ τῶν τελευταίων σελίδων τῶν ἐφημερίδων, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔτι τῶν γωνιῶν τῶν ὁδῶν διὰ πολυχρώμων τοιχοκολλημάτων, ἤνοιξε φυσικῷ τῷ λόγῳ καὶ ἡ ὄρεξις αὐτῶν, ἡ δὲ φιλοδοξία των ὠνειρεύθη ἄλλον εὐρύν, εὐρύτερον τοῦ ἑλληνικοῦ ὁρίζοντα.

Do ut des, εἴπομεν τότε πρὸς τοὺς ξένους, ὅσοι ἐφαίνοντο ὀρεγόμενοι νεοελληνικῆς δόξης. Σᾶς κηρύττομεν φιλέλληνας, —

καὶ ἠξεύρετε πόσον μυρίπνουν καὶ ἱερὸν εἶνε αὐτὸ τὸ ὄνομα — ἀλλὰ πρέπει νὰ μᾶς κηρύξετε καὶ σεῖς μεγάλους συγγραφεῖς. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἔγεινε, καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν φιλελλήνων λογίων ἡ στρατιὰ πληθύνεται ὁσημέραι εἰς δόξαν καὶ κλέος τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων.

Διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν καὶ ἀναγινώσκομεν καθ᾽ ἑκάστην εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ περιοδικὰ ἡμῶν συγγράμματα, ὅτι ὁ δεῖνα σοφός, ὑπὸ τῶν φιλελληνικωτάτων αἰσθημάτων ἐμπνεόμενος, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ δείνᾳ εὐρωπαϊκῷ περιοδικῷ ἐπαινετικὴν διατριβὴν περὶ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς νεοελληνικῆς συγγραφῆς· ὅτι ὁ ἄλλος ἐκεῖνος διάσημος φιλέλλην, οὗτινος τόσον εὐφήμως κατέστησαν γνωσταὶ αἱ περὶ τὴν μεσαιωνικὴν ἢ τὴν νέαν ἡμῶν φιλολογίαν μελέται, μετέφρασεν εἰς τὴν γαλλικὴν ἢ γερμανικήν, ἐνίοτε καὶ τὴν δανικὴν ἢ τὴν ῥωσικὴν ἢ τίς οἶδε ποίαν ἄλλην εὐρωπαϊκὴν ἢ καὶ σημιτικὴν γλῶσσαν, τὴν τάδε πραγματείαν νεοελληνικοῦ σοφοῦ· ὅτι ὁ ὀνομαστὸς ἑλληνιστὴς καὶ φιλόλογος Ἄλφα ἐμνημόνευσε μετ᾽ ἐπαίνων τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ νεοελληνικοῦ βιβλίου, καὶ ὅτι ἡ διαπρεπὴς ἐν τῷ κόσμῳ τῶν γραμμάτων κυρία Βῆτα ἀπένειμε τὸν στέφανον τῆς ἀθανασίας εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ποίημα.

Καὶ ταῦτα πάντα διαθρύπτουσι τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν οὐ μόνον τῶν πολλῶν, οἵτινες γνωρίζουσιν ἴσως τὰ ἐπαινούμενα ἔργα, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀλίγων, οἵτινες, πλὴν αὐτῶν, γνωρίζουσι καὶ τοὺς ἐπαινέτας. Αὐξάνουσι δὲ οὕτω καὶ κορυφοῦνται αἱ ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλάδι φιλολογικαὶ ἐπισημότητες, κλεϊζόμεναι ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν σοφῶν, αὐξάνει δὲ συγχρόνως καὶ κραταιοῦται ἡ εὐγενὴς τῶν λογίων φιλελλήνων τάξις, ἀπαθανατιζομένη ὑπὸ τῶν δι᾽ αὐτῆς ἀπαθανατισθέντων.

Εἶνε ἀληθὲς — ἂς μείνῃ δὲ τοῦτο μεταξύ μας — ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν κρινόντων καὶ θαυμαζόντων ἢ καὶ μεταφραζόντων ἔτι τὰ προϊόντα τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας ἀλλοδαπῶν, ἔχουσι τὸ ἀτύχημα νὰ ἀγνοῶσι τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, ἢ νὰ γνωρίζωσι κἂν

αὐτὴν τοσοῦτον ἀτελῶς, ὥστε νὰ διαφεύγωσιν αὐτοὺς τὰ κάλλη τῶν συγγραμμάτων ἅτινα πανηγυρίζουσιν. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν πρὸς τἄλφιτα. Ἡ δουλειά μας νὰ γίνεται, λέγομεν οἱ εὐφυεῖς καὶ ἐπιτήδειοι ἡμεῖς, δουλειά μας δὲ εἶνε νὰ ὑπολαμβανώμεθα ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλοι καὶ σημαντικοί, νὰ ἔχωμεν κολάκων ἑσμὸν καὶ φίλων πλημμύραν, καὶ οἱ φιλέλληνές μας νὰ ἀγαπῶσι πάντοτε τοὺς Ἕλληνάς των.

* * *

Περιττὸν ἴσως θὰ ἦτο μετὰ τὰ ῥηθέντα νὰ λεπτολογηθῶσι τὰ ἔξοχα προτερήματα, ἅτινα κατὰ τὰς ἐννοίας ἡμῶν κοσμοῦσιν ἀπαραιτήτως πάντα φιλέλληνα. Δὲν βλάπτει ὅμως καὶ τὸ περιττόν, ὁσάκις χρησιμεύει μὲν εἰς τελείωσιν τῆς εἰκόνος, δύναται δὲ ἴσως — τίς οἶδε — νὰ στρατολογήσῃ καὶ νέους ἄλλους τοῦ εὐγενοῦς ἀγῶνος μαχητάς.

Πᾶς φιλέλλην εἶνε ἐν πρώτοις καὶ πρὸ πάντων εὐφυέστατος ἄνθρωπος. Ἀλλὰ τί σημαίνει τοῦτο καὶ μόνον δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς εὐφυεστάτους τῶν ἀνθρώπων; Θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἐλέγομεν, ὅτι πᾶς φιλέλλην ἔχει δύο ὀφθαλμοὺς καὶ μίαν ῥῖνα. Δὲν ἀρκούμεθα ἑπομένως εἰς αὐτὸ καὶ μόνον. Οἱ φιλέλληνες εἶνε ἄνδρες μεγαλοφυεῖς, φαινόμενα ἔκτακτα ἐν τῷ διανοητικῷ κόσμῳ τῶν ἐθνῶν, ὑπάρξεις προνομιοῦχοι, ὡς λέγουσι σήμερον ἐπὶ τὸ ἑλληνογαλλικώτερον αἱ νεοελληνικαὶ ἐφημερίδες. Οἱ φιλέλληνες ἔχουσιν εὐρεῖαν τὴν διάνοιαν καὶ μεγάλην τὴν καρδίαν, ὑψηλὸν τὸ φρόνημα καὶ τὸ αἴσθημα εὐγενές.

Οἱ φιλέλληνες ἔχουσι τὸν νοῦν αὐτῶν ἀπρόσιτον εἰς πᾶσαν ἰδέαν μικρὰν καὶ ταπεινήν, τὰ δὲ στέρνα αὐτῶν κεκλεισμένα πρὸς πᾶν αἴσθημα ἀδικίας. Οἱ φιλέλληνες εἶνε καὶ φιλελεύθεροι· οὐδὲ εἶνε δυνατὸν νὰ ἦνε ὀπισθοδρομικοί, ἀφοῦ εἶνε φιλέλληνες. Εἶνε

πρὸς τούτοις ἀναγκαίως καὶ ἀναποδράστως ἄνθρωποι πολυμαθεῖς, ποτισθέντες τὰ νάματα τῆς ὑγιοῦς παιδείας ἐν τῇ μελέτῃ τῶν κλασικῶν μνημείων τῆς προγονικῆς ἡμῶν φιλολογίας, ἅτινα κατανοοῦσι καὶ ἐκτιμῶσιν, ἐννοεῖται, κάλλιον παντὸς ἄλλου. Εἶνε πεφωτισμένοι λάτρεις τοῦ καλοῦ, νοημονέστατοι καὶ ἀδέκαστοι κριταὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀξίας, ὄντα ἑνὶ λόγῳ τέλεια καὶ ἰδανικά.

Καὶ πῶς ἄλλως ; Μόνον τοιοῦτοι ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἦνε φίλοι μας.

* * *

Οἱ δὲ μισέλληνες ;

Οἱ μισέλληνες εἶνε πολλοί. Πολὺ πλείονες δυστυχῶς τῶν φιλελλήνων, διότι εἶνε πάντες οἱ μὴ φιλέλληνες.

Τούτους μὲν κατορθοῦμεν ὁπωςδήποτε ν' ἀριθμῶμεν, διότι τοὺς ἀκούομεν, τοὺς ἀναγινώσκομεν, τοὺς γνωρίζομεν, τοὺς θυμιῶμεν καὶ τοὺς λατρεύομεν. Ἀλλὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους παρίας, ὧν ἡ πεπωρωμένη καρδία οὐδέποτε ἔπαλεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων, ὧν οὐδέποτ' ἐξέφυγε τὰ χείλη καλὸς λόγος ὑπὲρ ἡμῶν, ποῦ νὰ τοὺς μάθωμεν ἵνα τοὺς ἀριθμήσωμεν ;

Ἀκούομεν τοὺς κατακριτὰς ἡμῶν καὶ κατηγόρους, τοὺς ἐξ οἱουδήποτε λόγου μὴ θελήσαντας νὰ δρέψωσι δάφνας ἐκ τοῦ φιλελληνικοῦ λειμῶνος, τοὺς ὑπολαβόντας ἐκ κακίας ἢ συμφέροντος οἱουδήποτε, ἐκ γνώσεως ἢ ἐξ ἀγνοίας, ὅτι οὐδεμιᾶς συμπαθείας ἢ ἐνδιαφέροντος εἴμεθα ἄξιοι, τοὺς ἐξευτελίζοντας καὶ προπηλακίζοντας ἡμᾶς. Γνωρίζομεν ἐκείνους, οἵτινες μᾶς ἐγνώρισαν κ' ἐτόλμησαν νὰ μᾶς χαρακτηρίσωσιν ὡς φυλὴν πτωχαλαζόνων ἐπαιτῶν, φλυαρούντων μὲν ἀγερώχως περὶ τῶν προγονικῶν ἀρετῶν καὶ μασσώντων ἀδιακόπως τὰς δάφνας τῶν πατέρων των, ὡς οἱ Ἀμερικανοὶ τὰ φύλλα τοῦ καπνοῦ των, ἀλλὰ τεινόντων συγχρόνως

τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἔλεον τῆς Εὐρώπης καὶ ἐκλιπαρούντων τὸν ὀβολὸν τῶν ἰσχυρῶν, ἀπαράλλακτα ὡς πολλοὶ τῶν μεγάλων ἡμῶν ἀγωνιστῶν ἀπόγονοι τείνουσι διαρκῶς τὴν χεῖρα πρὸς τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν, καυχώμενοι ὅτι εἶχον τὴν δόξαν νὰ γεννηθῶσι παρ' ἀνδρῶν ἀποθανόντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Ἀλλὰ οἱ τοιοῦτοι κατακριταὶ ἡμῶν καὶ κατήγοροι εἶνε ὀλίγοι καὶ εὐάριθμοι, οὐδ' εἶνε δυνατὸν νὰ μᾶς ἀρκέσωσι. Τί σημασίαν θὰ εἴχαμεν, ἂν τόσον ὀλίγους μόνον εἴχαμεν ἐχθρούς; Ἐχθροί μας ἑπομένως, τουτέστι μισέλληνες, εἶνε ὄχι μόνον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ πάντες ὅσοι μᾶς ἀγνοοῦσι καὶ ἀδιαφοροῦσιν ἐντελῶς περὶ ἡμῶν. Οἱ προπάτορες ἡμῶν οἱ παλαιοὶ ἔλεγον ἐν αὐταρκείᾳ γνησίως ἑλληνικῇ: πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος, καὶ εἶχον ἴσως δίκαιον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. Ἡμεῖς, οἵτινες δὲν τολμῶμεν ἔτι νὰ φθάσωμεν ἕως ἐκεῖ, ἀρκούμεθα εἰς τὴν παρωδίαν τοῦ παλαιοῦ λογίου, καὶ λέγομεν ἁπλούστερον: πᾶς μὴ φιλέλλην μισέλλην.

Εἶνε δυνατόν, λέγομεν, νὰ ἀγνοῇ τις σήμερον τὴν νέαν Ἑλλάδα καὶ τοὺς νέους Ἕλληνας, ἐκτὸς ἂν τὸ κάμνῃ ἐπίτηδες; Εἶνε ἐπιτετραμμένον εἰς οἱονδήποτε καθὼς πρέπει ἄνθρωπον νὰ μὴ μᾶς γνωρίζῃ, δηλαδὴ νὰ μὴ μᾶς ἐπαινῇ; Καὶ τί λοιπὸν ἄλλο, ἢ ἐχθροὶ τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ ὀνομασθῶσιν οἱ ἀμαθεῖς καὶ βάρβαροι, οἱ ἀπαίδευτοι καὶ ἀνόητοι ἐκεῖνοι, οἱ νομίζοντες ὅτι εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ γείνῃ οἱοσδήποτε περὶ αὐτῶν ὀνομαστὶ λόγος, χωρὶς αὐτοὶ νὰ λαλήσωσι περὶ τῶν νέων Ἑλλήνων;

Οὕτω δὲ πάντες οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ θνητοί, οἱ περὶ πολλὰ ἴσως ἄλλα ἀσχοληθέντες καὶ διακριθέντες καὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν εὐφήμως μνημονευόμενοι, ἀλλ' ἁμαρτήσαντες ὅμως τὸ θανάσιμον ἁμάρτημα νὰ μὴ ἀνησυχήσωσι περὶ ἡμῶν, κατατάσσονται εἰς τῶν μισελλήνων τὸ τάγμα, καὶ αὐξάνουσιν αὐτὸ εἰς στρατιὰν πυκνὴν καὶ μεγάλην.

Καὶ τοὺς χαρακτηρίζομεν μὲν εὐλόγως πάντας αὐτοὺς ὅπως τοὺς πρέπει, καὶ ἀγανάκτησιν αἰσθανόμεθα πατριωτικὴν διὰ τὸν

μισελληνισμόν των, ἀλλά, τί τὰ θέλετε; ἡ ἀγανάκτησις ἡμῶν μετέχει πως καὶ ὑπερηφανείας. Ὀργιζόμεθα μὲν ὅτι ἀδιαφοροῦσι περὶ ἡμῶν, ὡς ὀργίζεται ἡ ἐρωτότροπος γεροντοκόρη παρερχομένη ἐνώπιον ἀπαθῶν ὀμμάτων καὶ οὐδὲν ἀκούουσα θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα, ἀλλὰ παρηγορούμεθα ὅμως, ὡς ἐκείνη, ἐνδομύχως, πεποίθησιν ἔχοντες ἀσφαλῆ, ὅτι οἱ οὕτω προσφερόμενοι κινοῦνται τίς οἶδεν ἐκ τίνος ταπεινοῦ αἰσθήματος φθόνου ἢ κακίας, καὶ κομπάζομεν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ἀναλογιζόμενοι θυμοσόφως, ὅτι μόνον οἱ μέγα σημαίνοντες ἔχουσι πολλοὺς ἐχθρούς, διότι

εἰς τἀπίσημα ὁ φθόνος πηδᾷν φιλεῖ.

* *
*

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ὑπάρχει λέξις δυσώνυμος ἣν δὲν ἐκολλήσαμεν εἰς τὴν ῥάχιν τῶν κακῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι μόνον ἴσως τὸ εὐρωπαϊκῆς φήμης ἀπολαῦον ὑβριολόγιον τοῦ Κ. Κόντου θὰ ἤρκει εἰς προσήκουσαν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα προξενεῖ εἰς τὰς πατριωτικὰς τῶν Ἑλλήνων καρδίας ἡ μοχθηρία τῶν μισελλήνων. Ἐκείνους μάλιστα, ὅσοι μὴ ἀρκούμενοι εἰς περιφρονητικὴν ἀδιαφορίαν, ἐλέγχουσιν ἡμᾶς ἀσυστόλως καὶ κατακρίνουσι καὶ κατηγοροῦσιν, ἐκείνους οἵτινες ὑποτιμῶσι τὸ παρὸν καὶ καταστρέφουσι τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὤ! αὐτοὺς τοὺς πνίγομεν βεβαίως, ἂν πέσωσί ποτε εἰς τὰς χεῖράς μας.

Τοὺς πνίγομεν ἐν ἐθνικῷ συλλαλητηρίῳ, καὶ ἀμφίβολον εἶνε ἂν θὰ εὑρεθῇ κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην καὶ ἱερὰν στιγμὴν Ἕλλην ἄνθρωπος, ὅστις νὰ ἐγείρῃ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν θυμάτων, ὑπεραπολογούμενος αὐτῶν ὁπωσδήποτε ἐνώπιον τῆς ἐξωργισμένης ἐθνικῆς ἡμῶν συνειδήσεως.

Καὶ ὅμως — ἐντρέπομαι ἀληθῶς καὶ καλύπτω τὸ πρόσωπον

διὰ τῶν χειρῶν μου, πρὶν ἐκστομίσω τὴν βλασφημίαν — καὶ ὅμως εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν καὶ τοὺς κατηγόρους ὀφείλομεν οἱ νέοι Ἕλληνες πολὺ πλείονα ἢ εἰς τοὺς ξένους φίλους καὶ κόλακας.

Ἂν ἔχομέν τι σήμερον ἀγαθόν, — καὶ ἔχομεν ὀλίγα, μάρτυς μου ὁ Θεὸς —, ἂν κατωρθώσαμέν τι ἄξιον λόγου ἀφ' ἧς ἀνεγεννήθημεν, οἱ μισέλληνες ἡμῶν ἐχθροὶ εἶνε οἱ κύριοι αὐτοῦ ἐργάται καὶ οἱ λόγοι των οἱ πικροί. Αὐτοὶ μᾶς ἐξώργισαν καὶ μᾶς δυσηρέστησαν, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ ἐπαίδευσαν καὶ ἐσωφρόνισαν ἡμᾶς.

Στομάχους ἀργοὺς καὶ ἀῤῥώστους δὲν ἰαίνει ἀφέψημα γλυκυῤῥίζης, ἀλλὰ πικρὰ κασία καὶ ἄψινθος. Ἔχομεν δὲ δυστυχῶς ἀσθενεῖς καὶ παραλύτους τοὺς διανοητικοὺς ἡμῶν στομάχους, ὁσαδήποτε καὶ ἂν μεγαλοῤῥημονοῦμεν ἐν ὥραις πατριωτικῆς αὐταρκείας,

αὐτὸς αὐτοῦ κόλαξ ἕκαστος ὢν καὶ πρῶτος καὶ μέγιστος,

ὁσαδήποτε καὶ ἂν ψάλλωσιν εἰς ἦχον τρίτον οἱ τῶν ἀθηναϊκῶν τριόδων κομπολακύθαι καὶ οἱ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀγορῶν φιλέλληνες.

Οὐδέν ποτε ἐκερδήσαμεν, οὐδ' ἀγαθὸν ἐμάθομεν οὐδ' ἀπεμάθομεν κακὸν παρὰ τῶν εὐμενῶν ἡμῶν ἀλλοδαπῶν φίλων. Ἐνανουρίσθημεν ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ νάρκῃ τοῦ μεγάλοπρεποῦς ἡμῶν ὕπνου, καὶ ἐτανύσαμεν ἐν ὀκνηρίᾳ τὰς κνήμας ἡμῶν καὶ ἐχασμήθημεν πρὸ τοῦ θάλπους τοῦ ἡλίου τῆς προγονικῆς ἡμῶν δόξης. Ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο.

Οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, οἱ μοχθηροὶ καὶ κακότροποι μισέλληνες μᾶς ἐπετίμησαν, εἶν' ἀληθές, καὶ μᾶς ἐκακολόγησαν, μᾶς ἐπροπηλάκισαν πολλάκις καὶ μᾶς ἐξηυτέλισαν, ἀλλ' ἡ μάστιξ τῶν λόγων αὐτῶν παρήγαγεν ἐπὶ τῆς νωθρᾶς καὶ πλαδαρᾶς ἡμῶν σαρκὸς οἷον παράγει ἀποτέλεσμα ἡ ὑπὸ τῆς θεραπευτικῆς παραγγελλομένη ἐνίοτε μαστίγωσις τῶν ἐξηντλημένων γεροντίων. Ἐκραυγάσαμεν ἐξ ὀδύνης ὑπὸ τὰς πληγάς, κατηράσθημεν τοὺς μαστιγοῦντας, καὶ διεμαρτυρήθημεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κατὰ

τῆς ἀδικίας καὶ βαρβαρότητος· ἀλλ᾿ ἐξήγειραν ὅμως καὶ ἐσωφρόνισαν καὶ ᾠκοδόμησαν ἡμᾶς οἱ παιδεύοντες, εὐηργέτησαν δὲ ἀναντιῤῥήτως οἱ ὑβρίζοντες καὶ ἐξουθενοῦντες.

Ἀδύνατον εἶνε οἱ ἀναγινώσκοντες τὰς γραμμὰς ταύτας νὰ μὴ ἐνθυμῶνται, ὅτι καὶ ἐπηνέθησαν πολλάκις καὶ κατεκρίθησαν. Παραδέχομαι δὲ πρὸς χάριν των, ὅτι καὶ δικαίως πάντοτε ἐπηνέθησαν καὶ ἀδίκως κατεκρίθησαν· ἀδιάφορον. Θὰ συνομολογήσωσιν ὅμως μετ᾿ ἐμοῦ, ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ συνειδήσεως, ὅτι ἀπὸ τῶν κατακρίσεων ἰδίως ἐκαρπώθησαν ὅσα, τοὺς ἐπαινέτας πιστεύοντες, ὑπελάμβανον κεκτημένα.

Τὸ κατ᾿ ἐμὲ τοὐλάχιστον, καὶ ἐξομολογοῦμαι τοῦτο ἐν πάσῃ σπουδαιότητι, οὐδέν ποτε ἐδιδάχθην οὐδ᾿ ὠφελήθην ἀπὸ τῶν φιλικῶν ἐπαίνων, πολλὰ δὲ τοὐναντίον ὀφείλω εἰς τὰς ἐχθρικὰς κατακρίσεις, καὶ αὐτὰς τὰς ἀπὸ δυσμενεστάτης γνώμης.

Πότε θὰ ἐννοήσωμεν πάντες, ὡς ἔθνος, ὅτι οἱ μισέλληνες ἡμῶν ἐχθροὶ μᾶς ὠφελοῦσι πλειότερον τῶν φιλελλήνων ἡμῶν φίλων ; Πότε δὲ τέλος θὰ παύσωμεν διακρίνοντες τοὺς περὶ ἡμῶν λαλοῦντας ἢ μὴ λαλοῦντας εἰς τὰς δύο ἐκείνας μεγάλας τάξεις, περὶ ὧν ἔλεγον ἀρχόμενος τοῦ λόγου ; Πότε θὰ μάθωμεν ὅτι μόνη ἡ ἀλήθεια σώσει ἡμᾶς;

Μόνον ὅταν παύσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς ἑαυτοὺς καταψευδόμενοι καὶ τὰς σκιὰς τῶν προγόνων περισαίνοντες· μόνον ὅταν αἰσθανθῶμεν ὅτι εἴμεθα μικροὶ υἱοὶ πατέρων μεγάλων, καὶ ὅτι χειρίστη δίαιτα πρὸς αὔξησιν ἡμῶν καὶ ἀνάῤῥωσιν εἶνε ἡ δίαιτα ἐκείνη, ἣν θαυμασίως ὠνόμαζεν ὁ Πλάτων ὀψοποιϊκὴν κολακείαν.

ΣΥΡΜΟΣ Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ; *)

Ἑσπέραν τινὰ τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ἐπέστρεφον ἀργὰ εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ μακρυνοῦ περιπάτου. Δὲν ἤμην μόνος· ἀγαθὸς φίλος, ὃν εἶχον συναντήσει μονήρη πλανώμενον πέραν τῶν κήπων τῶν Πατησίων, ἐπέστρεφε μετ' ἐμοῦ. Ἡ ἑσπέρα ἦτο ἀστροφεγγὴς καὶ γλυκεῖα. Ἀσθενὴς ἀλλὰ δροσώδης ἀνέβαινε πάντοτε ἀπὸ τοῦ Φαλήρου ἡ αὔρα τοῦ Σαρωνικοῦ, ὁ γρύλλος ἐτερέτιζε μελαγχολικῶς τὴν μονότονον αὐτοῦ ᾠδὴν ὑπὸ τὰ ξηρὰ χόρτα, καὶ μακρόθεν, που καί που, ὡς σβεννυμένη ἀπήχησις, ἔφθανεν εἰς τὰς ἀκοάς μας τὸ ᾆσμα πλανήτιδος ἀηδόνος, μάτην ἴσως ἀναζητούσης δροσερὸν καταφύγιον εἰς τοὺς κήπους τῆς ὡραίας ἐξοχῆς, ἣν οἱ φιλόκαλοι νάξιοι κηπουροὶ μετέβαλον βαθμηδὸν εἰς κριθοσπάρτους ἀγροὺς καὶ φυτώριον χρυσομήλων.

Ἡ λεωφόρος ἦτο εὐτυχῶς ἔρημος περιπατητῶν, καὶ ἡ κυκλοῦσα γοητευτικὴ ἐρημία ἐβράδυνε τὸ βῆμα ἡμῶν χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν. Ἐπεριπατοῦμεν ὡς ἄνθρωποι προσπαθοῦντες νὰ παρατείνωμεν μᾶλλον ἢ νὰ συντάμωμεν τὸν δρόμον, κ' ἐβαίνομεν ἐφ' ἱκανὸν σιωπῶντες, ἀναλικνίζοντες ῥυθμικῶς δι' ἑκατέρας τῶν χειρῶν τοὺς πίλους ἡμῶν καὶ τὰς ῥάβδους, καὶ ἀναπνέοντες δι' ἀπλήστων πνευμόνων τὴν δρόσον τῆς ἐλαφρᾶς αὔρας, ἥτις μόλις ἐσάλευε τὸ φύλλωμα τῆς γηραιᾶς καὶ ῥαχιτικῆς δενδροστοιχίας τῆς ὁδοῦ.

— Κύτταξε, τί ἐρημία! εἶπον τέλος, λύων ἐγὼ πρῶτος τὴν σιωπήν. Περίεργον πρᾶγμα, νὰ μὴν ἦνε ψυχὴ γεννητὴ αὐτὴν τὴν ὥραν εἰς τὸν ὡραῖον αὐτὸν περίπατον, ἐνῷ ἄλλοτε ἦσαν γεμᾶτα

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἡμερολογίῳ «Ποικίλη Στοά» τοῦ ἔτους 1887.

τά πεζοδρόμιά του, καὶ ὅταν ἀκόμη ἔκαιεν ὁ ἥλιος καὶ ἔπνιγεν ὁ κονιορτός.

— Διατί σοῦ φαίνεται τὸ πρᾶγμα περίεργον, ἀπήντησεν ὁ φίλος μου, ἐνῷ τοὐναντίον εἶνε, νομίζω, φυσικώτατον. Τὴν ποιητικὴν ἐρημίαν ὀλίγοι ἀγαποῦν, διότι ὀλίγοι αἰσθάνονται τὰ θέλγητρά της. Οἱ πολλοὶ προτιμοῦν τὸν κόσμον, τὸ πλῆθος, τὸν θόρυβον· καὶ δι' αὐτὸ αὐτὴν τὴν ὥραν, ἀντὶ νὰ ἔλθουν ἐδῶ νὰ ἰδοῦν σὲ ἢ ἐμέ, ἢ πιθανώτερον κανένα, καὶ ν' ἀκούσουν τὸν γρύλλον, πηγαίνουν καλλίτερα εἰς τὸ θέατρον τῶν Ὀλυμπίων ν' ἀκούσουν τὰς Δύο Ὀρφανάς, εἰς τὸ Φάληρον ν' ἀκούσουν τὴν μουσικὴν τῆς Victorieuse καὶ ὀλίγην κακολογίαν, ἢ καὶ εἰς τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, νὰ ἰδοῦν τὸν Καλλίστην. Ὑποθέτεις ἆρά γε, ὅτι εἰς ἄλλον τόπον εἶνε τὰ πράγματα διαφορετικά;

— Ὄχι βέβαια ἐντελῶς, ἀλλὰ κἄπως· ἀλλοῦ, καὶ τὸ ἠξεύρεις ὡς τὸ ἠξεύρω, ὑπάρχει μεγάλη τοῦ κοινοῦ μερίς, ἥτις κάμνει ὅ,τι λέγεις, διότι ὁ συρμὸς εἶνε φοβερὸς δεσπότης, καὶ τὸ κράτος του θὰ ἦτο μηδενικόν, ἂν οἱ ἄνθρωποι δὲν παρηκολούθουν ὁ εἷς τὸν ἄλλον· ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι, ὀλιγώτεροι βεβαίως, ἀλλ' ἀρκετοὶ πάντοτε, οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι ἠμποροῦν νὰ διασκεδάσουν, ἔστω καὶ ἂν δὲν εὑρίσκωνται μεταξὺ χιλίων ἢ δισχιλίων ὁμοίων των, καὶ τῶν ὁποίων τὴν τέρψιν δὲν ἀποτελεῖ ἀπαραιτήτως ἡ ἀκρόασις παραφώνου ᾄσματος ἢ τὸ θέαμα τῆς ἀλευρωμένης μορφῆς προστύχου γελωτοποιοῦ.

— Ἐδῶ, εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶνε αὐτοὶ πολὺ ὀλιγώτεροι, ἢ μᾶλλον εἶνε πολὺ ὀλίγοι. Ἰδοὺ ἡ μόνη διαφορά.

— Ἆ! ἐφώνησα εὐχερῶς θριαμβεύων. Εἴμεθα σύμφωνοι. Ἀλλὰ διατί τόσον ὀλίγοι; Τόσον ἆρά γε ἐξηπλώθη καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν τὸ ἐκπολιτιστικὸν κράτος τοῦ συρμοῦ, ὥστε νὰ μὴ τολμῶμεν πλέον καὶ νὰ διασκεδάσωμεν παρὰ τοὺς κανόνας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις του;

— Δὲν ἠξεύρω, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος μετά τινα δισταγμόν, τί νὰ σοῦ ἀπαντήσω. Μοῦ γενικεύεις πολὺ τὸ ζήτημα, καὶ θὰ πέσωμεν

εἰς θεωρίας κοινωνιολογικάς, αἱ ὁποῖαι, προκειμένου περὶ τῆς ἰδικῆς μας κοινωνίας, δὲν μοῦ εἶνε, σοῦ τ' ὁμολογῶ εἰλικρινῶς, οὔτε παρήγοροι οὔτε εὐάρεστοι.

— Ἀδιάφορον· ἂν θέλῃ κανεὶς σήμερον νὰ ὁμιλῇ μόνον περὶ πραγμάτων εὐαρέστων καὶ παρηγόρων, πρέπει νὰ σιωπαίνῃ.

— Αἴ, τότε.... ἂς ἦνε! ἀπήντησε μειδιῶν ὁ συνοδός μου. Διατί ὅμως πρὸ μικροῦ μοῦ ὠνόμασες τὸ κράτος τοῦ συρμοῦ ἐκπολιτιστικόν; Μήπως ταὐτίζεις συρμὸν καὶ πολιτισμόν; Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν τὸ παραδέχομαι, τοὐλάχιστον διὰ τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν.

— Πῶς δηλαδή; Δὲν παραδέχεσαι σὺ συρμὸν τοῦ πολιτισμοῦ;

— Βεβαίως τὸν παραδέχομαι· ἀλλὰ παραδέχομαι καὶ κἄτι ἄλλο· παραδέχομαι καὶ πολιτισμὸν τοῦ συρμοῦ· παραδέχομαι δὲ καὶ κἄτι περισσότερον ἀκόμη· ὅτι ἠμπορεῖ κἀνεὶς ἐξαίρετα νὰ ἦνε πολιτισμένος, χωρὶς ν' ἀκολουθῇ τὸν συρμόν, καὶ τοὐναντίον, ἠμπορεῖ ν' ἀκολουθῇ πιστότατα τὸν συρμόν, χωρὶς ν' ἀποδεικνύῃ τοῦτο ὅτι εἶνε πολιτισμένος. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν τελευταίαν κατηγορίαν νομίζω ὅτι κατατάσσεται τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἰδικῆς μας κοινωνίας, ἐκείνης, ἐννοῶ, ἡ ὁποία θέλει νὰ φαίνεται πολιτισμένη.

— Φρονεῖς λοιπόν, ὑπέλαβον, ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ που πολιτισμὸς χωρὶς συρμόν, ἢ συρμὸς χωρὶς πολιτισμόν;

— Βεβαιότατα. Ἀπόδειξις τοῦ πρώτου πολλαὶ πόλεις τῆς Γερμανίας· ἀπόδειξις τοῦ δευτέρου ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

— Ἀλλὰ τότε λοιπὸν ἀρνεῖσαι, ὅτι ὁ συρμὸς εἶνε προϊὸν τοῦ πολιτισμοῦ;

— Διόλου δὲν τὸ ἀρνοῦμαι.

— Ἀλλὰ τότε...

— Μὴ βιάζεσαι· ἠξεύρω τί θέλεις νὰ εἰπῇς. Πῶς εἶνε δυνατὸν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἔχουν συρμὸν καὶ νὰ ἦνε πιστοί του λάτρεις, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀληθῆ πολιτισμόν; Πῶς γίνεται νὰ ἔχουν τὸ προϊόν του, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐκεῖνον; Τοῦτο δὲν ἤθελες νὰ εἰπῇς;

— Ἀκριβῶς.

— Ἁπλούστατον. Ὁ συρμὸς τῶν Ἀθηναίων εἰσάγεται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς· οὔτε αὐτοφυὴς ἐδῶ εἶνε, οὔτε προϊὸν ἐγχωρίου καλλιεργείας. Ὅπως πίνομεν τέϊον χωρὶς νὰ καλλιεργῶμεν τὸ φυτόν του, ὅπως φοροῦμεν βελοῦδα χωρὶς νὰ τὰ κατασκευάζωμεν, τοιουτοτρόπως ἔχομεν καὶ συρμὸν χωρὶς νὰ τὸν παράγωμεν. Ἄς ἦνε καλὰ ἡ εὐάριθμος ἐκείνη ὁμὰς τῶν λεγομένων πολιτισμένων ἢ φιλοπροόδων, ὡς τοὺς ἐβάπτισεν ἡ ἐφημερίς των, οἱ ὁποῖοι φροντίζουν νὰ κάμνουν ἐγκαίρως τὴν προμήθειάν των ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν χάριν τῶν ἐγχωρίων καταναλωτῶν, καὶ νὰ ἐξοδεύουν τὸ περιζήτητον ἐμπόρευμα ὄχι μόνον πρὸς ἴδιον κέρδος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν ψυχοσωτήριον τῆς πολυαρίθμου πελατείας των.

— Θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς ὅμως μίαν παρατήρησιν.

— Ὅσας θέλῃς· τὸ θέμα εἶνε ἄξιον συζητήσεως, καὶ πολὺ διασκεδαστικόν· ἀφοῦ δὲ τὸ ἠρχίσαμεν ἅπαξ, ἂς τὸ ἐξαντλήσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν. Λέγε.

— Ἀφοῦ λέγεις, ὅτι οἱ εἰσαγωγεῖς αὐτοὶ τοῦ ξένου συρμοῦ ἔχουν τόσον πολυάριθμον πελατείαν, ὅτι μ' ἄλλους λόγους ὅλος σχεδὸν ὁ κόσμος εἰς τὰς Ἀθήνας ἀκολουθεῖ τὸν συρμόν, παρεδέχθης δὲ ἤδη πρὸ ὀλίγου, ὅτι ὑπάρχει πολιτισμός τις τοῦ συρμοῦ, διατί δὲν παραδέχεσαι, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶνε πολιτισμένοι ;

— Διότι, ὅταν λέγω πολιτισμένος περὶ ἀνθρώπου οἱουδήποτε ἢ περὶ λαοῦ, δὲν ἐννοῶ τὸν πολιτισμὸν αὐτὸν τοῦ συρμοῦ, τὸν ὁποῖον μοῦ ἐνθύμισες, τουτέστι δὲν ἐννοῶ τὴν ἐπιφάνειαν, οὔτε τὸ φόρεμα, οὔτε τὸν τρόπον τοῦ χαιρετισμοῦ, οὔτε τὸ κόψιμον τῶν μαλλιῶν, οὔτε τὸ σχῆμα τῆς μύτης τῶν ὑποδημάτων. Ὅλα αὐτὰ εἶνε προσωπεῖον εὔμορφον, τὸ ὁποῖον, ὡς ὅλα τὰ προσωπεῖα, δὲν καλύπτει πάντοτε καὶ εὔμορφον πρόσωπον. Ὅλα αὐτὰ ἀγοράζονται προχείρως δι' ὀλίγων κερμάτων, καὶ εἶνε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πρώτου ξυλοσχίστου, ὅστις νομίσῃ φιλοτιμίας ζήτημα νὰ καταβάλῃ τὸ ἀντίτιμόν των ἐκ τοῦ περισσεύματός του ἐνίοτε, ἢ πολὺ συχνότερα ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτοῦ. Ὑποθέτει βεβαίως

αὐτὸς — καὶ διὰ τοῦτο τὸ κάμνει, — ὅτι τοιουτοτρόπως πολιτίζεται, ἐξευγενίζεται, ὡς λέγει, καὶ θαυμάζει ἴσως ἐνδομύχως πόσον εὔκολος εἶνε ὁ πολιτισμός. Ἀλλὰ πολιτισμὸς εἶνε αὐτό; Εἶνε αὐτὸ μαρτύριον ἐπαρκὲς τῆς μορφώσεως ἐκείνης τοῦ νοῦ, τοῦ ἐξευγενισμοῦ ἐκείνου τῆς καρδίας, τῆς ἡμερώσεως ἐκείνης τῶν ἠθῶν, τὰ ὁποῖα ὅλα ὁμοῦ εἶνε ἀπαραίτητα συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ;

Ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἐτόλμησα νὰ ἀπαντήσω, οὐδὲ ἠθέλησα νὰ διακόψω κἂν τὸν συνοδόν μου, οὗτινος κατεφέρετο ἤδη ζωηρότερος ὁ λόγος καὶ βιαιότερον ἀνεπάλλετο ἡ ῥάβδος.

— Καὶ εἶνε δυνατόν, ἐξηκολούθησε, νὰ ὀνομασθῇ μία κοινωνία πολιτισμένη, ἁπλῶς καὶ μόνον διότι ἔχει γαλλικὸν θέατρον, ἢ διότι συγκροτεῖ χοροὺς εἰς τὰ ξενοδοχεῖα, ἢ διότι παίζει Croquet καὶ Rally Papers, ἢ διότι ἀπέκτησεν ἱπποδρόμια καὶ λεμβοδρομίας, ἐνῷ ὑπάρχουν μεταξὺ αὐτῆς ἄνθρωποι, καὶ εἶνε οἱ περισσότεροι δυστυχῶς, οἱ ὁποῖοι καίουν τὰ δάση διὰ ν' ἀποκτήσουν χόρτον τὰ πρόβατά των, καὶ λατομοῦσι τὴν Πνύκα διὰ νὰ κτίσωσιν ἀχυρῶνας; οἱ ὁποῖοι ἀποσπῶσι τοὺς τρυφεροὺς κλάδους τῶν δενδρυλλίων τῆς ὁδοῦ διὰ νὰ μαστίσωσι τοὺς ὄνους των καὶ ῥίπτουσι τὰ καθάρματα τῶν οἰκιῶν αὐτῶν πρὸ τῆς θύρας των διὰ νὰ εὐωχῶνται οἱ ἀνέστιοι σκύλοι τῆς γειτονίας; οἱ ὁποῖοι ἀποκαθηλοῦσι τὰ καθίσματα τῶν πλατειῶν, καὶ χύνουσιν ἀπὸ τὰ παράθυρα τὰ ῥυπαρά των ὕδατα ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν διαβατῶν, καὶ σχίζουσι μὲ τὰ μαχαίριά των τὰ καθίσματα τῶν ἁμαξῶν τοῦ σιδηροδρόμου; Ἢ μὴ τυχὸν εἶνε δεῖγμα πολιτισμοῦ τὸ νὰ ῥαπίζωσι τοὺς ἀνθρώθρώπους οἱ φρουροὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, ἢ τὸ νὰ εἰσέρχωνται ἔφιπποι ἀξιωματικοὶ εἰς τὰ ὕπαιθρα καφενεῖα, ἢ τὸ νὰ θηρεύωνται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπωάσεως τὰ πτηνά, διὰ τὸ Μουσεῖον δῆθεν καὶ δυνάμει ἐπισήμου ἀδείας τῆς ἀρχῆς, ἢ τὸ νὰ καίωνται τὸ Πάσχα αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τὰ σμπάρα τῶν ἀντάμιδων;·

Καὶ περάνας τὴν ἀποστροφήν του ὁ φίλος μου, ἔστη ἐνώπιόν μου προκλητικὸς ὡς ἐρωτηματικὸν σημεῖον.

— Δὲν τ' ἀρνοῦμαι ὅλ' αὐτά, ὑπέλαβον ἐγὼ δειλῶς, πολὺ δειλῶς, διότι εἶνε δυστυχῶς ἀλήθειαι· ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὸ συμπέρασμά σου εἶνε κἄπως ὑπερβολικόν.

— Πῶς; ὑπερβολικόν; ἐφώνησεν ἐκεῖνος, καὶ ἡ ῥάβδος του ἐδούπησεν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου.

— Νομίζω, τοιαῦτα δείγματα βαρβαρότητος ἀπαντῶνται καὶ εἰς τοὺς πλέον πολιτισμένους τόπους . . .

— Μάλιστα, φίλτατε, ἀπαντῶνται· ἀλλ' ἀπαντῶνται ὡς ἐξαίρεσις, καὶ ὁσάκις ἀπαντῶνται ἀποδοκιμάζονται ὑπὸ τῆς κοινῆς συνειδήσεως, καταδιώκονται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, καὶ τιμωροῦνται ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης.

— Καὶ μήπως ἐδῶ; . . .

— Διόλου! διέκοψεν ἀτίθασος ὁ φίλος μου, πρὶν ἢ περάνω τὴν φράσιν μου Διόλου. Ἐδῶ ὄχι μόνον οἱ πολλοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ὀλίγοι, οἱ κἄπως πολιτισμένοι, τ' ἀκούομεν καὶ ἀδιαφοροῦμεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· ἡ ἀρχὴ δὲν τὰ καταδιώκει, καὶ ὁσάκις τὰ καταδιώξῃ θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ μὴ τὰ κατεδίωκε, διότι ἡ καταδίωξίς της τελειόνει συνήθως εἰς τὴν συνοπτικὴν διαδικασίαν τῶν ῥαπισμάτων· τῆς δὲ δικαιοσύνης ποσάκις δὲν δεσμεύομεν πάλιν τὰς χεῖρας ἡμεῖς, οἱ δῆθεν πολιτισμένοι καὶ ἰσχύοντες, ἐγὼ ὁ δημοσιογράφος, σὺ ὁ βουλευτής . . .

— Ἆ! ὅσον δι' αὐτό, διαμαρτύρομαι!

— Ἀδιάφορον· ἂν δὲν τὸ κάμνεις σύ, τὸ κάμνει ἄλλος συνάδελφός σου, καὶ εἶνε τὸ ἴδιον. Μὴ ζητῇς λοιπὸν παραβολὰς καὶ ὁμοιότητας μεταξὺ τῶν ἐδῶ συμβαινόντων καὶ τῶν γινομένων ἀλλαχοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ἡμεῖς ἐδῶ, φίλτατε, εἴμεθα ἀκόμη ἀπολίτιστοι, καὶ ἂν δὲν εἴμεθα βάρβαροι ἐντελῶς, εἴμεθα ἡμιβάρβαροι, τὸ ὁποῖον εἶνε πολὺ χειρότερον, διότι ἀπατᾷ.

— Ἀλλὰ τέλος πάντων, ἀνέκραξα ἐν ἀπογνώσει, δὲν εἴμεθα ὅλοι. Εἶνε καὶ ἄνθρωποι . . .

— Ἀληθῶς πολιτισμένοι. Συμφωνότατος. Ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, τῶν πολὺ ὀλίγων — σημείωσε — δὲν

εἶνε πολιτισμὸς ἐθνικός, δὲν εἶνε γέννημα τῆς πατρίου γῆς οὐδὲ προϊὸν πατρίου ἀτμοσφαίρας. Ἀπεκτήθη ἐπὶ ξένης γῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἢ διὰ ξένης μορφώσεως, καὶ ὁμοιάζει πρὸς τὰ φυτὰ τῶν θερμοκηπίων, τὰ ὁποῖα θάλλουσιν ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος στεγόμενα ὑπὸ τῶν ὑέλων κατὰ τοῦ βορρᾶ καὶ τοῦ ψύχους καὶ θαλπόμενα διὰ μυστικῶν θερμαγωγῶν σωλήνων. Ἀποτελοῦσι καὶ αὐτὰ μέρος τοῦ κήπου, ἀλλ' ὁ κῆπος κύκλω εἶνε κατάξηρος καὶ χέρσος.

— Ὢ! δὲν εἶνε πάλιν τόση ἡ διαφορά . . .

— Ἂν δὲν εἶνε τόση ἀκριβῶς, εἶνε σχεδὸν τόση. Δι' αὐτὸ γελῶ, ἐγὼ τοὐλάχιστον, ὅταν ἀκούω τοὺς πολιτισμένους αὐτοὺς κυρίους νὰ παραπονῶνται καὶ ν' ἀγανακτοῦν, ὅτι δὲν ἔχομεν αὐτὸ καὶ ὅτι στερούμεθα ἐκεῖνο, ὅτι μᾶς λείπει τὸν χειμῶνα γαλλικὸν θέατρον ἢ ὅτι δὲν εὑρίσκει τις εἰς τὰς Ἀθήνας τσάϊ τῆς προκοπῆς. Ὑποθέτουν ὅτι ὁ πολὺς κόσμος αἰσθάνεται καὶ πρέπει νὰ αἰσθάνεται τὰς ἰδικάς των ἀνάγκας, καὶ λησμονοῦν, ὅτι αὐτοὶ μὲν εἶνε ἐμπρός, πολὺ ἐμπρός, οἱ δὲ ἄλλοι ὀπίσω, διότι αὐτοὶ μὲν διήνυσαν τὴν ὁδὸν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, οἱ δὲ ἄλλοι παρέπονται πεζοί.

Ὡμίλει ἔτι ὁ φίλος μου, ὅτε εἰσήλθομεν εἰς τὴν πόλιν. Ἦτο ἤδη νύξ· εὐάριθμος δὲ νέων ὁμάς, ᾀδόντων μεγαλοφώνως, ἐπρόϐαλλε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν λεωφόρον ἀπὸ πλαγίας ὁδοῦ. Τὸ βῆμά των ἦτο ἀσταθὲς καὶ τὸ ᾆσμά των ὅμοιον.

— Ἰδού, εἶπε σταματήσας ὁ συνοδός μου, ἓν πρόχειρον δεῖγμα τοῦ πολιτισμοῦ μας. Καὶ ὅμως οἱ κύριοι αὐτοὶ εἶνε τοῦ συρμοῦ, διότι καὶ στενὰς περισκελίδας φοροῦν καὶ μυτερὰ ὑποδήματα.

Καὶ ἐχωρίσθημεν.

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΤΩΝ ΣΚΥΛΩΝ *)

Ὅστις πρωϊνὸς ἐξέρχεται τοῦ οἴκου του ἐν Ἀθήναις ἔχει πολλὰς διασκεδάσεις καὶ τέρψεις ποικίλας, τὰς ὁποίας στεροῦνται συνήθως οἱ μεσημβρίζοντες ὀκνηροί. Ἀλλ' ὑπὲρ πάσας ὅμως τὰς ἄλλας, ὑπὲρ τὴν ὀρθρίζουσαν μουσικὴν τῶν ἐρρίνων κραυγῶν τῶν σαλεπτζήδων καὶ τὰς ὀξείας φωνασκίας τῶν ἐφημεριδοπωλῶν, ὑπὲρ τὸ εὔχαρι καὶ πλῆρες ζωῆς θέαμα τῶν εἰς τὰ σχολεῖα ταχυβατούντων παιδίων καὶ κορασίων, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἐρχομένων ὀψοκόμων, ἓν ἰδίως ἀνεκλάλητον καὶ ἀπερίγραπτον, ἀλλὰ τακτικῶς ὅμως καθ' ἡμέραν ἐπαναλαμβανόμενον θέαμα ἑλκύει τὸ βλέμμα τοῦ διαβάτου καὶ ἀνακόπτει πολλάκις τὸ βῆμά του. Τὸ θέαμα δὲ τοῦτο τὸ ἐξόχως διασκεδαστικόν, ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ κακόσμῳ πολλάκις ῥυπαρίᾳ, εἶνε τὸ κατὰ πᾶσαν πρωΐαν πρὸ πάσης σχεδὸν ἐξωθύρας τῶν οἰκιῶν τελούμενον πανηγυρικὸν συμπόσιον τῶν ἀστέγων καὶ φερεοίκων σκύλων τῶν Ἀθηνῶν. Τῆς κυνικῆς δὲ ταύτης πανδαισίας χορηγὸς μὲν εἶνε πανταχοῦ ῥυπαρά τις καὶ λιπαρόχειρ μαγείρισσα, εὐμενεῖς δὲ καὶ ἀνεκτικοὶ προστάται καὶ οἱονεὶ τραπεζοκόμοι ἡ ἀστυνομία τῆς πρωτευούσης καὶ ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ Ἀθηναίων.

Πρωΐ, λίαν πρωΐ, μόλις χαράξῃ καὶ ἀνοίξῃ ἡ ἐξώθυρα τοῦ οἴκου, θὰ ἰδῆτε, ἂν ἔχετε διάθεσιν καὶ εἶσθε πρωϊνός, προβάλλουσαν τῆς θύρας νυσταλέαν τινὰ καὶ ἄνιπτον ἀνδρίαν ἢ ναξίαν μέγαιραν, κρατοῦσαν εἰς τὴν εὐτραφῆ καὶ σπαργῶσαν αὐτῆς

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων τῆς 18 Δεκεμβρίου 1893.

ἀγκάλην εὐμέγεθες ἐκ λευκοσιδήρου δοχεῖον. Τὸ ὀκτάγωνον αὐτὸ κιβώτιον περιεῖχεν ἄλλοτε πετρέλαιον. Ἐταξείδευσε μακρόθεν, ἐξ Ἀμερικῆς, καθ' ὑψηλὴν κυβερνητικὴν παραγγελίαν, ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, σεσημασμένον μὲ βασιλικὰς σφραγῖδας, συνοδευόμενον κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ διὰ δηλωτικῶν καὶ πιστοποιήσεων ἀπειραρίθμων, καὶ ἐταμιεύθη εἰς ἀποθήκας δημοσίας, ὅθεν ἐξῆλθεν ὑπερήφανον ἐπὶ τῇ πενταπλασίᾳ ὑπερτιμήσει τῆς ἀξίας τοῦ περιεχομένου του. Ἀλλὰ τὸ πολύτιμον αὐτοῦ αἷμα ἐξέρρευσε βαθμηδόν, φωτίσαν τίς οἶδε πόσας ἀγρυπνίας καὶ πόσην ἐργασίαν, πόσας χαρὰς ἢ ἀγωνίας καὶ πόσα ὄργια ἢ πένθη, τὸ δὲ πρόστυχον αὐτὸ κέλυφος, κενὸν καὶ περιφρονηθέν, ἀφοῦ ἐρρίφθη ἀπὸ γωνίας εἰς γωνίαν τοῦ μαγειρείου καὶ ἐδέχθη εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ πᾶν κάθαρμα καὶ πάντα φορυτόν, κατήντησεν ἐπὶ τέλους τὸ τακτικὸν δοχεῖον τῶν σαριδίων τοῦ μαγειρείου καὶ τῶν ἀποτραπεζίων αὐτοῦ λειψάνων.

Ἐκεῖ ταμιεύεται πλέον πᾶν ὀστοῦν γυμνωθὲν ὑπὸ τοὺς ὀδόντας τῆς οἰκοσίτου γαλῆς, καὶ πᾶν ἄρτου κατάρρυπον θρύμμα, σαρωθὲν ἀπὸ πάσης γωνίας τοῦ οἴκου. Ἐκεῖ πᾶν λαχάνου ἐξώφυλλον καὶ πᾶσα δαυκίου οὐρά. Ἐκεῖ τῶν κενῶν ᾠῶν τὰ κελύφη καὶ τὰ σπογγίσαντα τὸ τηγάνιον τεμάχια χαρτίου. Ἐκεῖ τέλος πᾶν ἀπόβλημα τῆς τραπέζης καὶ ὅλα τῶν ἑρμαρίων τὰ περιττώματα. Καὶ τὸ πολύτιμον αὐτὸ ταμίευμα φυλάσσεται εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ, μέχρις οὗ σημάνῃ ἐκ τῆς ὁδοῦ ὁ κώδων τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας ἐν τῷ κάρρῳ τῆς ἀστυνομίας.

Ἀλλ' ὁ καρραγωγεὺς τῆς καθαριότητος δὲν εἶνε δυστυχῶς πάντοτε καὶ πανταχοῦ πρωϊνός. Τίς οἶδεν εἰς ποῖον πρωϊνώτερον αὐτοῦ οἰνοπωλεῖον καταγίνεται νὰ στομώσῃ τὸν στόμαχόν του πρὸς τὰς μελλούσας ἀναθυμιάσεις τοῦ κάρρου του. Ἄλλως δὲ καὶ πρὸς τί νὰ σπεύσῃ; Μήπως θὰ τιμωρηθῇ ἂν βραδύνῃ, ἢ μήπως κινδυνεύει νὰ ἐπανέλθῃ κενός; Τὸ φορτίον του εἶνε πάντοτε ἕτοιμον καὶ τὸν περιμένει. Ἂς περιμείνῃ λοιπόν. Τὸ φορτίον ὅμως δὲν τὸν περιμένει εἰς τὴν γωνίαν του, ἀλλ' ἐξέρχεται εἰς τὴν ὁδόν.

Ἡ μαγείρισσα ἐπρόβαλεν εἰς τὴν θύραν, κατεσκόπησε δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τὴν ὁδόν, οὐχὶ μήπως ἀνακαλύψῃ ἐρχόμενον τὸ ἁμάξιον τῆς καθαριότητος, ἀλλὰ μήπως ἴδῃ που κοκκινίζοντα πρωϊνόν τινα κλητῆρα, καὶ ἀφοῦ ἐπείσθη, ὅτι πάντα ἠρεμοῦσιν, ὅτι οὐδὲν ἐχθρικὸν βλέμμα τὴν κατοπτεύει, ἀνέτρεψε διὰ μιᾶς τὸν τενεκέν της — ὄχι πρὸ τῆς ἐξωθύρας τοῦ οἴκου ἐν ᾧ ὑπηρετεῖ, ἀλλὰ πρὸ τῆς γειτονικῆς συνήθως, ἵνα σώσῃ ὁπωςδήποτε τὴν φιλοτιμίαν τῶν κυρίων της — καὶ ἐξηφανίσθη ταχεῖα εἰς τὰ βάθη τῆς οἰκίας.

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ στρωθῇ ἡ ὕπαιθρος τράπεζα, κ' ἐπέδραμον ἤδη οἱ συνδαιτυμόνες, ὡς ἐξ ἀοράτου τινὸς ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀόσμου συνθήματος συνεννοηθέντες. Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν εἶνε τακτικοὶ πελάται τοῦ πρωϊνοῦ αὐτοῦ συσσιτίου, Stammgäste, ὡς λέγουσιν οἱ γερμανοί, τῆς πενιχρᾶς ἐκείνης εὐωχίας, δι' ἧς κατορθοῦσιν οἱ ταλαίπωροι νὰ συγκρατῶσι τὴν λιπότριχα αὐτῶν ἐπιδερμίδα ἐπὶ τῶν ἀτροφικῶν των ὀστῶν. Ἀλλ' εἶνε ὅμως που καί που μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἔκτακτοι ξένοι, διαβάται τυχηροί, ὧν εἵλκυσε τὸν βουλιμιῶντα στόμαχον ἡ ὀσμή, ἢ παρέτρεψε τὸ πλανητικὸν βῆμα ἡ ὄψις τοῦ ἀπροσδοκήτου θηράματος. Ὥρμησαν ὅλοι διὰ μιᾶς συνωθούμενοι καὶ γρύζοντες ἐπὶ τὸν σωρόν, καὶ ὁ σωρὸς διεσκορπίσθη ἀμέσως εἰς σκύβαλα καὶ ἐκάλυψε τὴν ὁδόν, ὑπὸ τὸν τριγμὸν τῶν σιαγόνων καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων τοῦ πειναλέου ἐκείνου σκυλολογίου. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐστρώθη κατὰ γῆς, διότι ποῦ νὰ εὑρεθῇ ἐκεῖ τεμάχιον ἄξιον χρονιωτέρας ἀσχολίας καὶ καθιστικῆς καταναλώσεως!

Καταβροχθίζουσιν ὅλοι ὄρθιοι καὶ βιαστικοί, σπεύδοντες νὰ τελειώσωσι, πρὶν ἢ — ὡς συμβαίνει δυστυχῶς ἐνίοτε — αἰφνίδιον λάκτισμα διακόψῃ τὴν πανδαισίαν αὐτῶν ἢ ῥάβδου ἐπιφοίτησις ταράξῃ τὴν χώνευσίν των. Σκαλίζουσιν ἀνυπόμονοι τὸν φορυτὸν διὰ τῶν ὀνύχων των, ἐκλέγουσι τοῦτο, περιφρονοῦσιν ἐκεῖνο, — διότι εἶχεν ἡ μαγείρισσα τὴν κακοήθειαν νὰ ταμιεύσῃ ἐντὸς τοῦ τενεκὲ καὶ πράγματα ἄξια τῆς περιφρονήσεώς των — ἀναπνέουσι

μόνον καὶ πνευστιῶσι θορυβωδῶς, ἀλλ' οὐδεμία διακόπτει ὑλακὴ τὴν φοβερὰν τῶν σιαγόνων των λειτουργίαν.

Ἐκτὸς μόνον ἂν συμπέσωσι δύο ἢ καὶ τρεῖς πολλάκις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὀστοῦν. Τότε .... χαῖρε πλέον συμπόσιον καὶ χαῖρε εὐωχία! Τὴν εἰρήνην διεδέχθη ὁ πόλεμος, τὸ ἀνενόχλητον κοκκάλισμα ῥῆξις αἱματηρά, τὴν κατανυκτικὴν σιγὴν ὑλακαὶ ὀργῆς καὶ ἀπειλῶν, καὶ οἱ ὀδόντες καρφόνονται εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰς ῥάχεις, ὅσοι φρονιμώτεροι δὲν ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἐκ τοῦ φόβου μεγαλειτέρων συμφορῶν.

Τί ἀπομένει εἰς τὴν ὁδόν, εὐκόλως τὸ φαντάζεταί τις, ἂν δὲν τὸ εἶδε.

Τὸ κάρρον τῆς καθαριότητος παρέρχεται μετ' ὀλίγας ὥρας — ἐνίοτε καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας — καὶ ἀναλαμβάνει τὰ σαπρὰ λείψανα τοῦ συμποσίου τῶν σκύλων, ἀφοῦ ἔμειναν ἐκεῖ τόσον χρόνον, ὅσος ἀκριβῶς ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἀρωματίσωσι τὴν ὁδόν.

Καὶ τοῦ συμποσίου τούτου, ὡς ἐλέγομεν ἐν ἀρχῇ, ἐπίσημοι τραπεζοκόμοι εἶνε ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ δῆμος Ἀθηναίων, ὅστις πληρόνει μόνον τὰ ἁμάξια τῆς καθαριότητος, ἀλλὰ δὲν ἔχει, φαίνεται, καὶ τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἐξελέγχῃ, καὶ ἡ ἀστυνομία τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις τὰ ἐπιτηρεῖ μὲν καὶ τὰ ἐξελέγχει, ἀλλὰ δὲν ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα νὰ τὰ πληρόνῃ μέν, ὅταν καθαρίζωσι τὴν πόλιν, νὰ μὴ τὰ πληρόνῃ δέ, ὅταν ἀφίνωσι τὰ καθάρματα τῆς πόλεως εἰς ὕπαιθρον συμπόσιον τῶν σκύλων της.

ΤΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΑΙ ΚΥΡΙΑΙ*)

Τίποτε δὲν τὰς πτοεῖ, οὔτε τὰς ἀναχαιτίζει.

Οὔτε τὸ δριμὺ ψῦχος τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, τὸ μεταβάλλον εἰς ἄμορφα κουβάρια τοὺς διαβάτας, οὔτε ἡ ἀκατάσχετος μανία τοῦ βορρᾶ, ἡ ἀπειλοῦσα κατὰ πᾶν αὐτῶν βῆμα νὰ ἀνατρέψῃ τὰ ἐλαφρά των καὶ εὐλύγιστα σώματα.

Ἂν ἐξέρχεσθε πρωῒ εἰς τὰς ὁδούς, θὰ τὰς ἀπαντήσητε, καὶ τὸ βράδυ, ἀργά, ὅταν ἐπιστρέφετε εἰς τὰς οἰκίας σας, τὰς ἐπαναβλέπετε πάλιν.

Διατρέχουσι συνήθως ἓν μέγα τρίγωνον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Ὁμονοίας, ἀναβαῖνον διὰ τῆς ὁδοῦ Σταδίου πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, καταβαῖνον διὰ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ πρὸς τὴν ἀοίδιμον Ὡραίαν Ἑλλάδα, καὶ καταλῆγον πάλιν πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας διὰ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου.

Ὁμοιάζουσι πολλάκις — τόσον παρακολουθοῦσι πυκναὶ ἡ μία τὴν ἄλλην, μόναι, ἢ ἀνὰ δύο, ἢ κατὰ συστάδας — τοὺς εἰς θήραν τροφῆς ἐκστρατεύοντας μύρμηκας· μόνον ὅτι δὲν τρίβουσιν, ὡς ἐκεῖνοι, πρὸς ἀλλήλας τὰς πορφυρᾶς ἐκ τοῦ βορρᾶ ῥῖνάς των. Σταματῶσιν ὅμως, ὁσάκις συναντήσωσιν ὁμοφύλους καὶ γνωρίμους, ἀδιαφοροῦσαι πρὸς τὴν κρυερὰν ἀναπνοὴν τῆς Πάρνηθος, ἥτις κυματίζει τὰς ἐσθῆτάς των, καὶ προδίδει τοὺς μικροὺς καμπύλους των πόδας, καὶ βάπτει ἰανθίνους τὰς δροσεράς των παρειάς. Ἀνταλλάσσουσιν ἓν μειδίαμα καὶ μίαν χειραψίαν, ἐρωτῶσιν

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων τῆς 20 Δεκεμβρίου 1893.

ἡ μία τὴν ἄλλην πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει, καὶ ἀποχωρίζονται φαιδραὶ καὶ σπεύδουσαι εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν ἀποστολῆς.

* * *

Πόθεν ἔρχονται καὶ ποῦ ὑπάγουσιν;

Ὡς νὰ μὴ τὸ ἐγνώριζον!

Ἔρχονται ἀπὸ τὰς οἰκίας των, ὅπου ἀφῆκαν πρωῒ πρωῒ τὸ θάλπος καὶ τὰ κλειστὰ παράθυρα, τὴν ἀνημμένην ἑστίαν καὶ τὸν διαῤῥαφῆ των κοιτωνίτην, καὶ ἐξῆλθον εἰς τοὺς παγεροὺς δρόμους καὶ τὰς ἀναπεπταμένας πλατείας, ἄλλαι μὲ τὰς σισύρας καὶ τὰ βαρέα των περιώμια καὶ τοὺς πτιλωτούς των βόας, καὶ ἄλλαι, εὐσταλέστεραι ἐξ ἀνάγκης ἢ φιλαρεσκείας, ἐπιδεικνύουσαι ἀσκεπῆ τὴν γλαφυράν των ὀσφὺν καὶ ἀψηφῶσαι τὸ δριμὺ πνεῦμα τοῦ ἀνέμου, ἐν πλήρει πεποιθήσει εἰς τὴν ἀντοχὴν τῶν τοσάκις ἀγωνισθέντων ὤμων των.

Πηγαίνουσι δὲ ὅλαι, ἢ σχεδὸν ὅλαι, εἰς.. τὰ ἐμπορικά! Εἰς τοῦ Βουγᾶ καὶ τοῦ Χουτοπούλου, εἰς τοῦ Κατελούζου καὶ τοῦ Πατσιφᾶ, καὶ εἰς ὅλων τῶν ἄλλων φιλομειδῶν καὶ ἐπιχαρίτων βαλαντιοσκόπων τὰς ἑλκυστικὰς καὶ πολυωνύμους παγίδας, ὅσας ἔχει στήσει ὁ συρμὸς ἑκατέρωθεν τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν ἀρτηριῶν τῆς πρωτευούσης.

Πηγαίνουσιν ἴσως — θὰ ὑποθέσετε ὅσοι τὰς βλέπετε μὲν ἀλλὰ δὲν τὰς γνωρίζετε — διὰ νὰ ἀγοράσωσιν;

Ἐνίοτε ναί, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄχι, — εὐτυχῶς!

Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἀθηναίους, ἂν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀθηναῖαι μετέβαινον εἰς τὰ ἐμπορικά, ἵνα κενώσωσι τὰ βαλάντιά των! Τὰ δυστυχῆ αὐτά, τὰ ῥικνὰ καὶ χρόνιον ἀτροφίαν πάσχοντα βαλάντια πρὸ καιροῦ ἤδη πολλοῦ θὰ εἶχον ἐντελῶς κενωθῆ, πολὺ ἔτι

πρὶν ἐπιτείλῃ τὸ σύστημα τῶν οἰκονομικῶν συνδυασμῶν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὁρίζοντα, πολὺ πρὶν ἢ ἀνακηρυχθῶσι χωρὶς ποτὲ νὰ βασιλεύσωσι τὰ περιλάλητα ἰσοζύγια, πολὺ πρὶν ἢ σημάνῃ ἡ πρώτη Δεκεμβρίου 1893 τὸ Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων εἰς τὰς ἑλληνικὰς περιουσίας.

* *
*

Ὄχι, εὐτυχῶς!

Δὲν πηγαίνουσιν αἱ Ἀθηναῖαι εἰς τὰ ἐμπορικὰ διὰ νὰ ἀγοράσωσιν. Ἀγοράζουσιν ἐνίοτε, ἀλλ' ἐν παρέργῳ ἢ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ· ἕνα πῆχυν ἴσως ταινίας οἱασδήποτε ἢ ἡμίσειαν δωδεκάδα κομβίων, ἂν μετὰ δίωρον βάσανον τοῦ δυστυχοῦς ἐμπόρου καὶ ἀτελείωτον λογοκοπίαν αἰσθανθῶσι τὸ ἐρύθημα τῆς ἐντροπῆς· ἢ ἀκριβῶς μὲν ἐκεῖνο, δι' ὃ ἐξεκίνησαν πρωῒ ἀπὸ τῆς οἰκίας των, ἀλλὰ μετὰ πεντάωρον ῥιζικὴν ἀνασκάλευσιν ὅλων τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου.

Αἱ κυρίαι τῶν Ἀθηνῶν μεταβαίνουσι κυρίως εἰς τὰ ἐμπορικὰ διὰ νὰ διασκεδάσωσιν. Ἡ ἐκδρομή των εἶνε εἶδός τι περιπάτου, εἶδός τι ἀλεποῦς, τῆς ὁποίας ἡ σύλληψις γίνεται πολλάκις παραδόξως εἰς τὸ ζαχαροπλαστεῖον τοῦ Γιαννάκη, εἶδός τι προσκυνήματος εἰς τὰς προθήκας τῶν ἐμπορικῶν, ὧν ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία ἑλκύει μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς εὐλαβεστέρας καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ τεμένους, ἀλλ' ὄχι πάντοτε καὶ εἰς ἀπόθεσιν τοῦ ὀβολοῦ των εἰς τὸν κορβανᾶν τῶν ἱερέων τοῦ Ἑρμοῦ.

* *
*

Τί νὰ κάμωσι τὸ πρωῒ εἰς τὴν οἰκίαν των; Τὰ παιδία των, ἂν ἔχουν, ἐπῆγαν ἤδη εἰς τὸ σχολεῖον· ἡ μαγείρισσα ἐπέστρεψεν ἀπὸ

τὴν ἀγοράν· τὸ μυθιστόρημά των θὰ τὸ ἀναγνώσωσι τὸ ἑσπέρας· ἡ ὑπηρέτρια ἤνοιξε τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας καὶ ξεσκονίζει.

Ὁ οἶκός των εἶνε αὐτόχρημα ἀκατοίκητος.

Ἔπειτα, τί ἀπίθανον νὰ ἔφερε διὰ τοῦ τελευταίου ἀτμοπλοίου κανὲν νέον ὕφασμα ὁ Πατσιφᾶς ἢ κανὲν νέον κόσμημα τῆς αἰθούσης ὁ Χουτόπουλος; Εἶνε δίκαιον νὰ μὴ τὸ ἴδωσι, καὶ τὸ βράδυ, ὅταν συναντηθῶσί που περὶ τὸ μικρὸν τραπέζιον τοῦ τεΐου ἢ τὴν μεγαλειτέραν τράπεζαν τοῦ Μάους, νὰ φανῶσιν αὐταὶ διδασκόμεναι παρ' ἄλλων τὰ νέα;

* * *

Τὰς γνωρίζουσιν ὅλας οἱ δυστυχεῖς ἔμποροι, τὰς γνωρίζουσιν ἐκ μακρᾶς, ὀρθίας καὶ κοπιώδους πείρας.

Δι' αὐτὸ ἐκφράζει ἀνεκλάλητον χριστιανικὴν ἐγκαρτέρησιν τὸ ὀξύμωρον ἐκεῖνο μειδίαμα, τὸ ὁποῖον διαστέλλει τὰ προσηνῆ των χείλη, ὁσάκις νέα προσκυνήτρια προσέλθῃ, αὐξάνουσα τὸ ἄλλο πλῆθος τῶν συνηγμένων ἤδη ἐντὸς τοῦ τεμένους ἐκείνου τοῦ συρμοῦ.

Τὰς γνωρίζουσι· καὶ ἐν τούτοις τὰς ὑποδέχονται προσκλίνοντες τὴν σπονδυλικὴν αὐτῶν στήλην, προσφέροντες εἰς αὐτὰς κάθισμα, καὶ ἐρωτῶντες γλυκερώτατα·

— Τί προστάζετε;

Ἀλλ' εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν σπανίως δίδεται ἀπάντησις. Ἡ νέηλυς κάθηται ἐν πρώτοις, ἐξάγει κατόπιν τὸ ῥινόμακτρόν της καὶ σπογγίζει τὴν ῥῖνά της — ἥτις, ὅσον γυναικεία καὶ ἂν ἦνε, εἶνε ὅμως ῥὶς ἀνθρωπίνη — καὶ ἀρχίζει ἔπειτα ἀτελείωτον διάλογον πρὸς τὰς παρακαθημένας της·

— Τί κάμνετε;

— Πῶς εἶσθε;

— Πόσον καιρὸν ἔχω νὰ σᾶς ἰδῶ!

— Πῶς εἶνε τὰ παιδιά;

— Τὸ μικρὸ ἦτον ὀλίγον κρυωμένο. Τώρα εἶνε καλλίτερα.... Εὐχαριστῶ. Καὶ ὁ κύριος ἀδελφός σας;

— Καὶ ἡ νύμφη σας;

— Καλὲ θὰ φύγετε, ἔμαθα! μ' αὐτὸν τὸν καιρόν;

— Δὲν ἀπεφασίσαμεν ἀκόμη τίποτε. Ἴσως μετὰ τὰς ἑορτάς...

Καὶ σιγώτερα, εἰς τὸ οὖς·

— Καλέ, πῶς σᾶς ἐφάνη; ἡ κυρία Κ... ν' ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα της!...

— Ἡ κυρία Α... θέλετε νὰ εἰπῆτε.

— Μπᾶ! καὶ ἡ κυρία Α...; περίεργον. Καὶ πῶς αὐτό;

— Πολλὰ λέγονται.....

Καὶ λέγονται ἀληθῶς πολλά, ἀναρίθμητα, ἀτελείωτα.

Ἔχουσι, βλέπετε, καὶ αἱ κυρίαι τὰ καφενεῖα των, ὡς οἱ ἄνδρες.

Τὰ δὲ ταλαίπωρα γαρσόνια ἵστανται ἐκεῖ ὄρθια πρὸ τῶν καταφόρτων τραπεζῶν, ὅπου ὑπὸ τοὺς δυσκόλους δακτύλους τῶν ἀνορέκτων πελατίδων ἀνεπτύχθησαν ἤδη μεταξωτὰ καὶ μάλλινα, ἐπίκροκα καὶ ταινίαι, στηθόδεσμοι καὶ περιτραχήλια, εἰς μάτην προσμένοντα τὴν ἐκλογήν των.

Ἀνοίγει τέλος τὸ στόμα της ἡ νέηλυς, ἀφοῦ εἶπεν ὅσα εἶχε καὶ ἤκουσεν ὅσα ἤθελε, καὶ ζητεῖ κἄτι, ἀλλ' εἰκῆ, ἀσκόπως, ὡς θὰ ἐζήτει ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Αἱ χάρτιναι θῆκαι καταβαίνουσι ταχεῖαι ἀπὸ τῶν θέσεών των, οἱ ὑπάλληλοι ἀρχίζουσι τὸν πανηγυρισμὸν τοῦ περιεχομένου των, καὶ αἱ μικραὶ τῆς κυρίας χεῖρες ἀναδιφῶσι, παραμερίζουσι, σκαλεύουσι, πασπατεύουσι, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐφάνησαν τέλος ὅτι κἄτι ἐξέλεξαν, καὶ ἠκτινοβόλησε τοῦ ὑπαλλήλου ὁ ὀφθαλμός, καὶ προσέκλινεν ὁ καταστηματάρχης ἐπιδοκιμάζων τὴν καλαισθησίαν τῆς ἐκλογῆς, αἱ μικραὶ χεῖρες ἀποσύρονται ἀδρανεῖς, ἡ κυρία ἐγείρεται, — ἀφοῦ ἐξεκουράσθη ἤδη ἐντελῶς — καὶ λέγει χαριέστατα μειδιῶσα·

— Εὐχαριστῶ.... θὰ ξαναπεράσω!

Καὶ ξαναπερνᾷ δυστυχῶς, ὡς τοσάκις ἤδη ἐξαναπέρασε.

Καὶ τὸ προσκύνημα αὐτὸ τὸ ἀτελείωτον ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἑκάστην· ἀρχίζει τὴν πρωΐαν καὶ λήγει τὴν μεσημβρίαν ἢ καὶ τὴν ἑσπέραν πολλάκις, χωρὶς ποτὲ νὰ κουρασθῶσιν αἱ προσκυνήτριαι, χωρὶς νὰ βαρυνθῶσι, χωρὶς νὰ πεινάσωσιν, ὅταν σημαίνῃ μεσημβρία, χωρὶς νὰ πτοηθῶσι τὸ σκότος, ὅταν ἀνάπτωνται πλέον οἱ σπάνιοι φανοὶ τῶν ὁδῶν.

Καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς οἰκίας των, κατευχαριστημέναι ὅτι καταδιεσκέδασαν, ἐνῷ οἱ ταλαίπωροι σύζυγοι, οἱ ἀδελφοὶ ἢ οἱ πατέρες των ἀναμένουσι πεινῶντες τὴν ἐπιστροφήν των, ἵνα καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν.

ΑΝΑ ΤΑΣ ΟΔΟΥΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ *)

Ἂς μὴν ἀνησυχήσῃ ὁ κύριος Δήμαρχος Ἀθηναίων.

Δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ ἐπιθεωρήσωμεν τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Τὴν ἐπιθεώρησιν αὐτῶν θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἴσως ἄλλην τινὰ ἡμέραν, ὅταν παρέλθῃ ὁ καιρὸς τῶν βροχῶν καὶ τοῦ βορβόρου, καὶ καταστῇ οὕτως ἀκίνδυνος ὁπωσδήποτε ἡ εὐσυνείδητος τοῦ ἔργου ἡμῶν ἐκπλήρωσις. Δὲν θὰ ἀναμείνωμεν, ἐννοεῖται, τὸν κονιορτὸν τοῦ θέρους, διότι θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην κἄτι νὰ ἴδωμεν χωρὶς νὰ τυφλωθῶμεν. Θὰ ἐκλέξωμεν μίαν τῶν σπανίων ἡμερῶν, καθ' ἣν νὰ μὴ ὑπάρχῃ κονιορτὸς μήτε βόρβορος. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἡμέραι αὗται εἶνε σπάνιαι, σπανιώταται ἐν Ἀθήναις, διότι καὶ ὅταν ἦνε κονιορτός, ἠξεύρουσι τὴν τέχνην οἱ καταβρέκται τοῦ Δήμου νὰ μεταβάλλωσιν αὐτὸν εἰς βόρβορον, μειδιᾷ ἤδη βεβαίως ἐν μακαριότητι ὁ κύριος Δήμαρχος, συλλογιζόμενος ὅτι μακρὸν καιρὸν θὰ ἀναμείνωμεν τὴν ἀνατολὴν τῆς ἐξαιρετικῆς ἐκείνης ἡμέρας.

Αἴ! τίς οἶδεν; Ὁ μέγας τῆς Ἑλλάδος θεός, ὁ θεὸς ὁ δωρήσας εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα καὶ τὸ γαλλικὸν θέατρον, ὁ εἰσαγαγὼν παρ' ἡμῖν τὸ θεῖον δῶρον τοῦ χρηματιστηρίου καὶ πολιτίσας ἡμᾶς μέχρι τοῦ Κυνηγίου τῆς Ἀλώπεκος καὶ τῶν **bals calicot**, θὰ εὐδοκήσῃ νὰ χαρίσῃ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας μίαν ἡμέραν ἄνευ βορβόρου καὶ ἄνευ κονιορτοῦ.

Δὲν τὴν περιμένομεν, βλέπετε, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὴν περιμένομεν ἀπὸ τὸν θεόν, ὅστις σήμερον τοὐλάχιστον, ἐκεῖ

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Συζητήσεων τῆς 24 Δεκεμβρίου 1893.

ὅπου κατηντήσαμεν, ἀφοῦ δὲν εὐδοκεῖ νὰ μᾶς βρέξῃ ὀλίγον χρυσὸν διὰ τὰ τοκομερίδια, ἠμπορεῖ ἐπὶ τέλους καὶ νὰ παύσῃ βρέχων νερὸν δι' ὀλίγας ἡμέρας.

Μίαν ἀπὸ τὰς ἡμέρας αὐτὰς θὰ ἐπιθεωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης καὶ τὴν κατάστασιν αὐτῶν.

Σήμερον σκοπὸν μόνον ἔχομεν νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ὀλίγας ἐκ τῶν προχείρων διασκεδάσεων καὶ τέρψεων, τὰς ὁποίας παρέχουσι δωρεὰν αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν εἰς πάντα κάτοικον ἢ διαβάτην, ἀστὸν ἢ ξένον, ἐπαρχιώτην ἢ ἀλλοδαπόν.

Διὰ νὰ τὰς ἀπολαύσῃ τις ὅλας, δὲν εἶνε πάντοτε ἀνάγκη νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ὁδόν. Ἐνσκήπτουσιν αὗται ἀπὸ τῆς ὁδοῦ κατὰ τοῦ μόλις ἐξυπνήσαντος ἢ καὶ κοιμωμένου ἔτι ἀκάκου θνητοῦ, ἀπαράλλακτα ὅπως κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν παροιμίαν μεταβαίνει τὸ βουνὸν πρὸς τὸν Μωάμεθ, ὁσάκις αὐτὸς δὲν εὐκαιρεῖ νὰ μεταβῇ πρὸς ἐκεῖνο.

Ἂς παρέλθωμεν τοὺς δυστυχεῖς σαλεποπώλας, οἵτινες, ἂν δὲν ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὸ παρελθόν, εἶνε ὅμως ἀναντιρρήτως ἐκπεσοῦσα πλέον μεγαλειότης. Ἠνάγκασε καὶ αὐτοὺς ὁ προβαίνων ὁλονὲν πολιτισμὸς τῶν Ἀθηναίων νὰ γείνωσι πολύχειρες καὶ πολυτεχνῖται, νὰ προσθέσωσιν εἰς τὸ ἀρχικὸν καὶ πατριαρχικόν των ἐπιτήδευμα πολλὰ ἄλλα, νὰ μεταβληθῶσιν ἀπὸ πλανοδίων πωλητῶν εἰς καθιστικοὺς ἐμπόρους, νὰ γείνωσι χαλβαδοπῶλαι καὶ βουτυροπῶλαι, νὰ ἀνοίξωσι τέλος ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ νὰ γείνωσιν ἐπιτηδευματίαι φορολογούμενοι, πρὸς ἀγαλλίασιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἐφόρου, ἀφοῦ δὲν ἠδύναντο ἄλλως νὰ κερδήσωσι τὸν ὀλιγαρκῆ καὶ πενιχρὸν αὐτῶν βίον. Διότι . . . . τίς πίνει πλέον

σαλέπι ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ αὐτὸς ὁ καφὲς κινδυνεύει νὰ ἐκθρονισθῇ ὑπὸ τοῦ τείου; Μόλις που βρογχοπαθής τις γραῖα, ἢ μαθητὴς ἐπαρχιώτης προσκείμενος εἰς τὰ παλαιά, οὐδ' ἀποτριβεὶς ἔτι τὴν μικροπολιτικὴν σκωρίαν ὑπὸ τοῦ θεάτρου τῶν Ποικιλιῶν.

Δι' αὐτὸ καὶ σπανία, βραχνή, δειλὴ καὶ ἐξησθενημένη ἀκούεται ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἡ φωνὴ τοῦ ἑωθινοῦ σαλεποπώλου.

* * *

Ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς ὅμως ποία — Θεὲ καὶ Κύριε! — εἶνε ἡ φοβερὰ ἐκείνη κραυγή, ἡ σχίζουσα τὰ ὦτα ὡς μελωδικὸν κορύφωμα νεοβαγνερικῆς μουσικῆς, καὶ καλύπτουσα τὸν κυλιόμενον πάταγον τῶν τροχῶν παρελαύνοντος ἁμαξίου; Εἶνε σάλπισμα δαίμονος κρυολογημένου, ἢ ἀπαίσιος ἦχος σχιζομένου πανίου; εἶνε ῥοκάνας ὑπερμεγέθους κρωγμὸς ἢ ὑλακὴ θηρίου τινὸς τῆς Ἀποκαλύψεως; Εἶνε ζώου μυκηθμὸς ἢ παράφρονος ἄναρθρος κραυγή;

Τίποτε ἀπ' ὅλ' αὐτά.

Εἶνε ἁπλούστατα ἡ μουσικὴ πρόσκλησις τοῦ ἀρτοπώλου τῆς οἰκίας.

Ὁ οἱονεὶ ἀπὸ θριαμβικοῦ δίφρου καὶ δίκην γηΐνου τοποτηρητοῦ τῆς θείας προνοίας περιφέρων εἰς τῶν πελατῶν του τοὺς οἴκους τὸν ἐπιούσιον αὐτῶν ἄρτον ἐσταμάτησε πρὸ τῆς θύρας σας τὸν ταχὺν τριποδισμὸν τοῦ ἀσθματικοῦ του ἱππαρίου, καὶ φυσᾷ φυσίγναθος τὴν ὀρειχαλκίνην του βυκάνην. Δὲν ὁμοιάζει αὐτὸς τὸν ῥάθυμον καρραγωγέα τῆς καθαριότητος, ὅστις ἀδιαφορεῖ ἐντελῶς ἂν ἀκουσθῇ· θέλει τοὐναντίον νὰ τὸν ἀκούσωσιν ὅλοι, καὶ ὁ ὀξὺς τοῦ φοβεροῦ του σαλπίσματος ἦχος, κλονίζων τὰς ὑέλους τῶν παραθύρων, σχίζων τὰ ὦτα τῶν ἐνοίκων, παροξύνων εἰς σπαρακτικὰς ὠρυγὰς τὸν σκύλον τῆς οἰκίας καὶ εἰς ἀγωνίας κακαρίσματα τὰς ὄρνιθας τῆς αὐλῆς, φθάνει τέλος διάτορος εἰς τὸ μαγειρεῖον.

Ἐσώθημεν! Ἡ μαγείρισσα ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν καὶ παρέλαβε τὸ σιτηρέσιον τῆς οἰκίας.

Ὁ σαλπιστὴς παρῆλθε, καὶ ἡ παράφωνος ἠχὼ τῆς σαλπιγγός του ἀκούεται περαιτέρω ἀναστατοῦσα τὴν γειτονίαν.

Καὶ ὅμως ὑπάρχει που ἄρθρον τοῦ ποινικοῦ Νόμου, τιμωροῦν τὴν διατάραξιν τῆς οἰκιακῆς εἰρήνης τῶν πολιτῶν.

* * *

Νὰ μείνωμεν ἀκόμη ἐντὸς τοῦ οἴκου, διὰ νὰ ἀκούσωμεν ἀλληλοδιαδόχως τὰς ποικίλας κραυγὰς τοῦ ἀγοράζοντος μ π ο τ ί . . . λ ι α ι ς, τοῦ ζητοῦντος χ α λ κ ώ μ α τ α ν ὰ γ α ν ώ σ ῃ καὶ τοῦ ἰσχνοῦ γυρολόγου, τοῦ πανηγυρίζοντος δι' ἐῤῥίνου ψαλμωδίας τὸ περιεχόμενον τοῦ ὀνοφορήτου ἐμπορικοῦ του καταστήματος;

Ἂς μᾶς λείψῃ.

Ἀρκετὰ ἤδη μᾶς ἐξεκώφανεν ὁ ἀρτοφόρος. Ἂς ἐξέλθωμεν εἰς τὰς ὁδούς, ὅπου ἄλλαι καὶ πολλαὶ μᾶς περιμένουσι ψυχαγωγίαι.

Ἐν πρώτοις ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ἀπαντήσωμεν κἄπου νωπήν τινα τάφρον ἀνορυσσομένην πρὸ τῶν ποδῶν μας.

Οἱ ἀθηναῖοι ἐσυνείθισαν ἐκ μακρᾶς ἀνοχῆς τῶν ἀρχῶν νὰ θεωρῶσι τοὺς δρόμους τῆς πόλεώς των ὡς ἰδιόκτητον ἀγρόν, τὸν ὁποῖον ἀροτριῶσι καὶ ἀνασκάπτουσι καὶ διβολίζουσιν, ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ τὸν φυτεύσωσιν ὅλον σπαράγγια. Ὁ εἷς ἐδῶ ἀνοίγει χάνδακα, διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν του τὸ ὕδωρ ἢ τὸ φωταέριον, ὁ ἄλλος παρέκει ἀνοίγει μεγαλείτερον διὰ νὰ μεταγγίσῃ εἰς τὰς γηραιὰς καὶ ἀπωστεωμένας πλέον ἀρτηρίας τῶν ὑπονόμων τῆς πόλεως τὰς περιττὰς εὐωδίας τοῦ μαγειρείου καὶ . . . . ἄλλων μερῶν τοῦ οἴκου του.

Καὶ ὅλα αὐτὰ γίνονται ἐλευθέρως, ἀκωλύτως, ὅπως θέλει καὶ κρίνει πρόσφορον ἕκαστος συνταγματικὸς πολίτης τῶν Ἀθηνῶν,

δικαίαν ἀξίωσιν ἔχων, ὡς τακτικῶς ψηφοφορῶν καὶ ἀτάκτως πληρόνων τοὺς φόρους του, νὰ ἀσκῇ ἀνεξελέγκτως ὅσα νομίζει ἐλευθέρου πολίτου δικαιώματα.

Ἂν μετά τινας ἡμέρας παρέλθετε πάλιν ἐκεῖ πρὸ τῆς τάφρου, θὰ ἴδετε ἀντ' αὐτῆς ἕνα λόφον βορβόρου, καὶ μετά τινας ἄλλας ἡμέρας, ὅτε τὸν βόρβορον ἀπεκόμισαν ἤδη τῶν διαβατῶν οἱ πόδες ἢ ἀπέπλυνεν ἡ βροχή, εὐρὺ ῥυπαρὸν αὐλάκιον.

* * *

Ἂς προχωρήσωμεν.

Θέλετε τὸ πεζοδρόμιον ἢ τὴν ὁδόν;

Ἀλλ' ἐκεῖνο εἶνε δυστυχῶς ὀνόματι μόνον πεζοδρόμιον, πράγματι δὲ ὅ,τι ἄλλο θέλετε.

Ἐκεῖ ἔχει σωρεύσει πρὸ τῆς θύρας του ὅλας αὐτοῦ τὰς κοφίνους ὁ ὀπωροπώλης, καὶ ὁ παντοπώλης ὅλα του τὰ σαρδελλοβάρελα. Ἐκεῖ ἔχει παρατάξει ὁ καφεπώλης τὰ σιδηρᾶ του τραπεζάκια καὶ τὰς χωλὰς του καθέδρας. Ἐκεῖ πολλάκις τὸ θέρος ἀναπτύσσονται ἐν ὑπαίθρῳ ὁλόκληρα ἑστιατόρια. Ἐκεῖ θὰ προσκρούσετε ἴσως πρὸς τὸ κομψὸν χειραμάξιον, ἐφ' οὗ ἡ τροφὸς διακεκριμένου οἴκου ἐξάγει εἰς περίπατον τὸ μαμμόθρεπτον νήπιον. Ἐκεῖ θ' ἀνακόψῃ πᾶν βῆμά σας ὅμιλος ἀργῶν διερωτώντων ἀλλήλους τὰ νέα τῆς ἡμέρας. Ἐκεῖ κινδυνεύετε νὰ κρημνισθῆτε πολλαχοῦ εἰς τὰ ταρτάρεια βάθη τῶν ὑπογείων ἀποθηκῶν τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, ὧν τὴν χαίνουσαν καταπακτὴν ἐλησμόνησε νὰ κλείσῃ ὁ ὑπηρέτης, ἢ νὰ ἀνατραπῆτε ὑπὸ γιγαντιαίας κενῆς κιβωτοῦ, ὅθεν πρὸ μικροῦ ἐξήχθησαν οἱ τελευταῖοι νεωτερισμοὶ τῶν Παρισίων. Τὰ πεζοδρόμια χρησιμεύουσιν ἐν Ἀθήναις εἰς πάντα καὶ πάντας· μόνον εἰς τοὺς πεζοὺς διαβάτας δὲν χρησιμεύουσιν. Ἄπορον δὲ εἶνε ἀληθῶς, πῶς ἐξέφυγον μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν

τῶν ποδηλατῶν. Δὲν ἐννοῶ τί θὰ τοὺς ἐμπόδιζε νὰ εἰσβάλωσι καὶ εἰς αὐτά. Ἴσως τοὺς ἀποθαρρύνει κάπως ἡ ἰδέα, ὅτι καλλίτερον εἶνε νὰ πέφτῃ κανεὶς εἰς τὰ μαλακά.

* * *

Δόξα τῷ Θεῷ!

Ἰδοὺ τέλος καὶ ἓν πεζοδρόμιον κενόν.

Παρέρχεσθε ἀργά, βραδυπατῶν, ἐλευθέρως ἀναπνέων. Εἶσθε ἀμέριμνος, συλλογίζεσθε τίς οἶδε τί ὡραῖα πράγματα, ἀναπάλλετε ἡσύχως τὸ ῥαβδίον σας, καὶ ῥοφᾶτε ἡδονικῶς τὸν καπνὸν τοῦ σιγάρου σας, ὅτε αἴφνης . . . Πράφ! διὰ μιᾶς ἀφ' ὑψηλοῦ, τρία βήματα ἐμπρός σας — ἂν εἶσθε τυχηρὸς — ἢ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας αὐτῆς ἂν εἶσθε ἀτυχής, χύνεται βαρὺς καὶ ῥυπαρὸς Νιαγάρας. Κατάπληκτος, διάβροχος καὶ βλασφημῶν ὑψοῦτε τὸ βλέμμα, καὶ βλέπετε ὑψηλὰ ἐκεῖ φαιδρὰν καὶ γυμνόποδα ὑπηρέτριαν, σφογγαρίζουσαν τὸν ἐξώστην τῆς οἰκίας καὶ βρέχουσαν ἀμερίμνως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας τὸν ὑγρὸν αὐτῆς βόρβορον. Φωνάζετε, ἂν εἶσθε τολμηρός, καὶ ἀκούετε εἰς ἀπάντησιν τοὺς γέλωτάς της, συνοδευομένους πολλάκις ἐν χορῷ ὑπὸ τῶν παρερχομένων διαβατῶν. Σιωπᾶτε, ἂν εἶσθε δειλός, καὶ παρέρχεσθε, μακαρίζοντες τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὰς ἀρχάς της. Δὲν εἶσθε ὁ πρῶτος, οὔτε θὰ ἦσθε ὁ τελευταῖος.

* * *

Δὲν εἰξεύρω, τί θὰ κάμῃ ἀπὸ πρώτης Ἰανουαρίου ἡ στρατιωτικὴ ἀστυνομία. Ἀλλ' ὅ,τι ἔκαμε μέχρι τοῦδε ἡ διοικητική, διὰ

νὰ καταστήσῃ τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης ἐν ἀσφαλείᾳ προσιτὰς εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς, δὲν παρέχει βεβαίως ὕλην εἰς ἐπικὸν ποίημα ἢ εἰς λόγον πανηγυρικόν. Ἴσως τις τῶν νεωτέρων συμβολιστῶν ἀντλήσῃ ἐξ αὐτῶν τὸ θέμα βαθείας τινὸς ἀλληγορίας. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε, ὅτι ἡ παροιμιακὴ δόξα τῆς ἐλευθέρας Κερκύρας ὠχρίασεν ἀπὸ πολλοῦ πρὸ τῆς αἴγλης τῶν Ἀθηνῶν.

ΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΑΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ*)

Δὲν εἰξεύρω πότε ἀνεκάλυψε καὶ πῶς δικαιολογεῖ ἡ νεωτέρα ψυχολογία τὴν ἀνακάλυψιν, ὅτι τὸ ᾆσμα εἶνε ἐνδόμυχος ἀνάγκη καὶ αὐτόματος οὕτως εἰπεῖν ἔκχυσις τοιαύτης τινὸς ἢ τοιαύτης ψυχικῆς καταστάσεως, ἰδίως δὲ τῶν δύο ἄκρως ἀντιθέτων, τῆς φαιδρότητος καὶ τῆς μελαγχολίας. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε, ὅτι τὸν μελαγχολῶντα Ἕλληνα — δὲν ἐννοῶ τὸν περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἐξευρωπαϊσμένον, τὸν ἐῤῥύθμως στενάζοντα πρὸς τὴν σελήνην καὶ ὑποκώφως διακιθαρίζοντα τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ βαρυθυμίαν, ἀλλὰ τὸν γνήσιον καὶ ἀνεπίπλαστον καὶ ἡμιβάρβαρον μὲν ἀλλ᾽ ἑλληνίστατον Ἕλληνα τοῦ λαοῦ σπανιώτατα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οὐδέποτε κινεῖ εἰς ᾆσμα ἡ μελαγχολία. Ἄλλως ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος θὰ εἶχεν ἀπὸ πολλῶν ἤδη μηνῶν μεταβληθῆ εἰς ἀπέραντον ὕπαιθρον ᾠδεῖον, ὅπου οἱ ἐλέῳ οἰκονομικῶν συνδυασμῶν πτωχυνθέντες καὶ λιμοκτονηθέντες Ἕλληνες θὰ ἐξεθύμαινον εἰς ἦχον μᾶλλον ἢ ἧττον βαρὺν τὴν μελανὴν χολὴν τοῦ στήθους των.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ψάλλει συνήθως ὅταν ἦνε εὔθυμος. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο, σήμερον ἰδίως, σπανίως τοῦ συμβαίνει, ἀναζητεῖ τὴν εὐθυμίαν ἐντὸς τοῦ πλήρους οἴνου ποτηρίου, καὶ ὅταν τὴν εὕρῃ — πρᾶγμα ὄχι δύσκολον — τὴν διαλαλεῖ μεγαλοφώνως καὶ μουσικῶς, εἴτε δι᾽ ἑνὸς ἀμανὲ εἴτε διὰ μιᾶς χαντάδας, ἀναλόγως πλέον τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ, τῆς μουσικῆς του ἀνατροφῆς, τῆς

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων τῆς 30 Ἰανουαρίου 1894.

καλαισθησίας του ἢ τῆς εἰδικωτέρας ψυχικῆς του καταστάσεως. Τὴν διαλαλεῖ δὲ τότε ὀξυφωνότατα ἀληθῶς καὶ παταγωδέστατα, ξελαρυγγιζόμενος αὐτόχρημα καὶ ὀγκώμενος μᾶλλον ἢ ᾄδων. Ἔχει βεβαίως τὴν ἰδέαν ὅτι τραγουδεῖ, ἀλλὰ κραυγάζει μόνον καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Ὁ Ἕλλην δὲν ἐπλάσθη ὑπὸ τῆς φύσεως μουσικός. Τοῦτο εἶνε λυπηρὰ ἀλήθεια, τῆς ὁποίας μόνον χάριν τῆς ἐπικρατούσης προλήψεως καὶ πρὸς ἀποφυγὴν μακρολογίας δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ τοὺς Ἑπτανησίους ὡς ἐξαιρέσεις. Ὁ Ἕλλην δὲν ἔχει δυστυχῶς οὔτε τὸ οὖς μουσικὸν οὔτε τὴν φωνὴν μουσικήν. Πλὴν δὲ σπανίων ἐξαιρέσεων ξεφωνίζει μὲν συνήθως ᾄδων, παραφωνεῖ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς ῥαγισμένος ὀξύαυλος.

* *
*

Καὶ ὁσάκις μὲν ὁ ἕλλην τραγουδιστὴς ἐκχύνει εἰς τόνους μᾶλλον ἢ ἧττον ἀμούσους καὶ τραχεῖς καὶ εἰς κραυγὰς μᾶλλον ἢ ἧττον ὀξείας τὴν τεχνητὴν αὐτοῦ φαιδρότητα ἐκεῖ ὅπου τὴν ἠγόρασε, τουτέστι παρὰ τὴν τράπεζαν τοῦ οἰνοπωλείου, meno male, ὡς λέγουσιν οἱ Ἰταλοί· τὸ κακὸν εἶνε ὑποφερτόν. Τραγουδισταὶ καὶ ἀκροαταὶ εἶνε συνήθως οἱ αὐτοί, ἤ, ἂν ἦνε διάφοροι, ἰσοπεδοῦνται ὅμως ταχέως ὑπὸ τοῦ ῥητινίτου καὶ ὦτα καὶ φωναί, ἡ συναυλία εὐρύνεται, καὶ ὅσοι δὲν ψάλλουσιν, ὑποκρούουσιν ἐπὶ τέλους διὰ τῶν ποτηρίων ἢ τῶν γρόνθων αὐτῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ὅλοι των εἶνε προδήλως εὐχαριστημένοι, καὶ ὑπὲρ πάντας ἀναντιῤῥήτως ὁ οἰνοπώλης, ὁ ἐκ μακρᾶς πείρας γινώσκων, ἂν μὴ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου διδαχθείς, πότε συνήθως ἐξοδεύεται ὁ ἐλάσσων οἶνος.

Ἀλλ' ὅταν ὅμως οἱ ἀτμοὶ τοῦ οἴνου γεμίσωσι τὰς κεφαλὰς τῶν τραγουδιστῶν, καὶ θερμανθῇ κατ' ὀλίγον μέχρι πνιγμοῦ ἡ

ἀτμοσφαῖρα τοῦ οἰνοπωλείου, καὶ στενοχωρηθέντες οἱ οἰνόφλυγες ψάλται ποθήσωσιν ὕπαιθρον δροσερὸν ἀέρα καὶ ἐκχυθῶσιν εἰς τὰς ὁδοὺς ἐν ὥρᾳ μεσονυκτίου, τότε — οἴμοι ! — ἀρχίζει τὸ βάσανον τῶν εἰρηνικῶν κατοίκων τῆς πόλεως.

* * *

Ἐπεστρέψατε ἀργὰ εἰς τὴν οἰκίαν σας, ἀφοῦ ἡμέραν ὅλην, ἀπὸ πρωίας μέχρι βαθείας πολλάκις νυκτός, ἠγωνίσθητε τὸν ἀτερπῆ καὶ βαρύμοχθον ἀγῶνα τοῦ βίου. Μόλις τὸ δεῖπνον κατορθοῖ νὰ διαλύσῃ κἄπως τὴν δυσθυμίαν σας, καὶ τίς οἶδε ποῖαι σκέψεις καὶ ποῖαι περὶ τῆς αὔριον μέριμναι παρακολουθοῦσι τὰς ἕλικας τοῦ καπνοῦ, τὰς ἀναδιδομένας ὑπὸ τοῦ σιγάρου, τὸ ὁποῖον ἀνάπτετε μηχανικῶς. Ποθεῖτε ἀνακούφισιν, ἀνάπαυσιν. Τὸ αἰσθάνεσθε, καὶ κατακλίνεσθε τέλος, καλοῦντες ἐκ μέσης ψυχῆς τὸν παρήγορον ὕπνον ἐπὶ τὰ βλέφαρά σας. Ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ τέλος ἔρχεται, καὶ ἀρχίζετε ἤδη νὰ αἰσθάνεσθε τὴν εὐχάριστον ἐκείνην ἔκλυσιν τῶν σωματικῶν σας δυνάμεων, τὴν ποθητὴν ἐκείνην σύγχυσιν τῶν ἰδεῶν, ἥτις τὸν προαγγέλλει, ὅτε . . . . αἴφνης φοβερὰ φωνασκία μουσολήπτων δαιμόνων ἀντηχεῖ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ. Δὲν εἶνε εἷς, κλαυθμηρίζων ἐρρίνως, ὡς ἄλλοτε, τὸν ἀμανέν του. Εἶνε πολλοί, εἶνε συμμορία ὁλόκληρος, εἶνε χορὸς ἀποτελῶν συναυλίαν, καὶ ἀναμιγνύων εἰς σπαρακτικὸν τῶν ὤτων σας κρᾶμα πᾶσαν δυνατὴν καὶ ἀδύνατον ζώου φωνήν, ἀπὸ τοῦ βαρέος ὀγκηθμοῦ γεγηρακότος ὄνου μέχρι τῆς ὀξείας ὑλακῆς δερομένου κυναρίου, ἀπὸ τοῦ μυκηθμοῦ τοῦ βοὸς μέχρι τοῦ γρυλλισμοῦ τοῦ χοιριδίου. Ἄλλοι ἐξ αὐτῶν εἶνε δῆθεν βαθύφωνοι καὶ ἄλλοι μεσόφωνοι, ἄλλοι βαρύτονοι καὶ ἄλλοι, οἱ νεώτεροι καὶ ἀμύστακες, παρωδοῦσιν ἀπαισίως γυναικείας φωνάς, συστέλλοντες εἰς ὀξὺν συριγμὸν τὸν οἰνοβραχῆ των λάρυγγα. Ἄδουσι δῆθεν ἐν τετραφωνίᾳ, καὶ

μέλπουσιν, ὡς φρονοῦσιν, εὐρωπαϊκοὺς σκοπούς. Εἶνε οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν θαμισταὶ τῶν ᾠδικῶν καφενείων, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐταμίευσεν ἡ μουσική των μνήμη ὅσα βρυχᾶται τὸ ἄμουσον αὐτῶν στόμα.

Ἀνασκιρτᾶτε σπασμωδικῶς ἐπὶ τῆς κλίνης σας, ὡς ἀπὸ φοβεροῦ ἐφιάλτου ἐγειρόμενοι, ἀγανακτεῖτε, βλασφημεῖτε, συλλογίζεσθε ὅτι πληρόνετε τακτικώτατα τοὺς φόρους σας, καὶ ὅτι ἑπομένως ἔχετε ἀναμφήριστον τὸ δικαίωμα τῆς οἰκιακῆς εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας, στέλλετε μυριάκις εἰς τὸν διάβολον τοὺς νυκτερινοὺς συναυλητὰς καὶ τοὺς νεοφωτίστους ἀστυφύλακας, ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν δι' ὅλα ταῦτα ὁ ὕπνος σας ἐπέταξε. Μένετε μ' ἀνοικτοὺς ὀφθαλμούς, . . . καὶ ἐλπίζετε ἴσως ὅτι θὰ παρέλθῃ ταχὺς ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος μουσικὸς χείμαῤῥος πρὸ τῶν παραθύρων σας, καὶ θὰ μεταβῇ τέλος περαιτέρω, νὰ ἐξυπνήσῃ καὶ ἄλλον ἄκακον χριστιανόν. Ἀλλ' οἱ συμμορῖται παραμένουσι καὶ ξελαρυγγίζονται ἐναμίλλως, τίς οἶδεν εἰς τίνος σκληρᾶς μαγειρίσσης τὴν ἄτεγκτον καρδίαν προσφέροντες τὸν μουσικὸν λιβανωτὸν τῶν ἀκαταπονήτων λαρύγγων των.

* * *

Ἀλλ' ἴσως δὲν κοιμᾶσθε, ὅτε ἀντήχησεν ἔξωθεν τῆς οἰκίας σας
il rauco suon della tartarea tromba.

Ἐργάζεσθε ὅμως, ἢ προσπαθεῖτε κἂν νὰ ἐργασθῆτε. Ἀνάψαντες τὸν λύχνον σας ἐστρώσατε τὸν χάρτην ἐμπρός σας, ἐλάβατε τὸν κάλαμον εἰς χεῖρας, καὶ ἠρχίσατε κάπως νὰ συγκεντρόνετε τὰς ἰδέας σας, . . . ὅτε ἐκρήγνυται διὰ μιᾶς τῆς μεθύσου ὁμάδος ὁ ἀπροσδιόνυσος πάταγος. Συμμαζεύσατε τότε πλέον τὰς ἰδέας σας, ἂν ἠμπορεῖτε! Ἔφυγαν ὅλαι μικραὶ καὶ μεγάλαι, καὶ μένετε μὲ τὸν κάλαμον εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα ξύουσαν τὴν ἄγονον πλέον καὶ ἀνέλπιδα κεφαλήν σας.

Ἀλλ' ἴσως ἔχετε τὸ ἀτύχημα μήτε νὰ κοιμᾶσθε, μήτε νὰ ἐργάζεσθε, ἀλλὰ νὰ ἀσθενῆτε, ἢ νὰ ἔχετε πλησίον σας ἐκεῖ ἀσθενοῦντα ἕνα τῶν οἰκείων σας. Στενάζετε, ἢ βλέπετ' ἐκεῖνον στενάζοντα ὑπὸ τὸν πυρετόν, τυραννούμενον ὑπὸ τῆς ἀϋπνίας καὶ κυλιόμενον ἐν ἀγωνίᾳ ἐπὶ τῆς κλίνης του. Φαντάσθητε δέ, — καὶ διατί νὰ τὸ φαντασθῆτε, ἀφοῦ πολλάκις βεβαίως τὸ ἐπάθετε — τὸ φοβερὸν ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἀποτέλεσμα τῆς αἰφνιδίας ἐκείνης τῶν μαινομένων λύκων ὠρυγῆς!

* * *

Καὶ διατί ταῦτα πάντα;

Διὰ νὰ μὴ προσβληθῇ ἴσως ἡ συνταγματικὴ ἐλευθερία τοῦ ἕλληνος πολίτου;

Ἢ διὰ νὰ μὴ παρακωλυθῇ ἡ ἀνάπτυξις τῆς μουσικῆς ἐν Ἀθήναις;

Ἢ διὰ νὰ διασκεδάζωσιν ἐλευθέρως οἱ ἀθηναῖοι ψηφοφόροι, ἀποσπώμενοι πάσης ἄλλης πολιτικῆς σκέψεως καὶ μερίμνης περὶ τῆς αὔριον;

Δι' οὐδὲν τούτων βεβαίως, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ κοπιάζωσιν ὑπερανθρώπως τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα.

Ἐνθυμούμεθα ἐν τούτοις τὰ καϋμένα τὰ εὐζωνάκια τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Μπαϊρακτάρη, ἅτινα ἐπὶ μῆνας πολλοὺς εἶχον ἀληθῶς εἰρηνεύσει τὰς ἀθηναϊκὰς νύκτας, ἀδυσωπήτως συλλέγοντες ἀπὸ πάσης ἀγυιᾶς καὶ λεωφόρου καὶ ῥύμης τῆς πρωτευούσης πᾶσαν μεγαλόφωνον μουσικὴν συμμορίαν, καὶ εὐσυνειδήτως ταμιεύοντες τὰ παραπαίοντα μέλη της ἐντὸς τῶν δροσερῶν κατωγείων τῶν ἀστυνομικῶν κρατητηρίων, . . . καὶ εὐλογοῦμεν τὴν ὡραίαν ἐκείνην ἐποχήν.

Εἶνε τόσον δύσκολον ἄραγε νὰ ἀπαγορευθῇ αὐστηρῶς ἐν Ἀθή-

ναις δι' ἀστυνομικῆς διατάξεως ὅ,τι εἰς οὐδεμίαν, οὔτε πρωτεύουσαν οὔτε δευτερεύουσαν οὔτε τριτεύουσαν πόλιν τοῦ πολιτισμένου κόσμου ἐπιτρέπεται, καὶ ἡ ἀστυνομικὴ αὐτὴ διάταξις νὰ μὴ μείνῃ ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ χάρτου ;

Εἶνε ἄράγε ὑπερβολικὴ ἡ ἀξίωσις τῶν φιλησύχων ἀστῶν τῆς πόλεως νὰ τεθῶσιν ἂν μὴ ἐν κρείττονι ἀλλ' ἐν ἴσῃ κἂν μοίρᾳ πρὸς τοὺς φιλοταράχους, καὶ νὰ καταστῶσιν ἐλεύθεροι νὰ κοιμῶνται, νὰ ἐργάζωνται ἢ καὶ ν' ἀσθενῶσιν ἐν εἰρήνῃ, ὅπως ἐκεῖνοι δύνανται κάλλιστα ν' ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι νὰ ξεφωνίζωσι καὶ νὰ ξελαρυγγίζωνται ὅπου ἀλλοῦ θέλουσιν, ἀλλ' ὄχι ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως καὶ ὑπὸ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν ;

Ἂς σκεφθῇ, παρακαλοῦμεν, περὶ τούτου κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτῆς ἡ στρατιωτικὴ ἀστυνομία.

Η ΚΥΡΙΑ ΔΕΧΕΤΑΙ *)

Δέχεται δηλαδὴ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος διαρκοῦντος τοῦ χειμῶνος, εἰς ὥραν ὡρισμένην, ἀπὸ τῆς πέμπτης συνήθως μέχρι τῆς ἑβδόμης· ἔχει τουτέστι τὴν ἡμέραν της, son jour, ὡς λέγουσιν οἱ γάλλοι, κατὰ τὴν ὁποίαν κάθηται εἰς τὴν οἰκίαν της, εἴτε βρέχει εἴτε δὲν βρέχει, εἴτε ὡραῖος καιρὸς εἶνε ἢ παγετώδης βορρᾶς.

Μὴ τυχὸν ὑποθέσετε ὅσοι δὲν παρακολουθεῖτε τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐξέλιξιν τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, οὔτε διατελεῖτε ἐνήμεροι εἰς τὰς ἐν Ἀθήναις προόδους του, ὅτι ἡ Κυρία μένει ἐξαιρετικῶς τὴν ἡμέραν αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν της, διότι ἔχει — ὡς ἄλλοτε εἰς χρόνους βαρβαρότητος ἡ μήτηρ αὐτῆς ἢ προμήτωρ — νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ, νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ γεύματος, νὰ ἐποπτεύσῃ τὴν μελέτην τῶν τέκνων της, ἢ νὰ εὐτρεπίσῃ τὴν ἱματιοθήκην των. Αὐτὰ εἶνε γηραιᾶς ἐποχῆς παρωχημένα ἀσχολήματα, μόλις που σήμερον μνημονευόμενα ὑπὸ τῶν παλαιῶν· εἶνε ἀναμνήσεις εὐρωτιῶσαι καιρῶν παρελθόντων, καθ' ἃς αἱ κυρίαι ἐλέγοντο ἐπὶ τὸ προστυχώτερον οἰκοκυραί, καὶ ἱδρύουσαι οἶκον διὰ τοῦ γάμου των ἦσαν ὑπερήφανοι διοικοῦσαι αὐτὸν ὡς σύζυγοι καὶ μητέρες.

Σήμερον αἱ κυρίαι — αἱ πολιτισμέναι, ἐννοεῖται, αἱ ἀναγινώσκουσαι τὸν Bourget καὶ τὸν Delpit, αἱ ἔχουσαι λεύκωμα καὶ ὁμιλοῦσαι ἀταράχως περὶ πραγμάτων, ἅτινα δὲν ἐτόλμων νὰ ἀκούσωσιν αἱ μητέρες των, — ἔχουσιν ἄλλα πολὺ μεγαλείτερα καθήκοντα

*) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων» τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1893.

πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτῷ κοινωνικήν των θέσιν. Ζῶσι διὰ τὸν κόσμον μᾶλλον ἢ διὰ τὸν οἶκόν των καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ κάλλιστον τοῦ οἴκου των μέρος, ἡ αἴθουσα, ἥτις ἀπό τινος ἀπέκτησε μάλιστα καὶ τέκνον — τὸ σαλονάκι, ἂν ἀγαπᾶτε — εἶνε διὰ τὸν κόσμον ἰδίως καὶ τὴν ὑποδοχὴν αὐτοῦ παρεσκευασμένη. Ἐκεῖ ἔχουσι συμφορηθῆ πάντα τοῦ οἴκου τὰ ἀνάκλιντρα καὶ τραπεζάκια· ἐκεῖ τὰ μεταξωτὰ ἢ βελούδινα μικρὰ προσκεφάλαια, ἅτινα ἐκέντησαν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀφθόνου σχολῆς των ἡ οἰκοδέσποινα ἢ αἱ θυγατέρες της, καὶ τὰ χρυσοποίκιλτα παλαιὰ ὑφάσματα, περιδεδεμένα καλλιτεχνικῶς περὶ τὰς φωτογραφίας τῶν οἰκείων καὶ φίλων· ἐκεῖ ἐπὶ παντὸς τραπεζίου παντοῖα μικρολογήματα, κρυστάλλινα ἀγγεῖα κλονιζόμενα πρὸς πᾶν βῆμα, λαμπτῆρες μικροσκοπικοὶ περιστεφόμενοι ὑπὸ τῶν ἐκ τριχάπτου σκιαδίων των, ἀνθοδοχεῖα ναννοφυῆ μόλις χωροῦντα ἓν ἴον, βιβλία ἐδῶ, λευκώματα ἐκεῖ, καὶ φόρτος παντοῖος βαρύτερος τῆς ῥάχεως τῶν βασταζόντων αὐτὸν τραπεζίων, καὶ κινδυνεύων νὰ ἀνατραπῇ χαμαὶ εἰς ἄμορφον σωρὸν κατὰ τὴν πρώτην ἀπότομον ἐπαφὴν ἀγκῶνος ἢ κνήμης. Ἐκεῖ τέλος πᾶν κόσμημα καὶ πᾶν στολίδιον δυνάμενον νὰ καλλύνῃ τὸ ὁπλοστάσιον αὐτὸ τοῦ συρμοῦ, ὅπου ἀναμένει ἀπὸ τῆς πέμπτης μετὰ μεσημβρίαν ὥρας ἡ οἰκοδέσποινα, πάνοπλος πρὸς πᾶσαν ἐνδεχομένην μάχην φιλαρεσκείας, κενολογίας ἢ πνεύματος.

* * *

Εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αἰθούσης αὐτῆς — ἥτις παρέχει πολλάκις ἐν συνόλῳ τὴν ὄψιν βιομηχανικοῦ μουσείου ἢ συμμιγοῦς παλαιοπωλείου — ἀχνίζει ἐπὶ κομψῆς λευκοστρώτου τραπέζης ἡ τεϊοδόχη, καὶ παρ᾽ αὐτὴν παρατάσσονται πινάκια ποικιλομεγέθη, ἄλλο μὲν μὲ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο Cake, τὸ ἀπαραίτητον πλέον διὰ πᾶσαν οἰκο-

δέσποιναν σεβομένην ἑαυτὴν καὶ τοὺς ξένους της, ἄλλο μὲ σακχαροπήκτους καρπούς, καὶ ἄλλα μὲ παντοῖα τραγήματα, εἰς καλλιτέχνους πυραμίδας συντεταγμένα, ὧν τὴν συμμετρίαν ἐλαθροχείρησαν που καί που, παρεισφρήσαντες πρὸ τῆς ὥρας, οἱ δίποδες ποντικοὶ τῆς οἰκίας.

Νὰ εἰσέλθωμεν ἡμεῖς πρῶτοι εἰς ἐπίσκεψιν τῆς κυρίας, καθ' ἣν ὥραν ἀναμένει ἔτι τοὺς ξένους της, καὶ τείνει ἔμπλεον προσδοκίας τὸ βλέμμα πρὸς τὴν θύραν, καὶ προσέχει ἀνυπόμονον τὸ οὖς πρὸς πάντα κρότον τοῦ κώδωνος τῆς θύρας;

Καλλίτερα ὄχι. Δὲν εἶνε εὐχάριστον νὰ περιμένῃ τις, καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον νὰ βλέπῃ ἄλλον περιμένοντα. Ἐνθυμηθῆτε τὸν ταλαίπωρον Σουφλερύ, ὅσοι δὲν ἠκούσατε τὸν Λεπορέλλον ψάλλοντα τὸ ἀμίμητον ἐκεῖνο Aspettare e non venire. Εἶνε στιγμαὶ ἀγωνίας πολλάκις αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι, καθ' ἃς ἡ κυρία, μάτην περιμένουσα καὶ μάτην κατασκοποῦσα ἀπὸ τοῦ παραθύρου της τὸν καιρὸν καὶ τοὺς διαβάτας, ἀναμετρεῖ ἐν συντριβῇ πόσων γνωρίμων της συναδέλφων τὰς ἡ μ έ ρ α ς παρημέλησεν, εἰς πόσους τῶν ξένων της δὲν ἐμειδίασεν ἐπαρκῶς κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἢ Παρασκευήν, ὅπως τοὺς ἐνθαρρύνῃ εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ προσκυνήματος, καὶ συγκυκᾷ ἐν τῇ ἀεικινήτῳ φαντασίᾳ της πολυποίκιλα καὶ συγκρουόμενα σχέδια μετανοίας ἢ ἐκδικήσεως.

Τὸ θέαμα θὰ ἦτο ἴσως ψυχολογικῶς ἐνδιαφέρον, ἀλλ' ὄχι καὶ εὐχάριστον.

* * *

Ἂς βραδύνωμεν ὀλίγον, καὶ ἂς εἰσέλθωμεν in medias res, ὡς πράττουσιν οἱ μυθιστοριογράφοι, οἱ συμμορφούμενοι πρὸς τοῦ Ὁρατίου τὰ παραγγέλματα. Ἂς εἰσέλθωμεν εἰς τὴν πλήθουσαν ἤδη αἴθουσαν, θερμὴν ἀπὸ τῶν ἀχνιζόντων κυπέλλων καὶ ζωηρὰν

ἀπὸ τῆς συνομιλίας. Μὴ φοβῆσθε. Δὲν θὰ ταράξωμεν κανένα. Ἡ μὲν γενικὴ ὁμιλία δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος, οὔτε ἀντικείμενον ὡρισμένον, οἱ δὲ κατ' ἰδίαν εἰς τὰς γωνίας τῶν ἀνακλίντρων συνημμένοι διάλογοι δὲν θὰ διακοπῶσι πρὸς χάριν μας. Θὰ δυσκολευθῶμεν ἴσως μόνον νὰ εὕρωμεν θέσιν, ἀλλὰ θὰ τὸ κατορθώσωμεν ἐπὶ τέλους, προσέχοντες, ἐννοεῖται, μὴ ἀνατρέψωμεν κανὲν τραπέζιον καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ λαμπτῆρα, καὶ διολισθαίνοντες διὰ μέσου σκαμνίων καὶ γονάτων μέχρι τῆς κενῆς ἐκείνης καθέδρας.

Ἐκαθίσαμεν τέλος, ἐπήραμεν ἑκόντες ἄκοντες τὸ τσάϊ μας, καὶ φαιδρύναντες εὐσυνειδήτως τὸ πρόσωπον ἡμῶν διὰ τοῦ ἱλαρωτάτου τῶν μειδιαμάτων, ἀποπειρώμεθα νὰ μετάσχωμεν καὶ ἡμεῖς τῆς συνομιλίας. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε τόσον εὔκολον, ὅσον φαίνεται. Ἂν μάλιστα ἡ πλειονοψηφία τῆς ὁμηγύρεως εἶνε, ὡς συνήθως συμβαίνει, γυναικεία, μακρὰ θὰ ἦνε ἡ ἀπόπειρα καὶ ἴσως μάταιος ἐπὶ τέλους ὁ κόπος. Ὁμιλοῦσι τόσον εὐχαρίστως αἱ γυναῖκες! Ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τί ἄλλο δέχεται ἡ κυρία, παρὰ διὰ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ ν' ἀκούσῃ; Τέλος κατορθόνομεν καὶ ἡμεῖς ν' ἁρπάσωμεν ἓν ἄκρον ἑνὸς οἱουδήποτε μίτου τῆς συνομιλίας, καὶ συμπαρασυρόμεθα μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὸν συμμιγῆ ἐκεῖνον βόμβον λέξεων, φωνῶν, γελώτων, ἐπιφωνημάτων,—ἐνίοτε καὶ ἰδεῶν.

* * *

Τί λέγουσι καὶ τί λέγομεν!

Δυσκολώτατον εἶνε νὰ τὸ ἀντιληφθῇ τις καθαρῶς, καὶ ἀδύνατον νὰ τὸ σημειώσῃ στενογράφος. Ἐδῶ μιᾶς φράσεως ἀρχή, καὶ ἐκεῖ τὸ τέλος ἄλλης. Ἐδῶ ἐρώτησις μένουσα χωρὶς ἀπάντησιν, διότι δὲν ἠκούσθη, καὶ ἐκεῖ ἀπάντησις εἰς ἐρώτησιν μὴ γενομένην. Ἐδῶ ἐπιφωνήματα θαυμασμοῦ πρὸς εὐφυολογίαν τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν ἐννόησε, καὶ παρέχει διήγησις τὴν ὁποίαν κανεὶς

δὲν ἀκούει. Ἐδῶ ἀπαγγέλλει τις αἴφνης, οἱονεὶ ἐν ὑπνωτισμῷ μονολογῶν, δύο στίχους τοῦ Κοππὲ ἀπὸ τοῦ παρακειμένου χρυσοδέτου τομιδίου, καὶ ἄλλη παρ' αὐτὸν συγχρόνως μεγαλοφωνεῖ ἓν βαθύσοφον ἀπόφθεγμα ἀπὸ τοῦ λευκώματος τῆς οἰκοδεσποίνης. Ἐδῶ ψιθυρισμοὶ καὶ ἐκεῖ γέλωτες. Ἐδῶ ἐπιτιμήσεις καὶ αἰτήσεις συγγνώμης, καὶ παρέκει φιλοφροσύναι καὶ μετριόφρονες διαμαρτυρήσεις. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ συμμιγοῦς αὐτοῦ βόμβου, τοῦ ἀναμιμνήσκοντος ἀμυδρῶς τὸ συγχορδιστικὸν προανάκρουσμα πολυπληθοῦς ὀρχήστρας, τολμᾷ τις ἐνίοτε ἀφελὴς νὰ διηγηθῇ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ τελευταίου μυθιστορήματος τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσεν, ἢ νὰ ἀναλύσῃ τὸ κωμειδύλλιον τοῦ φίλου του ὡς ἂν ἦτο ἐχθρός του, ἢ νὰ περιγράψῃ τὴν ἐνδυμασίαν τῆς κυρίας δεῖνα εἰς τὸν τάδε χορόν. Ἡ τελευταία του αὕτη ἀπόπειρα ἐπιτυγχάνει κἄπως περισσότερον, καὶ αἱ κυρίαι τοὐλάχιστον σιωπῶσι πρὸς στιγμήν. Ἀλλοίμονον, ἂν καθίσῃ αἴφνης μία ἐξ αὐτῶν πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου, ἢ ἂν νεαρός τις ποιητὴς ἀρχίσῃ παρακληθεὶς τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ τελευταίου τοῦ ἀριστουργήματος! Εὐτυχῶς συμβαίνουσιν ἐνίοτε καὶ τὰ δύο συγχρόνως,... πολλάκις δὲ τῆς φαιδρᾶς ὁμηγύρεως τὰ χειροκροτήματα δὲν περιμένουσιν οὔτε τῆς μιᾶς οὔτε τοῦ ἄλλου τὸ τέλος.

* * *

Εἰς τὰς γωνίας τῆς αἰθούσης, ἀπομεμονωμένοι σχεδὸν ἀνὰ δύο, ψιθυρίζουσιν ἀτάραχοι οἱ νεώτεροι καὶ αἱ νεώτεραι. Ὁμιλοῦσι σιγά, ἀλλ' ἀκούονται μεταξύ των, διότι δὲν ἀκούουσι τὸν θόρυβον. Ἡμεῖς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τοὺς ἀκούσωμεν, ἀλλὰ καὶ ἂν τοὺς ἠκούαμεν δὲν ἠθέλαμεν ἴσως τοὺς ἐννοήσει. Ἔχουσι τὴν εὐδαίμονα ἡλικίαν τοῦ ὀνείρου καὶ τῆς ἐλπίδος, καὶ πλάττουσι δι' αὐτῶν ἀκόπως καὶ προχείρως τόσα ὡραῖα πράγματα, καὶ μειδιᾷ

τὸ χεῖλος αὐτῶν τὸ νεαρόν, καὶ ἀκτινοβολοῦσιν οἱ διαυγεῖς των ὀφθαλμοί, τοὺς ὁποίους δὲν ἐθόλωσεν ἀκόμη τῆς σκέψεως τὸ σύννεφον.

Δι' αὐτοὺς εἶνε ἀληθὴς τέρψις καὶ ἀπόλαυσις αἱ πέμπται τῆς οἰκοδεσποίνης. Κρατοῦσι σειράν, τὰς ἐνθυμοῦνται, τὰς περιμένουσι, καὶ συνεχίζουσιν εἰς τὴν ἑπομένην ὅ,τι δὲν ἐτελείωσαν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν.

Τίς οἶδε δέ; ἴσως κατὰ βάθος οἱ νεώτεροι αὐτοὶ καὶ αἱ νεώτεραι εἶνε ὁ κύριος λόγος δι' ὃν ἡ Κυρία δέχεται.

